DE GYMNASIO ROMANO ET DE EIUS PROFESSORIBUS

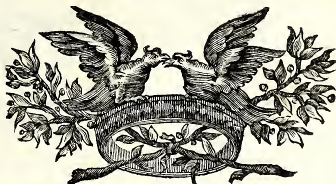
Ab Urbe condita usque ad hæc tempora

LIBRI DUO

Quibus accedunt Catalogus Advocatorum Sacri Consistorii, & Bullæ ad ipsum Gymnasium spectantes.

AUCTORE JOSEPHO CARAFA C. R.

IN EODEM GYMNASIO HISTORIÆ ECCLESIASTICÆ PROFESSORE.

ROMÆ CIƆ. DCC. LI.

TYPIS ANTONII FULGONII APUD S. EUSTACHIUM.

SUPERIORUM FACULTATE.

BENEDICTO XIV.

PONTIFICI OPTIMO MAXIMO

IRUM *non est*, BEATISSIME PATER, *antiquissimi Gymnasii Romani Historiam nunc primum sub Auspiciis Tuis in lucem venire. Quot enim, & quanta, Te Pon-*

tifice, Te Auctore, Te Auspice, nunc primum facta sunt ad Sedis Apostolicæ gloriam, & Reipublicæ utilitatem! In harum rerum numero profecto est Gymnasium Romanum a Te pristino splendori restitutum, & nova, longeque majori donatum luce ex sapientissimis legibus a Te editis, novis Cathedris a Te excitatis, claris Professoribus a Te constitutis, & ex hac ipsa Historia, quæ illius veterem dignitatem, pristina jura, ordinem nobilissimum, clarissimos Professores e tenebris revocat, & ante oculos ponit. Decebat sane Te Pontificem doctissimum nedum sacris Ecclesiæ rebus, nedum politicis Reipublicæ negotiis, verum etiam rei litterariæ, quammaxime consulere. Jam nihil gloriæ Tuæ deest, nihil deest publicis rebus. Sed abstineo a Tuis laudibus prosequendis, quia si dicerem

diu,

diu, ſi dicerem multa, tamen pro dignitate Tua, & ingenio meo, dicerem parum, dicerem nihil. Vnum ſupplex addam, ut cæteris beneficiis a Te in Gymnaſium collatis accedat hujus Hiſtoriæ patrocinium. Quid a Pontifice plurium librorum Scriptore clariſſimo petendum, ſperandumque magis eſt, quam libris, Scriptoribuſque patrocinari? Diu ſalvus eſto, BEATISSIME PATER, *quia Te ſalvo, ſalva eſt Eccleſia, ſalva eſt Reſpublica.*

CLEMENTI ARGENVILLERIO

Advocato Consistoriali, Rectori Gymnasii, Pontificis Auditori.

JOSEPH CARAFA C. R.

CUM plurima a Te, Vir Sapientissime, ad Gymnasii Romani gloriam instaurandam, augendamque fuerint ordinata, illud, neque Tu, neque tui simillimus Philippus Maria Pirellius, quem honoris causa nomino, omissum voluistis, ut illius Historiam hactenus tenebris involutam aliquis e Professorum numero in publica luce collocaret. Et id quidem scitissime a Te factum pro more tuo, uti assoles in omnibus publicis rebus, quas administras, nullus ibit inficias. At quod mihi potissimum hanc provinciam demandaveris, vereor ne id tibi vitio vertendum sit. Jussa tamen feci, votisque tuis feci satis, si non ex toto, & pro rei dignitate, pro viribus tamen meis, venia profecto dignus, cum primus in hanc arenam descenderim, vix elapso anno ab inchoato munere litterario, dum publicis in Gymnasio Romano, privatisque apud nostrates Scholis quotidie incumberem. Sed

jam

jam me facem præferente, alii fortaſſe auſpicatius in eadem veſtigia ingredientur. Itaque ubi primum ad id animum applicui, ſtatui rem ab ovo, ut ajunt, exordiri. Cum enim certum ſit a prima Romani Imperii ætate claruiſſe Romanam Academiam, ejuſque in utroque Codice mentio fiat, jam id non poterat a me ſine crimine præteriri. Nec inutile, vanumque exiſtimavi originem, incrementum, interitum, renovationem, omnemque litterarum in Urbe fortunam ad hæc uſque tempora proſequi. Id tamen agere decrevi, ea lege, ut ſummam dumtaxat rerum perſtringerem. Neque enim mihi eſt otium, ingeniumque leviſſima quælibet conſectandi, vel quælibet fuſiſſime ſcribendi. Placet plurima paucis complecti. Et in tanta librorum mole, ac rerum diſcendarum copia optandum eſt, ut Auctores, Typographi, Lectoreſque parcant labori. Hinc Profeſſorum, & Advocatorum Conſiſtorialium ſeriem paucis abſolvi. Nam illorum plurium nomina ita nota ſunt, ut ſatis fuerit ea indicaſſe. Aliorum vero elogia libris pluribus, quos indicavi, continentur. Quod ſi fortaſſe ſummos aliquos Viros jejune nominavi, vel editos ab aliis libros ſilentio præterii, id præter animi mei ſententiam factum aſſero, quod illorum res mihi haud fuerint ſatis exploratæ, non quod

illo-

illorum gloriæ aliquid voluerim deperire. Huic malo, ut ex parte occurrerem, addidi Appendicem, qua Professores alios in medium profero, vel alia nonnulla de Professoribus jam recensitis subjungo. Quo quisque anno, stipendioque docuerit in Scholis Urbis, cum potui, adnotavi. Hæc enim de antiquis præsertim Professoribus comperta satis mihi esse non potuere. Qui vero in vivis agunt, & nunc temporis vel in Scholis publicis, vel inter Advocatos Consistoriales præclarissime merent, hos etsi summis laudibus dignissimos, nolui tamen ea injuria afficere, ut viderentur ad eorum potius gratiam conciliandam, quam ad eorum merita extollenda a me commendari. Atque hinc ubi de Te, Vir amplissime, rebusque tuis inter Advocatos Consistoriales verba facio, sileo eximiam tuam in utroque Jure peritiam, magnam morum probitatem, & singulare studium justitiæ, & æquitatis, a qua nullo hominum favore, timore nullo, nulla spe umquam deflecti potes, & illum animi sermonisque tui candorem, quem apud omnes, & libere, & constanter, & graviter geris. Sed me tacente, plura præclarissima a Te gesta, plura doctissime a Te scripta, & Summi Pontificis de Te judicium, ac benevolentia, tui nominis gloriam satis commendant. Vale.

IM-

IMPRIMATUR.

Si videbitur Reverendiſs. Patri Sacri Palatii Apoſtolici Magiſtro.
F. M. de Rubeis Patriarcha Conſtantin. Viceſg.

POTERIT IMPRIMI,

Si iis ad quos pertinet ita videbitur.
Clemens Argenvillieres Rector Dep.

IMPRIMATUR.

Fr. Joſeph Auguſtinus Orſi Ord. Prædic. Sacri Palatii Apoſtolici Magiſter.

APPROBATIONES.

OPus *De Gymnaſio Romano* complectitur nedum hujus Hiſtoriam, verum etiam illam Studiorum Romanorum ab Urbe condita ad hæc uſque tempora; quarum utramque diligenter conquiſitis undique teſtimoniis mira claritate, naturali ordine, & perpolito ſermone contexuit doctus Auctor Joſeph Carafa C. R. Profeſſor Eccleſiaſticæ Hiſtoriæ. Quare cum illud laudem ei pariat, noſtro Gymnaſio ſit decorum, & Romanæ juventuti ad litteras incitamento, nec abſonum appareat a ſana morum, & Fidei doctri-

na, publica luce dignum censeo. Ita ex Cœnobio S. Eusebii de Urbe die 4. Jan. 1751.

Ego D. Fridericus de Judice Abbas Cœlestinorum Ordinis S. Benedicti, & in laudato Gymnasio Sacrorum Dogmatum Professor.

NObilissimam *Romani Archigymnasii Historiam* arduam sane Provinciam, & a nemine hucusque tentata summo cum labore, & eruditione concinne prorsus, eleganterque perfecit Joseph Carafa C. R. Professor Ecclesiasticæ Historiæ. Hanc ipsam in libros duos distributam non sine magna cum animi voluptate attente perlegi, accurateque perpendi. Cumque nihil in ea offenderim, quod aut Christianis moribus aut Orthodoxæ Fidei adversari posse videatur, volens omnino, prudensque censeo Opus esse cum publica luce, tum omnium commendatione dignissimum. Romæ ex Ædibus Augustinianis III. Kal. Jan. anno 1751.

Fr. Augustinus Antonius Georgi Ordin. Eremit. S. Augustini in Rom. Archigymn. Professor Sacræ Scripturæ, & Consultor Sacrorum Rituum.

R*Omani Gymnasii Historiam*, *ejusque Professores* primus omnium e tenebris revocavit P. D. Joseph Carafa C. R. Histor. Eccl. Professor, editis duobus libris, summa eruditione, optima methodo, exquisita diligentia conscriptis; qui cum neque bonis moribus, neque Catholicæ Fidei vel minimum obstent, digni sunt publica luce.

Joseph Catalanus Presbyter Oratorii S. Hieronymi Caritatis.

JOAN-

JOANNES BAPTISTA MARI

Præpositus Generalis Clericorum Regularium.

HOc Opus inſcriptum *De Gymnaſio Romano &c.* a P. D. Joſepho Carafa noſtræ Congreg. Theologo compoſitum, & juxta aſſertionem Patrum, quibus id commiſimus, approbatum, facultatem concedimus, quoad nos ſpectat, ut typis edatur. Ex Ædibus S. Silveſtri in Quirinali. Non. Jan. 1751.

D. Paſchalis Dentice C. R. Secret.

QUod unum ad Romanæ Academiæ gloriam augendam pertinere videbatur, id maxime præſtitiſſe puto V. Cl. Joſephum Carafa eo libro, quo ejuſdem Gymnaſii Hiſtoriam litteris mandavit. Sane legenti mihi nihil in oculos incurrit, quod majorum noſtrorum religionem, rectamque morum diſciplinam offendat: quin Auctorem ipſum hominem omnibus ingenuis artibus eruditum probe perſpexi. Quapropter digniſſimum Opus cenſeo, quod litterariis formis excudendum tradatur. Kal. Jan. 1751.

Paulus M. Pacciaudius C. R.

OPus inſcriptum *De Gymnaſio Romano &c.* P. D. Joſephi Carafa C. R. Th. & in Gymnaſio Romano Hiſt. Eccleſ. Profeſſoris, quum adtentis animis luſtrarem, nil in illo obſervare potui, quod ad rectos vivendi mores, aut ad Sacras Chriſtianæ Religionis leges offendat: quinimo, uti Liber ipſe ſatis per ſe innuit, omnes ejus partes docte juxta ac diſerte pertractantur: & Status Romanæ Academiæ, atque ſcientiarum, ab

ipſo Romani nominis exordio , temporum, rerumre ordine ſervato, ita brevibus repræſentatur, ut copioſe ſimul, & dilucide in legentium oculis poſitus adpareat. Eapropter mea ſententia nil obſtat, quin typorum formis in publicum adferatur; atque adeo Reip. Litterariæ bonum illud poſtulare quammaxime videtur. ex Ædibus S. Andreæ de Valle Kal. Janu. 1751.

Antonius Franciſcus Vezzoſi C. R.

I N-

INDEX CAPITUM

LIBRI PRIMI

CAPUT I.

DE GYMNASIO ROMANO AB URBE CONDITA USQUE AD CAESARES.

CAPUT II.

DE GYMNASIO ROMANO SUB ETHNICIS IMPERATORIBUS.

CAPUT III.

DE GYMNASIO ROMANO SUB IMPERATORIBUS CHRISTIANIS.

CAPUT IV.

DE GYMNASIO ROMANO MEDIO AEVO.

CA-

CAPUT V.

DE GYMNASIO ROMANO SAECULO DECIMOTERTIO.

CAPUT VI.

DE GYMNASIO ROMANO SAECULO DECIMOSEXTO.

CA-

CAPUT VII.

DE GYMNASIO ROMANO SAECULO DECIMOQUINTO.

CAPUT VIII.

DE GYMNASIO ROMANO SAECULO DECIMOSEXTO.

CA-

CAPUT IX.

DE GYMNASIO ROMANO SAECULO DECIMOSEPTIMO.

CAPUT X.

DE GYMNASIO ROMANO SAECULO DECIMOCTAVO.

INDEX CAPITUM
LIBRI SECUNDI

CAPUT I.

CAPUT II.

CAPUT III.

CAPUT IV.

CAPUT V.

CAPUT VI.

CAPUT VII.

CAPUT VIII.

APPENDIX

CAPUT I.

DE GYMNASIO ROMANO AB URBE CONDITA USQUE AD CÆSARES

Romani primum a Numa erudiri cœperunt. II. Diu tamen neglectæ apud ipſos Litteræ. III. Quo primum tempore in Urbe doceri cœperint Grammatica. IV. Poeſis. V. Rhetorica. VI. Matheſis. VII. Philoſophia. VIII. Medicina. IX. Juriſprudentia. X. Publicæ Scholæ in Urbe, & Provinciis. XI. Quæ fuerit apud veteres Romanos ratio inſtituendi pueros liberalibus diſciplinis

I. VEterum Romanorum magnam fuiſſe gloriam in re militari ſimul ac litteraria compertum eſt; & ſunt, qui putant, auctum eorum imperium armis, litteriſque; cum ad illius magnitudinem ſatis non fuiſſet urbes capere, hoſtes ſuperare, niſi ſapientiſſimis legibus, ac inſtitutis adminiſtrata fuiſſet Reſpublica. Novi equidem, & olim, & hiſce temporibus, plurimarum gentium, quibus nullæ litteræ, longe lateque diffuſum imperium. Illud tamen ſexcentis incommodis pervium, firmius hæreret, diutius perduraret, uberius efloreſceret, ſi litteris expoliretur. Celebre eſt Platonis dictum, tunc Rempublicam beatam fore, ſi aut Principes fuerint Philoſophia imbuti, aut Philoſophi fuerint imperio potiti. Et Plutarchus in libro de inſtituendis liberis, quantum utilitatis afferat Reipublicæ Litterarum cognitio, his verbis oſtendit: *Per hanc enim, atque hac adjutrice noſſe licet, quid honeſtum, quid turpe, quid juſtum, quid*

quid iniquum , quid expetendum , quid fugiendum , quemadmodum erga Deos , quemadmodum erga parentes , qui erga majores natu , qui erga leges , qui adversus Magistratus , qui adversus alienos , qui adversus amicos , qui adversus conjuges , qui adversus servos nos gerere debeamus . At nisi cives hisce officiis omnibus recte sapienterque fungantur, nulla esse potest felicitas Reipublicæ. Ut igitur hæc officia cognoscantur, & mores hominum componantur, necessaria sunt studia artium liberalium. Quæ etiam magnum illud commodum procreant, ut dum iis toti homines incumbunt, capti litterarum amore, & studio hujus sibi gloriæ comparandæ, interea tranquillitatem Reipublicæ, cui magnam inferre solent perniciem ingenia curis omnibus, studiisque vacua, minime perturbant. Quapropter in omni florentissima Republica Ægyptiorum, Chaldæorum, Assyriorum, Hebræorum, ac Græcorum, floruere insigniter Litteræ. A Græcis per Æneam ad Sabinos, & Aborigines, indeque ad Romanos translatas esse litteras, narrat Hornius in Historia Philosophiæ. Alii censent, ab Etruscis, quos Diodorus Siculus Lib. 5. Physiol. ait naturæ cognoscendæ diligenter studuisse, derivatam ad Romanos Philosophiam. Sed quæ de antiqua Etruscorum gente veteres Scriptores tradidere, apud quos illi imprimis celebrantur propter inventa auguria, quæ se ad Romanos transmisisse gloriabantur, ea, uti observat Brucherus Lib. 2. Cap. 10. Hist. Philos. suadent notitiam illam rerum naturalium, quæ Etruscis adscribitur, nonnisi in peritia divinandi ex rebus naturalibus constitisse, ut ab Arnobio Lib. 2. adv. Gentes dicta fuerit Etruria genitrix, & mater superstitionis. Alii a Numa Pompilio, altero post Romulum Rege, quem inter Pythagoræ discipulos recensent, deductam opinantur ad Romanos rerum naturalium, ac divinarum cognitionem. At Numam Pythagoricis Philosophis per-

pe-

peram addi, ipſe Livius Lib. 1. Cap. 18. obſervavit, cum Pythagoras longo poſt Numam tempore vixerit, & in ultimis Italiæ oris docuerit, quo non facile Sabini, ætate illa, cum Italia in tot diverſiſſimos populos diviſa eſſet, iviſſent diſcendi cupiditate. Fortaſſe, uti conjicit Plutarchus, præceptori Numæ fuit Pythagoræ nomen, & inde hunc cum celebri Philoſopho Samio, quem diu poſt habuit Italia, confuderunt. Vel potius, quod inſtituta Numæ cum diſciplina Pythagoræ non levem habuerint ſimilitudinem, cauſa fuit, cur ille Samii hujus Philoſophi diſcipulus haberetur. Nam populum ferocem, bellique cupidum religione, ſacrificiis, pompiſque delinivit, effingens cum Diis congreſſus, & prodigioſa geniorum ſpectra ad majorem auctoritatem ſibi conciliandam; tum ſimulachra, & imagines Deorum Romanis interdicens, quod Deus aliter quam ingenio, attingi non poſſet. Philoſophiam quoque moralem ſobriam commendavit; utque cives nihil rerum ſacrarum obiter, vel neglectim agerent, ſed vacantes a rebus omnibus, cultui divino, tamquam maximo negotio animum intenderent. Quæ, & alia Numæ inſtituta Pythagoricis ſimilia eſſe, Plutarchus in illius vita, aliique plures obſervarunt. Sed & arcana Numæ præcepta, cujuſmodi ſunt Diis non libandum ex vite non putata, neque litandum ſine farina, adorantem circumagere ſe in orbem, & peractis precibus ſedere debere, Pythagoricis fuiſſe germana. Illum quoque, ad inſtar Pythagoræ, cæleſtia attigiſſe, temporum rationes emendaſſe, menſes ad curſum Solis pariter & Lunæ correxiſſe. Denique, ut Pythagorici nihil ſcriptis mandarunt, ſed doctrinam ſuam memoria, & inſtitutione tradiderunt iis, quos dignos judicarunt; ita & Numa libros ſacrorum, quorum uſum Sacerdotibus tradiderat, ſecum juſſit ſepeliri, quod hæc arcana non eſſent litteris committenda. Hæc tamen omnia doctiſſimo Bruchero

ro Lib. 2. Cap. 10. §. 7. Hist. Philos. minime probare videntur, haustam a Numa apud Sabinos disciplinam Pythagoræ, & ad Romanos deductam. Cujus sententia est, Numam quidem partem eorum, quæ de religione constituit, a Sabinis, inter quos vixerat, accepisse, eaque optimo ingenio usum ad ordinandam Rempublicam feliciter applicuisse; Pythagoram vero ad Sabinos penetrasse, non satis compertum esse; atque adeo conformitatem illam inter utriusque disciplinam, non ex eodem fonte hauriendam, sed quod ea optimo cuique, & sapientissimo Legislatori conveniret. Verum fuerit necne Pythagoræ discipulus Numa, quod potissimum ab illius Philosophi ætate, locisque, ubi docuit, definiendum videtur. Illud certum est, Numam fuisse divini humanique juris peritissimum, qui primus agrestem illam hominum turbam, ex qua Urbs coaluerat, religionem docuit, & civilis societatis officia; cui Cicero Lib. 3. de Orat. sapientiam constituendæ patriæ, & Plutarchus prudentiam civilem recte tribuunt. Atque id satis est, ut a Livio Lib. 1. Cap. 18. Plutarcho, aliisque tum veteribus, tum recentioribus Philosophus diceretur; utque ab eo Romanos accepisse primam sapientiæ notitiam dicamus, si non illius, quæ in rerum naturalium meditatione versatur, illius tamen, quæ divinum cultum, civilem societatem, mores, legesque complectitur. Quamvis libri Numæ duodecim de Philosophia Græco sermone conscripti, & a veteribus memorati, tum illius institutum de anni ordinatione, ut quo Lunaris annus cum Solari conveniret, alternis bienniis, nunc viginti duos, nunc viginti tres dies intercalaret, non obscure indicant, imbutum fuisse illum scientia Græcæ Philosophiæ. Atque eam Romanis tradere, ut feroces, & agrestes animi rerum sublimium contemplatione raperentur, & lenirentur, conveniebat sapienti Legislatori.

II. Diu

II. Diu tamen apud Romanos non viguit Numæ disciplina, quorum animi ad arma magis, ac bella proni erant, quam ad artes pacis, religionisque. Accedit, nascentem Rempublicam armis conservandam, & augendam fuisse, finitimosque populos subjugandos. Et nisi in bello adversus exteros gerendo implicati essent, facile potuissent mutuis dissensionibus Rempublicam perturbare, nova moliri, jussa negligere, atque ita fundamenta convellere nascentis imperii. Itaque & sub Regibus, & longo post tempore, neglecta fuere a Romanis liberalium artium studia. Cujus rei non unum est argumentum. Quod nempe duodecim libri Numæ de cæremoniis, totidemque alii de Philosophia Græco sermone conscripti, quos ille secum jusserat sepeliri, quadrigentis post Numam elapsis annis reperti, tumulo vi inundationis aperto in Gn. Terentii agro, sub Pætilio Prætore combusti fuerint, ne legerentur, quod Philosophiam arcanam complecterentur, quam nolebant multitudini innotescere. Id tradunt Livius Lib. 40. Cap. 29. Plinius Lib. 13. Cap. 13. Lactantius Lib. 1. Cap. 22. S. Augustinus Lib. 8. de Civ. Dei Cap. 5. Quod etiam C. Fannio Strabone, & M. Valerio Consulibus, narrat Gellius Lib. 15. Cap. 11. fuisse nempe M. Pomponio Prætori mandatum, curaret, Philosophi ut Romæ ne essent. Simili Senatusconsulto Rhetores quoque Urbe expulsos esse a Censoribus, referunt Gellius, & Svetonius: *Renuntiatum est nobis, esse homines, qui novum genus disciplinæ instituerunt, ad quos juventus in ludos conveniat; eos sibi nomen imposuisse Latinos Rhetoras; ibi homines adolescentulos totos dies desidere. Majores nostri, qui liberos suos discere, & quos in ludos itare vellent, instituerunt. Hæc nova, quæ præter consuetudinem, ac morem majorum fiunt, neque placent, neque recta videntur. Quapropter & iis, qui eos ludos habent, & iis, qui eo venire consueverunt,* vi-

visum est faciundum, ut ostenderemus nostram sententiam, nobis non placere. Consulatum C. Fannii Strabonis, & M. Valerii Messalæ sexto cadente sæculo ab Urbe condita incidisse, colligitur ex fastis Capitolinis editis a Sylburgio inter Scriptores Historiæ Romanæ. Sequenti sæculo jam adulto, Consulibus C. Claudio Pulchro, & M. Perperna, simile edictum latum ferunt, quo ab addiscenda Rhetorica, & Philosophia, Romani adolescentes prohiberentur, ne fortasse a rei militaris studio avocarentur. Sed quæ causa fuerit Romanis Patribus amandandi procul Urbe artium liberalium studia, disertissime patet ex Catonis Censorii sententia, ubi Atheniensium Legati Romam venere. Cum enim Athenienses Oropum Bœtiæ civitatem vastassent, & ob eam rem mulcta quingentorum talentorum a Sicyoniis auctoritate Romanorum eis dicta esset, Romam Legatos misere tres Philosophos disertissimos, Diogenem Stoicum, Carneadem Academicum, & Critolaum Peripateticum, deprecatum, ut ex mulcta, quam ferre non poterant, aliquid remitteretur. Hanc legationem contigisse P. Scipione, & M. Marcello Consulibus, testatur Cicero Acad. Quæst. Lib. 4. Cap. 45. Hunc vero Consulatum incidisse in annum Urbis conditæ DXCVIII. probat Brucherus in Hist. Philos. Period. 2. Par. 1. Lib. 1. Cap. 1. Itaque tribus illis Philosophis Atheniensibus Romæ degentibus, statim, teste Plutarcho in vita Catonis, *adolescentum studiosissimi quique litterarum viros illos accesserunt, audientesque eos in admiratione habuerunt. Maxime autem Carneadis gratia in dicendo, qua valebat plurimum, & auctoritas eloquentiæ non minor magnos nacta & humanos auditores venti instar Urbem personabat: & fama tenebat Græcum virum ad stuporem usque ad percellendos hominum demulcendosque animos aptum vehementem apud juvenes amorem excitare, quo correpti, omissis voluptatibus, reliquis-*

que

que oblectationibus, *quasi furore quodam ad Philosophiam ferrentur*. Eumdem de justitia copiose disputavisse in utramque partem, audiente Catone Censorio, Lactantius Lib. 5. Cap. 14. Instit. & Quintilianus Instit. Orat. Lib. 12. Cap. 1. testantur. At vero hujusmodi Romanæ juventutis in Græcorum Philosophiam studium, ægre tulit Cato, avitæ disciplinæ tenax, quæ militarem virtutem unice sectabatur: *veritus*, uti refert Plutarchus, *ne studio suo ad Philosophiam adjuncto adolescentes inde potius*, *quam agendis rebus*, *& militia decus sibi quærere intenderent*. *Ubi per Urbem gloria Philosophorum increbuit*, *primosque eorum sermones C. Acilius vir illustris in Senatu*, *a quo*, *id ut sibi liceret*, *magno studio impetraverat*, *est interpretatus*, *statuit Cato honeste Philosophos ab Urbe amandare*. *Quam ob rem in Senatum ivit*, *& Magistratus incusavit*, *quod legationem eorum virorum*, *qui facile persuadere de quacumque re possent*, *tamdiu in Urbe*, *re infecta desidere passi essent*; *cognoscendum quamprimum*, *& decernendum de legatione*, *ut Legati ad scholas reversi apud Græcos pueros disserant*, *Romani vero adolescentes Magistratus*, *ut ante*, *& leges audiant*. Qua Catonis sententia factum est, ut Legati quamprimum domum remitterentur. Atque inde patet, quo consilio veteres Romani abhorruerint ab inferenda in Urbem Eloquentia & Philosophia; ne scilicet gloriæ cupidi adolescentes a litteris potius, quam ab armis hanc sibi compararent; & ne disciplinam illam nossent, *quæ cum facile persuadere de quacumque re posset*, timendum erat, ne posthac morem, ut antea, gererent Magistratibus, legibusque. Aliam causam non admittendæ a Romanis Philosophiæ profert Christianus Falsterus Lib. 3. Quæst. Rom. quod nempe variæ Philosophorum de Diis sententiæ inter se vehementer dissentientes, facile potuissent cultum divinum a majoribus traditum,

cu-

cujus erant tenacissimi, convellere. Et quidem fuit apud Romanos tempus, cum peregrinas religiones abhorruere, Philosophos quoque, ut in patrium Deorum cultum injurios ejecerunt. Sed id serius contigit, & circa tempora nascentis Monarchiæ. Illud vero ex his omnibus compertum est, pluribus sæculis ab Urbe condita, neglecta fuisse a Romanis artium liberalium studia, ita ut Cicero Tuscul. Quæst. Lib. 4. Cap. 2. non obscure indicet, hac Atheniensium legatione, primum Sapientiæ professores inter Romanos innotuisse. Quod tamen non ita intelligendum est, ut nulli antea fuerint in Urbe viri doctissimi. Catonem namque, & philosophia, & eruditione plurimum valuisse, patet ex Plutarcho; librique de agricultura, & re rustica, ingenium ejus, ac eruditionem satis testantur; etsi, Plutarcho teste, universam Græcorum philosophiam invisam sibi habuerit, & ambitione quadam Græcas disciplinas omnes contempserit, vaticinatus, Romanos Græcis studiis imbutos rem suam perdituros. Sed Cato Censorius, cujus vitam Cornelius Nepos, Plutarchus, aliique scripsere, philosophiam a Nearco Pythagorico Tarenti audiverat, Græcas vero litteras ab Ennio in Sardinia, cum ibi Prætor esset, didicerat. Haud igitur Romæ in ludis litterariis. Notandus est Ciceronis locus Lib. 4. Tusculan. Quæst. Cap. 3. *Sapientiæ studium vetus id quidem in nostris: sed tamen ante Lælii ætatem, & Scipionis, non reperio, quos appellare possim nominatim*. Et Lib. 1. Cap. 3. *Philosophia jacuit usque ad hanc ætatem, nec ullum habuit lumen litterarum latinarum*.

III. Et quidem Grammaticæ studium serius apud Romanos receptum, disertissime tradit Svetonius in libro de Grammaticis, cujus hæc sunt verba: *Grammatica olim Romæ ne in usu quidem, nedum in honore ullo erat: rudi scilicet, ac bellicosa etiam tum Civitate, necdum magnopere liberalibus disciplinis vacan-*

cante Addit, primum omnium Grammaticam in Urbem intulisse inter secundum, ac tertium bellum Punicum Cratem Mellotem missum ad Senatum ab Atalo Rege; huncque assidue disserendo auctorem Romanis fuisse, ut ad id studium incitarentur, quod deinde auxerunt L. Ælius Lanuvinus, & Servius Clodius, uterque Eques Romanus, aliique clarissimi viri, *ut temporibus quibusdam super viginti celebres scholæ fuisse in Urbe tradantur: pretia Grammaticorum tanta, mercedesque tam magnæ, ut constet, Lutantium Daphnidem ducentis millibus nummum a Quinto Catullo emptum, ac brevi manumissum: Lucium Appulejum ab Efficio Calvino Equite Romano prædivite quadringentis aureis conductum multos edocuisse*. Porro bellum Punicum secundum sexto ab Urbe condita sæculo; bellum Punicum tertium septimo sæculo contigisse, ex fastis Consularibus apud Sylburgium colligitur. Igitur ad id usque tempus nulla Romanis fuere Grammaticæ studia. Atqui tamen Plutarchus in Rom. Quæst. narrat, post primum Punicum bellum, hoc est, fere quingentis post Urbem conditam annis, Spurium Carvilium libertum alterius Spurii Carvilii, qui primus Romæ ab uxore divertit, ludum aperuisse, ac mercede Grammaticam docuisse. Cujus quidem nulla est apud Svetonium mentio, qui Cratem Mellotem, absoluto secundo bello Punico, facit primum Grammaticæ apud Romanos Professorem. Ait vero, ita se opinari, ac significat, alios aliter tradidisse. Fortasse ludus Spurii Carvilii paucos, obscurosque habuit auditores. Ut ut res se habuerit, certe aliquot post Urbem conditam seculis, Grammatica habuit in Urbe locum. Non ita tamen Grammatistice, seu ars legendi, scribendique, quæ, monente Lipsio, ante id tempus Romæ docebatur. Idque colligit vir doctissimus ex Livio Lib. 3. ubi: *Virgini venienti in forum (ibi namque in tabernis litterarum ludi erant) mi-*

B *ni-*

nister Decemviri manum injicit. In hisce ludis litterariis Grammatistæ pueros legendi, scribendique artem docuere. Tandem admisso apud Romanos Grammaticæ studio, mirum sane, quantum in pretio, & honore fuerit. Teste enim Svetonio, viginti fuere in Urbe scholæ, ubi magnis stipendiis Grammatica edocebatur. Addit, Grammaticos ita dictos Græco vocabulo, qui olim litterati dicebantur; veteres hujus instituti homines etiam Rhetoricam docuisse, ac exstare multorum de utraque arte commentarios; deinde discretis professionibus, adhuc Grammaticos retinuisse quædam ad eloquentiam spectantia, in quibus pueri instituerentur. Tum plures recenset publicos hujus disciplinæ in Urbe Professores. In horum numero sunt, Aurelius Opilius, qui Philosophiam primo, deinde Rhetoricam, novissime Grammaticam docuit, tandem dimissa schola abiit in Asiam cum Rutilo Ruso. Orbilius Puppillus Beneventanus docuit Romæ Grammaticam, Consule Cicerone, majore cum fama, quam emolumento, ac filium reliquit Orbilium, & ipsum Grammaticæ professorem. Attejus Philologus Atheniensis Grammaticus, & Rhetor plures, clarosque docuit discipulos, adjuvitque in conscribendis Historiis C. Sallustium, & Asinium Pollionem. Laberius Hiera præceptor Bruti, & Cassii, temporibus Syllanis, proscriptorum liberos gratis, & sine ulla mercede in disciplinam recepit. Verrius Flaccus, qui ad exercitanda ingenia æquales inter se committere solebat, proposita non solum materia, quam scriberent, sed & præmio, quod victor auferret; idque erat liber aliquis antiquus, pulcher, aut rarus. Is ab Augusto datus nepotibus suis præceptor transiit in Palatium cum tota schola, ea lege, ut ne posthac aliquem discipulum reciperet; docuitque in atrio Catilinæ domus, quæ pars Palatii tunc erat, & sextertia centena in annum accepit. Alios plures nominat Svetonius in li-

libro de Grammaticis, hos tamen fere omnes libertos, exterosque, fortasse, quod ætate illa Romanis mercede docere minime conveniret. Deinde sub Cæsaribus privilegia immunitatis a gerendis publicis muneribus concessa sunt Professoribus Grammaticæ, denegata autem Grammatistis, uti sequenti Capite dicendum erit.

IV. Poesin quoque nullo olim in honore fuisse apud Romanos, seriusque receptam tradit clarissimus Vossius in libro de natura, & constitutione artis Poeticæ. Gellius Lib. 11. Cap. 2. ex Catone Censorio refert: *Poeticæ artis honos non erat. Si qui in ea re studebat, aut se se ad convivia applicabat, grassator vocabatur.* Ubi, monente Vossio, grassator significat adulatorem, & parasitum. Hinc Cato probro vertit M. Fulvio, quod Consul secum duxerit in provinciam Ennium Poetam, uti refert Cicero Tuscul. Quæst. 1. his verbis: *Honorem huic generi non fuisse, declarat oratio Catonis, in qua objecit, ut probrum, quod his in provinciam Poetas duxisset: duxerat autem in Ætoliam Consul ille, ut scimus, Ennium.* Atqui tamen Cato ipse, teste in ejus vita Cornelio Nepote, Ennium ipsum e Sardinia Romam duxerat. Plura, ut hunc nodum solvat, profert Vossius. Non tamen primus omnium Ennius Poesin in Urbem intulerat. Primus fabulam docuit apud Romanos Livius Andronicus post primum bellum Punicum, anno Urbis conditæ DXIV. C. Claudio Centone, & M. Sempronio Tuditano Consulibus, uti colligitur ex Cicerone in Bruto, & Gellio Lib. 17. Cap. 21. Deinde Gn. Nevius Poeta, eodem Gellio teste, huic profitendæ arti operam dedit; tum Q. Ennius Romæ claruit, cui successere alii plures, quos in libro de Poetis Latinis enumerat Vossius. Horum itaque studio plurimum honoris Poeticæ arti inter Romanos accessit. Id non obscure patet ex oratione Ciceronis pro Archia Poeta. Sed & Collegium Poetarum Romæ institutum

eſt, quo aliquando ſummi viri acceſſere. Ita enim Valerius Maximus Lib. 3. Cap. 8. narrat de Attio Poeta: *Is Julio Cæſari ampliſſimo, & florentiſſimo viro in Collegium Poetarum venienti numquam adſurrexit, non majeſtatis ejus immemor, ſed quod in comparatione communium ſtudiorum aliquanto ſuperiorem ſe eſſe conſideraret.* Tantum ſibi honorem tunc temporis Poetæ conciliaverant. Et Tacitus in Dial. de Orat. narrat populum Virgilio adſurgere ſolitum, ipſumque coluiſſe tamquam Auguſtum. Præterea in ludis Capitolinis e judicum ſententia donabantur Poetis coronæ Scenicæ, nec tamen hisſolis, ſed & Oratoribus, aliiſque artificibus. Unde Svetonius in Domitiano Cap. 4. ait: *Inſtituit & quinquennale certamen, Capitolino Jovi triplex, muſicum equeſtre, gymnicum, & aliquanto plurium, quam nunc eſt coronarum.* Videndus Caſſaubonus in annotationibus ad hunc locum. Erant Poetarum certamina, in quibus victor corona donabatur, & ad quæ Imperatores aliquando ſe contulere. Sed & ſtatuæ Poetis ære e plebe collato ponebantur in ſuis municipiis, uti ex inſcriptione quadam edita a Panvinio colligitur factum L. Valerio in Oppido Hiſconio, nunc *il Guaſto* in regione Ferentana Regni Neapolitani. Attamen nulla immunitatis prærogativa Poetas donatos eſſe edixit Philippus Imperator Lib. 10. Leg. 3. Cod. de Profeſs. & Med. Poetas vero Romæ publice docuiſſe, & Homeri Commentarios juventuti ad diſcendum propoſuiſſe, indicat Horatius Flaccus Lib. 2. Ep. 2.

Romæ nutriri mihi contigit, atque doceri.
Iratus Graiis quantum nocuiſſet Achilles.

Qui idem teſtis eſt, quantum ætate ſua Romani huic arti ſtuderent. Ita enim ait:

Mutavit mentem populus levis, & calet uno
Scribendi ſtudio, pueri, patreſque ſeveri
Fronde comas vincti cœnant, & carmina dictant.

Scri-

Scribimus indocti doctique poemata passim.

V. Rhetoricam & serius Romanos accepisse, & difficilius, quod C. Fannio Strabone, & M. Valerio Messala Consulibus, Rhetores fuerint Roma ejecti Senatusconsulto; rursumque aliquot post annos a Censoribus Gn. Domitio Ænobarbo, & L. Crasso, Latini Rhetores prohibiti fuerint a ludis litterariis habendis, ait Svetonius in libro de Rhetoricis. Deinde vero paulatim honestam, utilemque Romanis visam esse multosque eam præsidii, & gloriæ causa appetivisse: *Quare magno studio*, inquit, *hominibus injecto*, *magna etiam Professorum*, *& Doctorum profluxit copia*, *adeoque floruit*, *ut nonnulli ex infima fortuna in Ordinem Senatorium*, *atque ad summos honores processerint*. Et quidem ab Urbe condita plurimi disertissimi viri Romæ extitisse leguntur. L. Brutus civitatem perpetuo dominatu liberatam Magistratus annuis legibus, & judiciis devinxit. M. Valerius sedavit plebem dissentientem. A. Claudius a pace cum Pyrro sancienda Romanos revocavit. Menenius Arippa, & M. Popilius seditionem oratione extinxisse leguntur. Quod ad naturalem illorum eloquentiam, non ad artem ullam oratoriam referendum videtur, ut ait Cicero in Bruto Cap. 14. A Græcis Oratoribus incensos fuisse Romanos ad eloquentiæ studium, testatur Cicero Lib. 1. de Orat. *Post auditis Oratoribus Græcis*, *cognitisque eorum litteris*, *& adhibitis doctoribus*, *incredibili quodam nostri homines dicendi studio flagraverunt*: *ex itabat enim eos magnitudo*, *varietas*, *multitudoque in omni genere causarum*. Primum Oratorem M. Cornelium Cathegum recenset Cicero in Bruto Cap. 15. Tum Cato Censorius, C. Lælius, Gracchus, Servius Galba, C. Carbo, aliique ab eo laudantur in libro de Claris Oratoribus. Primus vero, qui apud Romanos Rhetoricam docuit, dicitur L. Plotius Gallus, Cicerone puero, ut ipsemet scribit ad Ti-

Titinnium, & ex eo Fabius Lib. 2. Cap. 4. Deinde plures alii eandem professi sunt artem, plerumque vero liberti, usque ad Blandum. Unde Seneca præfat. Lib. 11. Controv. ait: *Habuit Fabianus Blandum Rhetorem præceptorem, qui Eques Romanus Romæ docuit. Ante illum intra libertinos præceptores pulcherrimæ disciplinæ continebantur; & minime probabili more turpe erat docere, quod honestum erat discere.* Itaque constitutis scholis quamplurimis, huic tradendæ disciplinæ magno cum auditorum numero Rhetores incubuere, quorum celebriores nominant Svetonius, & Vossius. Epidium Rhetorem ludum docendi aperuisse, atque inter alios docuisse M. Antonium, & Augustum, narrat Svetonius. Qui idem testis est, M. Antonium Gniphonem docuisse Rhetoricam primum in domo Divi Julii adhuc pueri, tum domi suæ, quotidiæ præcepta eloquentiæ tradidisse, quandoque vero declamasse, scholam ejus claros quoque viros adiisse, in his M. Ciceronem, etiam cum Prætura fungeretur. L. Otacilius Pilitus præceptor Gn. Pompeii. Sextus Clodius Latinæ, Græceque eloquentiæ professor claruit, cui M. Antonium mercedis loco duo millia jugerum campi Leontini adsignasse, scribit Cicero in Philippicis. De T. Castritio, qui & hac arte, & lectissimis moribus discipulos imbuebat, apud Aulum Gellium Lib. 13. Cap. 20. videre est. Sub Imperatoribus hujus artis dignitas insigniter crevit. Nam ejus professoribus salaria constituta sunt ex ærario Principis; primusque Quintilianus mercede Principis conductus Romæ docuit Rhetoricam. Tum S. Augustinus, aliique. Et non raro Imperatores ad Rhetorum scholas accessere, ut eosdem declamantes audirent. Sed de hac re Capite sequenti. Illud non omittendum est, præcipue apud Rhetores, & apud Romanos in usu fuisse declamationem, ita ut etiam summi Principes quandoque declamare consueverint, variasque

que fuisse declamationis species, uti fuse tradit Vossius Lib. de Rhetor. Cap. 16.

VI. Diu quoque neglectæ fuerunt a Romanis Mathematicæ disciplinæ. Quamvis Numæ Pompilio non levis fuerit cœlestium motuum notitia, uti Plutarchus observavit, cum menses duos, Januarium, & Februarium adjecerit anno, huncque disposuerit ad Lunæ cursum; tamen post Numæ excessum, Romani per multa sæcula Astronomiam ignorarunt, uti ait Veidlerus in Historia Astronomiæ Cap. 6. adeo ut horologii solaris notitia, demum ante duodecim annos, quam cum Pyrrho bellatum est, teste Livio Lib. 7. Cap. 60. ad ipsos pervenerit. Et Romanorum in hac re imperitiam indicant Livius Lib. 44. & Valerius Lib. 8. ubi narrant, circa annum Urbis conditæ DXXC. defectum Lunæ exercitui Romano bellum adversus Persas gerenti magnum incussisse metum, & noluisse cum hoste congredi, nisi C. Sulpicius Gallus luculenta oratione ostendisset, id a natura ordinari statis temporibus, atque in prodigium trahi minime oportere. Pervenerant quidem ad Urbem Chaldæi astrorum scientiæ periti. Sed narrat Valerius Maximus Lib. 4. Cap. 3. *C. Cornelium Peregrinum, M. Pompilio Laenate, & Gn. Calpurnio Consulibus, edicto Chaldæos intra decimum diem abire ex Urbe, atque Italia jussisse, levibus, & ineptis ingeniis fallaci siderum interpretatione quæstuosam mendaciis suis caliginem nutrientes, injicientes*. Hic Consulatus referendus est vel ad finem sexti, aut initium septimi sæculi Urbis conditæ. Atque hæc etiam causa esse potuit, cur Mathematicas disciplinas Romani neglexerint, quod nempe Mathematicorum nomine Chaldæi donarentur, qui vanissima futurorum prædictione injiciebant contemptum illius nobilissimæ disciplinæ. Accedit, Pythagoricam Philosophiam, quæ non exiguam complectebatur rerum Mathematicarum notitiam, serius ad Romanos per-

perveniſſe, neque plures in Urbe nactam eſſe ſectatores, cujus rei plurimas cauſas adducit Brucherus Period. 2. Part. 1. Lib. 1. Cap. 1. §. 12. Hiſtoriæ Philoſophiæ. Itaque uſque ad ſeptimum ab Urbe condita ſæculum nulli occurrunt inter Romanos inſignes Mathematici, uti teſtantur Heilbronner in Hiſtoria Matheſeos, & Veidlerus in Hiſtoria Aſtronomiæ. Primus Scipio Naſica aqua diviſit horas æque noctium, atque dierum, cum antea Romanis indiſcreta lux fuerit; idque horologium ſub tecto dicavit, anno Urbis DXCV. uti referunt Plinius Lib. 7. Cap. 60. Hiſt. Natur. & Cenſorinus de Die Natali Cap. 23. Circa eadem tempora Sulpitius Gallus Conſul, quem Cicero in Catone plurimum celebrat ob ſtudium dimetiendi Cœli, & terræ, ob Mathematicarum rerum peritiam floruit in Urbe. Non multo poſt M. Terrentius Varro, quo doctiorem neminem illa ætas tulit, ut, teſte Gellio Lib. 3. Cap. 10. libros fere quingentos ſcripſerit, primus inter Romanos de Arithmetica, Aſtronomia, Geometria ſcripſiſſe dicitur. Eadem ætate M. Tullius Cicero, Julius Cæſar, & præ cæteris P. Nigidius Figulus rerum Mathematicarum notitia excelluere. De Nigidio ita ait Cicero Lib. de Univ. Cap. 1. *Fuit vir ille, cum cæteribus artibus, quæ quidem dignæ libero eſſent ornatus omnibus, tum acer inveſtigator, & diligens earum rerum, quæ a natura involutæ videntur*. Addit renovatam ab eo in Italia Pythagoricam Philoſophiam. Et fidem ſuperant, quæ de ejus prædictionibus Aſtrologicis referunt veteres, quod nempe Auguſto imperium prædixerit, & triumviratus mala fuerit vaticinatus, & tanta uſus fuerit certitudine in evolvendis futuris fatis, ut in magiæ ſuſpicionem adduceretur. Deinde Auguſti ævo plures Romani in Mathematicis diſciplinis verſati celebrantur, M. Manilius, M. Vitruvius Pollio, C. Julius Hyginus, C. Plinius, aliique; ut jam indubium ſit cœpiſſe Romanos

nos hifce ftudiis incumbere circa tempora nafcentis Monarchiæ. Unde Cicero in Lib. de Orat. Cap. 31. teftatur neque ab hifce ftudiis Oratores abhorruiffe: *Et Juris Civilis fcientiam veteres Oratores comprehendebant, & Grammatica, Mufica, & Geometria imbuebantur*. Deinde imperantibus Cæfaribus, præfertim Alexandro Severo, Scholas, & falaria Mathematici in Urbe habuerunt.

VII. Diximus ex Gellio Lib. 15. Cap. 11. C. Fannio Strabone, & M. Valerio Meffala Confulibus, fexto Urbis conditæ fæculo, fuiffe M. Pomponio Prætori mandatum, curaret, ut Philofophi Romæ ne effent. Diximus quoque, fæculo eodem, Athenienfes Philofophos, Legatofque Romam veniffe, ac de rebus Philofophicis differuiffe in frequentiffimo adolefcentum Romanorum conventu; at Catonem Cenforium auctorem fuiffe, ut quamprimum domum remitterentur, ne a gloria rei militaris, vel a Magiftratibus audiendis adolefcentes avocarentur. Itaque ad eam ufque ætatem procul Urbe fuit Philofophia. Et Cicero Lib. 1. Cap. 3. Tufcul. Quæft. ait *Philofophia jacuit ufque ad hanc ætatem, nec ullum habuit lumen litterarum latinarum*. Verum, quod Athenienfes Philofophi clariffimos quofdam habuerint auditores, imprimis Lælium, Furium, & Scipionem, hofque incenderint amore Philofophiæ, caufa fuit, cur deinceps Græca eruditio Romæ invaluerit. Nam hi ad fumma Reipublicæ munera promoti, exercitibus, ac Provinciis præfuerunt, & occafionem habuere cum Græcis converfandi, ac magis, magifque Philofophiæ incumbendi. Porro fub tantis patronis Græca Philofophia ampliffimum debuit in Urbe locum oncupare. De Scipione Africano, qui unus fuit e Carneadis difcipulis, fcribit Vellejus Paterculus: *Tam elegans liberalium ftudiorum, omnifque doctrinæ & auctor, & admirator fuit, ut Polybium, Panætiumque præcellentes ingenio viros, domi, militiæque fecum habuerit*. Addit Scipio-

nem

nem inter arma, & ſtudia ſemper verſatum, aut corpus periculis, aut animum diſciplinis exercuiſſe. Panætius Rhodius fuit magni nominis Philoſophus e Stoïcorum ſecta, a quo Scipio Africanus Philoſophiam accepit. Lælium quoque, atque Furium olim Carneadis auditores, *cum Scipione ſecum erudiſſimos homines ex Græcia ſemper habuiſſe* teſtatur Cicero Lib. 2. de Orat. Qui etiam Lib. 2. de Fin. ſcribit, *Lælium adoleſcentem audiviſſe Diogenem Stoïcum, poſt autem Panætium, & ſapientem fuiſſe appellatum, quia, quod eſſet ſuaviſſimum doceret.* Eodem Panætio præceptore, Q. Tubero, & Q. Mucius Scevola inſignes Juriſconſulti Stoicam Philoſophiam didicere. Plures laudat Cicero Lib. de Orat. hujus inſtituti, qui Philoſophiæ ſtuduerunt. Et Antiſtitibus Juris placuiſſe præ cæteris Stoïcam Philoſophiam, obſervat Clar. Brucherus Period. 2. Par. 1. Lib. 1. Cap. 1. Hiſt. Philoſ. quod illa potiſſimum ageret de officiis, quodque Ethica Stoïca aptiſſima videretur præparandis animis ad Rempublicam capeſſendam. Conſulendus Everardus Otto de Stoica Juriſconſultorum Philoſophia. Accedit, Panætium ex hac ſecta inſignem profeſſorem Romæ fuiſſe. Attamen Gaudentius de Philoſ. Rom. Cap. 43. contendit, veteres Juriſconſultos potius cum Peripateticis, & Platonicis conſenſiſſe. Græcanicam Philoſophiam altius evexit Lucullus, qui dum in Macedonia Quæſtorem egerat, celebres Græcos Philoſophos, præſertim Athenienſes convenerat, eorum doctrinam hauſerat, tantoque erga Philoſophiam ſtudio ferebatur, ut etiam in caſtris libros, ac Philoſophos habuerit, præſertim Antiochum Philonis auditorem, uti Plutarchus in illius vita, & Cicero Libro 4. Acad. Quæſt. teſtantur. Is itaque rem litterariam in Urbe maxime promovit, auxitque, inſtructa præſtantiſſima Bibliotheca, & Xyſtis, & Scholis juxta eam ædificatis, quo Græci, qui ex patria armorum tumultibus plena, Romam venerant, conveniebant, ac

de

de rebus Philoſophicis differebant, ipſo frequenter præſente, adeo ut Græcis Romam venientibus domus Luculli ad inſtar eſſet publici hoſpitii, teſte Plutarcho. Tanti viri exemplum ſecuti alii, Græcos Philoſophos receperunt, Græcaſque litteras adjuvarunt. Itaque Luculli, & Ciceronis tempore, ſeptimo ab Urbe condita ſæculo, ſtatuenda eſt prima ætas adoleſcentis Philoſophiæ inter Romanos. Teſtatur tamen Cicero Tuſcul. Quæſt. Lib. 2. Cap. 2. ante iſtud tempus fuiſſe nonnullos, qui ſe Philoſophos appellari voluerint, quique plures libros ſcripſerant. Sed horum Philoſophia obſcurior fuit. Paulo tamen prius, quam Lucullus Urbem Philoſophis repleverit, Peripatetica doctrina eo pervenerat. Nam Sylla miſſus in Græciam cum exercitu Athenas vaſtaverat ſacra Philoſophiæ loca violaverat, ſibique emerat Bibliothecam Apelliconis Teii, quæ communem ſtragem evaſerat, Romamque tranſtulerat. In hac Bibliotheca plerique erant Ariſtotelis, & Theophraſti libri, quos Tyrannio Grammaticus deſcripſit, tum Andronico Rhodio communicavit, iſque ſupplevit, illuſtravit, evulgavit. Hinc Philoſophiæ Peripateticæ ſtudium inductum ſub Sylla. Tyrannionem vero libertate donatum a Lucullo, inſignem habuiſſe Romæ Bibliothecam, Scholamque, teſtatur Plutarchus in vita Luculli. Tum Philoſophorum ſectæ omnes ſuos habuere in Urbe ſectatores. Stoicæ Philoſophiæ adhæſerunt Juriſconſulti, imprimis Q. Lucilius Balbus, quem Cicero Lib. 1. Cap. 4. de Nat. Deorum dicit, cum excellentibus in eo genere Græcis comparandum. Huic addendus Cato Uticenſis, qui Stoicam virtutem moriendo expreſſit. Pythagoricam ſectam Cato Cenſorius, & P. Nigidius Figulus commendarunt. Vetus Academia illuſtres habuit ſectatores, Lucullum, M. Brutum, de quo Plutarchus ait, *nullum fere fuiſſe Græcorum Philoſophorum, quem non audierit, nullam ſectam, quam non cognoverit*, uſumque contubernio

Aristonis Philosophi. In hac etiam secta fuit M. Terentius Varro omnium ætate sua clarissimus. Mediæ, seu novæ Academiæ nomen dedit inter alios, præceptore Philone, M. Tullius Cicero Romanæ eloquentiæ parens, & in omnibus disciplinis versatissimus. Nec defuere cultores Peripateticæ Philosophiæ, quam Andronicus Rhodius vulgaverat. Nam Cicero filium suum Cratippo insigni Peripatetico instituendum tradidit. Denique ad Epicuri hortos accessere L. Torquatus, C. Vellejus, C. Trebatius, L. Papirius, Verrius, L. Piso, M. Pansa, M. Fabius Gallus, aliique plures a Gassendo memorati. Omnium maximus claruit T. Pomponius Atticus, cujus vitam Cornelius Nepos litteris consignavit. Nec omittendus T. Lucretius Carus. Uterque Athenis huic Philosophiæ operam dederat. Jam ex dictis colligitur, quo in loco, & honore fuerint in Urbe res Philosophicæ ante Augusti imperium.

VIII. Quo primum tempore, quave fortuna Medicina Romam pervenerit, Plinius Lib. 29. Cap. 1. Historiæ naturalis tradit, Romanos scilicet sexcentis annis Medicis caruisse, primumque hujus artis professorem Archagathum filium Lysaniæ ex Græcia Urbem appulisse, & primo quidem magno in honore habitum, deinde vero, quod igne, ferroque curaret vulnera, omnium invidiam in se concitasse: *Cassius Hemina*, ait Plinius, *ex antiquis auctor est*, *primum e Medicis venisse Romam Peloponnensem Archagatum Lysaniæ filium*, *L. Almilio*, *M. Livio Coss. anno Urbis DXXXV. eique jus Quiritium datum*, *& tabernam in compito Acilio emptam*, *ob id publice vulnerarium fuisse eum tradunt vocatum*, *mireque gratum adventum ejus initio*, *mox a sævitia secandi*, *urendique*, *transisse nomen in carnificem*, *& tædium artis*, *omnesque medicos*. Quod ait Plinius Romanos sexcentis annis caruisse Medicis, & Medicina, id Daniel Clericus in Historia Medicinæ Lib. 3. Cap. 1. censet intel-

telligendum de Medicis Græcis, exterisque. Nam Dionysius Halicarnassæus Lib. 10. refert, anno Urbis conditæ CCCI. magnam in Urbe luem irrepsisse, ut curandis ægris Medici minime sufficerent. Nec verisimile est, tamdiu Romanos simplici saltem Medicina caruisse. Primus igitur Archagathus ad eos attulit Medicinam Græcorum; hancque ipsam Romani ob sævam illius curandi methodum odio habuere. Cui odio augendo plurimum contulit Cato, utpote qui filium hortabatur, ut caveret a Medicis Græcis, qui conspiraverant in Romanorum cædem. Ita enim Catonem filium monuisse narrat Plinius: *Dicam*, inquit, *de istis Græcis M. fili, quid Athenis exquisitum habeam, & quod bonum sit eorum litteras inspicere, non perdiscere, vincam nequissimum, & indocile genus eorum, & hoc puto vatem dixisse, quandocumque ista gens suas litteras dabit, omnia corrumpet; tunc etiam magis si Medicos suos huc mittet, jurarunt enim inter se barbaros necare omnes medicina. Sed hoc ipsum mercede faciunt, ut fides iis sit, & facile disperdant. Nos quoque dictitant barbaros, & spurcius nos, quam alios opicos appellatione fœdant*. Et sunt qui putant, Medicos Roma pulsos a Catone Censorio. Quod sane, etsi non satis exploratum Clerico videatur, tamen verisimile facit Catonis odium in Græcos Philosophos Medicosque. Cæterum, uti ipse Plinius observat, Cato non damnabat rem, sed artem; hoc est, Græcam medendi artem rejiciebat, non ipsam Medicinam, utpote qui tradidit, qua Medicina usus, se, & conjugem ad longam senectam perduxerit, ac qua ratione esset ægrotis medendum. Hanc vero rationem, qua Cato, & veteres Romani utebantur, potissimum in herbarum usu positam fuisse, testantur Plinius Lib. 25. Cap. 2. & Plutarchus in vita Catonis. Nec abhorruere Romani ab incantionibus, ut patet ex Catone de Re Rustica Cap. 160. ubi quibusdam verbis, & incantionibus modum tradit cu-

curandi ossium fracturam. Tandem Asclepiades Prusensis Romam veniens ætate Pompei, ac Mithridatis, & Medicinam faciens, postquam Rhetoricam docuisset, restituit, conciliavitque in Urbe honorem Medicinæ. Nam a sæva illa, & incommoda ratione medendi, quam Archagathus inierat, abstinuit, usus Medicina facili, suavique, ut vix ullum ægris afferret incommodum. Curabat quammaxime, teste Plinio Lib. 26. Cap. 3. sudorem pannis, igne, sole exprimere; nec alia adhibebat medicamentorum genera, quam abstinentiam, fricationem corporis, ambulationem, gestationes, & balnea. Hæc blanda curandi methodus magnam illi auctoritatem conciliavit. Unde Plinius ait: *Faventibus cunctis esse vera, quæ facillima erant, universum prope humanum genus circumegit in se, non alio modo, quam si cælo emissus advenisset. Trahebat præterea mentes artificio mirabili, vinum promittendo ægris, dandoque tempestive tum frigidam aquam, excogitandoque multa dictu grata, atque jucunda, magna auctoritate, nec minore fama.* Accessit augendæ Asclepiadis famæ, jam magicis vanitatibus in ægrotorum curatione, quibus olim plnrimum data est opera, vix ullam fidem superfuisse. Fuse de Asclepiadis Philosophia, Medicina, & Anatomia agit doctissimus Daniel Clericus in Historia Medicinæ. Is igitur, quem magnis laudibus extollunt Veteres, primus inter Romanos hanc artem statuit, propagavitque; nactus plures discipulos Julium Bassum, Petronium, Diodotum, Sextium Nigrum, & celebrem Antonium Musam, qui balneo aquæ frigidæ Augusto sanitatem restituit, a quo accepit privilegium gestandi anulum aureum. Tum plures in Urbe Medici, magnoque in honore habiti, quos Julius Cæsar civitate donavit. Sunt qui censent, ea ætate Medicos omnes ex libertis fuisse. Certe quamplurimi memorantur a Scriptoribus illius ævi Medici e servorum, vel libertorum numero. Non om-

omnes tamen ex hoc genere fuisse suadet privilegium Civitatis a Cæsare eis concessum, quod ex exteris regionibus plures hujus artis professores Romam advocavit. Et Plinius fatetur, Romanos quosdam, etsi paucissimos, huic arti operam dedisse. Nam Lib. 29. Cap. 1. dicit: *solam hanc artium Græcarum, nondum exercet Romana gravitas, in tanto fructu paucissimi attigere Quiritium, & ipsi statim ad Græcos transfugæ. Imo vero authoritas aliter quam Græci eam tractantibus etiam apud imperitos expertesque Linguæ non est, ac minus credunt, quæ ad salutem suam pertinent, si intelligunt*. Hujus generis inter Romanos fuere Julius Bassus, Sextius Niger, C. Valgius. Et testatur Cicero Lib. 1. Offic. Cap. 42. hanc artem utpote magnæ utilitatis, quæque magnam rerum notitiam complecteretur, sine ulla infamia exerceri potuisse. Porro inter Medicos plures, qui Romæ fuere, primus Andromachus sub Nerone dicitur Archiater, hoc est vel Medicus primarius, vel Medicus Principis, vel Medicus Urbis: neque enim viri docti conveniunt de hujus vocis significatione. Censet Clericus, Archiatros fuisse Medicos Principis, primique ordinis, deinde distinctos in Archiatros Palatii, & reliquæ multitudinis. His stipendium, & plurima privilegia concessa leguntur Cod. Lib. 10. Tit. 52. de Professoribus, & Medicis. Et ex his postea conflatum est Collegium. Denique Medicorum in Urbe fuisse Scholas, patet ex Mercuriali Lib. 1. Cap. 7. de arte Gymnastica, qui loquens de locis, ubi viri docti Romæ conveniebant, dicit, Medicos convenisse in Templo Pacis, & eorum Scholam fuisse in regione Esquilina.

IX. Jurisprudentia non aliunde Romam advecta est, sed in ipsa Urbe hanc originem habuit. Primum Romani usi sunt legibus a Romulo, Numa, Servio Tullio, aliisque Regibus latis, quæ quia collectæ fuerunt a Papyrio, Juris Papiriani nomen acceperunt. Pulsis Regibus,

Con-

Consules dederunt jura, quorum pro arbitrio jus dicentium immoderatam potestatem ægre ferens populus, petiit certam juris scripti formam, obtinuitque aliquando, postquam Consules, Patriciique diu restitissent. Itaque anno ab Urbe condita ccc. factum est Senatusconsultum, ut Legati per Italiam, & universam Græciam petitum leges mitterentur; creatique Sp. Posthumius, S. Sulpicius, & Manlius, qui utiliores Civitatum singularum, & Lacædemoniorum, atque Atheniensium leges descripserunt. Quæ Romam allatæ, reductæ fuerunt simul cum legibus aliquot Regiis in duodecim tabulas a decem viris ad id delectis cum summo imperio, silentibus cæteris Magistratibus. Has leges partim integras perscripserunt, partim emendarunt, partim ad populi mores, & consuetudinem Urbis inflexerunt, novasque aliquot ipsi pro temporum opportunitate, ut suspicari fas est, interseruerunt. Ex harum legum sensu, & potestate deductus est usus, sive ratio judicii exercendi, & negotiorum agitandorum, certis adhibitis formulis, & solemnitatibus ab antiquis Jurisconsultis editis, quæ alteram partem Juris Civilis constituerunt, dictam a suis auctoribus Jus Flavianum, & Jus Ælianum. Verum senescente duodecim Tabularum jure, & novis in dies negotiis emergentibus, adjectum veteri Juri, immutatumque a novis Senatusconsultis, vel Plebiscitis. Et ut jus civibus promptius redderetur, quod Consules Urbe abesse sæpe cogerentur, constituti sunt Prætores Urbanus, & Peregrinus, qui jus civibus, ac peregrinis redderent; Prætores etiam Provinciales, seu Quæsitores, qui Judiciis capitalibus præessent. Ex hujus Magistratus jurisdictione prodierunt Edicta, quæ singulas prope Juris Civilis partes, vel addendo, vel leniendo attigerunt; hocque Jus dictum fuit Honorarium, quod Magistratus ille summo in honore esset. Creati quoque Ædiles duo, qui lites aliquot privatas dijudicandas susciperent; sacra-

cratum ædium, locorum publicorum, & annonæ curam gererent; civium dicta, & facta observarent, & coercerent, quorum Edicta partem quoque Juris constituerunt. Ex his omnibus fontibus Jus emanavit apud Romanos. Verum, ut interpretarentur leges, & accomodarentur ad sæculi mores, & pro re nata, necessaria fuit ars quædam, quæ esset moderatrix, & interpres legum. Et primo quidem legum interpretationes, tamquam oracula e Collegio Pontificum proferebantur; tum viri sapientissimi huic rei incubuere. Hi, cum ambiguitas aliqua Juris occurreret, occultam legum vim exprimebant; & hinc responsa Jurisconsultorum prodiere, quibus plurimum in judiciis deferebatur. Cœpit autem Juris interpretatio litteris consignari post illata in Italiam Græcorum studia, ut patet ex Cicerone in Libro de Oratore. Primus autem Tiberius Coruncanus, qui vixit cadente sæculo quinto Urbis conditæ, & præcipua Reipublicæ officia gessit, se se publice ad respondendum dedit, & discipulos habuit, tanta auctoritate, ut ad eum teste Cicerone Lib. 3. de Orat. de humanis, & divinis referretur. De qua re Pomponius in Lege 2. §. *Juris Civilis*, ita scribit: *Ex omnibus, qui Juris scientiam nacti sunt, ante Tiberium Coruncanum publice professum neminem traditur. Cæteri autem ad hunc, vel in latenti Jus Civile retinere cogitabant, solumque consultoribus vacare potius, quam discere volentibus se præstabant. Is igitur primus profiteri cœpit, hujus tamen scriptum nullum exstat, sed responsa, & memorabilia ejus fuerunt.* Hunc consecuti sunt alii plures Jurisconsulti, quos recenset doctissimus Vincentius Gravina in Libro *De origine Juris*; & præcipue Servius Sulpicius, qui primus Jurisprudentiam certis regulis distinxit, & C. Trebatius, ejusque discipulus Antistius Labeo, qui novis luminibus Jus Civile illustravit. Hi Jurisconsulti auditores ac discipulos habuere, duæque fuere celebres Scholæ,

quarum una derivata eſt ab Antiſtio Labeone, altera ab Atteo Capitone. Sed uſque ad Auguſtum privata auctoritate Juriſconſulti munus ſuſcepere reſpondendi de Jure. Primus Maſurius Sabinus ab Auguſto hanc auctoritatem accepit; duravitque hoc inſtitutum uſque ad Adrianum, qui non petendum id munus reſpondit, ſed ex propriis doctrinæ meritis præſtandum. Igitur ante conditam Monarchiam plures in Urbe fuere Juriſprudentiæ Scholæ, Profeſſoreſque. Et Juriſperiti primo docuere in ædibus, deinde in publicis ſtationibus, uti colligitur ex Gellio Lib. 13. Cap. 13. *Cum ex angulis ſecretiſque librorum, ac magiſtrorum, in medium jam hominum, & in lucem fori prodiiſſem, quæſitum eſſe memini in pleriſque Romæ ſtationibus Jus publice docentium, aut reſpondentium, an Quæſtor Populi Romani ad Prætorem in jus vocari poſſet.* Nullo tamen publico ſalario docuere, uti obſervat Pancirolus Lib. 1. de Claris Legum interpretibus: *Antiquitus jura interpretantes ſalarium ex publico habuiſſe non invenio, Pomponius enim ſcribit, Maſurium Sabinum ab auditoribus ſuſtentatum, qui illi honorarium ſolvebant.* At poſtea Profeſſores Juris in Capitolio ſcholam, & ſalarium habuere.

X. Hactenus de origine artium liberalium in Urbe dictum fuit; nunc de ſcholis, in quibus illæ traderentur, dicendum eſt. Finitimos Romanis populos a vetuſtiſſimis temporibus Scholas habuiſſe pueris inſtituendis certum eſt. Quod Gabiis fuerint ludi litterarii vel Romuli tempore, indicat Plutarchus in Romulo. Tuſculanos quoque hos ludos habuiſſe, idem Plutarchus in Camillo teſtatur. De Faliſcis teſtis eſt Livius Lib. 5. Hiſtoſtoriæ, agens de M. Furio Camillo bellum adverſus Faliſcos gerente: *Mos erat Faliſcis eodem Magiſtro liberorum & comite uti; ſimulque plures pueri, quod hodie quoque in Græcia manet unius curæ demandabantur. Principum liberos, ſicut fere fit, qui ſcientia videbatur præ-*

præcellere erudiebat. Et hunc Magistrum narrat in Romanorum Ducis potestatem pueros perduxisse, ut facilius civitate potiretur; Furium tamen proditionem detestatum, illos ad patrios lares remisisse. Romanorum idem mos fuit. Nam Livius Lib. 3. differens de Virginia, quam Appius e Decemviris unus perdite adamabat: *Virgini*, inquit, *venienti in forum* (*ibi namque in tabernis litterarum ludi erant*) *minister Decemviri manum injicit*. Unde colligitur & Romæ ludos litterarios fuisse, & puellas quoque eo a parentibus missas. De his ludis Dionysius Lib. 11. *Tunc autem puerorum ludi litterarii circa forum erant*. At nonnisi ars Grammatistica, seu legendi, scribendique in his ludis litterariis tradita est; siquidem liberales artes serius in Urbem illatæ sunt. His vero Romæ receptis, uti dictum fuit, plurimi Professores, plurimæ Scholæ in Urbe extiterunt. Plutarchus Quæst. Rom. LIX. primum scholæ publicæ auctorem facit Spurium Garbilium: *Sero*, ait, *cœptum est mercede doceri*, *primusque ludum litterarim aperuit Sp. Garbilii libertus*, *ejus*, *qui primus uxorem dimisit*. Svetonius tamen in Lib. de Gram. ait Cratem Mellotem fuisse primum, qui in Urbe Grammaticam doceret. Quisquis ille fuerit, tot deinceps huic docendæ arti incubuere, ut eodem Svetonio teste, viginti Scholæ quandoque in Urbe fuerint, & mercedes Grammaticorum magnæ. Nam Lutatium Daphnidem ducentis millibus nummorum emptum narrat; & L. Appulejum quadringentis annuis conductum Grammaticam docuisse. Quoad Rhetoricam, L. Plotius, teste Cicerone in Epistola ad Titinnium, primus doceri cœpit magno cum Auditorum concursu. Tum Rhetoribus, scholisque Urbs repleta est. Ait enim Svetonius Lib. de Rhetor. *Magno studio hominibus injecto*, *magna etiam professorum*, *& doctorum profluxit copia*, *adeoque floruit*, *ut nonnulli ex infima fortuna in Ordinem Senatorium*, *atque ad summos honores*

res processerint. Neque Philosophi siluere. Insignis enim in Urbe fuit Panetii Stoici Philosophi schola, ex qua Scipio Africanus, Lælius, Q. Tubero, Q. Mucius Scævola, L. Philippus, G. Gallus, aliique viri clarissimi, præsertim Jurisconsulti prodiere. Nec silentio prætereunda est schola Tyrannionis Amaseni, quem Lucullus captivum Romam duxerat, & libertate donaverat, de quo plura habet Plutarchus in vita Luculli. Denique cum temporibus Syllæ, & Luculli Græcis Philosophis Urbs abundaverit; cumque jam Romani studio Philosophiæ incensi essent, exemplo clarissimorum virorum, quorum summa erat in Republica auctoritas; atque Lucullus, & Sylla Bibliothecam, Scholasque rebus Philosophicis tractandis extruxissent, perspicuum fit, & Peripateticorum Lyceum, & Platonis Academiam, & Epicuri hortos, & Zenonis Stoam, & Pythagoræ, & aliorum Philosophorum Scholam magna cum auditorum frequentia in Urbe extitisse. Hæ scholæ dicebantur Auditoria, Pergulæ, ludi litterarii: neque enim Gymnasia ad Athletarum exercitationem ante Neronem apud Romanos extructa fuere. Sed de loco, ubi artium liberalium Professores docuere dicendum erit Capite sequenti. Illud vero notandum, hisce Professoribus solutas quidem fuisse mercedes, non tamen ex ærario Principis: siquidem eis ex ære publico salaria nonnisi ab Imperatoribus concessa fuere. Ciceronem quoque in ludo litterario docuisse pluribus testimoniis probat Alexander ab Alexandro Genialium Dierum Lib. 1. Cap. 23. Nam in Epist. ad Pœtum, dicit se Dionysium imitari, qui cum Syracusis expulsus Athenas commigrasset, ludum inibi aperuit. Et in Epistola ad Volumnium Cassium, quæ est postrema Lib. 7. Ep. familiarium, scribit Cassium & Dolabellam suis auribus frui. Ad Pœtum quoque Lib. 9. Ep. famil. scribit: *Veniunt, qui me audiunt quasi doctum hominem, quia paulo sum, quam illi doctior*. Et ad Papyrium Pœtum eodem Lib. 9. Ep. fa-

famil. ait: *Hircium ego habeo, & Dolabellam dicendi discipulos, cœnandi magistros: puto te audisse, illos apud me declamitare.* Vatinius quoque ad Ciceronem scribens memorat Q. Volusium Ciceronis discipulum. Extat inter Epistolas familiares Ciceronis. Et Quintilianus lib. Oratoriarum Institutionum testatur, Cœlium, & Pansam a primo ætatis gradu Ciceronem in disciplinis bonarum artium sectatos fuisse. Denique id colligitur ex Cicerone Lib. I. de Divin. ubi: *Nuper cum essem cum Quinto fratre in Tusculano, disputatum est. Nam cum ambulandi causa in Lycium venissemus (id enim superiori Gymnasio nomen est) Perlegi, ille inquit, tuum paulo ante tertium librum de natura Deorum.* Ex quo colligitur, Lycium fuisse Gymnasium in Tusculano Ciceronis a nomine Aristotelicæ scholæ dictum. Addendus Plutarchus, qui in vita Ciceronis dicit, ipsum, mutata in Monarchiam Republica, missis publicis negotiis, operam præbuisse adolescentulis Philosophiæ studium adortis. Jam vero præter Grammaticorum, Rhetorum, Philosophorum scholas in Urbe plurimas; Poetæ quoque, post Livium Andronicum, qui primus hanc artem Romæ docuit, suos habuere ludos litterarios. Et plurimi in hac arte claruere apud Romanos Nævius, Ennius, Cæcilius, Pacuvius, Attius, Afranius, Lucilius, quos memorat Vellejus Paterculus. Tum Plautus, Terentius, C. Lælius, & Scipio. Pueros vero evolvendis Poetarum carminibus incubuisse testatur Plinius Lib. I. Ep. 14. ubi dicit, *pueros auspicari ab Homero in scholis.* Atque harum præcipue liberalium artium scholæ in Urbe floruerunt. Nam veterum Romanorum eruditio Grammatica, Poesi, Rhetorica, & Philosophia concludebatur; quibus pauci addebant Jurisprudentiam. Hæc quidem schola florentissima, quod a viris sapientissimis, ac gravissimis haberetur, qui consulentibus responsa dabant circa legum vim & interpretationem. Mathematicorum autem scholæ neque plures,

res, neque insignes. Nec in Urbe solum, verum etiam in Provinciis, scholas publicas edocendis liberalibus disciplinis, quas ad utilitatem, gloriamque civium summopere necessarias agnoverant, Romani constituerunt. Sertorius, ut Hispanorum felicitatum augeret, eorumque benevolentiam sibi captaret, Oscæ celebrem Scholam, conductis ære suo Præceptoribus, aperuit. De qua re in ejus vita Plutarchus: *Maxime autem benevolentiam sibi comparavit ex his, quæ circa puerorum eruditionem machinatus est. Nobilissimis siquidem adolescentibus, in Oscam urbem convocatis, præceptores eis tradidit Græcarum, & Latinarum litterarum.... At patres eorum vehementer gaudebant cernentes filios prætextatos honestissime ad Magistratus euntes, & Sertorium pro eis salaria pendentem, ac sæpe ipsos examinantem, & præmia doctoribus tribuentem, bullasque aureas donantem*. Plinius insignem Scholam Comi in Italia curavit constitui, uti scribit Lib. 4. Ep. 13. eodemque teste, Mediolani tunc temporis ita florebant artium liberalium studia, ut novæ Athenæ dicerentur. In magna Grecia innumeræ erant Scholæ. Hinc Cicero pro Archia Poeta ait: *Erat Italia tunc plena Græcarum artium, ac disciplinarum, studiaque hæc in Latio vehementius colebantur*. Præsertim vero sub Imperatoribus Scholæ plurimæ constitutæ sunt in Provinciis Romani Imperii, & salaria ex ærario publico Professoribus concessa. De qua re alibi. Gallos etiam studiis liberalibus imbui Romani curarunt. Nam Svetonius in libro de Grammaticis ait: *Tradunt L. Apulejum ab Esicio Calvino Equite Romano prædivite quadrigenis aureis conductum ad docendum. Nam in Provincias quoque Grammatica penetraverat, ac nonnulli de notissimis Doctoribus peregre docuerunt, maxime in Gallia Togata*. Omnium celeberrima fuit Massiliensis schola, ut Massilia a Tacito dicatur studiorum Magistra, & sæpe illuc Romani filios suos instituendos miserint.

XI. Su-

XI. Supereſt, ut quæ Romanis fuerit ratio inſtituendi pueros liberalibus diſciplinis, expendamus. Et primo quidem Romanorum mos fuit (uti obſervat Cellarius in diſſertatione de ſtudiis liberalibus Romanorum, quæ extat Tom. 3. Theſaur. Antiq. Rom. Sallengre) pueros extra limen producere, ut liberales diſciplinas addiſcerent. Nam in ſcholis, & multorum conventu malebant ſuos inſtitui, quam privatim, ob æmulationem fortaſſe, de qua Vellejus Paterculus Lib. 1. Hiſt. ait: *Alit æmulatio ingenia, & nunc invidia, nunc admiratio incitationem accendit*. Addi poteſt celebres artium liberalium Profeſſores indignum exiſtimaſſe, ſi ipſimet ad diſcipulos domi ſuæ inſtituendos accederent. Id inſigni probatur teſtimonio Capitolini in vita Antonini Pii Imperatoris. Narrat enim Apollonium Philoſophum ab Imperatore accerſitum, ut Marcum Antoniuum erudiret, reſpondiſſe, diſcipulum ad Magiſtri ſcholam, haud vero Magiſtrum ad diſcipuli domum ſe ſe conferre debere: *Quum Apollonium, quem Chalcide acciverat ad Tiberianam domum, in qua habitabat vocaſſet, ut ei Marcum Antoninum traderet, atque ille dixiſſet: Non Magiſter ad diſcipulum debet venire, ſed diſcipulus ad Magiſtrum; riſit cum dicens, facilius fuit Apollonio a Chalcide Romam venire, quam a domo ſua in Palatium; cujus avaritiam etiam mercedibns notavit*. Et ipſi Cæſares non raro ad Rhetorum, Poetarum, & Philoſophorum Scholas accedebant. Itaque non domi, ſed in Scholis publicis, mos erat apud Romanos litteras addiſcendi. Eo ſervi, & pædagogi pueros ducebant. Nonnulli tamen domi inſtituebantur. Cato Cenſorius ipſe ſe filio præceptorem exhibuit, teſte Plutarcho. Octavius Auguſtus Cajum, & Lucium, quos ſibi filios adſciverat ſua ipſius doctrina imbuit. De qua re Svetonius in ipſius vita: *Nepotes & litteras, & natare, & alia rudimenta per ſe plerumque docuit*. Princeps Romanorum ſtudium fuit Eloquentia, quam Philoſophiæ, & Ju-

& Jurisprudentiæ præferebant. Unde hanc vocabant secundam artem. Narrat Cicero de clar. Orat. Cap. 12. Servium Sulpicium se se ad Juris scientiam adplicuisse, quod desperasset eloquentia vincere ipsum, & Hortensium, &, *in secunda arte primum esse maluisse, quam in prima secundum*. Itaque primo studebant litteris Græcis, & Homero. Unde Plinius Lib. 2. Ep. 14. dicit, *pueros auspicari ab Homero in Scholis*. Et Horatius ita scribit Lib. 2. Ep. 2.

Romæ nutriri mihi contigit atque doceri,
Iratus Graiis quantum nocuisset Achilles.

Tum se dabant Philosopho ad discendam artem disserendi, & Rhetori ad discendam artem declamandi Græce, & Latine; sed Græce magis, uti testatur Cicero in Bruto Cap. 90. Maxime apud Romanos in more fuit Recitatio, cujus innumera sunt exempla apud Plinium. Ita Lib. 1. Ep. 13. ait: *Magnum proventum Poetarum hic annus attulit. Toto mense Aprili nullus fere dies, quo non recitaret aliquis*. Utilitatem Recitationis ostendit Lib. 5. Ep. 3. *Has recitandi causas sequor, primum, quod ipse, qui recitat, aliquanto acrius scriptis auditorum reverentia intendit; deinde, quod de quibusdam dubitat, quasi ex consilii sententia statuit: Multa etiam multis admonetur; & si non admoneatur quod quisque sentiat, perspicit ex vultu, oculis, nutu, manuum motu, murmure, silentio, quæ satis apertis notis judicium ab humanitate discernunt*. Erant Mœcenates, qui domos suas hisce litterariis exercitationibus præbebant. Ipsi Cæsares quandoque recitarunt, vel ad aliorum Recitationes se contulere. Tum se dabant Latino Oratori, a quo dicendi, & causas agendi artificium discebant, & in forum producebantur, ut causam aliquam patrocinarentur, uti ex Plinio Lib. 2. Ep. 14. Lib. 6. Ep. 23. colligitur. Neque in castris stipendia merentes studia negligebant. Cato Censorius adolescens stipendium faciens

ſub Fabio Maximo apud Tarentinos bellum gerente, Philoſophiam a Nearco Pythagorico, cujus utebatur hoſpitio, accepit, teſte Plutarcho. De Scipione Africano narrat Vellejus Paterculus Polybium, Panœtiumque domi, & in caſtris ſecum habuiſſe, *ſemper inter arma, & ſtudia verſatum, aut corpus periculis, aut animum diſciplinis exercuiſſe*. Alia plurima ſunt hujus rei exempla. Neque omittendum, conſueviſſe Romanos in ipſis caſtris ludos litterarios habere, ubi obſides, quorum plurimi erant ephæbi, liberalibus diſciplinis inſtituerentur. Nam Svetonius in vita Caligulæ memorat obſides abductos e ludo litterario. Denique Romanis ſolemne fuit in Aſiam, Græciamque, præſertim vero Athenas, Rhodum, Apolloniam, ubi tunc temporis liberales artes inſigniter efflorebant, pergere, audiendi cauſa Oratores, ac Philoſophos clariſſimos. Ita Cicero, Pompejus, Brutus, Atticus, Horatius, aliique plures Athenas, Spartam, Rhodum, Apolloniam, & alia loca Philoſophiæ ſtudio clara, ad Philoſophos audiendos adierunt. Videndi de hac re Falſterus in Quæſt. Rom. & Nicolaus Kriegk in Diatr. de Romanorum peregrinationibus Academicis. Sed & filios ſuos vel ad Maſſilienſes, vel ad Græcos diſcendi cauſa liberales artes ablegarunt. Ita Cicero filium ſuum Cratippo Peripatetico Athenis inſtituendum tradidit. Porro tabellas ad ſcribendum, pueros in ſcholis detuliſſe, & menſtrua ſalaria Idibus menſis perſolviſſe Profeſſoribus, indicat Horatius Sat. 6. Lib. 1.

Noluit in Flavi ludum me mittere magni.
Quo pueri magnis e centurionibus orti.
Lævo ſuſpenſi loculos, tabulamque lacerto.
Ibant octonis referentes Idibus æra.

Et præter mercedem menſtruam dabant etiam mercedem quamdam, ſeu munuſculum dictum Minerval in primo ad Magiſtrum ingreſſu.

CAPUT II.

DE GYMNASIO ROMANO SUB ETHNICIS IMPERATORIBUS

Qui Imperatores studuerint liberalibus disciplinis. II. Quique usi sint contubernio, familiaritate, & consilio Professorum bonarum artium. III. Ut ad Scholas publicas sæpe accesserint audiendi, vel dicendi causa. IV. Athenæum, & Scholæ publicæ ab Imperatoribus constructæ in Urbe, & Provinciis. V. Et salaria constituta Professoribus artium liberalium in Urbe, & Provinciis. VI. Tum privilegia eisdem concessa. VII. Clari illius ævi Professores recensentur. VIII. Adversa fata bonarum artium sub Caligula, Nerone, Vitellio, Domitiano, Caracalla, Heliogabulo.

I. ROmanorum res litteraria, quæ circa tempora nascentis Monarchiæ florere cœperat, mutata deinde Reipublicæ forma, plurimum incrementi accepit sub Cæsaribus, quorum gentem litteris, & eloquentia cultam fuisse affirmat Aurelius Victor. Julii Cæsaris doctrina, præsertim vero eloquentia laudatur a Svetonio, & Cicerone in Bruto, ac comprobatur libris ab eo conscriptis. Ejusdem studium in promovendis litteris disertissime patet, quod Svetonio teste, *Medicos, & liberalium artium Doctores, quo liberius & ipsi Urbem incolerent, & cæteri appeterent civitate donavit*; quod Jus civile ad certum modum redigere, atque ex immensa diffusaque legum copia, optima quæque & necessaria in paucissimos conferre libros cogitavit; *quodque Bibliothecas Græcas & Latinas, quas maximas posset publicare*,

re, data M. Varroni cura comparandarum, ac digerendarum ſtuduit. Octavianus Auguſtus, eodem Svetonio teſte, *eloquentiam, ſtudiaque liberalia ab ætate prima, & cupide, & laborioſiſſime exercuit. Mutinenſi bello in tanta rerum mole, & legiſſe, & ſcripſiſſe, & declamaſſe quotidie, legitur*. Addit plures compoſuiſſe orationes, libroſque; Poeſim, Græcaſque diſciplinas noviſſe, uſum Magiſtro Apollodoro Pergameno; *& ingenia ſæculi ſui omnibus modis foviſſe*. Sed & inſignem Bibliothecam Græcam Latinamque conſtruxit prope Templum Apollinis Palatini; etſi bis mille libros fatidicos Græcos, Latinoſque combuſſerit, exceptis libris Sibyllinis. Tiberium *artes liberales utriuſque generis ſtudioſiſſime coluiſſe*, Græcæ linguæ, Grammaticæ, Poeſis peritum fuiſſe, poemata edidiſſe, & Euphorionis, Rhiani, Partheni Poetarum tum ſcripta, tum imagines publicis Bibliothecis dedicaſſe, ſolitumque experiri quæſtionibus Grammaticos, *quod genus hominum præcipue appetebat*, narrat in illius vita Svetonius. Et quamvis Mathematicos Urbe diſcedere juſſerit, attamen id ad eos referendum eſt, qui hoc nòmine abutebantur; ſiquidem Mathematicis diſciplinis addictum patet ex hoc Svetonii teſtimonio: *Circa Deos negligentior, quippe addictus Mathematicæ, perſuaſioniſque plenus cuncta fato agi*. A Svetonio etiam traditum eſt, C. Caligulam eruditioni parum, eloquentiæ plurimum ſtuduiſſe; Claudium diſciplinis liberalibus ab ætate prima non mediocrem dediſſe operam, ac ſæpe experimenta cujuſque etiam publicaſſe, hiſtorias ſcripſiſſe, & Græca ſecutum eſſe ſtudia; tum ſtatuiſſe, ut in Muſæo Alexandrino, ſtatutis diebus, quotannis recitarentur hiſtoriæ ab ipſo conſcriptæ; Neronem vero liberales diſciplinas omnes fere puerum attigiſſe, quem tamen a Philoſophia mater avertit, monens, imperaturo contrariam eſſe; & a cognitione veterum Oratorum avertit Seneca præceptor, ut eum diutius in ſui admiratio-

nem detineret. Verum his longe præstitit Vespasiani studium in liberales disciplinas, utpote qui primus salaria illarum Professoribus constituit, & a Svetonio ornatur hoc elogio : *Ingenia & artes maxime fovit*. Domitiano nulla fuit in rem litterariam cura; bene vero Trajano ejus post Nervam successori, etsi in bonis artibus leviter versato. Dicitur enim a Sexto Aurelio Victore in Historia Augusta : *Studiosus optimi cujusque, ac bellicosi: magisque simpliciora ingenia, aut eruditissimos, quamvis ipse parcæ esset scientiæ, moderateque eloquens diligebat*. Et a Xiphilino : *Bonarum artium expers, & ignarus fuit, licet vere ea, quæ ad virum doctum pertinent, intelligere, ac facere videretur*. Ejus successor Ælius Adrianus dicitur a Spartiano in ejus vita, & ab Aurelio Victore in Historia Augusta, Græcis litteris, & Atheniensium studiis eruditus quammaxime, ut Græculus diceretur. Eundem Spartianus tradit fuisse poematum, & litterarum omnium studiosissimum, Arithmeticæ, Geometriæ, Picturæ quoque, & Musices peritissimum: *Et quamvis esset*, inquit, *oratione, & versu promtissimus, & in omnibus artibus peritissimus, tamen Professores omnium artium semper ut doctior risit, contempsit, obtrivit. Cum his ipsis Professoribus, & Philosophis, libris vel carminibus invicem editis sæpe certavit ......*
Amavit præterea genus dicendi venustum: Controversias declamavit; Ciceroni Catonem, Virgilio Ennium, Sallustio Cæcilium prætulit. Eademque jactatione de Homero, & Platone judicavit. Mathesin sic scire sibi visus est, ut sero Calendis Januariis scripserit, quid ei toto anno posset evenire; ita ut eo anno, quo periit, usque ad illam horam, qua est mortuus, scripserit, qui d acturus esset. Addit, Professoribus bonarum artium Adrianum honores, opesque contulisse, etsi eos contemnere videretur, quod se se doctissimum omnium existimaret, imo eorum familiaritate summa usum esse. Atqui tamen in re lit-

litteraria Adriani peritiam, ſtudiumque ſuperavit M. Antoninus Philoſophus ad bonarum artium felicitatem nactus imperium. Quam is bonis artibus ſtuduerit, quot, & quantis uſus ſit præceptoribus, quantum eis detulerit, quantumque ab eis didicerit, ita narrat in illius vita Capitolinus: *Uſus eſt Magiſtris ad prima elementa Euphorione Litteratore, & Gemino Comœdo, Muſico Androne, eodemque Geometra, quibus omnibus, ut diſciplinarum auctoribus plurimum detulit. Uſus præterea Grammaticis Græco Alexandro; quotidianis Latinis Troſio Apro, & Pollione, & Eutychio Proculo Siccenſi. Oratoribus uſus eſt Græcis Annio Macro, Caninio Celere, & Herode Attico; Latino Frontone Cornelio. Sed multum ex his Frontoni detulit, cui & ſtatuam in Senatu petiit; Proculum vero uſque ad Proconſulatum evexit. Honoribus in ſe receptis Philoſophiæ operam vehementer dedit, & quidem adhuc puer . . . Uſus eſt etiam Commodo Magiſtro cui & affinitas fuerat deſtinata. Uſus eſt & Apollonio Chalcedonio Stoico Philoſopho. Tantum autem ſtudium in eo Philoſophiæ fuit, ut adſcitus jam in Imperatoriam dignitatem, tamen ad domum Apollonii diſcendi cauſa veniret. Audivit & Sextum Chæronenſem Plutarchi nepotem, Junium Ruſticum, Claudium Maximum, & Cinnam Catullum Stoicos . . . . . Studuit & Juri, audiens L. Voluſium Metianum. Tantumque operis, & laboris ſtudiis impendit, ut corpus afficeret, atque in hoc ſolo pueritia ejus reprehenderetur*. Stoicæ Philoſophiæ addictus, habitum Stoici ſumpſit, & pallium indutus humi cubuit, vixque a matre eo perductus eſt, ut inſtrato pellibus lecto accubaret. Nam Philoſophi in lectulis pelle inſtratis ſcribebant, charta ſuper femore collocata. Hos lectulos memorant Seneca Epiſt. 72. & Ovidius Lib. 1. Triſt. Eleg. 10.

Non hæc in noſtris, ut quondam, ſcribimus hortis.
Nec conſuete meum lectule corpus habes.

Ne-

Neque Pertinaci, aut Septimio Severo defuit litterarum ſcientia. Nam de Pertinace ſcribit Capitolinus, ſtuduiſſe illum litteris, calculo, & Grammaticæ, imo & Grammaticæ Profeſſorem fuiſſe. Septimius Severus, teſte Spartiano, ex Africa Romam venit ſtudiorum cauſa; Athenas quoque eodem conſilio adiit, Græcis, Latiniſque litteris eruditiſſimus: *Philoſophiæ, ac dicendi ſtudiis ſatis deditus, doctrinæ quoque nimis cupidus*. Ab Antonino Caracalla, & Heliogabulo neglectæ litteræ priſtino honori reſtitutæ ſunt ab Alexandro Severo Principe ſapientiſſimo, quem Lampridius dicit Grammaticæ, Rhetoricæ, Græcæ eloquentiæ, Matheſeos peritum; libros Græcos, præſertim Platonis de Republica, Oratores, Poetaſque aſſidue legiſſe; doctos viros adamaſſe, eoſque frequenter in menſa audiviſſe, *quibus ſe recreari dicebat, & paſci*. Denique Gordianum Juniorem hoc nomine claruiſſe, indicat his verbis Capitolinus: *In ſtudiis graviſſimæ opinionis fuit; forma conſpicuus, memoriæ ſingularis, bonitatis inſignis, adeo ut ſemper in Scholis ſiquis puerorum verberaretur, ille lacrymas non teneret. Sereno Sammonico, qui patris ejus amiciſſimus, ſibi autem præceptor fuit, nimis acceptus, & carus uſque adeo ut omnes libros Sereni Sammonici patris ſui, qui cenſebantur ad LX. & duo millia Gordiano minori moriens illi relinqueret: quod eum ad cælum tulit. Siquidem tantæ Bibliothecæ copia, & ſplendore donatus, in famam hominum litteratorum decore pervenit*. Atque hi potiſſimum Imperatores litterarum gloria claruerunt. Qui a nobis commemorandi fuerunt multiplici nomine, quod e Gymnaſio Romano prodierint, quod Romanos Profeſſores artium liberalium honoribus, & ſtipendiis donaverint, quod Scholas publicas in Urbe præſentia ſua non raro honeſtaverint, quod denique rem litterariam Romæ modis omnibus auxerint.

II. Cum igitur hiſce Imperatoribus liberales diſcipli-

plinæ acceptæ fuerint, mirum non est, si illarum Professores in suum contubernium, familiaritatem, consiliumque adsciverint. Et ita rem se habuisse, merito affirmat Themistius in oratione ad Jovianum Imperatorem. Ita Augusto contubernalis fuit ejus præceptor Areus Philosophus, in cujus gratiam, superato Antonio, veniam Alexandrinis concessit. Quamvis enim, enarrante Dione Lib. 52. Mœcenas *Augustum monuerit observare eos, qui se Philosophiæ nomine populo venditarent, dicendo: Cavere te jubeo Philosophos, neque enim quia Areum, & Athenodorum, bonos & honestos viros expertus es, omnes alios idem studium præseferentes, similes eorum judicare debes, quum hac specie usi multi infinita mala populis privatisque hominibus afferant*: id tamen ad eos spectat, qui abusi Philosophiæ nomine, ut Augusti gratiam venarentur, quales Chaldæi erant, incautos multis modis decipiebant. Cæterum Augustus fuit in Philosophos propensissimus, cum non solum foverit Athenodorum, & Nicolaum Damascenum, sed & *hortationes ad Philosophiam* scripserit, teste Svetonio. Tiberius habuit præceptorem, comitemque Thrasyllum Mathematicum, Philosophumque. In Aula Neronis claruit L. Annæus Seneca Stoicus Philosophus. Apud Vespasianum C. Musonius Rufus plurimum valuit gratia. Nervæ, & Trajano carissimus fuit Dio Prusænsis, dictus inde Coccejanus, & ab eloquentia Chrysostomus, quem Imperator eximie diligere fatebatur, & in currum, quo triumphantes vehi solebant, assumebat, simulque cum eo vehebatur. At sub Caligula, Claudio, Nerone, Domitiano Professores bonarum artium nullo honore aucti, imo contumelia affecti. Hos vero Adrianus pluribus beneficiis, & familiaritate sua donavit. Ita enim de eo scribit Spartianus: *Non omnis tantum generis viros doctos in Aula fovit Grammaticos, Rhetores, Musicos, Geometras, Pictores, Astrologos, sed Philosophos quoque habuit carissi-*

ſimos, *& in his maxime Epictetum*, *Heliodorum*, *& Favorinum familiares*. *Gratia enim & beneficiis plerumque cumulavit Profeſſores artium omnes*, *eoſque honoravit*, *& divites fecit*, *licet eos quaſtionibus ſemper agitaverit*: *Et cum ipſe auctor eſſet*, *ut multi ab eo triſtes recederent*, *dicebat ſe graviter ferre*, *ſi quem triſtem videret*. Cum præclariſſime Adrianus de re litteraria meruerit, in eo tamen reprehendendus, quod nedum doctos viros, veluti doctior ipſe contemſerit, verum etiam necem eis intentaverit, uti in Favorinum, & Dionyſium Mileſium, egiſſe colligitur ex Spartiano, Dione, Xiphilino, ægre ferens, aliquem ipſo doctiorem videri. Imperante M. Aurelio Antonino Philoſopho, Aulam omnem doctiſſimis artium liberalium Profeſſoribus floruiſſe, certum eſt. Qui quidem præceptores ſuos magnis honoribus auxit. Nam Frontoni artis Oratoriæ magiſtro ſtatuam a Senatu petiit; Proculum autem uſque ad Proconſulatum evexit, præſertim vero coluit Junium Ruſticum inſignem Philoſophum, *quem*, teſte Capitolino, *reveritus eſt*, *& ſectatus*, *qui domi*, *militiæque pollebat*, *Stoicæ diſciplinæ peritiſſimus*, *cum quo omnia communicavit*, *cui etiam ante Præfectos Prætorio ſemper oſculum dedit*, *quem & Conſulem iterum deſignavit*, *cui poſt obitum a Senatu ſtatuas poſtulavit*. Neque Junium Ruſticum ſolum tanto Imperator proſecutus eſt honore, ſed & alios ſuos Inſtitutores: *Tantum autem honorem*, ait Capitolinus, *Magiſtris ſuis detulit*, *ut imagines eorum aureas in Lalario haberet*, *ac ſepulchra eorum aditu*, *hoſtiis*, *floribus ſemper honoraret*. Et Xiphilinus in ejuſdem Imperatoris vita memorat quemdam Heliodorum, *qui propter multam Rhetoricæ artis ſcientiam ad Præfecturam Ægypti pervenerat*. Hujus veſtigia ſecutus eſt Alexander Severus, utpote qui, teſte Lampridio, *amavit litteratos homines*, *vehementer eos etiam reformidans*, *nequid de ſe aſperum ſcriberent*; doctos itidem viros differentes ac-

accumbens mensæ frequenter audiebat, *quibus se recrari dicebat, & pasci*.

III. Eodemque in liberales disciplinas studio ducti Imperatores, non raro ad Scholas publicas accesserunt, vel ut differentes illarum Professores audirent, vel ut ipsi de rebus litterariis agerent. De Octavio Augusto Svetonius: *Ingenia sæculi sui omnibus modis fovit. Recitantes & benigne & patienter audivit, nec tantum Carmina, & Historias, sed & Orationes, & Dialogos*. Eodem Svetonio teste, Tiberius Tribunum agens Auditoria Professorum frequentabat: *Unum hic tantummodo*, inquit, *neque præterea quidquam notatum est, in quo exercuisse jus Tribuniciæ potestatis visus sit. Cum circa Scholas, & Auditoria Professorum assiduus esset, moto inter antisophistas graviore jurgio, non defuit, qui eum intervenientem, & quasi studiosiorem partis alterius, convitio incesseret. Sensim itaque regressus domum, repente cum apparitoribus prodiit, citatumque pro Tribunali voce Præconis, convitiatorem rapi jussit in carcerem*. Narrat idem Svetonius, Tiberium experiri solitum quæstionibus Grammaticos, *quod genus hominum maxime appetebat*. De Claudio Cæsare insigne præbet testimonium Plinius Ep. 1. 13. *Memoria parentum Claudium Cæsarem ferunt, quum in Palacio spaciaretur, audissetque clamorem, caussam requisivisse, quumque dictum esset recitare Nonianum, subitum recitanti, inopinatumque venisse*. Et consuevisse Imperatores in Athenæo declamantes audire, indicat Capitolinus agens de Gordiano: *Ubi adolevit*, inquit, *in Athenæo declamavit controversiis, audientibus etiam Imperatoribus suis*. Pertinacem quoque aliquando se ad Athenæum contulisse, ad audiendos Poetas, idem Capitolinus testatur. Narrat, enim milites Prætorianos de castris ad obsequium Principis convenisse, *eo die, quo Pertinax processionem, quam ad Athenæum paraverat, ut audiret Poetam, ob sacrificii præsagium distulit*. Sed

 Adria-

Adrianus bonarum artium ſtudioſiſſimus, ac peritiſſimus cum Profeſſoribus, & Philoſophis, libris, vel carminibus invicem editis ſæpe certavit; quæſtionibus eos ſemper exagitavit; tum in Muſeo Alexandrino quæſtiones plures Profeſſoribus propoſuit, & propoſitas ipſe diſſolvit, quamvis imperio præeſſet, uti narrat in illius vita Spartianus. Quæſtiones haſce ab Adriano actas ad Philologiam dumtaxat, & artem Grammaticam referendas cenſet Hermannus Conringius in Antiquitatibus Academicis. Sed ejus familiaritas cum magni nominis Philoſophis Epicteto, Favorino, Heliodoro, Secundo evincit, non illis tantum limitibus concluſam Adriani eruditionem. Veriſimile eſt cum Epicteto, quo familiariter utebatur, ſæpiſſime diſputaſſe. Cujus rei monumentum extat, nempe *Altercatio Adriani cum Epicteto*. Hanc genuinam eſſe Joannes Schefferus de Philoſ. Ital. Cap. 10. aliique cenſent. At Fabricio in Bibl. Græc. & Hermanno in Act. Philoſ. conficta videtur, ea occaſione, quod conſueverit Adrianus quæſtionibus Philoſophos vexare. Et obſervat Hermannus Diſſertationes Epicteti editas ab Aniano auctore ejus vitæ, cum hac *Altercatione* minime convenire; hancque Platonicum potius, quam Stoicum Philoſophum auctorem habere. Inſigne eſt Lampridii de Alexandro Severo teſtimonium: *Ad Athenæum*, inquit, *audiendorum & Græcorum, & Latinorum Rhetorum, vel Poetarum cauſa frequenter proceſſit*. Quis dubitet M. Antonino Philoſopho idem fuiſſe ſtudium? Et hunc quidem *frequentaſſe Declamatorum Scholas publicas* teſtatur Capitolinus. At non id ſolum. Imo, teſte Suida in ejus vita, tabellis e zona ſuſpenſis ad inſtar puerorum properabat Imperator ad Sexti Chæronenſis Stoici Philoſophi Scholam cupiditate diſcendi: *Marcus, qui & Antoninus*, inquit, *laudatus ille per omnia Philoſophus, cum alios audivit, tum Romæ Sextii Boetii Philoſophi fores ipſe frequentavit. Cum autem eum Lycius quidam Orator, He-*

Herodis Atheniensis Rhetoris discipulus prodeuntem rogaret, quo iret, quaque de causa: Marcus, etiam seni, inquit, discere honestum est. Eo igitur ad Sextum Philosophum, cogniturus quæ nondum scio. Ibi Lycius manu ad cælum sublata: O sol, inquit, Romanorum Imperator, ingravescente ætate libellum tractans, Magistrum adit: meus autem Rex Alexander annos xxxii. natus obiit. Eadem narrat Philostratus in vitis Sophistarum Lib. 2. Cap. 1. Hæc tamen narratio Bruchero in Hist. Philos. Period. 2. Par. 1. Lib. 1. Cap. 2. suspecta est, ac excogitata videtur ab iis, qui pædagogicos, & scholasticos mores Imperatori objecere, quod verisimile non sit, Romanorum Imperatorem, suspensis e lævo lacerto tabellis, uti pueri properantes ad ludum litterarium, ivisse ad Sexti Scholam. At ivisse quidem Imperatores ad Scholas publicas, certum est. Neque mirum, si Imperator Philosophus, quique summo in imperio Philosophicam vitam agebat, tantum ostentaverit studium Philosophiæ. Denique silentio prætereundum non est, tantum fuisse Principum, ac Romanorum studium artis Oratoriæ, & Poeticæ, ut non semel Principes inter alios ludos populo exhibitos, certamina Oratorum, & Poetarum imperaverint. Svetonius referens ludos a C. Caligula editos, addit: *Sed & certamen quoque Græcæ, Latinæque facundiæ, quo certamine ferunt victoribus præmia victos contulisse, eorumdem & laudes componere coactos.* Domitianum quoqu e edidisse hæc certamina Poetarum, & Oratorum Græce, & Latine, idem Svetonius testatur. In his ludis litterariis, qui elegantius disseruisset, proemio donabatur.

IV. Neque his limitibus se se continuit Imperatorum erga liberales artes studium. Athenæum quoque, sive Scholam publicam illarum Professoribus in Urbe construxerunt; ita dictum, quod Athenæ tunc temporis esset litterarum, & doctorum virorum diversorium omnium

florentiſſimum. Dicebatur quoque Templum Minervæ, uti patet ex Xiphilino, ſcribente de Didio Juliano, Conſulem Silium Meſſalam convocaſſe Prætorianos in Athenæum, ſeu Templum Minervæ, *quod Templum nomen traxit ab exercitatione eorum, qui in ipſo erudiuntur*. Nam ſtudiis liberalibus Minerva imminebat. Ante Adrianum variis in locis Urbis Profeſſores edocebant, fortaſſe etiam in Scholis, xyſtiſque, ſeu porticibus conſtructis a Lucullo prope Bibliothecam. Quandoque in Palatio, uti indicat Plinius Ep. 1. 13. *Memoria parentum Claudium Cæſarem ferunt, quum in Palacio ſpaciaretur, audiſſetque clamorem, cauſam requiſiviſſe, quum dictum eſſet, recitare Nonianum, ſubitum recitanti, inopinatumque veniſſe*. Non autem in Gymnaſiis, quæ nulla fuerunt in Urbe ante Neronem. Ea a Græcis primum inſtituta delectationis, & exercitationis gratia, ut ait Cicero de Orat. quæ poſtea Philoſophi occuparunt. Plures in Gymnaſiis diſtinguebantur partes, Porticus plenæ exhedris, in quibus Philoſophi, aliique conſidentes diſputarent; Ephebæum, ubi ephæbi corpus exercebant; Coricium, ubi folle luſorio, aut pila luſitarent; Elæotheſium, ubi unguenta recondebantur; Coniſterium, ubi uncti adſpergebantur pulvere; Palæſtra, ubi luctabantur; Sphæriſtirium, ubi pila exercebantur, tandem Balnea. Videndi Voſſius de arte Gymnaſtica, & Laurentius Joubertus, ac Dominicus Auliſius in Diſſertationibus de Gymnaſiis Veterum, quæ extant in Theſauro Antiquitatum Romanarum, auctore Sallengre. Sed antiquis Romanis inuſitata fuere, etſi corporis exercitationes minime negligerent; ſiquidem mos erat juventutem exercere curruum, vel equorum decertatione in campo Martio, item pila, ac palæſtra; in Tiberi etiam natare. Primus Nero Gymnaſium in Urbe conſtruxit. Xiphilinus etiam in ejus vita refert, Neronem inſtituto quinquennali certamine ædificaſſe Gymnaſium, in cujus dedicatione diſtribuit oleum

oleum Senatoribus, & Equitibus. Gymnasium hoc, ubi Neronis statua collocata erat, ictu fulminis conflagrasse, narrat Tacitus Lib. 15. Annalium. In hoc Gymnasio Demetrius Philosophus Cynicus, teste Philostrato, se cum Nerone commisit, atque orationem habuit adversus eos, qui balneis utuntur, quod illi magnam concitavit invidiam. Deinde alia fuerunt Gymnasia in Urbe extructa. Nam de Sura Licinio amico Trajani refert Xiphilinus in hujus Imperatoris vita: *Hic adeo dives fuerat, & potens, ut Gymnasium ædificaverit populo Romano suis sumptibus*. Et in vita Adriani narrat, ab eo morte mulctatum Apollodorum Architectum, *qui Forum, Odeum, & Gymnasium opera Trajani Romæ fecerat*. Meliori consilio Adrianus Imperator ille sapientissimus Athenæum in Urbe construxit tradendis liberalibus disciplinis. Cujus rei testis est Aurelius Victor de Cæsaribus: *Aelius Hadrianus eloquio, togæque studiis accomodatior, pace ad Orientem composita Romam regreditur. Ibi Græcorum more, seu Pompilii Numæ, cæremonias, leges, Gymnasia, Doctoresque, curare occæpit: adeo quidem, ut etiam ludum ingenuarum artium, quod Athenæum vocant, constitueret*. Quapropter duo primi Romanæ Academiæ, seu Universitatis auctores habendi sunt Vespasianus, & Adrianus Principes sapientissimi, eoque nomine perpetuo commendandi, quod ille primus salaria Professoribus publicis constituerit, hic primus Athenæum, seu Scholam eisdem construxerit. His adjungendus Alexander Severus, & ipse de re litteraria optime meritus, utpote qui salariis, simulque Scholis donavit Professores artium liberalium. Ita enim in ejus vita Lampridius: *Rhetoribus, Grammaticis, Medicis, Aruspicibus, Mathematicis, Mechanicis, Architectis salaria instituit, & auditoria decrevit*. Hæ Scholæ, seu Auditoria dicebantur quoque *Pergulæ*, uti apud Vopiscum in vita Saturnini, qui regnante Probo imperium occupavit: *In Africa Rhetoricæ ope-*

operam dederat, *Romæ frequentaverat Pergulas magistrales*. Pergula erat locus ædium ſuper tectum; & ibi nonniſi e trivio Magiſtros docuiſſe cenſet Caſaubonus in Vopiſcum. Cui refragatur Pitiſcus in Lex. Antiqu. Rom. aſſerens, in Pergulis docuiſſe Profeſſores artium liberalium, etiam qui de publico ſtipendium accipiebant, eaſdemque dici *publicas Magiſtrationes*, *& publicas cellulas*. Nam Leg. 3. Cod. Theodoſ. de ſtud. liber. dicitur: *Univerſos, qui uſurpantes ſibi nomina Magiſtrorum in publicis Magiſtrationibus, celluliſque collectos undecumque diſcipulos circumferre conſueverunt, ab oſtentatione vulgari præcipimus amoveri.* Negat Pitiſcus, nonniſi pauperes Grammaticos, quibus in ædibus habendæ Scholæ poteſtas non erat, in Pergula docuiſſe, ut nonnullis viſum eſt: imo Grammaticos, Mathematicos, cæteroſque Profeſſores artium omnium, affirmat in Pergulis publicis docuiſſe; Pictores quoque Leg. 4. de excuſ. artif. Cod. Theod. de Pict. Profeſs. ibi: *Pergulas*, *& officinas in locis publicis ſine penſione obtineant*. Quidni Pergularum nomen, quia olim in locis ſuper ædium tecta conſtructis, Profeſſores edocuerant, traductum deinde ad Scholas omnes; quemadmodum nomen Gymnaſiii, & Lycei communicatum eſt Scholis omnibus? Olim in Foro, uti diximus, erant ludi litterarii. Hinc P. Victor in libello de regionibus Urbis in octava regione, quæ Forum Romanum complectitur, collocat ludos litterarios. Gothofredus in Commentariis ad Codicem Theodoſianum, & Sirmondus in notis ad Sidonium Apollinarem cenſent, Athenæum fuiſſe in octava Regione ad radices Montis Aventini, ubi Schola Græcorum olim dicta, nunc Eccleſia S. M. in Coſmedin. Sed Scholæ nomen aliquando Collegium denotavit. Alii putant, Athenæum, ſeu Scholam artium liberalium ab Adriano erectam fuiſſe in Capitolio, uti colligitur ex Cod. Juſtin. Lib. 11. Tit. 18. de Stud. liber. Urbis. Atque in eo Capitolii vertice, ubi

ubi nunc eſt Eccleſia dicta *Ara cœli*, ac prope extitiſſe Tabularium, & Bibliothecam, probant Pitiſcus, Nardinus, aliique Romanarum antiquitatum periti. Memorat Romanum Athenæum Sidonius Apollinaris Lib. 2. Ep. 9. & Lib. 9. Ep. 14. Eadem fuit cura promovendi rem litterariam ſapientiſſimis Imperatoribus in Provinciis Romani Imperii, præſertim Alexandriæ, & Athenis, ubi olim litteræ quammaxime floruerant. Alexandriæ Ptolomæus Rex Ægypti Muſeum extruxerat, ſeu locum alendis viris doctis ære Principis, atque tradendis liberalibus diſciplinis deſtinatum. Is Ptolomæus non alius ſane fuit, quam Philadelphus; de re litteraria optime meritus, de quo Atheneus ſcribit: *De librorum multitudine. & bibliothecarum conſtructione, & convocatione in Muſeum, quid attinet dicere, cum ea omnes memoria teneant*. Subacta Ægypto, Imperatores Romanos ibi viros doctos aluiſſe, teſtatur Strabo Lib. 17. *Pars Regiæ, & Muſæum, quod deambulationem habet, & exedram, magnamque inſuper domum, in qua cœnaculum eſt eorum, qui Muſæi conſortes ſunt, ac litteris humanioribus operam dant. Hoc Collegium publicam habet pecuniam, & ſacerdotem, qui Muſæo præeſt, olim a Regibus, nunc a Cæſare conſtitutam*. Huic veteri Claudius Imperator alterum addidit ipſius nomine Claudium vocatum, uti Svetonius teſtatur; & Atheneus memorat eos, qui in Claudio philoſophantur. Videndus de Muſeo Alex. Gronovius Tom. 8. Antiqu. Romanarum. Pariter Athenis priſtinam in re litteraria gloriam reviviſcere Cæſares curarunt. Nam Adrianum Bibliothecam miri operis, & Gymnaſium, ibi condidiſſe, teſtantur Pauſanias in Atticis, & Aurelius Caſſiodorus in Chronico. Et de Marco Antonino Philoſopho ſcribit Xiphilinus: *Marcus poſtquam Athenas venit, initiatuſque fuit, magnos honores tribuit Athenienſibus; quorum in Urbe Doctores omnis doctrinæ annua mercede conductos conſtituit ad*

em-

omnium gentium utilitatem. Denique cum ab Imperatoribus constituti fuerint Professores in Provinciis, consentaneum erat, ut ibidem etiam Scholæ excitarentur.

V. Attamen bonis artibus juvandis, augendisque haud satis contulissent Romanorum Imperatores, nisi etiam magna illarum Professoribus salaria decrevissent. Nam hominum ingenia ita comparata sunt, ut hoc potissimum medio, quo sibi, suisque rebus cunsulant, excitentur. Quibus, si rei familiaris inopia premantur, nec otium esset, neque commoditas studiis liberalibus vacandi. Et quidem doctos viros non exiguo beneficio Julius Cæsar affecerat, cum illos civibus Romanis addiderat, teste Svetonio: *Omnes Medicinam Romæ professos, & liberalium artium Doctores, quo libentius & ipsi Urbem incolerent, & cæteri appeterent civitate donaverat*, Qui idem Antonio Musæ Medico ob recuperatam ejus ope sanitatem, narrante Dione, magnam pecuniam contulerat, *& jus aureorum annulorum*, *erat enim libertus*; *nec solum ei*, *sed etiam cæteris omnibus*, *qui eamdem artem profiterentur*, *vel essent in posterum professuri*. Namque Medici plerumque ex servorum, vel libertorum genere erant. Major tamen fuit Vespasiani in Professores bonarum artium munificentia. De eo Svetonius: *Ingenia*, *& artes vel maxime fovit: primus e Fisco Latinis*, *Græcisque Rhetoribus annua centena constituit*, *Præstantes Poetas*, *nec non & Artifices coemit*, *item Colossi refectorem insigni congiario*, *magnaque mercede donavit*; *Mechanico quoque grandes columnas exigua impensa in Capitolium perducturum pollicenti præmium pro commento non mediocre obtulit*. Quod vero hæc Vespasiani munificentia solos complecteretur Rhetores, eosdemque in Urbe artem Oratoriam edocentes, Antoninus Pius Rhetoribus addidit Philosophos, nedum in Urbe, sed etiam in Provinciis. Ita in ejus vita Spartianus: *Rhetoribus*, *& Philosophis per omnes Provincias*

& ho-

& honores, *& salaria detulit*. Id antea præstiterat quoque Adrianus, cujus beneficentia & ad cæteros artium Professores se extendit, & ad illos, quibus jam satis non esset virium ad litteras edocendas: *Sed quamvis*, narrat Spartianus, *esset in reprehendendis Musicis*, *Tragicis*, *Comicis*, *Grammaticis*, *Rhetoribus*, *Oratoribus facilis*: *tamen omnes Professores & honoravit*, *& divites fecit*, *licet eos quæstionibus semper agitaverit .... Doctores*, *qui professioni suæ inhabiles videbantur*, *ditatos*, *honoratosque a professione dimisit*. Eadem vestigia secutus est Alexander Severus, de quo scriptor ejus vitæ Lampridius: *Rhetoribus*, *Grammaticis*, *Medicis*, *Aruspicibus*, *Mathematicis*, *Mechanicis*, *Architectis salaria instituit*, *& auditoria decrevit*; *& discipulos cum annonis*, *pauperum filios modo ingenuos dari jussit*. *Etiam in Provinciis Oratoribus Forensibus multum detulit*, *plerisque etiam annonas dedit*, *quos constitisset gratis agere*. Itaque Imperatorum beneficio, & insigni erga bonas artes studio, Professores in Urbe, & Provinciis salaria acceperunt. Et Alexandriæ quidem solutam fuisse a Cæsare pecuniam alendis viris doctis in Museo, jam ex Strabone diximus. Athenienses Professores annua mercede donatos a M. Antonino Philosopho scribit Xiphilinus: *Marcus postquam Athenas venit*, *initiatusque fuit*, *magnos honores tribuit Atheniensibus*, *quorum in Urbe Doctores omnis doctrinæ annua mercede conductos constituit ad omnium gentium utilitatem*. Fuitque Theodotus Sophista primus, qui decem mille drachmarum stipendium Imperatoris meruit, teste Philostrato in vitis Sophistarum. Eodem teste, Professores Politicæ, & Rhetoricæ sex mille drachmis fruebantur. Philosophis quoque cujusque sectæ datum stipendium testatur Lucianus in Eunuco scribens, *salarium idque non exiguum ab Imperatore fuisse constitutum singulis Philosophorum generibus*, *Stoicis*, *Platonicis*, *Epicureis*, *& Peripateticis*: *ita*

G *ut*

ut unicuique sectæ præmium esset æquale : etiam demortuo, ex his quopiam, alium aliquem in ejus locum subrogandum fuisse, qui sit Optimatum calculo probatus; præmiumque illud non leve fuisse, sed singulos in annos decies mille nummorum, quos acceperint, ut doceant juventutem : factumque inde esse, ut cum Peripateticus quidam Professor decessisset, hujus sectæ Philosophi ea de successione singulari certamine conflictarent, propositis de quæstionibus Philosophicis concertationibus, & speciminibus; ac documentis datis, quod essent illi factioni addicti. Hinc colligitur Athenienses Professores, instituto certamine, quod nunc dicitur *Concorso*, & probatos Optimatum calculo obtinuisse munus publice docendi. Sed in aliis Civitatibus Curiales ipsi, quos morum probitate, & artis peritia spectatos cognovissent, eligebant, & quandoque immunitate promissa invitabant Leg. *Nec intra* & Leg. seq. Tit. *de Profess. & Medicis*. Professores Politicæ memoratos a Philostrato censet Hermannus Conringius in Qu. Acad. illos fuisse Rhetores, qui Scholas habuere in causis generis deliberativi. Sed Brucherus putat hanc professionem a Rhetoribus, & Philosophis prorsus distinctam, quia Apollonius, qui eam tenuit, dicitur a Philostrato legationibus, publicisque muneribus adhibitus, quod in civilibus rebus clarus haberetur. Aliarum quoque artium erectæ Cathedræ, & ab Imperatoribus designabantur, qui illis præficiendi essent. Plura de his habet Joannes Meursius de Fort. Attica. Videntur tamen hæc publica stipendia Professoribus Atheniensibus aut ademta, aut imminuta a sequentibus Imperatoribus. Narrat enim Marinus in vita Procli Cap. 16. *Proclum Platonicæ Philosophiæ Athenis Professorem hac etiam ratione studia litterarum promovisse, quod eorum, qui litteras tractabant curam suscipiens Principis poposcerit stipendia, & ut cuique pro dignitate præmia decernerentur*. Marinus quoque memorat Platonicam quam-

quamdam hæreditatem, quæ Philoſophis eſſet ſalarium; hancque ex privata nonnullorum liberalitate collectam cenſet Conringius. Attamen ſub Juliano qui Scholas Gentilium erexit Athenis ſalaria perſolvebantur Philoſophis, ſiquidem hoc tempore Chryſantium docuiſſe auctoritate publica Athenis teſtatur Eunapius. Plura de Schola Athenienſi, in qua docuere Plutarchus, Syrianus, Proclus, Marinus, Iſidorus, & ultimus omnium Damaſcius, habet Brucherus Hiſt. Philoſ. Period. 2. Part. 1. Lib. 1. Cap. 2. Sect. 4. Nec ſilentio prætereunda eſt Schola Auguſtodenſis in Gallia, a Conſtantio patre Conſtantini Imperatoris reſtaurata, Eünomio, qui Rhetoricam edoceret, conceſſis ſexcentis millibus nummorum pro mercede. Qua occaſione habuit ille Orationem ad Præfectum Galliarum de inſtaurandis Scholis, ubi poſt laudatam Imperatorum in promovendis litteris curam, ait: *Salarium me liberaliſſimi Principes ex hujus Reipublicæ juribus in ſexcentis millibus nummum accipere juſſerunt. Hoc ego ſalarium quantum ad honorem pertinet, ad æratum accipio, & in accepti ratione perſcribo: ſed expenſum referre patriæ cupio; & ad reſtitutionem hujus operis, quoad uſus popoſcerit, deſtinare.* Sed redeundum eſt ad Romanos Profeſſores, quibus annua centena Veſpaſianus conſtituit. Hæc ſumma bis mille, & quingentos noſtros aureos efficit. Sunt qui putant, ſalaria in Urbe fuiſſe annua centena, in Provinciis vero ſexagena. Et Tatianus quidem avaritiæ Philoſophos increpans, illorum nonnullos ſexcentorum aureorum mercede donatos indicat: *Tantum*, ait, *a contemptu opum abſunt, ut a Romano Imperatore quidam illorum ad ſexcentos annuos aureos accipiant.* Veriſimilius tamen eſt, hæc ſalaria variaſſe, uti cenſet Lipſius, ſive ex ingenio Principis, ſive ex meritis Profeſſorum. Hinc Eunomio tanta merces perſoluta. Notandum vero eſt, paucos tunc temporis fuiſſe publicos Profeſſores, uti ex legibus Theodoſii, & Juſtinia-

ni compertum erit Capite ſequenti. Minores Civitates nonniſi ternos docentes habebant, majores quatuor, hoſque Rhetores, & Grammaticos *L. Si duas* §. 1. *& ſeq. De excuſ. Tut.* L. 1. *De decr. ab Ord. facien.* Cæterum in Civitatibus ſalarium conſtituebatur Profeſſoribus artium liberalium, & Medicis, Decreto Ordinis, uti patet Digeſtorum Lib. 50. Tit. 9. *De Decretis ab Ordine faciendis*, ubi ſtatutum eſt, Medicos non a Præſide Provinciæ, ſed ab Ordine cujuſque Civitatis conſtituendos, *ut certi de probitate morum, & peritia artis eligant ipſi, quibus ſe, liberoſque ſuos in ægritudine corporum committant*; ac Decuriones non poſſe ſine juſſu Principis conſtituere ſalaria, niſi Profeſſoribus bonarum artium, & Medicis: *Sed etſi ſalarium alicui Decuriones decreverint, decretum id nonnumquam ullius erit momenti: ut puta ſi ob liberalem artem fuerit conſtitutum, vel ob medicinam, ob has enim cauſas licet conſtitui ſalaria.*

VI. Salariis Imperatores jura quædam, ſeu privilegia addiderunt, immunitatem nempe a tutela, & cura, & a muneribus civilibus. De qua re Modeſtinus Juriſconſultus Lib. 27. Digeſtorum Titulo 10. *De excuſationibus*, ait ita: *Grammatici, Rhetores, Sophiſtæ, Medici, qui circulatores vocantur, quemadmodum a reliquis muneribus, ita & a tutela, & a cura requiem habent.* Addit, numerum Profeſſorum in unaquaque Civitate, qui vacationem munerum habent, definitum ex epiſtola Antonini Pii Communitati Aſiæ, quam ſic recitat: *Minores quidam Civitates poſſunt quinque Medicos immunes habere, & tres Sophiſtas, & Grammaticos totidem: majores autem Civitates, ſeptem, qui curent, quatuor, qui doceant utramque doctrinam: maximæ autem Civitates decem Medicos, & Rhetores quinque, & Grammaticos totidem. Supra hunc autem numerum ne maxima quidem Civitas immunitatem præſtat. Decet autem, maximo quidem numero uti Metropoles gentium, ſecundo au-*

autem, quæ habent vel forum causarum, vel loca judiciorum; tertio autem reliquas. Additur, hac immunitate illos dumtaxat Professores donandos, qui fuerint decreto Senatus adsciti in statutum Professorum numerum, quique non negligenter suo munere functi sunt. Quoniam vero Antoninus Pius laudata epistola Philosophos haud complexus est, subdit Modestinus: *Et Philosophos quidem liberari a tutelis Paulus scribit ita: Philosophi, Oratores, Grammatici, qui publice juvenibus prosunt excusantur a tutelis: nam & Ulpianus libro quarto de Officio Proconsulis ita scribit.... De Philosophis autem eadem Constitutio Divi Pii, ita dicit, Philosophorum autem non est constitutus numerus, quia rari sunt, qui philosophantur. Existimo autem quoniam, qui divitiis superabundant, voluntarie tribuent pecuniam in utilitates patriæ: si autem proprie loquantur de substantia, inde jam manifesti fient non philosophantes. Est autem Imperatoris Commodi Constitutionibus inscriptum Capitulum ex epistola Antonini Pii, in qua manifestatur, & Philosophos habere immunitatem tutelarum: sunt autem hæc verba: Consimiliter autem his omnibus Divus pater meus mox ingrediens principatum, Constitutione existentes honores, & immunitates firmavit, scribens, Philosophos, Rhetores, Grammaticos, Medicos, immunes esse gymnasiis sacerdotii stantes, & neque ad frumenti, & vini, & olei emptiones, & præpositiones, & neque judicare, & legatos esse, neque in militia numerari nolentes, neque ad alium famulatum eos cogi.* Ex his patet, ante Adrianum Professores artium liberalium immunitatem habuisse a muneribus personalibus, & hanc illis ab Adriano confirmatam. Philosophos vero non fuisse immunes a muneribus patrimonialibus, quia verus Philosophus non videtur, qui de suis bonis sollicitus est: bene vero cæteros Professores Constitutione Antonini Pii. Additur, a Severo, & Antonino statutum, ut Pro-

fes-

fessores fruantur hac immunitate in Patria, si ibi doceant: secus vero si doceant in aliena Patria, exceptis viris doctissimis, & Professoribus, qui Romæ docent: *Romæ philosophantem cum salario, vel sine salario, remissionem habere, promulgatum est a Divo Severo, & Antonino, ita ac si in propria patria doceret. Quibus promulgationibus potest quis illam rationem adducere, quoniam in Regia Urbe, quæ & habetur, & est communis patria, docentes, utique utilem seipsum præbens, non minus, quam in propria patria, immunitate fruetur. Legum vero Doctores in aliquo præsidatu docentes, remissionem non habebunt, Romæ autem docentes a tutela, & a cura remittuntur*. Sapientissime dictum est, *Romam haberi, & esse communem patriam*. Quam enim universi tamquam matrem colunt, decet universos tamquam filios complecti, maxime, *qui se ipsum utilem præbet*. Quæ autem sint munera personalia, quæ patrimonialia, explicatur Digestorum Lib. 50. Tit. 4. *de Muneribus & honoribus*. Ibi alia immunitas memoratur Professoribus concessa a Vespasiano, & Adriano, præbendi nempe publica hospitia: *Magistris, qui civilium munerum vacationem habent, item Grammaticis, & Oratoribus, & Medicis, & Philosophis, ne ospitem reciperent, a Principibus fuisse immunitatem indultam, & Divus Vespasianus, & Divus Adrianus rescripserunt*. Et eodem Lib. 50. Digestorum Tit. 5 *De vacatione, & excusatione munerum*, Philosophi declarantur immunes a gerendis tutelis, & sordidis muneribus corporalibus, *non ea, quæ sumptibus expediuntur; etenim vere philosophantes pecuniam contemnunt*. Ibidem Professores Urbis a Paulo declarantur immunes, ac si in patria profiterentnr: *Eos qui Romæ profitentur, proinde in patria sua excusari muneribus oportere, ac si in patria sua profiterentur*. Hac tamen immunitate civilium munerum minime donantur, qui pueros primas litteras docent. Poetas quoque

que nulla immunitatis prærogativa juvari,declaravit Philippus Imperator Cod. Lib. 10. Tit. 52. *de Professoribus, & Medicis*. Additur, nec Calculatores, qui numerandi artem docent, gaudere immunitate, quam Antoninus Pius Professoribus artium liberalium concessit. Porro sicut in Civitatibus decreto Decurionum Professores eligebantur, ita decreto eorum, illis hæc immunitas asserebatur, uti de Medicis declararunt Diocletianus & Maximianus Cod. Lib. 10. Tit. 52 *De Profess. & Med.* & uti dicitur Lib. 50. Digestorum Tit. 9. *De Decretis ab Ordine faciendis*. Hinc & liberum erat Decurionibus illos Professores dimittere, qui negligenter operam suam præstarent. Ita declaravit Gordianus Imperator Cod. Lib. 10. Tit. 52. *De Profess. & Medicis*: *Grammaticos seu Oratores Decreto Ordinis probatos, si non se utiles studentibus præbeant, denuo ab eodem Ordine reprobari posse incognitum non est*.

VII. Tantis Cæsarum beneficiis crevit, viguit, floruit in Urbe res litteraria. Et quidem ætate Augusti Roma plures viros doctos aluit. Inter hos Virgilius Poesis, Philosophiæ, Medicinæ, & Mathematicæ disciplinis imbutus; Horatius, Ovidius, Manilius, Lucanus, Persius, qui carminibus suis etiam Philosophiæ vestigia expresserunt. Et ex Historicis, Livius, Tacitus, & Strabo Geographus. Tum Anaxilaus Larisseus Philosophus Pythagoricus, quem ab magiæ crimen Urbe, & Italia cedere jussit Imperator. Q. Sextius novæ cujusdam sectæ auctor, cujus extant sententiæ, quas Rufinus latine vertit, & Xysto II. Papæ tribuit. Sotion Alexandrinus præceptor Senecæ. Areus præceptor Augusti. Imperante Adriano, qui viros doctos omnes fovit, ac salariis donavit, floruere in Urbe Epictetus, Favorinus, Heliodorus, aliique plurimi. Et Favorinum magni nominis Philosophum, ac Rhetorem Romæ docuisse, magnosque viros, eorumque filios habuisse auditores, narrat Philostratus in

ejus

ejus vita. Galenus ab Imperatoribus Marco Aurelio, & L. Vero accerſitus Romam venit, diuque ibi manſit, exagitatus tamen a Medicis Urbis, qui ejus gloriæ invidebant. Imperante Philippo, Romam adiit Plotinus inſignis Philoſophus, qui Ammonium præceptorem Alexandriæ audiverat, atque Romæ Scholam inſtituit, ad quam plurimi auditores confluebant, uti narrat in ejus vita Porphyrius. Inter hos Gentilianus Amelius, Paulinus Scythopolites, Euſtochius Alexandrinus, Zethus Medici. Sed & alii magni viri Plotino adhæſerunt, Marcellus, Orontius, Sabinillus, & Rogatianus Senatores Romani; quos in Philoſophiam diligentiſſime incubuiſſe, Porphyrius teſtatur: Rogatianum vero ita Philoſophia occupatum, ut bonorum ſuorum curam neglexerit, & ſervos omnes expulerit, reſpueritque dignitates, nec ullam habuerit Prætor conſtitutus publici muneris rationem, nec lares proprios habitaret, ſed cum amicis quibuſdam cibum, ſomnumque caperet. Audiebant etiam Plotinum mulieres nonnullæ inter quas Gemina in cujus ædibus habitabat; præcipue vero ejus diſcipuli, familiareſque fuere Serapion Alexandrinus, ac Porphyrius. De hac Schola ait Auguſtinus Epiſt. 68. ad Dioſc. *Tunc Plotini Schola Romæ floruit habuitque condiſcipulos multos acutiſſimos, ac ſolertiſſimos viros. Sed aliqui eorum magicarum artium curioſitate depravati ſunt, aliqui Dominum Jeſum Chriſtum ipſius veritatis, atque ſapientiæ incommutabilis, quam conabantur attingere, cognoſcentes geſtare perſonam, in ejus militiam tranſiverunt*. Atque ita annis viginti ſex, magna auctoritate Romæ vixit Plotinus, Galieno Imperatori, & uxori Saloninæ charus, quorum functus benevolentia oravit, ut dirutam quamdam in Campania Civitatem Philoſophis aptam inſtauraret, permitteretque eam Platonis legibus gubernari, ac Platanopolim dici, quo ipſe cum ſuis eſſet profecturus. In ea Schola res Philoſophicas, Theologicas,

cas, Astrologicas, Mathematicas, actas esse colligitur ex Porphyrio. Plotini Scholam tum alibi ejus discipuli, tum Romæ Porphyrius Christianorum hostis infensissimus propagarunt. Quanto autem plausu docuerit, testatur Eunapius in vitis Sophistarum. Ei successit Jamblicus discipulus, & ipse hostis Christianorum. Notat Brucherus Hist. Phil. Per. 2. p. 1. Lib. 1. Cap. 2. Sect. 4. post Jamblicli mortem adversis fatis usam esse Scholam Plotini, quod, Constantino ad Christianam religionem converso, eversa fuerit superstitio Gentilis, quam tamen restituit Julianus apostata, qui ex hac Schola habuit præceptores, familiaresque Ædesium, Maximum, Chrysanthium, & Philosophiam Alexandrinam gratia, & salariis auxit. Quoad Peripateticam Philosophiam, quam Tyrannio, & Andronicus, editis Romæ Aristotelis, & Theophrasti libris, vulgaverant, ea illustres habuit sectatores Sosigenem Julio Cæsari charum, Nicolaum Damascenum Augusto, & Alexandrum Ægeum præceptorem Neronis. His adjungendus Alexander Aphrodisæus, qui ipse in libro de fato scribit, constitutum se a Septimio Severo, & Antonino Caracalla Professorem Philosophiæ Aristotelis, & Magistrum publicum *præconio testimonii eorum*. Athenis tamen non Romæ hunc docuisse censet Brucherus, quia ipsemet scribit sibi non licuisse adire Imperatores. Ex hac quoque secta Themistius insignis Philosophus, postquam diu Constantinopoli docuisset, Romam venit, invitatusque lautissimis conditionibus, ut in Urbe doceret, maluit Constantinopolim redire, ubi ducta uxore, & genitis liberis sedem fixerat, quemadmodum colligitur ex epistola Constantii ad Senatum, & ex epistola prima Libanii ejus discipuli ad ipsum data. Plurimum ille valuit gratia apud Constantium, Julianum, Jovianum, Valentem, Valentinianum, Gratianum, Theodosium, a quibus evectus est ad summos honores. Ex secta Cynica Romæ fuere, imperante Nerone, Musonius, & Demetrius,

de quo narrat Philostratus: *Demetrium se ipsum cum Nerone commisisse, maxime postquam Gymnasium Nero absolvisset, omnium, quæ Romæ essent, plurimum admirandum, festumque diem sacrificiis in eo peractis celebravit. Gymnasium enim ingressum Demetrium orationem habuisse adversus eos, qui balneis utebantur, tamquam imbelles, & seipsos inquinantes, inanesque esse istas impensas ostendisse. Quibus dictis, quo minus statim capite plecteretur, ei profuisse, quod cantus suavitate se ipsum eo die superasset Nero.* Addit, in exilium abiisse. Crescens Philosophus Cynicus Romæ Christianos, præsertim Justinum maxime vexavit. Secta Stoica plurimum in Urbe floruit, præsertim quia Athenodorus Tarsensis fuit Augusto præceptor, charusque, a quo accepit Claudium instituendum. Imo regnantibus Antoninis cæterarum sectarum fortunam superavit. Sub Antonino Pio locum in Cathedra publica, & stipendium habuit, uti Lucianus in Eunucho, Capitolinus, & Xiphilinus in hujus Imperatoris vita testantur. Et Imperator, qui salaria subtraxerat multis, quos otiosos, nullamque operam conferre reipublicæ putabat, stipendio tamen donavit Stoicos. Athenis, Alexandriæ, & Tarsi in Cilicia Stoicam Philosophiam fuisse publice traditam juventuti, certum est ex Strabone Lib. 14. An Romæ publice doceri cœpta sit, ambigit Paganinus Gaudentius Cap. 48. de Philos. Rom. Sed Brucherus Hist. Phil. Per. 2. p. 1. Lib. 1. Cap. 2. Sect. 7. affirmat, Stoicos aperuisse in ædibus suis ludos, annuente Imperatore, quia Capitolinus tradit, M. Antoninum Philosophum tanto Philosophiæ amore incensum, *ut ad domum Apollonii Stoici discendi causa veniret.* Certe ex hac secta sub Nerone docuerat Romæ Annæus Cornutus Leptitanus, quem in omni eruditionis genere fuisse versatissimum, Dio testatur, aluitque convictum philosophantium. Et narrat auctor vitæ Persii, hunc usum esse apud Cornutum *convictu duorum doctissi-*

cti ssi-

ctissimorum, *& sanctissimorum virorum*, *acriter tunc philosophantium Claudii Agaternii Medici Lacedæmonii*, *& Petronii Aristocratis Magnetis*, *quos unice miratus sit*, *& æmulatus*, *cum æquales essent*, *& Cornuto minores*. Illius virtutem, ac in docendo diligentiam summis laudibus extollit Persius discipuius Satyra 5. qui moriens, ei bibliothecam suam, magnamque pecuniam dari jussit; hanc tamen Cornutus sororibus, quas hæredes fecerat, reliquit. Suidas nominat Cornutum veluti coævum Livio, & obscurum Historicum. At Vossius, Fabricius, Brucherus notant ab eo distinguendum hunc Cornutum iusignem Philosophum Stoicum, qui diu post Livinm vixit. In exilium abire jussus est a Nerone, quod hunc monuisset, ne tot libros ederet inutiles, nullusque pretii, uti narrat Dio Lib. 62. simulque exilio pulsus est a Nerone C. Musonius Rufus, insignis & ipse Philosophus Stoicus, præfectus munitionibus, de cujus memorabilibus dictis, factisque scripsit libellum Pollio Valerius Alexandrinus, sparsimque apud veteres, præsertim Stobæum, illius eximia dicta leguntur, quorum summam exhibet Stollius in Hist. Philos. moral. Gentil. At annuente Vespasiano revocatus, tantam apud ipsum iniit gratiam, ut cum Philosophi Stoici ab Imperatore pulsi fuerint, solus ipse in Urbe manserit, testibus Xiphilino, & Zonara. Inclaruere etiam tunc temporis Chæremon Ægyptius, L. Annæus Seneca, & Dio Prusænsis a gratia Coccei Nervæ dictus Coccejanus, & ab eloquentia dictus Chrysostomus. Euphrates Alexandrinus Plinii junioris præceptor Imperatoribus Vespasiano, & Adriano charus, cum morbo, & senecta esset attritus, hausta cicuta se occidit, impetrata ab Adriano venia. Hisce Stoicis adjungendi sunt Epictetus, quo familiarissime usus est Adrianus, & Sextus Chæronensis, qui Romæ publice docuit magna fama, & ad cujus Scholam ipse M. Aurelius Imperator properabat. Præcipue tamen hujus sectæ

ornamentum ipſe fuit Imperator M. Aurelius Antoninus. Vigente deinde Chriſtiana religione, multo illuſtrior facta eſt hæc ſecta, quod Stoici ſe Chriſtianorum moribus & præceptis conformari curarunt. Videndus Brucherus in Diſſertatione de Stoicis ſubdolis Chriſtianorum imitatoribus. Secta Epicuræa, quæ teſte Luciano in Eunucho publice docebatur, ſoluto ſtipendio, Athenis, & alibi, habuit Romæ ſectatores Plinium ſeniorem, & Lucianum hoſtem Chriſtianorum, quos calumniis vexavit, cum regnante M. Aurelio Antonino, Ægyptum adminiſtravit. Porro cenſet Brucherus, Auguſtum Stoicis, & Peripateticis faviſſe; Tiberium amaſſe Pythagoricos peritos divinandi; Claudium, Cajum, Neronem exiguum Philoſophis omnibus pretium ſtatuiſſe; Veſpaſiano, & Tito regnantibus Pythagoricos, Stoicoſque in Aula floruiſſe; ſub Trajano, & Adriano, Philoſophos omnis generis; & Platonicos in aula Severi, Julia favente. E Græcis Rhetoribus, ſeu Sophiſtis, celeberrimus in Urbe fuit Adrianus Tyrius, quem ex Athenienſi cathedra Romam duxit M. Antoninus Imperator, & ubi tanta cum gloria thronum Sophiſticum eſt moderatus, ut teſte Philoſtrato, ſubito ac declamationem fore denunciaverat, Senatores, Equites, omnes magno ſtudio ad Athenæum convolaverint, illumque audiverint, veluti ſuaviſſimam Philomenam. Idem Philoſtratus teſtis eſt, Philagram celebrem Sophiſtam ex Athenienſi Schola a Marco Imperatore ad ampliſſimæ Urbis ſuggeſtum accerſitum eſſe. Ex eodem Philoſtrato in libro de vitis Sophiſtarum conſtat, ſub Marco Imperatore Evodianum Smyrnæum, Herodem Athenienſem, Hermogenem Tarſenſem Græcos Sophiſtas Romæ profeſſos eſſe. His adjungendi ex eodem Philoſtrato Ælianus Sophiſta Romanus, quem plurimum commendat Philoſtratus, quod Romanus homo eleganter Græce diſſeruerit: & Aſpaſius Ravennas, qui Alexandro Severo fuit ab epiſtolis, & in Urbe præfuit annonæ.

E La-

E Latinis vero Rhetoribus Quintilianus dicitur in Caſſiodori Chronico ex Hiſpania ſub Domitiano Romam veniſſe, & primus publico ſalario Rhetoricam docuiſſe.

VIII. Tandem adverſa bonarum artium fata ſub Ethnicis Imperatoribus commemoranda ſunt; illudque notandum Cæſares illos, qui virtutibus omnibus, etiam litteris bellum intuliſſe. Primo quidem Tiberium Mathematicos expellere voluiſſe, ſed deprecantibus, ac artem deſituros promittentibus veniam conceſſiſſe, ſcribit Svetonius. At Mathematicorum nomine Chaldæi potiſſimum indicantur, qui vaniſſimis præſagiis homines decipiebant. Cæterum Tiberio liberales artes acceptas fuiſſe Svetonius teſtatur; imo ipſas Mathematicas diſciplinas: *Circa Deos*, inquit, *ac religiones negligentior*, *quippe addictus Mathematicæ*, *perſuaſioniſque plenus cuncta fato agi*. A Caligula neglectas litteras indicat Svetonius, ubi refert contemſiſſe illum Homeri, Virgilii, & Livii libros, ac bibliothecis omnibus voluiſſe eos amovere; ſæpe quoque jactaſſe ſe aboliturum omnem Juriſconſultorum uſum. Neronem voluiſſe Philoſophiæ ſtudia prohibere, quod Philoſophos malis artibus, magiæ, & divinationi deditos exiſtimaret, factumque eſſe ex iſto Imperatoris in Philoſophiam odio, ut magni quidam viri in vincula conjicerentur, alii hac, illac dilaberentur, narrat Philoſtratus in vita Apollonii Tyanei. Sed ex parte ſaltem ſuſpecta eſt doctis viris hæc Philoſtrati narratio. Silent enim hanc Philoſophorum perſecutionem Svetonius, & Dio, etſi accurati fuerint in deſcribenda Neronis inſania. Svetonius hoc unum refert: *Neronem*, *interfecta matre*, *cum furiis exagitaretur*, *& materna ſpecie*, *facto per Magos ſacro evocare manes*, *& exorare tentaviſſe*. Et Plinius Lib. 3. Cap. 2. tradit: *omnia*, *quæ Magi promittunt*, *Neronem vana falſaque comperiſſe*, *cum nemo umquam ulli arti validius faviſſet*. At ſi deceptus hiſce impoſturis Nero occaſionem arripuiſſet Philoſophos exa-

gitan-

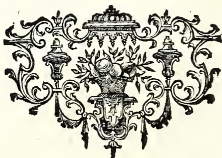
gitandi, id Scriptores illi minime præteriſſent. Imo Philoſtratus ipſe refert Apollonium, & Demetrium Philoſophos Cynicos Romæ tunc fuiſſe. Veroſimilius eſt, illud Philoſophorum genus, quod artes Chaldæas, magiam nempe, & vaticinandi peritiam jactabat, Neronem deceptum, Urbe excedere juſſiſſe. Quibus, cum Pythagorici, & Platonici, qui ex Ægypto per omnes Romani imperii provincias ſe diffuderunt, ipſi ſe ſe aggregarent, fieri potuit, ut tamquam Chaldæarum artium ſtudioſi Urbe rejicerentur. Cæterum hanc narrationem a Philoſtrato confictam ad Apollonii virtutem extollendam probat Gaudentius in libro de Philoſophia Romanorum. Certe tamen a Vitellio Mathematici, & Urbe pulſi, & graviter exagitati, quos intra Kalendas Octobris, Urbe, Italiaque juſſit abire. De eo Svetonius: *Nullis tamen infenſior, quam vernaculis, & Mathematicis; ut quiſque deferretur inauditum capite puniebat, exacerbatus, quod poſt edictum ſuum, quo jubebat, intra Kalendas Octobris Urbe, Italiaque, Mathematici excederent, ſtatim libellus eſt propoſitus, & Chaldæos dicere, Bonum factum, ne Vitellius Germanicus intra eumdem Kalendarum diem uſquam eſſet.* Veſpaſianum, qui Vitellio ſucceſſit, ingenia, & artes, Profeſſoreſque eximie foviſſe, dictum alibi fuit. Atqui tamen Stoicos Philoſophos ejecit Urbe, uno excepto C. Muſonio Rufo, qui ipſi erat addictiſſimus. Narrat enim Xiphilinus in illius vita, Stoicos Philoſophos prætextu Philoſophiæ multa ignominioſa in Principem diſſeruiſſe; & hinc *Mucianus Veſpaſiano perſuaſit, ut omnes, qui eſſent ejus ſectæ, ex Urbe expelleret, dixitque in eos multa, ira magis incitatus, quam ſtudio doctrinæ. Itaque Veſpaſianus ſtatim Philoſophos Roma expulit præter Muſonium; Demetrium vero, & Hoſtilium in inſulas relegavit.* Narrat Svetonius, ut a Domitiano neglectæ fuerint litteræ: *Liberalia ſtudia*, inquit, *in initio imperii neglexit, quamquam bibliothecas incendio abſum-*

ptas

ptas impensissime reparare curasset, exemplaribus undique petitis, missisque Alexandriam, qui describerent, emendarentque. Numquam tamen aut Historiæ, Carminibusve cognoscendis operam ullam aut stylo vel necessario dedit. Præter Commentarios, & acta Tiberii Cæsaris nihil lectitabat; epistolas, orationesque, & edicta alieno formabat ingenio. Mirum proinde non est, si eodem Svetonio teste, *Philosophos Urbe Italiaque submovit*. At illatam bonis artibus contumeliam vindicarunt Adrianus, Antoninus Pius, & M. Antoninus Philosophus in omnes Philosophos propensissimi. A quorum tamen vestigiis longe recessit Antoninus Caracalla, de quo Xiphilinus: *Antoninus nihil cogitabat boni, neque enim didicerat; id quod ipse fatebatur, & ob eam causam, nos, quos noverat studiosos esse, negligebat. Severus quidem instituerat eum omnibus rebus, quæ ad virtutem pertinent, & corpus animumque ejus ita exercuerat; ut cum jam esset Imperator, versaretur cum Doctoribus, & magnam diei partem philosopharetur, ungereturque, & equitaret ad millia passuum* XCIIII. *seque turbida tempestate in natando exerceret. Quibus ex rebus quamquam valuit viribus corporis, tamen ipsum doctrinæ cepit oblivio, non aliter quam si nomen ejus numquam audivisset.* Cui simillimus filius Antoninus Heliogabalus Princeps foedissimus, quam averso fuerit animo a studiis liberalibus indicat Herodianus Lib. 5. Historiæ: *Postea igitur quam Alexander Cæsar est appellatus, volebat eum statim Antoninus suis illis institutis imbuere, ut scilicet choros agitans, saltansque, & sacerdotii particeps, vestitu eodem, atque artibus uteretur: quem tamen mater Mammæa ab omni illa fœditate vindicabat, summotis clam Doctoribus omnium disciplinarum, modestiamque edocens, ac palæstra virilibusque gymnasiis insuefaciens: Græcisque eum pariter, & Latinis literis instituens. Quibus rebus magnopere Antoninus indignabatur, jam-*

que

que adoptionis, imperiique participati pœnitebat. Quapropter omnes illius Doctores Aula exegit, quosdamque illustriores partim morte, partim exilio affecit; ridiculas afferens causas, quod filium ipsius corrumperent, neque agitare eum choros, atque ebacchari sinerent, sed ad modestiam componerent, & virilia officia edocerent. His adjungendus Licinius, quem ajunt dicere solitum, pestem, ac venenum esse Reipublicæ litteras. Insanum caput! Porro de Licinio ita scribit Pomponius Lætus in Compendio Historiæ Romanæ: *Litterarum acerrimus hostis afferens venenum, ac pestem reipublicæ esse Philosophos, & Oratores, quos odio præcipue habuit, & insectabatur. Litterarum enim adeo expers, ut nomen decretis vix subscribere posset.* Atque his imperantibus, tum Rempublicam, tum Romanum Gymnasium male se habuisse compertum est.

CA-

CAPUT III.

DE GYMNASIO ROMANO SUB IMPERATORIBUS CHRISTIANIS

Leges Valentiniani. II. Et Theodosii de Studiis liberalibus Urbis Romæ. III. De Studio Jurisprudentiæ in Romano Gymnasio. IV. Quæ privilegia concesserint Professoribus Imperatores Christiani. V. Quæque stipendia. VI. Quam floruerit his temporibus Romanum Gymnasium. VII. Julianus Imperator Christianos a Scholis prohibuit. VIII. De Gymnasio Romano, imperantibus Gothis.

I. QUalis fuerit ſtatus Gymnaſii Romani ſub Imperatoribus Chriſtianis, diſertiſſime patet ex pluribus illorum legibus in utroque Codice relatis. Et primo quidem ex celebri Conſtitutione Valentiniani I. quæ extat Lib. XIV. Tit. IX. Codicis Theodoſiani, data ſub anno tertio ejus Conſulatus, qui incidit in annum Chriſti CCCLXX. & directa Olybrio Urbis Præfecto. Etſi enim ea præſeferat nomina Imperatorum Valentiniani, Valentis, & Gratiani, quod mos eſſet nomina omnium Principum, qui ſimul imperium adminiſtrabant, legibus inſcribere, tamen ſoli Valentiniano, cui hæc pars ſuberat Occidentalis imperii, eſt tribuenda. Plures hac Conſtitutione leges Imperator ſapientiſſimus ſtatuit ad optimam in Urbe Studiorum ordinationem, quæ totæ eo collimant, ut qui litteris addiſcendis ſe tradunt, ſeriam, diligentemque huic rei operam præſtent. Itaque primo juſſit, dandas eſſe litteras a Judicibus Provincialibus, ut conditionem teſtarentur illorum, qui Urbem adirent

ſtudiorum cauſa. Id vero, ne profugi, ne ſceleſti homines, ne ii etiam, quibus eſſet in patria manendum, prætextu ſtudiorum ſe ſubducerent patria, & ad Urbem confugerent. Hinc etiam Eccleſiaſticis legibus cautum fuit, ut nullus peregrinus ad communionem admitteretur, qui non afferret teſtimoniales litteras Epiſcopi ſui. Has Judicum Provincialium litteras exhibendas ſtatuit Magiſtro Cenſuum; & huic, cæteriſque Cenſualibus curam injunxit recenſendi in tabulas nomina, patriam, merita illorum, qui Romam venerant ſtudiorum cauſa; atque explorandi, quibus ſtudiis vellent incumbere, quo in loco degerent, quam vitæ rationem conſectarentur. Nam Cenſualium munus in Urbe fuit referre in tabulas cives omnes, eorumque bona, tum ad tributa perſolvenda, tum ad vim imperii dignoſcendam. Igitur hac Valentiniani lege, Cenſuales debuerunt deſcribere eos omnes, qui in Urbe Litteris addiſcendis vacabant, & eorum vitam inſpicere, ac curare, ne ſpectacula frequenter adirent, ne luxuoſis conviviis totos ſe darent, ne turpes conventus inirent, data eis facultate verberibus afficiendi, vel Urbe ejiciendi, quos turpem, otioſamque vitam agere deprehendiſſent. Quemadmodum vero otioſos, ac inhoneſtos adoleſcentes voluit Imperator verberibus, aut exilio puniendos; ita diligentes, optimoſque voluit præmiis afficiendos. Quapropter juſsit, ut Cenſuales ſingulis annis conſcium facerent Imperatorem illorum omnium, qui de litteris optime meruiſſent, & quorum opera uti poſſet in adminiſtratione imperii. Verba Conſtitutionis hæc ſunt: *Quicumque ad Urbem diſcendi cupiditate veniunt, primitus ad Magiſtrum Cenſus Provincialium Judicum, a quibus copia eſt danda veniundi, ejuſmodi litteras proferant, ut oppida hominum, & natales, & merita expreſſa teneantur. Deinde, ut in primo ſtatim profiteantur introitu, quibus potiſſimum ſtudiis operam navare proponant. Tertio, ut hoſpitia*
eo-

eorum sollicite Censualium norit Officium, quo ei rei impertiant curam, quam se adseruerint expetisse. Idem immineant Censuales, ut singuli eorum tales se in conventibus praebeant, quales esse debent, qui turpem, inhonestamque famam, & consociationes (quas proximas putamus esse criminibus) aestiment fugiendas, neve spectacula frequentius adeant, aut adpetant vulgo intempestiva convivia. Quin etiam tribuimus potestatem, ut si quis de his non ita in Urbe se gesserit, quemadmodum liberalium rerum dignitas poscat, publice verberibus adfectus, statimque navigio superpositus abjiciatur Urbe, domumque redeat. His sane, qui sedulam operam professionibus navant, usque ad vicesimum aetatis suae annum Romae liceat commorari. Post id vero tempus, qui neglexerit sponte remeari, sollicitudine Praefecturae etiam impurius ad patriam revertatur. Verum ne haec perfunctorie fortasse curentur, praecelsa sinceritas tua officium Censuale commoneat, ut per singulos menses, qui, vel unde veniant, quive sint, pro ratione temporis ad Africam, vel ad caeteras Provincias remittendi brevibus comprehendat. His dumtaxat exceptis, qui Corporatorum sunt oneribus adjuncti. Similes autem breves etiam ad scrinia mansuetudinis nostrae annis singulis dirigantur: quo meritis singulorum institutionibusque compertis utrum quandoque nobis sunt necessarii judicemus. Dat. iiij. Id. Mart. Triv. Valentiniano & Valente iij. A. A. Coss.
Plura de hac sapientissima lege disserunt Gothofredus in Commentariis ad Codicem Theodosianum, & Hermannus Conringius in Dissertatione ad hanc rem, quae extat Tomo tertio Antiquitatum Romanarum, auctore Sallengre. Illud perspectum est, voluisse Imperatorem, ut omnem, diligentemque operam Litteris addiscendis navarent, qui hanc ob causam venirent ad Urbem. Hinc illius cura, ne se voluptatibus darent, neve inutiles, otiosique, magno cum Reipublicae damno, in Urbe commora-

 ren-

rentur. Quoniam vero periculum erat, ut adolescentes, absolutis studiis, quorum causa Romam venerant, diuturniorem ibi moram traherent, qua se subducerent oneribus in patria sua subeundis, hinc voluit Imperator, ut illorum nulli fas esset, post expletum vigesimum ætatis suæ annum, diutius in Urbe morari, & a patriis laribus abesse. Ab hac vero recedendi necessitate illos excepit, qui adscripti fuissent quibusdam Societatibus Artificum, quas *Corporatorum* vocabant. Pluribus autem modis poterat quis hisce Societatibus addici, tum etiam, si Corporatorum filiam sibi matrimonio copulasset. Nam ex Lege Codicis Theodosiani si quis ducebat filiam pistoris manebat pistrino obnoxius, *& familiæ pistoris adnexus oneribus etiam parere cogatur*. Jam vero ex hac Constitutione colligitur Imperatores in magna totius Imperii negotiorum mole, rectam studiorum Urbis ordinationem, reique litterariæ incrementum minime neglexisse.

II. At Valentinianus iis consuluit, qui in Romano Gymnasio addiscendis Litteris incumbebant. Theodosius vero Junior anno CDXXV. ipsis bonarum artium Professoribus providit. Extat hujus Imperatoris Constitutio in Codice Theodosiano, quam tamen non ad Romanum, sed ad Constantinopolitanum Gymnasium spectare censet doctissimus Gothofredus, quod ex argumenti æqualitate, videatur conjungenda, cum lege ultima, *De operibus publicis*, & lege unica, *De Professoribus, qui in Urbe Constantinopolitana docentes ex lege meruerunt Comitivam*: quæ certe leges spectant ad Gymnasium Constantinopolitanum. Verum hæc ipsa Theodosii Constitutio a Triboniano relata est in Codice Justiniani Lib. XI. sub titulo, *De studiis liberalibus Urbis Romæ, & Constantinopolis*, quo patet, eam ad utrumque Gymnasium referendam esse. Nam curarunt Imperatores Scholam Urbis Constantinopolitanæ, ubi sedem Orientalis imperii statuerant, ad normam formamque Romanæ Scholæ compo-

ponere. Nec umquam Tribonianus hanc Legem Romano Gymnasio accomodasset, si ea solam Academiam Constantinopolitanam complexa esset. Adhæc leges fere omnes Imperatorum de Professoribus, deque studiis, studia, Professoresque Urbis Romæ minime omittunt. Verisimile autem non est, Theodosium neglecta Urbis Schola, solius Constantinopolitanæ Scholæ curam habuisse. Sed etiamsi Theodosius hanc Constitutionem tulerit pro una Constantinopolitana Schola, certum tamen est, Justinianum eamdem pro Romano quoque Gymnasio renovasse. Ita vero ait: *Universos, qui usurpantes sibi nomina Magistrorum in publicis Magistrationibus, Cellulisque collectos undecumque discipulos circumferre consueverunt, ab ostentatione vulgari præcipimus amoveri, ita ut si quis eorum post emissos divinæ sanctionis affatus, quæ prohibemus, atque damnamus, iterum forte tentaverit, non solum ejus, quam meretur, infamiæ notam subeat, verum etiam pellendum se ex ipsa, ubi versatur illicite, certe cognoscat. Illos vero, qui intra plurimorum domos eadem exercere privatim studia consueverunt, si ipsis tantummodo discipulis vacare maluerint, quos intra parietes domesticos docent nulla hujusmodi interminatione prohibemus. Sin autem ex eorum numero fuerint, qui videntur intra Capitolii Auditorium constituti: hi omnibus modis privatarum ædium studia sibi interdicta esse cognoscant; scituri, quod si adversus cælestia statuta fata facientes deprehensi fuerint, nil penitus ex illis privilegiis consequantur, quæ his, qui in Capitolio docere tantummodo præcepti sunt, merito deferuntur. Habeat igitur Auditorium specialiter nostrum, in his primum, quos Romanæ eloquentiæ doctrina commendat Oratores tres numero, decem vero Grammaticos, in his etiam, qui facundia Græcitatis pollere noscuntur, quinque numero sint Sophistæ, & Grammatici æque decem. Et quoniam non in his artibus tan-*

tantum adolescentiam gloriosam optamus institui, profundioris quoque scientiæ, atque doctrinæ Magistris sociamus auctores. Unum igitur adjungi cæteris volumus, qui Philosophiæ arcana rimetur; duos quoque, qui Juris, ac legum voluntates pandant: ita ut unicuique loca specialiter deputata adsignari faciat tua sublimitas, ne discipuli sibi invicem possint obstrepere, vel Magistri, neve linguarum confusio permixta, vel vocum, aures quorumdam aut mentes a studio litterarum avertat. Data est Theophylo Urbis Præfecto, atque inscripta nomine Theodosii, & Valentiniani junioris Imperatorum. Primum itaque cautum est hac lege, ne quis temere sibi usurparet munus publice docendi. Nam quemadmodum plurimum interest Reipublicæ, ut cives recte sapienterque liberalibus Disciplinis imbuantur; ita plurimum interest Reipublicæ, ut ab optimis, probatisque Magistris doceantur. Quapropter plurimis Imperatorum legibus Professores in singulis civitatibus, Decurionum suffragiis fuerunt constituendi. In Urbe vero ab ipsis Imperatoribus Professores eligebantur. In hanc rem Julianus Imperator legem edidit Cod. Lib. x. Tit. LII. *de Professoribus, & Medicis*, quæ sic habet: *Magistros studiorum, Doctoresque excellere oportet moribus primum, deinde facundia. Sed quia singulis Civitatibus adesse ipse non possum, jubeo, quisquis docere vult, non repente, nec temere prosiliat ad hoc munus, sed judicio Ordinis probatus, decretum Curialium mereatur, optimorum conspirante consensu.* Vetuit igitur Imperator, nulla Principis auctoritate, aliquos in Urbe publice docere, magnumque Auditorum numerum, qui mos fuit Sophistarum, sibi modis omnibus procurare. Privatam tamen disciplinam permisit, quod ea non multitudinem, sed paucos complectatur, neque præseferat publicam auctoritatem. At publicos Professores a tradendis privatim disciplinis prohibuit, tum ne aliis curis occupati suo deessent muneri,

ri, tum ne ſuo, & privatorum commodo deſervire viderentur, qui toti ſervire debent Reipublicæ. Præterea numerum Profeſſorum Romani, ac Conſtantinopolitani Gymnaſii Imperator præſcripſit, qui in Capitolio docerent diſtinctis in cellulis, ne ſtudia perturbarentur. Latinam Grammaticam decem Profeſſores, totidem alii Græcam docuere. Et ſolemne fuit Romanis peritia utriuſque linguæ inſtitui, ut qui Græce neſciret, indoctus haberetur. Romana Eloquentia, ſeu Ars Oratoria a tribus Oratoribus tradebatur. Hujus Romani ſtudioſiſſimi fuere, maxime ii, qui ſe Foro, ac Juriſprudentiæ dabant. Græcam Facundiam quinque Sophiſtæ tractabant. Sophiſtæ dicti ſunt Rhetores Græci, quorum ars in eo potiſſimum verſabatur, ut cauſa inferior dicendo evadere poſſet ſuperior, & ut in utramque partem de quavis re propoſita diſputarent. Horum ſumma fuit apud Veteres exiſtimatio, ut ſalariis, honoribus, coronis, ſtatuiſque donati fuerint, in Legationibus, & Magiſtratibus adhibiti, victu publico ſuſtentati, & omni honoris genere adfecti. Illorum vitas ſcripſere Philoſtratus, & Eunapius. Neque tunc primum in Urbe thronum docendi accepere, cum jam antea ab Adriano, & Antonino Imperatoribus ſtipendia, auditoria, & privilegia obtinuiſſent. Unum Philoſophia habebat Profeſſorem; quo patet Sophiſtas hac lege a Philoſophis diſtingui, etſi non raro Philoſophi dicti fuerint Sophiſtæ. Nec etiam, tunc primum Philoſophia in publica Urbis pulpita aſcendit; cum ex dictis Capite antecedenti conſtet, ſub Cæſaribus plures Philoſophos ſtipendio Principis in Urbe docuiſſe. Major fuit in Auditorio Romano numerus Sophiſtarum, quam Philoſophorum, quia Veteres Eloquentiam majori in pretio habuerunt. Videndi Nicolaus Kriegk in Diſſertatione de Eloquentia Sophiſtarum, & Ludovicus Creſollius in Theatro veterum Rhetorum, ubi magna eruditione tradit omnem Sophiſtarum diſciplinam, mores, vitam, dicendi,

do-

docendique rationem. Mathematicis nullam hæc Constitutio statuit in Capitolio sedem, etsi olim Alexander Severus ipsis salaria, & auditoria decrevisset. Sed hisce temporibus potissimum apud Alexandrinos, & Græcos Mathematicæ Disciplinæ vigebant.

III. Jurisprudentia nunc primum in Urbe publico stipendio, & auditorio donata est. Nam veteres Imperatores presertim Adrianus, & Alexander Severus, etsi cæteris liberalium artium Professoribus stipendia, & auditoria contulissent, omiserant tamen Jurisconsultos. Ita vero in publicis Cathedris locum nacta est, ut tamen non in omnibus Imperii Civitatibus, in quibus essent cæterarum artium Scholæ publicæ, sed in Regiis Urbibus dumtaxat Roma, & Constantinopoli, quibus Thedosius, & Valentinianus Berytum metropolim Phæniciæ addiderunt, fas esset Jurisprudentiam edoceri. Quæ earum Urbium prærogativa jam ante Justiniani tempora obtinuit. Eam namque Justinianus confirmans in Constitutione de ratione, & methodo Juris docendi ad Antecessores, testatur, *jam a retro Principibus constitutum*, ut Jura nonnisi in Scholis Romana, Constantinopolitana, & Berytensi interpretarentur. Non is igitur primus hanc prærogativam Regiis illis Urbibus asseruit, sed a prædecessoribus Principibus assertam confirmavit citata Constitutione, quam promulgavit anno DXXXIII. edito novo Codice Juris ex libris Institutionum, libris Digestorum, librisque Constitutionum Imperialium conflato, ubi ait: *Hæc autem tria volumina a nobis composita tradi eis tam in Regiis Urbibus, quam in Berytensium pulcherrima Civitate, quam & legum nutricem bene quis appellat, tantum modo volumus, quod jam & a retro Principibus constitutum est, & non in aliis locis, quæ a majoribus tale non meruerint privilegium, quia audivimus etiam in Alexandrina Civitate, & in Cæsariensium, & in aliis quosdam imperitos devagare, & doctrinam disciplnis adul-*

adulterinam tradere, quos ſub hac interminatione ab hoc conamine repellimus, & ſi auſi fuerint in poſterum in hoc perpetrare, & extra Urbes Regias, & Berytenſium metropolim hoc facere, denarum librarum auri pœna plectantur, & reiiciantur ab ea Civitate, in qua non leges docent, ſed in leges committunt. Jus itaque fuit Romani Gymnaſii, quemadmodum & Conſtantinopolitani, ac Berytenſis, a Theodoſio, aliiſque Imperatoribus conceſſum, & a Juſtiniano confirmatum, ut ibi ſolum Leges explicarentur. Indubium autem eſt, ex his tribus nobiliſſimis ampliſſimarum Urbium Gymnaſiis, Romanum in hac re cæteris longe præſtitiſſe, quod Jura Romæ nata eſſent, a Romanis Magiſtratibus, & a Romanis Juriſconſultis data, uti dicitur Leg. *Omnes dies* · *C. de Feriis*, unde Romam nuncuparunt legum matrem, ac domicilium. Hinc deficientibus legibus, conſuetudo Romanæ Urbis vim legis obtinebat. Ita declaravit Juſtinianus in Conſtitutione de conceptione Digeſtorum ad Tribonianum, his verbis: *Sed ſiquæ leges in veteribus libris poſitæ, jam in deſuetudinem abierunt, nullo modo vobis eaſdem ponere permittimus: cum hoc tantummodo obtinere volumus, quæ vel judiciorum frequentiſſimus ordo exercuit, vel longa conſuetudo hujus Almæ Urbis comprobavit, ſecundum Salvii Juliani ſcripturam, quæ indicat, debere omnes Civitates conſuetudinem Romæ ſequi, quæ caput eſt Orbis terrarum, non ipſam alias Civitates. Romam autem intelligendum eſt non ſolum veterem, ſed etiam regiam noſtram, quæ Deo propitio cum melioribus condita eſt auguriis.* Patet igitur e Salvii Juliani ſententia, conſuetudines Romanæ Urbis loco legis fuiſſe. Quod & probavit Juſtinianus, etſi hanc Urbis dignitatem communem quoque fecerit Civitati Conſtantinopolitanæ, ubi Imperatores ſedem ſuam collocaverant. Verum Romanarum conſuetudinum major longe eſſe debuit auctoritas, quod Romæ primum Jura nata eſſent, &

 inſi-

insigniter crevissent. Itaque sicuti nobilissimis Jurisprudentiæ studiis tria hæc Gymnasia Romanum, Constantinopolitanum, Berytense, cæteris omnibus Imperii Scholis præstabant, ita eadem Jurisprudentiæ gloria, Romanum Gymnasium, tum omnes Imperii Academias, tum etiam Constantinopolitanam & Berytensem Scholas longe superabat. Fatendum tamen, Jus Romanum diutius in Schola Constantinopolitana, quam in Romana mansisse. Nam in Oriente Jus Civile Justiniani translatum in Græcam linguam viguit usque ad annum DCCCLXVI. quo Basilius Macedo novos libros Juris edidit nomine Basilicorum, quorum auctoritas mansit ad finem usque Græci imperii. At in Occidente, occupata a Longobardis Italia, Justiniani Jus exulavit, una excepta Ravenna, a qua etiam recessit, postquam octavo sæculo ab Imperio Romano per Aistulphum Longobardorum Regem fuit avulsa. Hinc in Italia Romanis legibus Visigothicæ, Longobardicæ, Francicæ, Burgundiones successere, & ita periit Jus Romanum, ut deletis Longobardis, frustra, etsi magno studio a Carolo Magno quæreretur, ac usque ad Lotharii tempora, sæculum scilicet duodecimum, delituerit.

IV. Ex adductis Principum Constitutionibus novimus, quot fuerit in Romano Gymnasio Professores, quæ Disciplinæ illic traderentur, quibus legibus adolescentes Litteris incumbentes adstringerentur. Progredimur ad privilegia, quæ Professoribus bonarum artium Christiani Imperatores concessere. Primus occurrit Constantinus, quem Victor testatur, *nutrisse artes bonas, præcipue studia Litterarum*, quemque laudat Porphyrius ep. VI. ob summam Litterarum curam in magna imperii mole. Hujus extat Lex prima in Codice Theodosiano Lib. XIII. Tit. III. *De Professoribus, & Medicis*, qua eis confirmat immunitatem a subeundis muneribus personalibus, ita tamen, ut a consequendis Reipublicæ honoribus minime excluderentur: *Fungi eos honoribus volentes permittimus*,

mus, invitos non cogimus, & eorum perſonas vindicat ab injuriis, ſanctaſque declarat. Quæ lex in Codice Juſtinianeo Lib. x. Tit. LII. ita legitur inſcripta Voluſiano: *Medicos, & maxime Archiatros, Grammaticos, & Profeſſores alios litterarum, & Doctores legum una cum uxoribus, & filiis, necnon & rebus, quas in Civitatibus ſuis poſſident, ab omni functione, & ab omnibus muneribus civilibus, vel publicis immunes eſſe præcipimus: & neque in Provinciis hoſpites recipere, nec ullo fungi munere, nec ad judicium deduci, vel exhiberi, vel injuriam pati: ut ſi quis eos vexaverit, pœna arbitrio judicis plectatur, mercedes etiam eorum, & ſalaria reddi jubemus, quo facilius liberalibus ſtudiis, & memoratis artibus multos inſtituant.* Quæ verba indicant, hoc privilegium non omnes viros doctos complecti, ſed eos tantum, qui alios inſtituebant. Certum eſt Profeſſoribus etiam Romani Gymnaſii hanc immunitatem collatam eſſe. Nihilo tamen minus Valentinianus, & Valens Conſtitutione data Principio Præfecto Urbis, quæ extat Lib. XIII. Tit. III. Codicis Theodoſiani, illos expreſſe hac eadem immunitate donarunt: *Medicis, & Magiſtris Urbis Romæ ſciant omnes immunitatem eſſe conceſſam; ita ut etiam uxores eorum ab omni inquietudine tribuantur immunes, & a cæteris oneribus publicis vacent: eoſdemad militiam minime comprehendi placeat: Sed nec hoſpites militares recipiant.* Profeſſores itaque a ſubeundis publicis muneribus, ab excipiendis hoſpitibus, & a dandis militibus, liberi, exemptique fuere. Honorius, & Theodoſius vetera privilegia iiſdem confirmarunt, ac addiderunt, ut immunes eſſent ab omni præſtanda collatione. Legitur illorum Conſtitutio loco citato Codicis Theodoſiani: *Grammaticos, Oratores, atque Philoſophiæ præceptores, nec non etiam Medicos, præter hæc, quæ retrolatarum Sanctionum auctoritate conſecuti ſunt privilegia, immunitateſque, frui hac prærogativa præ-*

cipimus, ut universi, qui in Sacro Palatio inter Archiatos militarunt, cum Comitivam primi Ordinis vel secundi adepti fuerint, aut majoris gradum dignitatis ascenderint, nulla municipali, nulla Curialium conlatione, nulla Senatoria vel glebali descriptione vexentur; seu indepta administratione, seu accepta testimoniali meruerint missionem, sint ab omni functione omnibusque muneribus publicis immunes, nec eorum domus ubicumque positæ militem seu judicem suscipiant hospitandum. Quæ omnia filiis etiam eorum, & conjugibus illibata præcipimus custodiri, ita ut nec ad militiam liberi memoratorum trahantur inviti. Hæc autem & Professoribus memoratis, eorumque liberis deferenda mandamus. Hæc Constitutio in Codice Justinianeo nonnullis detractis legitur, quæ, ut observat Cujacius, ipsum Constitutionis sensum corrumpunt. Quoniam vero aliqui, ut his immunitatibus fruerentur, sumpto Philosophi habitu, se se hujus Disciplinæ Professores jactabant, declararunt Valentinianus, & Valens, solos publicos Philosophiæ Professores ad id munus a Magistratu delectos immunitate uti posse, cæteros Philosophos gerendis Patriæ muneribus subesse: *Turpe enim est, ut patriæ functiones ferre non possit, qui etiam fortunæ vim se ferre profitetur.* His patet, ampliorem immunitatem ab Imperatoribus Christianis Professores bonarum artium consecutos esse. Adhæc Professores Romani, & Constantipolitani Gymnasii, postquam annis viginti in tradendis liberalibus Disciplinis meruissent, Lege Theodosii, & Valentiniani rude donati, honorabantur Comitiva primi Ordinis, & Vicariis adæquabantur. Comitiva erat honoris titulus a Constantino Imperatore inventus, uti constat ex Eusebio Lib. IV. de vita Constantini; cujus Ordinis plures fuere, alii dicti Comites Consistoriani, alii Palatii, alii rei militaris, ut patet ex Libro XII. Codicis, Titulo X. & sequentibus. Qui vero post administrationem Provinciæ evaserant

rant Comites primi Ordinis, adæquabantur Vicariis. Hujus quoque honoris participes fuere Professores Regiarum Urbium, qui annis viginti munus docendi gessissent. Extat hæc Constitutio inscripta Theophilo Præfecto Urbis, Lib. VI. Tit. XXI. Codicis Theodosiani, & refertur in Codice Justinianeo Lib. XII. Tit. XV. his verbis: *Grammaticos tam Græcos, quam Latinos, Sophistas, & Jurisperitos in hac Regia Urbe professionem suam exercentes, & inter statutos connumeratos, si laudabilem in se probis moribus vitam esse monstraverint, si docendi peritiam, facundiamque dicendi, interpretandique subtilitatem, & copiam disserendi se habere patefecerint, & cœtu amplissimo judicante digni fuerint æstimati, cum ad viginti annos observatione jugi, ac sedulo docendi labore pervenerint, placuit honorari, & his, qui sunt ex vicaria dignitate connumerari.* In Codice Theodosiano hæc addita sunt verba: *& cœtu amplissimo judicante digni fuerint æstimati, qui in memorato Auditorio Professorum fungantur officio.* Ex his verbis colligit doctissimus Cujacius, hanc legem conjungendam esse cum alia Theodosii lege de studiis liberalibus Urbis Romæ, & Constantinopolis, quæ numerum statuit Professorum in Capitolii Auditorio; atque adeo hanc Comitis dignitatem conferri etiam Professoribus Gymnasii Romani: licet Lex ista Theodosii, & Valentiniani in utroque Codice inscripta sit *de Professoribus, qui in Urbe Constantinolitana docentes ex lege meruerunt Comitivam.* Certe hæc Constitutio illos eosdem Professores complectitur, *quos in Auditorio Capitolii* docere jusserat Theodosius. At hujus Constitutio studium nedum Constantinopolitanum, sed etiam Romanum complectitur. Et Regiæ Urbis dignitas utrique Civitati conveniebat. Cæterum ante hæc tempora Professores Romani post annos viginti rude donabantur. Ita Quintilianus de seipso ait: *Post impetratam studiis meis quietem, quæ per viginti annos erudiendis*

dicendis

diendis juvenibus impenderam . Nam Codicis Lib.v. Tit. LV.qui viginti annis ſtipendia acceperant, veterani ab Antonino Imperatore dicuntur . Sed ad Comitis dignitatem conſequendam ſatis non erat annis viginti publice in Regia Urbe docuiſſe . Siquidem hoc beneficio erant illi afficiendi dumtaxat , qui optimis eſſent moribus inſtructi , qui officio ſuo minime defuiſſent, quique ſuffragio Patrum digni hoc honore habiti eſſent . Itaque doctis viris privilegia , & honores conferebantur . Valentinianum laudat Themiſtius oratione undecima,hoc quidem nomine: *Quis tanta præmia propoſuit ? quis eloquentiæ laude celebres, cum illuſtribus virtute bellica ducibus parem ad dignitatis gradum evexit ?* Et de Mauricio refert Suidas : *Dicitur eloquentiam maximi feciſſe , & in optimis quibuſque diſciplinis verſatos maximis honoribus affeciſſe* . Denique a Theodoſio juniore bonarum artium amantiſſimo confirmata ſunt privilegia , & beneficia omnia Grammaticis , Oratoribus , Philoſophis conceſſa prædeceſſorum Principum munificentia Legibus XVI.XVII. XVIII. Libro XIII. Titulo III. Codicis Theodoſiani .

V. Neque ab Imperatoribus Chriſtianis neglecta ſunt Profeſſorum ſtipendia , quæ ipſis Veſpaſianus , Antoninus , Alexander Severus conſtituerant . Ea enim Profeſſoribus ſolvi juſſit Conſtantinus citata LegeCodicis Juſtinian. Lib. x. Tit. LII. *De Profeſſoribus & Medicis* , ſcribens Voluſiano : *mercedes etiam eorum , & ſalaria reddi jubemus, quo facilius liberalibus ſtudiis , & memoratis artibus multos inſtituant* . Imo , cum Alexander Severus annonas quibuſdam dumtaxat Oratoribus Forenſibus conceſſiſſet, eaſdem Valens , Gratianus , & Valentinianus omnibus Profeſſoribus bonarum artium in præcipuis Imperii Civitatibus contulere . Horum Principum Conſtitutio inſcripta Antonio Galliarum Præfecto , extat Lib. XIII. Tit. III. Codicis Theodoſiani , aitque : *Per omnem Diœceſim commiſſam magnificentiæ tuæ frequen-*

quentissimis in Civitatibus, quæ pollent, & eminent claritudine præceptorum, optimi quique erudiendæ præsideant juventuti: Rhetores loquimur, & Grammaticos Atticæ Romanæque doctrinæ, quorum Oratoribus viginti quatuor annonarum e fisco emolumenta donentur, Grammaticis Latino, vel Græco duodecim annonarum deductior paulo numerus ex more præstetur, ut singulis urbibus, quæ metropoles nuncupantur, nobilium Professorum electio celebretur. Nec vero indicemus, liberum ut sit cuique Civitati suos Doctores, & Magistros placito sibi juvare compendio; Triverorum vel clarissimæ Civitati uberius aliquid putavimus deferendum: Rhetori ut triginta, item viginti Grammatico Latino, Græco etiam, si qui dignus reperiri potuerit, duodecim præbeantur annonæ. Annona dicebatur stipendium in speciebus consistens in frumento, vino, oleo, pane, carne, sale, quod ad unius hominis victum sufficeret. Eæ solvebantur militibus, unde dictæ annonæ militares, de quibus extat Titulus xxxvii. Libri xii. Codicis Justinianei. Aliæ dictæ civiles, quæ aliis Officialibus præstabantur, deque his agit Titulus xxv. Libri xi. ejusdem Codicis. Porro annonas Professoribus quoque Romanis persolutas esse indicat Symmachus Lib. 1. ep. 73. quæ est ad Hesperium: *Priscianus frater meus*, inquit, *cum primis Philosophorum litteratura, & honestate censendus, Senatu auctore salarii emolumenta consequitur. Super ejus annonis dicitur orta dubitatio. Cur si nihil talis compendii Optimatium voluntas ante tribuisset, eruditio sua fructum ferre debuisset. Scis enim bonas artes honore nutriri, atque hoc esse specimen florentis Reipublicæ, ut Disciplinarum Professoribus præmia opulenta pendantur. Quæso igitur, ne hac inquietudine aut illius minuatur utilitas, aut amplissimo Ordini censendi auctoritas derogetur. Interest famæ, & gloriæ tuæ, ut confirmandi magis, quam negandi commodi causa, de Philoso-*

losophi salario dubitare videaris. Illud quoque colligitur ex hac epistola, Professoribus nempe Urbis, salaria a Senatu decreta esse: *Priscianus Senatu auctore salarii emolumenta consequitur*. Hinc hortatur Hesperium, ne amplissimi Ordinis decretis deroget. Atque notanda est Symmachi sententia de stipendiis Professorum: *bonas artes honore nutriri*, *atque hoc esse specimen florentis Reipublicæ*, *ut Disciplinarum Professoribus præmia opulenta pendantur*. Quare Leo Imperator exoptabat, ut militum stipendia in Philosophos erogarentur, quod milites alantur turbata Republica, Philosophi vero Republica florente: *Cum aliquando Eulogio Philosopho*, narrat de Leone Imperatore Suida, *stipendium dari jussisset*, *quodam ex Eunuchis dicente pecuniam illam militibus esse impendendam*, *dixit*: *Utinam mea ætate fiat*, *ut stipendia militum in Philosophos convertantur*. Sed res minime cessit ex voto. Auctor est Zonaras, Justinianum Imperatorem, cum ei pecunia non suppeteret ad plurium Templorum ædificia ab eo incepta, ademisse Professoribus bonarum artium statuta in singulis civitatibus stipendia. Dubiam tamen faciunt in hac re Zonaræ fidem leges plurimæ de Professorum salariis, quas in Codice Justinianus inseruit. Verisimile est hanc bonarum artium calamitatem, in barbararum gentium irruptiones, quæ Imperium occuparunt, referendam esse. Quoad Professores Urbis, labente quarto sæculo, cum Symmachus in vivis erat, amiserant stipendia. Is enim Lib. v. ep. xxxiii. scribit Efestioni plures illi hospites affuturos, *postquam Romanæ juventutis Magistris subsidia detracta sunt solemnis alimoniæ*. Inchoato vix quinto sæculo, nempe anno ccccx. Urbs ab Alarico Gothorum Rege direpta est, rursumque anno ccccLV. a Genserico Rege Vandalorum. Ex hac publica clade, enasci potuit occasio auferendi Professoribus stipendia, quæ eis sequenti sæculo Athalaricus restituit.

VI. His

VI. His temporibus, summa fuit Romani Gymnasii gloria, quam Optimorum Principum cura, & beneficia illi conciliaverant. Et quidem ex allata Valentiniani Constitutione, celeberrimam tum fuisse toto Terrarum Orbe Scholam Romanam, ad quam ex Africa, & ex omnibus Imperii Romani Provinciis, ut ipsa verba Legis indicant, homines confluebant causa addiscendi liberales Disciplinas, præsertim Juris scientiam, merito colligit in Dissertatione ad hanc legem Hermannus Conringius. Tantoque in numero confluebant, ut jusserit Imperator, nomina eorum singulis mensibus referri ad Præfectum Urbis; simulque, ne post expletum annum vigesimum in Urbe remanerent. Quamvis tunc temporis in omnibus Romani Imperii Provinciis Scholæ publicæ essent, ac Professores ære publico conducti. In Galliis studia fuisse ætate sua florentissima, testatur Hieronymus in epistola ad Rusticum; & nihilo tamen minus e Gallia Romam studiorum causa plurimi adibant: *Audio te habere matrem religiosam, multorum annorum viduam, quæ aluit, quæ erudivit infantem, ac post studia Galliarum, quæ vel florentissima sunt, misit Romam, ut ubertatem Gallici, nitoremque sermonis gravitas Romana condiret*. Rutilius Numatianus Lib. 1. Itinerari sui scribit, Palladium Gallum missum Romam ad discenda Jura. Sidonius Apollinaris Lib. 1. ep. 6. hortatur Eunapium, ut ad discendum Jus pergat Romam *domicilium Legum, Gymnasium Litterarum*. Carthagine tam vigebant studia bonarum artium, ut Augustinus duas dixerit Urbes Latinarum Litterarum artifices, Romam, Carthaginemque; & Salvianus Lib. 7. de Gubern. ait, *illic liberalium artium Scholæ, illic Philosophorum officinæ, cuncta denique vel linguarum Gymnasia, vel morum*. Et tamen ex Africa, uti patet e laudata Valentiniani lege, adolescentes innumeri Romam studiis ut incumberent, petebant. Ita Septimius Severus Imperator

tor ex Africa Romam venerat ſtudiorum cauſa. Eodem conſilio Alypius, teſte Auguſtino Lib. 6. Confeſ. Cap.8. Urbem petiit. Ipſe Auguſtinus bonis artibus Carthagine inſtitutus, Romam petere conſtituit, ut ibi uteretur florentiſſimo Litterarum ſtatu. De qua re ita ſcribit Lib. 5. Confeſs. Cap. 8. *Non ideo Romam pergere volui, quod majores quæſtus, majorque mihi dignitas ab amicis, qui hoc ſuadebant, promittebatur, quanquam & iſta ducebant animum tunc meum, ſed illa erat tunc cauſa maxima, & pene ſola, quod audiebam quietius ibi ſtudere adoleſcentes, & ordinatiore diſciplinæ coertione ſedari, ne in ejus Scholam, quo Magiſtro non utuntur, paſſim, & proterve irruant, nec eos admitti omnino, niſi ille permiſerit. Contra apud Carthaginem fœda eſt, & intemperans licentia Scholaſticorum: irrumpunt impudenter, & prope furioſa fronte perturbant ordinem, quem quiſque diſcipulis ad proficiendum inſtituerit .... Ergo quos mores, cum ſtuderem meos eſſe nolui, eos, cum docerem cogebar perpeti alienos, & ideo placebat ire, ubi talia non fieri, omnes, qui noverant, indicabant.* Rurſus in eodem Lib.5. Confeſs. Cap.11. teſtatur Auguſtinus adoleſcentum, qui Romæ tunc ſtudiis vacabant, non eam fuiſſe audaciam, quam Carthagine improbaverat: *Sedulo ergo agere cœperam, propter quod veneram, ut docerem artem Rhetoricam, & prius domi congregare aliquos, quibus, & per quos innoteſcere cœperam, & ecce cognoſco alia Romæ fieri, quæ non patiebar in Africa. Nam revera illas everſiones a perditis adoleſcentibus ibi non fieri, manifeſtatum eſt mihi. Sed ſubito ne mercedem Magiſtro reddant, conſpirant multi adoleſcentes, & transferunt ſe ad alium, deſertores fidei, & quibus præ pecuniæ caritate, juſtitia vilis eſt.* Inde plurimi affirmarunt, inter quos doctiſſimus Sirmondus in notis ad epiſtolas Sidonii Apollinaris, Auguſtinum in Romano Athenæo Rhetoricam docuiſſe. At difficultatem creat, quod

quod mercedem a discipulis videatur accepisse, cum tamen in Athenæo publica mercede Professores alerentur. Verisimile tamen est, eo anno, quo Augustinus Romam venit, & quo Symmachus Præfecturam Urbis gerebat, *detracta esse Magistris Romanæ juventutis subsidia solemnis alimoniæ*, ut ex eodem Symmacho diximus. Nam & eo anno Urbs magna penuria laboravit, quam describit Baronius. Certe non domi tantum, sed etiam in Athenæo videtur Augustinus docuisse. Nam ait, se in Urbe *prius domi congregare aliquos, quibus, & per quos innotesceret cœpisse*. Postea igitur locum in Scholis publicis obtinuit, tanta fama, ut Symmachus Urbis Præfectus illum ad publicum munus docendi, Mediolanum miserit. Et quod Augustinus refert de audacia Carthaginiensium studiosorum, deque quiete, qua in Urbe Scholæ fruebantur, id spectat ad Scholas publicas, estque tribuendum Legi Valentiniani de studiis liberalibus Urbis Romæ. Contigit Augustini Romam adventus anno Domini CCCLXXXIII. sequenti vero anno a Symmacho Urbis Præfecto, quem Theodosius de hoc monuerat, missus est Mediolanum, impertita etiam evectione publica, ut ibi Rhetoricam publice profiteretur. De qua re ita ipse scribit Lib. 5. Confess. Cap. 13. *Postquam missum est a Mediolano Romam ad Præfectum Urbis, ut illi Civitati Rhetoricæ Magister provideretur, impertita etiam evectione publica, ego ipse ambivi per eosdem ipsos Manichæis vanitatibus ebrios, quibus, ut carerem, ibam, sed utrique nesciebamus, ut dictione proposita, me probatum Præfectus tunc Symmachus mitteret*. Inde patet etiam, quam floruerit Urbs litteris, ut ex Urbe arcesserentur Professores bonarum artium, qui in præclarissima docerent Civitate Imperii. Et hæc cura tanti erat, ut ad ipsum Urbis Præfectum spectaret; nec is temere Professorem constituebat, sed quem jam in publicis Scholis probasset. Hoc eodem quarto sæculo Roma habuit al-

terum præclariſſimum Rhetoricæ Profeſſorem, eumdemque Chriſtianum, Marium Victorinum Afrum, quem publice docuiſſe Rhetoricam, regnante Conſtantino, Auguſtinus Lib. 8. Confeſ. Cap. 2. & Hieronymus in libro de Scriptoribus Eccleſiaſticis teſtantur. Is dicitur ab Auguſtino: *Doctiſſimus ſenex, & omnium liberalium doctrinarum peritiſſimus, quique Philoſophorum tam multa legerat, & dijudicaverat, & dilucidaverat, doctor tot nobilium Senatorum, qui etiam ob inſigne præclari Magiſterii, quod cives hujus Mundi eximium putant, ſtatuam in Romano foro meruerat, & acceperat.* Plures Platonicorum libros hunc Latinitate donaſſe, ipſe Auguſtinus teſtatur. Scripſit etiam contra Arianos, & Commentarios in epiſtolas Pauli, quorum meminit Hieronymus. Notandum vero, inſignes Profeſſores Urbis ſtatua in foro Trajani ex Senatuſconſulto donatos eſſe. Hujus Victorini diſcipulus Romæ fuit Hieronymus, qui eo ſe contulerat, ut Græcis, Latiniſque litteris inſtitueretur. Ita ipſe in Chronico ad annum xx. Conſtantii: *Victorinus Rhetor, & Donatus Grammaticus Magiſtri, & præceptores mei Romæ inſignes habebantur.* Et in Commentariis ad Ezechielem Cap. 40. affirmat, ſe puerum Romæ liberalibus ſtudiis eruditum. Tum in Commentariis ad Epiſtolam ad Galatas Cap. 2. dicit, ſe adoleſcentulum Romæ controverſias declamaſſe, & ad vera certamina fictis litibus ſe exercuiſſe, ſæpe adiiſſe Tribunalia Judicum, ut diſertiſſimos audiret Oratores. Imo in Regula Monacharum Cap. 11. diſerte dicitur Hieronymus publicum Profeſſorem in Urbe egiſſe: *Ut meas miſerias detegam, me antequam viceſimum annum ætatis attingerem Urbs Roma in ſummum præelegerat Magiſtrum in omnibus pene liberalibus artibus. Nondum Sancti Spiritus Scholas intraveram, nondum cæcutiens pervenire ad ſanctæ veritatis poteram diſciplinam.* Donatus inſignis Grammaticus, cujus extant Commenarii in Terentium, & Vir-

& Virgilium; hac ætate in Urbe publice docebat. Hac quoque ætate, docuit Romæ Rhetoricam Proeresius præclarissimus Rhetor, cujus vitam scripsit Eunapius, qui e Schola Atheniensi sub Constantio Imperatore ad Urbem venerat, ibique tantam consecutus est gloriam, ut statua donatus sit, cum hac inscriptione, *Regina Rerum Roma Regi Eloquentiæ*. Proeresio Athenas redeunti successit Eusebius Alexandrinus illius discipulus, de quo Eunapius citato loco: *Romanis rogantibus uti proprium suum discipulum ad se mitteret, Eusebium patria Alexandrinum eo misit, qui cum Urbis Romæ moribus congruere videbatur; quippe is ad assentationem eruditus, Proceribus palpari norat, & Athenis seditiosus homo habebatur, aliosque præ se contemnere, se se maximi facere consueverat. Quapropter hominem urbanarum nequitiarum haud imperitum eo submisit: nam quod ad Oratoriam facultatem attinet, id dixisse sat est, quod Ægyptius fuerit, ea vero gens Poetices studio mirum in modum insanit, ita ut seria tractans Mercurius ab iis discesserit*. Inde colligitur, Romæ tunc temporis gratos potissimum fuisse Sophistas, qui se magni fecissent, & in Procerum laudes se se effudissent. Alterum insignem in Romano Athenæo Rhetoricæ Professorem Palladium laudat Symmachus Lib. 3. ep. 50. & Lib. 1. ep. 9. ubi de eo ait: *Movit novus Athenæi hospes Latiare Concilium, divisionis arte, inventionum copia, sensuum gravitate, luce verborum*. Denique non omittendus Ennodius Ticinensis, quem sæculo quinto in Romano Gymnasio docuisse affirmat doctissimus Sirmondus in notis ad illius Dictiones, etsi Gattus in libello de Gymnasio Ticinensi, in hac Schola jam illum docuisse opinetur. Extat enim inter *Dictiones*, seu Orationes Ennodii una *in dedicatione Auditorii quando ad forum translatio facta est*, ubi de Romano Gymnasio sermonem esse indicant hæc verba: *Vincta hic ora tenet mens captiva, non agnoscit forum*

rum Romani Populi , *non liberalis eruditionis Gymnasium* , *qui adhuc quasi in secessibus conticescit* . Ex quibus verbis colligitur, agi de Auditorio Romano, quod e pristinis sedibus translatum fuerat ad forum , atque hac occasione Ennodium Orationem habuisse . Quanta vero fuerit Romani Gymnasii gloria sexto sæculo , mox dicendum erit .

VII. Florentissimum hunc Gymnasii Romani, reique litterariæ statum Julianus Augustus haud leviter turbavit , qui, ut Christianæ religionis incremento, gloriæque obstaret , & Ethnicæ superstitioni consuleret , quam Christiani validissimis ex ipsorum Philosophia , Theologiaque desumptis argumentis convellebant , Christianos prohibuit a docendis Litteris , addiscendisque . Ad hanc rem , primo decrevit , nullos esse in Imperii Civitatibus constituendos Professores , inscio Imperatore , uti legitur in Codice Theodosiano , Titulo de Professoribus , & Medicis : *Magistros studiorum* , *Doctoresque excellere oportet moribus primum* , *deinde facundia* . *Sed quia singulis Civitatibus adesse ipse non possum* : *Jubeo* , *quisquis docere vult* , *non repente* , *nec temere prosiliat ad hoc munus* , *sed judicio Ordinis probatus decretum Curialium mereatur* , *Optimorum conspirante consensu* . *Hoc enim decretum ad me tractandum referetur* , *altiore quodam honore* , *nostro judicio studiis Civitatum accedant* . Cum igitur decretum de eligendis Professoribus ad se jusserit transmittendum , jam voluit arbitrio suo reservatum , quinam Professores essent Scholis præficiendi . Clarius tamen id statuit edicto , quod inter ejus epistolas editas a Petro Martinio Morentino legitur , ubi postquam dixerit : *Omnes* , *qui quidvis docere profitentur*, *bonis moribus esse debent* , *neque opiniones novas* , *& a sensu populari abhorrentes afferre* : *sed imprimis tales esse debent*, *qui adolescentes in veterum scriptis instituunt* , *sive sint Rhetores* , *sive Grammatici* , *& præcipue Sophistæ* , *qui*

non

non solum verborum, sed etiam morum Magistros esse volunt, & ad se Philosophiam de administrandis rebus publicis pertinere contendunt. Addit, turpe esse, ut Christiani incumbant explicandis illorum Auctorum scriptis, quos ob cultum Deorum accusant impietatis, & amentiæ; quapropter illis vel abstinendum esse a Scholis, vel a Deorum cultu reiiciendo. Quod Juliani edictum ipsi Ammiano Marcellino Scriptori Ethnico iniquum visum est, ajenti Lib. XXII. *Illud autem inclemens obruendum perenni silentio, quod arcebat docere Magistros Rhetoricos, & Grammaticos ritus Christiani cultores*. Rursum Lib. XXV. dicit, Julianum se inclementer gessisse, *quod docere vetuit Magistros Rhetoricos & Grammaticos Christianos ut transirent a Numinum cultu*. Quibus verbis Ammianus Marcellinus veram indicat causam, cur Julianus Christianos a docendo prohibuerit, ne scilicet auditores suos ab Ethnica superstitione dimoverent. Nam tunc temporis Christianorum erant Scholæ plurimæ, & celeberrimæ. Hujusmodi erat Schola Alexandrina, in qua Pantænus, Clemens Alexandrinus, Ammonius, Origenes insignes Philosophi Christiani edocuerant res sacras, prophanasque. De Origene scribit Eusebius Lib. VI. Cap. XVIII. *Discipulos acutioris ingenii ad Philosophiam introducebat, Geometriam illis tradens, & Arithmeticam aliasque prævias disciplinas, inde ad varias Philosophorum sectas eos perducens*. Celebris etiam fuit Schola Ædessena, ubi Eusebium Episcopum Emesenum humanioribus litteris imbutum tradunt Socrates, & Sozomenus. Et testatur Sozomenus Lib. V. Cap. XVII. Julianum id ob invidiam in Apollinarem, & alios celebres Christianos Professores decrevisse: *Nam non mediocriter ejus animum offendebat non solum Apollinaris Syrus, vir omni doctrinæ genere, & orationis formis instructus, verum Basilius, & Gregorius Cappadoces, qui omnibus illius ætatis Rhetoribus laudem præripiebant, atque alii eodem tem-*

pore

pore quamplurimi diserti viri, *quorum alii sunt Niceni Concilii decreta, alii hæresim Arianam amplexati. Hinc igitur solum quoniam magnam ad persuadendum facultatem posse parari censebat, vetuit ne Christiani Gentilium disciplinis instruerentur*. Promulgato itaque hoc Imperatoris Edicto, siluit, desiitque a docendi munere Musonius insignis Philosophus Christianus, uti in Proeresii vita testatur Eunapius. Proeresium quoque magni nominis Philosophum Scholam deseruisse, scribit Hieronymus in Chronico. Siluit etiam celeberrimus in Romano Gymnasio Professor Rhetoricæ Marius Victorinus, de quo testatur Augustinus Lib. VIII. Confes. Cap. V. delegisse potius Cathedram deserere, quam a Christiana fide deficere: *Loquacem Scholam deserere maluit, quam verbum tuum, quo linguas infantium facis disertas*. Contigit hæc rei litterariæ calamitas anno CCCLXII. Quæ nova aucta est calamitate, cum etiam prohibuerit Imperator Christianos Litteras addiscere, *Vetuit*, inquit Theodoretus Lib. III. Cap. VIII. *ne Galilæorum filii* (*sic enim Christianos vocabat*) *Poeticæ*, *& Rhetoricæ*, *ad Philosophiæ studiis erudirentur*. Et Sozomenus scribit: *Vetuit ne Christianorum liberi Poetas*, *& alios Scriptores Gentiles perdiscerent*, *neque horum Doctores adirent*. Extat in hanc rem gravissima Oratio Gregorii Nazianzeni in Julianum. At paucos post annos restituti fuere Cathedris Professores Christiani, hac lege Valentiniani, & Valentis Imperatorum, quæ extat in Codice Theodosiane, Titulo de Professoribus, & Medicis: *Si qui erudiendis adolescentulis vita pariter*, *& facundia idoneus erit: vel novum instituat Auditorium*, *vel repetat intermissum*. Atque ita publicæ Scholæ Professoribus, ut Auditoribus Christianis iterum patuerunt. Hasce tamen Gentilibus Professoribus sexto sæculo Justinianus occlusisse videtur. Narrat quidem Procopius in Anecdotis, quem Zonaras exscripsit, Justinianum prohibuisse Philosophiam pu-

publice doceri. Sed de Procopii in hac re fide merito dubitat Hermannus Conringius in Antiquitatibus Academicis, cum Codicis Justinianei Tituli de Professoribus, deque studiis liberalibus Urbis Romæ, & Constantinopolis aliud testentur. Nam in eo Codice Philosophi donantur Cathedra, stipendiis, ac immunitatibus. Verisimile est, solos Philosophos Gentiles Justinianum e Cathedris amovisse, quibus subtracta esse eo tempore salaria, alii quoque Scriptores testantur. Inde Isidorum Gazæum, Damascium Syrum, Simplicium Cilicem, Eulalium Phrygem, Priscianum Lydum, Hermiam, & Diogenem Phœnices Philosophos abiisse in Persiam, narrat Brucherus in Historia Philosophiæ. Immerito tamen vir doctissimus exinde Justiniano adscribit invectam in Oriente Litterarum inscitiam. Nam Justinianus suis legibus in Codice descriptis rei litterariæ quammaxime consuluerat; tum ea tempestate, vigente jam Christiana religione, tot, tantique erant ex hoc numero Professores, ut jam Gentiles amoveri possent a Scholis sine ullo rei litterariæ detrimento.

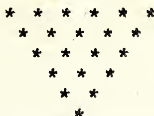
VIII. Hactenus Gymnasii Romani fortunam sub Imperatoribus Christianis prosecuti sumus; jam pergimus ad Gothorum Principum tempora. His regnantibus, maxime floruisse in Urbe studia artium liberalium colligitur ex Cassiodoro in præfatione Divinarum Lectionum: *Cum studia*, inquit, *sæcularium litterarum magno desiderio fervere cognoscerem, ita ut multa pars hominum per ipsa, se Mundi prudentiam crederet adipisci*. Hinc a Theodorico Rege apud Cassiodorum Lib. 5. ep. 22. Roma dicitur *Civitas Litterarum*. Confluebant ad Urbem ex remotissimis regionibus adolescentes studiorum causa, quos sapientissimi Reges nolebant ab Urbe recedere, nisi in bonis artibus satis essent versati. Id patet ex epistola Theodorici Regis Symmacho Patricio apud Cassiodorum Lib. 4. ep. 6. *Spectabilis Valerianus in Syracusana Civi-*

tate consistens reverti se ad lares proprios supplicavit, qui studiorum causa liberos suos ad Romanam Civitatem deduxit. Quos illustris magnificentia tua ex nostra continens jussione in supradicta Urbe faciat commorari, nec illis liceat ante discedere, nisi hoc noster proloquatur affatus. Ita enim ex illis studiorum provectus acquiritur, & nostræ jussionis reverentia custoditur. Non ergo sibi putet impositum, quod debuit esse votivum. Nulli sit ingrata Roma, quæ dici non potest aliena. Illa Eloquentiæ fœcunda mater, illa virtutum omnium latissimum templum. Sentiatur plane, quod clarum est, non sine gratia esse creditur, cui habitatio tanta præstatur. Eadem fere habet Theodoricus in epistola ad Festum Patricium apud eumdem Casiodorum Lib. 1. ep. 6. ubi occasione cujusdam Filagrii, qui fratris filios Romam duxerat studiorum causa, statuit, inconsulto Principe, minime concedendam esse facultatem discedendi ab Urbe iis, qui illic addiscendis litteris incumberent. Magna sane Gymnasii Romani gloria, quod tantam illius curam gererent Principes. Magna quoque Principum gloria, quod litterarum incremento tantum consulerent. Cujus rei aliud suggerit argumentum insignis epistola Athalarici Regis Gothorum, qui circa annum DXXX. imperium tenuit Italiæ, inscripta Senatui Romano, ut Professoribus artium consueta stipendia solverentur. Extat inter opera Casiodori Lib. 9. ep. 21. atque ita ait: *Filiorum causas jure ad patrum cognoscimus remisisse personas; ut ipsi de illorum provectu debeant cogitare, quorum interest Studia Romana proficere. Neque enim credendum est, vos inde posse minus esse sollicitos, unde & generi vestro crescit ornatus, & cœtui provenit assidua lectione consilium. Nuper siquidem, ut est de vobis cura nostra sollicita quorumdam susurratione cognovimus Doctores Eloquentiæ Romanæ laboris sui constituta præmia non habere, & aliquorum nundinatione fieri, ut Schola-*

larum Magiſtris deputata ſumma videatur imminui. Quapropter cum manifeſtum ſit, præmium artes nutrire nefas judicavimus Doctoribus adoleſcentium aliquid ſubtrahi, qui ſunt potius ad glorioſa ſtudia commodorum augmento provocandi. Prima enim Grammaticorum Schola eſt fundamentum pulcherrimum litterarum, mater glorioſa facundiæ, quæ cogitare novit ad laudem, loqui ſine vitio, hoc in curſu orationis, ſic errorem cognoſcit abſonum, quemadmodum boni mores crimen deteſtantur externum. Nam ſicut Muſicus conſonantibus choris efficit dulciſſimum melos, ita diſpoſitis congruenter accentibus, metrum novit decantare Grammaticus. Eſt Grammatica magiſtra verborum, ornatrix humani generis, quæ per exercitationem pulcherrimæ lectionis antiquorum, nos cognoſcitur juvare conſiliis. Hac non utuntur barbari Reges: apud legales Dominos manere cognoſcitur ſingularis. Arma enim & reliquæ gentes habent: ſola reperitur Eloquentia, quæ Romanorum Dominis obſecundat. Hinc Oratorum pugna civilis juris claſſicum canit. Hinc cunctos Proceres nobiliſſima deſertitudo commendat, & ut reliqua taceamus, hoc quod loquimur, inde eſt. Qua de re P. C. hanc vobis curam, hanc auctoritatem propria divinitate largimur, ut ſucceſſor Scholæ liberalium litterarum, tam Grammaticus, quam Orator, nec non Juris expoſitor, commoda ſui deceſſoris ab eis, quorum intereſt, ſine aliqua imminutione percipiat: & ſemel primi Ordinis veſtri, ac reliqui Senatus ampliſſimi auctoritate firmatus: donec ſuſcepti operis idoneus reperitur, neque de transferendis, neque de imminuendis annonis a quolibet patiatur improbam quæſtionem: ſed vobis ordinantibus atque cuſtodientibus emolumentorum ſuorum ſecuritate potiatur, Præfecto Urbis nihilominus conſtituta ſervante. Et ne aliquid pro voluntate præbentium relinquatur incertum, mox ut ſex menſes exempti fuerint, ſtatutæ ſummæ conſequantur

prædicti Magistri mediam portionem. Residua vero anni tempora cum annorum debita redhibitione claudantur. Ne cogantur de alieno pendere fastidio, cui piaculum est vel horarum aliquo vacasse momento. In tantum enim, quæ sunt decreta, volumus firmissime custodiri, ut si quis cujus interest differendam putaverit hanc quasi debitam functionem procurato more usurarum dispendia ipse patiatur: quia justa commoda laudabiliter laborantibus, plectenda cupiditate subtraxit. Nam si opes nostræ scenicis pro populi oblectatione largimnr, & ea studiosissime consequuntur, qui adeo necessarii non habentur, quanto magis illis sine dilatione præbenda sunt, per quos, & honesti mores proveniunt: & Palatio nostro facunda nutriuntur ingenia. Hæc autem præsentibus litterarum Magistris venerando cœtui nostro præcipimus intimari. Ut sicut nos agnoscunt de suis commodis esse sollicitos, ita a se provectus adolescentium enixius noverint nos exigendos. Cesset nunc illa satyris Doctoribus querulis usurpata sententia: quia duabus curis ingenium non debet occupari. Ecce jam habere probantur tolerabile hospitium: unde nunc merito, uni sollicitudini jugiter inhærentes, toto vigore animi ad bonarum artium studia transferantur. Recte, sapienterque dictum est ab Athalarico, Senatui Romano ornamentum, consiliumque accedere e publicis Scholis. Nam quæ esset alicujus Civitatis facies, si nullus, vel vix ullus, esset bonis artibus locus. Deesset in arduis, ac difficillimis negotiis consilium; & morum corruptela vix ullis legibus coerceretur. Hinc criminis loco habet Rex sapientissimus Professoribus bonarum artium, e quibus summa provenit Reipublicæ utilitas, stipendia detrahere. Quod artes nutriendæ sint præmiis; quod præmiis Cives sint ad studia litterarum magis, magisque excitandi; quod destituti stipendiis jam a re litteraria abstrahantur; quod denique, si Scenicis ad populi voluptatem pinguia conceduntur stipendia, ea de-

deneganda non ſint Profeſſoribus ad totius Reipublicæ utilitatem. Hæc vero ſtipendia ſingulis ſex menſibus juſſit perſolvenda, ea lege, ut uſuræ præſtandæ eſſent, ſi ſtipendia differrentur. Et Præfecto Urbis, Senatuique Romano hæc incumbebat cura. Huic quoque incumbebat cura conſtituendi Profeſſores, uti colligitur ex illis verbis: *& ſemel Primi Ordinis noſtri, ac reliqui Senatus ampliſſimi auctoritate firmatus, donec ſuſcepti operis idoneus reperitur, neque de transferendis, neque de imminuendis annonis a quolibet patiatur improbam quæſtionem*. Ut enim in aliis Imperii Civitatibus Decuriones, ita in Urbe, Senatus Profeſſores conſtituerunt. Denique ex hac epiſtola colligitur, non alios tunc fuiſſe in Romano Gymnaſio Profeſſores, quam Grammaticos, Rhetores, Juriſconſultos. Nulla de Philoſophis mentio eſt. Nihilo tamen minus his temporibus fuere in Urbe inſignes quidam Philoſophi, ac Mathematici, Martianus Felix Capella Carthaginienſis, Severinus Boethius Senator Romanus, Dionyſius Exiguus, & Aurelius Caſsiodorus Cancellarius Theodorici Regis Gothorum, quorum libri de Philoſophia, deque Mathematicis Diſciplinis indicant cæteras liberales artes præter Eloquentiam, ac Juriſprudentiam, minime in ſola Græcia hæſiſse. Atque is fuit ſtatus Gymnaſii Romani regnantibus Gothis.

CA-

CAPUT IV.

DE GYMNASIO ROMANO MEDIO ÆVO.

Medio ævo extinctæ Litteræ in Oriente. II. Et Occidente. III. Gregorius Magnus ab hoc crimine vindicatur. IV. De Schola Palatii Pontificii. V. Professores bonarum artium ex Urbe in Galliam abducti a Carolo Magno. VI. Cura Romanorum Pontificum in excitandis Scholis, litterisque. VII. De Scholis publicis in Italia a Lothario erectis. VIII. An decimi sæculi ignorantia Urbem quoque involverit.

I. FUnesta bonis artibus ingredimur sæcula. In Oriente extincta Atheniensi Schola, imperantibus Principibus, neque pretium, nec honorem litterjs statuentibus, crebrisque Arabum incursionibus, desiit fere universa res litteraria. Cui calamitati inferendæ plurimum contulit Leo Isaurus Imperator, quem a viris doctis, litterisque abhorruisse, *ac eruditionum Scholas, quæ a Constantino Magno usque ad ea tempora floruerant, extinxisse*, testantur Paulus Diaconus Lib. 21. Cap. 19. Anastasius Bibliothecarius, & Martyr Theophanes in Ecclesiastica Historia. Præcipue vero Bibliothecam Palatinam, & insigne Doctorum virorum Collegium immani crudelitate sustulit Princeps imperitissimus. Ut enim narrat Zonaras: *Domus erat basilicæ proxime forum ærarium, in qua multi Codices, & humanæ, & generosioris, & Divinæ sapientiæ asservabantur ab antiquis temporibus ei ad habitandum assignata, qui eruditione excelleret, quem Oecumenicum Doctorem appellabant. Is duodecim contubernales habebat excel-*

len-

lenter erudit os: his publicus victus præbebatur, hos eruditionis & cognitionis avidi accedebant, hos Imperatores ad rerum gerendarum consilia adhibebant. Eos Leo si cœpisset, & in suam sententiam pertraxisset, omnia sibi confecta putabat: Sed cum sæpe cum iis egisset frustra, eos domum dimisit in illas ædes regias, multamque materiam aridam circum eos collocatam noctu incendi jussit, atque ita ædes cum libris, & doctos illos, & venerabiles viros combussit. Quamvis Hermanno Conringio in Antiquitatibus Academicis suspectæ sit fidei hæc Zonaræ narratio, quod nec sceleris atrocitatem nec Collegium, Doctoremque Oecumenicum alii Scriptores memorent; ea tamen probatur Francisco Patricio in Discussionibus Peripateticis, Bruchero in Historia Philosophiæ, Christiano Lupo in Commentariis ad Can. XVIII. Concilii v. Romani sub Gregorio VII. aliisque, utpote quam referunt etiam Cedrenus, Michael Glycas, & Codinus in libro de Originibus Constantinopolitanis. Sed & Magistri Oecumenici dignitatem, qui Palatio, ac Bibliothecæ præerat, esse antiquissimam, ac eam ante Anastasium Imperatorem gessisse Georgium Chærobofcum, cujus plures extant in Bibliotheca Regia Parisiensi libri cum Titulo *Doctoris Oecumenici*, affirmat Leo Allatius in Diatriba de claris Georgiis. Præterea Leonem ad instar Juliani Imperatoris, & Abdelæ Saracenorum Principis prohibuisse Christianos a discendis litteris, narrat Anastasius Bibliothecarius in Historia. Perdendis quoque bonis artibus Imperator Michael Amoriensis contulit, de quo scribit Georgius Cedrenus: *Michael litteraturam est adeo aversatus, ut ne pueros quidem ea permiserit erudiri, ne vel vesaniæ ipsius coarguendæ, atque refellendæ instrumenta alii inde pararent, vel disciplina adiuti, cum oculorum ac linguæ velocitate in legendo uterentur, ipsi palmam ejus rei præriperent. Adeo enim in litteris componendis, & conficiendis syllabis*

labis erat tardus, *ut alius librum facilius perlegeret*, *quam ipse sui nominis elementa percenseret*. Hinc omnem Orientem ignorantia occupavit. Rediit tamen litteris lux quædam, medio sæculo nono, Michaele imperante, & Barda Cæsare, qui de resuscitandis litteris, revocandaque Philosophia consilium cœpit, & pro illorum temporum conditione perfecit. De quo Cedrenus: *Bardas profanas quoque litteras*, *quæ Imperatorum barbarie*, *atque inscitia jam a multis annis prorsus absoleverant*, *& evanuerant*, *recreavit*, *singulis scientiis certo loco suas Scholas attribuens*, *supremæ autem omnium Philosophiæ ad ipsam Regiam in Magnaura*. Et infra: *Bardas Sergium Leonis discipulum Geometrico Gymnasio*, *& Theodosium itidem ejus familiarem Arithmetico*, *ac Astronomico ludo præposuit*. *Large eis sumptus suppeditavit*, *utque erat studiosus bonarum artium*, *sæpe ipse quoque Scholas frequentavit*, *alacritatem discentium suo exemplo confirmans*. *Hoc pacto bonas litteras*, *prorsus ante extinctas*, *ita ut ne vestigium quidem earum*, *aut scintilla extaret*, *brevi temporis spatio ad magnam evexit amplitudinem*. Eadem narrant Zonaras, & Curopolates. Laudatus a Cedreno Leo, quem Barda constituit Philosophiæ Professorem, fuit summus Philosophus, Joannis Patriarchæ Constantinopolitani consobrinus, ac postea Archiepiscopus Thessalonicensis. Atque hæc omnia ad litterarum restaurationem egisse Bardam consilio Photii viri doctissimi suspicatur Hermannus Conringius in Antiquitatibus Academicis. Diu tamen non viguit hæc rei litterariæ reparatio; siquidem imperio a Tyrannis oppresso, rursum jacuere litteræ usque ad sæculum decimum, cum Constantinus Porphyrogenitus illis restituendis incubuit. Audiendus Cedrenus: *Scientias Arithmeticam*, *Musicen*, *Astronomiam*, *Geometriam*, *& omnium principem Philosophiam*, *quæ jam longo tempore*, *ob incuriam*, *& inscitiam Imperatorum* pe-

perierant, sua industria instauravit; conquisitis qui in quovis genere excellerent, ac constitutis Doctoribus, studiosisque receptis, & conductis. Quo factum est, ut exigui temporis decursu, barbarie profligata, urbs litteris floruerit. Ex his postremis Cedreni verbis colligit doctissimus Thomassinus de Benef. Par. 2. Lib. I. Cap. 100. nedum Professoribus, sed etiam Studiosis publicos sumptus concessos fuisse a munificentissimo Principe. Observat quoque, in notitiis Imperii, & Palatii recenseri *Summum Philosophorum*, eum nempe, qui præerat Scholæ Philosophiæ in Palatio, & hac dignitate Psellum aliquando donatum. Attamen extinctum cum Constantino litterarum lumen, testatur Libro quinto Alexiadis Anna Comnena, usque ad imperium Alexis Comneni, qui eas rursum revocavit in lucem, privilegiis, & salariis constitutis illarum Professoribus, quæ memorantur a Balsamone in Commentariis ad Canonem XIX. Concilii Trullani. Atque exinde floruere in Oriente litteræ, etsi cum antiquorum temporum elegantia minime comparandæ, usque ad captam sæculo decimoquinto a Turcis Constantinopolim, eversumque Græcorum imperium; qua calamitate, Græcorum doctissimi Italiam, Romamque adeuntes, bonarum artium studia non leviter adjuvarunt.

II. Deficientibus in Oriente litteris, dissoluta conjunctione inter utramque Imperii Romani partem, desiere in Occidente Græci sermonis usus, Græcorum librorum cognitio, & litterariæ peregrinationes, fontesque illi, e quibus derivata fuerant in Occidentales Terras flumina eruditionis, & præcipue Philosophiæ. Adhæc Principes barbari imperium tenuerunt, armis potius, quam litteris incumbentes, neque favore, aut benevolentia viros doctos complexi sunt, nec eorum studia adjuvarunt. In Italia iis temporibus, cum eam Heruli sub Odoacre, Gothique sub Teodorico occuparunt, non potuit tam cito excidere litterarum amor; unde & plu-

res viri docti, Severinus Boethius, Ennodius Ticinensis, Cassiodorus, Dionysius Exiguus, Arator, Venantius Fortunatus ætate illa Italiam illustrarunt. At Longobardis, Alboino Duce, illius imperio potitis, scientia fere omnis exolevit, ac sæculo septimo summa litterarum inscitia Italiam omnem occupavit. Illius ævi Chartæ ab Episcopis, Principibus, & Judicibus signatæ, barbarismis, & solecismis undiquæ adspersæ, satis indicant, neque Grammaticæ studium inter Italos viguisse. Hinc Paulus Diaconus Lib. 7. Cap. 7. de Gestis Longobardorum veluti rem memoria dignam notat floruisse Ticini sub Cuniberto Rege, anno DCC. Felicem Grammaticum: *Eo tempore floruit in arte Grammatica Felix patruus Flaviani præceptoris mei, quem in tantum Rex dilexit, ut ei baculum argento, auroque decoratum inter reliqua suæ largitatis munera condonaret*. Sed non leve argumentum litterariæ hujus in Italia calamitatis suggerit epistola Gregorii II. Romani Pontificis, anno DCLXXX. cum Legatos suos misit ad Concilium VI. generale: *Pro obedientia*, inquit, *quam debuimus*, *non pro confidentia eorum scientiæ*, *illos dirigimus*. *Nam apud homines in medio Gentium positos*, *&* *labore corporis quotidianum victum conquirentes*, *quomodo ad plenum poterit inveniri Scripturarum scientia*. Subdit, se, suosque ea tantum tenere cum simplicitate cordis, quæ tradita sunt; ac studere, ne quid minuatur, mutetur, vel augeatur. Patres quoque Concilii Romani eadem occasione ita scripserunt Imperatori: *Si ad eloquentiam sæcularem* (respicimus) *non æstimamus quemquam temporibus nostris reperiri posse*, *qui de summitate scientiæ glorietur*, *quandoquidem in nostris regionibus*, *diversarum gentium quotidie æstuat furor*. Nec octavo sæculo feliciora auspicia nactæ sunt litteræ. Imo summam in Occidente barbariem invaluisse, pluribus tradit Baluzius in notis ad Reginonem Prumiensem. Idque colligi etiam potest ex Ca-

Canone VIII. Concilii Toletani VIII. sæculo septimo, quo Clericus ordinari prohibetur, qui ignoraverit Psalterium, & Cantiones solemnes, & Baptismi cæremonias; ut proinde ad ecclesiasticam eruditionem satis erat legere, & psallere. Quin etiam canendi ars sæculo octavo videtur litterarum, ac Philosophiæ locum obtinuisse. Unde, præsente Carolo Magno, de canendi arte graviter disceptatum fuisse, narrat in illius vita Monachus Engolismensis: *Ecce orta est contentio per dies festos Paschæ inter Cantores Romanorum, & Gallorum. Dicebant se Romani doctissime cantilenas ecclesiasticas proferre, sicut docti fuerant a S. Gregorio Papa, Gallos corrupte cantare, & cantilenam sanam destruendo lacerare, quæ contentio ante Dominum Regem Carolum pervenit. Galli vero propter securitatem Domini Regis Caroli valde exprobabant Cantoribus Romanis. Romani propter auctoritatem magnæ doctrinæ, eos stultos, rusticos, & indoctos veluti bruta animalia affirmabant, & doctrinam S. Gregorii præferebant rusticitati eorum.* Dignam sane Romanis, Gallis, Imperatore controversiam! Quapropter Carolus Magnus, accersitis ex Britannia, ubi tunc vigebant artium liberalium studia, viris doctis, ea tum in Italia, tum in Gallia restitui curavit. Et licet in Italia quædam tunc temporis Scholæ essent, ac in Castellis, vicisque Parochi docerent Grammaticam, uti ex quibusdam Chartis Episcoporum Mutinensium observat Clarissimus Muratorius Dissert. 43. Tomo 3. Antiquitatum Medii Ævi, tamen Scholæ nobiliorum disciplinarum nullæ. Itaque hoc ævo, tenebris ignorantiæ involuto, nonnisi in Monasteria Ordinis S. Benedicti, studia liberalium artium, misera tamen, veluti in asylum se receperunt. Sunt qui hanc gloriam S. Benedicto adscribunt qui cum in Regula sua decrevisset, ut qui initiari vellent sacro Ordine, prius docerentur, occasionem dederit erigendi in Monasteriis eas Scholas, in quas litteræ, tam-

quam in latibulum quoddam ſeceſſerunt. Alii tamen receptæ huic opinioni refragantur, nihil illum ad litterarum culturam Regula ſua contuliſſe, quem averſo a litteris fuiſſe animo, colligunt ex Dialogo ſecundo S. Gregorii Papæ, ubi Benedictus dicitur Romæ liberalibus ſtudiis operam dediſſe, hiſque deſpectis, neſcium, & ſapienter indoctum receſſiſſe. Quæ vero paſſim referunt Scriptores de Romanorum nobilium filiis ſancto præceptori commiſſis, non ad inſtitutionem litterariam, ſed aſceticam, ad evitanda ſæculi vitia, ajunt referenda eſſe. Ipſam quoque S. Benedicti Regulam de Studiis liberalibus habere nihil, & lectionem, & meditationem aſceticam ſolummodo injungere, opus quoque manuum ſuis commendare, ad inſtar veterum Aſcetarum. Denique ita rem ſe habuiſſe in aliis Monaſticis Ordinibus illius ætatis, uti colligitur ex illorum Regulis a Luca Holſtenio editis, unumque Caſſiodorum *Inſtitutiones Divinas humanaſque* ſive *Lectiones* pro ſuis Monachis Vivarienſibus edidiſſe. Hæc utrinque diſputata legi poſſunt apud Conringium, Naudæum, Mabillonium. Illud tamen certum eſt, a ſæculo nono in Monaſteriis Benedictinorum viros doctiſſimos floruiſſe, ut proinde merito dici poſſit, illorum præſidio, quicquid litterarum quodammodo fuit, veluti a naufragio ſervatum fuiſſe. Ludovicus Pius, qui Carolo M. ſucceſſit, & cujus eruditionem in Græca & Latina lingua laudat Theganus, editis Capitularibus, Epiſcopos excitavit ad Scholas inſtruendas. Viciſſim ab eo petiere Epiſcopi in Concilio Pariſienſi VI. anno Chriſti DCCCXXIX. ut publicas erigeret Scholas, ne excideret fructus tot laborum, quibus Carolus Magnus, & ipſe, magnam ſibi gloriam comparaverant. Eaſdem publicas Scholas a Carolo Calvo Imperatore reſtaurari petierunt Concilium Valentinum III. anno DCCCLV. Can. 18. & Concilium Tullenſe apud Saponarias anno DCCCLV. At frequentes Normannorum incurſiones, & inteſtina Caro-

rolinorum Principum bella, incremento litterarum obstitere, donec eas jamdiu neglectas Hugo Capitius revocaverit. In Germania hanc litterarum restaurationem Ottones Imperatores præstitere. In Anglia debetur hæc gloria Alfredo Regi bonarum artium amantissimo, qui sæculo nono, usus opera Noeti Monachi, & aliorum doctorum virorum, quos e dissitis regionibus accerserat, litteras restauravit; quas deinde post Danorum incursiones pristino restituerunt splendori Henricus II. Richardusque. De litterarum in Italia, & Urbe fortuna dicendum mox erit.

III. Huic bonarum artium calamitati inducendæ causam, occasionemque dedisse Gregorium Magnum Pontificem gravissimum, atque sanctissimum, ut qui humaniores litteras, ac Philosophiam contemsit, ut illarum loco studia Scripturarum, artemque canendi substitueret, falso opinatur Jacobus Brucherus in Historia Philosophiæ. Observat is Period. 2. Par. 2. Lib. 2. Cap. 2. jam a sæculo primo obtinuisse, ut Astrologi, Genethliaci, Chaldæi, aliique hujus surfuris homines, abusi honesto Philosophiæ nomine, se se jactarent Philosophos, ac Mathematicos, & pro talibus quoque haberentur, uti constat ex pluribus Scriptoribus, præsertim Gellio Lib. I. Cap. 9. Noctium Atticarum ajente: *Vulgus, quos gentilitio vocabulo Chaldæos dicere oportet, Mathematicos dicit*. Ea significatio etiam sæculo sexto obtinuit, ut patet ex Titulo XVIII. Lib. X. Codicis Justinianei *De Maleficis & Mathematicis*; & ex Lib. IX. Codicis Theodosiani *de Mathematicis Urbe Roma, ac omnibus Civitatibus pellendis & eorum Codicibus cremandis*. Hujusmodi homines, etsi accepti vulgo, qui his studiis delectari solet, exosi tamen fuere Principibus, eorumque Ministris, quod sæpe in vitam Principis agerent, & vaticiniis alerent animos rebellium. Hinc Urbe, & Imperio Romano ejecti, gravibusque pœnis coerciti. Notatu digna-

gna sunt verba Julii Firmici Lib. 1. Cap. 7. Mathem. *Cave quando de statu Reipublicæ, vel de vita Romani Imperatoris aliquid interoganti respondeas. Non enim oportet, nec licet ut de statu Reipublicæ aliquid nefaria curiositate dicamus. Sed & sceleratus, atque omni animadversione dignus est, si quis interrogatus de fato dixerit Imperatoris, quia nihil nec dicere poterit, nec invenire .... Sed nec aliquis Mathematicus verum aliquid in fato Imperatoris definire poterit, solus enim Imperator stellarum non subjacet cursibus, & solus est, in cujus fato stellæ decernendi non habent potestatem. Cum enim fuerit totius Orbis Imperator, & dominus, fatum tum ejus Dei summi judicio gubernatur*. Eosdem Ecclesia suis legibus perstrinxit, præsertim, quia eorum ars sexcentis esset superstitionibus involuta. Hinc *doctissimus Gregorius*, ait Joannes Sarisberiensis Policr. Lib. 2. Cap. 2. *qui melleo prædicationis imbre totam rigavit, & inebriavit Ecclesiam, Mathesim jussit ab Aula recedere.* Imo addit Sarisberiensis, *ut traditur a majoribus incendio dedit probatæ lectionis scripta Palatinus quæcumque tenebat Apollo; in quibus erant præcipua, quæ cælestium mentem, & superiorum oracula videbantur hominibus revelare*. Combussit nempe Bibliothecam ab Imperatoribus in Æde Apollinis juxta Palatium extructam, quæ cum ex parte, jam cœlesti igne tacta sub Commodo conflagrasset, tandem a Gregorio deleta est. Id vero fecisse Gregorium, eo consilio, ut Sacrarum Litterarum lectionem hominibus eo fortius commendaret, idem Sarisberiensis Lib. 8. Cap. 19. asserit: *Fertur tamen Beatus Gregorius Bibliothecam combusisse gentilem, quo Divinæ Paginæ gratior esset locus, & major auctoritas, & diligentia studiosior*. Hanc Sarisberiensis narrationem ex incerto rumore haustam Petrus Bayle in Dictionario, ac Joannes Barbeyracus in Tractatu de Morali Patrum, quamvis uterque ad contumelias propensissimus,

mus, tamen dubiam, suspectæque fidei habent. Factum tam insigne Joannes Diaconus in illius vita minime siluisset. Attamen Bruchero probatur, quod Gregorium abhorruisse a prophanis litteris constet ex illius epistola scripta Viennensi Episcopo Lib. 9. Ep. 48. *Pervenit ad nos, quod sine verecundia memorare non possumus, fraternitatem tuam Grammaticam quibusdam exponere. Quam rem ita moleste suscepimus, ac sumus vehementius aspernati, ut ea, quæ prius dicta fuerunt, in gemitum, & tristitiam verteremus, quia in uno se ore Jovis laudibus, Christi laudes non capiunt. Et quam grave nefandumque sit Episcopis canere, quod nec laico religioso conveniat considera.... Si posthac evidenter ea, quæ ad nos perlata sunt, falsa esse claruerint, nec vos nugis, & sæcularibus litteris studere constiterit, Deo nostro gratias agimus, qui cor vestrum maculari blasphemis nefandorum laudibus non permisit*. Ex his omnibus Bruchèrus affirmat, grave vulnus rei litterariæ Gregorium Pontificem inflixisse, quod exoso Mathematicorum nomine, omnem Philosophiam inusserit, quod optimos libros emedio tulerit, quodque sæculares litteras veluti nugas, & blasphemias habuerit. Atqui tamen hujus criminis Gregorius immeritissimus accusatur. Neque enim illi invisa fuit Philosophia, vel eodem habuit loco Philosophos, Chaldæosque, qui, teste Joanne Diacono in illius vita, in Pythagorica Philosophia fuerat ab ephæbis versatus. Neque optimos libros combussit, uti silente Joanne Diacono, Sarisberiensis narrat ex incerto rumore. Et licet combussisset, non alios tamen, quam eos, *in quibus erant præcipua, quæ cælestium mentem, & superiorum oracula videbantur hominibus revelare*, idest fatidicos, Astrologicis vaticiniis plenos; cujus generis bis mille libros Augustus Imperator, narrante Svetonio, jusserat igni tradi. Hinc & Mathesin jussit ab Aula recedere, quam etiam Imperatores Urbe, & Imperio ejecerant, pœnis-

nisque coercuerant. Neque aversatus est humanas litteras, veluti nugas, blasphemiasque, qui ipsis addiscendis vacaverat, teste Gregorio Turonensi illius ævi Scriptore: *Litteris Grammaticalibus, Dialecticis, atque Rhetoricis ita erat institutus, ut nulli in Urbe ipsa videretur esse secundus*. Quique liberales artes, & Latini sermonis elegantiam, una cum Sacrarum Scripturarum studiis in ipso Pontificio Palatio excepit, coluitque, uti ex Joanne Diacono mox dicturi sumus. Ægre tamen tulit Episcopum, neglecto gravissimo munere suo, sæcularibus litteris delectari potius, quam sacris; tantoque illarum amore rapi, ut ipse Grammaticam edoceret. Crimen erat Episcopo, potius Deorum laudibus, quam Christi oblectari, quod & laico crimen fuisset. Id etiam egre tulit Hieronymus etsi humanarum litterarum peritissimus scribens Damaso: *Sacerdotes Dei omissis Evangeliis, & Prophetis videmus Comœdias legere, amatoria bucolicorum versuum verba canere, tenere Virgilium, & id quod in pueris necessitatis est, crimen in se facere voluptatis*. Id etiam ægre tulit S. Augustinus Ep. 117. indignum existimans Episcopo Ecclesiasticis curis occupato explanare quæstiones de Dialogis Ciceronis: *O rem*, ait, *dignam vigiliis, & lucubrationibus Episcoporum*. Et in Ep. 118. Cap. 34. ait, res, quæ in Ciceronis libris leguntur, minime congruere Episcoporum professioni, non quidem per se ipsas, sed prout a Cicerone depromtæ. Et rursum Lib. 2. de Gen. ad litt. Cap. 34. scribit, disputationes de syderum magnitudine, & intervallis, Episcopo minime convenire. Itaque Gregorio, uti & cæteris Patribus, mens fuit hortandi Episcopos, ut toti vacarent Divinis Scripturis, avocandique illos ab earum rerum studio, quæ implendo muneri suo potuissent obstare. Non quod sæculares litteras per se ipsas spectatas veluti nugas, blasphemiasque existimarent, sed quod tales essent comparate ad Divinas Scripturas. Hinc etiam Gre-

Gregorius, teste in illius vita Joanne Diacono, Episcopos prohibuit a Gentilium librorum lectione. Quod & a Concilio Carthaginensi IV. Can. 16. fuerat sancitum: *Ut Episcopus Gentilium libros non legat*. Cæterum doctissimi Ecclesiæ Patres in sæcularibus litteris non leviter fuerunt versati; & Basilius librum edidit *de libris Gentilium legendis*, ubi ait, disciplinas sæculares instar habere foliorum, quibus ornantur arbores, & fructus muniuntur, ac conservantur.

IV. Optaverat Cassiodorus, & auctor fuerat Agapeto Papæ, ut Scholæ Theologiæ in Urbe constituerentur. Narrat enim in præfatione Divinarum Lectionum, se vehementer doluisse, quod, cum in Urbe insigniter efflorescerent humanæ Litteræ, nulli tamen essent publici Magistri, qui sacras Litteras profiterentur; *gravissimo dolore permotus, quod Scripturis Divinis Magistri publici deessent*: Tum totis viribus apud Agapetum Papam egisse, ut ne Romæ deessent publicæ Scholæ sacrarum rerum, similes earum, quæ olim Alexandriæ, & quæ etiam tum Nisibi florebant: *Nisus sum cum Beatissimo Agapito Urbis Romæ, ut sicut apud Alexandriam multo tempore fuisse traditur institutum, nunc etiam in Nisibi Civitate Syrorum Hebræis sedulo fertur exponi, collatis expensis in Urbe Romana professos Doctores Scholæ potius acciperent Christianæ, unde anima susciperet æternam salutem, & casto, atque purissimo eloquio, fidelium lingua comeretur*. Ad eam igitur usque ætatem, nempe annnm DXXXV. quo Agapetus Pontifex sedere cœpit, nullæ fuerunt in Urbe Theologicæ Scholæ publicæ, quamvis essent Scholæ, eæque insignes humanarum litterarum. Quod, uti observat Baronius, traditione potissimum a majoribus derivata, sacræ res inniterentur. Verum refellendis, & vincendis Hæreticis necesse fuit doctrinam sacrarum litterarum diligentius perscrutari, ac communiri. Hinc optabat Cassiodorus publicos Theo-

logicæ Disciplinæ Professores constitui; resque cessisset e voto, nisi ingruentia bella obstitisent: *Sed cum propter bella ferventia, & turbulenta nimis in Italico Regno certamina, desiderium meum nullatenus valuisset impleri, quoniam non habet locum res pacis, temporibus inquietis: ad hoc divina charitate probor esse compulsus, ut ad vicem Magistri introductorios vobis libros istos, Domino præstante confecerim, per quos, sicut æstimo, & Scripturarum Divinarum series, & sæcularium litterarum compendiosa notitia Domini munere panderetur.* His verbis patet, Cassiodorum non eas voluisse in Urbe Scholas sacrarum rerum, quæ studia excluderent humanarum litterarum, sed quæ cum ipsis consociarentur. Unde in Opere de Divinis Lectionibus, ubi palam facit, quibus clarere debeant studiis Christianæ Scholæ, minime prætermittit sæculares disciplinas; sed sacris institutionibus adjungit librum de septem disciplinis Grammatica, Rhetorica, Dialectica, Arithmetica, Musica, Geometria, Astronomia, quibus omnibus Monachos suos Vivarienses jubet instituendos. Jam vero hanc ipsam Scholam sacrarum simul, & humanarum litterarum, cujus statuendæ auctor fuerat Cassiodorus Agapeto Papæ, & quam in Urbe constitui temporum injuria minime permiserat, Gregorius Magnus Summus Pontifex, labente sexto sæculo, in ipsis Ædibus Pontificiis collocavit. Narrat enim in ejus vita Joannes Diaconus, accersitos a Gregorio in Palatium doctissimos quosque a Clero, Monasteriisque, quorum plerique postea episcopalibus donati sunt sedibus, & quorum studio Divinæ, & humanæ litteræ insigniter in Urbe floruerunt. *Videbantur passim cum eruditissimis Clericis adhærere Pontifici religiosissimi Monachi... Tunc rerum sapientia Romæ sibi Templum visibiliter quodammodo fabricarat, & septemplicibus artibus veluti columnis nobilissimorum totidem lapidum, Apostolicæ sedis atrium fulciebat. Nullus Pontifici famu-*

mulantium barbarum quodlibet in sermone, vel habita preferebat, sed togatu. Quiritium more, seu trabeata Latinitas suum Latium in ipso Latiali Palatio singulariter obtinebat. Refloruerant ibi diversarum artium studia. Quæ de Latini sermonis elegantia, quæ in Palatio vigebat, quæque de studiis *diversarum artium* ibi reflorescentibus scribit Joannes Diaconus, ea apertissime indicant, non solis sacris Litteris, verum etiam humanis, suum fuisse locum in Schola Palatii Pontificii. Idque clarius indicatur illis *septemplicibus artibus*, quibus, veluti tot columnis, affirmat atrium Apostolicæ Sedis fulciri. Illarum quippe nomine designantur septem artes liberales, quas Cassiodorus sacris Institutionibus conjunxit, & quæ nomine trivii, & quadrivii expressæ sunt medio ævo, nempe Grammatica, Rhetorica, Dialectica, Musica, Arithmetica, Geometria, Astronomia. Fatendum igitur est, Gregorium suam instruxisse Scholam ad instar cæterarum Scholarum Episcopalium, & Christianarum, in quibus sacræ litteræ, simul cum humanis conjungebantur. Hinc a doctissimo Thomassino de Benef. Part. II. Lib. I. Cap. 95. dicitur tunc temporis Roma *domicilium disciplinarum omnium sacrarum, & Schola litterarum florentissima, sicut & artium.* Hæc Palatina Schola diu viguit medio ævo, atque in ipso erat Palatio Lateranensi, ubi Summi Pontifices habitarunt. Ibi, ii qui sacris erant Ordinibus initiandi, Divinis Scripturis, Ecclesiasticicis Disciplinis, atque Cantu instituebantur. Nam hisce sæculis ignorantiæ, tota litteratura, eaque exigua, Clericis, Monachisque concludebatur. Sæpissime Anastasius Bibliothecarius in vitis Romanorum Pontificum meminit hujus Scholæ in Patriarchio Lateranensi, ubi Pontifices plurimi fuerunt sacris litteris instituti. De Leone III. scribit: *Qui a parva ætate in vestiario Patriarchii enutritus, & educatus, omnemque ecclesiasticam Disciplinam spiritualiter eruditus, tam in Psal-*

terio, *quam in sacris Scripturis pollens*, *Subdiaconus factus &c.* Et in vita Paschalis I. ait: *Qui a primævo ætatis suæ Divino cultui mancipatus*, *atque in sacrosanctæ Ecclesiæ Patriarchio*, *studiis Divinis*, *salutiferæque Scripturæ imbutus*, *tam in Psalterio*, *quam in sacris paginis Novi ac Veteris Testamenti specialiter eruditus*. Eadem fere habet in vitis Pauli I. Stephani II. Stephani III. Stephani IV. Gregorii II. Valentini, Sergii II. Benedicti III. qui omnes e Schola Palatii Lateranensi prodiere. Et si qui in Monasteriorum Scholis litteras didicissent, ad Lateranensem deinde Scholam accedebant sacris studiis operam daturi. Ita de Leone IV. refert Anastasius: *Hic primum a parentibus ob studia litterarum in Monasterium B. Martini Confessoris Christi*, *quod foris muros hujus Civitatis Romanæ juxta Ecclesiam B. Petri Apostoli institutum est*, *quo usque litteras sacras plenius disceret sponte concessit*, indeque ad Lateranense Patriarchium se contulit. Erat & in Patriarchio Lateranensi Bibliotheca, cujus curam habuisse Gregorium II. narrat in hujus Pontificis vita Anastasius; quæque illic permansit, donec ibi Pontifices habitarunt, translataque Avenionem Sede, libri eo translati sunt, & nonnisi sub Martino V. Romam reducti, uti scribit Rasponus in libro de Basilica Lateranensi. Fortasse Bibliothecarius imminebat Scholæ, uti indicare videtur in vita Stephani VI. Anastasius: *Iste quidem Beatissimus Pontifex nobilium parentum Romanorum prosapia ortus*, *dum per Dei gratiam cresceret*, *sacris est edoctus dogmatibus studio & sollicitudine Zachariæ sanctissimi Episcopi consanguinei sui*, *& Sedis Apostolicæ Bibliothecarii*. *Quem scilicet cum inspiceret piæ memoriæ Hadrianus Junior Pontifex moribus bonis pollentem*, *& litterarum studiis ferventem a prædicto genitore suo eum auferens ad Subdiaconatus*, *Deo favente*, *gradum provexit*. In hac vero Lateranensi Schola nedum viguisse studia cantus, ministeriique ecle-

clesiastici, sed præcipue Divinarum Scripturarum, atque sacrarum Traditionum, indicat Anastasius sexcentis locis. Nam Pontifices in Lateranensi Patriarchio eruditos affirmat Divinis Litteris, sacrisque doctrinis. Unde tunc temporis Romana Schola sacrarum rerum, erat omnium celeberrima, ad quam e dissitis regionibus Clerici, Monachique confluebant. Narrat enim Beda Lib. IV. Cap. XXIII. Monachum quendam Anglum in Monasterio Hildæ Abbatissæ Sacris Scripturis discendis incubuisse, tum eodem consilio petiisse Cantiam, ut Theodorum Archiescopum audiret, *ubi postquam aliquamdiu lectionibus sacris vacavit, etiam Romam adire curavit, quod eo tempore magnæ virtutis æstimabatur*. Romam quoque se contulit studiorum causa notissimus ille Vilfridus postea Eboracensis Archiepiscopus, usus Bonifacio Archidiacono præceptore, a quo & Ecclesiasticas disciplinas, & methodum festos dies computandi accepisse, narrat Beda Lib. V. Cap. XX. *Veniens Vilfridus Romam, & orationi, atque meditationi rerum Ecclesiasticarum quotidiana mancipatus instantia pervenit ad amicitiam viri sanctissimi, ac doctissimi Bonifacii videlicet Archidiaconi, qui etiam erat Consiliarius Apostolicus Papæ, cujus magisterio quatuor Evangeliorum libros ex ordine didicit, & computum Paschæ rationabile, & alia multa, quæ in patria nequiverat, Ecclesiasticis disciplinis accomoda, eodem Magistro tradente percepit*. Quam scientiam detulit in Angliam. Ex his omnibus compertum est, in magna illa litterarum clade, quæ medio ævo Occidentem omnem involvit, sacra studia in Urbe minime desiisse, & Scholam Lateranensem a Pontificibus excitatam, servatamque, antiquo Athenæo, & veteri Auditorio Capitolii, si non in humanarum litterarum gloria, in sacrarum tamen rerum studio successisse. Hinc doctissimus Thomassinus citato loco asserit, Romanam Scholam omnium ea tempestate fuisse præclarissimam; & Clarissimus Muratorius Dissert.

43.

43. Antiquitatum medii ævi, enarrans calamitatem litterarum in Italia, fatetur in Urbe ſacrarum rerum ſtudia permanſiſſe. At præter Palatinam Scholam, alias non defuiſſe Romanis pueris Scholas liberalibus artibus addiſcendis, colligitur ex Anaſtaſio Bibliothecario, qui in vita Hadriani I. narrat anno DCCLXXIV. Carolo Magno ad Urbem venienti obviam occuriſſe ad primum lapidem Scholam militiæ, & *Scholas puerorum, qui pergebant ad diſcendas litteras*, ramos olivarum geſtantes in lætitiæ argumentum, uti olim mos fuit.

V. Præter eccleſiaſticas diſciplinas, ſtudia artium liberalium pro illorum temporum conditione minime deſierunt in Urbe, cum ex ea Carolus Magnus abduxerit in Galliam ad reſtaurandas litteras Profeſſores Grammaticæ, & Arithmeticæ. Teſtis eſt hujus rei Monachus Engoliſmenſis in vita Caroli Magni ad annum DCCLXXXVII. ubi narrata contentione, quæ Romæ fuit de cantu inter Romanos, Galloſque Cantores, & ut Carolus ſecum in Galliam duxerit Romanos Cantores duos, ſubdit: *Similiter erudierunt Romani Cantores ſupradicti Cantores Francorum in arte organandi, & Dominus Rex Carolus iterum a Roma artis Grammaticæ, & Computatoriæ Magiſtros ſecum adduxit, & ubique ſtudium litterarum expandere juſſit*. Et rurſus infra: *Reverſus eſt in Franciam, adducens ſecum Cantores Romanorum, & Grammaticos peritiſſimos, & Calculatores*. Ut proinde, quemadmodum in Eccleſiaſtico Cantu Profeſſores Romani ætate illa excellebant, ita Profeſſores Grammaticæ, & Arithmeticæ; cum Carolus Magnus ſelectiſſimos quoſque ad ſtudia in Galliis renovanda adhibuerit, præſertim Alcuinum Anglum doctiſſimum, & Clementem Monachum Scotum. Jam vere duos illos Romanos Profeſſores Grammaticæ, & Arithmeticæ, a Monacho Engoliſmenſi memoratos, Petrum, Joannemque appellatos fuiſſe, atque abunde inſtructos ſeptem liberalibus diſciplinis

plinis testatur Enkecardus junior Monachus Sangallensis in libro de Casibus S. Galli Capite quarto. Medio ævo cursus omnis studiorum septem liberalibus disciplinis absolvebatur, & harum nomine indicabantur Grammatica, Rhetorica, Dialectica, Musica, Arithmetica, Geometria, Astronomia. Quapropter Romanorum Professorum peritia, non in Grammatica solum, & Arithmetica, verum etiam in aliis illis disciplinis, uti asserit Monachus Sangallensis, versabatur. Cum autem illos, jussu Caroli Magni *ubique studia litterarum expandisse*, scribat Monachus Engolismensis, perspectum fit, Romanos Professores septem illis disciplinis tradendis in Gallia incubuisse. Hinc Romanum Gymnasium a Carolo in Galliam translatum scribit Joannes Balæus in libro de Scriptoribus Anglis: *Gymnasium ex Roma circiter annum salutis DCCXCI. Lutetiam Parisiorum transtulit, quod & illuc Athenis persimili prius cura venerat, & conjectis primum studii fundamentis per Joannem, & Claudium mirifice illud lecturis collustrabat publicis*. Huic consonat Martinus Polonus in Hadriano Pontifice ad annum Christi DCCLXXXVII. *Hoc tempore, inquit, floret Albinus, qui & Alcuinus Caroli eruditor: hic genere Anglicus fuit, ingenio clarus, & Philosophia excellentissimus, non tantum scientia, sed etiam morum honestate præclarus. Ab eo Carolus didicit omnes artes liberales, qui etiam studium de Urbe Roma Parisios transtulit, quod de Græcia illuc translatum fuerat a Romanis*. Non Professores solum, sed etiam libros ex Urbe in Galliam detulit Carolus Magnus. Legitur enim apud Duchesnium in Historia Francorum epistola Hadriani Pontificis ad Carolum, qua dicitur: *Dreximus etiam Excellentissimæ Præcellentiæ vestræ & libros quantum reperire potuimus, idest Antiphonale, Responsale, insimul Artem Grammaticam, Aristotelis, Dionysii Areopagitæ libros, Geometricam, Orthographicam, Grammaticam, omnes Græco eloquio*

Scri-

Scriptores, *nec non & Horologium nocturnum*. Unde patet, quanta tunc temporis fuerit in Urbe, & omni Occidente inopia librorum. Itaque Carolus acceptis ex Urbe libris, ac Professoribus artium liberalium, usus consilio, & opera Alcuini viri doctissimi, extinctas in Gallia litteras conatu omni studuit revocare. Et primo quidem ad instar Scholæ Palatii Pontificii, Scholam Palatinam excitavit, cui ipsum Alcuinum præfecit. Qui etiam in Turonensi Civitate erexerat Scholam, & ipsemet docuerat Grammaticam, Philosophiam, Astronomiam, sacrasque Scripturas. Nam Divinarum rerum studia cum studiis artium liberalium copulanda esse, pluribus probabat Alcuinus. Tum aliæ plures erectæ Scholæ publicæ in Gallia, & Germania, quas recenset Launojus in libello de Scholis celebrioribus a Carolo Magno vel institutis, vel restauratis. Et observat Thomassinus de veteri, & nova Ecclesiæ disciplina Part. 2. Lib. 1. Cap. 96. cura Caroli Magni,quadruplices tunc fuisse Scholas Presbyterales, Episcopales, Monasteriales, & Palatinas; atque in iis studia efferbuisse humanarum litterarum, Philosophiæ, Arithmeticæ, Dialecticæ, Astronomiæ, Theologiæ, Canonum, & Scripturarum. Italiam quoque suis beneficiis complexus est. Nam Joannem Albinum Monachum Scotum misit Papiam, teste Monacho Sangallensi, ut nobiliores edoceret scientias. Cum enim Scoti duo in sæcularibus, & sacris litteris versatissimi, ex Hibernia in Galliam venissent, atque paratos se ad docendas mercede litteras testati essent; Carolus, his accersitis, horum unum nomine Clementem in Galliam manere jussit, puerisque erudiendis præfecit; alterum in Italiam, Ticinumque ablegavit, *ut qui illic ad eum voluissent ad discendum congredi potuissent*. Hinc Papiense Gymnasium a Carolo Magno institutum asserunt Middendorpius in libello Academiarum universi Orbis, aliique. Plura de hac re habet Antonius Gattus in libello de Gymnnsio Ti-

Ticinensi, ubi tradit Scholas publicas Papienses ante Carolum floruisse, restauratas tamen a Carolo circa annum DCCLXXX. misso Papiam Joanne Albino Scoto, cujus in Italiam, & Galliam adventum vindicat a censura Joannis Launoji. Reviviscere igitur visæ sunt litteræ ætate Caroli Magni, pluresque fuere in Gallia insignes Scholæ, Turonensis, Lugdunensis, Remensis, & aliæ a Launojo recensitæ; omnium vero celeberrima fuit Palatina quam ad instar Scholæ Palatii Pontificii excitaverat Carolus Magnus, & ubi tum alii, tum Rabdodus Episcopus Ultrajectensis eruditus est liberalibus disciplinis. De quo in ejus vita Surius, die 29. Novembris: *Primo ad Caroli Regis Francorum, inde ad Ludovici ejus Filii Aulam se contulit, non quod Palatinos ambiret honores: sed quod intra Regis Palatium liberalium disciplinarum studia præclara colerentur. Præerat illi Gymnasio Manno Philosophus*. Et Regis Palatium dicebatur Schola, uti patet ex Can. 12. Concilii Carisiacensis anno DCCCLVIII. Quemadmodum igitur in Palatina Schola Regum Francorum, studia tum sacra, tum prophana excolebantur, ita & in Schola Palatina Lateranensi, ad cujus exemplar illam Carolus composuerat. Proinde ambigendum non est, quin medio ævo fuerit in Urbe Schola publica sacrarum, & humanarum litterarum; e qua Carolus Magnus Professores bonarum artium abduxit in Galliam, ut extinctas litteras restitueret.

VI. Cujus quidem rei aliud est non leve argumentum, quod nempe curaverint Romani Pontifices in illa litterarum calamitate, Scholas ubique excitari publicas artium liberalium. Neque enim ipsi in Urbe principe eas permisissent Scholas deesse, quas alibi ne deessent, summo studio curarunt. Hæc semper fuit Romanorum Pontificum cura, ut vel procul dissitæ gentes tenebris ignorantiæ involutæ, humanis, sacrisque litteris erudirentur. Auctor est Beda Lib. 4. Cap. 12. a Vitaliano Pa-

P pa,

pa, qui sedere cœpit anno DCLVII. missos in Angliam Theodorum origine Græcum, & Adrianum Abbatem, a quibus Angli sacram, humananique scientiam accepere: *Et quia litteris simul Ecclesiasticis, & sæcularibus, ut diximus, abundanter ambo erant instructi, congregata discipulorum caterva, scientiæ salutaris quotidie flumina in rigandis eorum cordibus emanabant, ita ut etiam Metricæ artis, Astronomiæ, & Arithmeticæ Ecclesiasticæ disciplinam inter sacrorum apicum volumina suis auditoribus contraderent. Indicio est, quod usque hodie supersunt de eorum discipulis, qui Latinam Græcamque æque ut propriam in qua nati sunt, norunt.* Artes illæ liberales vocantur *Ecclesiasticæ* a Beda, quod Ecclesiasticis disciplinis consociarentur, & deseruirent. Illæ igitur in Urbe colebantur, & ex Urbe ad Angliam, Galliamque transmittebantur. Easdem in Scholis publicis Episcopalibus tradi, Summi Pontifices decreverunt. Concilium Romanum sub Eugenio II. celebratum anno Christi DCCCXXVI: Can. 34. statuit: *De quibusdam locis ad nos refertur, non Magistros, neque curam inveniri pro studio litterarum. Idcirco universis Episcopis, subjectisque plebibus, & aliis locis, in quibus necessitas occurrerit, omnino cura & diligentia habeatur, ut Magistri, & Doctores constituantur, qui studia litterarum, liberaliumque artium, ac sancta habentes dogmata assidue doceant: quia in his maxime Divina manifestantur, atque declarantur mandata.* Confirmatum est idem Decretum a Leone IV. in Concilio Romano anno DCCCLIII. additumque, ut si quando deessent in Scholis hisce, artium liberalium Professores, ne Catechistæ certe deessent, & Theologi, qui sacra docerent: *Etsi liberalium artium Præceptores in plebibus, ut assolet, raro inveniuntur, tamen Divinæ Scripturæ Magistri, & Institutores Ecclesiastici Officii nullatenus desint, qui & annualiter proprio Episcopo de ejusdem actionis opere solliciti inquisiti de-*

debeant respondere. Tanta tunc erat litterarum calamitas. In his igitur Scholis Episcopalibus conjungendæ erant humanæ litteræ simul cum Divinis. Atque ita rem se habuisse constat ex testimoniis Scriptorum illius ævi a Launojo congestis. Præsertim ex Trithemio in Chronico Hirsaugiensi ad annum DCCCCLII. scribente, in Scholis Episcopalibus, & Monasteriorum præeunte Scholastico, sive Professore, præter sacras litteras, cursum trivii, & quadrivii absolutum fuisse. Nam medio ævo omnes artes in duas classes dividebantur, quarum inferior complectens Grammaticam, Rhetoricam, Dialecticam dicebatur cursus trivii, classis vero superior complectens Musicam, Arithmeticam, Geometriam, Astronomiam dicebatur cursus quadrivii, uti constat ex Joanne Sarisberiensi. In Schola Ecclesiæ Paderbonensis hæc viguisse studia, tradit auctor vitæ S. Meinuerci Episcopi apud Surium, die 5. Junii: *In Paderbonensi Ecclesia publica floruerunt studia, quando ibi Musici fuerunt, & Dialectici enituerunt, Rhetorici, clarique Grammatici. Ubi Mathematici claruerunt, & Astronomi habebantur, Physici atque Geometrici. Viguit Horatius, magnusque Virgilius, Sallustius, & Statius*. Atque alias quoque Scholas Ecclesiarum, & Monasteriorum, hæc fere studia complexas esse, probat doctissimus Thomassinus.

VII. Eodem hoc nono sæculo, revocandis in Italia litteris, & publicis Scholis constituendis, præter Romanos Pontifices, Lotharius Imperator, quem Ludovicus Pius ejus parens anno DCCCXXIII. in consortium imperii adsciverat, & Italiæ regno præfecerat, suam operam contulit. Nam edito Capitulari, quod evulgavit Muratorius Tom. 1. Part. 2. Script. Ital. & Tom. 3. Antiqu. medii ævi, Dissert. 43. statuit, ut in omni Italia essent Scholæ quædam publicæ, ad quas e vicinis Oppidis adolescentes convenirent: *De doctrina vero, quæ ob nimiam incuriam atque ignaviam quorumque Præposito-*

rum cunctis in locis est funditus extincta, placuit, ut sicut a nobis constitutum est, ita ab omnibus observetur. Videlicet ut ab his, qui nostra dispositione Artem docentes alios, per loca denominata sunt constituti, maximum dent studium, qualiter sibi commissi Scholastici ita proficiant, atque doctrinæ insistant, sicut præsens exposcit necessitas. Propter opportunitatem tamen omnium apta loca distincte ad hoc exercitium providimus, ut difficultas locorum longe positorum, ac paupertas nulli fieret excusatio. Primum in Papia conveniant ad Dungallum de Mediolano, de Brixia, de Laudo, de Bergamo, de Novaria, de Vercellis, de Derthona, *de Aquis, de Genua, de Aste, de Cuma. In Eboreja ipse Episcopus hoc per se faciat. In Taurinis conveniant de Vighintimilio, de Albegano, de Vadis, de Alba. In Cremona discant de Regia, de Placentia, de Parma, de Mutino. In Florentia de Thuscia resipiscant. In Firmo de Spoletinis Civitatibus conveniant. In Verona de Mantua, de Tridento. In Vicentia de Patavi, de Tarvisio, de Feltris, de Ceneta, de Asilo. Reliquæ Civitates forum Julii ad Scholam concurrant.* Magnam litterarum calamitatem, ut in tanta Italiæ parte, nonnisi essent novem Scholæ publicæ, ad quas e dissitis Civitatibus debuerunt se se adolescentes conferre. Atque in his Scholis *Ars* docebatur. Hujus autem nomine censet Muratorius Grammaticam indicari, quod ætate illa vix ullus esset in Italia usus Rethoricæ; quod ordinatus Philosophiæ, ac Theologiæ cursus in Scholis tradi cœperit nonnisi post annum millesimum; quodque Divinarum Scripturarum studia haud dici potuissent Artes. Sola igitur Grammatica in his Scholis a Lothario constitutis tradebatur. Verum tunc temporis Ars Grammatica humaniores quoque litteras, Poesin, Oratoriam, & Historiam explicando veterum libros complectebatur. Quapropter Joannes Monachus in vita S.Odonis Cluniacensis Abbatis circa annum DCCCCL. dicit hunc *Grammaticæ*

ticæ artis liberalibus studiis educatum. Notat quoque Muratorius singulis Scholis unum præfuisse Magistrum, & Ticinensi quidem Gymnasio Dungallum Monachum Hibernum, qui e Britannia, ubi tunc vigebat res litteraria, venit in Italiam, & Bobiense Cœnobium pluribus Libris ditavit, quique pro cultu SS. Imaginum contra Claudium Taurinensem Episcopum disputavit. At neque Romanorum Pontificum, neque Lotharii studio aucta est in Italia res litteraria. Imo Claudius Taurinensis Episcopus minime dubitavit Concilium quoddam Episcoporum Italiæ vocare Congregationem indoctorum virorum. Et cum sæculo nono Carolus Calvus, uti scribit Herricus Monachus Antissiodorensis in præfatione ad vitam S. Germani, doctos viros in Galliam acciret ad litteras promovendas, in Græcia quidem, & Hibernia eos perquisisse dicitur, non autem in Italia. Tum ex Concilio Romano anno DCCCXXVI. colligitur abundasse Italiam Clericis indoctis, quos Concilium prohibet ministerio, *ut docti valeant ad debitum ministerium pervenire*. Et Episcopos ipsos inde monendos a Metropolitano, *ut doceri possint*. Romæ tamen haud extinctas fuisse litteras colligitur ex aliquibus doctis viris, qui tunc in Urbe floruere, Anastasio, & Guillelmo Bibliothecariis, Joanne Diacono, aliisque; & e Schola Lateranensi, quæ adhuc perdurabat, & ubi instituti fuere Sergius II. Stephanus VI. aliique hujus ævi Pontifices. Beneventi quoque nec defuere litteræ. Nam Anonymus Salernitanus, quem edidit Muratorius Tomo 2. Part. 2. Scriptorum rerum Italicarum, scribit, quo tempore Ludovicus II. Beneventi erat circa annum DCCCLXXX. *triginta duos Philosophos eam Urbem habuisse*, *ex quibus unus insignis Ildericus nomine inter illos degebat*, *non solum liberalibus disciplinis apprime imbutus*, *sed etiam probæ virtuti deditus*. Opinatur Muratorius, ex commercio Græcorum, apud quos Barda Cæsar anno DCCCLIX. liberales

artes

artes revocaverat, tantam scientiæ copiam ad illos derivasse.

VIII. Sæculum decimum plane funestissimum nactæ sunt litteræ. De hoc sæculo Baronius: *Novum nunc inchoatur sæculum, quod sui asperitate, ac boni sterilitate ferreum, malique exundantis deformitate plumbeum, atque inopia Scriptorum appellari consuevit obscurum.* Et Bellarminus Lib. 4. de Rom. Pontif. Cap. 12. ait hoc sæculo nullum fuisse indoctius, infeliciusque. Scribit quoque Carolus Sigonius de Regno Italiæ Lib. 7. Cap. 178. hoc sæculo, *litterarum studia fuisse ferre nulla, nisi Philosophiæ, & Theologiæ; nam Jus Civile Romanum usque ad Lotharium Imperatorem prope Italiæ fuit incognitum, & Medicorum usus semper fuit major, quam dignitas, Poetæ, & Oratores, si qui hoc nomine digni erant, sibi potius, quam populo canebant. Qui vero cæteris antecedere eloquentiæ laude, ac varia litterarum doctrina putabantur, ii plerique Monachi erant.* At neque Philosophiæ honorem ullum fuisse, probat Bruckerus, tum quia totus eruditionis ambitus absolvebatur circulo trivii, & quadrivii, omissa Philosophia, tum quia plerique etiam quadrivium non attingebant. Pluresque adducit causas Bruckerus neglectæ in cursu artium Philosophiæ, quod nempe artes liberales, cum in Monasteriis, & Cathedralibus traderentur, hinc ad sacra studia ordinabantur; quodque libri Philosophici exposcerent notitiam Græcæ Philosophiæ, cum tamen in illis ignorantiæ sæculis nullus Græce doctus esset. Aliam causam subdit ex Christiano Thomasio cur Mathematicæ, & Philosophiæ cura paucissimos tangeret, nempe *parum utile visum fuisse Clero, & Monachis, ut laici in talibus scientiis profundius informarentur, aut exercerentur, quæ omnem auctoritatem humanam respuunt, & vel rationes palpabiles, vel assensum sensus communis desiderant, quales præ cæteris sunt scientiæ mathematicæ.* Accedit, ma-

magnam tunc temporis fuisse in Clericis, laicisque morum corruptelam. Clericorum tanta fuerunt vitia, ut Ratherius Veronensis Part. 2. de contemtu Canonum dixerit, Italicos præ ceteris contemnere Clericos, & Canones, quia præ cæteris Clerici Itali luxuriæ, & gulæ deservirent, & nonnisi barba, ac veste a laicis distinguerentur. De Romanis scribit Luitprandus Episcopus Cremonensis, & Legatus Ottonis Magni ad Græcorum Imperatorem: *Eos nos Longobardi tanto dedignamur, ut inimicos nostros, commoti, nil aliud contumeliarum, nisi, Romane, dicamus*. Censet Muratorius ad litterarum perniciem non mediocriter etiam contulisse penuriam Chartæ, & librorum. Nam Ægyptiacæ Papyri jam tunc rariores erant in Occidente, occupata a Saracenis Ægipto, & abrupto commercio inter Orientem, ac Occidentem. Solæ itaque ad scripturam supererant Chartæ Pergamenæ, seu Membranæ, quarum usus fuerat antiquissimus, quæque carius emebantur, ut sæpe in eadem membrana, oblitteratis antiquis characteribus, novi scriberentur. Libri quoque rari, & magno in pretio, ac ex barbarorum incursione rariores facti. Jam diximus Carolum Magnum ab Adriano Pontifice petiisse, ac obtinuisse libros, eosque paucos, *quantum reperire potuit*. Idipsum colligitur ex epistola Lupi Ferrariensis ad Benedictum III. circa annum DCCCLV. a quo petiit in Galliam mitti *Commentarios B. Hieronymi in Hieremiam*, *Tullium de Oratore*, *duodecim libros Institutionum Oratoriarum Quintiliani*, *Donati Commentarium in Terentium*, quos libros promittit se reddituros. Hinc vel librum donare tunc temporis, plurimi erat. De Stephano V. tamquam magnum aliquid dicitur in ejus vita apud Muratorium Tom. 3. Script. Ital. donasse Ecclesiæ S. Pauli *librum Commentariorum Prophetarum*, *librum gestarum rerum*, *librum Comitem*, idest Ritualem. Et idem Muratorius exhibet epitaphium insculptum tumulo Gregorii

gorii Cardinalis Tituli S. Clementis, in hac Ecclesia in Urbe inventum, ubi tamquam magnum donum notatur, Ecclesiæ suæ ad usum Clericorum dedisse libros Veteris, ac Novi Testamenti. Vixit is circa annum DCCXLIII. Et Turrigius in Crypt. Vatican. Par. 2. Cap. 8. duas antiquas donationes exhibet marmore inscriptas in Urbe, in quarum una Theubaldus quidam dono dedit Ecclesiæ S. Valentini sub Joanne IX. *Missalem unum, Antiphonaria duo, unum Diurni, aliumque Nocturni Officii, Feriales duos, Librum Geneseos, cum Historiis Canonicis, Passionarium, Dialogum cum Scintillario, Innaria duo, librum ex Moralibus*. In alia vero inscriptione Romanus Presbyter se donasse ait Ecclesiæ S. Nicolai in Carcere *quinque libros Deptatico, Moralia Job, Bedam super Psalterium, Librum Prophetiarum, Librum sermonum, unum librum Concordiæ, librum Manualem*. Ex hac librorum inopia, magnam cladem litteris inferri debuisse, perspectum est. In tanta autem clade, aliquas fuisse in Italia Scholas publicas, tradit Ratherius Episcopus Veronensis in Spicilegio Dacheriano, his verbis: *Pone quemlibet Nobilium Scholis tradi, quod utique hodie magis ambitu fieri videtur Episcopandi, quam cupiditate Domino militandi*: Et Atto Episcopus Vercellensis circa annum DCDL. in suo Capitulari Cap. 61. in Spicilegio Dacheriano statuit: *Presbyteri etiam per Villas, & Vicos Scholas habeant & si quislibet fidelium suos parvulos ad discendas litteras eis committere vult, eos suscipere, & docere non renuant, sed cum summa eos caritate doceant*. Unde patet, Parochorum munus fuisse Scholas habere publicas, in quibus non Clerici soli, sed pueri quilibet, litteris erudirentur. Et notat Muratorius, inter alia munia Parochialia medio ævo recenseri *Scholas habere, Pueros edocere*. Sed quænam esset tunc temporis Italorum litteratura, edicit Glaber Rodulphus qui circa annum MXLV. suas scripsit Historias a Duchesnio

nio editas: *Ipso quoque tempore* (anno nempe M.) *apud Ravennam quidam Vilgardus dictus studio Artis Grammaticæ magis assiduus, quam frequens, sicut Italis semper mos fuit Artes negligere cæteras, illam sectari.* Hinc paucos Italos doctos tulit hæc ætas, Attonem Vercellensem, Luitprandum Ticinensem, aliosque nonnullos. Romæ quidem hoc sæculo jacuisse litteras, & librorum raritas, & morum corruptela, & frequentes in eligendis Pontificibus dissensiones satis ostendunt. At non tanta invaluit ignorantia, quantam effingit Arnoldus Episcopus Aurelianensis in Conciliabulo Remensi ajens, uti apud Baronium legitur ad annum DCCCCXCII. *Quum Romæ hoc tempore nullus pene sit* (*ut fama est*) *qui litteras didicerit, sine quibus, ut scriptum est, vix Ostiarius efficitur, qua fronte aliquis docebit, qui minime didicit*: Quæ ex maledicentia prolata esse probat Baronius, cum in altero Concilio Remensi paulo post celebrato, Leo Apostolicæ Sedis Legatus tanta valuerit doctrina, ut ipsum Arnoldum confutaverit, atque Patres Concilii a priori sententia discedere impulerit. Addi potest Ratherii Veronensis Episcopi testimonium in suo Itinerario, ubi ait: *Qua ignorantia, quo melius exui, quo aptius possum, quam Romæ doceri? Quid enim de Ecclesiasticis dogmatibus alicubi scitur, quod Romæ ignoratur? Illic summi, illic totius Orbis Doctores &c.* Certe reviviscere quodammodo cœperunt in Urbe litteræ, anno DCCCCXCIX. cum Gerbertus, quem alii Aurelianensem, alii Italum faciunt, insignis Philosophus, & Mathematicus, præceptor Roberti Galliæ Regis, & Ottonis III. Imperatoris, Abbas primum Bobiensis, deinde Rhemensis, & Ravennæ Archiepiscopus supremum Pontificatum iniit sub nomine Silvestri II. Qui cum in Italia, & Germania moraretur, Codices omnium disciplinarum collegerat, tum ad sua studia, tum ad Monachorum usum, uti patet ex ejus epistolis a Duchesnio, & in Bibliotheca

Patrum editis. Nam in epiſtola 44. ad Ecbertum Abbatem Turonenſem ſcribit: *Bibliothecam aſſidue comparo, & ſicut Romæ dudum, ac in aliis partibus Italiæ, in Germania quoque, & Belgio Scriptorum, Auctorumque exemplaria multitudine nummorum redemi*. Et in epiſtola 130. ad Raymundum Monachum: *Noſti quanto ſtudio librorum exemplaria undique conquiram. Noſti, quot Scriptores in Urbibus aut agris Italiæ paſſim habeantur: Age ergo fac, ut mihi ſcribantur Manilius de Aſtrologia, de Rhetorica*. Eumdem curaſſe, ut a Gallia in Italiam mitterentur Scholaſtici, conſtat ex ipſius epiſtola ad Ecbertum Archiepiſcopum Trevirenſem: *Si deliberatis an Scholaſticos in Italiam ad nos uſque dirigatis, conſilium noſtrum in aperto eſt, quod laudabiliter laudabimus, quod feretis, feremus*. Nomine Scholaſticorum intelligendi ſunt Scolarum Magiſtri, quo nomine ipſe Gerbertus vocatur in quadam ipſius epiſtola edita a Mabillonio inter vetera Analecta; tum in aliis ſuis epiſtolis ſe Scholaſticum inſcribit. Gerberti doctrinam præſertim in Philoſophia, & Mathematica Trithemius, aliique Scriptores commendant, adeo ut meruerit Philoſophus appellari. Cum vero Mathematicarum rerum eſſet peritiſſimus, & machinarum hydraulicarum artificiis ſtuporem iniiceret, contigit ex illius ſæculi inſcitia, ut magiæ criminis accuſaretur. Cujus quidem calumniæ a Bennone Cardinali ſæculo undecimo in ſcenam productæ, in Henrici IV. Imperatoris gratiam contra Gregorium VII. & a Sigeberto Gemblacenſi, ac Martino Polono arreptæ, ſalſitatem demonſtrarunt viri docti variis argumentis, præſertim ex ſilentio Scriptorum coævorum, & laudibus, quibus Gerbertum extulerunt. Is igitur in Italia, & Urbe, quemadmodum Otto Imperator in Germania, pro illorum temporum conditione, aliquem bonis artibus honorem conſervavit.

C A-

CAPUT V.

DE GYMNASIO ROMANO SÆCULO DECIMO TERTIO

Romanorum Pontificum cura de restaurandis Scholis II. Et Imperatorum. III. Quæ fuerit his temporibus rei litterariæ facies in Italia. IV. Studium utriusque Juris Innocentius Quartus in Urbe statuit. V. Honorius Tertius instituit Scholam, & Magistrum Sacri Palatii. VI. Albertus Magnus, & Sanctus Thomas Aquinas docent in Schola Sacri Palatii. VII. Beatus Ambrosius Sansedonius restaurat in Urbe studia Theologica, VIII. De Lectoribus Sacri Palatii.

I. BOnarum artium studiis, quæ Silvester II. Romanus Pontifex, & Otto Imperator excitaverant, obstitisse videntur sæculis undecimo, & duodecimo, barbararum gentium irruptiones, & frequentes in Palæstinam expeditiones, quæ Episcopos, Principes, Clericos, Laicos occuparunt. Non defuit tamen litteris Romanorum Pontificum patrocinium, quorum decretis sæpissime cautum erat, ne deessent publicæ Scholæ in Ecclesiis Cathedralibus. Gregorius VII. in Concilio Romano, anno MLXXIII. jussit, ut *omnes Episcopi artes litterarum in suis Ecclesiis doceri facerent*. Mediolanensem hujusmodi Scholam prope S. Ambrosii Ecclesiam, ubi Clerici vacabant Philosophiæ, memorat Landulphus in Historia Mediolanensi edita a Muratorio inter Scriptores rerum Italicarum. Jussit & Lateranense Concilium sub Alexandro III. celebratum anno MCLXXX. Cap. 18. ut in Ecclesiis omnibus Cathedralibus Magister consti-

ſtitueretur, *qui Clericos ejuſdem Eccleſiæ*, *&* *Scholares pauperes gratis doceat*, cui Beneficium aliquod Eccleſiaſticum eſſet concedendum, ne a ſuis diſcipulis mercedem accipere cogeretur. Additum, ut in Eccleſiis, ac Monaſteriis illis, Scholæ reſtaurarentur, quæ forte temporum injuria deſiiſſent. Decreta hæc confirmavit Alexander III. Cap. *Quia nonnullis*. Titulo *De Magiſtris*, ſtatuitque, ut nedum in Cathedralibus Eccleſiis, verum etiam in aliis, Magiſter eſſet, *qui Clericos ipſarum Eccleſiarum*, *&* *aliarum gratis in Grammatica facultate*, *ac aliis inſtruat juxta poſſe*; utque in Metropolitana Eccleſia docendis Sacris Litteris Theologus præficeretur. Ab eodem Pontifice pluribus epiſtolis Decretalibus cautum eſt, ne aliquid pretii exigeretur pro concedenda facultate docendi, & ut hæc facultas idoneis viris minime denegaretur, ut in Cap. *Quanto*, Titulo *De Magiſtris*: *Eis diſtricte præcipiatis*, *ut quicumque viri idonei & litterati volunt regere ſtudia litterarum*, *eos ſine moleſtia*, *&* *exactione qualicumque ſcholas regere patiantur*. Quæ omnia ad majus faciliuſque litterarum incrementum ſpectabant. Neque hæ Scholæ, quas in Eccleſiis eſſe Romani Pontifices imperabant, ſolis patebant Clericis, patebant enim & laicis, uti indicant illa Concilii Lateranenſis verba: *qui Clericos ejuſdem Eccleſiæ*, *&* *Scholares pauperes gratis doceat*. Præterea Lateranenſes Patres ſe eo Conſilio ad haſce Scholas promovendas adduci affirmant, quo perſpectum ſit, eos tum Clericis, tum laicis conſulere voluiſſe: *Quoniam Eccleſia Dei*, inquiunt, *& iis*, *quæ ſpectant ad ſubſidium corporis*, *&* in *iis*, *quæ ad profectum animarum proveniunt*, *indigentibus*, *ſicut pia mater providere tenetur*, *ne pauperibus*, *qui parentum opibus juvari non poſſunt*, *legendi*, *& proficiendi opportunitas ſubtrahatur*. Quæ Epiſcoporum cura certe univerſos complectitur. Cæterum raros fuiſſe per hæc tempora Magiſtros Theologiæ, indicat Honorius III.

Cap.

Cap. *Super ſpecula* Tit. *De Magiſtris*, ubi renovans Concilii Lateranenſis decretum, ait: *quia ſuper hoc propter raritatem Magiſtrorum ſe poſſent forſan aliqui excuſare, ab Eccleſiarum Prælatis, & Capitulis ad Theologiæ profeſſionis ſtudium aliqui docibiles deſtinentur, qui cum docti fuerint, in Dei Eccleſia velut ſplendor fulgeant firmamenti, ex quibus poſtmodum copia poſſit haberi Doctorum.*

II. Huic Romanorum Pontificum ſtudio de Scholis, litteriſque reſtaurandis acceſſit ſimile ſtudium nonnullorum Imperatorum, quorum auctoritate excitatæ ſunt hoc ævo plurimæ Academiæ, ſive Univerſitates. Nam Scholæ illæ publicæ olim a Lothario I. in Italia erectæ, uti obſervat Clariſſimus Muratorius Diſſert. 44. Tom. 3. Antiqu. medii ævi, nec Univerſitates, nec Academiæ dici proprie potuere; quod unus in illis Magiſter incumberet litteris edocendis, quemadmodum Ticini unus Dungallus, Eporediæ unus Epiſcopus; atque adeo Academiarum in Italia reſtauratio, poſt extinctum Romanum Imperium, ad hæc tempora eſt referenda. Sæculo duodecimo, Juris Romani ſtudium ubique cœpit invaleſcere. Cum enim Piſani, qui claſſe adiuverant Lotharium Imphratorem contra Rogerium Ducem Apuliæ bellum gerentem, inopinato reperiiſſent Amalphi Digeſtorum Libros, ac Piſas adſportaſſent, quos deinde initio ſæculi decimiquinti, Florentini in patriam detulere; cumque iiſdem temporibus, repertus fuerit Ravennæ, quæ Civitas longo tempore Romanis legibus vixerat, Conſtitutionum Imperialium liber, & inde cæteri libri Juris, imo & Digeſtorum aliud exemplar in lucem venerit; hinc Jus Romanum poſt diuturnum exilium, oblivionemque rediit in Italiam, revixitque. Sunt tamen viri clariſſimi, qui, affirmantibus aliis, negant Pandectarum Codicem a Piſanis apud Amalphim repertum. Et Muratorius teſtis eſt, ante annum MCXXXV. quo inventus eſt Codex Amalphi-

phitanus, libros Digestorum notos aliquibus in Italia fuisse, ac adductos in Charta quadam anni DCCLII. pro Episcopo Aretino contra Episcopum Senensem. Ut ut res istæc se habuerit, certum est duodecimo sæculo Jus Romanum in Italia e tenebris emersisse, & Italorum studia ad illius interpretationem, ac usum continuo exarsisse. Nam Lotharius Imperator publico edicto in omnes Imperii regiones emisso decrevit Jus Romanum in Scholas publicas, inque omnia Tribunalia admitti, ex eoque imposterum causas judicari, deletis legibus Longobardorum, & vestigiis pristinæ servitutis. Primam autem Juris Civilis Scholam aperuit Bononiæ, statuitque Professorem Irnerium, qui tam egregii facinoris auctor fuerat Imperatori. Qui cum Græcam linguam didicisset, Juris quoque scientiam ex Urbe Constantinopolis secum in Italiam aduexisse creditur; ibi namque adhuc patebant tum cæterarum artium Scholæ, tum præcipue Juris Civilis, quod suppressis Latinis Justiniani libris e Græcis Basilicorum Codicibus promebatur. Itaque duodecimo sæculo, Italia, & præcipue Bononiensis Schola excelluit studio Juris Romani, ut ab Anonymo quodam, quem vulgavit Muratorius Tom. 5. Script. Ital. in libro de bello & excidio Comensis Civitatis ad annum MCXXVII. Bononia jam docta vocetur. Unde coniicit Muratorius, jam ante inventum Codicem Pandectarum, & sub finem undecimi sæculi Irnerium Bononiæ docuisse. An aliæ quoque disciplinæ in Schola Bononiensi tum traderentur, satis non constat. Censet doctissimus Muratorius anno MCCVIII. Boncompagnum Florentinum fuisse primum Grammaticæ, & humaniorum Litterarum Professorem. Sigonius in Historia Bononiensi ad annum MCCXIX. memorat Honorii III. epistolam ad Episcopum Bononiensem, *ut Theologiæ studium in Urbe aleret, neque Religiosos, aut Juri Civili, aut Physicæ operam dare permitret*. Tantaque fama claruit Bononiensis Schola, ut Odolfre-

fredus, qui anno MCCLXII. ibi Leges docebat, scripserit: *Vidi ego Bononiæ, ætate Domini Azonis, quum Scholares poterant vitare forum in causa criminali, & aderant eo tempore ferme decem millia Scholarium*. Quod quidem cum Bononiensis Civitatis potentiam quamaxime augeret, hinc Professores adigebantur sacramento, nullibi nisi Bononiæ Jurisprudentiæ Scholam habituros, neque ullo modo auctores futuros, ut Bononiensis Scholæ gloria minueretur. Hujus juramenti exempla quædam ex Archivo Bononiensi depromta exhibet Muratorius. Id tamen impedire non potuit, quin plures viri docti alibi docuerint. Seculo decimo tertio insignis fuit Schola Legum Mutinæ, Professore Guidone de Luzaria, quem deinde Carolus I. Andegavensis Neapolim accersivit. Celebre etiam fuit Gymnasium Patavinum in odium Bononiensium a Friderico II. erectum anno MCCXXII. edito Diplomate, quo revocavit Constitutionem latam de Studio & Studentibus Bononiæ. Ab eodem Imperatore restaurata est Neapolitana Academia ad hæc usque temra celeberrima. Aliæ quoque publicæ Scholæ in Neapolitano Regno erectæ, uti testatur Nicolaus de Jamsilla Tom. 8. Script. rerum Ital. *Ipse vero Imperator liberalium artium, & omnis approbatæ scientiæ Scholas in Regno ipso constituit, Doctoribus ex diversis Mundi partibus per præmiorum liberalitatem accitis*. Celebres etiam fuere his temporibus in Italia Academiæ Florentina, Pisana, Perusina, Ferrariensis, & aliæ, de quibus agit Middendorpius in libello Academiarum totius Orbis. Quo autem ritu Doctores ad publicum docendi munus accerserentur, habetur ex Charta quadam an. MCCXX. edita a Muratorio, qua Jacopinum de Ruffinis Parmensem ad publicam Juris Civilis in Gymnasio Patavino professionem Prætor Patavinus invitavit. Denique Academiarum in Italia splendori non parum contulit Fridericus Ænobardus Imperator, lata anno MCLVIII. Authenti-

ca

ca *Habita*, quæ extat in Codice *Ne filius pro patre*. Ea enim libera permisit itinera, causa studiorum: *omnibus, qui causa studiorum peregrinantur Scholaribus, & maxime Divinarum atque sacrarum Legum Professoribus hoc nostræ pietatis beneficium indulgemus, ut ad loca, in quibus exercentur studia litterarum, tam ipsi, quam eorum nuncii veniant, & in eis secure habitent*: vetuit illis aliquam injuriam irrogari, illorumque negotia permisit, vel ab Episcopo, vel a Rectore Gymnasii definiri. Sunt qui putant latam hanc sanctionem a Friderico II. Imperatore, sed anno MCLVIII. is imperio minime præerat.

III. Cæteris liberalibus Disciplinis haud tanta fuit in Italia fortuna, quanta fuerat Juri Romano. Narratur a Leone Ostiensi in Chronico Cassinensi Lib. 2. cap. 33. *In Synodo Romana neminem Berengario valuisse obsistere, ideoque Albericum evocatum fuisse ad Synodum, eumque post multos verborum conflictus, cum neuter cederet, unius hebdomadæ acceptis induciis, librum adversus Diaconum edidisse, & omnes ejus assertiones dextruxisse*. Et Sigebertus scribit, Albericum præstantis doctrinæ virum, quod Berengarii facundiæ in dicendo resistere non potuisset, spatium dierum septem ad respondendum petiisse. Hunc Albericum postea Cardinalem Petrus Diaconus in libro de viris illustribus Cassinensibus vocat singularem illis temporibus virum, & Philosophum insignem. A Baronio tamen ad annum MLIX. hæc narratio exploditur. Certe tamen ætate illa Dialectica inter artes liberales præcipuum habebat locum, atque in hac palæstra Berengarius cum asseclis suis præcipue fuit versatus. Hinc ex innumeris quæstionibus ope Dialecticæ excogitatis, enatum novum genus philosophandi, quod vocatur Philosophia Scholastica, quia e Scholis Monasterioaum, in quibus Dialecticæ argutiæ vigebant, prodiit. Præsertim in Schola Parisiensi duodecimo sæculo obtinuit

nuit Dialecticæ ſtudium,teſteAbaelardo in Hiſtoria calamitatum ſuarum, qui in hac diſciplina fuit omnium verſatiſſimus. Et ad audiendum Abaelardum ex Urbe quoque confluebant Pariſios adoleſcentes, uti Fulco in epiſtola ad ipſum data teſtatur: *Roma tibi ſuos docendos tranſmittebat alumnos; & quæ olim omnium artium ſcientiam auditoribus ſolebat infundere, ſapientiorem te ſe ſapiente, tranſmiſſis Scholaribus monſtrabat*. Addit ex Anglia, aliiſque diſſitis regionibus adoleſcentes, ut erudirentur in Dialecticis Abaelardum adiiſſe. Quamvis tamen per hæc tempora paucos Litteræ habuerint in Italia cultores; habuere tamen aliquos, præſertim Lanfrancum, & Anſelmum, quorum opera, uti olim, ita etiam hac ætate, ex Italia in Galliam, Britanniamque tranſmigrarunt Litteræ. Teſtis eſt Guilelmus Malmesburienſis libro I. de GeſtisAnglorum, Lanfrancum *liberales artes, quæ jamdudum ſorduerant e Latio in Gallias vocaſſe, & acumine ſuo expoliviſſe*. Et Guitmundus Epiſcopus Averſanus in libro de veritate Corporis, & Sanguinis Chriſti ait: *Per Domnum Lanfrancum, virum æque doctiſſimum liberales artes Deus recaleſcere, atque optime reviviſcere fecit*. Eadem fere habet Guillelmus Gemmeticenſis lib. 6. Hiſtoriæ Normannorum. Tunc Pariſienſis Schola aſſurgere cœpit, Italis quoque ad eam confluentibus, cauſa addiſcendi Diſciplinas illuc a Lanfranco aduectas. Et hujus quidem diſcipuli fuere Alexander II. & Gregorius VII. Pontifices Summi. Tantaque doctrinæ fama celebris eratPariſienſis Schola,ut teſte Ottone Friſingenſi Lib. I. Cap. 45. de geſtis Friderici I. quum ſuſpectæ quædam propoſitiones Giberti Porretani Pictavienſis Epiſcopi delatæ eſſent ad Eugenium III. Papam anno MCXLVI. is reſponderit: *Se Gallias introire, ibique de hoc verbo, eo quod propter litteratorum virorum copiam ibidem manentium opportuniorem examinandi facultatem haberet, plenius velle cognoſcere*. Sed

ad Italiam ut redeamus, ibi a sæculo duodecimo viguit Studium Juris Romani. Patet ex Pancirolo in libro de Claris Legum Interpretibus, plures tunc temporis floruisse Jurisconsultos, variisque in Italiæ Gymnasiis docuisse. Dialectica suum habuit locum. Huic accessit studium librorum Aristotelis, qui in Arabicum versi pervenerant in Occidentem; & aliorum Orientalium librorum, quos Constantinus Monachus Cassinensis peritissimus Orientalis scientiæ aduexit in Italiam. Hinc errores illi erupere, quos enumerat Joannes Franciscus Buddeus in libro de Hæresibus ex Philosophia Aristotelica ortis. Hinc etiam in Academia Parisiensi proscripti Aristotelis libri physici, ac metaphysici, cum a Cardinali Roberto de Corceone, cui demandata fuerat cura reformandæ Academiæ, tum a Simone Cardinali Legato Gregorii IX. de qua re videndus Launojus in libro de varia Aristotelis fortuna. At in Italia, & alibi non eadem fuit Aristotelis fortuna. Nam in Germania, & Italia eos vulgari curavit Fridericus II. Imperator magnus Litterarum patronus, qui Galeni, Aristotelis, & aliorum Philosophorum Opera e Græco, & Arabico verti imperaverat. Extat apud Petrum de Vineis Lib. 3. ep. 69. hujus Imperatoris epistola ad Bononienses Professores, qua eis libros plures Philosophicos transmittit. Tum in Academiis Bononiensi, Patavina, Ferrariensi, Neapolitana lectus Aristoteles, inualuitque Philosophia Paripatetica Saracenica. quam in Germania Albertus Magnus, & in Gallia, ac Italia Thomas Aquinas propagarunt; adeo ut annis Christi MCCCLXVI. & MCCCLII. Cardinales, quibus commissa fuit cura reformandæ Parisiensis Academiæ, Aristotelis libros publice legendos permiserint. Denique præter Legum, & Peripateticæ Philosophiæ studia censet Muratorius, tum temporis Italos in publicis Academiis operam dedisse *Trivio & Quadrivio* nempe Grammaticæ, Rhetoricæ, Dialecticæ, Geometriæ, Arithmeticæ, Mu-

ficæ, Astronomiæ. Sed politiores Litteræ nonnisi sæculo decimo tertio reviviscere cœperunt opera Dantis Aligerii, ejusque discipuli Francisci Petrarchæ, quorum conatum imitati sunt innumeri viri eruditi, qui ex horum disciplina prodierunt.

IV. Perlustratis Scholis, statuque rei litterariæ in Italia, adeundum jam nobis est Romanum Gymnasium, quod ab Innocentio IV. Pontifice anno MCCXLIII. Studia accepit Juris utriusque. Diximus, duodecimo sæculo auctoritate Lotharii Imperatoris, & opera Irnerii Jurisconsulti, tum Bononiæ, tum in aliis Academiis Jus Romanum publice doceri cœpisse. Eadem ætate, auctore Gratiano, prodiit Juris Canonici Collectio, quæ summo plausu excepta, pluresque nacta Commentatores cœpit etiam e publicis Cathedris doceri. Igitur Innocentius Pontificii non minus ac Cæsarii Juris consultissimus, uti ejus testantur Commentarii in quinque Libros Decretalium, & Liber apologeticus de jurisdictione Imperii, & auctoritate Pontificis contra Petrum de Vineis editus, qui pro Friderico Imperatore scripserat, unde *Canonistarum splendor*, *atque Organum veritatis* dicitur a nonnullis, sapientissimo consilio decrevit, ut in Urbe vigerent studia Juris Ecclesiastici, & Civilis. Addidit huic studio privilegia, illa nempe omnia, quæ aliis Studiis generalibus collata essent, illudque peculiare, ut iis, qui in Romano Gymnasio Juribus operam darent, fas esset suorum Beneficiorum fructus percipere, ac si in Ecclesiis suis residerent. Namque de Jure communi Cap. *Super specula* Tit. *De Magistris*, hoc privilegium solos complectitur, qui incumbunt Theologicis rebus. Extat Innocentii IV. Constitutio in Libro Sexto Decretalium Cap. *Cum de diversis*. Tit. *De privilegiis*, atque ita se habet: *Cum de diversis Mundi partibus multi confluant ad Sedem Apostolicam quasi matrem, nos ad communem tam ipsorum, quam aliorum omnium Commodum,*

& profectum paterna sollicitudine intendentes, ut sit iis mora hujusmodi fructuosa, providimus, quod ibidem de cætero regatur & vigeat studium Juris Divini, & humani, Canonici videlicet & Civilis. Unde volumus, & statuimus, ut studentes in Scholis ipsis penes Sedem eamdem talibus omnino privilegiis, libertatibus, & immunitatibus gaudeant, quibus gaudent Studentes in Scholis ubi generale regitur Studium, ac recipiant integre proventus suos Ecclesiasticos, sicut illi. Hinc plurimi Innocentium IV. faciunt Romani Gymnasii primum auctorem. Unde & Joannes Andreas in Clementina prima *De Magistris* asserit Bononiensem Academiam Romana esse antiquiorem. Et Passerinus in Commentario ad hanc Decretalem fatetur quidem Romanum Gymnasium antiquissimum, & a priscis Imperatoribus exstructum; attamen Innocentium IV. censet primum e Romanis Pontificibus illud restaurasse. Id vero de solis Legum studiis intelligendum est, quæ primus Innocentius Romano restituit Gymnasio. Cum enim sæculo duodecimo post longam oblivionem Jus Romanum prodierit in lucem, ac publice doceri cœperit; cumque etiam Jus Pontificium tunc temporis sedem in Scholis publicis habuerit, hinc consentaneum erat, ut hæc præclarissima studia in Urbe quoque vigerent. Quod quidem præstitit Innocentius. Cæterum ante Innocentium erat in Urbe Schola publica Theologicarum rerum, Schola Sacri Palatii, quæ nec defuit medio ævo; & hanc Honorius III. restauraverat. Quapropter, Innocentio auctore, nonnisi Jura Ecclesiastica, & Civilia in Urbe publice interpretari cœperunt; & id indicant ipsius Pontificis verba: *providimus quod ibidem de cætero regatur & vigeat Studium Juris Divini & humani, Canonici videlicet & Civilis*. Preterea Innocentius Scholis publicis Urbis contulit privilegia omnia, quæ aliis Universitatibus collata essent. Nam familiare erat tunc temporis privilegia erectis Universitatibus

bus expetere, ac obtinere a Romanis Pontificibus. Ipse Innocentius, teste Ciacconio *Auditores Academiæ Parisiensis vectigalibus exemit, & ne extra Lutetiam per litteras Apostolicas super litibus inter eos exortis trahantur, primus omnium vetuit*. Academias quoque Tolosanam, Valentinam, & Placentinam pluribus ab Innocentio auctas prærogativis, testatur Raynaldus in Annalibus. Itaque sub tanti Pontificis patrocinio floruit in Urbe pro conditione illorum temporum res litteraria. Nam etiam familiaritate sua, & honoribus viros doctos prosequebatur; unde ait Ciacconius. *Doctorum virorum familiaritate, eum mirifice delectatum fuisse testimonio sunt quatuor ipsius Cardinalium creationes, quibus Carnalium sedes jampridem vacuas optimo quoque & doctissimo in Collegium cooptato replevit*. In eorum numero fuit Petrus Capoccius Romanus, qui ex suis paternis bonis Collegium dictum Sapientiæ, Perusiæ excitavit, ubi quadraginta juvenes alerentur, qui Litteris addiscendis operam darent. Iisdem temporibus eximii quidam Jurisconsulti Romæ fuerunt. Goffredus Tranensis Gregorii IX. Cappellanus, qui Juris disciplinam, servato Decretalium ordine, in compendium redegit: Bernardus Compostellanus Innocentii IV. Cappellanus, cujus jussu *Casus Decretalium* confecit, & eruditos in eas Commentarios composuit, quos *Apparatus* vocant: Durandus Speculator Causarum Auditor in Curia Romana, pluribus libris, & operibus clarus, & Episcopatu Mimatensi celeberrimus: Bernardus Bottonus Parmensis Sacri Palatii Auditor, Glossarum collector præstantissimus: Henricus Hostiensis, quem Innocentius Ebrodunensi Ecclesiæ præfecit, aliique, quorum opera maximum in Urbe, & Academia splendorem Legibus sive Ecclesiasticis, sive Civilibus conciliavit. Denique ex hac Innocentii IV. Sanctione colligitur, tunc primum Romanam Academiam ad cæterarum Academiarum normam

mam compositam esse; cum illi communia fecerit privilegia omnia, quibus utebantur *studentes in Scholis ubi generale regitur Studium*. Jam vero cæteræ Universitates suum habebant Rectorem, quem ipsi Professores, Discipulique eligebant; & is ex Constitutione *Habita* Friderici Imperatoris in illorum negotiis definiendis ordinariam exercebat jurisdictionem. Nam Fridericus aut Episcopum, aut Dominum, aut Magistrum suum permiserat a Studentibus adeundum, ut in eorum negotiis jus diceret. Ubi nomine *Domini*, non quidem Magistratus loci, aut Præses Provinciæ indigitatur, uti nonnullis visum est; cum certum sit, Fridericum exemptos voluisse Scholares a foro Præsidis, vel Magistratus; nec is *Dominus* dici consueverit, uti observat Cujacius. Alii eumdem *Dominum* ac Magistrum faciunt. Alii *Dominum* censent intelligendum Rectorem Academiæ, *Magistrum* vero peculiarem cujusque Præceptorem. Atque hæc est sententia Petri Rebuffi Lib. 3. de privilegiis Scholasticorum. Certe Bonifacius VIII. in sua Constitutione de Studio Urbis, nomine *Domini*, cui Fridericus hanc jurisdictionem concesserat, intellexit Rectorem. Nam Rectori Academiæ Romanæ adscripsit jurisdictionem definiendi causas civiles, & criminales Professorum, & Discipulorum, innovata Friderici Imperatoris Sanctione. Ex his vero patet Romanam Academiam ab ætate Innocentii IV. suum habuisse Rectorem donatum hac præclarissima jurisdictione.

V. Diximus, publicas Theologicarum rerum Scholas ante Innocentii Quarti tempora in Urbe extitisse. Nec Scholæ illæ Urbi deesse poterant, quas Concilium Lateranense, Alexander III. aliique Pontifices, ut in omnibus essent Ecclesiis Cathedralibus imperarunt. Diximus quoque, medio ævo in ipso Palatio Pontificio insignem viguisse Scholam sacrarum rerum. Hanc temporum injuria extinctam restaurare cœpit Honorius III. anno

no MCCXVIII. cum instituit Scholam, Magistrumque Sacri Palatii, suadente S. Dominico Fundatore amplissimi Ordinis Prædicatorum, quem virum sanctissimum, atque doctissimum, primum huic Scholæ præfecit. Rem ita narrat Malvenda in Annalibus Ordinis Prædicatorum: *Sanctæ Sabinæ Monasterium vicinum erat Pontificis Maximi ædibus. Quare cum B. Dominicus cerneret quotidie, occupatis cum Pontifice Cardinalibus, eorum ministros in Aula variis deambulationibus, ac nugis tempus terere, indoluit, & Pontificem adiit, ac dixit turpe, & damnosum esse, tempus a tanta multitudine in cassum teri, sibique videri utile futurum, si tantisper dum Cardinales cum eo in negotiis occupantur Ecclesiæ, quispiam doctus utile aliquod publice interpretaretur. Placuit admodum Honorio consilium, & ipsi, qui consulverat (nam magnus in sacris Litteris vir erat) id negotium dedit, quod libenter suscepit ille, & quotidie Pauli Apostoli, magno auditorum consessu, & attentione interpretari epistolas cœpit. Atque adeo res placuit, ut deinceps institutum sit, ut ex Ordine Prædicatorum ad ejusmodi munus aliquis semper eligeretur, & dignitatis ille titulo, qui delectus fuisset, insigniretur, Sacri Magister Palatii diceretur.* Eadem in vita Honorii narrat Oldoinus. Hæc igitur fuit occasio instituendæ Scholæ, & Magistri Sacri Palatii. Quæ deinde Schola non solos Cardinalium ministros complectebatur, sed universos, qui voluissent edoceri. Ne vero quis putet Sanctum Dominicum in Palatio Pontificio egisse potius Concionatorem, quam publicum Sacræ Scripturæ Professorem, audiendus Sanctus Antoninus, qui in Hist. Part. 3. Tit. 22. Cap. 2. ita refert: *Ad sapientiam Scripturarum, & Sacræ Theologiæ totum se applicans B. Dominicus, amore ejus noctes ducebat insomnes, ut sacra ejus testatur Historia; indeque hausit avide, quod postea effudit abunde: Magisterque factus in sacra Theologia, primusque Magister Sacri Palatii,*

latii, quæ postea dignitas Ordini Prædicatorum fuit indulta, legit in Curia Romana, & aliis locis plures libros Paginæ sacræ, disputans frequenter contra hæreticos, & prædicans, & exhortans cunctos fideles, & maxime per Ordinem suum, cui soli collatus est titulus Ordinis Prædicatorum. Audiendus etiam auctor coævus, Joannes de Columna, Ordinis Prædicatorum, quem Alexander IV. præfecit Ecclesiæ Messanensi, in libro de viris illustribus, inquiens de S. Dominico: *Cum autem esset Vir Dei Romæ multi ad ejus sanam doctrinam convolabant. Legebat enim tunc in publicis Scholis Paulum, ad cujus Scholas confluebat non modica turba Scholarium, & etiam Prælatorum, & Magister ab omnibus vocabatur.* Addit, scripsisse illum Commentarios in epistolas Pauli. Indubium itaque est, S. Dominicum egisse in Schola Palatii Pontificii publicum Sacrarum Scripturarum Professorem, primumque huic Scholæ præfuisse. Hinc ipsi, & ejus successoribus, adscriptus *Magistri* titulus, quo donabantur, qui e Cathedra docerent, vel docuissent. Hinc dicti *Magistri Sacri Palatii*, quod Scholis Sacri Palatii præessent. Certe S. Dominici successores, in hoc præstantissimo officio, diu hoc docendi munere functi sunt. Fatetur doctissimus Jacobus Echard Tomo 1. Scriptorum Ordinis Prædicatorum, pag. 21. quod sæculo decimo tertio, Magistri Sacri Palatii *munus in Scholæ Romanæ, & Pontificiæ regimine, & in publica Sacræ Scripturæ expositione potissimum contineretur, quos duplici hoc officio functos certo nobis constat.* Id etiam fatetur Fontana in libello de Magistro Sacri Palatii. Et quidem B. Bartholomæus de Bragantiis, Ordinis Prædicatorum, quem Fontana proximum facit in hoc munere S. Dominici successorem, deinde Episcopus Vicentinus, libros Dionysii Areopagitæ in Palatio explicavit, ac Commentariis illustravit. Durandus a S. Portiano vir doctissimus, Magister Sacri Palatii sub Joanne XXII. tum Episco-

ſcopus Meldenſis, ipſemet in ſuis ad libros Sententiarum Commentariis fatetur ſe in Palatio Pontificio Sacras Scripturas docuiſſe. Nam etiam Pontifices, qui Avenione conſederunt, ibi Magiſtrum, Lectores, Scholamque habuerunt Sacri Palatii. Sed & jus conſtituendi Doctores Theologiæ, quod Magiſtro Sacri Palatii incumbebat, quodque ei confirmavit Eugenius IV. uti dicendum erit ſuo loco, oſtendit illum præfuiſſe Scholæ Palatinæ Theologicarum rerum. Et hujus illius muneris intuitu Pius V. Conſtitutione edita anno MDLXX. declaravit Magiſtrum Sacri Palatii Canonicum Vaticanæ Baſilicæ, conceſſa illi Præbenda Theologali, juxta Concilii Tridentini decreta: *Baſilicæ prædictæ*, ait, *illiuſque perſonis percommodius, valdeque utile, & neceſſarium eſſe cenſentes, ut unam Theologalem Præbendam in dicta Baſilica inſtituamus, illamque officio Magiſtri Palatii hujuſmodi adſcribamus, quo facilius Magiſter dicti Palatii pro tempore exiſtens perſonis Baſilicæ, & Palatii hujuſmodi doctrina, & opera ſua, & ſacrarum Litterarum, & doctrinæ ejuſdem D. Thomæ interpretatione, & lectura prodeſſe, ac onera officii hujuſmodi ſibi pro tempore incumbentia facilius perferre, commodiuſque ſuſtentari poſſit*. Quam Pii V. ſanctionem deinde Gregorius XIII. revocavit. Quæ omnia evincunt, primam hujus muneris inſtitutionem fuiſſe, ut in Pontificio Palatio Theologicas res, & ſacras Litteras edoceret, Scholiſque præeſſet, quæ in Palatio habebantur. Poſtea ab hoc docendi munere ceſſarunt Sacri Palatii Magiſtri, quod illorum opera ſæpiſſime uterentur Pontifices in graviſſimis Eccleſiæ negotiis, quod eis non raro Legationes committerent, quod in Conciliis illos adeſſe vellent, quodque ſacris rebus in Palatio edocendis incumberent Lectores Sacri Palatii. Nihilotamen minus novis privilegiis, ac juribus aucta eſt dignitas Magiſtri Sacri Palatii, quæ nonniſi viris ſelectiſſimis conſuevit committi. Leo X. in Concilio

Lateranensi v. Paulus V. Urbanus VIII. decreverunt, ne ulli in Urbe typis ederentur libri, inconsulto Palatii Apostolici Magistro. Sed hæc, aliaque illius jura, & officia in eximio libro ad hanc rem mox edendo complectitur eruditissimus Joseph Catalanus pluribus jam evulgatis libris præclarissimus.

VI. In hac Schola Sacri Palatii, quam Honorius Papa III. instituerat, seu potius restauraverat, & ubi S. Dominicus, tum alii doctissimi ex Ordine Prædicatorum, sacras res pertractaverant, docuerunt quoque hoc sæculo decimo tertio Albertus Magnus, ejusque discipulus S. Thomas Aquinas. Ille quidem Romam venit anno MCCLV. Alexandro IV. Pontifice, ut ibi Dominicanis suis, ac Minoritis apud Pontificem patrocinaretur, quos ab Universitate Parisiensi amovere conabantur Parisienses Professores. Hac occasione, petente Pontifice, vir doctissimus e cathedra disseruit de Evangelio S. Joannis, deque epistolis Canonicis, uti narrat Cantipratanus Lib. 2. Cap. 10. *Sed post præfatas disputationes cum adpetitionem D. Papæ, & omnium Cardinalium ipse Magister Albertus Evangelium Joannis, & Epistolas Canonicas miro, & inaudito modo super omnem hominem exponendo legisset*. Non alibi sane, quam in Schola Sacri Palatii. Eccur enim Pontifex, Cardinalesque optassent, ut in Scholis sui Ordinis, vel quæ ad Palatium Pontificium minime spectabant, ille dissereret? Sed ipsemet Albertus Magnus Par. 2. Summæ indicat, se in Palatio Pontificio lectiones habuisse de unitate intellectus contra Averroem. *Hæc omnia*, ait, *aliquando in Curia collegi existens ad præceptum D. Alexandri Papæ, & factus fuit ibidem libellus, quem multi habent, & intitulatur contra Averrois*. Verisimile est, hanc quæstionem de unitate intellectus, non ad Philosophiam, sed ad Scholasticam Theologiam, quam ille tractabat, spectasse. Quod igitur Albertus Magnus in Pontificiis Ædibus docue-

cuerit, hinc illum Petrus de Pruſſia in ipſius vita Cap. 32. affirmat, fuiſſe Lectorem Sacri Palatii, & Jacobus Echard Tom. 1. Script. Ordin. Prædic. recenſet eumdem inter Magiſtros Sacri Palatii. Huic viro tam inſigni præclariſſimum illud Eccleſiæ lumen Thomas Aquinas in eodem munere ſucceſſit. Eum namque e Schola Pariſienſi, ubi magna eminebat doctrinæ fama, accerſitum anno MCCLXI. juſſit in Urbe res Theologicas pertractare Urbanus IV. Pontifex, Theologiæ, cui in Academia Pariſienſi vacaverat, amantiſſimus. Ita quidem teſtantur in Urbani IV. vita Nauclerus, Platina, & Ciacconius, quorum poſtremus hæc ſcribit de S. Thoma: *Romam ab Urbano accerſitus, ſpretis dignitatibus, quæ ultro ei offerebantur, totum lectioni, & ſcriptioni dedit. Nam & Scholam Romæ inſtauravit, & rogatu Urbani multa conſcripſit, & totam fere naturalem Philoſophiam, ac moralem commentationibus expoſuit; & contra Gentiles libros aureos edidit; explicuit Job, Cantica Salomonis, Joannem, & plurima alia tanto ingenio, & doctore digna; Catenam auream ex omnibus Catholicis Scriptoribus in Evangelia collegit.* Quæ res indigitatur quoque a Ptolomæo Lucenſi ejus diſcipulo his verbis: *Tunc Frater Thomas rediit de Pariſiis, ex certis cauſis, & ad petitionem Urbani multa fecit, & ſcripſit præcipue duo. Unum fuit, quod expoſuit Evangelia ſub miro contextu diverſorum Doctorum, ut unus auctor videtur, quod non fuit ſine magna auctoritate tradentis... Iſto autem tempore Frater Thomas tenens ſtudium Romæ, quaſi totam Philoſophiam Ariſtotelis ſive naturalem, ſive moralem compoſuit, & in ſcriptum, ſive compendium redegit, ſed præcipue ſingulari, & novo Ethicam, & Metaphyſicam quodam modo tradendi.* Hoc Ptolomæi Lucenſis teſtimonium adducitur quoque a Jocobo Echard in ſuo Opere de Scriptoribus Ordinis Prædicatorum, ubi agit de S. Thoma, additque: *Deinceps autem in illis, in*

quibus Summi Pontifices pro libito agebant Civitatibus, Urbeveteri, Anagniæ, Viterbii, Perusii, & ipse eos sequutus, commoratus est, Scholam Theologicam ubique regens apud nostros ubique nova in rem Ecclesiæ condens, ac edens Opera. Atqui non in sui Ordinis Scholis, sed in Palatii Pontificii Schola S. Thomam docuisse plurima probant, quod nempe ab Urbano IV. Romam accersitus sit ad docendum, quod illius jussu docuerit, quod varias per Civitates sequutus fuerit itinera Pontificum, quodque in locis, ubi Pontifices habebant domicilium, in cathedram ascenderit. Nam Magister, & Schola Sacri Palatii, ubique Pontificem sequebantur. Eccur ille tot domicilia, Scholasque mutasset, cur adhæsisset Pontificibus alio migrantibus, si dumtaxat apud suos docuisset? Quo tempore, dum in Urbe Theologiam publice legeret, instituta a Pontifice Festivitate Sanctissimi Corporis Christi, Ordinem Divini Officii in hac solemnitate recitandum composuit. Rem narrat in vita Urbani IV. Ciacconius: *Anno Domini* MCCLXIV. *Pontificatus III. Sanctissimi Corporis Christi solemnitas, quinta feria post octavam Pentecostes ab eodem Pontifice perpetuis temporibus cum solemni supplicatione, quæ nunc etiam celebratur, instituta est* Cap. 1. De Reliqu. & Vener. Sanctor. *in Clementinis, cum ejus solemnitatis Officium Sanctus Thomas Aquinas, qui eo tempore Theologiam publice in ea Civitate profitebatur composuisset, Hymnos, inquam, & preces solemnes, in quibus figuræ Veteris Testamenti cum rebus Novi conferuntur*. Rediit deinde Parisios Doctor Angelicus, rursusque Romam adiit anno MCCLXXI. ac iterum in Urbe docuit, uti scribit laudatus Jacobus Echard, demum Neapolitanam Academiam suis lectionibus illustravit.

VII. Circa eadem tempora, Schola Theologicarum rerum Sacri Palatii alterum habuit insignem doctrina, & sanctitate Professorem ex Ordine Prædicatorum B. Am-

B. Ambrosium Sansedonium Senensem, versatissimum in studiis Philosophicis, ac Theologicis, quibus Coloniæ, & Parisiis operam dederat. Ut enim narrat Julius Sansedonius Episcopus Grossetanus in vita Beati Ambrosii, quam Romæ edidit anno MDCXI. Urbanus IV. jussit illum in Urbe Theologiam publice docere, atque Scholam injuria temporum collapsam restaurare. Eadem narrat Fontana in Theatro Dominicano. Eadem quoque narrant Scriptores illius vitæ apud Bollandum die 10. Martii. Cap. 15. his verbis: *Dominus Innocentius IV. Pontifex Maximus, qui in scientia magnus fuit, audita Servi Dei Ambrosii fama, ad Episcopales dignitates eum promovere tentavit: sed vir sanctus sancta quadam resistentia omnino eas acceptare recusavit: & quia jam Theologorum Scholæ in Italia, & præcipue Romana Urbe ob proximas belli perturbationes defecissent, cupiens dictus Pontifex Theologiæ studium in melius reformare jussit Beatum virum in Urbe commorari, ut Theologiam legeret. Per triennium itaque Theologiam Romæ legit, & vacationum tempore, populo cum magno Prælatorum, & Cardinalium concursu prædicavit.... Tantus namque erat concursus, & devotio populorum ad illum, quod vanam gloriam metuens tale officium exequi posse vitabat, & maxime in Urbe: unde apud Prælatos Ordinis pro posse procuravit, ut quietis locus, & contemplationis in Monasterio aliquo sibi daretur: quod utique obtinuit, sicque a Summo Pontifice licentia obtenta ab Urbe discedens in variis Italiæ Conventibus contemplationi, & orationi vacans annis quindecim moras traxit.* Quod Innocentio IV. hic adscribitur, id Urbano IV. vel Clementi IV. adscribunt Fontana, Julius Sansedonius, & Jacobus Echard. Is sane observat, Innocentium IV. electum Pontificem anno MCCXLIII. sequenti anno Lugdunum petiisse, nec in Italiam rediisse, nisi anno MCCLI., & se se Urbi hucusque a Friderici Imperatoris sectatoribus

bus

bus oppressæ reddidisse, anno MCCLIII. ibique brevem egisse moram, Neapolimque profectum vivis excessisse, adeoque in tanta temporum calamitate, Scholam Theologicam restaurare minime potuisse. Accedit, quod cum Sansedonius in lucem venerit anno MCCXX. jam circa trigesimum ætatis annum in Scholis Romanis, sub Innocentio IV. Pontifice, claruisset. Censet igitur Echard Sansedonium sub Urbano IV. vel potius Clemente IV. post annum MCCLX. in Urbe docuisse; a quo etiam Pontifice plures gravissimas legationes accepit. Indubium autem est, hæc intelligenda esse de Schola Sacri Palatii, ea scilicet, cujus Professores a Pontifice constituebantur, & peregre accersebantur, & nonnisi impetrata Pontificis venia dimittebantur, & ea, quæ omnibus in Urbe patebat. Cur vero S. Thomas Aquinas, & B. Ambrosius Sansedonius dicantur a Scriptoribus restauratores Romanæ Theologicæ Scholæ, causa est, quod etsi Honorius III. jam antea in Pontificio Palatio Scholam sacrarum rerum constituisset, tamen sequentium temporum injuria, turbisque a Friderico II. in Sedem Apostolicam excitatis, crebraque Pontificum ab Urbe absentia, ea fere defecerat, donec Aquinas, & Sansedonius, duo doctissimi Professores, pristinum splendorem Scholæ, ac Theologiæ in Urbe reddiderunt.

VIII. Neque unus Sacri Palatii Magister in hac Schola edocebat, verum etiam alii viri selectissimi, quibus ipse præerat, quique dicebantur Lectores Sacri Palatii. Hinc Schola illa in monumentis hujus, & sequentis ævi, & præsertim antiquis Regestis Ordinis Prædicatorum, uti testatur Fontana, dici consuevit *Universitas Sacri Palatii*. Nam plures in ea aderant Professores, quorum alii Sacris Scripturis explicandis, alii rebus Theologicis tractandis, vel Hæreticis refellendis incumbebant. Et non nisi viri doctissimi ad hasce cathedras accersebantur, quos sepe Pontifices summis Eccle-

siæ

ſiæ honoribus donabant. Ex hoc numero plures occurrunt in Annalibus Minorum Vvadingi. Joannes Peccamus Anglus diſcipulus S. Bonaventuræ, poſtquam in Oxonienſi, & Pariſienſi Academiis docuiſſet, a Nicolao III. donatus eſt cathedra in Schola Sacri Palatii circa annum MCCLXXVIII. deinde Archiepiſcopatu Cantuarienſi. Huic Martinus IV. anno MCCLXXXI. ſubſtituit in eodem munere Matthæum Acquaſpartanum virum doctiſſimum, quem poſtea Nicolaus IV. anno MCCLXXXVIII. Cardinalem creavit. Mattheo Aquaſpartano ad ſupremum Ordinis regimen evecto ſucceſſerat in munere Lectoris Sacri Palatii Guilielmus de Falgario Toloſanus, qui defuncti Miniſtri generalis Ordinis Minorum vices obierat. Falgarium electum Epiſcopum Vivarienſem in Gallia excepit in eadem cathedra Joannes de Muro Picenus, tum ſui Ordinis ſupremusModerator, tandemque ſub Bonifacio VIII. Romanæ Eccleſiæ Cardinalis. Is ſucceſſorem habuit Gentilem Monteflorium Picenum, quem idem Pontifex Bonifacius, cadente hoc ſæculo decimo tertio, inter Cardinales adſcivit. Hujus ſedem obtinuit Reginaldus etiam ex Ordine Minorum, quem nonnulli aſſerunt Cardinalem fuiſſe, & Archiepiſcopum Rotomagenſem. Alium quoque Lectorem Sacri Palatii, virum doctiſſimum ex Ordine Minorum memorat Vvadingus de Scriptoribus Franciſcanis Gulielmum Gaineſburgum Profeſſorem Theologiæ in Academia Oxonienſi, graviſsimis functum legationibus ſub Eduardo I. Angliæ Rege, quem Bonifacius VIII. præfecit Eccleſiæ Vvigornienſi. Hos Lectores ſæpe ex Ordine Prædicatorum adlectos fuiſſe teſtatur Fontana in Theatro Dominicano: *Notandum eſt, quod non ſolum Magiſtri Sacri Palatii aſſumebantur ſemper ex Ordine Prædicatorum, ſed etiam Lectores ſententiarum, & ſacræ Scripturæ, & iſti eligebantur ſemper in Capitulis generalibus, ut in Capitula generali anni* MCCCCXLII. *Avenione celebrato electus*

eſt

est Fr. Matthæus de Finario Ligur Lector Sacri Palatii; & in Capitulo generali apud Divionem MCCCXLIV. *Fr. Bartholomæus Pennades Hispanus: & in Capitulo generali apud Montem Pessulanum anno* MCCCCLVI. *Fr. Ludovicus Vincentius Hispanus. Et erant distincta officia. Nam Lectores non tantum e nostra familia assumebantur, & legebant sicut modo in Academia Romana, quæ dicitur Sapientia*. Addit, quandoque Sacri Palatii Lectores, annentibus Pontificibus, fuisse ad hoc munus delectos ab ipsis Ordinis supremis Moderatoribus. Ita in Regestis Leonardi de Mansuetis Magistri Generalis Ordinis Prædicatorum sub Sisto IV. legitur Fr. Joannes de Candido Baccalaureus deputatus *ad legendum sententias in Sacro Palatio pro primo anno, pro gradu, & forma, & completa lectura habuit licentiam accipiendi insignia Magistralia ubicumque: Fr. Joannes Augustini de S. Miniate fuit institutus, & assignatus in Baccalaureum pro forma, & gradu Magisterii pro secundo anno in Schola Sacri Palatii, cum gratiis, & libertatibus consuetis*. Erant & Lectores extraordinarii in eadem Schola, uti ex iisdem Regestis colligitur: *Fr. Joannes Clerici Conventus Brugellensis fuit institutus Baccalaureus extraordinarius Universitatis dicti Sacri Palatii pro gradu, & forma Magisterii*. Erant & Lectores Biblici, præter Lectores Theologicarum rerum, quemadmodum eadem indicant Regesta: *Fr. Geminianus Laurentii de Florentia fuit assignatus in Biblicum Sacri Palatii pro gradu & forma Magisterii*. Quamvis permitterent Papæ, eligi Lectores a suis Ordinis Moderatoribus, tamen sæpe, & ut plurimum ipsi eos huic muneri præficiebant. Qua autem formula, constat ex litteris datis ab Eugenio IV. anno MCDXXXII. F. Bartholomæo de Florentia Ordinis Prædicatorum, quas exhibet Tomo 3. Bullarii ejusdem Ordinis amplissimus, & doctissimus Magister Generalis Antoninus Bremond: *Virtutibus pollens, & meritis, ac sacræ Theologiæ præditus*

ditus scientia singulari, prout famæ laudabilis testimonio commendaris, illam in nostro, & Apostolicæ Sedis conspectu gratiam meruisti, quod personam tuam paterna benevolentia prosequamur. Ut igitur percipias, quod suggerit nostræ mentis affectus, te, qui Sacræ Theologiæ Professor existis, in Lectorem Sacri Palatii nostri, necnon familiarem, continuum commensalem gratiose recipimus, ac familiarium nostrorum continuorum commensalium consortio favorabiliter aggregamus. Intendentes ergo, quod per hoc, favoris Apostolici præsidia plenius sortiaris, te omnibus, & singulis privilegiis, indulgentiis, prærogativis, honoribus, & aliis gratiis, quibuscumque Lectoribus & familiaribus hujusmodi domesticis, continuis commensalibus competentibus, de cætero effectualiter uti volumus, & gaudere. Age igitur, & sic demum circa præfatum officium proficere satage, quod a nobis, & dicta Sede digne honorem, & gratiam consequi merearis. Lectores igitur Sacri Palatii ut familiares, & commensales Pontificis habebantur. Jam vero ex his omnibus perspicuum fit, sæculo decimo tertio, præter Scholam publicam utriusque Juris, quam Innocentius IV. constituerat, fuisse etiam in Urbe, auctore Honorio III. Scholam Scripturæ Sacræ, & Theologiæ in ipso Palatio Pontificio, eamque ibi permansisse sæculis decimo quarto, & decimo quinto, donec Leo X. omnes Scholas Urbis in uno, eodemque loco collocaverit. Nam antequam Scholis omnibus is addiceretur locus, illæ variis in regionibus Urbis stationes habuere. Hinc Sixtus IV. Constitutione *Solicitudo Pastoralis Officii* anno MCDLXXIII. Romanam Academiam vocavit *Universitatem Studii Curiæ, & Urbis.*

CAPUT VI.

DE GYMNASIO ROMANO SÆCULO DECIMO QUARTO

Romana Academia a Bonifacio Octavo pluribus Disciplinis. II. Et Privilegiis aucta. III. Hujus Pontificis partes tuendas suscipit. IV. Ejusque famam vindicat. V. Clemens Quintus in Concilio Viennensi ei addidit studia linguarum Orientalium. VI. Joannes Vigesimus secundus confirmavit privilegia Romani Gymnasii, ac conditiones præscripsit ad Doctores in eo constituendos: VII. Eximii quidam illius ævi Professores. VIII. Calamitas Romanæ Academiæ, labente hoc sæculo.

I. QUæ, sedente Bonifacio VIII. excitatæ sunt in Urbe, & in Ecclesia turbæ gravissimæ, haud levem Romano Gymnasio prædecessorum Pontificum cura restituto, perniciem intulissent, nisi doctus, magnique consilii Pontifex, inter graviora Reipublicæ negotia, illius incolumitati, & incremento consuluisset. Nec ille qui Firmanam, Appameensem, & Avenionensem Academias instituit, ac privilegiis donavit omnibus, quibus donati essent Professores, Scholaresque Bononiensis Academiæ, data facultate Episcopo Magisteria, Laureamque concedendi, iis, qui Professorum suffragiis probati essent, Romanam Academiam omnium antiquissimam, & nobilissimam neglexisset. Imo cum Anagniæ moraretur, anno millesimo tercentesimo tertio, Pontificatus sui nono, & ultimo, quamvis magna oppressus calamitate, bonis artibus in Urbe alendis, perenandisque studuit, edita Con-

Constitutione *In supremæ*, qua decrevit, ut numquam deesset Urbi publica omnium disciplinarum Schola, cujus Professores, Auditoresque iis fruerentur privilegiis omnibus, quibus aliarum Academiarum fruuntur Professores, Auditoresque: *Ad hunc igitur universalem profectum*, ait, *non solum incolarum Urbis ipsius, & circumpositæ regionis, sed & aliorum, qui propter hoc quasi continuo de diversis Mundi partibus confluunt ad eamdem, studio paternæ sollicitudinis intendentes, diligenti super hoc cum fratribus nostris deliberatione præhabita, de ipsorum consilio, auctoritate Apostolica duximus statuendum, quod in Urbe prædicta perpetuis futuris temporibus vigeret studium in qualibet facultate, ac Docentes, & Studentes ibidem omnibus privilegiis, libertatibus, & immunitatibus concessis Doctoribus, & Scholaribus in studiis generalibus commorantibus gaudeant, & utantur*. Hinc patet Romanam Academiam a Bonifacio VIII. novis decretis restauratam, non tamen primo institutam, utpote quam Innocentius IV. jam antea in Urbe esse imperaverat, cujus Sanctionem Bonifacius retulit in Libro Sexto Decretalium. Et Bonifacius ipse in citata sua Constitutione indicat, ætate sua, Romanum Gymnasium tanta gloria effulsisse, ut ad illud confluerent undique plurimi causa addiscendi liberales disciplinas: *non solum*, inquit, *incolarum Urbis ipsius, & circumpositæ regionis, sed & aliorum, qui propter hoc quasi continuo de diversis Mundi partibus confluunt ad eamdem*. Sed cum Innocentius Studium publicum *Juris Divini, & Humani* in Urbe constituisset; cum Honorius III. & Urbanus IV. Scholam sacrarum rerum instaurassent; Bonifacius jussit in Urbe Studium florescere, non Juris tantum Divini, humanique, neque dumtaxat sacrarum rerum, sed *in qualibet Facultate*. Quas autem facultates in publicis Scholis Urbis stationem habere Bonifacius voluerit, conjicere licet ex illius Constitutionibus de Fir-

mana, & Avenionenſi Academia conſtituendis. Neque enim veriſimile eſt, voluiſſe illum Romano Gymnaſio deeſſe Facultatem ullam pæclariſſimam, quam in aliis Gymnaſiis edocendam imperabat. In Conſtitutione *In ſupremæ* data eodem anno milleſimo tercenteſimo tertio, de Firmana Univerſitate, ait: *ut in eadem Civitate de cætero ſit Studium generale ad inſtar Studii Bononienſis illudque perpetuis temporibus inibi vigeat tam in Theologia, Jure Canonico, ac Civili, & Artibus, quam alia qualibet licita facultate*. In Conſtitutione de Studio generali Avenionenſi, data eodem anno, quæ incipit *Conditoris omnium* differens de ſcientiarum neceſſitate, innuit has omnes Diſciplinas, Grammaticam, Rhetoricam, Dialecticam, Muſicam, Geometriam, Aſtronomiam, urriuſque Juris, & ſacrarum Litterarum ſcientiam. Tum de concedendis Magiſteriis verba faciens, ait: *Sancimus, ut in Jure Canonico, & Civili, ac in Medicina, & liberalibus artibus examinari poſſint ibidem, & in facultatibus ipſis dumtaxat Magiſterii titulo decorari*. Quapropter pro comperto habendum eſt, has omnes Diſciplinas; quas in aliis Univerſitatibus edoceri Bonifacius urgebat, in Romanum Gymnaſium intuliſſe, cum decrevit, Studia ne ibi deeſſent *in qualibet Facultate*. Cæterum Græca litteratura, & Philoſophia, adhuc ætate illa in tenebris jacebat, donec cadente hoc decimo quarto ſæculo, opera Manuelis Chryſoloræ cœperit reviviſcere. Hanc Bonifacii de Romana Academia curam memorant Dantes, & Oldradus Juriſconſultus, qui eo ſæculo floruere. Neque eam ſilentio obvolvit Joannes Rubeus in vita Bonifacii VIII. ſcribens Cap. XIII. *Inſtituit Academias Apameenſem, Firmanam, & Avenionenſem; Romanam ornavit, indulgens frequentantibus eam, ut fructus ſuorum, quæ vocant Beneficiorum percipere poſſent*.

II. Pluribus præterea privilegiis nec levis momenti Bonifacius Romanam Academiam donatam voluit, qui-

quibus homines ad ſtudia magis incitarentur, & magis in Urbe vigerent Litteræ. Nam primo, Profeſſoribus, & Diſcipulis, qui in Romano Gymnaſio bonis artibus operam darent, communia fecit privilegia omnia, quibus uterentur in cæteris aliis Univerſitatibus Profeſſores, eorumque Diſcipuli. *Docentes, & Studentes ibidem, omnibus privilegiis, libertatibus, & immunitatibus conceſſis Doctoribus, & Scholaribus in Studiis generalibus commorantibus gaudeant & utantur.* Hoc idem privilegium Romano Gymnaſio aſſeruerat Innocentius IV. Cap. *Cum de diverſis*. Titulo *De privilegiis* in ſexto. Tum exemptos declaravit, immuneſque Profeſſores, & Auditores Romani Gymnaſii, tam in negotiis civilibus, quam in negotiis criminalibus a foro Curiæ Capitolinæ: *ut Doctores, vel Scholares in hujuſmodi Romano Studio commorantes non poſſint inviti in Curia Capitolii, occaſione qualibet civiliter, vel criminaliter conveniri*, excepto tamen hoc crimine, ſi quis eorum alicui Profeſſori, vel Diſcipulo necem intulerit, cum non debeat Romanum Gymnaſium illi, a quo accepit injuriam, immunitatem præbere. Tertio juriſdictionem in illos, qui in Romano Gymnaſio, liberales Diſciplinas vel edocerent, vel addiſcerent, adſcribit ipſius Gymnaſii Rectori, quem Profeſſores, & eorum Diſcipuli eligerent: *Rectores quoque, quos Doctores, & Scholares, pro tempore duxerint eligendos, in ipſos Doctores, & Scholares ac familiares ipſorum, tam circa cognitionem, ac deciſionem cauſarum civilium, & criminalium civiliter motarum, & etiam criminaliter in criminibus levioribus, quam ipſorum corrigendos exceſſus leves, ordinariam obtineant poteſtatem.* Qua in re Bonifacius Conſtitutionem Friderici Imperatoris innovavit, & pro Romana Academia ampliavit. Cum enim Fridericus liberum feciſſet Scholaribus, ut ad ſua definienda negoti adirent vel Epiſcopum, vel Rectorem; Bonifacius addidit crimina illorum

rum a Rectore punienda, & hujus jurisdictionem familiares etiam illorum voluit complecti: *Et licet Roma*, ait, *communis sit patria, si tamen quispiam litem contra Scholares peregrinantes causa studiorum in illa super aliquo negotio movere voluerit, hujus rei optione data Scholaribus ipsis eos coram Domino, aut Magistro suo, vel prædicto Vicario conveniat, juxta legitimam super hoc editam Sanctionem.* Quarto immunes dixit, ac decrevit Professores, & Discipulos Gymnasii Romani a novis tributis, vectigalibus, aliisque oneribus præstandis: *Nec ad aliquas contributiones in taliis, aut collectis, quæ imponerentur pro tempore habitatoribus dictæ Urbis, seu aliqua obsequia communi Urbis ipsius præstanda prætextu moræ, quam in eadem Urbe contraherent, vel aliqua pædagia ratione rerum suarum, quas ad dictum Romanum Studium deferri, vel exinde reportari facerent Doctores aut Scholares ejusdem Romani studii teneantur.* Quinto, pretium locationis ædium, quas Professores, eorumque Discipuli habitarent, jussit a duobus definiri, quorum unus illorum suffragio eligendus esset, atque standum eorum judicio: *Pensiones domorum, quas Doctores vel Scholares in eadem Urbe Studiorum causa morantes inhabitarent taxari deberent per duos taxatores, quorum unum ipsi Doctores, & Scholares & alterum Commune ipsius Urbis eligant, & si hi duo concordare nequirent; stetur taxationi tertii taxatoris ab eisdem Doctoribus, & Scholaribus eligendi, ac ultra taxationem hujusmodi nihil ab eis possit exigi nomine pensionis pro domibus supradictis.* Denique iis, qui in Gymnasio Romano edocendis, vel addiscendis liberalibus Disciplinis incumbunt, permittit suorum Beneficiorum redditus percipere, quamvis in Ecclesiis sibi commissis minime maneant. De jure namque cummuni hoc privilegium iis solis competit, qui vacant Theologicis Studiis. Plures tamen Doctores sentiunt eodem frui privilegio, qui

qui in addiscendo, vel edocendo Jure Canonico versantur, quod hoc etiam studium sit utile Ecclesiæ. Negant tamen alii, nisi adsit speciale privilegium. At in Gymnasio Romano, ex hac Bonifacii Constitutione, quasque Disciplinas Clerici legibus residentiæ addicti doceant, vel discant, suorum Beneficiorum reditibus minime privantur: *Dum hujusmodi Studio docendo, vel audiendo insisterent, fructus, redditus & proventus omnium Beneficiorum suorum cum cura, & sine cura etiamsi aliqua eorum Personatus, vel Dignitates existerent, cum ea possint integritate percipere, quotidianis distributionibus dumtaxat exceptis, cum qua illos perciperent, si in Ecclesiis, in quibus illa obtinent, personaliter residerent, & ad residendum in iis interim minime teneantur, neque ad id a quoquam valeant coarctari.*

III. Noverat Bonifacius quantum utilitatis, & præsidii, ex florentissimo Romanæ Academiæ statu, sperandum esset Romanis Pontificibus. Ipsi quidem gravissimum fuit cum Philippo Pulcro Gallorum Rege dissidium; quod Pontifex Constitutione jusserit, ne Clerici aliquid Laicis solverent sive auctoritate Sedis Apostolicæ; quod Rex, monente Pontifice, Hierosolymitanam expeditionem neglexerit; Legatum Pontificis Episcopum Appameensem in carcerem conjecerit; Columnenses acerbos ipsius hostes foverit; Episcopos, & Abbates Regni jussos a Pontifice Romam venire ad celebrandum Concilium prohibuerit; Legatum Apostolicum Parisiis expulerit; & plenas conviciis litteras ipsi Pontifici rescripserit. Extant Pontificis, Regisque alternæ epistolæ utrinque missæ, plenæ mutuis contumeliis, si modo veræ & ab ipsis compositæ, & non confictæ ab aliis sint, uti plurimi viri docti opinantur. Demum utrinque deventum est ad extrema. Pontifex Regem Galliæ in publico Consistorio, maxima hominum frequentia Communione privat, Regnoque deiicit, illudque Alberto Cæsari addicit,

cit, insigni habita Oratione, quæ adhuc extat, cujus initium est *Refulsit Sol, qui erat sub nubibus*, ubi illud Geneseos: *Creavit Deus duo luminaria in Firmamento Cæli*, explicat de Pontifice, & Imperatore. E contra Rex percitus in Bonifacium ira indicit Parisiis Conventum Procerum, & Episcoporum Regni, commemoratisque injuriis a Bonifacio VIII. acceptis, ejusque ambitione, ac malis artibus ad occupandum Pontificatum, quem injuste tenet, adhibitis, ab ejus sententia ad Sedem Apostolicam, quam tunc vacantem asserebat, & ad futurum Concilium generale provocat; & capita quædam crimiminum, quibus Bonifacius Hæreticus, blasphemus, periurus simoniacus, homicida, & sceleratus accusabatur, in medium profert, cogitque Doctores Parisienses dicta capita suscipere, examinare, tueri. Testatur Petrus de Marca Lib. 4. c. 16. de Concordia Sacerdotii & Imperii, Universitates Regni placitis Regiis contra Bonifacium consensisse. Quibus auditis Pontifex, maximo Sacerdotum Conventu, Kal. Novembris, anno millesimo tercentesimo secundo coacto coram Clero, & Populo Romano, jurejurando de obiectis sibi criminibus purgavit, insontemque probavit. Fuse totum hoc celebre dissidium narratur a Joanne Rubeo in vita Bonifacii VIII. & Henrico Spondano in Annalibus Ecclesiasticis. In re tanta, non defuit Pontifici, Academiæ Romanæ præsidium. Sed quemadmodum Parisiensis Academia probaverat, quæ in Bonifacium Philippus congesserat; ita Romana Academia improbavit, diluitque crimina Pontifici obiecta, atque ipsius jura, tum in assequendo Pontificatu, tum in iis, quæ a Rege expugnare contenderat, accerrime defendit. Imprimis Joannes Minius Franciscanus, quem ex Publico Professore, seu Lectore Sacri Palatii Bonifacius Cardinalem creaverat, & Episcopum Portuensem, magnam in hac re operam præstitit Pontifici. Tum universa Academia suffragio suo Bonifacium vindicavit.

Me-

Memorat hanc rem Joannes Rubeus in Vita Bonifacii Papæ VIII. Lib. 1. Cap. 20. *Academia Romana pro dignitate Pontificia contra Philippum constantissime steterat, Parisina pro Philippo in Bonifacium; pro variis igitur utriusque meritis, illam multis ornavit privilegiis, huic docendi, & conferendi magistralis laureæ potestatem ademit, strinxitque anathema in eos, qui vel docere, vel docentes audire, vel Academiam ipsam adire præsumerent*: Supra cæteros, Bonifacii causam defendit Ægidius Columna Romanus, quem Bonifacius creaverat Archiepiscopum Bituricensem, edito libro *De Renunciatione Papæ*, qui extat in Bibliotheca Pontificia Roccaberti, ubi illum vindicat ea calumnia, quasi ejus fraude Celestinus se abdicasset Pontificatu. Hunc autem virum doctissimum aliquando e publica Cathedra Romæ docuisse verisimile est. Ex Jurisconsultis Petrus Paludanus in Tractatu *De Causa immediata Ecclesiasticæ Potestatis*, & Joannes Andreas *Lectura in Regulas Libri Sexti Decretalium*, pariter Bonifacium vindicarunt.

IV. Neque hoc solum nomine Romana Academia de Bonifacio Pontifice præclarissime meruit. Addi enim potest vindicatam Bonifacii famam in Viennensi Concilio ab illius Professoribus Joanne Minio, & Gentili de Montefiore, quos e Lectoribus Sacri Palatii Bonifacius Cardinalatu auxerat. Rem ita narrat Joannes Rubeus in Vita Pontificis Bonifacii VIII. Cap. 22. *Viennæ habitum Concilium fuit, præsente Philippo, æmulis Bonifacii urgentibus quicquid ad eum damnandum facere videretur*: Sed non est sapientia, non est prudentia contra Dominum: *Quem ille justificat, quis condemnabit? Voluerunt Bonifacii hostes sempiternam illius nomini notam inurere, perpetua hæreseos macula eum reddere infamem; sed qui vocat e tenebris lumen Deus, hoc ipsum Concilium, quo illum infami criminum nefandorum macula damnandum hostes sperabant, ejus non interituræ*

gloriæ operari voluit. Nequicquam enim opponente invidia, accusante impietate, ab universis Patribus, Catholicus nullaque infectus hæreseos labe pronuntiatur. Idque argumentis petitis e jure Cæsareo Richardus Senensis, e Pontificio, & Decretalibus, quas vocant, Gentilis Monteflorius, e Theologia Joannes Murrensis solidissime demonstrarunt; Caroccio, & Gulielmo cognomento Debolo Catalanis ad singulare certamen provocantibus eos, qui Bonifacium lacessirent. Atque ita patrocinante Numine, Synodo decernente, applaudentibus universis, vicerunt innocentia, & veritas, vicit Bonifacius, illudque inimici ejus consecuti sunt, ut cum æternæ memoriæ Concilio, æternum maneret integritatis Bonifacii, & malitiæ hostium illius monumentum. Eamdem testatur rem Ciacconius in vita Cardinalis Gentilis de Montefloro: *In Concilio Viennensi Bonifacium VIII. Catholicum Pontificem fuisse constantissime asseruit, eumque Theologica facultate contra illos defendit, qui ipsius memoriam tamquam Heretici a Clemente damnari contendebant. Coram Philippo Galliarum Rege, petitis ex Jure Canonico argumentis, Bonifacium fuisse Pontificem, & insontem ab impositis calumniis demonstravit, quia & litteris scriptis testatus est Orbi Bonifacium pie vitam clausisse.* Rursumque in vita Joannis Minii, seu de Murro ait: *Bonifacium VIII. quem Philippus Francorum Rex, tamquam Hæreticum damnari petebat, Theologica facultate defendit in Concilio Viennensi, & impiam Adversariorum temeritatem repressit.* Idipsum Vvadingus in Annalibus Fratrum Minorum, & de Scriptoribus Franciscanis narrat. Uterque vero fuerat Lector Sacri Palatii, uterque ex illa Romana Academia prodierat, quam Bonifacius pluribus disciplinis, & privilegiis pluribus auxerat, & in qua litterarum studia eflorescere curaverat. Adeo verum est, ex optimo Academiæ Romanæ statu, subsidium, præsidiumque, ad contemnendos Sedis Apo-

Apoſtolicæ hoſtes, ad vindicanda Romanæ Eccleſiæ jura, Romanis Pontificibus nunquam defuturum.

V. Bonifacio ſucceſsit Benedictus XI. & huic Clemens V. anno milleſimo tercenteſimo quinto, a quo Pontifice in generali Viennenſi Concilio poſt ſex annos celebrato novum ornamentum accepit Gymnaſium Romanum. Statuit namque Conſtitutione, quæ extat inter Clementinas, Titulo *De Magiſtris*, ut in Gymnaſiis Romano, Pariſienſi, Oxonienſi, Salamantino, Bononienſi ſtudia vigerent Orientalium Linguarum Hebraicæ, Arabicæ, & Chaldaicæ: *Inter ſollicitudines noſtris humeris incumbentes perpeti cura revolvimus, ut errantes in viam veritatis inducere, ipſoſque lucrifacere Deo ſua nobis cooperante gratia, valeamus: hoc eſt, quod profecto deſideranter exquirimus, ad id noſtræ mentis ſedulo deſtinamus affectum, ac circa illud diligenti ſtudio, & ſtudioſa diligentia vigilamus: Non ambigimus autem, quin ad hujuſmodi noſtrum deſiderium aſſequendum Divinorum Eloquiorum ſit expoſitio congrua, ipſorumque fidelis prædicatio admodum opportuna. Sed nec ignoramus, quin & hæc promi noſcantur inaniter, vacuaque redire, ſi auribus linguam loquentis ignorantium proferantur: Ideoque illius, cujus vicem in terris (licet immeriti) gerimus, imitantes exemplum, qui ituros per univerſum Mundum ad Evangelizandum Apoſtolos in omni linguarum genere fore voluit eruditos, viris Catholicis notitiam linguarum habentibus, quibus utuntur Infideles præcipue abundare ſanctam affectamus Eccleſiam, qui Infideles ipſos ſciant, & valeant ſacris inſtitutis inſtruere, Chriſticolarumque Collegio per doctrinam Chriſtianæ Fidei, ac ſuſceptionem ſacri Baptiſmatis aggregare. Ut igitur peritia linguarum hujuſmodi poſſit habiliter per inſtructionis efficaciam obtineri: hoc Sacro approbante Concilio Scholas in ſubſcriptarum linguarum generibus ubicumque Romanam Curiam reſidere contigerit,*

 nec

nec non in Parisiensi, & Oxoniensi, Bononiensi, & Salamantino Studiis providimus erigendas: Statuentes, ut in quolibet locorum ipsorum teneantur viri Catholici sufficientem habentes Hebraicæ, Arabicæ, & Chaldeæ Linguarum notitiam: duo videlicet uniuscujusque Linguæ periti, qui Scholas regant inibi, & libros de Linguis ipsis in Latinum fideliter transferentes, alios Linguas ipsas sollicite doceant, earumque peritiam studiosa in illos instructione transfundant: ut instructi, & edocti sufficienter in Linguis hujusmodi, fructum speratum possint (Deo auctore) producere, fidem propagaturi salubriter in ipsos populos infideles. Quibus equidem in Romana Curia legentibus per Sedem Apostolicam, in studiis vero Parisiensi per Regem Franciæ, in Oxoniensi Angliæ, Scotiæ, Hiberniæ, ac Vualliæ, iu Bononiensi per Italiæ, in Salamantino per Hispaniæ Prælatos, Monasteria, Capitula, Conventus, Collegia exempta, & non exempta, Ecclesiarum Rectores in stipendiis competentibus, & sumptibus volumus providere: contributionis onere singulis juxta facultatum exigentiam imponendo: Privilegiis, & exemptionibus quibuscumque contrariis nequaquam obstantibus, quibus tamen nolumus, quo ad alia præjudicium generari. Ita Clemens Papa V. In antiquioribus Codicibus Græca Lingua additur Hebraicæ, Chaldaicæ, & quidem congruenter ad optimum Pontificis consilium de hisce studiis instituendis. Duo enim Clementem, Patresque Viennenses ad hanc Orientalium Linguarum notitiam commendandam potissimum impulere. Quorum unum est, ut Divinæ Litteræ, quæ Hebræo, Græcove scriptæ fuerunt sermone, & in Arabicum, Syriacum, Chaldaicum translatæ, melius, faciliusque intelligerentur, ac explanarentur; alterum, ut Orientales a Catholicis diffidentes facilius, commodiusque ad unitatem perducerentur. Fuse de necessitate, ac utilitate studii harum Linguarum agunt Mabillonius,

Du-

Dupinius, aliique differentes de facris ftudiis recte inftituendis. Notumque eft quantum lucis, & utilitatis, poftremis hifce temporibus accefferit Catholicæ doctrinæ ex Orientalium libris, præfertim Liturgiis a Renaudotio, Vanslebio, Affemanno translatis. Ipfe Vanslebius, qui Orientem adierat, ut ex iis libris quidquam Lutheranis rebus confentaneum caperet, agnita veritate, tranfiit ad Catholicorum caftra. Hinc igitur Clementi Pontifici, & Patribus Viennenfibus confilium de Orientalium Linguis edocendis. Et jam antea Raimundus Lullus in hifce ftudiis, ac Philofophia verfatiffimus, cum Romam veniffet anno millefimo ducentefimo octuagefimo feptimo, Honorio IV. Pontifice, auctor fuerat, ut in Cœnobiis ad Infideles convertendos excitarentur Scholæ Linguarum Orientalium. Sed quod novam artem communem, univerfalemque fcientiarum omnium commendaret, eamque publice legendi veniam peteret, neglectus abiit in Afiam, Africamque, tum Neapoli docuit, deinde Genuæ pedem fixit. Has deinde Scholas Orientalium Linguarum in Cœnobiis effe Paulus V. Conftitutione *Apoftolicæ* imperavit. Itaque Clemens V. & Concilium Viennenfe decreverunt in Academiis Romana, Bononienfi, Parifienfi, Oxonienfi, Salamantina, Orientalium Linguas publice edoceri. Atque id indicat, ea tempeftate, in omni Europa, fummam fuiffe exiftimationem, famamque harum Academiarum, ut omnium nobiliffimæ haberentur. Et de Parifienfi quidem, patet ex ipfius Hiftoria a Bulæo confcripta, quam, & quot titulis, pluribus ab hinc fæculis fplendidiffime effulferit. Bononienfis Academiæ fumma femper dignitas fuit, ut eam Innocentius IV. in Conftitutione *Quafi*, addens Theologica ftudia dixerit uti *ftellam perfulgidam emicuiffe, & diffufa claritate longe lateque refulfiffe in Jure Canonica, & Civili, & liberalibus artibus*. Eamdem Pius IV. Conftitutione *Sacri* vocat *Studiorum matrem*. Falfo tamen

men Joannes Andreas eam facit Romana antiquiorem, utpote quam censet a Innocentio IV. excitatam. Oxoniensem Scholam ab Alfredo Rege sapientissimo erectam nono seculo, celeberrimam fuisse, & initio sæculi decimi tertii tria habuisse Studiosorum millia, qui pro suis tuendis privilegiis contendebant, patet ex illius Historia a Vootdio descripta, & ex Middendorpio in libro Academiarum universi Orbis. Nec exigua fuit Academiæ Salmaticensis gloria, cujus testes sunt Mendo, Gonzalez, Middendorpius. Iis vero Romana Academia, antiquitate temporis, nobilitate Urbis, peritia Professorum, frequentia Auditorum, privilegiis Principum, minime concedebat. Hinc igitur ab hisce tote Orbe Scholis præclarissimis, Clemens Pontifex, & Viennense Concilium ad universos defluere studia Orientalium Linguarum voluere; ut olim Imperatorum Legibus, ex Scholis Romana, Constantinopolitana, ac Berytensi derivabat ad universos scientia Juris.

VI. Itaque Romana Academia tunc temporis inter celebriores habebatur. Cujus proinde splendori conservando studuit etiam Joannes Vigesimus secundus, etsi procul ab Urbe domicilium haberet. Nam edita Constitutione *Dignum duximus*, anno millesimo, tercentesimo, decimo octavo, Pontificatus sui anno secundo probavit, confirmavitque Bonifacii Octavi Sanctionem de Studio Urbis, & privilegia ei collata, testatus plurimos ad Urbem studiorum causa confluere. Tum Vicario Urbis demandavit curam constituendi, certis quibusdam servatis conditionibus, Professores, Doctoresque Romani Gymnasii: *Nos Urbem eamdem propter præmissæ suæ devotionis insignia uberioris dono gratiæ prosequi cupientes, auctoritate Apostolica de Fratrum nostrorum consilio, Vicario nostro in dicta Urbe in spiritualibus, qui nunc est, & pro tempore erit, impertiendi personis ad hoc idoneis docendi licentiam juxta infrascriptum modum libe-*

beram concedimus facultatem, auctoritate prædictâ, tenore præsentium statuimus, ut si qui processu temporis fuerint, qui sibi in eodem studio docendi licentiam, ut alios luculentius erudire valeant petierint, impertiri, in Canonico & Civili examinari possint ibidem, in iisdem facultatibus dumtaxat titulo Magisterii decorari: & ut quoties aliqui fuerint promovendi, præsentantur eidem Vicario, qui pro tempore fuerit, vel ei, quem ad hoc Vicarius duxerit deputandum: qui Magistris facultatis illius, in qua examinatio fuerit facienda, tam Regentibus, quam non Regentibus quinque vel quatuor ad minus in eodem studio præsentibus convocatis, eos gratis, & difficultate quacumque sublata in dictorum Magistrorum præsentiam de scientia, facundia, modo legendi, & aliis, quæ in promovendis ad Doctoratus seu Magistratus officium requiruntur examinare studeant diligenter: nullum tamen, qui doctorari petierit in Jure Civili ad hujusmodi examinationem admittat nisi qui ad minus sex annis Civilia Jura audierit, & duobus saltem ex eis illa in aliquo studio generali, ac Institutionem, vel duos Digestorum, vel Codicis libros publice legerit in eodem: uno saltem eorum perlecto in Romano studio, quo fuerit doctorandus. Nullum etiam, qui doctorari petierit in Jure Canonico ad hujusmodi examinationem recipiat, nisi quinque annis Canonica Jura audierit, ex quibus saltem duobus illa similiter in aliquo studio generali, ac duos vel unum Decretalium librorum publice legerit in Romano, in quo fuerit magistrandus. Additur, computandos esse annos illos duos, in quibus Jura legerint, cum aliis annis, in quibus Jura audiverunt. Hac igitur Constitutione, nulli poterant in Romano Gymnasio assequi Doctoris munus, honoremque, nisi illorum scientia comprobata fuisset suffragiis Professorum illius facultatis, in qua illi exoptarent Doctores constitui. Atque examen hoc peragendum erat, præsente Urbis.

bis Vicario. Jam vero ad hoc examen subeundum non quidem universi admittebantur; sed ii dumtaxat, qui vel annis quatuor Juri Civili, vel annis tribus Juri Canonico addiscendo operam dedissent; tum annis duobus Jura edocuissent, & eorum uno in Gymnasio Romano. Si his conditionibus præditi essent, ad examen accedere fas eis erat, atque publici Professores illorum scientiam, facundiam, elegantiam, diligentiam explorabant, tum illos Magisterio dignos pronunciabant. His vero hac lege probatis fas erat, ubique e cathedra docere. *Illi autem, qui in Civitate præfata examinati & approbati fuerint, ac docendi licentiam obtinuerint, ut est dictum ex tunc absque examinatione, vel approbatione alia regendi, & docendi ubique plenam habeant facultatem, nec a quoquam valeant prohiberi*. Plura deinde Pontifex addit, ut examen illud rite perficeretur. Vicarium nempe huic examini adesse debere, atque propositis tantum, non tactis Evangeliis jurare, se iis dumtaxat, qui reipsa probati fuerint, docendi facultatem concessurum: sique legitime impeditus adesse nequiverit, aliumque delegaverit, hunc tactis Evangeliis, simile juramentum daturum: nemini concedendam facultatem docendi, nisi ei, *quem omnes, vel major pars Doctorum, qui hujusmodi examinationi intererunt, approbabunt*: Professoribus quoque ad examinandum accersitis jurandum esse simili ratione. Hanc vero examinis formam Pontifex præscribit: *Licentiando in Jure Canonico assignetur puncta de mane, videlicet unum Decretum, & una Decretalis: Licentiando etiam in Jure Civili puncta hora prædicta similiter assignantur, una Lex videlicet in Digesto veteri, & altera in Codice per Doctores super quibus dicti Licentiandi examen fuerint subituri: Iidem vero Doctores ad mandatum ejusdem Vicarii hora competenti post nonam ejusdem diei super prædictis punctis subjicient licentiandum examini, & tam circa examen hujusmodi, quod sit in*

in secreto, quam circa examinationem publicam cætera observent, quæ in similibus consueverint in Bononiensi studio observari. Perspectum est, hac Constitutione agi de iis Doctoribus, qui simul Professores essent constituendi. Ita enim indicant illa Pontificis verba: *Si qui processu temporis fuerint, qui sibi in eodem studio docendi licentiam, ut alios luculentius erudire valeant, petierint impertiri*. Quapropter is ordo ad illos spectabat, qui deinde aucti honore Doctoris seu Magistri in publicis Gymnasiis docebant. Hinc illud patet, quanta olim cura, & diligentia in Romano Gymnasio Doctores declararentur. Præclara quoque ab eodem Pontifice sancita sunt Constitutione, *Inter cæteras*, de studio Perusino erecto a Clemente V. & Constitutione, *Dum sollicitæ*, jussit in eodem studio esse Cathedras Artium, & Medicinæ, utque Episcopus Lauream concederet, iis, qui, prævio examine, hoc honore digni haberentur.

VII. Ex hac Joannis XXII. Constitutione colligitur Romanum Gymnasium, ubi Jura Ecclesiastica, & Civilia explicabantur, Pontificibus Avenione commorantibus, minime desiisse, imo potius viguisse. Verisimile est eximios illos Jurisconsultos Ricardum de Senis, Dinum Mugellanum, Gulielmum de Mandagotto postea Archiepiscopum Ebrodunensem, & Berengarium Fredoni deinde Episcopum Biterrensem, quorum opera usus est Bonifacius VIII. in concinando libro sexto Decretalium, aliquando in Gymnasio Romano Jura docuisse. Neque enim illorum in hac re operam neglexisset Bonifacius, qui nihil sibi reliquum fecit, ut Romanam Academiam summo in honore collocaret. Certe tamen docuit hoc sæculo in Gymnasio Romano insignis ille Jurisconsultus Oldradus de Ponte discipulus Dini, postquam Bononiæ, & Patavii tanta gloria professus esset, ut pater legum diceretur. Is igitur Romam ad docendum conductus præclara ibi edidit in Jus Civile Commentaria, adlectusque inter Ad-

vocatos Consistoriales, magna claruit fama, & luculenta Responsa in Vulgus emisit, & alia plurima Opera, quæ periere; solumque extat volumen Responsorum, ex quo non pauca sibi Joannes Andreas adscripsit. Tum Avenionem petiit, & apud Joannem XXII. in magna fuit auctoritate, utpote qui illius opera utebatur in difficilimis Ecclesiæ negotiis, illumque consuluit, quid esset faciendum in schismate a Ludovico Bavaro, & Petro Corbario Pseudopontifice excitato, extatque in hac re Olradi Consilium, quod in suis Annalibus retulit Bzovius. Ibi etiam coram Roberto Siciliæ Rege causam defendit Thomæ Sanseverini, pro quo Comitatum Sancti Severini evicit. Sed accusatus apud Pontificem, quod Clientes prodidisset, graviterque reprehensus, concepto ex animi mœrore morbo e vivis excessit, circa annum MCCCXXXV. Huic addendus alter eximius Jurisconsultus Angelus Ubaldus Perusinus celeberrimi Baldi Ubaldi germanus frater, qui prius in patria, deinde Romæ interpretatus est Jura, ut ipsemet scribit in Commentario ad Leg. I. §. *Pueritiam* Digestis *De postulando*. Postea Florentiæ functus est eodem munere, tandemque Patavii, circa annum MCCCLXXXVI. scripsitque Commentaria in Jus Civile, volumen Responsorum, & alia Opera. Verum celebrem Scholam Theologicarum rerum Sacri Palatii, secum Pontifices Avenionem transtulerant. Nam Magister, Lectores, & Schola Sacri Palatii, quemadmodum cætera Palatii Pontificii officia, & ministeria, sequebantur ubique Pontificem. Et Avenione quoque in magna erat dignitate, virique selectissimi ad hasce cathedras accersebantur. Memorat Lezana in Annalibus Carmelitarnm Petrum de Berreto Narbonensem Carmelitam, Confessarium Clementis VI. simulque Lectorem Sacri Palatii, postea Episcopum Grassensem, & tandem anno Christi MCCCXLVIII. Episcopum Vasionensem, qui plura scripsit Theologica Opera, uti constat ex Ludovico Jacobo in Biblio-

bliotheca Carmelitarum. Hunc tamen Ludovicus Jacobus, & Sammarthani in Gallia Christiana agentes de Episcopis Vasionensibus scribunt Magistrum Sacri Palatii, vel ex errore, vel quod nomine Magistri intellexerint Lectorem. Alterum ejusdem Instituti virum doctissimum, Lectoremque Sacri Palatii sub Joanne XXII. laudat Lezana in Annalibus Carmelitarum, nempe Guidonem de Perpignano, cujus etiam meminit Thomas Valdensis Tom. 2. de Sacram. Cap. 64. ubi ait: *Credi potest similiter deliquisse Joannem Paris in verbo quando scripsit in Tractatu suo determinato, hanc viam impanationis ad tantum placuisse Doctori Guidoni nostri Ordinis Fratrum Carmelitarum*, *tunc quidem Lectori Sacri Palatii*, *ut si foret Papa ipsam decerneret eligendam*. Fuit Guido supremus sui Ordinis Præses, tum Episcopus Majoricensis, ac tandem Elnensis, plures nomine Pontificis obiit legationes, plurimumque tuendis Ecclesiæ, & Pontificis partibus contra Bavarum, Corbarium, Okamum contulit. Multos edidit libros Theologicos, ac Philosophicos, quos inter recensentur Opus tripartitum de perfectione vitæ Catholicæ, liber Quæstionum variarum, Opus de concordia Evangelistarum, Correctorium Juris, Summa de hæresibus, & alia Opera, uti videre est apud Sixtum Senensem, Trithemium, Bellarminum de Scriptoribus Ecclesiasticis, & Lucium Belgam in Bibliotheca Carmelitarum. Sub eodem Pontifice Joanne XXII. in Avenionensi Schola Sacri Palatii, Sacras Scripturas interpretabatur Durandus a S. Portiano ex Ordine Prædicatorum Magister Sacri Palatii, ut ipsemet scribit in Commentariis ad libros Sententiarum, & alibi dictum jam fuit. Unde patet, hanc Scholam, ejusque Professores apud Romanos Pontifices semper in magno honore fuisse.

VIII. At diuturna Romanorum Pontificum ab Urbe absentia perdidit tandem Gymnasium Romanum, quod sedentibus Avenione Clemente V. & Joanne XXII. non-

dum defecerat. Tum gravissimæ calamitates, quas Urbs passa est, iis quoque temporibus, cum Pontifices ad eam rediere, præsertim sub Urbano VI. & Bonifacio IX. impedimento fuere, quominus Scholæ publicæ restituerentur. Nam & schisma gravissimum, & molesta exterorum Principum arma, hostium irruptiones, frequentesque Civium dissensiones, Urbem, resque publicas diu multumque perturbarunt. Certe Innocentius VII. cum anno MCCCCVI. cœpit consilium de restituenda Romana Academia, testatus est, eam diu antea desiisse: *Hujusmodi studia*, ait, *per longissima spatia hactenus intermissa*. Desiit igitur Romana Academia, & magno quidem cum Sedis Apostolicæ detrimento. Cum enim anno MCCCLXXVIII. mortuo Gregorio XI. qui Sedem Pontificiam restituerat Urbi, clamoribus, minisque Romani petiissent Italum Pontificem, electusque fuerit Urbanus VI. enatumque inde difficillimum illud schisma Avenionense, quod Cardinales causati nullam Urbani electionem, ob vim sibi a populo illatam, alium Pontificem Clementem VII. Fundis constituissent; diu, multumque disputatum utrinque est, quis rite, meritoque in Petri Cathedra sederet. *Multæ disputationes*, ait S. Antoninus Chron. Par. 3. Tit. 22. Cap. 2. *multi libelli editi pro utriusque partis defensione. Peritissimos viros in Sacra Pagina, & Jure Canonico habuit toto tempore illo, quo duravit id schisma utraque pars, ac etiam religiosissimos viros, & quod majus est etiam miraculis fulgentes; nec unquam sic potuit quæstio illa decidi, quin semper remaneret apud plurimos dubia*. Viros doctos, Academiasque in suas partes trahere studuit uterque Pontifex. Urbanus, ejusque fautores Baldum insignem illum Perusinum Jurisconsultum consuluere, extatque Baldi Consilium pro tuenda Urbani electione, quod in suis Annalibus retulit Raynaldus. Consultus quoque de eadem re Joannes de Lignano celebris Professor Bononiensis suffragatus est electio-

ctionis Urbani VI. diffuſa Allegatione, quam etiam Raynaldus in calce Tomi XVII. Annalium protulit. Eamdem Urbani electionem, tum alii Juriſconſulti, tum Richardus de Senis Profeſſor Bononienſis ſcriptis comprobarunt, hujuſque in hac re ſententiam exhibet Cæſar Bulæus Egaſſius in Hiſtoria Univerſitatis Pariſienſis. Quod ſi tunc temporis Romana Academia inſigniter floruiſſet, magnum ſane, firmum, certumque præſidium juribus Pontifici attuliſſet, quo eorum, qui Clementi favebant, auctoritatem ſubmoviſset. In hujuſmodi enim controverſiis, ad populos in officio continendos, magni ſunt momenti ſuffragia doctorum virorum, præſertim vero celeberrimæ alicujus Academiæ. Hinc tum Urbanus Pontifex, tum Cardinales, qui ſchiſma fecerant, aliique Clementis fautores, nil ſibi reliquum fecerunt, ut præclariſſimam Academiam Pariſienſem, cujus magna ſemper dignitas fuit, ſuis partibus adderent. Extant plures in hanc rem litteræ Urbani, & Cardinalium ad Univerſitatem Pariſienſem datæ, quas in hujus Hiſtoria refert Cæſar Bulæus Egaſſius. Et primo quidem Pariſienſis Academia anceps hæſit, imo Urbano adhæſiſſet, niſi Rex, & conventus Epiſcoporum, ac Theologorum ad hanc rem habitus, qui pro Clemente pugnabant, illam ſuas in partes pertraxiſsent. Egregie tamen ſtuduit pro concilianda Eccleſiæ pace. Nam & apud Regem, & apud Clementem graviter inſtitit, ut ſchiſmati finis imponeretur; jamque Cardinales illarum partium commoverat, niſi Clementis obitus inita mutandi conſilia occaſionem præbuiſset. Quæ omnia fuſe narrantur a Spondano in Annalibus Eccleſiaſticis, & a Bulæo Egaſſio in Hiſtoria illius Univerſitatis. Præter exteros, non deerant Urbano domeſtici hoſtes. Narrat enim Theodoricus de Niem in hujus ſchiſmatis Hiſtoria quemdam Bartholinum de Placentia Procuratorem in Romana Curia, ſuffragantibus ei nonnullis Theologis, ac Juriſconſultis propoſitiones aliquas

quas in medium protulisse, quæ Pontificiæ dignitati graviter derogabant. Tuendis igitur juribus Pontificiis, conservandæ ejus dignitati, refellendisque ejus hostibus, necesse est præsto semper adesse Romanam Academiam viris undequaque doctissimis conflatam, ut, pro re nata, necesse non sit exterorum opem implorare, ac peregre nostris rebus præsidium arcessere. Accedit, Romanam Ecclesiam esse omnium Ecclesiarum magistram in Theologicis rebus, Ecclesiastica disciplina, sacrisque cæremoniis, iisque omnibus, quæ ad religionem spectant. Ad ipsius Judicium cæteræ Ecclesiæ, Catholicique omnes confugiunt, ubi de religione agitur, de libris, de propositionibus, vel probandis, vel proscribendis, deque omni Ecclesiastica controversia definienda, juxta pervetustam variarum Ecclesiarum consuetudinem, de qua fuse loquitur scriptor eximius Christianus Lupus ubi agit de appellationibus ad Romanam Apostolicam Sedem. Porro convenit, ut Summo Pontifici in tantis rebus, quas recensui, Romana Academia suam operam præstet.

* * * * * * * * * * *
* * * * * * *
* * *
* *
*

CAPUT VII.

DE GYMNASIO ROMANO SÆCULO DECIMO QUINTO

Innocentius Septimus extinctam Romanam Academiam instaurare conatur. II. Quam floruerint in Urbe Litteræ, Eugenio Quarto Pontifice. III. Eugenius ædes, & stipendia publicis Professoribus addicit. IV. Nicolaus Quintus magnus Litterarum, & Gymnasii patronus. V. Eximii Professores illius ævi. VI. De Aristotelis, & Platonis fortuna in Gymnasio Romano. VII. Status Gymnasii sub Pontificibus, qui successere. VIII. De constituendis Doctoribus in Theologia. IX. Et in utroque Jure. X. De Cancellariis Universitatum.

I. Siluerat diu Romanum Gymnasium, rebus publicis quammaxime turbatis, cum Innocentius VII. multarum, magnarumque rerum peritissimus, inchoante sæculo decimoquinto, supremum Pontificatum adeptus est. Qui, ubi primum, pacata Romanorum seditione, cujus causa Viterbium secesserat, rediit ad Urbem, statim de instauranda Academia cogitavit, viris doctissimis in eam accitis. Memorat hanc rem Theodoricus de Niem, auctor illius ævi, in Historia de Schismate, Lib. 2. Cap. 39. ubi postquam retulerit Innocentium Romam reversum, magna civium lætitia exceptum, addit: *nec non generale studium in ipsa Urbe renovavit, quod eo defuncto statim evanuit*. At Odoricus Raynaldus Tomo XVII. Annal. Eccles. ad annum MCCCCVI. exhibet ipsum Innocentii Diploma ad hanc rem editum, quod

quod est hujusmodi: *Ad exaltationem Romanæ Urbis, & Curiæ nostræ decorem pervigili animo, & assidua meditatione intendentes omnia quærimus, & disponimus, unde illis queat honor, & utilitas laudabiliter provenire. Cum itaque litterarum studia, & bonarum artium doctrinæ, præter summam, ac manifestissimam utilitatem, quam privatim atque publice afferunt, maximum ornamentum, ac dignitatem illis Civitatibus, & locis, in quibus ipsa vigent præbere videantur, & cum pace, ac tranquillitate cujus nos esse cupidissimos profitemur maxime sint conjuncta, decrevimus,* Deo *auctore, hujusmodi studia per longissima spatia hactenus intermissa in hoc tempore Pontificatus nostri ad hanc Urbem reducere, & omni fomento, ea rursus excitare, ut homines per eruditionem, veritatem rerum agnoscant, &* Deo, *atque legibus parere addiscant. Facultatibus itaque omnibus singillatim divisis, singulis eorum, ut moris est, suos præfecimus Magistros, viros peritissimos, & longo studio, longisque vigiliis instructos, data a nobis opera diligenti, ut nemini studioso in quacumque Disciplina, bonus, atque laudabilis desit Præceptor. Primum enim in Theologia subtilissimi Magistri, deinde tam Jure Canonico, quam Civili prudentissimi Doctores, & omnem judiciorum usum per exercitationem callentes, in hac Urbe docebunt. Erunt & Medicinæ Professores famosissimi ad eam ipsam artem ostendendam deputati, nec Philosophiæ, rerumque naturalium, & præterea Logicæ, atque Rhetoricæ artis deerunt Præceptores; erit denique, sic enim providimus, ut nihil huic nostro desit studio, qui litteras Græcas, omnesque ejus Linguæ auctores perfectissime doceat. Ab hujusmodi igitur Doctoribus ad legendum in hac Alma Urbe deputatis, omnes, qui discendi flagrant cupiditate solertissimi instrui poterunt. Quod si quis est, qui putet ipsum locum, in quo studetur, atque proficitur, auctoritatem quamdam hominibus afferre,*

re,

re, is considerare debet hujus inclytæ Urbis incomparabilem excellentiam, nulla enim est Urbs in toto Orbe terrarum, quæ magis illustris, magisque magnifica sit, & in qua hæc ipsa studia, quæ nos reducere intendimus, diutius floruerint: in hac enim Latinæ Litteræ a principio inventæ, in hac Jura Civilia ab incunabulis scripta atque populis tradita; hæc sacrorum sedes est Canonum: in in hac omnis sapientiæ ratio, omnisque doctrina, vel a principio inventa, vel a Græcis transumpta, cæteræ igitur Civitates aliena studia docent, hæc sua propria, & vernacula profitetur. Quamobrem accelerent homines hanc Urbem studiorum gratia adire, ut in nostris, atque Curiæ nostræ oculis per virtutem cogniti, præmia laborum amplissima consequantur. Datum Romæ apud S. Petrum Kal. Septembris, Pontificatus nostri anno secundo. Is fuit annus Christi MCCCCVI. In horum numero Professorum, quos Innocentius in Romanum Gymnasium vocavit, videtur recensendus Theodorus Beneventanus, cujus mentionem faciunt Toppius in Bibliotheca Neapolitana, & Gianus in Annalibus Servorum B. Mariæ Virginis. Qui prius in Salernitana Academia docuerat, tum Ordini Servorum nomen dederat, atque Perusiæ Scholis præerat, tandemque circa hæc tempora in Romano Gymnasio sedem habuisse dicitur a Giano. Nil igitur omisit Innocentius ad instaurandum Gymnasium Romanum. Nam & viros doctissimos eo accersivit, & illic Disciplinas omnes tradi jussit, Theologiam, Medicinam, Philosophiam, Logicam, Jus Civile, Jus Canonicum, Rhetoricam, Græcasque litteras. Atque singulæ hæ disciplinæ singulos habuere Professores. Neque tunc primum id institutum, sed jam antea in usu fuerat, uti indicant hæc Innocentii verba: *Facultatibus itaque omnibus singillatim divisis, singulis eorum, ut moris est, suos præfecimus Magistros.* Quanta fuisset Romanæ Academiæ gloria, si diuturnior huic Pontifici vita fuisset! At magno

cum litterarum detrimento, paulo post vivis ereptus est, eoque extincto, cum nondum res Gymnasii Romani firmæ essent, rursum Litteræ pristinam calamitatem subiere. Id vero indicatur a Theodorico Niemio citato loco, his verbis: *quod eo defuncto statim evanuit*. Hinc Academiæ Romanæ renovatio, sæculo decimo quinto, Eugenio IV. Pontifici est adscribenda.

II. Hactenus rerum Theologicarun, ac utriusque Juris, Linguarum etiam Orientalium studia in Gymnasio Romano potissimum viguere. Non quod cæteris liberalibus Disciplinis nullus in eo esset locus; cum Bonifacius VIII. drecrevisset, Studia ibi ne deessent *cujuslibet facultutis*; & Innocentius VII. omnes in illud ex antiquo more intulisset Disciplinas. Sed nondum illæ pristinum splendorem diu in Italia, & toto Occidente neglectum, tandem receperant. Et huic quidem bonis artibus restituendo, præclarissima illa duo ingenia Dantes, & Petrarca non mediocriter contulerunt. Demum id contigit cadente sæculo XIV. cum clarissimus ille Emmanuel Chrisoloras Byzantinus, domi optimis artibus innutritus, bono litterarum fato, e Græcia in Italiam appulit, Legatus Joannis Paleologi Græcorum Imperatoris, causa implorandi auxilii ad reprimendum Bajazethum Turcarum Imperatorem. Ille enim, Græcia præsenti metu liberata, quod Bajazethum cepisset Tamerlanus Tartarorum Imperator, pedem in Italia fixit, ac Venetiis primum, mox Florentiæ, deinde Romæ, tandem Ticini Græcas Disciplinas docuit, easque septingentis plusquam annis hactenus in Occidente neglectas suscitavit, discipulos nactus magni ingenii, & eximiæ postea doctrinæ Franciscum Barbarum, Franciscum Philelphum, Poggium, Aretinum, Strozzium, Guarinum, Vergerium, Ugolinum, Ambrosium Camalduensem, Antonium Corbinellum, Jannotium Mannetum, aliosque, a quibus Græci libri e pulvere tracti, Græcaque litteratura e te-

e tenebris eruta, per Italiam diffusa est. Quapropter Chrisoloram hoc decimoquinto sæculo vivis ereptum Constantiæ, quo venerat causa visendi Concilii, memorant extolluntque Scriptores, utqui primus in Occidente auctor fuerit revocandi Græcas Disciplinas. In hac vero Litterarum restauratione, Urbs cæteris Italiæ Civitatibus longe præstitit, tum quod ibi Chrisoloras docuerit, & plures hujus clarissimi Discipuli, aut ibi vixerint, aut e publicis pulpitis docuerint; tum quia hoc sæculo Eugenius IV. Pontifex rei litterariæ amantissimus imperio præfuerit. Ita enim Eugenium describit Ciacconius: *Vir aspectu insignis, & veneratione dignus, gravis in dicendo potius, quam eloquens, modicæ litteraturæ, multæ cognitionis, Historiæ præsertim, liberalis in omnes, tum vel maxime in litteratos, quorum familiaritate delectatus est. Nam Leonardum Aretinum, Carolum Poggium, Aurispam, Trapezuntium, & Blondum viros doctissimos secretis suis admisit. Gymnasia ante omnia, quam diligentissima fovit, maxime vero Romanum, ad quod genus omne litteraturæ adhibuit.* Accessit litteris favor, ac patrocinium Cardinalis Bessarionis, viri a rebus gestis, & a doctrinæ præstantia amplissimi. Qui præclarissima illius sæculi ingenia in famulatu suo habuit Theodorum Gazam, Plethonem, Andronicum Thessalonicensem, Domitium Calderinum, Nicolaum Perottum, Valerium Viterbiensem; usus quoque familiaritate insignium plurium virorum, Trapezuntii, Argyropili, Philelphi, Blondi, Leonii, Aretini, Poggii, Vallæ, Campani, adeo ut communi suffragio *Litterarum Patronus* diceretur. Tanto igitur patrocinio Eugenii Pontificis, & Bessarionis Cardinalis, tot viri doctissimi in Urbe fuerunt, horum plures in Gymnasio publice docuerunt; & Liberales Disciplinæ in Urbe præ aliis Italiæ Civitatibus, Gymnasiisque, insigniter floruerunt.

III. Ut vero tanta Litterarum gloria perpetuo in

Urbe vigeret, nec temporum injuria umquam deesset, pristinamque Literæ subirent calamitatem, publicis Scholis consulendum esse Eugenius decrevit. Et primo quidem illis habendis Ædes media fere in Urbe jussit a Senatu Romano addici; tum aucto vectigali vini, quod ab exteris regionibus Romam advehunt, hæc pretia alendis Professoribus jussit erogari. Quare Eugenio excitati, ditatique Romani Gymnasii gloriam adscribunt Andreas Fulvius in Carmine de antiquitate Urbis ad Leonem X. Fensonius lib. 3. Statutorum Urbis, aliique. Et hanc rem quoque memorat Ciacconius in vita Cardinalis Joannis Baptistæ Mellini, his verbis: *Mortuo deinde Martino, & in ejus locum Eugenio suffecto, cum de instituendo Gymnasio Romano cum publico salario mentio haberetur, ortaque esset ob hanc rem inter Civitatem, & Pontificem dissensio quædam, tandem Cives ipsi domum emere non longe a Circo Flaminio, ubi Præceptores liberalium artium publice legerent, ac novum vectigal imposuere, unde salarium legentibus præberetur, vini aliunde Romam advecti id vectigal est*. Addit, Joannem Baptistam Mellinum in nova hac Sapientiæ domo post crebras, & graves disputationes publice habitas in conventu doctissimorum hominum insignia Doctoratus accepisse; ejusque disputationibus interfuisse plures viros clarissimos, Abbatem Siculum, Ludovicum Pontanum, Antonium Rosellum, Gaspares duos, aliosque. Porro ut Gymnasii administratio recte se haberet, duas in hanc rem Pontifex edidit Constitutiones. Harum prima lata est, anno MCCCCXXXI. qua confirmavit Rectori jurisdictionem civilem, criminalemque ei a Bonifacio VIII. concessam: *Rectores quoque, quos Doctores, & Scholares ejusmodi Romani Studii pro tempore duxerint eligendos, in ipsos Doctores, & Scholares, & familiares ipsorum tam circa cognitionem, & decisionem Causarum civilium, & criminalium civiliter motarum, & criminaliter in crimini-*

nibus levioribus, *quam ipsorum corrigendos excessus leves*, *ordinariam obtineant potestatem*. Tum statuit, *ut in Gabellam vini forensis addantur etiam pro libra tres solidi cum dimidio*, *quæ additio exigi & conservari debeat*, *& pecuniæ exinde exactæ exponi juxta ordinationem Rectoris & Reformatorum pro tempore existentium pro salario Doctorum per eos ad legendum in Studio conductorum*, *& omnium aliarum expensarum in Studio hujusmodi occurrentium*. Hactenus constitutio Pontificis Eugenii IV. Unde patet solius Rectoris jurisdictionem fuisse; in administratione vero publicæ pecuniæ, atque in accersendis Professoribus, suas habuisse partes Reformatores. Altera edita est sequenti anno, eaque incipit *A supremo Patrefamilias*, quam exhibet Galganettus inter Statuta Urbis. Ibi memorat, confirmatque Eugenius primam illam Constitutionem, aitque decrevisse se, ut generale studium perpetuo in Urbe esset in qualibet facultate, utque Professores, Auditoresque iis omnibus donati essent privilegiis, quæ aliis Universitatibus collata sunt, & ut stipendia solverentur Professoribus ex vectigali vini ab exteris regionibus Romam advecti, rem hanc moderantibus Rectore, & Reformatoribus; ita tamen, ut si quid, solutis stipendiis, ex illa pecuniæ summa superesset, id vel ædificandis Scholis, vel excitandis Ædibus, quas Auditores illi habitarent, quibus ob inopiam nullæ esent, vel aliis Gymnasii usibus impenderetur. Præterea Constitutione hac præscripsit Pontifex ordinem eligendi posthac quatuor Gymnasii Reformatores. Nam jussit annis singulis a Conservatoribus Urbis seligendos esse duodecim Cives Romanos, quorum aliqui ad rei litterariæ utilitatem esse omnino deberent in utroque Jure Doctores, horum omnium nomina exhibenda esse Camerario Romanæ Ecclesiæ, in cujus esset potestate quatuor ex illis duodecim constituere Reformatores Studii, ita tamen, ut ex his quatuor, unus Doctoris honore

re frueretur. Et e Tabellionibus Urbis, tres a Conservatoribus nominandos, unum a Camerario seligendum, qui hoc munere in Gymnasio fungeretur. Reformatores absoluto sui officii anno, reddere jussit administrationis suæ rationem Conservatoribus ipsis, & Cardinali Camerario, vel alicui, qui hujus vices gereret. Reformatorum Officium obtinuit fortasse a Bonifacii VIII. ætate. Neque enim Eugenius hos memorat tamquam recenter institutos, etsi novam illorum eligendorum formam tradidisset. Cumque in publicis Scholis excitandis, alendisque Senatus Romanus suas habuisset partes, hinc enati Reformatores, qui Senatus nomine illarum gererent curam. Atque hoc erat inter Rectorem, ac Reformatores discrimen, quod Rector Summi Principis, & Cœtus Academici partes obiret, Reformatores vero Senatus, Populique Romani.

IV. Eximia fuere Nicolai Quinti Pontificis, qui Eugenio successit, de re litteraria merita, omnium doctorum virorum laudibus perpetuo commendanda. Quod, capta a Turcis Constantinopoli, profugas Græcos litteratos liberaliter exceperit, & in Gymnasio docere jusserit. Libros e tota Græcia perquisitos ad se jusserit afferri, & in Latinam Linguam converti; Bibliothecam veteribus, ac novis Codicibus pretiosissimis instruxerit, in qua circiter tria millia librorum volumina posuit; doctos viros in cognatorum, & amicorum loco habuerit. Quamobrem, quotquot fuere ea etate Scriptores, Antoninus, Cardinalis Bessarion, Cardinalis Ægidius, Franciscus Philelphus, aliique bene multi Nicolaum summis laudibus celebrarunt. Audiendus de eo Cardinalis Ægidius: *Hic viros doctos sui temporis quot invenit, toto Pontificatus sui tempore in libris conquirendis, exscribendis, interpretandis exercuit, neminemque, qui aliquid librorum, aut invenisset, solertia, aut ingenio elaboratum edidisset, indonatum abire passus est: quemobrem tantum bo-*

no-

norum ingeniorum numerum excitavit, & in litterarum certamen adduxit, ut primus auctor fuerit his temporibus eloquii, & eruditionis. Et Franciſcus Philelphus in epiſtola ad Callixtum III. ſcribit: *Quantum ſibi gloriam comparavit Nicolaus V. cum ad cæteras virtutes ſuas, vitæque ſauctimoniam, tanta eruditione, tanta ſapientia polluit, ut omnibus benefaceret, omnes ad ſe acceſeret, quos ulla vel ingenii, vel doctrinæ præſtantia inſignes eſſe audiret! Vidimus unius ejus Optimi Sapientiſſimique Pontificis vel diligentia, vel munificentia id eſſe factum, infinita pene Græca volumina, quæ noſtris hominibus erant ignota, de rebus maximis, atque clariſſimis a Græcis Philoſophis, Hiſtoricis, Oratoribus, eleganter ſcripta in Latinum eſſe traducta ſermonem, idemque factum de libris Theologicis atque Mathematicis .... Qui poſt Urbis Conſtantinopolitanæ captivitatem Nuncios ſuos, & negociatores clam miſit per univerſam illam, & Europam, & Aſiam, quæ Turcis paret ad conquirendos, emendoſque Græcos Codices, nulli neque labori parceus, neque impenſæ, innumerabilia prope volumina ingenti etiam pretio aducta ſunt in Italiam: itaque tunc optimo dici poteſt, non periiſſe Græciam, ſed Italiam, quæ olim Magna Græcia dicta eſt, unius ejus ejus Pontificis clementia commigraſſe. Miſit etiam quamplurimos cum grandi pecunia per Europam univerſam, qui ubique diligenter odorarent, ſi quid Latinæ gravitatis, & elegantiæ uſquam lateret, idque nullius pretii rationem habentes ad ſe devehendum curarent.* Tot, & tantos doctos viros, hujus Pontificis beneficiis allectos, pluribus abhinc ſæculis Roma non viderat. Horum alii verſabantur in Aula, alii in Gymnaſio. Alii edendis, alii vertendis e Græco in Latinam linguam libris operam dabant. Tunc Dionyſii Areopagitæ, Baſilii, Gregorii Nazianzeni, Joannis Chryſoſtomi, Cyrilli Opera in Latinum ſermonem translata. Poggius Quintilia-

lianum tunc invenit, & Enoch Asculanus Marcum Cælium Apicium, & Porphyrionem in Opera Horatii egregium Scriptorem; Laurentius Valla vertit Latine e Græco insignes Historicos Herodotum, & Thucididem. Nicolaus Perottus vertit Polybium, Publius Candidus Historiam Appiani Alexandrini, Poggius Florentinus Diodorum Siculum; Theodorus Gaza vertit Theophrastum de Plantis; Guarinus Veronensis Geopraphiam Strabonis. Et jam Litterarum splendori nil deesse videbatur. Quamvis etiam huic illarum splendori restituendo in Italia, suam operam contulerint Alphonsus Rex Neapolitanorum, & Laurentius Mediceus. Ille enim doctorum virorum studiosissimus, plures in Aula sua excepit, Panormitam, Facium, ipsumque Vallam Roma excedere coactum, & eorum studia insigniter fovit, quo nomine laudatur a Bessarione in præfatione ad versionem Metaphysicorum Aristotelis. Is vero Græcos extorres benigne excepit; Joannem Lascares in Græciam ablegavit, ut optimos, & antiquos Scriptores magno ære redimeret; muneribus, & stipendiis doctos viros excitavit Marsilium Ficinum, Angelum Politianum, Demetrium Chalcondylam, aliosque, ut proinde *pater eruditionis* diceretur. Attamen Nicolaus V. Pontifex de re litteraria præclarissime meruit. De hujus Pontificis erga litteras, & litteratos viros patrocinio edidit *Disquitionem* Vir Clarissimus Dominicus Georgius in calce Vitæ ejusdem Pontificis. Ex qua patet aurea sane sæcula Nicolaum Urbi reddidisse. In tanto Litterarum studio, non potuit Nicolaus Romanum Gymnasium negligere. Imo Constitutionem edidit, quæ extat in Collectione Bullarum Romanorum Pontificum ex Bibliotheca Petri Gomesii excerpta, & edita Romæ anno MDXIV. in qua confirmat, innovatque Constitutionem Bonifacii VIII. de Studio Urbis latam anno MCCCIII. ac ait, in melius Studiorum rationem ejusdem Gymnasii Urbis a se fuisse restitutam.

Hanc

Hanc Sanctionem, quæ editoris vitio caret nota temporis, censet Dominicus Georgius in hujus Pontificis vita referendam esse ad annnm MCCCCL. Quæ fuerit hæc Studiorum ratio a Nicolao in Gymnasium illata, temporum injuria certo definiri nequit. Verisimile tamen est, nitidiorem Græcorum Philosophiam, Græcas littteras, Latini sermonis elegantiam, veteremque eloquentiam Gymnasio Romano restitutas.

V. Ea quidem ætate, Eugenio IV. & Nicolao V. imperantibus, præclarissimi totius Italiæ viri in Gymnasio docuerunt. Neque enim solis legibus, ac privilegiis, sed etiam constitutis eximiis Professoribus Eugenius, & Nicolaus Gymnasii Romani gloriæ consuluerunt. In illorum numero Ludovicus Pontanus insignis Jurisconsultus, quem Eugenius Protonotarium Apostolicum, Advocatum Consistorialem, & Romanæ Rotæ Auditorem constituit; quemque Alphonsus Rex Neapolitanorum misit ad Concilium Basileense. Et Juo Coppulus Perusinus, qui in libros Digestorum, Codicemque scripsit, Advocatus Consistorialis, pariter sub Eugenio Pontifice Jura in Romano Gymnasio interpretabatur. Franciscus Philelphus Tolentinas Græcæ & Latinæ litteraturæ peritissimus, Eugenio Pontifici, & Alphonso Regi charus docuit in Romano Gymnasio humaniores litteras, magna cum sui nominis gloria, uti testatur doctissimus ille Alexander ab Alexandro Lib. 1. Cap. 23. qui sæpe Philelphum docentem audire consuevit: *Ad eum*, inquit, *quotidie concursus Studiosorum juvenum, & clari nominis Professorum frequens fiebat. Ipseque inter legendum firma etiam tunc voce, & latere, novis, & exquisitis eloquentiæ generibus præceptisque Discipulos imbuebat, exploratoque judicio, singula dicendi genera, & Philosophorum scita multo cum nitore, & cultu pensitabat, & rimabatur*. Cumque aliquando e Cathedra dixisset ludum litterarium Ciceronem aperuisse; & Gramma-

maticus quidam, qui illius gloriæ invidebat, id perfracte denegasset; Philelphus pluribus congestis Ciceronis testimoniis Scholam aliquando Ciceronem habuisse probavit. Et Philelphi partes ipse Alexander, pluribus etiam allatis testimoniis de ludo litterario Ciceronis, tuendas suscepit, uti patet ex citato Genialium Dierum loco, ubi narrat hanc litterariam concertationem. Qui etiam, dum Romæ degeret, audire in Gymnasio consuevit duos clarissimos Professores, quorum familiatitate utebatur Nicolaum Perottum, & Domitium Calderinum. Horum Perottus Latini, Græcique sermonis peritissimus, postquam in publicis pulpitis meruisset, & Polybium insignem Historicum Latinitati donasset, præfuit Ecclesiæ Sipontinæ Archiepiscopus. Alter tanta gloria humaniores litteras est professus, ut litterarii splendoris assertor, ac omnis obscuritatis illustrator haberetur. Uterque summis laudibus a Jovio in Elogiis doctorum virorum extollitur. Enoch Asculanus Rhetor eloquentissimus, utriusque linguæ Professor eximius, a Nicolao V. Romam accersitus est, ut Poeticam, & Rhetoricam e Cathedra doceret, multasque Orationes, & Epistolas edidit, uti testatur Petrus Angelus Spera lib. 4. de Nobil.Profes. Gram. Neque omittendus est celeberrimus ille Laurentius Valla, quem etiam publice docentem Urbs audivit; ac diutius fortasse audivisset, nisi plurium, quos linguæ suæ licentia offenderat, invidiam in se concitasset; qua excedere coactus est, & ad Alphonsi Regis patrocinium confugere, in cujus Aula liberalissime exceptus, magnam Regis patrocinio calamitatem evasit, reus heterodoxiæ postulatus. Addendi sunt Græci doctissimi, quos patria exules, Græcia a Turcis subacta, Nicolaus Pontifex in Gymnasio Cathedra & stipendio donavit. Georgius Trapezuntius ob versos Aristotelis, Eusebii Cæsariensis, & Hermogenis libros, & ob summam Aristotelicæ Philosophiæ peritiam clarissimus, qui tempore Concilii

cilii Florentini in Italiam venerat, ſub Eugenio Rhetoricam, & Philoſophiam in Urbe publice docuit, eumdemque Nicolaus V. ſibi ab epiſtolis eſſe voluit. Univerſitatis quoque Rectorem egiſſe Voſſius teſtatur. Docuit etiam in Romano Gymnaſio Theodorus Gaza Philoſophiæ, Medicinæ, Theologiæ, & elegantiorum litterarum doctiſſimus. Huic addendus Andronicus Theſſalonicenſis in Græca litteratura, & Ariſtotelica Philoſophia verſatiſſimus, uſus patrocinio Cardinalis Beſſarionis primum Romæ, deinde Florentiæ publice docuit. Et Joannes Argyropilus Conſtantinopolitanus Græcarum Litterarum, ac Ariſtotelicæ Philoſophiæ peritiſſimus pariter publico ſtipendio Philoſophiam in Urbe docuit. Ut jam nulli fere fuerint doctiſſimi illius ævi Profeſſores, quos Gymnaſium Romanum minime aluerit.

VI. Horum itaque inſignium virorum opera, tum elegantiones litteræ Græcæ, & Latinæ, tum Philoſophia Ariſtotelis, quam ob temporum barbariam, & Græci ſermonis imperitiam fædiſſime conſpurcaverant, magnam in Romanis Scholis lucem accepere. Præcipue vero Philoſophia Ariſtotelis priſtino ſplendori vindicata, & reſtituta eſt in Urbe, & Gymnaſio, ut ibi videretur ſedem ſuam e Græcia translatam collocaſſe; quemadmodum Platonica Philoſophia apud Florentinos. Nam extorres Græci, qui in Italiam appulerant, reſtituendæ potiſſimum Philoſophiæ incubuerunt; cum tamen illi, qui Galliam adierant, in ſolis tradendis Græcis litteris hæſerint, neglectis Philoſophicis rebus, fortaſſe ex invidia Profeſſorum Pariſienſium, uti obſervat Brucherus in ſua Hiſtoria Philoſophiæ. Itaque Græcorum Philoſophiam Italia excepit; & Platonica quidem patrocinio Mediceæ Gentis viguit apud Florentinos, nacta ibi eximios ſectatores Georgium Gemiſtum, ejuſque diſcipulum Beſſarionem, Marſilium Ficinum, Joannem Picum Mirandulanum; Ariſtotelicam vero Profeſſores Romani Georgius Trape-

zuntius, Theodorus Gaza, Andronicus Thessalonicensis, Joannes Argyropilus in Urbem ac Gymnasium intulerunt, & magna luce donarunt. Cui sane rei Nicolaus V. non mediocriter contulit, imperata nova Aristotelis versione. Rem narrat Cardinalis Bessario in dedicatione Versionis Metaphysicorum Aristotelis: *Ita in Latinum verterunt Veteres Aristotelem, ut opus fuerit Sanctissimum, & Clementissimum Dominum Nicolaum V. Pontificem Maximum, qui omnis scientiæ, omnis Divinæ, humanæque sapientiæ doctissimus in Apostolica Sede conscendit, quique ut loco, & dignitate, ita Philosophia & Theologia, & omni optimarum scientiarum genere principatum obtinet, viros eligere utriusque linguæ peritos, qui omnes fere Aristotelis libros in Latinam traducerent orationem.* Auctore igitur Nicolao Pontifice, Georgius Trapezuntius, Theodorus Gaza, Joannes Argyropilus, Bessario Cardinalis, Laurentius Valla, aliique vertendo Aristoteli se se dedere. Et Janoutius Manettus Florentinus charus Nicolao V. cujus vitam scripsit, libros Categoriarum Aristotelis, & Isagogen Porphyrianam vertit in Latinum; scripsitque Socratis, ac Senecæ vitam: Alphonsum quoque Regem optasse, ut Metaphysica Aristotelis Latinitate donaretur testatur Bessario Cardinalis. Theodorus Gaza Aristotelis Historiam Animalium vertendam suscepit, quam deinde Sixto IV. dicavit. Argyropilus præter versionem Aristotelis scripsit Commentaria in hujus Ethicam. Denique, favente Pontifice, Urbem omnem, excepto Bessarione, Aristoteles occupabat. Quapropter Joannes Launojus in libello de varia Aristotelis fortuna in Academia Parisiensi opponit Nicolaum Gregorio IX. qui libros Aristotelis corrigendos esse decreverat. Certe olim hujus Philosophi libri pluribus nævis adspergebantur, quibus diluendis, Thomas Aquinas, aliique Interpretes operam contulerant. Porro tanta Aristotelis in Urbe fortuna, Platonicorum invidiam con-

concitavit. Enatum inde bellum illud Philoſophicum a Leone Allatio in libro de claris Georgiis memoratum, fuſe a Boivinio deſcriptum in peculiari de hac lite Diſſertatione, & a Bruchero in Hiſtoria Philoſophiæ. Claſſicum cecinit, bellique hujus Philoſophici ſignum ſuſtulit Georgius Gemiſtus Pletho, celeberrimus Philoſophus, & acerrimus Platonis ſectator, edito libro, *de Platonicæ, & Ariſtotelicæ Philoſophiæ differentia*, in quo plura convicia in Ariſtotelicæ Philoſophiæ cultores cumulavit. Cui primum ſe oppoſuit Georgius Scholarius, notus ſub Gennadii nomine, quem poſtea Turcæ in Conſtantinopolitana Sede collocarunt, editis contra Plethonem libris, non minori vehementia ſcribendi. Et hunc nova reſponſione conviciis plena refutavit Pletho, ut exulceratus Scholarius jam Patriarcha libros Plethonis *de Legibus*, & *Commentarios in oracula magica Zoroaſtris* accuſaverit Ethnicæ ſuperſtitionis, & comburendos juſſerit. Quæ deinde controverſia Romanos Profeſſores occupavit. Cum enim Pletho ſibi refutandum ſumpſiſſet hoc Ariſtotelis dogma: *naturam quidem ſtatuiſſe omnia alicujus rei gratia facere, verumtamen nihil conſulto agere, quemadmodum ars quoque, licet ſine conſilio agat, omnia tamen alicujus rei gratia faciat*, Ariſtotelicos, præſertim Gazam, & Trapezuntium in ſe concitavit. Magna acerbitate utrinque diſputatum, ſcriptumque eſt. Trapezuntius acerrime Platonicos aggreſſus eſt; & hunc ſævientem repreſſit Cardinalis Beſſarion, qui a Gemiſto hauſerat Platonicam Philoſophiam, editis libris quatuor contra calumniatorem Platonis, & librum *de Natura & Arte adverſus Trapezuntium*. Tum e Platonicis caſtris Michael Apoſtolius Conſtantinopolitanus Plethonis, & Beſſarionis partes ſuſcipiens prodiit in medium. Huic vehementius, quam par erat, ſcribenti reſpondit Andronicus Calliſti Theſſalonicenſis, & ipſe in Romano Gymnaſio Profeſſor, qui tamen, ne ampliſſimum Cardina-

lem,

lem, cujus patrocinio utebatur, offenderet, tum Apostolii libellum, tum Responsionem suam illius sententiæ subiecit. Cui placuit Andronici modestia, dataque ad Apostolium epistola, hunc monuit, non conviciis cum adversario pugnandum, sed demostrationibus, & rationibus. Nam etsi in Platonicis partibus esset Bessarion, non inde tamen nec ullum Aristoteli pretium statuebat, nec hujus defensione offendebatur; e contra Trapezuntius, & Gaza nimio partium Aristotelis studio abrepti, nullius fere pretii Platonem faciebant. Tamdem a litteraria hac pugna cessatum est. Trapezuntius Bessarioni infensus Neapolim ad Alphonsi Regis patrocinium confugit, a quo stipendio donatus est, nec Romam rediit, nisi sub Sixto IV. ubi senex, amissa memoria, obiit. Gaza oppressus inopia rei familiaris se se ad Brutios recepit, ibique e vivis excessit. Andronicus, relicta Romana Cathedra, docuit in Florentino Gymnasio, tum in Galliam abiit. Pletho, & Apostolius redierant in Græciam, ibique supremo facto functi sunt. Nihilo tamen minus Aristotelicæ Philosophiæ diu in Italia eximii se se dedere viri Pomponatius, Majoragius, Barbarus, Zabarella, Mazonius, Cæsalpinus, Niphus, Cremoninus, aliique. Præcipue vero in Gymnasio Romano diu multumque viguit, magnaque cum gloria a viris præclarissimis tradita est. Nam eam Joannes Argyropilus, postquam diu Florentiæ egisset, & institutioni litterariæ Petri, & Laurentii Mediceorum præfuisset, vastante Etruriam peste Romam veniens MCDLXXX docuit e publicis pulpitis. Hunc in Gymnasio differentem aliquando audivit doctissimus ille Joannes Reuchlinus, dictus Capnio, qui tunc Romæ aderat Legatus Electoris Palatini. Cumque, Argyropilo interrogante, an attigisset Græcas litteras, se illarum peritum professus esset, ei Thucydidem legendum, ac interpretandum obtulit Argyropulus. Quod cum utrumque eleganter faceret Capnio, miratus homo Græcus ad Au-

Auditores converſus exclamavit, ecce Græcia noſtro exilio tranſvolavit Alpes. Sequenti ſæculo Ariſtotelica Philoſophia habuit in Scholis Urbis inſignes cultores Niphum, Mazonium, Muretum, Cæſalpinnm. At Franciſcus Patricius ſub Clemente VIII. Platonicam illuc attulit Philoſophiam.

VII. Extincto Nicolao Quinto, magnum deſiit bonis artibus patrocinium. Attamen Paulum II. laudat Philelphus ob litterarum curam. Ita quidem in epiſtola ad Leonardum Griphum: *Jam omnis bonarum artium, & eloquentiæ dignitas poſt unius Nicolai V. Pontificis Maximi vitam, tamquam obſoleta interierat, quæ nunc felicioribus auſpiciis reviviſcens, germinat, ac floret, & in uberrimam, optimamque frugem coaleſcit.* Alia epiſtola Theodoro Gazæ gratulatur, quod Romam a Papa Paulo II. accerſitus eſſet opera Philippi Cardinalis Bononienſis, ac propterea immortales gratias ait Pontifici agendas, *quod ab exilio Muſas, veluti longo poſtliminio in Romanam Curiam revocaverit.* Inviſus huic Pontifici Platina illum accuſat neglectæ, perditæque litteraturæ. Gymnaſio tamen Romano non defuere his temporibus illuſtres Profeſſores, Joannes Turrecremata Cardinalis, Franciſcus a Brevio Venetus, poſtea Romanæ Rotæ Auditor, & Epiſcopus Ceneteníis, quorum meminit Pancirolus lib. 3. de Claris Legum interpretibus. Marcus Vigerius Sixto IV. affinis, deinde Epiſcopus Senogallienſis, & Cardinalis. Andreas Brenta clarus Rhetoricæ, & Humanitatis Profeſſor, cujus meminit Spera Lib. 3. de Nobilitate Profeſſorum Grammaticæ. Et Bartholomæus Partenius Brixienſis, quem pluribus laudat Ghilinus in Theatro Litteratorum. His longe præſtitit ſummæ eruditionis gloria Julius Pomponius Lætus Laurentii Vallæ diſcipulus, quem quidem Paulus II. cum Platina, & Callimacho exagitavit, at Sixtus IV. & Innocentius VIII. beneficiis affecerunt, & Cathe-

thedra donarunt in Gymnasio Romano, ubi docuit tanta sui nominis fama, ut, teste Jovio in elogiis doctorum virorum, Romana juventus a media statim nocte praeoccupatis subselliis, profitentem ante auroram praeveniret. Antonius Flaminius Siculus, Graecis, Latinisque litteris, eruditione, Poesi instructissimus docuit politiores litteras in Gymnasio Romano, vergente ad finem hoc saeculo decimo quinto, cujus praelectionibus Romam longa annorum serie, nil habuisse eruditius, ait Joannes Pierius Valerianus Lib. 1. de infelicitate litteratorum. Addendi Antonius Faber Amiternus insignis Professor humanarum litterarum, cujus magna cum laude mentionem fafaciunt Spera in libro de Nobilitate Professorum Grammaticae, & Toppius in Bibliotheca Neapolitana. Antonii Tilesii Cosentini peritissimi artis Oratoriae, & Poeticae doctrina illustravit quoque hoc tempore Scholas Romanas. Addendi ejusdem professionis homines doctissimi, ac notissimi, Joannes Regius Venetus, Thomas Phaedrus, ac Philippus Beroaldus, qui usque ad Leonis X. tempora, stationem docendi in Scholis Romanis occuparunt. Nec defuere Theologi praeclarissimi, Thomas de Vio dictus Cardinalis Cajetanus, & Silvester Prierius, Dominicanus, uterque doctissimus. Notandum, Scholam publicam Theologicarum rerum, & Sacrarum Scripturarum, adhuc hoc saeculo decimo quinto perstitisse in Sacro Palatio, ut patet ex pluribus monumentis sub Eugenio IV. & Sixto IV. jam relatis alibi, cum de Lectoribus Sacri Palatii egimus. Et hinc hoc saeculo, Eugenius IV. confirmavit Magistro Saeri Palatii facultatem constituendi Doctores in Sacra Theologia.

VIII. Nam erectis Academiis, restitutisque Litteris, mos ubique invaluit, cujus originem nonnulli adscribunt Lothario, ut qui de studiis liberalibus optime meruissent, honore aliquo litterario donarentur. Quemadmodum in rebus politicis, vel militaribus, qui se bene gef-

gessissent, ornabantur titulo, graduque Equitis, aut Militis, & magna solemnitate, pluribus cæremoniis, adhibitis quibusdam insignibus, inaugurari consueverunt. Ita quoque in re litteraria, viri docti, multiplici ritu, ac traditis nonnullis acceptæ dignitatis signis, constitui cœperunt Doctores, Baccalaurei, Licentiati. Atque hunc morem Academiæ omnes servarunt. Quoad Urbem attinet, cum ibi Schola Theologicarum rerum in Sacro Palatio locum haberet, eique præesset Magister Sacri Palatii, hinc obtinuit, ex antiquo instituto, ut illius auctoritate conferrentur hujusmodi honores in Theologicis Disciplinis. Id colligitur ex litteris Innocentii VII. datis anno MCDVI. & relatis Tomo II. Bullarii Ordinis Prædicatorum pag. 478. quibus Pontifex ratum habet Magisterii gradum concessum Fr. Melchiori Augustiniano ab Hugolino Magistro Sacri Palatii. Idipsum patet ex Bulla Eugenii IV. data anno MCDXXXVII. in gratiam Joannis de Turrecremata Magistri Sacri Palatii, qua hanc facultatem Magistro Sacri Palatii confirmavit. Exibet hanc Bullam Fontana in Theatro Dominicano, atque in Syllabo Magistrorum Sacri Palatii, ubi: *Cum juxta antiquam laudabilem consuetudinem omnes in Theologia Doctorandi in Romana Curia, nonnisi ab hujusmodi Magistro Sacri Palatii licentiam pro forma Magisterii, & insignia ejusdem suscipere consueverint, quod nullus imposterum, Universitate Civitatis, in qua Curiam esse contigerit, dumtaxat excepta, possit legere, vel in Theologia in prædicta Romana Curia per aliquem Doctorari, sed vos viros, sæculares considerata peritia, & vitæ honestate, aliisque ad id requisitis, Religiosos vero de ipsorum Generalium licentia, si erunt digni, & idonei, ad lecturam scientiarum, & Bibliæ promovere, & Baccalaureos instituere possitis, & lectura completa, habito proborum Magistrorum, quos decreveritis assumendos, privato examine, prædicta Magisterii insignia eis dare,*

 & con-

& concedere, ut sic Magistrati gratiis, & privilegiis, quibus alii Theologiæ Professores gaudent, ipsi etiam uti, & gaudere possint, & valeant, auctoritate Apostolica concedimus per præsentes. Veterem itaque consuetudinem probat, confirmatque Pontifex, ut nulli in Urbe Magistri, Doctoresque in Theologia declararentur, sive Sæculares, sive Regulares, nisi auctoritate Magistri Sacri Palatii. Cujus rei plurima exempla profert Fontana ex antiquis Regestis Ordinis Prædicatorum desumpta, eaque sunt: *Magister Daniel Egher Conventus Vuessaliensis habuit approbationem Lecturæ suæ, & Magisterii suscepti in Universitate Sacri Palatii, & gaudere potest privilegiis Magistrorum, ut verus Magister. Nullis obstantibus in contrarium xii. Martii* MCDXXL. *Romæ.* Pariter in Regestis Joachimi Turriani Magistri generalis legitur: *Fr. Gregorius Baccalaureus Conventus Garensis habet licentiam suscipiendi insignia Magistralia in Universitate Sacri Palatii, dummodo sibi de juramento &c. Romæ vi. Februarii* MCDXC: *Fr. Petrus Conzarensis potest suscipere Magisterium in Universitate Sacri Palatii.* Rursus ex his patet, hoc quoqe sæculo, Scholam Theologicam in Palatio perstitisse, atque nuncupatam esse *Universitatem*. Quoniam vero Magister Sacri Palatii eam moderabatur, idcirco is Theologicos gradus conferebat. Id tamen, nonnisi prævio examine, ut patet ex citata Bulla Eugenii IV. ubi: *habito proborum Magistrorum, quos decreveritis assumendos, privato examine*: & ex litteris Sixti IV. relatis Tom. II. Bullarii Ordinis Prædicatorum pag. 584. quibus conceditur Fr. Salvo de Panormo Magistro Sacri Palatii facultas creandi Magistrum in Theologia Fr. Petrum de Hanturlibus: *adhibitis tribus, aut quatuor in Theologia Magistris, si præmisso rigoroso examine, ad id idoneus repertus fuerit, & aliud Canonicum non obstat impedimentum, super quo tuam, & ipsorum Magistrorum conscientiam oneramus,* gra-

gradum , & insignia doctoratus in dicta Theologia prædicto Petro , auctoritate nostra conferas , & assignes , ita ut deinceps omnibus , & singulis exemptionibus immunitatibus , & praeeminentiis , prærogativis , gratiis , & indultis, quibus alii in Theologia Magistri in quacumque Universitate solemniter assumpti potiuntur , & gaudent, seu potiri , & gaudere poterunt , quomodolibet in futurum ipse quoque uti , & gaudere libere , ac licite valeat . Hinc enatum videtur Collegium illud Theologorum in Urbe , cui usque ad hæc tempora competit ibiedm facultas creandi Doctores in Theologia . Hoc Collegium conflatum est ex Magistro Sacri Palatii , qui principem locum obtinet , Sacrista Papæ , Commissario Sancti Officii, quinque Procuratoribus Generalibus Ordinum Mendicantium , Dominicano, Conventuali , Augustiniano, Carmelita , Servita , & duobus Professoribus Universitatis , nempe Lectore Theologiæ , & Lectore Sacræ Scripturæ, & Secretario . Cum enim Magistri Sacri Palatii debuerint prævio examine conferre Doctoratus honorem , jam ad hujusmodi examen instituendum consueverunt ipsos publicos Theologicarum rerum Professores accersere . Porro , fuit aliquando in more , ut in publicis Cathedris Theologicarum Disciplinarum in Romana Universitate docerent Procuratores generales Ordinum Mendicantium . Id colligitur ex nonnullis antiquis Catalogis Professorum sub Paulo III. Pio V. Gregorio XIII. ubi sacris Disciplinis tradendis leguntur incubuisse Procuratores Generales , Dominicanus , Augustinianus , Carmelita , Franciscanus , Servita . Et in aliis Catalogis utplurimum Professores sacrarum rerum ex his Ordinibus accersiti observantur . Igitur , cum Magister Sacri Palatii uteretur opera publicorum Professorum ad examen agendum illorum , qui essent honore Theologico afficiendi , cumque Professores illi sæpe essent Procuratores Generalis Ordinum Mendicantium , factum inde est , ut hu-

jusmodi cœtui gravissimo competat facultas doctorandi in Theologia. Ita tamen, ut Magister Sacri Palatii duos ex illorum numero deligat, qui Candidati doctrinam ad trutinam revocant, & Promotorem, qui eidem præbet Doctoratus insignia, ipso Magistro Sacri Palatii formulam pronunciante. Indubium autem est, hoc Theologorum Collegium esse partem Romanæ Universitatis, & hujus nomine hoc officio fungi. Nam hujusmodi gradus litterarios conferre spectat ad publicam Universitatem. Et constat hanc facultatem fuisse *Universitatis Sacri Palatii*, quæ eadem est, ac Universitas Urbis. Neque alio nomine, Magistri Sacri Palatii hac facultate usi sunt, neque alio nomine eamdem ipsis Pontifices concessere, nisi quia præerant Scholæ, *seu Universitati Sacri Palatii*. Adhæc Procuratores generales Ordinum Mendicantium, eo titulo, in hoc Collegium adsciti sunt, quia olim iidem erant & publici Sacrarum rerum Professores. Igitur hoc Collegium in hac re ipsam Romanam Universitatem, cujus est pars, repræsentat.

IX. Quoad Doctores in Jure Canonico, vel Civili, jam diximus Capite præcedenti, ex Constitutione Joannis XXII. quæ incipit *Dignum duximus*, Doctores in utroque Jure constitutos fuisse auctoritate Cardinalis Pontificis in Urbe Vicarii, hac conditione, ut qui eo honore afficiendi essent, prius examinarentur, & adprobarentur a publicis Professoribus. Igitur ad hos spectabat experiri, ac comprobare, an aliqui hoc honore digni essent. Jam vero, iis temporibus, sæpissime Advocati Consistoriales, tamquam Juris peritissimi, fuerunt & publici Professores, ut patet exemplis Oldradi de Ponte, Juonis Coppoli, Ludovici Pontani, & aliorum plurium. Hinc fieri potuit, ut nonnisi ipsis hoc munus adscriberetur. Certe, sæculo decimoquinto, jam Advocati Consistoriales hoc jure examinandi, probandique Doctores Legum Eclesiasticarum, vel Civilium utebantur. Nam Six-

Sixtus IV. edita Constitutione, *Sollicitudo Pastoralis officii*, anno MCDLXXXIII. jus istud Advocatis Consistorialibus confirmavit, declaravitque ipsis solis in Urbe competere, ita ut Doctores ab aliis constituti nullius esent pretii, imo excommunicationem incurrerent, nec eis fas eset in Foro patrocinari; sique Romanus Pontifex munus promovendi Doctorem committeret alicui, is in instituendo examine, uti deberet Opera Advocatorum Consistorialium. Idque decrevit, ut nonnullos coerceret, qui hac facultate temere utebantur, *in præjudicium, & gravamen Cardinalis Camerarii, qui Universitatis Studii Curiæ, & Urbis earumdem Cancellarius generalis existit, ac Collegii Advocatorum prædictorum, sub quorum promotione, examine, & approbatione in Universiate prædicta promovendi ad gradus prædictos hactenus promoveri consueverunt*. Perspectum fit ex his verbis, jam ante hæc tempora incubuisse Advocatis Consistorialibus examen instituere, & probare, si qui Doctores in Jure Canonico, aut Civili declarari voluissent. De hujus amplissimi Collegii origine, officio, ac privilegiis dicemus Capite sequenti, capta occasione, quod eisdem Sixtus V. regimen Gymnasii Romani commiserit. Porro laudatam Sixti IV. Constitutionem, prædictumque jus Advocatorum Consistorialium, plures Summi Pontifices sequenti sæculo, & deinceps confirmarunt, ac vindicarunt, uti dicendum erit alibi. Igitur ex antiquissimo instituto, & ex pluribus Romanorum Pontificum Constitutionibus, a solo Advocatorum Consistorialium Collegio constitui possunt in Urbe Doctores Juris Canonici, vel Civilis; atque proinde in hac re Collegium hoc amplissimum est pars nobilissima Romanæ Universitatis, atque hujus vices exhibet. Is vero est ordo totius rei agendæ jam olim ad hæc usque tempora usitatus. Ex Advocatis Consistorialibus ille, quem Camerarium nuncupant, inquirit, exploratque, an polleat Candidatus tanta

tanta Juris ſcientia, quanta requiritur ad conſequendum Doctoris gradum. Hujus vero rei Camerarium, certum, conſciumque facit aliquis e Profeſſorum numero, quem docentem Jura Candidatus audierit. Is igitur teſtatur Candidato vires eſſe pares huic muneri agendo. Eam ob rem, ſingulis Advocatis Conſiſtorialibus, & Delegato Cardinalis Camerarii, Monitores ſeu Bidelli annunciant Doctorem ſtata die creandum eſſe. Conveniunt in aula magna Gymnaſii. His Candidatus præſens ſiſtitur a publico aliquo Jurium Profeſſore. Tum Catholicæ Fidei Profeſſionem recitat, juxta Pii IV. Sanctionem. Deinde verba facit, diſſeritque de nonnullis Propoſitionibus ex Jure ſive Canonico, ſive Civili decerptis, quæ antea ei fuerant communicatæ. Ubi finem dicendi fecerit, ultimus ex Advocatis Conſiſtorialibus opponit aliqua, quæ Candidatus explicet, diluatque. Quod cum is præſtiterit, egreditur aula, dum interim Advocati Conſiſtoriales ferunt ſuffragia, an ſit Doctor promovendus. Si ei faverint ſuffragia, tunc Secretarius Collegii Advocatorum Conſiſtorialium, jubente Decano, pergens ad ipſius Aulæ fores, edicit illum probari decreto Collegii. Quapropter rurſus aulam ingreditur, tuncque ille, qui vices agit Cardinalis Camerarii, declarat certa verborum formula Doctorem. Mox ab uno ex Advocatis Conſiſtorialibus, quem vocant Promotorem, accipit Doctoratus inſignia, Librum, Biretum, Annulum, & in ſede collocatur. Tandem Delegatus Cardinalis Camerarii, Advocatique Conſiſtoriales amplexu Doctorem excipiunt.

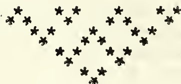
X. In conſtituendis Doctoribus Legum Eccleſiaſticarum, ſive Civilium, etiam Cancellarii Academiarum ſuas ubique habent partes. Hujus inſtituti pervetuſta indicari poteſt origo. Cum nempe primus omnium Maſurius Sabinus novum hunc honorem conciliavit Jurisprudentiæ accipiens ab Auguſto, deinde a Tiberio publicam auctoritatem reſpondendi de Jure, quod munus antea dependebat

debat a privatorum arbitrio, & populari opinione. Exinde invaluit, ut nullis fas esset Jura publice interpretari, nisi iis, quibus a Principe concederetur. Nec temere obtinuit hoc institutum. Nam cum leges complectantur Principis mentem, & voluntatem, consentaneum videtur, ut illarum interpretandarum facultas, non cujuslibet hominis arbitrio, sed certis Jurisconsultis a Principe constitutis, permittatur. Ad hanc vero gerendam Provinciam necesse fuit, a summis Principibus nominari Ministrum aliquem, qui ipsorum vices gereret, hancque facultatem doctis viris, servatis quibusdam conditionibus, ipsorum nomine concederet. Romani quidem Pontifices in excitandis Universitatibus consueverunt hoc munus Episcopis demandare, ut patet ex pluribus illorum Constitutionibus, quæ passim occurrunt in Bullario. Nam in hac re Ecclesiasticam potestatem interpellandam esse putarunt. Hinc Mendo in libro de Jure Academico, & Escobarius in quæstionibus de Pontificia, & Regia jurisdictione disputant, an ad Ecclesiasticam, vel ad Civilem potestatem spectat Universitates, & Doctores constituere. Certe in Bullario plurimæ leguntur Romanorum Pontificum Constitutiones ad tempora usque nobis proxima, quibus variæ in diversis Europæ Civitatibus excitantur Universitates, & donantur privilegiis, concessa utplurimum Episcopo facultate Doctores promovendi. Quandoque etiam Imperatores munus hoc Episcopis commiserunt. Refert enim Gattus in libello de Gymnasio Ticinensi Diploma Caroli IV. Imperatoris, quo Episcopus Ticinensis hanc facultatem accepit. Quandoque vero Principes munus hoc obeundum luere a summo Regni Cancellario. Nam cum Cancellarius præesset Juribus, & Rescriptis Principum, ipseque se continens intra cancellos, a quibus nomen hausit, redderet Jura; videbatur consentaneum, æquumque, ut is etiam vices Principis ageret in iis constituendis, quibus

bus fas esset Jura interpretari. Ita in Neapolitano Regno summus Cancellarius præest Doctoribus promovendis. At neque necesse erat hanc provinciam summo Cancellario delegare, neque is adesse poterat in omnibus Civitatibus, & Universitatibus Regni, ubi Doctoratus honores conferuntur. Quapropter vel ipsi Civitatum Episcopi, vel alii auctoritate accepta a Principe, hoc officio fungi debuerunt. Et hi dicti sunt Cancellarii Universitatum, quod eorum munus videretur muneri Summi Cancellarii respondere, & convenire. Unde a nonnullisScriptoribus,præsertim Escobario in quæstionibus de jurisdictione Pontificia, & Regia in Studiis generalibus, Cancellarii Universitatum dicuntur Vicarii Summi Cancellarii. Distincta tamen sunt officia. Nam in omnibus fere Universitatibus Cancellarius Universitatis distinguitur a supremo Cancellario Regni. Hæc itaque causa fuit constituendi in Academiis omnibus Cancellarios. Hanc hujus muneris originem statuit Cothmannus in Responsionibus Academicis, ubi ait: *Divus Augustus, quo major, & augustior Juris auctoritas haberetur, & esset, primus constituit, ut ex voluntate ejus responderetur* Leg. 2. §. penult. Digest. De Orig. Juris, *& res tam augusta, nonnisi Augusto auctore celebraretur, & conficeretur, ex quo factum est, quod Academiis, & Scholis publicis solemniter institutis peculiares Academiarum Cancellarii sint constituti, qui Majestatis principalis, quam eo nomine semper adire incommodum erat, vices subirent, & de Jure respondendi licentiam concederent.* Hanc etiam statuit Pereira, Acad. Quæst. Lib. 6. Disp. 1. ubi inquit: *Cancellarii Academiæ munus præcipue consistere in conferendis gradibus Doctoratus Magisterii, ac similibus. Cum enim potestas doctorandi supremo Principi de Jure competat, expeditio graduum consequenter spectabit ad Vicarium Principis, qui est Cancellarius; sicut enim Cancellarius Regni apud aliquas*

quas nationes est Vicarius Principis pro toto Regno, & absolutus expeditor privilegiorum, ita Cancellarius Principis pro Academia, atque adeo expeditor, seu in executione collator privilegiorum, quæ sunt in Academia præcipua, qualia Doctoratuum, & Magisteriorum gradus. Consentiunt Mendo in libro de Jure Academico, & Escobarius loco citato, aliique. In Urbe, decimo quarto sæculo auctoritate Cardinalis Pontificis Vicarii, *in spiritualibus pro tempore existentis*, conferebantur honores Doctoratus in utroque Jure, uti patet ex citata Constitutione Joannis XXII. quæ incipit, *Dignum duximus*. At sæculo decimo quinto, jam id munus erat Cardinalis Camerarii, cum Sixtus IV. Constitutione *Sollicitudo Pastoralis officii*, id confirmavit, inquiens, temere ante hac promotos Doctores *in Apostolicæ Sedis, & dilecti filii Raphaelis S. Georgii ad Velum aureum Diaconi Cardinalis, nostri, & pro tempore existentis Romani Pontificis Camerarii, qui Universitatis Studii Curiæ, & Urbis earumdem Cancellarius generalis existit, & in hoc Apostolica, & Imperiali fungitur potestate*. Cui instituto occasionem dare potuit, quod Camerarius esset Cancellarius Aulæ Pontificiæ, & in Aula stationem habebat Universitas Sacri Palatii; quodque Eugenius IV. in Constitutione *A Supremo Patrefamilias* anno MCDXLII. jusserat Cardinalem Camerarium imminere electioni Reformatorum, ac Notarii Gymnasii, tum rationibus eorum administrationis, quas, expleto suo munere, reddidissent. Nondum tamen, Pontifice Eugenio, officium Cancellarii addictum fuisse Cardinali Camerario, indicat Pontificis in laudata Constitutione silentium. At Sixto IV. sedente, id jam receptum erat. Deinceps usque ad hæc tempora Cardinalis Camerarius S. R. E. est simul Cancellarius Romanæ Universitatis. Porro amplissima est Cardinalis Camerarii dignitas in Aula Pontificia, utpote qui successisse videtur veteri Cardinali

Archidiacono, qui primus erat Pontificis Minister; qui junioribus Clericis imminebat; negotia, & bona Ecclesiæ temporalia administrabat; curam gerebat viduarum, & pauperum; denique jurisdictionem Episcopi exercebat. Fuse de Archidiaconis agit doctissimus Thomassinus Par. 1. Lib. 2. Cap. 18. Veteris & novæ Ecclesiæ Disciplinæ. Refert Ciacconius, Gregorium VII. ante Pontificatum, hanc dignitatem obtinuisse, atque eam contulisse cuidam Joanni, qui cum postea in Clementis III. Pseudopontificis partes defecisset, causam dedit, ut deinceps extincta fuerit in Romana Ecclesia dignitas Archidiaconi. Attamen, teste Vvilelmo Malmelsburiensi, in Concilio Bariensi sedit Anselmus Archiepiscopus Cantuariensis, *juxta Romanum Archidiaconum*. Quapropter censet Thomassinus, desiisse in Ecclesia Romana munus Archidiaconi, quod Cardinales provecti ad majoris dignitatis fastigium, sibi Archidiaconum imminere noluerint. Ei successit Camerarius, cujus officium notum jam erat sæculo duodecimo, quo tempore, occurrit Cencius Sabellus Camerarius, & Cancellarius, tum Cardinalis, denique Summus Pontifex Honorius III.

CAPUT VIII.

DE GYMNASIO ROMANO SÆCULO DECIMO SEXTO

Quid egerit Leo Decimus. II. Quidque decreverit ad Romani Gymnasii splendorem. III. Sacra Ædes extructa. IV. Calamitas Litterarum sub Clemente Septimo. V. Restitutæ Scholæ publicæ a successoribus Pontificibus. VI. De re litteraria Gymnasii, hoc sæculo. VII. Sixtus Quintus ejus patrocinium nonnullis Cardinalibus commendat. VIII. Ejusdem regimen Advocatis Consistorialibus committit. IX. De Advocatis Consistorialibus. X. De Rectore. XI. Jus creandi Doctores Legum huic Collegio confirmatum, & vindicatum. XII. De constituendis Doctoribus in Medicina, & Philosophia.

I. ROmani Gymnasii felicissima tempora, quæ Eugenius Quartus, & Nicolaus Quintus bonis artibus procuraverant, nonnisi sub Leone Decimo litterarum Pontifice amantissimo rediere. Nam prædecessores Pontifices gravissimis curis bellisque impliciti, augendæ rei litterariæ incumbere non potuerunt. Hinc, ubi Leo Decimus supremum Pontificatum conscendit, id carmen a doctis viris inscriptum est in arcu triumphali ad Hadriani pontem, quo significabatur, illuxisse demum litteris, ac litteratis tempora auspicatissima.

Olim habuit Cypris sua tempora, tempora Mavors
Olim habuit, sua nunc temporas Palla habet.

Et sane Pio II. in liberalibus disciplinis summe versato, datum est probro a Franscisco Philelpho, doctos viros neglexisse, uti colligitur ex epistolis Papiensis, quibus hæc calumnia diluitur. Nam illum doctis viris defuisse ino-

pia ærarii graviſſimis bellis exhauſti, teſtantur Platina, & Ciacconius: *Fovere ingenia ſuorum temporum non viſus, quod tria graviſſima bella ab eo ſuſcepta ærarium Pontificium exhauſerant, ut ære alieno, ac magno quidem ſæpe premeretur. Multos tamen litteratos, muneribus aulicis, & beneficiis eccleſiaſticis juvit: orantes, & poemata recitantes libenter audivit; eorumque judicio, qui aliquid ſapere viderentur ſua ſcripta commiſit*. Eadem fortaſſe cauſa Sixtus IV. quamvis & ipſe doctiſſimus, & olim in pluribus Academiis publicus Profeſſor Theodoro Gazæ libros Ariſtotelis de animalibus in Latinum translatos ipſi offerenti, exiguum quidem centum aureorum munus conceſſit, quod ille ægerrime ferens projecit in Tiberim. Nam tantam ſubiit pecuniæ calamitatem, ut primus nova Collegia venalia inſtituerit, nova vectigalia decreverit, plurima officia vendiderit, & in horum numero Notariatum Gymnaſii. Cæterum præclariſſime meruit de re litteraria ob extructam Vaticanam Bibliothecam, advectis ex omni Europa libris, conſtitutiſque annuis proventibus, ad emendos libros, alendosque illius miniſtros. De Alexandro VI. ſcribit Ciacconius: *Artes liberales, ſi non colebat, admirabatur, & Juris præſertim ſcientiam, ſalaria Doctoribus, ſtipendia militibus, mercedem operariis numquam eſt differre, nedum auferre viſus*. Imo ab Alexandro VI. Pontifice auctum eſt Gymnaſii ædificium, quod ſub Eugenio IV. cœperat excitari. Unde Andreas Fulvius in Carmine de antiquitate Urbis ad Leonem X. lib. 2. ait:

Nec vos Pieridum reboantia tecta ſilebo.
Hic ubi Gymnaſium media ſpectatur in Urbe.
Muſarum, Phœbique, ac Palladis artibus ingens.
Eugenii Quarti auſpiciis, & munere primum.
Fundatum, cui Roma ſtipis dedit annua dona.
Collecto magnis ex vectigalibus auro.
Perſolvenda ſacras illic profitentibus artes.

Hæc

Hæc loca Alexander Sextus renovavit, & auxit.
Adjungens ædes spatio majore propinquas.
Amplaque porticibus designans atria magnis.

At his omnibus longe quidem præstitit Summus Pontifex Leo X. cujus insigne fuit erga liberales artes studium haustum ab atavis, Cosmo proavo, & Laurentio patre, eximiis litterarum patronis; & ab optimis Institutoribus Angelo Politiano, Demetrio Chalcondila, & Urbano Bolzanio; tum a doctis viris, quorum familiaritate usus est, Marsilio Ficino, Joanne Pico Mirandulano, Christophoro Landino, celebri Joanne Lascare, & Marullo Tarcaniota. Quapropter statim ab adepto Pontificatu litteris, litteratisque consuluit; ac primo quidem sibi ab epistolis esse voluit Petrum Bembum, & Jacobum Sadoletum, qui cæteros omnes eloquentiæ laudibus anteibant; Vaticanæ Bibliothecæ Beroaldum juniorem in arte Poetica excellentem præfecit; & in Gymnasio Romano præclarissimos Professores collocavit. De qua re ita scribit Jovius in hujus Pontificis vita. *Gymnasium vero accitis undique gravissimarum artium Professoribus ita instauravit, ut neque Bononiensi, neque Patavino, vel doctorum præstantia, vel auditorum concursu cedere videretur. Augustinus Suessanus Philosophiam, & Christophorus Aretinus Medicinam profitebatur, Hieronymus Butigella Juris scientiam docebat. In humanioribus studiis, eruditione, stylo, & eloquentia Parrhasius Cosentinus erat insignis: In Græcis litteris eminebat Basilius Chalcondylas, ejus Demetrii filius, qui ipsius Pontificis in adolescentia fuerat præceptor. Singulos vero vel mediocris etiam nominis Poetas, & exquisitis, nobilioribus artibus instructos tanta benignitate suscipiebat, ut omnes jam excitatis animis ad excolenda litterarum studia vehementer accenderentur, quum a tanto armorum strepitu, quo neglectis litteris, Julii aures magnopere gaudebant, tandem virtuti locus patefactus esse videretur.*

tur. Egregiam ſane Pontificis gloriam, quod in Urbem, Aulam, Gymnaſium viros doctos intulerit. Quid enim ad Reipublicæ, & Eccleſiæ utilitatem præſtantius fieri poteſt, quam rei litterariæ conſulere? Nec deerat Gymnaſio aliarum diſciplinarum, præſertim ſacrarum Profeſſores. Sed illi dumtaxat a Jovio nominantur, quod præclariſſima eſſent ſui ſæculi ingenia. Sunt qui Leonem carpunt, quod neglectis Theologicis rebus, humanis litteris nimium indulſerit. At optimos quoque Theologiæ Profeſſores ab eo in Gymnaſium accerſitos teſtatur Middendorpius in libro Academiarum Orbis Chriſtiani: *Leo X.* ait, *bonarum litterarum patronus, & fautor maximus, egregiis impendiis in Urbem accerſivit, qui linguas, & politiorem litteraturam, ſacramque Theologiam interpretarentur: quorum patrocinio Orthodoxa religio, & vera ſapientia contra hæreſes, quæ tunc exoriebantur a viris doctiſſimis defenderetur*. Scripſit Middendorpius ſub Pio V. cum adhuc vigebat memoria earum rerum, quas Leo geſſerat. Ibidem exhibet Middendorpius litteras Leonis datas Marco Maſuro Cretenſi, ut e Græcia Romam adduceret nonnullos liberalis ingenii indoliſque adoleſcentes, unde Latinis hominibus verus, germanuſque uſus, & recta cognitio Græcæ Linguæ comparari poſſet. Sed hoc Pontificis ſtudium in excitando, promovendoque in Urbe Græci ſermonis uſu, egregie ſacrarum rerum ſtudia adjuvabat. Indubium enim eſt, ad optimam Sacræ Scripturæ, & Græcorum Patrum interpretationem, præſertim cum contra Hæreticos res eſt, ſcientiam Græcæ linguæ plurimum conferre.

II. Conſuluit etiam Gymnaſio legibus ſapientiſſimis. Nam ipſo primo ſui Pontificatus anno MDXIII. Conſtitutionem ad hanc rem edidit, quæ incipit, *Dum ſuaviſſimos*, qua novum addit robur Conſtitutioni Bonifacii Papæ VIII. de Studio Urbis, quæ incipit, *In ſupremæ*, rataque declaravit privilegia omnia Profeſſoribus, & Audito-

ditoribus Gymnasii Romani concessa. Tum statuit, ne Gymnasio deessent, cujuslibet facultatis Professores, præsertim vero Juris Canonici, Juris Civilis, Philosophiæ, ac Medicinæ, iique viri præstantissimi, undique a Rectore, & Reformatoribus accersendi, quibus stipendia, pensitatis eorum meritis, concederentur: *Ut ex nunc de cætero præter illos, qui necessarii fuerint in qualibet facultate Lectores, unus saltem in Jure Canonico, & unus in Jure Civili Doctores, & unus in Philosophia, seu Medicina Magistri eminentis litteraturæ viri undecumque ad legendum in Scholis publicis dictæ Urbis solitis temporibus, & diebus, justis, & honestis salariis, arbitrio pro tempore existentium Rectoris, & Reformatorum dicti Studii juxta ipsorum Doctorum, & Magistrorum qualitates, de Romani Pontificis licentia, moderandis, & assignandis per eosdem Rectorem, & Reformatores communi opportuna in hoc per eos adhibenda diligentia annuatim conducantur*. Igitur Rectori, ac Reformatoribus incumbebat, Professores, & eorum stipendia constituere, interpellato tamen Pontificis consensu. Ut vero omnem, diligentemque operam suam Professores in Juribus explanandis impenderent, vetita illis sunt a Pontifice negotia omnia forensia, & officia, ne aliis curis distracti, publico muneri vel minimum deessent. Tum statutum est, ut Professores, absolutis suis lectionibus, adhuc tamen in Scholis aliquamdiu consisterent, causa disputandi, clariusque discipulos instruendi, si quid eis circa rem litterariam obscurum, ac difficile esset. Negligentibus Professoribus pœna indicitur, ut qui temere a docendo abstinuerit, pars ei detrahatur stipendii, quæ sartis tectis Gymnasii, ac Scholæ Monitori, seu Bidello sit impendenda. Huic vero datum est in mandatis, ut Professorum nomina, horasque, quibus esset illis docendum recenseat in tabulis, sique aliquando officio suo defuerint; atque ut annunciet dies, quibus est feriandum.

Ne-

Neque id solum ad rectam studiorum ordinationem Pontifex decrevit. Sed Reformatoribus injunxit curam adeundi bis in hebdomada Scholas ipsas, Rectorique semel in mense, vel pluries, si expediret, idque incertis diebus, & horis pariter incertis, ut ipsimet noscant, si quid emendandum, perficiendumque est, sique res litteraria bene se habeat. Omnia vero, quæ ad Gymnasii privilegia, administrationemque spectant, quæque Pontifex decrevit, ita voluit ab universis custodiri, ut excommunicatos dixerit ipso jure, tenerique ad resarciendum duplum illati damni, Magistratus omnes, Auditorem Cameræ, Urbis Gubernatorem, Senatorem, cæterosque, qui aliquo modo Gymnasii juribus detraherent; concessa Rectori, ac Reformatoribus facultate vindicandi Gymnasii jura, etiam Censurarum Ecclesiasticarum præsidio. Et antiquis privilegiis, quæ prædecessores Pontifices Professoribus, ac Auditoribus Romani Gymnasii contulerant, illud addidit, ut fas esset Clericis cujusque Ordinis, in eo Gymnasio, addiscendo Juri Civili operam dare, etsi Ecclesiasticæ Leges eos ab hisce Studiis prohiberent. Tandem, ut dignitati, & majestati Romani Gymnasii nihil omnino deesset, tres jussit Cardinales, primum ex Ordine Episcoporum, primumque ex Ordine Presbyterorum, atque primum ex Ordine Diaconorum, illius gerere patrocinium. Jam vero exinde colligitur, quæ fuerit Gymnasii Romani facies sub Leone X. Quælibet Disciplina suum habebat Professorem. Tota potestas administrandi Gymnasii penes Rectorem erat, suffragantibus Reformatoribus. Hi, consulto Pontifice, accersebant Professores, illisque salaria, & dies, horasque docendi constituebant. Si qui Professores, vel Bidelli defuissent officio suo a Rectore puniebantur; & ab eodem vel levia crimina Professorum, aut Discipulorum discutiebantur. Is etiam sæpe adibat Scholas, ut Professores, Auditoresque in officio contineret. Denique tres Cardinales

nales ampliſſimi conſervandis juribus Gymnaſii imminebant, ſi ad eorum præſidium confugere contigiſſet. Quibus omnibus nihil excogitari poteſt ſapientius, præſtantiuſque ad Gymnaſii Romani gloriam ſervandam, augendamque. Quapropter, mirum non eſt, ſi Leone imperante, tanta illius fuerit dignitas, ut inter primas Italiæ Academias principem locum haberet, ut ipſemet aſſerit in Conſtitutione, *Quam omnibus*, data anno MDXIV. his verbis: *Sane nuper ad Summum Pontificatum Divina Providentia cum aſſumpti fuiſſemus, & reſtitutis in priſtinis juribus dilectis filiis Populo Romano, inter alia Vectigal Gymnaſii Romani multis antea annis ad alios uſus diſtractum, eiſdem reſtituiſſemus, ut Urbs Roma ita in re litteraria, ſicut in cæteris rebus totius Orbis caput eſſet procuravimus, accerſitis ex diverſis locis ad profitendum in Gymnaſio prædicto viris in omni doctrinarum genere præclariſſimis, quo factum eſt, ut præcedenti anno, Pontificatus noſtri primo, talis ſtudentium numerus ad Urbem eamdem confluxerit, ut jam Gymnaſium Romanum inter omnia alia totius Italiæ principatum facile obtenturum videatur.*

III. In votis etiam habuit Optimus Princeps, magnis ſumptibus, amplum, & nobile ædificium conſtruere publicis Scholis habendis. Sed quod in votis hæſerit Pontificis animus, tribuendum eſt temporum calamitati. Ne tamen irrita omnino caderent vota, Sacram Ædiculam in honorem Sanctorum Leonis Papæ, & Fortunati Martyris juſſit eſſe in Gymnaſio, cui Præpoſitus, duoque Presbyteri in ſacro miniſterio deſeruirent. Ita quidem lata Conſtitutione, *Quam nobis*, anno MDXIV. ubi: *Ad Omnipotentis igitur Dei laudem, motu proprio, & ex noſtra certa ſcientia, non ad alicujus ſuper hoc nobis porrectæ ſupplicationis inſtantiam, ſed de noſtra mera deliberatione, liberalitate, decreto, & voluntate intra dictum Gymnaſium pro nunc in Schola, ſeu loco prædicto, di-*

dictam Capellam sub invocatione Sanctorum Leonis Papæ, & Fortunati Martyris, convenienti ædificio construi, & ædificari mandamus, in eaque, ex nunc, prout ex tunc, cum constructa, & ædificata fuerit, ut præmittitur, unam Præposituram, quæ pro Clero Romano dignitas sit, pro uno Præposito Academiæ nuncupando, & duas perpetuas Capellanias pro duobus perpetuis Capellanis, Capellanis ejusdem Academiæ Romanæ nuncupandis, qui Capellani, quatenus Sacerdotes sint, & ad id commode vacare possint per se ipsos, alias per Sacerdotes idoneos qualibet die in dicto Gymnasio ordinarie, vel extraordinarie legitur, in Capella prædicta Missam in primo crepusculo alternatim celebrare, & observato die, quo Altissimo quandocumque placuerit nos terrenis ad Cælestia transferre solemne anniversarium tam pro nostra, quam aliorum ex familia nostra de Medicis, qui Romæ obierint, animarum salute, dicto die, annuatim facere teneantur, auctoritate Apostolica, tenore præsentium erigimus, & instituimus. Tum sacris hisce Ministris stipendium constituit: illorum vero nominandorum potestatem ipsis Gymnasii Reformatoribus concessit, hac tamen lege, ut Præpositus nonnisi ex Professoribus, Capellani vero, vel ex Professoribus, vel nonnisi ex Civibus Romanis seligerentur. Hos a Reformatoribus selectos jussit a Rectore Gymnasii probandos, ac in accepto munere instituendos. Præpositum Romanæ Academiæ iis prærogativis ornavit omnibus, quibus cæteri Clerici in Dignitate Ecclesiastica constituti, atque inter Canonicos Basilicæ Vaticanæ, tamquam illorum unum, jussit recenseri, sacrisque indutum vestibus in illorum numero Sacra ministrare. Qua dignitate primum omnium donavit Philippum Beroaldum, qui Pontifici erat a secretis, & humanas litteras in Gymnasio profitebatur. Capellanorum vero munus contulit Camillo Portio Canonico Basilicæ Vaticanæ & Professori, & Joanni Ga-

Gasoldo, qui erat Pontifici a cubiculo, ita tamen, ut illorum Institutio a Rectore Gymnasii Episcopo Comensi, & Reformatoribus Maffeo Volaterrano Canonico Basilicæ Vaticanæ, & Baptista Casalio Canonico Basilicæ Lateranensis perageretur. Præterea in hac Æde Sacra Gymnasii decrevit litterarias omnes functiones agendas, quæ olim in Ecclesia S. Eustachio sacra peragebantur: ut nempe Doctores in quavis disciplina lauream consequerentur: ut ibi disputationes agerentur litterariæ, illæ etiam, quas agunt Auditores Sacri Palatii, & Advocati Consistoriales, cum primum suum munus aggrediuntur: utque ibidem Professorum nomina, quovis anno, e Tabulis recitentur, in die festo S. Lucæ, & Oratio pro Studiorum instauratione haberetur. Quamvis deinceps ob Sacelli angustiam, adhuc in Ecclesia S. Eustachii, hujusmodi litterariæ functiones sæpe peractæ fuerint, donec sub Innocentio X. & Alexandro VII. amplam sacram Ædem Gymnasium habuerit. At Præpositum, Capellanosque Romanæ Academiæ e medio abstulit Alexander Papa VII. Adhuc tamen, eodem jubente Pontifice, singulis annis, stata die, Sacro solemni, & Oratione a Professorum aliquo habenda, Leoni X. Principi beneficentissimo, ob tot, ac tanta in Gymnasium merita, præsentibus Advocatis Consistorialibus, & Professoribus, justa solvuntur.

IV. Leone extincto, quæ successere tempora, ut Urbi, ita & Gymnasio infelicia fuere. Direpta enim sævissime Urbe, & rebus publicis turbatis quamaxime, siluit aliquando Gymnasium. Quapropter Clemens VII. anno MDXXVIII. Constitutionem, *Cum nos affectione*, edidit, ut pretia, quæ ex vino ab exteris regionibus Romam advecto solvebantur, quæque Professoribus debebantur, silente Gymnasio, interea cederent alendis Conservatoribus Urbis, & reficiendis mœniis, ita tamen ut Professorum essent, cum primum Scholæ publicæ restituerentur:

tur : *Cum ſicut accepimus Gabella ſive Dohana vinorum Urbis, Terræ nuncupata, ab ipſis Senatu, Populoque Romano pro ſalario, tam ordinarias, quam extraordinarias lectiones in ipſius Urbis Studio legentibus impoſita, & inſtituta fuerit, & ſpecialiter primo Decretum, quod fructus, ac emolumenta quæcumque ex illa provenientia in ſalariis præfatis, poſtea vero felicis recordationis Leonem Papam X. etiam prædeceſſorem noſtrum, quod etiam in augmento ſalarii Conſervatorum ejuſdem Almæ Urbis, & aliorum illius Officialium pro certa ſumma aucti, & ſi quid ultra ex ſupradictis ſalariis ſupereſſet, illud plus in refectione, ſive reparatione mœnium, ſive murorum Urbis exponeretur, & in præſenti anno MDXXVIII. non fuerint, aut futuri ab qualitatem temporum ſint Legentes, quibus ſalaria perſolvi debeant: propterea eisdem, præſentis anni, & aliorum, quibus, futuris temporibus forte non legetur, omnes, & ſingulos fructus ex dicta Gabella provenientes etiam Legentium ſalariis deſtinatos, augmento tamen ſalariorum Conſervatorum, & aliorum Officialium prædictorum, & quando in Gymnaſio dictæ Urbis legatur, etiam, dictis actualiter Legentium ſalariis dumtaxat exceptis, in redificationem murorum prædictorum & non alios uſus exponi, & converti debere ſtatuimus, & ordinamus. Quodque dum, & quoties in Gymnaſio dictæ Urbis legi contigerit, actu tamen legentibus, & non aliis ſalaria hujuſmodi aſſignari, & ſolvi debeant: & alias aſſignari contingat, ut hactenus per Pontifices prædeceſſores, & etiam per Nos aſſignata reperiuntur, tales aſſignationes, & mandata de dictis ſalariis ſolvendis, & inde ſecuta quæcumque irritamus, & annullamus, & ſolvere habentibus, ne ſolvant inhibemus.* Ob hanc rem Jovius in vita Cardinalis Pompeii Columnæ carpit Clementem Pontificem, aitque magnam ſibi concitaſſe populi invidiam. Dandum tamen eſt aliquid temporum calamitati. Hinc

&a

& a Julio II. anno MDXII. Constitutione, *Ex debito pastoralis officii*, simile quidquam decretum fuerat. Cum enim Eugenius IV. Pontifex sapientissimus jussisset, ut quæ ex vectigali vini superesset pecunia, ea, extruendis ædibus ad illorum usum, qui scientiis addiscendis incumbunt, quique summa premuntur inopia rei familiaris, seu fabricando Collegio pauperum Scholarium, impenderetur; cumque optimis illius Pontificis votis factum satis minime fuisset, erogata in alios, variosque usus pecunia; hinc statuit Julius II. Pontifex, ut nonnisi reficiendis mœniis Urbis, aliisque publicis usibus, quæ ex salariis Professorum superesset pecunia, erogaretur; ita tamen, ut cum nullæ urgerent publicæ necessitates, danda esset opera huic Collegio pauperum Scholarium ædificando. Cæterum tum Julius II. tum Clemens VII. sua servanda voluere Professoribus stipendia.

V. Attamen diuturna non fuit in Urbe hæc rei litterariæ calamitas; utpote quia a successoribus Pontificibus restitutæ sunt Scholæ publicæ. Et in his Paulus III. duos insignes pietate, & doctrina viros e Societate Jesu Lainez, & Fabrum, socios S. Ignatii Lojolæ, stationem habere jussit. Narrat enim Maffeus in vita Sancti Ignatii Lib. 2. Cap. 6. Ignatium suam, & sociorum operam in sacris ministeriis Pontifici obtulisse, quam in publicis Scholis Pontifex adhibuit: *Neque*, ait, *aspernatus est piorum Patrum studia Christi Vicarius*, *atque in præsentia donec ejusmodi aliqua se se offerret occasio*, *jussi*, *Faber*, *& Lainez in Almo Sapientiæ Gymnasio Sacras Litteras profiteri*, *quo munere dum alter in Bibliis*, *alter in Scholastica Theologia*, *ut appellant*, *pari cum eruditione & pietatis laude perfunguntur*, *atque etiam sæpe coram ipso Pontifice de gravissimis rerum Divinarum quæstionibus disputant*. Et ex Elenchis Professorum sub Paulo III. constat, nullam fere Facultatem tunc Gymnasio defuisse. Plures enim res Theologicas tractarunt: plures Jura sive

Ca-

Canonica, ſive Civilia, & horum aliqui Inſtitutiones Juris tradiderunt. Medicina tum Theorica, tum Practica ſuos habuit diſtinctos Profeſſores. Aderat, qui Anatomem exercebat. Metaphyſica, Philoſophia, & Logica a diſtinctis Profeſſoribus edocebantur. Duo vacabant Rhetoricis rebus. Nec deerant Profeſſores Hebraici, & Græci ſermonis. Erant & Profeſſores extra ordinem; erant & ii,qui,ſilentibus cæteris, cathedras aſcendebant, atque hos inter Joſeph Cincius agens diebus feſtivis, de ſimplicibus Medicamentis. Pariter res ſe habuit ſub Pontificibus ſucceſſoribus Julio III. Pio IV. Pio V. & Gregorio XIII. Atque tanta tunc temporis erat Romani Gymnaſii fama, ut Iacobus Middendorpius, qui ſub Pio V. edidit libros duos *Academiarum Orbis Chriſtiani*, ſcripſerit de Romano Gymnaſio: *In quo omne diſciplinarum genus, variæque linguæ a viris ſapientiſſimis publice traduntur: ac tam in ſacra Theologia, quam utroque Jure, & Medicina, atque humanioribus litteris honores ſcholaſtici conferuntur. Ante, & poſt prælectiones Studioſi in porticu invicem acute diſputant, ſæpe etiam in ipſos Profeſſores, ut & in reliquis fere Italiæ Academiis obſervatur. Id Pius V. ad Eccleſiæ Catholicæ, & bonarum litterarium inſtaurationem natus, atque a Domino Deo ſingulariter electus Pontifex Optimus, & doctiſſimus, hactenus augere, & exornare laborat.* His temporibus confluebant ſtudiorum cauſa undique adoleſcentes. Hinc Philippus II. Rex Catholicus, narrante eodem Middendorpio, *cum anno ſuperiori, ſeveriſſimo edicto prohiberet, ne quis ex Provinciis ſuis Belgicis ad alias Academias atque Scholas ſtudiorum gratia, quam imperio ſuo ſubiectas, proficiſeretur, Romanam, communem omnium patriam, bonorumque ſtudiorum matrem ſolummodo excepit.* Porro Gegorius XIII. tum ut Romanæ Univerſitatis ſplendorem augeret, tum ut Romanos Juriſconſultos ad bonarum artium ſtudia magis ex-

excitaret, ipsis dedit facultatem interpretandi Jura, vel alias Disciplinas edocendi in Romano Gymnasio, dummodo a Rectore, & Reformatoribus essent probati, edita Constitutione, quæ incipit, *Sapientes*, anno MDLXXIV. *Omnes*, inquit, *& singuli adolescentes, & juvenes Doctores ex patre, & avo Romæ natis, Romani, & excedentes vigesimum secundum ætatis suæ annum, qui in Studio, seu Gymnasio publico dictæ Urbis in quacumque Facultate pro tempore legere voluerint, ad Lecturam hujusmodi, facta tamen prius per eos coram dilectis filiis nostris S.R.E. Cardinalibus super eodem Studio, seu Gymnasio deputatis, ac illius Rectore, & Reformatoribus pro tempore existentibus, una Lectione, admitti debeant, cum salario vigintiquinque scutorum quolibet anno pro unoquoque, qui, ut præfertur legere voluerit, Apostolica auctoritate tenore præsentium perpetuo concedimus, & elargimur. Necnon ejisdem Doctoribus, ut præfertur, qui in eodem Gymnasio munus legendi subibunt, dictum salarium annum vigintiquinque scutorum ipsis, & eorum cuilibet, debitis, & consuetis in eodem Studio, seu Gymnasii reditibus, proventibus, vectigalibus, & aliis emolumentis universis per eos ad quos spectat, & pro tempore spectabit persolvendum, motu, & auctoritate similibus, constituimus, & assignamus, ipsosque ad Lecturam hujusmodi recipi, & admitti, & salarium eis, & eorum singulis persolvi debere, ut præfertur, decernimus*. Hinc fortasse in Albo Professorum anni MDLXXVI. sub eodem Gregorio Pontifice occurrit Hieronymus Pandonus Professor Institutionum extra ordinem, stipendio viginti quinque aureorum. Sed hoc institutum haud diu perduravit; neque successores Pontifices in suis de Studio Urbis Constitutionibus, ullam illius mentionem fecere. Notandum hoc loco est, in adducta Gregorii XIII. Constitutione, Scholas publicas *Sapientiæ* dici *Gymnasium Urbis*. Quamvis Pontifex insigne Societatis Jesu Col-

Collegium edocendis litteris excitaverit, atque pluribus beneficiis cumulaverit, tamen nil detractum voluit Romanæ Universitati, seu Gymnasio *Sapientiæ*. Quapropter erravit Andreas Victorellus, cum in additionibus ad Ciacconium, agens de Gregorio Pontifice, scripsit: *Urbis Gymnasium, sive Collegium Romanum fundavit hoc eodem anno idem Sanctus Pontifex, illudque Patribus Societatis Jesu regendum dedit*. Nam illud est, ac dici debet Urbis Gymnasium, ubi res litteraria auctoritate Principis, vel Magistratus ordinatur; Professores publica auctoritate constituuntur, & publico stipendio aluntur; ubi custodiuntur leges a Principe latæ; ubi Jura, & Medicina edocentur; ubi Rector utitur jurisdictione a Principe concessa. Hoc Gymnasium, & olim ab Innocentio IV. & Bonifacio VIII. & Clemente V. & deinceps a Gregorio XIII. Sixto V. Alexandro VII. dictum est *Studium Urbis*. Cæteræ Scholæ publicæ, quas tum Patres Societatis, tum Scholarum Piarum, magno cum Civium commodo, & utilitate, in omnibus fere Civitatibus habent, nisi illæ accedant conditiones, minime dici possunt veræ *Universitates*. Gravioris erroris rei sunt Mendo in libro de Jure Academico, & Cardinalis de Luca Discursu 44. Relationis Curiæ Romanæ, qui dignitati Romanæ Universitatis plurimum detrahunt. Nam Romana Academia antiquitate temporis, beneficiis Pontificum, peritia Professorum, numero Disciplinarum, ordinatione rei litterariæ, nullis aliis Scholis publicis Urbis primas concedit. Atque hinc Universitas Urbis dici cœpit *Archigymnasium*.

VI. Hoc quoque sæculo in Cathedris Romanis præclarissimi Professores docuere. Nam Rhetoricam, litterasque humanas pertractarunt Janus Parrhasius sub Leone X. Romulus Amaseus sub Paulo III. Sylvius Antonianus sub Pio IV. Thomas Correa, & Marcus Antonius Muretus sub Gregorio XIII. Aldus Manutius sub Cle-

Clemente VIII. notiſſima ingenia. Mathematicæ Diſciplinæ, ineunte hoc ſæculo, Profeſſorem habuere Nicolaum Copernicum, quem in Urbe aliquas obſervationes feciſſe teſtatur Veidlerus Cap. 15. §. 19. Hiſtoriæ Aſtronomiæ. Huic addendus Joannes Taiſnerus Hannonius Mathematicus celeberrimus, auctor libri *de uſu ſpheræ materialis hactenus ab omnibus Philoſophis & Mathematicis magno ſtudioſorum incommodo neglecto*, nec non *Operis Mathematici*, ubi Chiromantia, & Aſtrologia prolixe exponuntur, quem in Urbe docuiſſe tanta fortuna, ut tercentos Auditores haberet, teſtatur Ghilinus in Theatro Litteratorum. Nec omittendus Lucas Valerius Romanus, cujus magna cum laude meminit in Pynacotheca Janus Nicius Erithræus. In Philoſophia excelluit Auguſtinus Niphus Sveſſanus clariſſimi nominis Philoſophus Peripateticus, cujus operam magnis ſtipendiis Academiæ omnes Italiæ exoptarunt. Qui dum in Urbe doceret, jubente Leone X. Pomponatii Librum *de immortalitate animorum* confutandum accepit, demonſtrans magno eruditionis apparatu ex principiis Ariſtotelicæ Philoſophiæ, animas eſſe immortales, quod Pomponatius negaverat. Nec ſiluit Pomponatius, ſed edito *Defenſorio*, ſe adverſus Niphum defendit. Tum alii in Niphum prodiere adverſarii, Franciſcus Lychittus Franciſcanus, qui *Theoremata philoſophica* Nipho oppoſuit, & Lucas Praſſicius Anverſanus, qui edidit *Confutationes in quaſdam Niphi commentationes pro defenſione Catholicæ & Peripateticæ veritatis*. Sed Niphi partes contra Pomponatium defendit Chryſoſtomus Caſalenes Dominicanus edito contra illius *Defenſorium* libro *de immortalitate animorum*. Fuſe de Philoſophico hoc certamine agit Jacobus Brucherus in Hiſtoria Philoſophiæ. Sub Clemente VIII. celeberrimi duo Philoſophi in Gymnaſio Romano ſedem habuere, Franciſcus Patricius Platonicis caſtris addictiſſimus, & Jacobus Mazonius ſectator

Ariſtotelis. Quæ cauſa fuit, ut armis litterariis inter ſe congrederentur, uti narratur a Bruchero in Hiſtoria Philoſophiæ. Ediderat Mazonius librum *de conſenſu Ariſtotelis, & Platonis*, hocque illius ſtudium conciliandi utrumque Philoſophum Patricio minime placuerat. Enata deinde eſt occaſio congrediendi. Cum enim Mazonius ſuſcepiſſet patrocinium Dantis Poetæ contra Caſtravillam, editis duobus libris, in quibus, data occaſione, Patricium carpebat, quod Ariſtotelem acerbe ageret; Patricius, edito libro, ſe adverſus Mazonium defendit. Quod ita hunc exaſperavit, ut novo ſcripto reum plurimorum errorum Patricium poſtularet. Rurſus edita reſponſione ſe defendit Patricius, rurſumque Patricium impugnavit Mazonius; nec deſiiſſet, niſi ille finem ſcribendi feciſſet. Neque cum Jacobo Mazonio ſolum Patricius graves habuit controverſias, ſed etiam cum Theodoro Angelutio Philoſopho, ac Medico Patavino de Philoſophia naturali. Tantum autem propriarum hypotheſium aſſertione odium incurrit, ut coactus fuerit paulo ante mortem nonnullas retractare. Et ſtuduit quidem in ſuis *Diſcuſſionibus Peripateticis* Ariſtotelem cum Platone conciliare, ita tamen ut Ariſtotelem peſſime egerit, ac veluti conſarcinatorem, & plagiarium traduxerit. Quem tanto odio proſequebatur, ut cum novam ſuam de Univerſis Philoſophiam Gregorio XIII. dedicaret, Pontificem hortaretur, ut proſcripta ex Urbe, atque omnibus Gymnaſiis Pontificiæ Ditionis, Ariſtotelica Philoſophia, tamquam impia, & prophana, Platonicam doceri juberet. Et hanc Chriſtianæ Religioni conſentientem, illam vero Ethnicæ ſuperſtitioni, edito libro, cui titulus *Ariſtoteles exotericus*, pluribus argumentis probavit. Quoad Medicinam, ea, hoc ſæculo a Romani Gymnaſii Profeſſoribus magnam lucem accepit. Bartholomæus Euſtachius ſub Pio IV. Anatomen, Medicinamque tractans in publicis Scholis, plurima, eaque præſtantiſſima

ma in re Anatomica primus observavit. Quod ipse premiserat in versione Erotiani, ubi ait: *Illud velim scias, quasdam a me tibi observationes, & inventiones anatomicas paratas esse, quas modo aequum, ut spero, ut mihi judicem praebeas velis, legisse unquam poeniteat.* Celebres sunt ejus Tabulae Anatomicae, quas e tenebris primus omnium eruit clarissimus Medicus Clementis XI. Joannes Baptista Lancisius. Ex his Tabulis has inventiones Anatomicas tribuit Eustachio Hiacynthus Gimma Tom. 2. Hist. Litter. pag. 706. in epist. ad Lancisium: *Quod primus Stapedem detexit musculum nempe in movendis ossibus necessarium, & alia, quae Veslingius, Blancardus, Verheien, aliique non retulerunt. Quod capsulas succenturiatas Bahuini, & Capserii, & atrabilares Bartholini primum aliis nominibus descripsit. Quod Suammerdamium superavit, ac praevenit in describendis uteri ligamentis, & Graaffium in musculis labiorum vulvae. Quod os uteri internum, & folliculorum oscula agnovit, quae Malpighius appellavit stygmata. Quod vidit ante Fallopium tubas Fallopianas dictas, & indicavit ante Pecquetum, canalem limphae, & chyli in thorace, & plura etiam circa cerebellum. Quod item varios pecudum foetus cum membranis, & cotyledonibus primum observavit.* Constantius Varolus Bononiensis, Medicinae, & Anatomiae peritissimus, Archiater Gregorii XIII. & publicus Anatomiae Professor primus reperit originem nervorum opticorum, de qua re librum scripsit. Sallustius Salvianus Romanus pluribus editis libris clarissimus, publicus Professor sub Gregorio XIII. novas excogitavit, defenditque sententias in libris *de urinarum differentiis, causis, & judiciis*, quas tum privatis, tum publicis disputationibus, ab aliorum Medicorum invidia vindicavit. Andreas Baccius, & Marsilius Cagnatus, publici Medicinae Professores sub Clemente VIII. magnum sibi nomen in re Medica compararunt. Quo etiam tem-

tempore celeberrimus ille Medicus, ac Philosophus Andreas Cæsalpinus docuit e Cathedris Romanis, qui circulationem sanguinis in humano corpore ante Haruæum observavit. Ita enim ait in suis Quæstionibus Peripateticis Lib. 5. Cap. 4. *Idcirco pulmo per venam arteriis similem ex dextro cordis ventriculo fervidum hauriens sanguinem, eumque per anastomosim arteriæ venali reddens, quæ in sinistrum cordis ventriculum tendit, transmisso interim aere per asperæ arteriæ canales, qui juxta arteriam venalem protenduntur, non tamen osculis communicantes, ut putavit Galenus, solo tactu temperat. Huic sanguinis circulationi ex dextro cordis ventriculo per pulmones in sinistrum ejusdem ventriculum optime respondent ea, quæ ex dissectione apparent. Nam duo sunt vasa in dextrum ventriculum desinentia, duo etiam in sinistrum, duorum autem unum intromittit tantum, alterum educit membranis eo ingenio constitutis.* Tanti viri famam non leviter obscuravit Nicolaus Taurellus, editis contra Cæsalpinum *Alpibus cæsis*, ubi eum Atheismi accusat. Nam in suis doctis *Quæstionibus Peripateticis* visus est adhæsisse Aristotelis de Deo, deque humano intellectu sententiæ, unamque animam statuere pro corporum animatorum numero multiplicatam, cujus participatione corpora sint animata omnia, hancque universalem animam esse Deum. Et fatetur Brucherus in Historia Philosophiæ Cæsalpinum abreptum studio Aristotelis, unam voluisse animatorum communem animam, quæ pro varia subjectorum materia, varias efficeret animatorum species. Sed raritate hujus libri Cæsalpini, factum est, ut nec illius sententia satis perspecta sit, neque ab hac nota vindicari possit. Denique, hoc eodem sæculo, Romanum Gymnasium habuit Jurisconsultos eximiæ doctrinæ Benedictum Lomellinum postea Cardinalem, Bonsignorum Finettum, Flaminium Parisium, Cinum Campanum, Hieronymum Parisettum, & Petrum Paulum Parisium

risium postea Cardinalem. Quapropter ubi Summi Pontifices Pius IV. Pius V. & Gregorius XIII. emendando Decreto Gratiani nonnullos insignes Jurisconsultos, ac Theologos incumbere decreverunt, Romani Gymnasii Professores minime omiserunt. Nam Hieronymus Parisettus Regiensis, publicus Juris interpres, & Christophorus Patavinus Augustinianus, Professor Theologiæ, operam in hac re suam præstitere; uti constat ex Antonio Augustino, & Doviatio in Prænotionibus Canonicis.

VII. Ad Gymnasii Romani gloriam, & utilitatem, hoc sæculo, Sixtus V. Pontifex inauguratus est, qui sacrarum rerum Professorem in eo egerat. Ita enim testatur Lelius Peregrinus in oratione funebri, quam Sixto e vivis sublato, habuit in Basilica Liberiana, quamque in hujus Pontificis vita inseruit Ciacconius: *In omnibus fere scientiis*, ait, *ad miraculum eruditus, a Musis minime alienus, solida eloquentia, & incredibili Philosophiæ congnitione instructus, sacris litteris, ac Theologicis difficultatibus enucleandis sui Ordinis Scholas mire extulit. Romanum Gymnasium, in quo publice Theologiam profitebatur, exornavit*. Qui autem fieri potuisset, ut nullam de Romana Universitate tantus Pontifex gereret curam? Imo nullus eo liberalior, & munificentior, Gymnasium oppressum ære alieno liberavit, collata pecunia viginti millium aureorum. Et ut illius utilitati prospiceret, Congregationem amplissimorum Cardinalium statuit, quorum munus esset tuendi, vindicandi, augendi gloriam, & jura Romanæ Academiæ. Itaque in sua Constitutione, quæ incipit, *Immensa æterni Dei*, data anno MDLXXXVII. qua plures Cardinalium Congregationes ad Ecclesiæ, & Reipublicæ negotia pertractanda constituit, quinque Cardinales patrocinium Universitatis gerere decrevit: *Illud etiam cogitantes*, ait, *quod litterarum cognitio, liberalesque doctrinæ, & disciplinæ, quibus juventus in publicis Gymnasiis instruitur,* ac

ac eruditur, magnam Christianæ Reipublicæ, si cum pietate conjungantur afferunt utilitatem: tunc enim Civitates, & Regna optime administrantur, cum sapientes, atque intelligentes gubernacula possident; ob eam sane causam, Romani Gymnasii, ejusque Universitatis ornandæ, & amplificandæ curam merito gerimus, unde, & ipsam Universitatem ab ære alieno viginti duorum millium scutorum, & aliis pluribus oneribus sublevavimus, & plane liberavimus. Itaque, ut illius rationibus, quam optime prospiciamus, Cardinales quinque eidem Gymnasio, & Universitati illiusque reformationi præficimus, quibus facultatem concedimus, ut cum opus fuerit præclaros Theologiæ Magistros, & liberalium artium Professores, egregios Jurisconsultos, undecumque ad juventutem erudiendam evocent, qui morum integritate, eruditione, atque elegantia litterarum non minus præstent, quam peritia, usuque docendi, assiduisque prælectionibus juvenes instruant, utque singulis scientiarum Magistris pro meritorum ratione, re tamen Nobiscum, aut cum successoribus nostris participata, stipendium constituant. Primus Leo X. Pontifex Maximus addixerat quosdam Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinales gerendo patrocinio Romanæ Universitatis, nempe primum Cardinalem ex Episcoporum numero, itemque primum Presbyterum, atque primum Diaconum. Nam Bonifacius VIII. commiserat tuenda jura Romanæ Academiæ Abbati S. Laurentii extra muros, Priori Basilicæ Sancta Sanctorum, & Præposito Ecclesiæ S. Eustachii. Eugenius IV. jusserat Cardinalem Camerarium imminere, cum Reformatores, expleto suo munere, rationem reddidissent administrationis publicæ pecuniæ. Igitur primus Leo Pontifex nonnullos Cardinales nominavit ad Romani Gymnasii præsidium. At Sixtus V. novam ad hanc rem Cardinalium Congregationem statuit, cui facultatem quoque concessit accersendi, si ampliori aucto-

ritate

ritate opus esset, ad Romanas Cathedras clarissimos Professores. Huic etiam Congregationi patrocinium commendavit Collegiorum quorumdam Urbis, nempe Maronitarum, Græcorum, ac Neophytorum, imo & nonnullarum Europæ Universitatum, quæ singulari jure suberant Apostolicæ Sedi, Parisiensis, Bononiensis, & Salamantinæ: *Eidem Congregationi imponimus, ut earumdem Universitatum, atque ad eas pertinentium negotiorum apud Sedem Apostolicam curam gerat, illarumque necessitates Nobis, successoribusque Nostris ordine exponat, ut eis ex paterna charitate, opem, & auxilium afferre valeamus, easque interdum per litteras visitet, nostroque nomine Catholicis viris Apostolicam Benedictionem impertiatur, illisque, ut prospere cuncta eveniant, aliis vero spiritum consilii sanioris a Deo Optimo Maximo deprecetur:* quibus verbis indicatur Oxoniensis Academia, quæ etiam in tutelam fuerat Sedis Apostolicæ. In hac Congregatione, utplurimum locum habuit Cardinalis ille, qui Pontificis esset fratris filius, uti Cardinales, Petrus Aldobrandinus, & Antonius Barberinus, cujus proinde summa erat dignitas, & auctoritas. Desiit deinde hæc Congregatio, uti etiam Cardinalis de Luca in Relatione Curiæ Romanæ testatur; nullamque illius successores Pontifices in suis Constitutionibus mentionem fecere.

VIII. Ab eodem sapientissimo Pontifice, regimen, & administrationem Romanæ Universitatis insigne Advocatorum Consistorialium Collegium accepit, ita ut Rector Universitatis semper ex illorum cœtu, & illorum suffragiis eligeretur. Refert Cartharius in Syllabo Advocatorum Consistorialium Sixti Papæ V. Constitutionem ad hanc rem datam anno MDLXXXVII. quæ incipit *Sacri Apostolatus ministerio*. Ibi Pontifex ait, tum ob amplissimi Collegii merita, quod aureorum sex millia sublevandis Romanæ Universitatis necessitatibus contulisset, tum

tum quia in illum Cœtum viri doctissimi cooptarentur, se eidem Collegio regimen Gymnasii perpetuo committere: *Attendentes, quod si dictum officium Collegio dilectorum filiorum sacræ Aulæ nostræ Consistorialis Advocatorum perpetuo uniretur, & incorporaretur, idem officium felicius gubernaretur, ac utilitati publicæ, & ipsius Gymnasii plenius consuleretur, cum in dicto Collegio, semper adsint viri litterarum scientia, rerum experientia, ac usu & prudentia præstantes.* Cum enim in hoc Collegium præclarissimi totius Italiæ Jurisconsulti consueverint admitti; cum iisdem consueverint Pontifices gravissima negotia committere; cumque Advocati Consistoriales magnum honoris locum obtinerent; recte sapienterque Pontifex, illorum administrationi Gymnasium perpetuo committendum esse existimavit. Et ita quidem, ut nil detractum voluerit ex juribus omnibus, omnique auctoritate, quibus antea, sive ex Constitutionibus Pontificum, sive ex consuetudine, usuque, sive jure, sive quovis alio nomine Rectores utebantur; *Officium Rectoratus Gymnasii Urbis hujusmodi*, ait, *per ipsum Collegium regendum, ac gubernandum juxta providam dispositionem, & ordinationem per eos, vel majorem eorum partem faciendam, & toties, quoties eis, vel eorum majori parti expedire videbitur, mutandam, cum omnibus, & singulis illius fructibus, juribus, obventionibus, & emolumentis universis, & quibuscumque tam ordinariis, quam extraordinariis, & quæ alii, qui pro tempore fuerunt Rectores dicti Gymnasii, quovis modo habuerunt, seu habere potuerunt, ac quibusvis causis, & rationibus, necnon quibusvis honoribus, oneribus, præeminentiis, antelationibus, prærogativis, jurisdictionibus, auctoritatibus, facultatibus, libertatibus, immunitatibus, & exemptionibus, privilegiis, & indultis, solitis, & consuetis, & quibusvis aliis concessionibus, & gratiis, quibus tam ultimus, quam alii Re-*

Rectores dicti Gymnasii, quavis ratione, vel causa usi, gavisi, & potiti fuerunt, ac uti, gaudere, & potiri potuerunt, Collegio Advocatorum hujusmodi, ita quod liceat ipsi Collegio per se, vel alium, seu alios eorum, & Collegii hujusmodi nominibus corporalem, realem, & actualem possessionem dicti Officii apprehendere, ac perpetuo retinere, illiusque fructus, redditus, proventus, jura, obventiones, & emolumenta percipere, exigere, & levare, & in suos, ac Collegii, & officii hujusmodi usus, & utilitatem convertere; ipsumque officium per se, & quemlibet eorum exercere, regere, & gubernare, ac omnia, & singula, quæ ad hujusmodi officium, ejusque liberum exercitium spectant, & pertinent, gerere, & facere, cujusvis licentia desuper minime requisita, auctoritate Apostolica, tenore præsentium perpetuo unimus, & incorporamus. Quapropter Pontifex nil derogatum voluit iis, quæ circa regimen Gymnasii, officiumque Rectoris Bonifacius VIII. Eugenius IV. & Leo X. in suis Constitutionibus decreverant. Itaque, eodem anno, die quarta Septembris, Advocati Consistoriales, ritibus consuetis, Gymnasii possessionem inivere, primumque ei præfecerunt Rectorem Horatium Burghesium ornatissimum virum. Interfuere huic rei Vincentius Parensius, Cæsar Marsilius, Pompejus Arigonius, Hieronymus Gabrielius, Cinus Campanus, Alexander Litta, Joannes Garzias Mellinus, Coronatus de Coronatis, Mutius Vellius Advocati Consistoriales. Ratam vero habuit Clemens VIII. anno MDXCIX. Constitutione, *Decet Romanum Pontificem*, hanc administrationem Romanæ Universitatis Advocatis Consistorialibus demandatam, cum probavit, confirmavitque quidquid ab ipsis ad illius regimen sancitum fuisset: *Præterea*, inquit, *omnia, & singula Statuta, Constitutiones, Ordinationes, & Capitula per Collegium Advocatorum hujusmodi, pro ejus, & negotiorum illius, nec non Gymnasio prædicto, cujus Recto-*

ctoratus eidem Collegio Advocatorum Apostolica aucto-ritate, unitus, & annexus reperitur incumbentium, personarumque eis subjectarum felici regimine, & gubernio facta, & condita .... tenore præsentium perpetuo confirmamus, & approbamus: concessa insuper eidem Collegio potestate mutandi, innovandi, augendi eadem Statuta, si ita eis expedire videretur. In hisce Constitutionibus Sixti V. & Clementis VIII. altum est de Reformatoribus Studii silentium. Hos proinde, quorum officium ob demandatam Advocatis Consistorialibus curam Gymnasii, inutile, & superfluum evaserat, jam tum extingui cœpisse opinamur.

IX. Hujus amplissimi Collegii a pristinis sæculis accersenda est origo. Compertum est, a quinto sæculo Occidentis Ecclesias habuisse *Scholasticos Defensores*, & *Regionarios Defensores*, quos ad instar *Defensorum Civitatis*, quorum crebra est in Codice mentio, sibi proprocurarunt Episcopi, & Ecclesiæ, ut sua, & pauperum negotia tuerentur. Fuse de his agit doctissimus Thomassinus Par. 1. Lib. 2. Cap. 97. de nova, & veteri Ecclesiæ disciplina, ubi tradit primum ex laicis, deinde ex Clericis Defensores Ecclesiarum eligi consuevisse. Frequens horum mentio est in epistolis S. Gregorii Magni, cujus ætate magno in honore erant, ut illis commissa esset cura patrimonii Romanæ Ecclesiæ, cura etiam aliarum Ecclesiarum, & patrocinium pauperum; sæpe quoque ipsis demandarentur gravissima Ecclesiæ negotia; ut proinde Gregorius Lib. 7. ep. 17. dixerit: *quia Defensorum officium in causis Ecclesiæ, & obsequiis noscitur laborare Pontificum*. Nec desiit medio ævo illorum officium. Nam mentionem faciunt Defensorum Stefanus Papa III. in epistola ad Carolum, & Carlomannum Reges, & Capitularia Caroli Magni. At recentiori ævo dici cœperunt Advocati Consistoriales, quod ipsis solis fas esset, in Consistorio Pontificis, negotiis Episcoporum, Ecclesiarum,

rum, & pauperum patrocinari. Hinc eadem fuere Advocatis Consistorialibus officia, quæ olim Defensoribus incumbebant. Atque hanc illorum originem statuunt tum plures Auctores, tum omnium Doctissimus BENEDICTUS XIV. in Brevi quodam edito die 5. Martii, anno MDCCXLII. Jam vero magna fuit hujus Collegii dignitas. Nam primo Jurisconsulti doctissimi, postquam in præcipuis Italiæ Academiis docuissent, honoris causa in hunc Cœtum adsciscebantur. Tum ex hoc Ordine prodiere plurimi viri a doctrina, a rebus gestis, ab amplissimis dignitatibus clarissimi, Episcopi, Cardinalesque magno in numero, Pontifices, præsertim BENEDICTUS XIV. qui unus satis est ad hujus Collegii dignitatem comprobandam. Sæpe illorum peritiæ gravissima commissa sunt a Pontificibus negotia Ecclesiæ, & Sedis Apostolicæ; cujus rei plurima exempla dat Cartharius in Syllabo Advocatorum Consistorialium. Aderant in Conciliis, ut rebus obscuris doctrina sua lucem afferrent. Pontificum itinera comitabantur, ne deesset Aulæ tantorum virorum obsequium. Quæ omnia perspecta sunt ex Syllabo Advocatorum Consistorialium, auctore Carthario, & ex eorumdem Albo in calce hujus Operis edendo. Eorum autem munus in eo potissimum versabatur, ut cum olim Pontifex nonnisi in Consistorio tractaret negotia Ecclesiarum, Episcoporum, & Reipublicæ; ipsi in tanto conventu, de iis, quæ agebantur, verba facerent. Neque enim decet, nisi Viros gravissimos, selectosque, Pontificem in tanta majestate jus dicentem, alloqui. Atque hoc esse illorum officium, Martinus V. Constitutione, *In Apostolicæ*, lata anno MCDXXVIII. disertis verbis testatur. Quoniam vero antiquis Defensoribus incumbebat cura patrimonii Ecclesiæ, & pauperum hinc jam diu invaluit, ut Patronus Ærarii Pontificii, ac pauperum ex memorato Cœtu semper accerseretur. Videndus de hujus Collegii præstantia Rubeus in libro, cui titulus: *Defen-*

 sor

ſor redivivus. Olim Collegium hoc decem Juriſconſultis conſtabat; tum jubente Sixto IV. auctus illorum numerus ad duodecim. Ex hiſce unus, antiquiſſimo jure, Bononienſis, alter decreto Urbani VIII. anno MDCXXV. Ferrarienſis, unus Pii IV. juſſu MDLX. Mediolanenſis, alter beneficio Innocentii XII. anno MDXCV. Neapolitanus, cæteri ex Ditione Pontificia. Univerſi antequam in hunc Cœtum admittantur, præditi eſſe debent Juris ſcientia, & hujus rei periculum faciunt in publico conventu. Et Clemens XII. Brevi dato die XXII. Januarii MDCCXXXI. decrevit, nonniſi optimos Juriſconſultos in hunc Ordinem cooptandos, ne impares deinde ſint officiis *Advocati Fiſci*, *& Cameræ Apoſtolicæ*, *Advocati pauperum*, *& Promotoris Fidei*, *quæ eis conferri conſueverunt*. Inter eos primas tenet Decanus, ſeu is, qui in hoc Collegio eſt antiquiſſimus eorum, qui Romæ ſunt, quique inter Prælatos Aulæ Romanæ non recenſentur. Quoniam vero jam diu mos deſiit, ut Pontifex in Conſiſtorio, auditis Advocatis, jus redderet; hinc nunc temporis verba faciunt in Conſiſtorio, cum a Pontifice petenda ſunt Pallia Archiepiſcopis conferenda; cum agitur de iis, qui in Sanctorum numero ſunt referendi; & ſi qui Cardinales ſe dignitate ſua abdicarent; ſique aliquibus Oratoribus Principum permitteretur adire in Conſiſtorio Pontificem; horum nomine Advocati Conſiſtoriales verba facerent. Nuper vero omnia illorum munia, & privilegia, novis quoque additis beneficiis, confirmavit Sanctiſſimus Pontifex BENEDICTUS XIV. qui diu in hoc Collegio meruerat, Conſtitutione, *Inter conſpicuos Ordines*, de qua re alibi dicemus.

X. Itaque huic Ordini ampliſſimo commiſſum eſt regimen Gymnaſii Romani. Ad hanc rem, ſingulis annis, collatis ſuffragiis, unum e cœtu ſuo Rectorem Gymnaſii conſtituunt; ſæpe eumdem diutius hoc ſungi munere permittunt. Is dicitur, *Rector Deputatus*, duoſque ſocios

cios ſibi adjungit ad hoc munus obeundum. Olim Rectores Gymnaſii Romani ab ipſis Profeſſoribus, eorumque diſcipulis eligebantur, ut patet ex Bulla Bonifacii VIII. *Rectores quoque quos Doctores & Scholares ejuſdem Romani Studii pro tempore duxerint eligendos*. Nam excitatis ubique Academiis, cum neceſſe eſſet eis aliquem imminere, & rei litterariæ curam gerere; viſum eſt, nemini aptius id munus convenire, quam alicui e Profeſſorum numero, quem ipſi Profeſſores, diſcipulique communi ſuffragio elegiſſent. Ita fere res ſe habuit in omnibus Academiis, præſertim Pariſienſi, uti conſtat ex Bulæo; Patavina, uti conſtat ex Thomaſſino; Salmaticenſi, uti Mendo teſtatur; Neapolitana, Colonienſi, aliiſque. Perduravit hoc inſtitutum in Romana Academia, ſedente Eugenio Quarto. Nam in hujus Pontificis Conſtitutione, Capite antecedenti adducta, leguntur eadem verba Conſtitutionis Bonifacii VIII. de Rectoribus, quos Profeſſores, eorumque Diſcipuli conſtituiſſent. Hinc cum plurima Eugenius decreverit quoad modum eligendi Reformatores Gymnaſii, ſiluit tamen de electione Rectoris, utpote quæ ſuffragiis totius Academiæ eſſet permiſsa. Quapropter Joannem illum Matiſconenſem Epiſcopum, qui ſub Eugenio Pontifice agebat Rectorem, & quem Sammarthani in Gallia Chriſtiana vocant Decretorum Magiſtrum, opinamur e numero Profeſsorum fuiſse. Georgium quoque Trapezuntium Rectorem, Profeſſoremque fuiſſe, tradunt Voſſius, & alii. Jam vero in omnibus Academiis ampliſſima fuit dignitas Rectoris. Cum enim Cœtus ipſe Profeſſorum, & Auditorum ob præſtantiam doctrinæ, ob beneficia Principum, ob præclara in Rempublicam merita, ob defenſionem Fidei, ac Religionis, magnum honoris, ac dignitatis locum in qualibet Civitate, Provincia, & Regno obtineret; hinc conſequebatur, ut qui Cœtui huic ampliſſimo præeſſet, illumque repræſentaret, is in ſummo

mo honore, dignitate, & existimatione esset. Hinc Rectoribus sceptra argentea præferebantur. Ita de Rectore Papiensis Academiæ constat ex Arnoldo Ferrono Lib. 7. Hist. Gall. ubi narrat Antonium Levam Cæsaris Ducem, ut militibus stipendia solveret, etiam argentea sceptra, quæ instar fascium præferebantur Rectori Universitatis, in suos usus convertisse. De Rectore Academiæ Montispessulanæ scribit Middendorpius: *Rectoris tanta auctoritas est, ut Studiosi quacumque etiam de causa egredientem comitari honoris gratia cogantur, quod se non sine maxima studiornm suorum, multarumque horarum jactura nimis frequenter fecisse queritur Rebussus. Ac quorumdam Rectorum inhumanitatem reprehendit, qui de Studiis parum solliciti, ambulando per plateas, eundo ad nuptias, sæpe etiam ad amicas, mortuorumque sepulturas, prælectiones interturbabant*. Idemque Middendorpius testatur, Rectorem Academiæ Viennensis in omnibus actibus publicis alterum a Principe, vel ejus Vicario locum obtinuisse. Augebat Rectorum dignitatem jurisdictio in negotiis definiendis Professorum, ac discipulorum illis a Friderico Imperatore concessa. Nam vi hujus Sanctionis in omnibus fere Academiis Rectores hac usi sunt potestate. De Coloniensi scribit Middendorpius: *In omnibus quoque causis criminalibus & civibus jurisdictionem exercet: quare gravissima semper inter Coloniensem Archiepiscopum, & Rectorem controversia fuit exorta: solius hæresis cognitionem non usurpat: & quamquam pro electione Rectoris quatuor istis anni temporibus Universitas cogitur, fere tamen nunc integrum annum retinetur: & de jure responsurus Rector Theologus, Medicus, & Philosophus perpetuo Jurisconsultum Assessorem, & Consiliarium habet*. Deque Rectore Academiæ Viennensis, scribit: *Universitatis Rector in actibus publicis alterum a Principe, vel ejus Vicario locum obtinet, atque omnibus Academiæ membris*

bris ex æquo, & bono jus dicit, non modo in civilibus, sed in criminalibus etiam controversiis. Pariter Rectoribus Academiarum Complutensis, Salamantniæ, Parisiensis, Oxoniensis, Bononiensis, & aliarum plurium, fuisse ordinariam jurisdictionem in Professores, Scholaresque, probatCothmannus in suis Responsionibus Academicis. In Academia Neapolitana olim fuit ad hanc rem *Justitiarius Scholarium*, quo abrogato, jurisdictio hæc rediit ad Rectorem. Hinc Rectoribus ordinariam jurisdictionem abscribunt Mendo in libro de Jure Academico, Escobarius de jurisdictione in Studiis generalibus, Pereira in Republica litteraria, aliique quamplures. Denique privilegia plurima a Principibus collata Academiis, non parum dignitatem illarum Rectorum extulerunt. Cum igitur Rectores tanto honore aucti essent, causa fuit, cur, demta Professoribus, ac Scholaribus electione, cœperint ipsi Summi Principes Academiis sibi subjectis Rectores præficere. Plurimum enim sua, & Reipublicæ interesse existimarunt, si in tanto munere virum suis rebus addictissimum collocarent. Ita in Gymnasio Patavino Rector a Senatu Veneto constitui cœpit. In Gymnasio Neapolitano munus Rectoris perpetuo addictum fuit Magno Regni Capellano. Pariter in Gymnasio Romano mos desiit, ut a Professoribus, Scholaribusque Rector nominaretur. Sed ipsi Summi Pontifices aliquem e gravissimis Aulæ Romanæ Præsulibus huic muneri præficere consueverunt. Ita testatur Sixtus V. in laudata Constitutione, his verbis: *Sane licet alias Officium Rectoratus Gymnasii Almæ Urbis uni ex Prælatis Romanæ Curiæ ad ejus vitam concedi, & assignari solitum fuerit*. Cumque antea, etiam laicis Professoribus potuerit hoc munus committi, hinc ubi Romani Pontifices sibi Rectoris electionem vindicarunt, nulla lege adigebantur, ut e Clericorum duntaxat numero Rectores seligerent. Quod indicatur a Leone in Bulla, *Quam omni-*

omnibus, ubi agens de Capellanis Romanæ Academiæ a Rectore instituendis, ait: *Quæ Rectoris pro tempore institutio, seu confirmatio, etiamsi in futurum contingat, dictum Rectorem Prælatum non esse (ut nunc est) sed simplicem Clericum, aut merum laicum esse, easdem vires, & eumdem effectum habeat, proinde si esset institutio per Nos, seu per alios Pontifices successores nostros Romanos pro tempore in dictis Præpositis, & Capellanis respective facta*. In aliis quoque Academiis laici nonnunquam hoc munere donabantur, uti de Viennensi testatur Middendorpius, ita tamen, ut laicus Rector Clericum aliquem sibi adsciverit ad jurisdictionem in ecclesiasticas personas exercendam. At Romani Pontifices utplurimum consueverunt Prælatos amplissimos Aulæ Romanæ præficere Gymnasio. Nam sub Leone X. anno MDXIII. uti constat ex Constitutione, *Dum suavissimos*, administrabat hanc provinciam Dominicus Jacobatius de Faceschis Romanus, Episcopus Lucerinus, Pontificis in Urbe in rebus spiritualibus Vicarius, olim Advocatus Consistorialis, & Auditor Rotæ Romanæ. Cujus quidem quanta fuerit in utroque Jure, & Theologia peritia, plurimi ab eo editi libri, quos recenset Ciacconius, testantur; ut merito illum Leo X. anno MDXVII. inter Cardinales cooptaverit, & Urbe discedens suum in ea Legatum nominaverit. Anno MDXIV. præerat Academiæ Romanæ Episcopus Comensis, cujus meminit Leo X. in Bulla *Quam omnibus*. Is autem fuit Scaramutia Trivultius nobilissimus Mediolanensis, ac doctissimus Jurisconsultus, qui in Scholis publicis Ticinensibus Jura docuerat, & a Ludovico XII. Galliarum Rege in Consiliarium Regni fuerat adlectus, quem idem Pontifex Leo X. anno MDXVII. Cardinalium Ordini addidit. Vir quidem de publicis rebus, deque re litteraria optime meritus, uti Ughellus narrat in Episcopis Comensibus. Andreas Jacobatius, Dominici frater, vir doctus, & Orientalium lingua-

guarum peritiſſimus, ſub eodem Leone Pontifice, teſte Ciacconio, fuit Rector Gymnaſii, Vicarius Pnntificis in Urbe, & Epiſcopus Lucerinus. Veriſimile, eſt utrumque Jacobatium in Gymnaſio aliquamdiu docuiſſe. Sub Paulo III. Julio III. Pio IV. & Pio V. geſſit Rectoris munus Camillus Peruſcus Epiſcopus Alatrinus, vir ornatiſſimus. Huic ætate gravi, & reſidentiæ legibus adſtricto, Pius IV. annò MDLXIV. Coadiutorem dedit cum futura ſucceſſione, & ducentorum aureorum ſtipendio celeberrimum Silvium Antonianum, Profeſſorem humanarum litterarum in Romano Gymnaſio, tum Cardinalem ampliſſimum. Extant Pii IV. ad hanc rem litteræ in vita hujus Cardinalis conſcripta a Joſepho Caſtalione. Ibi legitur, ut Camillus Peruſcus conſenſerit huic Coadiutoriæ, & ut die XII. Februarii, anno MDLXV. Antonianus exhibuerit Conſervatoribus Urbis Pontificis litteras, & coram Cardinale Vitellio, & Camillo Peruſco ſolitam Fidei profeſſionem, conſuetumque juramentum ediderit. Gregorio XIII. Pontifice, agebat Rectorem Annibal de Graſſis, ſimulque erat Conſultor S. Officii, & Judex Confidentiarum, uti legitur in præfatione ad Deciſiones Cæſaris de Graſſis. Hic quoque Cæſar de Graſſis, Auditor Sacri Palatii, diu moderatus eſt Romanam Academiam. Denique ſub Sixto V. fungebatur hoc munere Simon Cecchinus, Utriuſque Signaturæ Referendarius, Auditor Contradictarum, & deinde Romanæ Rotæ, eximius Jurium Doctor, & Poeta. Atque ita res ſe habuit uſque ad Sixtum V. qui ut optimæ adminiſtrationi Romanæ Academiæ perpetuo conſuleret, utque Advocatorum Conſiſtorialium merita compenſaret, ipſis perpetuo hoc munus addixit. Et quidem tunc temporis, & ſequenti ævo, ſæpiſſime ex publicis Profeſſoribus creabantur Advocati Conſiſtoriales, uti Olradus de Ponte, Ludovicus Pontanus, Ivo Coppulus, Hieronymus Accorambonus, Bonſignorus Finettus, Antonius Vellius, Sigiſmundus Zan-

 netti-

nettinus, Rutilius Alterius, Cinus Campanus, Marcus Antonius Bizzonius, aliique. Imo adhuc in Collegium hoc adſciti ſtipendia Profeſſorum percipiebant. Nam in Elenchis Profeſſorum ſub Pio V. anno MDLXVII. legitur Antonius Vellius Advocatus Conſiſtorialis, Profeſſor Jurium hora veſpertina, ſtipendio centum quinquaginta aureorum. Pariter ſub Gregorio XIII. occurrit in Albis Profeſſorum Marcus Antonius Bizzonius, quem Pius V. adſcripſerat inter Advocatos Conſiſtoriales. Julius Benignus, & Cinus Campanus, uterque Advocatus Conſiſtorialis, inter Profeſſores, qui ſtipendia percipiunt, recenſentur.

XI. Diximus Capite antecedenti, Sixtum IV. confirmaſſe Advocatis Conſiſtorialibus jus conſtituendi Doctores Legum, quod nullis aliis fas eſſet. Verum cum nonnulli id ſibi jus arrogarent, indoctique ſæpe ad hunc honorem promoverentur, Julius III. lata Conſtitutione, *Cum ſicut fide dignorum*, anno MDLII. ne Doctorum dignitas vileſceret, & ne privilegiis Advocatorum Conſiſtorialium detraheretur, novo donavit robore Sixti IV. Sanctionem, declarans, ſolos in Urbe Advocatos Conſiſtorales inſignia Doctoratus conferre poſſe, ac nullius momenti fore, ſi quid in hac re alii auſi eſſent: *Nos igitur præmiſſis, prout ex debito Paſtoralis Officii tenemur obviare volentes, præſertim in Urbe ex qua utrumque Jus profluit, ac deſcendit, & a cujus exemplo Orbis partes ſolent regulari, ac de litterarum ſcientia virtutibus, & meritis veſtris, quibus veſtro Collegio Doctores in utroque Jure Civili, & Canonico creandi, & illis inſignia conferendi ex diverſis privilegiis, & antiqua conſuetudine jus, facultas, & poteſtas competunt, & in quibus etiam poteſtas Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Camerarii, Gymnaſiique Almæ Urbis noſtræ Cancellarii pro tempore exiſtentium repreſentatur: Motu proprio, & ex certa noſtra ſcientia, non ad veſtram, ſeu alicujus inſtantiam,*

ſed

ſed de noſtra mera deliberatione tenore præſentium ſtatuimus, & ordinamus, quod ex nunc de cætero perpetuis futuris temporibus nullus, etiam prætextu cujuſdam licentiæ, ſeu facultatis ſibi conceſſæ .... ad gradum Doctoratus in utroque, ſeu alterum Jurium hujuſmodi ab alio, quam a vobis, & Collegio veſtro in dicta Curia aſſumi, ſeu in utroque, vel altero Jurium Doctorari poſſit. Rurſum a Sixto V. Conſtitutione, *Sacri Apoſtolatus miniſterio*, anno MDLXXXVII. novum robur acceſſit antiquo huic Advocatorum Conſiſtorialium privilegio, cum confirmaverit, ac innovaverit, *omnia, & quæcumque privilegia eidem Collegio, & Advocatis Conſiſtorialibus per quoſcumque Romanos Pontifices prædeceſſores noſtros & præcipue per piæ memoriæ Julium Papam III. etiam prædeceſſorem noſtrum ſuper facultate Doctores creandi, etiam privative quo ad alios*. Nihilo tamen minus ampliſſimum Protonotariorum Apoſtolicorum Collegium, ſæculo hoc cadente, eamdem ſibi poteſtatem adſcribebat. Quapropter, Clemente VIII. Pontifice, diu, multumque diſputatum eſt in Foro Romano, an jus promovendi in Urbe Doctores, utrique Collegio eſſet commune. Tandem anno MDXC. die III. Aprilis, ſuffragio Patrum, qui in Rota Romana jus dicunt, definitum eſt, Doctores in utroque Jure a ſolo Advocatorum Conſiſtorialium Collegio conſtitui poſſe. Eſt hæc Romanæ Rotæ Deciſio MCCLXXVII. coram Seraphino. Et huic illorum Patrum judicio ſuffragatus eſt Clemens VIII. promulgata eodem anno, Conſtitutione, quæ incipit, *Decet Romanum Pontificem*, qua Conſtitutionibus in hac re Sixti IV. Julii III. Sixti V. innovatis, declaratur, *quod munus, ſeu privilegium, & facultas creandi Doctores, ſeu Licentiatos in utroque, vel altero Jurium, ac conferendi inſignia Doctoratus, & Licentiaturæ ſolummodo ad Collegium Advocatorum hujuſmodi, privative quoad omnes alias perſonas cujuſcumque ſtatus, gradus, ordinis, & con-*

& conditionis, *ac omnia alia Collegia Officialium dictæ Curiæ*, *& Notariorum de numero Participantium prædictorum perpetuo spectet*: vetitumque est, *quibusvis aliis personis*, *& Collegiis etiam Notariorum de numero Participantium hujusmodi*, *ne de cætero personas quascumque*, *etiam quomodolibet optime qualificatas in eisdem Curia*, *Urbe*, *& districtu ad Doctoratus*, *seu licentiaturæ Gradus assumere*, *seu illis eorum insignia tradere quoque modo*, *etiam vigore privilegiorum*, *& indultorum ad hoc eis auctoritate prædicta concessorum*, *ac etiam confirmatorum*, *& innovatorum*. Præterea ibidem privilegia aliis Collegiis in hac re concessa nullius declarantur momenti; nullius quoque pretii declarantur Doctores ab aliis promoti, imo & pænis quibusdam afficiuntur. Quoniam vero hoc idem jus in Doctoribus promovendis Comites Palatini sibi asseruerant, Pius V. Constitutione, *Quamvis a Sede Apostolica*, anno MDLXVII. & Clemens VIII. eadem Constitutione, *Decet Romanum Pontificem*, id ipsis fas minime esse decreverunt. At iterum sequenti sæculo rediit hæc controversia, quam hic indicamus, ne rursum de ea agere cogamur. Concessa enim ab Urbano VIII. anno MDCXXIX. Protonotariis Apostolicis facultate promovendi quatuor dumtaxat Doctores, quibusdam servatis conditionibus, has cum illi neglexissent, excitatæ inde sunt lites, resque diu disceptata. Tandem nuper huic controversiæ finem imposuit Sanctissimus Pontifex BENEDICTUS XIV. edita Constitutione, *Inter conspicuos Ordines*, anno MDCCXLIV. In ea enim certam, firmamque facit Advocatorum Consistorialium potestatem conferendi Doctoratus honorem, quæ nullis aliis in Curia, & Urbe conveniat; restituitque pristinam vim Constitutionibus prædecessorum Pontificum jam recensitis; e contra vim detrahit privilegiis omnibus, quæ aliis hanc potestatem communicarent. Tum, extincta inter Protonotarios, Advocatosque lite, de-

declarat, Protonotariis integrum neque fuisse, nec esse, ut absentes ab Urbe constituerent Doctores; idque solum ipsis fas esse, ex Urbani VIII. beneficio, ut nempe singulis annis quatuor tantummodo, qui in Urbe adsint, & nonnisi prævio examine, augeant Doctoris gradu. Imo, ut nobilissimum Protonotariorum Collegium, suis beneficiis complectatur, annuit, indulgetque ipsis facultatem constituendi annis singulis sex Doctores, dummodo tamen in Urbe commorentur, quibusdam etiam conditionibus præscriptis. Mox statuit, ut nullis inposterum in Aula Romana conferantur Officia, vel Beneficia, quæ nonnisi Doctoribus sunt conferenda, nisi litterarium hunc honorem in Romano Gymnasio ab Advocatis Consistorialibus acceperint. Idque se decrevisse testatur Pontifex, ut Advocatos Consistoriales majoribus privilegiis donaret, ut Gymnasii Romani dignitatem augeret, utque rebus publicis melius consuleret: *Nostræ Consistorialis Aulæ Advocatos, eorumque Collegium amplioribus favoribus, & gratiis prosequi, & tam prædicti Archigymnasii Almæ Urbis nostræ splendori, & dignitati, quam feliciori, atque utiliori Romanæ Curiæ statui, & regimini plenius consulere, & providere volentes, simulque dignum rationique consonum reputantes, ut quicumque ad Dignitates, Prælaturas, Magistratus, aliaque munia, & Officia dictæ Curiæ, quæ in eadem Curia, & Urbe consistunt, & in ea exercentur, & quæ Doctoratus gradum in utroque vel altero Jurium annexum habent, aut quomodolibet requirunt, pro tempoie assumi, & promoveri desiderant eorum doctrinæ, & idoneitatis in prædicto Archigymnasio publicum præbeant experimentum.* Excepit tamen ab hac generali lege illos, qui consequuntur Officia nonnulla quibusdam nationibus addicta.

XII. Quoad Doctores in Philosophia, ac Medicina, ii honorem hunc consequuntur ab insigni in Urbe Collegio Medicorum. Jam olim sub Imperatoribus fuit in Ur-

be

be Collegium Archiatrorum, cujus sæpe mentio fit in utroque Codice. Archiatri dici cœperunt Medici Principis, atque adeo primarii, qui deinde distincti sunt in Archiatros Palatii, & Archiatros populares, & ex his conflatum Collegium, uti censet Daniel Clericus in Historia Medicinæ. Archiatrorum popularium numerum, electionemque decrevit Valentinianus Lib. XIII. Codicis Theodosiani Titulo III. de Medicis, & Professoribus, Leg. VIII. *Exceptis portus Syxti, virginum Vestalium quot Regiones Urbis sunt, totidem constituantur Archiatri, qui scientes annonaria sibi commoda a populi commodis honeste obsequi tenuioribus malint, quam turpiter servire divitibus. Quos etiam ea patimur accipere, quæ sani offerunt pro obsequiis, non ea, quæ periclitantes pro salute promittant. Quod si huic Archiatrorum numero aliquem aut conditio fatalis, aut aliqua fortuna decerpserit, in ejus locum non patrocinio præpotentium, non gratia judicantis alius subrogetur, sed horum omnium fideli circumspectoque delectu, qui & ipsorum consortio, & Archiatriæ ipsius dignitate, & nostro judicio dignus habeatur de cujus nomine referri ad nos potinus oportebit*. Hinc patet, totidem fuisse Archiatros populares, quot erant Urbis regiones, exceptis Medicis qui in xystis, & apud Virgines Vestales Medicinam faciebant, de quibus videndus doctissimus Gothofredus. Illorum autem munus fuisse obsequi tenujoribus, curare nempe eos, quibus nullæ, vel tenues essent opes. Et ob hanc rem percipiebant annonas e publico ærario. Nec ullus in hoc Collegium cooptari potuit, nisi communi aliorum suffragio, & auctoritate Imperatoris. De qua re rursus Leg. IX. ait Valentinianus: *Si qui in Archiatri defuncti est locum promotionis meritis adgregandus, non ante eorum particeps fiat, quam primis, qui in Ordine reperientur, septem, vel eo amplius judicantibus idoneus adprobetur: ita ut quicumque fuerit admissus, non ad prio-*

priorum numerum statim veniat, *sed eum ordinem consequatur*, , *qui cæteris ad priora subvectis*, *ultimus poterit inveniri*, *hisque annonarum compendia*, *quæ eorum sunt meritis*, *dignitatique præstanda*, *tua sinceritas juxta dispositionem prius habitam faciat ministrari*: Memorat hanc legem Symmachus Lib. 10. ep. 40. Erant & Archiatri Sacri Palatii, qui *intra penetralia Regalis Aulæ*, uti dicitur Leg. XII. citato loco Codicis Theodosiani, Medicinam exercebant; quique deinde assequebantur Comitivam primi Ordinis, atque immunes erant ab omnibus publicis muneribus subeundis. Horum primus dicebatur Comes Archiatrorum. Quod vero non omnes Medici dicerentur Archiatri, probant verba Legis VI. Lib. X. Cod. Justin. Tit. LII. ubi: *Medicos*, *& maxime Archiatros*. Quemadmodum igitur olim in Urbe fuit præcipuorum quorumdam Medicorum Collegium, & nonnullis privilegiis ornatum, ita etiam sæculis subsequentibus, præsertim sæculo decimo quinto, cum huic Collegio Sixtus IV. potestatem addidit examinandi, probandique illos, qui in Urbe voluissent Medicinam exercere. Nam id olim eis fuisse a Sixto IV. concessum testatur Clemens VII. Constitutione *In supernæ* anno MDXXX. edita, qua confirmavit Statuta hujus Collegii, & jurisdictionem Protomedici in examinandis, probandisque Medicis, ac Pharmacopolis. Tum Julius III. anno Domini MDLIII. lata Constitutione, quæ incipit *Meritis devotionis vestræ*, confirmavit huic Collegio privilegia a prædecessoribus Pontificibus concessa, præsertim Clemente VII. annuitque, ut Protomedicus jus diceret in causis sive civilibus, sive criminalibus, quæ ad ejus officium spectarent, utque nonnisi ab hoc Medicorum Collegio fas esset conferri Doctoratus insignia in Philosophia, ac Medicina: *Statuimus*, inquit, *& Ordinamus*, *& nunc & de cetero perpetuis futuris temporibus*, *ut nullus*, *etiam prætextu cujusvis licentiæ*, *seu facultatis sibi*,

sibi, etiam Apostolica auctoritate concessæ .... ad Philosophiæ, & Medicinæ, seu earum alterum Doctoratus gradum, præterquam a vestro Physicorum, & Medicorum Collegio in dicta Alma Urbe nostra existente assumi, creari, & promoveri possit. Cumque excitata esset controversia inter hoc Medicorum Collegium, & Collegium Pharmacopolarum, Gregorius Pontifex XIII. anno MDLXXV. Constitutione, *Cum officio Pastorali*, declaravit, officinas Pharmacopolarum a Protomedico visitandas, hos, eorumque Pharmaca ab eodem probanda, pretiumque Pharmacorum a Protomedico statuendum. Tum alia Constitutione ab eodem Gregorio Papa XIII. promulgata anno MDLXXVI. quæ incipit *In Apostolicæ dignitatis*, sancitum est, ut quicumque in Urbe vellent artem medendi exercere, ii, examine, suffragioque Protomedici, ac Collegii Medicorum essent comprobandi. Præterea Constitutione Clementis VIII. anni MDXCIII. cujus initium est, *Quo viri, qui tum salubribus artis Medicinæ præceptis*, Statuta hujus Collegii, ac privilegia a predecessoribus Pontificibus concessa, novo robore donata sunt; declaratumque, Medicos, Chirurgos, Parmacopolas Urbis, Ditionisque Pontificiæ subesse jurisdictioni Protomedici, hujusque Collegii; illorum causas civiles, criminalesque spectantes ad hanc artem, a Protomedico in prima instantia definiendas esse; hujus judicio standum esse, an pares sint illis vires his muneribus exercendis; medicamenta quoque a Pharmacopolis confecta Protomedici examini subiicienda esse. Denique ab Urbano VIII. & Clemente X. novis Constitutionibus corroborata sunt privilegia, & Statuta hujus Collegii, eaque typis edita anno MDCLXXVI. Est igitur in Urbe insigne Collegium ex duodecim Medicis conflatum, quorum si unus loco cesserit, eligitur alter suffragiis cæterorum, dummodo nonnullis præditus sit conditionibus, quæ leguntur Statutorum Cap. 19. atque in primo ingressu differen-

ſcrendum ei eſt de Philoſophia, deque Medicina, jurandumque ſe Collegii Statuta ſervaturum. Horum unus ſuffragiis cæterorum electus agit Protomedicum generalem, ſimulque cum tribus Conſiliariis exercet juriſdictionem omnem in Urbe, & Ditione Pontificia in rebus ad artem Medicam ſpectantibus; hique omnes, expleto ſui Magiſtratus tempore, ſubiiciuntur Cenſorum judicio, an quidquam officio ſuo defuerint. Ad hoc Collegium ſpectat Doctores vel in Philoſophia, vel Medicina conſtituere in Urbe, neque id aliis fas eſt. Qui igitur hoc honore donari exoptat, adire debet Protomedicum, cujus auctoritate nonnulli nominantur, qui illius in Philoſophia, vel Medicina peritiam explorent, ac teſtentur. Tum illi publicum examen eſt ſubeundum, diſſerendumque de nonnullis propoſitionibus ſorte deſumptis, vel ex Aphoriſmis Hippocratis, vel ex libris Phyſicarum Auſcultationum Ariſtotelis, in conventu totius Collegii, & Viceſgerentis Cardinalis Camerarii, poſtquam Catholicæ Fidei profeſſionem recitaverit, conſuetumque ſacramentum præſtiterit. Tum iis, quæ ille dixit, opponit nonnulla ultimus e Collegio; ægrumque fingit quodam morbo laborantem, ut ille hujus curandi methodum tradat. Quibus finitis, feruntur ſuffragia, iiſque collatis, ſi ei faverint, petit a Viceſgerente, vel a Protomedico ſibi inſignia Doctoratus conferri. Et Viceſgerens Camerarii, vel eo abſente, Protomedicus illum Doctorem decreto Collegii declarat, Promotor vero ei tradit inſignia, Librum, Annulum, Biretum, poſtquam eum in Cathedra collocaverit. Deinde novus Doctor procumbens ante Viceſgerentem, vel Protomedicum, promittit, juratque tactis Evangeliis, ſe dignitati Romanæ Eccleſiæ, Populique Romani, juribuſque Collegii Medicorum numquam detracturum; pauperes ſine ulla mercede curaturum; ægros omnes ſuæ curæ commiſſos hortaturum ad Eccleſiæ Sacramenta ſuſcipienda juxta

Pii V. Conſtitutionem; omneque ſtudium in ægrotis curandis ſe adhibiturum. Tum ſingulorum amplexibus excipitur, eiſque pro collato beneficio gratias agit plurimas. Atque is eſt ritus creandi Doctores Philoſophiæ, vel Medicinæ in Romano Gymnaſio. Nec ambigendum eſt, quin in hac re Collegium Medicorum Urbis exhibeat vices Romanæ Univerſitatis, & hujns nomine probet, conſtituatque Doctores. Proinde hoc inſigne Collegium quoad hanc rem eſt pars Romanæ Academiæ, uti etiam fatetur Cardinalis de Luca Diſcurſu 44. Relationis Curiæ Romanæ. Hinc ait: *In eadem Univerſitate, vel Sapientia adſunt etiam Collegia Theologorum, & Medicorum ſcientificorum, qui Phyſici appellantur, ad differentiam Chirurgorum practicorum, & mechanicorum; atque penes utrumque Collegium reſidet quoque eadem poteſtas Doctorandi in propria profeſſione reſpective.*

CAPUT IX.

DE GYMNASIO ROMANO SÆCULO DECIMO SEPTIMO.

Gymnasii ædificium sub Alexandro Septimo perficitur: II. De ejus Bibliotheca. III. De Sacra Æde. IV. De Horto Medico. V. De stipendiis Professorum. VI. Novæ quarumdam Disciplinarum Cathedræ restitutæ vel erectæ. VII. Solemnis Dedicatio Gymnasii. VIII. Decreto Clementis Noni nullis in Urbe fas est publice docere, dissentiente Gymnasii Rectore. IX. Jus interpretandarum Legum uni Gymnasio Romano assertum, & vindicatum. X. De quibusdam Theologicis exercitationibus in Gymnasio Romano.

I. AEdes publicis scholis habendis in regione Sancti Eustachii, jubente Eugenio IV. Pontifice rei litterariæ studiosissimo, Senatus Romanus extruxerat. Has Alexander VI. Pius III. Julius II. Leo X. Paulus III. Gregorius XIII. Sixtus V. adjectis ædificiis curaverant ampliari; unde & quorumdam illorum Pontificum Gentilitia insignia adhuc in Gymnasio supersunt. Sub Sixto V. molem ædificii auctam ab ea parte, quæ respicit Ecclesiam Gentis Hispanæ Divo Jacobo Apostolo sacram, & absolutam externam faciem Gymnasii, apertum principale ostium, extructam interiorem aream, ac porticibus adornatam, erectamque turrim cum tintinnabulo ad convocandos Auditores, narrat Franciscus Macedo in sua Archigymnasii Sapientiæ descriptione. Deinde usque ad Clementem VIII. opus lente processit, cum fabricari cœpit ad latera ædificii, & aliquantum operis

 adiici.

adiici. Nec cessatum est sub Paulo V. de quo testatur Ciacconius: *Lyceum Romanum, Sapientiam vulgus appellat, magnis accessionibus ædificiorum factis amplificavit: utque ultima ei manus imponeretur nonnulla Sedis Apostolicæ vectigalia loco pignoris substructioni perficiendæ obligavit.* Rursus sub Urbano VIII. data est opera perficiendo Gymnasii ædificio, atque nova Ædes sacra constructa, cui in justam altitudinem jam eductæ sub Innocentio X. fastigium, seu fornicem imposuere, erecta super tectum turri cochleario opere spiris intortis sinuata, quæ desinit in coronam. Hinc de Urbano scribit Ciacconius: *Gymnasium Romanum, quod Sapientiam vocant ornatius, & majus constituit, in quo hæc inscriptio:*

VRBANO VIII. PONT. MAX.
OB SAPIENTIÆ GLORIAM ET PATROCINIVM.

Adhuc illa Gymnasii facies, quæ forum S. Eustachii spectat, perficienda erat. Tandem, sedente Alexandro VII. anno millesimo sexcentesimo quinquagesimo quinto ad Pontificatum evecto, totum Gymnasii ædificium absolutum est, auctumque insigni Bibliotheca, & Horto Medico in monte Janiculo medicis exercitationibus aptissimo. Quapropter in externa Ecclesiæ Gymnasii fronte inscriptum legitur:

ALEXANDRO VII. P. M.
OB ÆDEM SAPIENTIÆ
TOTO AMBITV PERFECTAM ET BIBLIOTHECA
HORTOQVE MEDICO INSTRVCTAM
SACRI CONSISTORII ADVOCATI
POS. M. DC. LX.

Idque in hujus Pontificis vita minime prætermisit Panvinius in additionibus ad Ciacconium: *Archigymnasium Romanum a Leone X. institutum toto ambitu perfecit, in eoque egregii operis Ædem in honorem S. Juonis ab Innocentio X. invocatam absolvit, & Bibliothecam omnis generis libris luculenter instructam ingenti aula, ac the-*

thecis magnifice instructis , publicæ commoditati aperuit .

II. Bibliotheca hæc , qua Alexander VII. donavit Romanum Gymnasium , juris fuerat Ducum Urbini , uti & altera pretiosissimis manuscriptis referta , quam in Vaticanam Bibliothecam intulit . De qua re idem Ciacconius scribit : *Bibliothecæ Vaticanæ adjunxit celebrem illam Urbinatum Ducum magna omnis generis manuscriptorum copia refertissimam , cujus jacturam Urbinatibus large rependit . Aliam vero impressorum librorum Bibliothecam eorumdem Ducum , quæ Urbaniæ in situ , atque inter blattas jacebat , pensato pariter civibus damno , Archigymnasio Romano donavit .* Quamobrem in monumentum tanti beneficii , jussit Carolus Emmanuel Vizzanius Bononiensis , Advocatus Consistorialis , Rectorque Gymnasii , marmoreum Alexandri Pontificis Simulachrum in ipsa Bibliothecæ fronte collocari , hac addita inscriptione :

ALEXANDRO VII. PONT. MAX.
QVOD POST VRBEM A PESTILENTIA VINDICATAM
ET AD SVMMAM ELEGANTIAM NITOREMQVE
MVLTIPLICI OPERE PERDVCTAM
POST EMENDATOS POPVLI MORES
ET CLERI DISCIPLINAM DIVINVMQVE CVLTVM
SANCTIVS ORDINATVM
ALIAQVE COMPLVRA LIBERALITER POSITA
ET SALVBRITER INSTITVTA
NE QVID VEL AD CIVIVM COMMODITATEM
VEL AD AMPLITVDINEM VRBIS DEESSET
LIBERALIBVS DISCIPLINIS ET BONIS ARTIBVS
PVBLICE ALENDIS EXCOLENDISQVE
GYMNASII ÆDIFICATIONEM ABSOLVERIT
BIBLIOTHECAM INSTITVERIT INSTRVXERIT DICARIT
SAC. CONSIST. AVLÆ ADVOCATI POSS.
ANNO SAL. M. DC. LXI.

Tum

Tum idem Gymnasii Rector in ipsa Bibliotheca addidit hanc aliam inscriptionem:

Libros omnigenæ eruditionis a Francisco Maria II.
Urbini Duce, summo studio conquisitos
ALEXANDER VII. PONT. MAX.
Ut splendidiori illorum cultui, & Reipublicæ litterariæ bono
Consuleret, cum hisque consociatos, & permixtos
In Romanæ Sapientiæ Archigymnasio
A se condita instructaque Bibliotheca
Publica luce donavit.

Ad conservandam vero, & administrandam Bibliothecam sancitæ sunt a Pontifice leges nonullæ Constitutione *In suprema Pastoralis Officii*, edita anno MDCLXVII. In ea præfatur Pontifex, se Bibliothecam hanc curæ Advocatorum Consistorialium, & publico usui commisisse: *Dudum siquidem*, ait, *inter gravissimas, multiplicesque Apostolicæ servitutis curas peculiari sollicitudine ad Urbis Sapientiam nuncupatam animum intendentes, ejusque ædificium, & Sacellum olim magnifice a Pontificibus prædecessoribus nostris inchoata, imperfecta remanere prospicientes, magno sumptu perficimus, & absolvimus, & tamen non minus publicæ utilitati, studiorum commoditati, quam Urbis, & ipsius Sapientiæ splendori studentes in ea insignem Bibliothecam a nomine nostro Alexandrinam nuncupatam sumptuose, & splendide a fundamentis construximus, eamque armariis, & magna librorum undique conquestorum copia instruximus, & publico usui, nedum subditorum nostrorum, sed omnium quarumcumque nationum ad hanc nostram Almam Urbem confluentium sub cura, regimine, & administratione Collegii Advocatorum nostri Consistorii inserviat, & inde quibuscumque litterarum studio vacare cupientibus, earumdem capessendarum occasio, & commoditas ministretur*. Tum statuit, ut ex cœtu suo Consistoriales Advocati unum seligant, qui Bibliothecæ præsit, atque

atque Bibliothecarius dicatur: ut etiam eorumdem Advocatorum Consistorialium suffragiis Presbyter aliquis constituatur, qui librorum curam gerat; in ipsa Bibliotheca adsit; aureos nummos decem, loco stipendii singulis mensibus accipiat; Sacrum faciat in Æde Gymnasii, diebus, in quibus patent Scholæ; & primus Custos nuncupetur. Huic adjunctum voluit Presbyterum alium, nomine Subcustodis, de Advocatorum Consistorialium suffragio, deque primi Custodis consensu deligendum, ita tamen, ut Advocatis Consistorialibus liberum sit, hos a Bibliothecæ cura amovere, si ita expediret. Et primo Custodi data potestas constituendi inferiorem ministrum ad vilia Bibliothecæ ministeria obeunda. Constitutionis hæc sunt verba: *Volumus solvi menstrua scuta decem uni Sacerdoti, qui custodia ejusdem nostræ Bibliothecæ assistat, & Primus Custos nuncupetur, & alia menstrua scuta septem uni Subcustodi, qui pariter sit Sacerdos una cum mansionibus in ædibus dictæ Sapientiæ a prædicto Collegio Advocatorum, adsignandis, in quibus supradictus Custos, & Subcustos assiduo residere, & habitare, & ut nequeant eas ulli alteri locare neque ullo modo etiam gratis cuipiam concedere, & alternatim diebus, in quibus publicæ lectiones in Sapientia habentur, Sacrum Missæ Sacrificium celebrare, & Sacristiæ, & ejusque bonorum, & sacrarum suppellectilium curam, & custodiam diligenter habere tenentur, eorumque deputatio, & amotio sit ad nutum, & libitum dicti Collegii Advocatorum nostri Consistorii in futurum*. His tamen muneribus explendis, prima illa vice, Pontifex præfecit Marcum Antonium Burattum Advocatum Consistorialem Bibliothecarium, Carolum Magrium Presbyterum Custodem primnm, & Faustum Maironum Presbyterum Maronitam Custodem alterum: jussitque, ut descriptis libris omnibus, singulisque, qui in Bibliotheca asservantur, se se ad illorum curam Primus Custos, cum suarum

rerum

rerum periculo, solemniter obliget. Omnem vero administrandæ, augendæ, conservandæ Bibliothecæ potestatem uni Advocatorum Consistorialium Collegio commisit, his verbis: *Curam vero, regimen, gubernium, administrationem, & sollicitudinem pro implemento, executione, manutentione omnium supradictarum nostrarum ordinationum, & ipsius Bibliothecæ, excepta hac prima vice, deinceps perpetuis futuris temporibus imponimus, injungimus, & committimus eidem Collegio Advocatorum nostri Consistorii, quod teneantur eligere unum ex iisdem Advocatis in Præfectum ejusdem Bibliothecæ, Bibliothecarium nuncupandum, duraturum ad triennium, vel alias arbitrio Collegii, qui præsit, & continua, ac sedula cura invigilet, ut quilibet ex supradictis ministris munere suo legitime & fideliter fungatur, tam circa Bibliothecam, quam circa Ecclesiam, ejusque Sacristiam, & suppellectilem, curetque omnia a prædictis Custode, Subcustode, & ministris, qui ipsi obedire teneantur perfecte, & diligenter impleri.* Neque prætermisit Pontifex annuum censum conservandæ, & augendæ Bibliothecæ necessarium. Nam pecuniam ex locatione ædium, quæ ad Gymnasium spectant, desumptam, emendis libris, aliisque Bibliothecæ, aut Gymnasii usibus, de sententia Collegii Advocatorum Aulæ Consistorialis jussit applicandam. Quoniam vero publico commodo, & rei litterariæ incremento hanc Bibliothecam extruxerat, edixit, ut diebus singulis, quibus non esset feriandum, pateret omnibus, data tamen facultate Advocatis Consistorialibus, quorum arbitrio totum hoc commendavit negotium, ordinandi, quanto temporis spatio, mane, vespereque, fas esset universis Bibliothecam adire: *Ut autem Bibliotheca ista jugiter inserviat usui publico, volumus, mandamus, & præcipimus, quod retineatur aperta de mane per horas quatuor continuas singulis diebus non festivis de præcepto,* *exce-*

excepta feria quinta, in qua vacare possit. Diebus autem, in quibus publicæ lectiones in eodem Gymnasio habentur, retineatur aperta, tum de mane, quam de vespere, & juxta ordinationem desuper faciendam a Collegio prædictorum Advocatorum nostri Consistorii. His sapientissimis Alexandri VII. legibus ad nostra usque tempora, Bibliotheca administratur, cui præest Advocatus aliquis Consistorialis. Patet vero quatuor integris horis matutinis, ac tribus horis vespertinis, singulis diebus, quibus in Archigymnasio docetur, aliis vero diebus non festivis de præcepto, patet dumtaxat horis matutinis; die vero Jovis minime patet. Ab eodem Pontifice Alexandro VII. inflicta est Excommunicatio latæ sententiæ, cujus solus Romanus Pontifex veniam facit, iis, qui Bibliothecæ hujus Alexandrinæ libros, vel exaratos manu, vel typis editos abstulerint. Hæc tamen prohibitio ipsum Bibliothecarium minime complectitur, utpote cui in citata Constitutione facultas data est, de sententia Collegii Advocatorum, commutandi inferioris notæ libros cum libris majoris momenti, *valeatque idem Præfectus, quotiescumque opus fuerit, libros Bibliothecæ antiquioris, & deterioris impressionis, vel qualitatis, prævio tamen decreto Collegii legitime congregati in scriptis redigendo cum aliis libris permutare, pretiumque necessarium ex redditibus supradictis pro dote ejusdem Bibliothecæ assignatis supplere*. Tandem ab Innocentio XI. anno MDCLXXXIII. Constitutione, quæ incipit, *Cum felicis recordationis*, quæque extat in novo Bullario declaratum est, fas esse in Bibliotheca hac Alexandrina damnatos quoscumque libros asservari.

III. Dictum jam alibi fuit, ut Oratorium intra Gymnasii ambitum, Sanctis Leoni Papæ, & Fortunato Martyri sacrum, Leo X. excitaverit; & ad illius ministerium constituerit Præpositum, duosque Presbyteros, quos Rectoris consensu, Reformatores nominarent. Huic sacræ

Ædi nova deinde facies accessit, præsertim sub Urbano VIII. & Innocentio X. insigni, nobilique structura, opera Borromini Architecturæ peritissimi. Et Reformatores quidem Gymnasii, auctore Innocentio X. desiere. Annui vero proventus olim a Leone X. Præposito, ac duobus Presbyteris addicti, temporum calamitate, aliquid detrimenti acceperant. Adhæc Gymnasii Bibliothecæ recenter extructæ addicendi erant Ministri spectatæ virtutis, qui illius gererent curam. Quapropter Alexandro Pontifici utile, ac opportunum visum est consilium, si abrogata Leonis X. Constitutione, *Quam omnibus*, sublatis Præposito, Capellanisque Academiæ, iidem duo Presbyteri, & Bibliothecæ, & Sacræ Ædi deservirent. Itaque, enarratis iis, quæ Leo X. in sua Constitutione ordinaverat de Præposito Academiæ, ejusque Capellanis, statuit, jussitque a Presbyteris illis duobus, qui libris custodiendis incumberent, custodiendam quoque Sacræ Ædis suppellectilem, & Sacrum in ea faciendum, iis diebus, in quibus docent e Cathedra Professores: *Cum hodie*, ait, *mutato rerum statu dicta Sapientia Urbis, ejusque Gymnasium, & Sacellum (ut diximus) ad meliorem utilitatem, splendidiorem usum per nos redacta fuerint, proindeque necessarium sit eidem Bibliothecæ de opportunis Custodibus, & Sacello prædicto de Capellanis, qui singulis diebus, in quibus publicæ lectiones habentur celebrent, providere, dotemque congruam eisdem constituere, & assignare. Motu proprio, non autem ad alicujus Nobis super hoc oblatæ petitionis instantiam, sed ex nostra mera liberalitate, & ex certa scientia, ac de Apostolicæ potestatis plenitudine dictam Constitutionem Leonis X. & quamcumque aliam, de qua etiam specialis, & individua fieri debeat mentio, earum tenores pro expressis habentes, ac si de verbo ad verbum hic insertæ forent, Præposituram, & Capellanias prædictas in eadem Constitutione Leonis X. aut quocumque*

alio

alio modo erectas, & institutas cum dote, & dotibus superius expressis, seu in alia veriori quantitate, aliis modis quomodolibet constitutis, & assignatis, nunc in vim Apostolicæ, seu alterius provisionis possessas, videlicet Præposituram a Dilecto filio Bartholomæo Oregio Basilicæ S. Petri de Urbe Canonico, atque Capellanias, unam a Venerabili Fratre nostro Marco Antonio de Marescottis Episcopo Clusino, & alteram a dilecto etiam Filio Sebastiano Baldino, earum Titulos collativos penitus, & omnino supprimimus, abolemus, ac etiam penitus extinguimus. Tum annuos illorum redditus jubet Custodi, & Subcustodi Bibliothecæ persolvendos, qui simul debeant in Æde Sacra, alternis vicibus, cum Professores pulpita ascendunt, Sacris operari. Neque tamen derogatum voluit annuis exequiis Leonis X. in Ecclesia Gymnasii celebrandis: *Anniversarium autem*, ait, *pro anima felicis recordationis Leonis X. quotannis celebrari solitum volumus, ut modo, & forma solitis continuantur*. Quapropter, adhuc singulis annis, stata die, conveniunt in Ecclesia Advocati Consistoriales, Professoresque, & hinc, inde, scamnis tapeto tectis insident, dum Sacrum solemni ritu a Primo Bibliothecæ Custode celebratur, pro expianda anima Leonis X. Tum Oratio de hujus Pontificis laudibus a Professorum aliquo de suggestu habetur. Tandem consuetæ ad Tumulum preces, benedictionesque recitantur, Advocatis, ac Professoribus accensos cereos manu gestantibus. Altera die, defunctis Advocatis Consistorialibus, eodem ritu, nulla tamen habita Oratione, justa solvuntur. Denique sequenti die, iisdem ritibus, Professorum, qui vivis excesserunt, exequiæ aguntur.

IV. Ex ejusdem Alexandri Papæ VII. munificentia Hortum Medicum in monte Janiculo Botanicis exercitationibus peragendis accepit Gymnasium Romanum. Atque institutum est, ut qui e Medicinæ Professoribus tractationi incumberet simplicium Medicamentorum, is

 etiam,

etiam, ſtatis diebus, in Gymnaſio, herbarum nomina, & characteres indicaret. Quo munere functus eſt ſub Alexandro VII. ac diu, Joannes Franciſcus Sinibaldus Romanus, cui in eadem provincia ſucceſſit ſub Clemente X. Jacobus Sinibaldus itidem Romanus. Hunc ſub Alexandro VIII. excepit Joannes Baptiſta Triumphettus Bononienſis, rei herbariæ peritiſſimus, cujus opera, & diligentia, Hortus hic Medicus plurimum accepit incrementi. Nam anno MDCLXXXVIII. ei addidit ſtirpes ſupra centum e variis exteris regionibus advectas, nobiliſſimas, magnique pretii, quarum catalogum typis edidit, atque Bernardino Scotto Advocato Conſiſtoriali, Rectorique Gymnaſii dicavit. In hujuſce catalogi præfatione teſtatur Triumphettus, cura ejuſdem Rectoris, excitatum in Gymnaſio Theatrum Anatomicum, atque Hortum Medicum variis operibus auctum, & expolitum, ſeque editurum generalem plantarum omnium catalogum: *In quo*, ait, *jam circiter tres mille ſtirpium varietates enumerandæ veniunt, cum totidem in hujuſmodi Horto, ut cuivis libere conſpicere licet, jam feliciter vireſcentes eumdem cunctis Europæ Botanicis Hortis, aut facile principem (abſit invidia dicto) aut ſaltem nulli ſecundum abunde reddant, ſuiſque exornent coronis*. Is etiam primus omnium quamplurimas ſtirpes nobiliſſimi generis obſervavit, deſcripſitque, atque e variis diſſitis locis evulſas, tranſtulit in Hortum Romanum, quas neque Bauhinus, nec Breynius, nec Mentzelius, aliique Phytologi evulgaverant. Harum novarum ſtirpium hiſtoriam iconibus illuſtratam publici juris fecit, ſimul cum novis quibuſdam ſuis obſervationibus de Ortu, & Vegetatione Plantarum, teſtatus in epiſtola ad Antonium Felicem Marſilium, cui librum dicavit, ſe ægre tuliſſe, quod tam inſigne Viridarium raris profecto vegetalibus dives deliteſceret. Tum ſub Clemente XI. Pontifice, anno MDCCIII. extructa eſt in ipſo Horto Medico

aula

aula pentagona insignis structuræ, ubi Botanicæ exercitationes haberentur, quæ olim in Gymnasio habebantur: dataque opera, ut stirpes Indicæ, & Africanæ, quæ aere benigno gaudent, sub tecto custodirentur, rigida tempestate. Quam ob rem laudat Clementem Triumphettus in Vindiciis suarum Observationum: *Tamdem licuit*, inquit, *quod nusquam antea, Botanicam totius jam Orbis delicium super hisce aureis Janiculi glebis solertiori mangonio reddere exultantem. Exultat sane ipsa ob novam Magnifici Theatri structuram in Phytologicarum exercitationum asylum ab æstuosis, aliisve tempestatum injuriis, necnon aptissima Hybernacula ad Africanarum, atque Indicarum tot stirpium necessariam tutelam contra hyemis rigores, omnia Tuæ Providentiæ nutibus, Tua liberali ope constructa*. Deinde Petrus Assaltus, eidem muneri incumbens, præclarissime de re herbaria meruit. Nunc Romanum hoc Viridarium in florentissimo est statu, atque cultu, uti Capite sequenti dicendum erit.

V. His omnibus ab Alexandro VII. ad Romanæ Academiæ utilitatem gestis accessit cura restituendi, vindicandique stipendia Professorum. Primus omnium Pontificum Eugenius IV. alendis Professoribus certam pecuniæ summam ex vectigali vini, quod ab exteris regionibus in Urbem infertur, constituerat. Hæc summa jam sex mille aureos conficiebat. Sed injuria temporum aliquid ex ea perierat Professoribus. Quapropter non semel Rectores, ut ea Scholis publicis restitueretur in integrum, a Pontificibus exorarunt, ac obtinuerunt. Nam a Paulo Papa V. primum, edito Chirographo, die 7. Aprilis, anno MDCX. tum a Gregorio XV. edito Chirographo, die 28. Augusti, anno MDCXXII. datum est in mandatis Magistratui Populi Romani, seu Conservatoribus Urbis, ut aureorum sex millia salariis Professorum persolvendis impenderentur. Horum Pontificum decreta innovavit, confir-

firmavitque Alexander VII. Chirographo edito, die 15. Maii, anno MDLV. petente Carolo Emmanuele Vizzanio Rectore. Unde in libris Camerariatus Collegii Advocatorum Consistorialium, fol. 588. adnotatum legitur ab eodem Rectore: *Eadem die Sanctissimum Dominum nostrum, post illi breviter enarratum Romanæ hujus Universitatis statum supplex nomine Collegii exoravi, ut Lectores ad integram scutorum sex millium eis a Paulo V. & illius successore pro salariis assignatorum summam reintegrare dignaretur, ex eo quod in Tabella Populi Romani exitus, & introitus Gabellæ Studii reperirentur descripta scuta quinque millia, & octingenta tantum. Sanctitas sua benigne annuit, ideoque infrascriptum manu sua firmavit Chirographum, cujus Originale tradidi Domino meo Cathario Decano, ut eum in Archivo Collegii servaret*. In Elencho Professorum sub Gregorio XIII. anno MDLXXVI. horum stipendia sex mille aureos efficiunt. At in Elencho anni MDLXXXII. stipendia excedunt hanc summam. Et sub Clemente VIII. anno MDXCII. aurei supra septem mille Professoribus solvebantur. Ita quoque annis MDXCIII. & MDXCIV. & MDXCV. ubi pinguia leguntur Professorum salaria. Porro hujus pecuniæ administrationem Eugenius Papa IV. Rectori, & Reformatoribus commiserat, uti patet ex adductis illius Constitutionibus: *Statuimus, & ordinamus, ut in Gabellam vini forensis addantur etiam pro libra tres solidi cum dimidio, quæ additio exigi, & conservari debeat, & pecuniæ exinde exactæ exponi juxta ordinationem Venerabilis Fratris nostri Joannis Episcopi Matisconensis Rectoris, ac Dilectorum Filiorum Nobilis Viri Pauli de Valle, Artium, & Medicinæ Doctoris, Joannis de Astallis, Laurentii de Limis, & Laurentii Stati Civium Romanorum Reformatorum dicti Studii, ac aliorum Rectoris, & Reformatorum pro tempore existentium pro salario Doctorum per eos ad legendum in Studio conductorum, & omnium*

nium aliarum expensarum in Studio hujusmodi occurrentium. Pariter Leo X. decreverat salaria Professorum a Rectore, & Reformatoribus, *juxta ipsorum Doctorum, & Magistrorum qualitates de Romani Pontificis licentia esse constituenda*. Itaque nulla fuerunt certa quibusdam Cathedris stipendia, sed auctoritate Pontificis, suffragioque Rectoris constituebantur majora, vel minora, juxta varias personarum, ac rerum circumstantias. Ea quidem aliquando exigua fuere, uti loquens de Theodoro Gaza indicat Raphael Volaterranus Anthropologiæ Lib. 21. ubi ait, huic non fuisse fortunam parem virtuti, & ob inopiam deseruisse Urbem, uti & aliis contigerat: *Viros quoque multos ego sæpe memini, & litteris & moribus claros magna huc expectatione venisse, paulo post fame coactos discedere*. Rursumque loquens de Andronico Thessalonicensi ait: *Romæ apud Nicenum vivebat, profitebaturque non pari quidem virtuti emolumento. Quapropter sicut plerique alii ejus generis coactus est egestate Urbem deserere, Florentiamque se conferre*. Scripsit Volaterranus sub Julio II. Pontifice. Nihilo tamen minus sæpe illustrium Professorum opera magnis stipendiis conducta est. Nam Romulus Amasæus sub Paulo III. profitebatur humanas litteras stipendio mille & quadringentorum florenorum. Franciscus Patricius Philosophus præclarissimus, & Andreas Cæsalpinus Medicus magni nominis sub Clemente VIII. accepere stipendii loco aureos sexcentos. Sunt qui scribunt Jacobo Mazonio solutum stipendium aureorum mille. Vincentio Alsario Medico peritissimo sub Paulo V. cum primum profiteri cœpit soluti sunt aurei tercenti. Augustino Mascardo Professori Rhetoricæ Urbanus VIII. solvi jussit aureos quingentos. Julio Angelo Bargeo, ac Jacobo Lampugnano Professoribus Medicinæ, cum primum aggressi sunt munus litterarium, dati sunt aurei quingenti. Aldus Manutius anno MDLXXXVIII. stipendio ducentorum aureorum profiteri cœ-

cœpit. Attamen in Gymnasio mos fuit, ut primo quidem Professores licet doctissimi parvis stipendiis operam suam navarent, quæ deinde, data occasione, augebantur, tum ob muneris litterarii antiquitatem, tum ob eorum merita. Ita Marcus Antonius Muretus docuit sub Pio IV. Philosophiam Moralem stipendio centum aureorum, cui Rhetoricam tradenti sub Gregorio XIII. solvebantur aurei quingenti, tandemque anno MDLXXXII. septingenti. Cinus Campanus anno MDLXII. sedebat in Juris Cathedra salario ducentorum aureorum, quod anno MDXCV. pervenerat ad aureos sexcentos. Et Julius Benignus, qui Institutiones Juris tradendas aggressus est anno MDLXXVI. octoginta primum aureos, & tandem anno MDCXIX. aureos fere octingentos percipiebat. Nec semel clarissimi Professores parvis stipendiis docuere, uti Petrus Maria Passerinus Procurator generalis Ordinis Prædicatorum, Laurentius Brancatus de Laurea Ordinis Minorum Conventualium, Franciscus Macedo Ordinis Minorum de Observantia, aliique. Ex his patet nullis olim Cathedris certa, & fixa fuisse stipendia, nec certas in hoc negotio fuisse leges; sed utplurimum in constituendis, augendisque stipendiis, habitam fuisse rationem, quam diu, quam bene in Gymnasio quis meruisset. Quapropter, ubi, pro re nata, augendum erat stipendium, ut si aliquis e veteribus Professoribus supremum diem obiisset, vel ad Sacerdotia evectus esset, Professores datis Pontifici supplicibus libellis, exorabant, ut suis rebus consuleretur. Atque Pontifices consueverunt Rectoris suffragium expetere, vel hujus arbitrio hoc negotium committere. Tandem obtinuit, ut nonnullæ Cathedræ propria, & fixa haberent stipendia, de qua re dicendum erit Capite sequenti.

VI. Accesserunt hoc sæculo ad majorem Gymnasii gloriam novæ quædam Disciplinarum Cathedræ. Diximus, in Athenæo Romano præcipuum locum habuisse Rhetoricam; & Imperatores illuc se contulisse ad Rhetores

tores audiendos. Diximus etiam, in Auditorio Capitolii ſub Imperatoribus Chriſtianis tres Oratores Latinam eloquentiam, quinque Sophiſtas Græcam facundiam edocuiſſe. Dictum etiam fuit, regnantibus in Italia Gothis, Profeſſores Eloquentiæ in Urbe minime defuiſſe. Nec defuere, reſtituto Gymnaſio a Summis Pontificibus, uti colligitur ex Conſtitutione Bonifacii VIII. & Diplomate Innocentii VII. atque ex hujus Artis Profeſſoribus, qui ſub Eugenio IV. & Nicolao V. & deinceps floruere. Jam vero poſt Leonis X. tempora, duo incumbebant huic rei, quorum unus mane, alter veſpere e Cathedra docebat. Veriſimile eſt illorum unum tradidiſſe præcepta Eloquentiæ, alterum humaniores litteras tradidiſſe. Ita res ſe habuit uſque ad Pauli V. tempora, quum ab uno, eodemque Profeſſore Rhetorica, & Humanæ litteræ tractari cœperunt. Quapropter Urbanus VIII. in gratiam Auguſtini Maſcardi viri doctiſſimi, qui ipſi erat a Cubiculo, antiquam Rhetoricæ ſtationem reſtituit, datis hiſce litteris, anno MDCXXVIII. die 3. Aprilis: *Motu proprio, & ex certa ſcientia, ac matura deliberatione noſtris, unam in præfato Gymnaſio Eloquentiæ ſive Rhetoricæ Cathedram pro uno ipſius Eloquentiæ ſive Rhetoricæ Lectore & Profeſſore cum omnibus, & ſingulis privilegiis, & indultis, etiam ſpeciali nota, & expreſſione dignis, quibus aliarum ſcientiarum, ſive diſciplinarum in dicto Gymnaſio Cathedratici Profeſſores de jure, uſu, ſtatuto, conſuetudine, aut ex conceſſione Apoſtolica, vel alias quomodolibet utuntur, potiuntur, & gaudent, ac uti, potiri, & gaudere poſſunt, & poterunt quomodolibet in futurum. Necnon proviſione annua ſcutorum quingentorum monetæ ex ea octogintorum ſcutorum ſimilium, quam Venerabilis Frater Julius Archiepiſcopus Theſſalonicenſis, uti Juris Civilis in eodem Gymnaſio olim Profeſſor, & Jubilatus ex conceſſione Apoſtolica percipit, poſtquam tamen per obitum ipſius Julii Archiepiſcopi, ſeu alias ex ejus*

 per-

persona quomodolibet cessaverit, desumenda, & persolvenda, Apostolica auctoritate, tenore præsentium eligimus, & instituimus. Primum autem Eloquentiæ Professorem jussit esse Augustinum Mascardum Sarzanensem, qui ipsi Pontifici erat a cubiculo, virum summa eruditione præditum, uti quidem varii ejus libri testantur. Et ab Alexandro VII. Pontifice additæ sunt Gymnasio novæ quædam Cathedræ utilium, ac nobilium Disciplinarum. Ut enim Franciscus Macedo in sua Archigymnasii descriptione testatum facit: *Sex Cathedras instituit, quæ desiderabantur, auctore dignas Alexandro. Primam Dogmaticam de Controversiis Catholicæ Fidei. Secundam Decreti. Tertiam Pandectarum. Quartam Institutionum Juris Canonici. Quintam materiæ Criminalis. Sextam Historiæ Ecclesiæ. Quarum argumentum, qui consideret, necessarias imprimis Romanæ juventuti, ac utiles toti Christianæ Reipublicæ esse, atque adeo, cum domi ad formandos Catholicorum juvenum animos, tum foris ad refutandos Hæreticorum errores, magno deinceps usui fore comperiet*. Cum plurimi semper fuerint in Gymnasio Romano utriusque Juris Professores, hinc a vero haud plurimum distat, datam aliquando ab illorum nonnullis fuisse operam, vel Decreto, vel Pandectis, vel Institutionibus tractandis. Et quidem in Albo Professorum sub Clemente VIII. anno MCXCIII. descriptus legitur in Criminalibus Dominicus Zappus Tiburtinus, salario aureorum viginti quinque: & sub Paulo V. anno MDCV. Ivo Gattulus Romanus. Quod igitur hisce studiis incerta esset in Gymnasio sedes, certam, perpetuamque fecit Alexander. Primique occurrunt anno MDCLVIII. harum rerum Professores, in Controversiis Dogmaticis, Joannes Baptista de Nisiis Procurator Generalis Ordinis Minorum Conventualium, qui antea Moralem tractabat Theologiam; in Decreto Jacobus Cincius Romanus; in Pandectis Carolus Selvagus; in Criminalibus Titus Sabellicus;

eus; in Inſtitutionibus Juris Canonici Conceptius Pica Aquilanus; & in Inſtitutionibus Juris Civilis Alexander Brugiottus Florentinus, qui omnes jam antea in Gymnaſio meruerant. Hiſtoriam Eccleſiæ primus tractare cœpit Franciſcus Macedo Ulyſſiponenſis, Ordinis Minorum, pluribus editis libris clariſſimus. Quot, quantiſque laudibus ſit proſequendum hoc Alexandri VII. conſilium, inſtitutumque, facile intelliget quiſque. Præſertim vero, quod Dogmatum, & Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ tractationem in Gymnaſium induxerit. Perſpectum enim eſt cuilibet in ſacris doctrinis vel leviter verſato, neque mediocrem Theologum eſſe poſſe, qui nullam, vel levem notitiam Dogmatum, & Hiſtoriæ Fccleſiaſticæ habuerit. Adhæc in Gymnaſio Urbis, in qua Religio, Romanus Pontifex, Fides, & Diſciplina ſedem habent præcipuam, primumque locum, & ex qua ad omnes Eccleſias defluunt ſacræ doctrinæ rivuli, neceſſe erat, illas præſertim tradi, ac efloreſcere Diſciplinas, quæ conſervandæ Religioni, vindicandæ Fidei, refellendis Hæreticis inſerviunt. Tales autem imprimis ſunt Theologia Dogmatica, atque Hiſtoria Eccleſiæ.

VII. Jam vero, abſolutis ædificio, Bibliotheca, Ædeque ſacra Gymnaſii, auctis etiam Diſciplinarum Cathedris, ſtatuit Alexander VII. Pontifex magnis ſolemniis Gymnaſium dedicare. Id etiam apud Ethnicos fuit uſitatum, ut ædificia recenter extructa, tum publica, tum privata, quum primum iis uti cæperint, multiplici ritu, & pompa conſecraverint. De Tito ſcribit Svetonius: *Amphitheatro dedicato .... munus edidit apparatiſſimum, largiſſimumque*. Ita Nero variis conviviis, publicis ludis, ſparſiſque in populum muneribus, eodem Svetonio teſte, domum ſuam conſecravit. Ab eodem Nerone Gymnaſium exercendis corporibus conſtructum, dedicatumque, oleo Senatoribus, & Equitibus diſtributo, narrat Xiphilinus. Chriſtiani ſanctiori conſilio mo-

rem hunc in Ecclesiis, Altaribus, Cœmeteriis, Ædibusque dedicandis servarunt. Itaque ex antiquissimo hoc more, statuit Alexander Pontifex, postridie Idus Novembris, quæ Dominica dies fuit, anno MDCLX. solemnem Gymnasii Dedicationem agere; quam ante aliquot dies absolvisset, nisi Tiberis suis limitibus excessisset, Urbem aquis immersisset, & ea cura totum Pontificem occupasset. Hujus cæremoniæ ordinem totum descripsit pluribus Franciscus Macedo, qui præsens aderat, in libello quodam cui Titulus: *Descriptio Archigymnasii Sapientiæ*. A consecratione Ædis Sacræ ductum est initium. Cui peragendæ Pontifex insigni munificentia dono dedit Ecclesiæ Romani Gymnasii Venerandum Alexandri Martyris Corpus, nuper in Cœmeterio Priscillæ repertum, cum Monogrammate Christi, *Alpha*, & *Omega*, & hac inscriptione:

ALEXANDER DEP. V. IDVS OCTOBRES.

Quod Senensibus suis dono dare cogitaverat. Sacrum hoc munus ab Ambrosio Landuccio Episcopo Porphyriensi, Pontificio Sacrista delatum, traditumque consuetis ritibus excepit Cardinalis Antonius Barberinus, pridie illius diei, atque arca pluribus obsignata sigillis inclusum, in ara veteris Sacelli reliquit, ut postera die in novam Gymnasii Ecclesiam transferret. Ubi hæc dies illuxit, Cardinalis Barberinus, Carolus Emmanuel Vizzanius Rector Gymnasii, & Assessor S. Officii, Advocati Consistoriales, Professores, & magna cujusuis Ordinis multitudo in Gymnasium convenere. Tum Cardinale Sacris operante, ministrantibus Advocatis Consistorialibus Buratto, & Bottino, quorum ille Diaconi, hic Subdiaconi fungebatur officio, consueto Ecclesiæ ritu, in honorem Sancti Juonis, consecrata est Ecclesia Gymnasii, quæ splendidissime ornata erat. Peracta consecratione, ad vetus Sacellum, ubi Sacrarum Reliquiarum arcam collocaverant, accessere universi; eamque Cardinalis

ipse,

ipſe, magno comitatu, inſignique pompa detulit ad novam S. Juonis Eccleſiam, ut in ipſo Altaris ſinu conderetur. Ibi igitur pretioſiſſimis lipſanis locus datus. Interea his abſolutis, idem Alexander Pontifex adiit Gymnaſium. Cardinalium vero plerique eo jam venerant, alii Pontificem ſequebantur; quibus parata fuere in Æde Sacra ſubſellia, ut adeſſent, Pontifice Sacrum faciente. Ergo Pontifex ſolemni ritu Sacrum fecit. Quo expleto, ad aulam magnam Gymnaſii vario ornamentorum genere ſumptuoſiſſime circumveſtitam proceſſere univerſi. Solio in ipſius aulæ fronte erecto inſedit Pontifex, & prope Solium ſteterunt Proceres quidam, Legatus Ducis Sabaudiæ, Marius Chiſius Pontificis frater, Auguſtinus Chiſius fratris filius, Laurentius Columna Magnus Comeſtabulus, Franciſcus Phebeus Cæremoniarum Præfectus, Jacobus Ninius Præfectus Pontificii Cubiculi, Clemens Accariſius Pontificius Pincerna. Cardinalium ſedilia dextram, lævamque aulæ partem occupabant. Tum Advocati Conſiſtoriales, tanquam Gymnaſii Moderatores, religionis, officii, & gratiarum actionis cauſa ad pedum oſcula acceſſere. Deinde Profeſſores e duobus pulpitis, quæ ad dicendum parata fuerant, ex utroque aulæ latere, infra ſedilia Cardinalium, alternis diſſerere cœperunt de ea re litteraria, cui tractandæ ipſi incumbebant. In omni autem diſciplinarum genere Profeſſor unus verba fecit. Primus dixit e dextro ſuggeſtu Petrus Maria Paſſerinus Procurator generalis Ordinis Prædicatorum, Profeſſor Theologiæ. Hunc excepit e ſiniſtro ſuggeſtu Joſeph Palamolla Policaſtrenſis primus Canonum Profeſſor. Huic ſucceſſit a dextro ſuggeſtu Joſeph Carpanus Romanus primus Profeſſor Juris Civilis. Quartus ex adverſo dixit Benedictus Rita Leoniſſanus, Magiſter Theoricæ Medicinæ. Quinto loco diſſeruit Antonius Marinarius Carmelita Metaphyſicæ Lector. Succeſſere Linguarum Orientalium Profeſſores, Joannes Baptiſta Jona,

na,

na, & Demetrius Phalereus, ille Hebraicæ, hic Græcæ linguæ. Quos secuti sunt Abraham Echellensis Syriaci sermonis, & Ludovicus Maraccius Arabici sermonis Magistri, qui Epigrammata peregrino primum idiomate, deinde Latino recitarunt. Tandem ultimus omnium Jacobus Albanus Ghibbesius Professor Rhetoricæ habuit Orationem gratiarum actionis. Horum omnium Dissertationes edidit Franciscus Macedo in citato Libello. Et Pontifex singulis dari jussit aureos viginti. Ubi omnes dicendi finem fecere, a Secretario Collegii recitata sunt singulorum Professorum nomina; singulique, cum nominabantur, adibant Pontificem, illique pedem osculabantur. Atque hoc ritu, peracta est solemnis Dedicatio Gymnasii, in cujus rei memoriam, tum inscriptio posita est in ipso Sacræ Ædis fronte, quam jam retulimus, tum nummi ex auro, vel ex argento conflati, in quorum parte aversa, quæ Pontificiæ imagini respondet, Archigymnasii effigies conspicitur, his verbis insculptis: *Omnis Sapientia a Domino*.

VIII. Alexandro Septimo Pontifici beneficentissimo successit anno MDCLXVII. Clemens Papa IX. a quo etiam data est opera majori conciliando Gymnasii Romani splendori. Certum est, antiquissimis Legibus Civilibus publicos Professores bonarum artium decreto Ordinis, seu Decurionum Civitatis fuisse probandos, ne in damnum Reipublicæ cederet res litteraria. Hinc Cod. Lib. X. Tit. LII. de Profess. & Med. dicitur a Gordiano Imperatore: *Grammaticos, seu Oratores decreto Ordinis probatos, si non se utiles Studentibus præbeant, denuo ab eodem Ordine reprobari posse incognitum non est*. Cur vero, publica auctoritate seligendi essent Professores, non obscure colligitur ex Lib. I Digestorum, Tit. IX. de Decretis ab Ordine faciendis, ubi statutum est, Medicos non à Præside Provinciæ, sed ab Ordinis cujusque Civitatis constituendos, *ut certi de probitate morum, & peritia ar-*

artis eligant ipsi, quibus se, liberosque suos in ægritudine corporum committant. Quemadmodum enim corporum, ita nec animorum cura committi debet improbis, imperitisque Professoribus. At qui adolescentes instituunt liberalibus disciplinis, hi in animorum cura versantur; quibus insignem perniciem afferre possunt, si vel perverse, vel leviter sapiant. Quapropter Legibus quoque Ecclesiasticis cautum est, ne erudiendis adolescentulis quis vacaret, cui non esset facultas publice docendi. Cum enim Libro quinto Decretalium Titulo v. *De Magistris*, Decreto Concilii Lateranensis, & Alexandri III. Pontificis, pro annuenda potestate docendi, pretium aliquod exigi nefas sit; hinc sequitur, hanc ipsam docendi facultatem expetere viros doctos & consuevisse, & debuisse. Et hanc quidem idoneis viris minime denegandam esse voluit Concilium Lateranense Cap. 1. loco citato, his verbis: *Pro licentia vero docendi nullus omnino pretium exigat, vel sub obtentu alicujus consuetudinis ab eis, qui docent aliquid quærat, nec docere quemquam, qui sit idoneus, expetita licentia interdicat*. Pariterque Alexander III. scribens Vintoniensi Episcopo Cap. *Quanto* 3. citati Tituli, inquit: *Sedeis* (qui publice docere permittebant) *districte præcipiatis, ut quicumque viri idonei, & litterati volunt regere studia litterarum, eos sine molestia, & exactione qualicumque Scholas regere patiantur*. Et si vero idoneis viris docendi facultas non esset deneganda, ea tamen facultas ab ipsis erat expetenda, & obtinenda: neque sine publica auctoritate, vel Civili, vel Ecclesiastica, ipsis fas erat Scholas publicas moderari. Neque ab aliis, quam a Magistratibus, vel Civilibus, vel Ecclesiasticis ferendum erat suffragium, an qui se aliis erudiendis offerrent, idonei, aptique essent huic muneri gerendo. Quicumque igitur vellent hoc munus inire, hi utplurimum ab Episcopo, vel a Magistratu debuerunt hujus muneris exercendi facul-

cultatem expetere, atque obtinere. Spectat enim quammaxime ad Ecclesiæ, & Reipublicæ administrationem, ut neque temere, nec sine delectu, & pro arbitrio cujusque ingenii, gravissimum docendi nunus exerceatur. In locis, ubi publicæ extructæ fuerunt Scholæ, sive ab Episcopo, sive a Principe, facultatem docendi annuebat, qui Scholis hisce præesset. Nam is a Principe, sive ab Episcopo constitutus erat supremus Moderator rei litterariæ; cujus proinde officio incumbebat, imminere, ac curare, ne quid ex imperitis, improbisque Magistris res litteraria detrimenti caperet. Quamobrem, restaurato a Pontificibus Gymnasio Romano, eædem antiquissimæ viguerunt leges, ne alii præter publicos Professores a Principe constitutos in Urbe docerent. Id in antiquissimis Professorum Elenchis cautum legitur, his verbis: *Præter hos nullis aliis profiteri liceat*. Si qui igitur extra Romanum Gymnasium voluissent ludum aliquem litterarium moderari, id ipsis erat a Rectore Gymnasii impetrandum. Et is in singulis Regionibus Urbis statuebat Magistros Grammaticæ, qui prima litterarum elementa, & Latinum sermonem edocerent pueros, uti constat ex omnibus Elenchis Professorum. Hanc Rectoris auctoritatem ratam habuit Clemens IX. perpetuo Decreto, edito anno MDCLXVIII. nomine Cardinalis Antonii Barberini Camerarii Romanæ Ecclesiæ, & unius e Protectoribus Studii, quod extat in libris Camerariatus Collegii Advocatorum Consistorialium: *De mandato Sanctissimi Domini nostri Papæ vivæ vocis oraculo nobis injuncto, & ex Decreto futuris temporibus in perpetuum, & inviolabiliter observando, ab eodem Sanctissimo matura consideratione promulgato sub pœna ducentorum aureorum locis piis applicandorum, ac irrogatæ infamiæ, & perpetui ab Urbe exilii, præcipimus omnibus, & singulis cujuscumque conditionis, ordinis, aut professionis, ne quisquam eorum publice docere, Scholam aperire, aut Scho-*

Scholares apud se, discendi causa in contubernio habere audeat, vel præsumat, nisi prius Illustrissimo Domino ejusdem Almæ Urbis Gymnasii Rectori pro tempore existenti, se præsentaverit, ejusque, vel alterius ab eo deputati, examini se subjecerit, & apud eumdem Illustrissimum Dominum, Christianæ Fidei solitam professionem emiserit, atque ab eodem facultatem docendi per litteras, quas vocant Patentes, habuerit. Quocirca, & qui hodie sunt Regionum Magistri; aut quomodocumque Scholas apertas, aut Studiosos domi Convictores habent (exceptis dumtaxat Collegiis publicis approbatis) infra triginta dies ab harum litterarum promulgatione, prædictum Illustrissimum Dominum adire, & prædicta omnia subire, & observare sub iisdem pœnis omnino debeant. Datum Romæ in Ædibus nostris, die XVIII. *Octobris* MDCLXVIII. *Pontificatus Sanctissimi in Christo Patris, & Domini Nostri Clementis Divina providentia Papæ IX. anno secundo. Petrus Franciscus de Rubeis, Sacri Consistorii Advocatus, & Rector deputatus.* Hinc ad nostra usque tempora, si qui publicum in Urbe ludum litterarium velint moderari, debent hujus rei veniam faciendæ a Rectore Gymnasii impetrare, qui illorum in docendo vires, facto periculo, potest experiri, & Fidei Catholicæ professione emissa, eisdem docendi facultatem impertitur. Cumque sub Innocentio XI. nonnulli ausi fuissent, inscio Rectore, Scholas habere, hinc cæteri Ludimagistri, qui Rectoris auctoritate variis in Regionibus Urbis præerant Scholis, dato libello supplice, Summum Pontificem exorarunt, ut illorum audacia coerceretur. Rescripsit autem Pontifex, ut Gymnasii Rector consuleret huic rei.

IX. Cadente hoc sæculo decimo septimo, a gravissimis Patribus, qui in Romana Rota jus dicunt, assertum, vindicatumque est soli publico Gymnasio Sapientiæ jus interpretandarum Legum, sive Civilium, sive

Ecclesiasticarum. Cum enim in Collegio Romano Societatis Jesu, ubi patent omnibus nonnullarum Disciplinarum Scholæ nobilissimæ, cogitatum fuerit, anno Domini MDCXCVI. de Jure Canonico edocendo; Advocati Consistoriales, Moderatores publici Gymnasii, ac ejusdem Professores obstitere: reque ad Judicem Sperellum, qui Auditoris Cameræ Apostolicæ vices gerebat, tum ad Patres Rotæ Romanæ delata, his præcipue momentis certatum est pro tuendo jure publici Gymnasii. Legibus Civilibus liberales artes nonnisi in publicis Universitatibus publice docendas esse; ut patet Lege unica Cod. *de Studiis liberalibus Urbis Romæ*, ubi: *Universos, qui usurpantes sibi nomina Magistrorum in publicis Magistrationibus, Cellulisque collectos, undecumque discipulos circumferre consueverunt ab ostentatione vulgari præcipimus amoveri*. Ibi Gymnasium publicum dici a Principe, *Auditorium nostrum*, quo significatur jure singulari illic litteras edoceri. Præsertim vero jus interpretandarum Legum in toto Romano Imperio, solis tribus publicis Gymnasiis concessum fuisse, nempe Romano, Constantinopolitano, ac Berytensi. Alias quoque Universitates hoc jure frui, ut non alibi Leges fas sit docere. Nam de Neapolitana scribit Middendorpius Libr. Acad. Orbis: *Cum Federicus II. hanc Academiam fundasset, non solum decrevit, ne quis extra illud Regnum Studiorum causa proficisceretur, verum etiam ne in trivialibus Regni Scholis majores Disciplinæ traderentur, quoniam istam Academiam florentissimam reddere cupiebat*. De Patavina idem Middendorpius testatur a Senatu Veneto decretum, ut Subditi alibi nequeant studiis incumbere, quam in Gymnasio Patavino, ac controversiam inter Professores enatam, Patresque Societatis, ita fuisse compositam ab Episcopo Patavino, ut publicum Gymnasium nihil caperet detrimenti. Testis est Mendo Jesuita Lib.4. Quæst. 5. de Jure Acad. anno MDXCII. decrevisse Salmaticen-

ticenſem Academiam, ne Scholares laici addiſcendis ſcientiis in Collegio Societatis operam darent, & ne in eodem Collegio doceretur, iiſdem cum publico Gymnaſio horis; & excitata in hanc rem lite, tandem a Senatu Regio Caſtellæ, anno MDCIII. definitum, *quod Scholares ſæculares in nulla Religioſa Communitate lectiones audirent.* Quoad Bononienſem Academiam Urbanus VIII. Conſtitutione anni MDCXLI. die x. Novembris decrevit, nullis fas eſſe in Civitate, & Provincia Bononienſi Diſciplinas illas tradere, quæ in publico ejuſdem Civitatis Gymnaſio edocentur. At Romanæ Academiæ omnia jura competere, quibus aliæ fruuntur. Addebatur, Conſtitutionibus Societatis Part. 4. Cap. 12. ſtudia Theologiæ, & Sacrarum Scripturarum pertractanda eis eſſe, *non attingendo tamen eam partem Canonum, quæ foro contentioſo inſervit.* Atque idipſum a pluribus Scriptoribus affirmari. Decreviſſe quidem Lateranenſe Concilium, ut viris idoneis concederetur facultas docendi; ita tamen, ut ne Univerſitatum jura lædantur, nec illarum ſplendori quidquam detraheretur. Privilegia a Paulo III. Pio V. Gregorio XIII. conceſſa, quæ a Paſſerino in libro de Statibus hominum referuntur, docendi liberales artes, Jus Canonicum minime complecti. Ab antiquiſſimis temporibus nullum in Urbe docuiſſe publice Jura, nonniſi quia noverat quiſque id ſibi eſſe interdictum. Inde Romani Gymnaſii jus confirmari, auctoritate Legis *Si quiſquam.* Digeſtis. *De diverſ. & tempor. præſcript.* ubi dicitur: *Si quiſquam in fluminis publici diverticulo ſolus pluribus annis piſcatus ſit, alterum eodem jure uti prohibet.* Denique jamdiu in more poſitum, ut a Rectore Gymnaſii concederetur facultas Jura interpretandi. His igitur momentis mature penſitatis, tandem die XVI. Maii, anno MDCXCVIII. a Patribus Romanæ Rotæ dicta eſt ſententia, quæ legitur typis impreſſa in *Romana Juris legendi ſuper bono Jure*, excitatoque Dubio, *An & de cu-*

jus bono jure constet, suffragati sunt Judices privilegiis Universitatis: *Domini favore Universitatis de ipsius bono jure constare procul dubio respondendum esse censuerunt*. Alteroque simul proposito Dubio circa *Manutentionem*, pariter: *Domini censuerunt Universitati & non Patribus Societatis Jesu dandam esse Manutentionem in possessione, vel quasi possessione legendi Jus Canonicum ex professo & in separata Cathedra*. Æquissimam autem hanc sententiam hisce momentis Patres comprobarunt. Quod jus privativum Romanæ Universitatis fundetur, nedum in generali ordinatione Juris prohibentis publice Leges interpretari, extra ea loca, quæ hanc facultatem obtinuerint privilegio; sed etiam in speciali ordinatione Juris Pontificii in Capite *Cum de diversis*. De privil. in Sexto, ubi ab Innocentio IV. Romana Academia præcipue constituta est ad Jus edocendum, uti etiam ex Constitutionibus Bonifacii VIII. & Leonis X. Quod retroactis temporibus Gymnasium Romanum hoc jure privativo frueretur; cum nullus umquam publice explanaverit Jura, inconsulto Rectore; nec ullæ Propositiones ex Jure selectæ, fuerint publice propugnandæ, etiam a Romanæ Rotæ Auditoribus in Cancellaria, cum primum ad hoc officium accersuntur, nisi data venia a Rectore Gymnasii. Quod Decreta Concilii Lateranensis, & Alexandri III. Tit. *de Magistris*, id unum statuant, ne scilicet aliquid pretii exigatur pro concedenda facultate docendi: Privilegia vero Pontificum Patribus Societatis indulta de Scholis publicis habendis, Juris Scholas minime cumplectantur. Quod Regularibus, præsertim vero Patribus Societatis interdicta sint studia utriusque Juris; nec ulla esse possit scientia Juris Canonici, sine ulla scientia Juris Civilis. Denique cum nonnullæ Rotæ Romanæ Decisiones in medium proferrentur in *Cracoviensi juris lagendi coram Coccino, Ubaldo, Ghislerio*, medio sæculo decimoseptimo, Judicum sententia fuit, in illis di-

diſputatum fuiſſe de Theologia, ac litteris humanioribus, non vero de Juribus edocendis. Rurſum hæc controverſia ad examen revocata eſt in Auditorio Sacræ Rotæ, rurſumque definita, die 9. Januarii, anno MDCXCIX. in alia *Romana juris legendi tum ſuper bono Jure tum ſuper Manutentione*, hoc Decreto, *ſtandum eſſe in deciſis*. At quoad *bonum Jus*, declararunt Patres *conſtare de bono Jure Univerſitatis, ſeu Archigymnaſii prohibendi Collegio Romano lecturam, ſeu explicationum Juris Canonici in univerſum eo modo, quo fuit in ſeparata Cathedra incepta, poſſe tamen Patres Societatis dicti Collegii Sacros Canones Forum contenſioſum non reſpicientes docere in Cathedra Theologiæ poſitivæ: num vero pro Canonibus permiſſis, hunc contenſioſum Forum non reſpicientibus erigi potuerit, vel poſſit particularis, & ſeperata Cathedra, Domini non fuerunt concordes, ut reſolutionem ſuper hoc puncto ad aliam propoſitionem diſtulerint*. Quapropter, die 22. Junii, anno MDCXCIX. Romanæ Rotæ Patres, in quæſtionem vocarunt, an fas eſſet Patribus Societatis, Cathedra diſtincta a Theologia, Canones illos explicare, qui minime ſpectarent ad Forum contentioſum; definitumque eſt, id eis minime fas eſse, tum quia illorum Statuta eis dumtaxat permittunt Theologica ſtudia; tum quia Canones ſejuncti a Foro, vix a Theologia ſejungi poſſunt; tum quia ad illa uſque tempora, nulla in Collegio Romano fuerat Cathedra Canonibus edocendis. Hæ Rotæ Deciſiones typis editæ ſunt, ac memorantur ab Antonello Lib. de oner. & jur. Cleric. Deciſ. 26. & a Card. Petra in Comment. ad Conſtit. *Inter cæteras* Joannis XXII. Igitur antiquiſſimum jus Gymnaſii Romani interpretandarum Legum ſive Civilium, ſive Eccleſiaſticarum, novum robur accepit his graviſſimorum Patrum Rotæ Romanæ ſuffragiis. Cui juri etiam novum robur addidit Innocentius XII. Pontifex Maximus, anno MDCC. lato Edicto, nomine Joannis Bapti-

ſtæ

ſtæ Spinolæ Cardinalis Camerarii, ut nullus in Urbe, ſive publicus Profeſsor, ſive aliquis alius, extra publicum Gymnaſium, ſive privatim, ſive publice traderet Inſtitutiones ſive Civiles, ſive Canonicas, ſive Criminales; exceptis Collegiis, Seminariiſque, ubi fas eſset alicui publico Profeſsori, vel aliis Lectoribus, facultate tamen eis a Rectore Gymnaſii conceſsa, Jura docere: utque ibi publice propugnari Theſes in Jure deberent, nonniſi conſentiente Rectore: ut publici Profeſsores mercedem nullam a ſuis Diſcipulis exigerent, ac diligentem Scholis habendis operam darent; ſin minus, detracta ſalarii parte punirentur. Pariter Clementis XI. Edicto cautum eſt, ne quis in Urbe, ſine permiſsu Rectoris, Jura doceret. Memorat hæc Pontificia Decreta Vincentius Petra, loco citato.

X. Spectant ad Gymnaſii Romani ornamentum nonnullæ, quæ in eo habentur, Theologicæ exercitationes. Et quidem in mentem venerat Alexandro VII. Papæ Optimo conſilium inſtituendi clariſſimorum Theologorum collegium, quorum opera tuendæ Eccleſiæ inſigniter deſerviret. Ita enim narrat Panvinius in additionibus ad Ciacconium: *Deſtinaverat & virorum Collegium inſtituere ſacrarum omnis generis litterarum eruditione præſtantium, qui ex omnibus Chriſtiani Orbis provinciis legerentur, pro ut quiſque fama, & ingenio clarus eſſet. Horum opera, & conſilio uti volebat in definiendis Fidei controverſiis, & retundendis calamis Romanæ Sedi infenſis, quibus Theologorum noſtrorum, qui Scholaſtica tantum norunt ſtudium impar eſt. Ex quo profecto ingens Summis Pontificibus præſidium, ipſi autem Urbi decus, atque exiſtimatio accederet, & ille, vel maximus fructus aliquando exiſteret, quodſi quæ apud exteros præclara ingenia ſuccreſcerent, vitio gentis, vel aliqua alia de cauſa, male in Urbem Romam animata, allecta ſpe præmiorum, & victa beneficio, noſtra fierent. Statuerat*

enim

enim ad eos viros liberaliter alendos, Collegio attribuere reditus insignium Monasteriorum, quæ spectatæ religionis, atque industriæ hominibus olim referta, collapsa in præsens disciplina, a pristis moribus defecerunt: & ex eorum numero illos, qui diuprobati merito, & sapientia eminerent, ad Magistratus amplissimos, & primos Ecclesiæ Romanæ gradus provehere. Nec ambigendum est, quin hoc nobilissimum Collegium pars fuisset publici Gymnasii, illiusque magnum ornamentum. At dolendum sane, hæc Pontificis vota irrita fuisse, tantumque consilium executione caruisse. Attamen non defuerunt Gymnasio, eadem ætate, Theologicæ quædam exercitationes. Nam Decreto Congregationis, quæ Visitationis Apostolicæ dicitur, anno MDCLX. statutum est, ut Parochi Urbis, semel in hebdomada in Gymnasio de Theologia Morali disserērent, ac disputarent. His vero disputationibus Pontifex præesse jussit unum ex publicis Professoribus Theologiæ. Legitur enim in libro Camerariatus Collegii fol. 694. die 12. Januarii 1661. Rectore Carolo Emmanuele Vizzanio: *Sanctissimus Dominus noster facta sibi per me infrascriptum Rectorem Deputatum relatione decreti novissime a Sacra Gongregatione emanati, quod imposterum Parochi Urbis debeant consuetas theses Casuum Conscientiæ defendere in Ecclesia, seu Sacello Sapientiæ per Sanctitatem suam nuperrime absoluto, prædictum decretum approbavit, & jussit imposterum prædictis thesibus ultra expressis in prædicto decreto assistere, ac difficultatibus arguentium, quando opus sit satisfacere aliquem ex Lectoribus Theologis prædictæ Sapientiæ in Catalogo Lectorum ejusdem Universitatis descriptis, alternatim, vel determinate prout Rectori pro tempore magis expediens visum fuerit.* Nunc vero, ab hujus sæculi decimi octavi exordio, disputationibus illis succesere clarissimorum plurium Theologorum exercitationes de Sacra Scriptura, de Controversiis Fi-

Fidei, de Theologia, deque Ecclesiastica Historia, quæ in qualibet hebdomada, feria tertia, & sexta, in Gymnasio aguntur. Insignis hic Theologoaum cœtus dicitur Academia Theologica, atque ex Censoribus, & Academicis constat, ita tamen, ut nullus inter Censores cooptetur, qui non antea sex annis inter Academicos disserendo, ac disputando meruerit. Nam in quolibet conventu unus quidem differit, duo vero in disserentem insurgunt; & Censores de ipsa re judicium ferunt. Hujus Academiæ Institutionem, ac Statuta, quæ magna ex parte auctorem habent doctissimum Cardinalem Ferrarium ex Ordine Prædicatorum, laudavit, confirmavitque Clemens XI. Constitutione *Inscrutabili* edita die 23. Aprilis, anno MDCCXIII. ac nonnulla privilegia Academicis concessit, quorum eligendorum curam nonnullis Cardinalibus commisit. Et ne Censores umquam deesent, statuit, ut illi Professores publici Theologiæ, ad quos spectat Lauream in Theologia conferre, iidem, ipso jure fruantur in hac Academia Censorum officio: *ut omnes, singuli Sacræ Theologiæ in eodem Gymnasio Lectores nunc & pro tempore existentes, qui Collegium Theologorum inibi constituunt, officium Censorum in dicta Academia pariter obtineant*. A Benedicto XIII. qui sæpe hisce Theologicis exercitationibus delectabatur, majora accepit Academia Theologica beneficia. Nam Constitutione *In excelsa*, lata die 6. Maji, anno MDCCXXVI. nedum Clementis XI. de hac re Constitutionem, & Academiæ statuta confirmavit, verum etiam decrevit, ut ex Dataria Apostolica, quotannis solverentur aurei nummi quinquaginta singulis Academicis numero viginti, donec expleto suo munere, inter Censores cooptarentur. Tunc alios esse in illorum loco subrogandos, qui hæc eadem stipendia perciperent. Verum paucis ab hinc annis detracta illis fuere hæc ex Apostolica Dataria præmia, & subsidia. Nihilo tamen minus insigni munificentia Cardi-

dinalis Raphaelis de Girolamo, qui in hac doctorum victorum Academia excitanda, fovendaque nil sibi reliquum fecerat, haud exigua pecuniæ summa Academicis loco præmii singulis annis distribuenda, est testamento relicta. Atque hæc Academia, cui nonnulli Cardinales imminent, adhuc in Gymnasio, qualibet in hebdomada conventus suos præclarissime celebrat. Nonnunquam, conveniente multitudine, præsentibus amplissimis Cardinalibus, vel clarissimis Aulæ Romanæ Prælatis, disputationes publicæ instituuntur. Singulorum merita a Viro ad hoc munus deputato, quem Secretarium vocant, describuntur. Porro spectat hæc Academia ad Romanum Sapientiæ Gymnasium, tum quia in ea habet sedem, tum etiam, quia ex Constitutione Clementis XI. duo ejusdem Gymnasii Professores jure perpetuo funguntur ibidem Censorum honore, & officio.

CAPUT X.

DE GYMNASIO ROMANO SÆCULO DECIMO OCTAVO

BENEDICTUS XIV. reſtaurat Romanam Academiam. II. Ejus regimen Advocatis Conſiſtorialibus, eorumque jura confirmat. III. Statuit ordinem conſtituendi publicos Profeſſores. IV. Mathematicam, & Chemiam donat Cathedra, & ſtipendio. V. Definit numerum, & ſtipendia Profeſſorum utriuſque Juris. VI. Et Medicinæ, ac Botanicæ. VII. Theologia Moralis, Phyſica experimenta, & Liturgia docentur e Cathedra. VIII. Quotidianam operam jubet Profeſſores præſtare. IX. Conditiones decernit ad vacationem muneris obtinendam. X. De dignitate Profeſſorum Urbis XI. De Ordine, quem inter ſe ſervant. XII. Ordo totius rei litterariæ in Gymnaſio Romano.

I. Uæ varia diverſis temporibus, Imperatores plurimi, Romanique Pontifices contulerunt bonis artibus incrementa, & beneficia, ea omnia ab uno eodemque BENEDICTO XIV. Pontifice ſimul collata vidit ætas hæc noſtra feliciſſima. Nam alii quidem exemplo ſuo, alii patrocinio ad Litterarum ſtudia homines excitarunt. Ab aliis ſtipendia, honores, vel privilegia Profeſſores bonarum artium accepere. Alii denique promulgatis optimis legibus rem litterariam adjuvarunt. Hæc vero omnia noſtris hiſce temporibus unus idemque Pontifex præſtitit, ut qui liberalium Diſciplinarum ſtudia excitavit, fovit, auxit exemplo, patrocinio, præmiis, honoribus, opibus, legibuſque. Qui in ſupremo Pon-

Pontificatu, etsi omnium Ecclesiarum, & totius Reipublicæ sollicitudinem gerat, & officiis omnibus Episcopi, ac Principis, pietatis, & imperii, ne vel minimum desit; tamen Litterarum studiis, in quibus ab ineunte ætate fuerat diligentissime versatus, quæque in omni vitæ suæ genere honestissime coluit, totus incumbit, ac ut alii etiam incumbant, modis omnibus curat. Cujus quidem rei, cum plurima sint argumenta, eaque indigenis, exterisque perspecta, tamen illud insigne est, quod ad nostrum pertinet institutum, reddidisse illum Gymnasio Romano pristinam gloriam, & dignitatem. Ab ea namque Romanum Gymnasium exciderat aliquamdiu; adeo ut Cardinalis de Luca in sua Relatione Curiæ Romanæ Discursu quadragesimo quarto, agens de *Sapientiæ* Gymnasio scriptitaverit: *Exceptis Facultatibus Legum, & Medicinæ, licet in Sapientia adsint Professores, seu Lectores Theologiæ, Philosophiæ, & aliarum Facultatum, vel artium liberalium, attamen videri potius Studium quoddam cæremoniale*. Tantam Romanæ Universitatis calamitatem BENEDICTUS XIV. Pontifex Gloriosissimus avertit, atque in florentissimum statum commutavit. Ejus enim cura, & imperio Professores doctissimi constituti: jussi omnes diligentem, quotidianamque operam in Scholis habendis impendere: otiosi e medio sublati: Disciplinæ nonnullæ præstantissimæ in publica pulpita illatæ: Experimenta Physica, Mathematica, Chymica, Anatomica, Botanica, vel revocata, vel nunc primum inducta: Professorum merita, & stipendia æquiore lance pensitata: illorum numerus definitus: & leges plurimæ ad rei litterariæ ordinationem sapientissime latæ. Quibus omnibus Optimi Principis beneficiis, reviviscere visa est pristina Gymnasii Romani gloria, ut jam nobis minime invidenda sit dignitas, & fortuna, quam Eugenius IV. & Nicolaus V. vel Leo X. aut Clemens VIII. vel Alexander VII. bonis artibus attulerunt. Et adscribendum quidem est

Romanæ Academiæ felicitati, quod Pontifici rei litterariæ studiosissimo adhæreat inter primos Aulæ Ministros Rector ipsius Academiæ, Clemens Argenuillerius, Vir peritia Juris, probitate morum, & singulari studio justi, & æqui, cum paucis comparandus. Jam singula, quæ in Romani Gymnasii utilitatem decreta sunt, prosequamur.

II. Regimen Gymnasii, quod Sixtus V. Advocatis Consistorialibus commiserat, quodque plures alii Pontifices comprobaverant, Gloriosissimus Pontifex BENEDICTUS XIV. eisdem confirmavit, lata Constitutione, *Inter conspicuos Ordines* anno MDCCXLIV. his verbis: *Quam proinde unionem, & perpetuam annexionem & incorporationem Officii Rectoratus hujusmodi una cum facultatibus ipsum Gymnasium, ejusque Ecclesiam, Scholas, & Bibliothecam regendi, asservandi, & gubernandi, unumque ex proprio Collegio in singulos annos Studiorum Rectorem, atque alterum Bibliothecarium, tum etiam Bibliothecæ prædictæ Custodes, aliosque Gymnasii prædicti Officiales, & Ministros, respective eligendi, & deputandi, salvo eorum jure, quibus vel oneroso, vel alio legitimo titulo nonnullorum Officialium hujusmodi deputatio competere dignoscatur; nec non ejusdem Bibliothecæ libros permutandi; statuta quoque, ordinationes, & provisiones pro Gymnasii prædicti meliori regimine, & utilitate condendi, faciendi, & publicandi, atque illa, seu illas, toties quoties eisdem, seu eorum majori parti expedire videbitur mutandi, & innovandi, sicuti per Prædecessores Nostros Sixtum V. Clementem VIII. & Alexandrum VII. Romanos Pontifices eisdem alias concessæ fuerunt, approbamus, & confirmamus, & quatenus opus sit de novo concedimus, & indulgemus.* Quoniam vero Sixti V. Constitutione, administratio Gymnasii ita fuerat Collegio Advocatorum Consistorialium addicta, ut nil tamen deperditum, detractumque esset ex juribus, privilegiisque omnibus, quibus

bus antehac Urbis Univerſitas, ejuſque Rector utebantur, vel beneficiis Pontificum, vel conſuetudine, vel quovis alio titulo; jam perſpicuum fit, omnia antiqua Gymnaſii, Rectoriſque jura, hac etiam BENEDICTI XIV. Conſtitutione reſtitui, ac novo robore donari. Præterea, ut hoc inſigne Collegium majoribus afficeret beneficiis, eidem confirmavit antiqua jura omnia, & addidit nova. Nam I. recenſet hoc Collegium *inter Conſpicuos Ordines* Curiæ Romanæ, quod conflatum eſt ex Viris doctrina, virtute, ac rerum peritia præclaris, quodque addictum eſt graviſſimis muneribus exercendis, & ampliſſimis donatum privilegiis; teſtatus ſibi gratiſſimum eſſe, quod diu in hoc Cœtu meruiſſet. II. Statuit duodenarium Advocatorum numerum, ita tamen, ut inter eos ſit ſedes perpetuo addicta Civibus Bononienſi, Ferrarienſi, Mediolanenſi, Neapolitano a Pontifice ſeligendis: utque cæteri ex Advocatis Romanæ Curiæ, Civibus Romanis, vel Pontificiæ Ditionis ſeligantur, permiſſa trium electione ipſi Collegio, quorum unum Pontifex in ea ſede collocet. III. Declarat, neminem excedere officio Conſiſtorialis Advocati, niſi aut inter Cardinales, vel inter Epiſcopos reſidentiæ legibus alligatos, vel inter Auditores Rotæ Romanæ adſcribatur. IV. Decernit illum in hoc Collegio Decanum nuncupari, qui antiquior ſit ex iis, qui Romæ ſunt, quique nulla alia Dignitate Aulæ Romanæ fruuntur; antiquitatem vero cujuſque eſſe metiendam ab eo die, quo litteras Pontificis de electione ſua exhibuerit Collegio. V. Edicit, Advocatos Conſiſtoriales procul dubio eſſe Pontificis Familiares, ac Commenſales; atque adeo illos ſequi debere Pontificum itinera, & iis obviam ire, quibus honoris cauſa Pontifex Familiares ſuos jubet occurrere. VI. Eoſdem præcellere Advocatis, Doctoribus, & Profeſſoribus omnibus, tum etiam familiaribus Principum, & Cardinalium; & in omnibus publicis Functionibus locum obtine-

tinere post Cubicularios Pontificios, & ante Capellanos Secretos; tum in omnibus Solemniis Pontificiis adesse debere. VII. In his vero Pontificiis Solemniis, seu Cappellis, si in Palatio agantur, statuit scamno insidere ante scamnum Cubiculariorum; si vero in Vaticana Basilica celebrentur, jubet sedere in inferiori gradu Solii Pontificii. VIII. In Conciliis, sive Generalibus, sive Provincialibus constituit, eumdem Advocatis Consistorialibus locum fore, quem obtinent in Aula Romana. IX. Confirmat eisdem usum Cappæ violacei coloris in publicis Functionibus, atque Pluvialis in Coronatione Pontificis; tum etiam Togæ, seu *Mantelli nigri*, ita ut hoc vestimenti genere neque Auditoribus Sacri Palatii uti fas sit, nisi de illorum consensu. X. Addit Advocatis Consistorialibus facultatem utendi *Habitu Viatorio* nigri tamen coloris. XI. Declarat, eorum munus esse Causas pertractare in Consistorio Pontificis, & consequenter verba facere in Consistorio de iis, qui sunt inter Beatos, vel Sanctos recensendi; ac negotia omnia, quæ in Consistorio significanda sunt Pontifici, exponere. XII. Probat, confirmatque facultatem privativam constituendi Doctores in utroque Jure, quæ spectat ad hoc Collegium, uti alibi dictum fuit. XIII. Cum litteraria instituuntur certamina ad publicos Professores constituendos, suffragia, quæ horum peritiam comprobent, jubet ab Advocatis Consistorialibus ferenda. XIV. Asserit, addicitque perpetuo Advocatis Consistorialibus Officia Promotoris Fidei, Advocati Pauperum, Advocati Fisci, & Cameræ Apostolicæ, Advocati Fabricæ Basilicæ S. Petri, Advocati Senatus, Populique Romani, & Commissarii Conclavis, Sede vacante. XV. Eisdem permittit usum Domestici Oratorii. XVI. Denique rata, ac firma habet omnia illorum jura, & Statuta, ita quidem, ut liberum eis sit nova Statuta condere, si ita expedire, ipsis visum fuerit. Quapropter tot, & tantis acceptis beneficiis, ne

ne illorum memoria umquam excideret, Advocati Consistoriales grati animi causa excitarunt in Aula magna Gymnasii marmoreum monumentum cum hac inscriptione.

BENEDICTO XIV.
PONT. O. M.
QVOD VETERA COLLEGI IVRA
FIRMA RATAQ. ESSE
VOLVERIT
NOVAQ. PRO SVA LIBERALITATE
ADDIDERIT
PRINCIPI INDVLGENTISSIMO
CONLEGÆ OLIM SVO
ADVOCATI SACRI CONSISTORI
D. N. M. Q. EIVS
ANIMO L. F.
PONT. A. QVINTO

III. Eadem Pontificia Lege definitus est ordo constituendi publicos Professores. Diximus alibi, Professores Urbis olim ab Imperatore, vel a Senatu docendi munus accepisse. In Provinciis vero a Decurionibus Civitatum. Deinde sub Romanis Pontificibus, horum auctotitate, electio Professorum absolvebatur. Neque enim Bonifacius VIII. Clemens V. Innocentius VII. Eugenius IV. quidquam de Professoribus accersendis decreverunt. Joannes XXII. statuerat dumtaxat ordinem promovendi Doctores. At Constitutione Leonis X. *Dum suavissimos*, indicatur, Professorum operam conductam fuisse a Rectore, & Reformatoribus, impetrato Pontificis consensu. Jubet enim ut *eminentis litteraturæ viri undecumque ad legendum in Scholis publicis dictæ Urbis ... per eosdem Rectorem, & Reformatores communi opportuna in hoc per eos adhibeuda diligentia annuatim conducantur*. Sixtus V. Constitutione *Sacri Apostolatus ministerio*, nil derogatum voluit pristinis juribus Rectoris.

ris . At Constitutione , *Immensa æterni Dei* , qua decrevit Cardinales nonnullos patrocinium Gymnasii gerere , eisdem communem fecit potestatem accersendi Professores , si opus fuisset , & de Romani Pontificis sententia: *Quibus facultatem concedimus* , inquit , *ut cum opus fuerit , præclaros Theologiæ Magistros , & liberalium artium Professores , egregios Jurisconsultos undecumque ad juventutem erudiendam evocent* . Itaque Professores Urbis a Pontifice constituebantur , vel suggestione Rectoris , vel suggestione Cardinalium Protectorum Studii , præsertim vero Cardinalis Pontificis fratris filii . Qua in re Cardinalis Petrus Aldobrandinus præclarissime meruit . Invaluit deinde , ut qui vellent e Cathedra docere inito certamine, suarum virium periculum facerent . Cui instituto fortasse occasionem dedit Constitutio *Cupientes* Gregorii XIII. qua fas esse dixit Romanis Jurisconsultis , atque Doctoribus publice in Gymnasio legere Disciplinas quaslibet,dummodo scientiæ suæ periculum fecissent, publica Lectione habita , præsentibus Cardinalibus Protectoribus Studii , Rectore , & Reformatoribus : *Facta* , inquit , *prius per eos coram Dilectis Filiis nostris Cardinalibus super eodem Studio seu Gymnasio deputatis , ac illius Rectore , & Reformatoribus pro tempore existentibus una lectione* . Frequentissima fuere sæculo decimo septimo hæc certamina litteraria , cum de aliquo constituendo Professore agebatur , quæ vulgo dicuntur *Concursus* . His peragendis jubebant Pontifices, Cardinalem aliquem adesse , vel fratris sui filium , Camerarium, Summum Ministrum , aut aliquem e Cardinalibus Protectoribus Studii, aut alium suo arbitrio deputatum. Ita anno MDCIX. die VI. Octobris, certamen pro Cathedra Juris Civilis actum est præsente Cardinale Arigonio , qui primus erat e Protectoribus Studii . Anno MDCXVI. die XXII. Martii , Cardinalis Sabellus delegatus est a Pontifice , ut adesset certamini pro Cathedra Juris Canonici instituen-

tuendo. Anno MCDL. Cardinalis Capponius; & anno MDLXXVII. Cardinalis Cibo hisce litterariis concertationibus interfuere. Atque agebantur vel in Ædibus Pontificiis, vel in ædibus ipsius Cardinalis, qui Pontificis nomine aderat. Aderant quoque Rector, cæterique Advocati Consistoriales, & singuli ferebant suffragia, de illorum peritia, qui se huic examini subjiciebant. Antea vero promulgabantur Edicta nomine Rectoris, & Cardinalium Protectorum Studii, queis certamen habendum omnibus innotesceret. Cujus Edicti hæc forma fuit: *De mandato Eminentissimorum & Reverendissimorum Dominorum S.R.E. Cardinalium, nec non R. P. D. Petri Francisci de Rubeis Sacræ Consistorialis Aulæ Advocati, & ejusdem Studii Rectoris Deputati. Intimetur omnibus, & singulis valentibus concurrere ad Lecturam Institutionum Civilium quatenus infra dies octo a data præsentium debeant eorum nomina, cognomina, patriam, privilegium Doctoratus, & alias qualitates, si quas habent, deferre R.P.D. Rectori prædicto describendas, & diebus, & horis intimandis in loco statuendo accedere ad Concursum coram Eminentiss. & Rev. Domino Cardinale Capponio Deputato, & Collegio RR. PP. DD. Sacræ Consistorialis Aulæ Advocatorum apud eum congregando, quia dignior, & magis idoneus præferetur cum honorario congruo. Datum Romæ* XXI. *Septembris* MDCL. *Petrus Franciscus de Rubeis Rector Deputatus.* Simile Edictum latum legitur annno MDCLXXXIV. a Marco Antonio Buratto Rectore pro Concursu ad Cathedram Mathematicæ faciendo, præsente Eminentissimo Cibo. Itaque a Rectore describebantur conditiones singulorum, qui se certamini objiciebant; tum dies, & hora agendæ rei indicebantur. Sed horis vigintiquatuor ante statam horam periculi faciendi, vel Cardinalis, vel Rector Gymnasii statuebat, quid a singulis in subeundo certamine esset tractandum. Et quidem si de Jure Canonico,

vel Civili agebatur, ſinguli Textum aliquem Juris interpretandum accipiebant. Si agebatur de Medicina, Textus ex Hippocratis libris deſumebatur. In aliis artibus liberalibus alia ſeligebantur argumenta, circa quæ illorum opera eſſet impendenda. Stata hora, præſentibus Cardinale, Rectore, Advocatis Conſiſtorialibus, quilibet de re ſibi propoſita diſſerebat. Ubi finem dicendi fecerat, ſi in utroque Jure certamen verſabatur, Advocati Conſiſtoriales diſſerentem objectionibus, quibus ille faceret ſatis, provocabant. Si de aliis Diſciplinis certamen erat, inſurgebant in diſſerentem Profeſſores duo, vel alii, quibus Rector hanc provinciam demandaſſet. His peractis, ſinguli Advocati Conſiſtoriales ferebant ſuffragium. Quibus collatis, Cardinalis ille, qui aderat, vel Rector Gymnaſii, totius rei geſtæ Pontificem conſcium faciebat; iſque illum præficiebat Cathedræ vacanti, quem majora ſuffragia digniorem declaraſſent. Tum ei a Rectore ſignificabatur electio a Pontifice facta, electumque Rector Pontifici ſiſtebat. Sed antequam munus litterarium aggrederetur, Catholicæ Fidei profeſſionem juxta Pii IV. Conſtitutionem *In ſacroſancta*, præſtabat. Sæpiſſime ipſi Profeſſores, qui in inferioribus ſtationibus docebant, ſe ſe dabant certamini, ut ſuperiores Cathedras occuparent. Quandoque viduata aliqua Cathedra, qui antea aliquod certamen ſubjiſſet, in ea collocabatur. Igitur nulla certa lege ad noſtra uſque tempora Profeſſores Urbis conſtituendi fuere. Sed vel ex litterario certamine, vel ex arbitrio Pontificis, interpellato ſuffragio Rectoris, munus hoc conferebatur. Nuper vero BENEDICTUS XIV. Pontifex Glorioſiſſimus, Conſtitutione ſua, quæ incipit, *Inter conſpicuos Ordines*, certam in hac re legem ſtatuit, his verbis: *In eligendis autem per concurſum, quoties ita Nobis, & Succeſſoribus Noſtris placuerit, tam Juris Canonici, & Cæſarei in Archigymnaſio prædicto Anteceſſoribus, quam alia-*

aliarum Theologiæ, Linguæ ſanctæ, aliarumque Linguarum, & Eloquentiæ, nec non rationalis, & experimentalis Philoſophiæ, Medicinæ, & cæterarum Artium, & Facultatum, quæ in Archigymnaſio hujuſmodi publice traduntur, & explicantur, Profeſſoribus, atque Lectoribus, volumus, ut concurrentium examini coram Ven. Fratre Noſtro Annibale Epiſcopo Portuenſi S. R. E. Cardinali Camerario, & ejuſdem Archigymnaſii, atque Univerſitatis Studii generalis Cancellario, Sancti Clementis nuncupato, ejuſque in officio Camerariatus hujuſmodi Succeſſoribus, habendo, Advocati prædicti collegialiter ſemper aſſiſtant; & pro eorum, qui examinati fuerint, electione, una cum Camerario prædicto, qui tamen duplicis ſuffragii jure gaudere debeat, iidem Advocati Conſiſtoriales ſuffragium ferant. Et quidem examen eorum, qui ad obtinendas Cathedras in Decretis, ſeu Jure Civili ſcientiam, et peritiam ſuam profitentur, ab ipſis Advocatis Conſiſtorialibus peragendum erit. Ad aliarum vero ſcientiarum, ſive facultatum, aut linguarum Lectores Candidatos experiendos, atque probandos ab Archigymnaſii Rectore pro tempore deputato, cum prædicto S.R.E. Cardinalis Camerarii participatione, et aſſenſu, alii aſſumentur Aſſeſſores in ſcientiis, facultatibus, et linguis hujuſmodi præſtantes, juxta quorum conſilium, atque ſententiam tam Camerarius, quam Advocati prædicti in ſuffragiis ferendis ſuper concurrentium peritia, judicia ſua dirigere valeant. Ac denique totius examinis ſive concurſus, et ſuffragiorum latorum relatio, Nobis ſeu Romano pro tempore Pontifici, fiet; ut vacanti Cathedræ, ſeu Lecturæ de perſona habili, et idonea, auctoritate Apoſtolica provideatur. Atque jam ex hac lege certamina litteraria in eligendis Profeſſoribus agi utplurimum ſolent. Nam & ſine ullo certamine alii ad publicas Cathedras vocantur; cum Pontifex juſſerit certamina ineunda, *quoties ita Nobis, & Succeſſoribus*

bus Nostris placuerit. Et quidem viri doctissimi, quorum jam explorata est scientia, editis libris, vel diuturna in Scholis regendis opera, haud se publico certamini consueverunt committere. Et qui peregre ab Urbe commorantur, vix, aut ne vix quidem noscere possunt Romæ certari de Professore constituendo; neque si nossent, iter arriperent, ut ingenii sui vires ostenderent. Ne igitur clarissimarum quorumdam virorum opera deesset Gymnasio, liberum voluit Pontifex, ut vel ex certamine, vel electione sua Professores in Cathedris Romanis collocarentur. Denique omittendum non est, olim Professores Urbis ad annum conduci consuevisse, ut patet ex Bulla Leonis X. ubi: *annuatim conducantur*. Et is mos perpetuo viguit in Gymnasio, uti colligitur ex omnibus antiquis Elenchis Professorum, in quibus præmittitur, eos ad biennium, vel triennium, vel quadriennium conduci. Id nunc quoque temporis servatur, etsi minime contingat a munere suo aliquem amoveri.

IV. Ab eodem Gloriosissimo Pontifice auctum est Romanum Gymnasium duabus Cathedris præstantissimis, nempe Mathematicæ, & Chemiæ. Et quidem Mathematicis Disciplinis sua semper fuerat in Romano Gymnasio sedes, uti patet ex Constitutionibus Bonifacii VIII. & Eugenii IV. quæ jubent studium in Urbe esse *in qualibet facultate*. Imo verisimile est insignem illum Mathematicum Joannem Regiomontanum, quem a Viennensi Gymnasio, ubi post mortem Purbachii publice docebat, Romam duxit, Pio II. Pontifice, Cardinalis Bessarion, ibidem publice docuisse. Et hunc quidem in Urbe familiaritatem inivisse cum Georgio Trapezuntio publico Professore, qui in Ptolomeo, & Theone interpretando operam navaverat, atque observationes plures Astronomicas fecisse, referunt Gassendus in illius vita, & Veidlerus in Historia Astronomiæ. Quamvis ei diuturna tunc non fuerit in Urbe mora, utpote qui, Bessarione

ob

ob negotia Religionis in Græciam profecto, concessit Ferrariam, Patavium, Venetiasque, ubi Cardinalis Cusani Quadraturam Circuli confutavit; reversusque Romam, infensum per id tempus habuit Trapezuntium, quod interpretationem Theonis non satis probaret: & sunt, qui putant extinctum Regiomontanum in Urbe, quo e Germania venerat, jubente Sixto IV. ut reformationem Kalendarii aggrederetur, odio, & opera filiorum Trapezuntii, quod parentis errores in vertendis Ptolomæo, & Theone minime dissimularet. Certe tamen Copernicus, & Taisnerus in Urbe docuere. Deinde in omnibus Professorum Elenchis, quæ supersunt, occurrit Professor Mathematicæ. Unus tamen huic rei vacabat, idemque aliquando duas simul tradidit Disciplinas, uti Lucas Valerius Romanus diu docuit Mathesin simul, ac Moralem Philosophiam. At sapientissime statutum est a BENEDICTO XIV. Pontifice, ut duo posthac essent in Gymnasio Mathematicarum rerum Professores, quorum unus Elementa, alter abstrusiores, & nobiliores hujus amplissimæ Disciplinæ partes tractaret. Nam eorum, qui se hisce studiis dant, duplex est ordo, eorum scilicet, qui nec prima elementa noverunt, & aliorum, quibus perspecta sunt quidem elementa, ignotæ vero sublimiores, difficilioresque Mathematicæ Disciplinæ. Hinc Pontificia lege hac, elementa Geometriæ, Algebræ, & Arithmeticæ suum habent Professorem; & suum quoque habent Astronomia, Statica, cæteræque partes Matheseos. Et Chemia quoque, cujus notitia, & usus, ætate hac bonis artibus auspicatissima, plurimum utilitatis, lucisque affert rebus Medicis, Mechanicis, ac Physicis, auctore hoc Pontifice, suum nacta est in Gymnasio locum. Data est in hanc rem Pontificis Constitutio anno MDCCXLIIII. incipiens his verbis: *Quanta Reipublicæ commoda*: ubi ait: *Motu proprio, & ex certa scientia, meraque deliberatione Nostris, deque Apostolicæ potestatis plenitudine,*

in

in præfato publico Archigymnasio , seu studio generali , Sapientiæ nuncupato , de Urbe , præter eam , in qua Elementa Geometriæ traduntur , aliasque inibi præexistentes Cathedras , & Lecturas , duas novas Cathedras , seu Lecturas alteram nimirum Mathematicæ , alteram vero Chymiæ , pro aliis duobus Lectoribus , altero nempe Mathematicæ , altero autem Chymiæ hujusmodi Professoribus probatæ fidei , & idoneitatis ad Cathedras hujusmodi pro tempore quomodolibet vacantes , prævio concursu , & servata forma dudum a Nobis in Constitutione nostra privilegiorum nostræ Consistorialis Aulæ Advocatorum confirmatoria , quæ incipit , Inter conspicuos Ordines , *edita quarto Kalendas Septembris Anno quinto .* §. In eligendis , *tradita , atque præscripta deputandis , & assumendis , ad commune bonum , publicamque utilitatem, Apostolica auctoritate perpetuo erigimus , & instituimus .* Ne vero aliorum Professorum stipendiis quidquam detraheret , decrevit , ut hisce duobus Antecessoribus recenter ab eo constitutis solverentur stipendia ex ea pecuniæ summa, quam Avenionenses Typographi illi , quibus unis ex privilegio conceditur facultas edendi politicas , & litterarias Narrationes rerum ubique gestarum , in Ærarium Pontificium intulissent . Et hujus pecuniæ administrationem , facultatemque ineundi novi contractus cum Avenionensibus Typographis , commisit Cardinali Primo Pontificis Ministro , Rectorique Gymnasii : *Eisdemque Cathedris , seu Lecturis a Nobis sic erectis , & institutis , pro earum dote , ac utriusque Lectoris congruo salario , & provisione , annuam summam quadringentorum scutorum monetæ Romanæ de juliis decem pro quolibet scuto ad rationem ducentorum scutorum pro quolibet , eis , ut infra persolvendorum , eadem Apostolica auctoritate constituimus , & assignamus .* Porro hujus optimi instituti occasionem , consiliumque dedit Amplissimus Cardinalis Silvius Valente Gonzaga S.R.E. Camerarius, & Pon-

& Pontifici a summis imperii negotiis, qui in magna rerum gerendarum mole, quas summa cum laude administrat, rem litterariam insigniter fovet.

V. Quoad numerum Professorum, varia olim fuit Gymnasii disciplina, neque certa lege id erat definitum. A Bonifacio VIII. & Eugenio IV. silentio prætermissum est, quot in publicis Cathedris sedere deberent Professores. Clemens V. sedem dari jussit duobus linguarum Orientalium Magistris. At Innocentius VII. singulos Professores addixit singulis hisce Disciplinis, Theologiæ, Juri Civili, Medicinæ, Philosophiæ, Logicæ, Rhetoricæ, & Græcæ linguæ. Leo X. decrevit, singulas hasce Disciplinas, Jus Canonicum, Jus Civile, Philosophiam, Medicinam suum habere Professorem, *præter alios, qui necessarii fuerint in qualibet facultate Lectores*. Attamen post Leonis X. tempora non unus quidem Juri Canonico, alter Juri Civili, sed plures tradendis Juribus incubuerunt. Nam, uti constat ex antiquis Professorum Elenchis, duo semper fuere Professores Ordinarii Juris Canonici, quorum unus matutinis horis, alter vespertinis e Cathedra docebat. Ita res se habuit sub Paulo III. Julio III. Pio IV. Pio V. Gregorio XIII. Sixto V. Et imperante Gregorio XIII. alter e duobus Juris Canonici Professoribus sextum Librum Decretalium interpretabatur. Verum ab anno MDCXXI. diuque postea Jus Canonicum tres habuit Professores, quorum unus de sexto Decretalium Libro disserebat. Tandem sub Alexandro VII. anno MDCLVIII. & sequentibus Pontificibus, præter duos Juris Canonici Antecessores, matutinum, & vespertinum, qui ab antiquissimis temporibus obtinuerant in Gymnasio sedem, tertius exponendo Gratiani Decreto operam suam impendebat. Hinc Franciscus Macedo in sua Archigymnasii descriptione ait, ab Alexandro VII. erectam Cathedram Decreti. Sed is tertius Juris Canonici Professor ab anno MDCXXI. sub Gregorio XV. agebat de

Li-

Libro Sexto Decretalium. Quoad Professores Juris Civilis, antiquissima, atque perpetua Gymnasii disciplina tulit quatuor hujus Facultatis Professores, quorum duo mane, aliique duo vespere in pulpita ascenderent. Sedente Gregorio XIII. anno MDLXXVI. his quintus accessit tradendis Criminalibus rebus. At sub Pontificibus, qui successerunt, in Elenchis Professorum, nullum illius deinceps occurrit vestigium usque ad Clementem VIII. & Paulum V. cum tractarunt Criminalia Ivo Gattulus, & Dominicus Zappus, & sub Urbano VIII. Joannes Sanctinus. Verisimile tamen est, ex illis quatuor Juris Civilis Professoribus, unum Criminalibus, alterum etiam tradendis Pandectis incubuisse. Has Cathedras postea neglectas revocavit Alexander VII. uti dictum fuit Capite præcedenti. Professores Institutionum Juris a Pauli III. ætate anno MDXXXIX. usuque continuo, stationem in Gymnasio habuere. Duo huic rei vacabant, quorum unus mane, alter vespere. His quandoque tertius accessit. Attamen Alexandrum VII. auctorem hujus Cathedræ asserit Macedo. Itaque diu Gymnasium aluit novem Juris Professores, nempe tres Juris Canonici, quatuor Juris Civilis, duos Institutionum. Non raro tamen hisce alii adjungebantur. Et quoad illorum stipendia, etsi olim, uti diximus, nulla fuissent stipendia quibusdam Cathedris addicta, tamen obtinuerat, ut quædam essent superiores stationes majoribus stipendiis cumulatæ. Ut proinde sæpissime curarent Professores ex inferioribus stationibus ad illas transferri. Nuper vero numerum, & stipendia Professorum Juris decrevit Sanctissimus Pontifex BENEDICTUS XIV. exarato Chirographo die XXIII. Maii, anno MDCCXLVIII. Statuit enim, ut nonnisi sex essent Juris Professores, unus quidem tradendis Institutionibus Juris Canonici, alter Juris Civilis, tertius Criminalibus rebus, quartus Pandectis, quintus Decreto Gratiani; sextus vagam aliquam Juris Civilis ma-

materiam a Rectore ſtatuendam tractaret. Præter hos juſſit, ſeptimum eſſe ultra numerum, cujus munus ſit, illius Anteceſſoris vices ſupplere, qui ægra valetudine, vel alia cauſa a Scholis habendis prohiberetur. Id vero ne Profeſſorum numerus inutiliter augeretur, in aliorum perniciem, atque rei litterariæ. Quoad ſtipendia decrevit, ut illorum eſſent majora emolumenta, qui diuturniorem operam navaſſent, in quacumque eſſent ſtatione; ita ut ſingulis e duobus Profeſſoribus Juris antiquiſſimis ſolvendi ſint aurei quadringenti; aliis duobus, qui temporis diuturnitate illos proxime excipiunt, aurei tercenti; denique reliquis duobus, qui poſtremi omnium munus litterarium aggreſſi ſunt, aurei ducenti. Idque ſtatutum eſt, ne ex una ſtatione, in qua vix eſſent verſati, ad aliam commigrare Profeſſores conarentur. Profeſſori ultra numerum nulla certa conſtituit ſtipendia, ita tamen, ut ſi longo tempore docuerit, Rectoris ſententia ſit inter ſtipendiarios recenſendus.

VI. Ad Profeſſores quod attinet Medicinæ. Etſi Leo Papa X. huic tradendæ Arti Profeſſorem unum addixerit, attamen antiqui omnes Profeſſorum Catalogi exhibent hanc Artem in quatuor partes diſſectam, jam a Pauli III. Pontificatu, nempe Medicinam Theoricam, Medicinam Practicam, Chirurgiam cum Anatome conjunctam, & Simplicium Medicamentorum tractationem. Atque utplurimum hiſce edocendis quatuor Anteceſſores vacabant, alii matutinis horis, alii veſpertinis. Sed a Clementis VIII. ætate, auctus eſt illorum numerus, ut jam duo Theoricam, totidem Practicam, præter Anatomiæ, & Simplicium Medicamentorum Profeſſores, expenderent. Imo ſub Urbano VIII. præter hos ſe prodit Alexander Menghinus de Monte Ilcinio, qui diu, etiamque ſub Innocentio X. diſſeruit de Morbis Mulierum. Et ſub Alexandro VII. recenſitis Profeſſoribus adjungebatur pariter Hyacinthus Altomarius Conſentinus, qui

Nn de

de Morbis Mulierum verba faciebat. At ſimplicium Medicamentorum tractatio ab Urbani VIII. Pontificatu locum habuit in diebus, quibus erat cæteris feriandum. Et huic Profeſſori incumbebat herbarum, quæ ad rem Medicam ſpectant, nomina, & characteres indicare. Anatomicarum rerum Cathedra numquam defuit Gymnaſio Romano; quæ etiam in ſecandis humani corporis partibus verſabatur. Unde ſub Pontifice Gregorio XIII. anno MDLXXXII. leguntur in Anatomia Archangelus Piccolomineus ſtipendio centum aureorum, & Leonardus Blandinus Inciſor ſtipendio aureorum quadraginta. Ex his omnibus patet, antiquiſſimam, perpetuamque eſſe in Gymnaſio Romano diſtinctionem, tractationemque Medicinæ Theoricæ, Medicinæ Practicæ, Anatomiæ, & Simplicium Medicamentorum. At cum Profeſſorum in re Medica numerus non ſemel creverit, nulla quidem aucta Gymnaſii utilitate, recte, ſapienterque ſtatutum eſt a BENEDICTO XIV. Pontifice, in memorato Chirographo, ut poſthac, non ultra ſex alerentur Medicæ rei Profeſſores, quorum unus Theoricam, alter Practicam tractaret, re illis a Rectore definienda, circa quam illorum opera in ſingulis annis eſſet adhibenda; Inſtitutionibus Theoricæ, Inſtitutionibus Practicæ, Inſtitutionibus Botanicæ, Inſtitutionibus Anatomiæ alii quatuor incumberent. Quibus ſalaria juſſit diſtribuenda, eadem lege, qua Profeſſoribus utriuſque Juris, ita ut duo antiquiſſimi, ſinguli acciperent aureos quadringentos, minus antiqui tercentos, denique duo recentiores, ſinguli acciperent aureos ducentos, nulla Cathedræ ratione habita, ſed dumtaxat in munere litterario antiquitatis. Pariter hiſce ſex adjectum voluit ſeptimum extra ordinem, qui impedito alicui ex illis Profeſſoribus ferret ſuppetias. Adjecit & Profeſſorem Botanicæ Practicæ, qui in Horto Medico adoleſcentes harum rerum ſtudioſos in dignoſcendis diſtinguendiſque herbis inſtitueret. Nam olim hoc munere

nere fungebatur idem Profefsor, qui in Gymnafio Botanicam edocebat. Nunc præter Profefforem Botanicæ, qui quotidie e Cathedra docet vim, ufumque herbarum in Medicis rebus; alter, diebus feftivis, ut Auditoribus Botanicæ liberum fit fe eo conferre, ante oculos ponit ftirpes ipfas, earumque characteres, quarum nomina, & virtutes audiverant. Ad eam rem Horto huic Medico cultus omnis nobiliffimus reftitutus eft, & quammaxime auctus. Nam ftirpes plurimæ redditæ funt, vel de novo adjectæ, ita ut illarum genera diverfa ad fex ufque millia enumerentur; atque illarum plurimæ Indicæ, & Africanæ, quæ mille vafis exceptæ, fæviente hyeme, diligentiffime cuftodiuntur. Univerfæ ftirpes diftinctæ funt in claffes, eo ordine, quem tradidit Vir præclariffimus Jofeph Pitton de Tournefort, Socius Academiæ Regiæ Scientiarum, & in Horto Regio Parifienfi Profeffor Botanicæ, in fuo Libello de optima methodo inftituenda in Re Herbaria ad Gulielmum Sherardum. Tum ftirpium femina in armariis ad id conftructis fervantur; illarum etiam, quæ iis temporibus vegetare folent, cum nullæ habentur Botanicæ exercitationes, caules, & trunci affervantur, ut de iis agi poffit illa quoque tempeftate, qua minime virefcunt. His omnibus, juffu Rectoris, & cura Nicolai de Vecchis Advocati Confiftorialis in rei herbariæ incrementum geftis, BENEDICTI XIV. Summi Pontificis munificentia acceffit, qui aquæ copiam non exiguam alendis ftirpibus, nullo foluto pretio, conceffit. Ejufdem Pontificis imperio Profeffori Botanicæ practicæ eft ftipendium aureorum centum fupra viginti.

VII. Progredimur ad aliarum artium liberalium Profeffores. Difciplinæ Theologicæ utplurimum a quatuor, vel quinque Anteceſſoribus traditæ funt: & fub Gregorio XIII. anno MDLXXVI. Rectore Cæfare de Graffis occurrunt in Elencho Profeffores facrarum rerum quinque Procuratores generales Dominicanus, Francifcanus,

 Au-

Augustinianus, Carmelita, Servita. Et sæpe ex hisce Ordinibus viri doctissimi res Theologicas in Gymnasio tractarunt. Sub Sixto V. Clemente VIII. Paulo V. Gregorio XV. duo fuerunt Professores Theologiæ, quorum unus mane, alter vespere docebat, tertius circa Sacram Scripturam versabatur. Atque hi Dominicanus, Franciscanus, Augustinianus. Sed ab anno MDCXXXVI. Urbano VIII. Pontifice, duo etiam diversis horis matutina, & vespertina, vacabant interpretandis Sacris Scripturis. Attamen sub Innocentio X. res ad pristinum institutum rediit, ut duo Theologiam, tertius Sacram Scripturam tractarent, usque ad annum MDCLIII. quo accessit quartus hora vespertina Professor Theologiæ Moralis. Verum anno MDCLVIII. Pontifice Alexandro VII. omissa Morali Theologia, huic quarto Professori demandatum est mumus agendi de Controversiis Dogmaticis. Deinceps, perpetua praxi, duo Professores Theologicis rebus, alter Sacris Litteris, quartus Controversiis agendis incubuere. Accessit quintus pariter sub Alexandro VII. qui Historiam Ecclesiasticam e Cathedra expenderet. Atque ad nostra usque tempora quinque fuerunt in Gymnasio sacrarum Disciplinarum Cathedræ, in quibus totidem sedebant Professores. Deinde unus, idemque constitutus est Professor rebus Historicis simul, ac Controversiis tractandis. Quo munere functus est Cælestinus Galianus, Vir doctissimus, deinde Archiepiscopus Tarentinus, nunc Thessalonicensis, & Magnus Aulæ Neapolitanæ Capellanus. Nuper vero, Rectore Argenvillerio, ut tot, & tantarum rerum, quæ in Historia Ecclesiæ, & Controversiis Dogmaticis occurrunt, diligenti tractationi fieret satis, rursus dissecta sunt hæc munia, & duobus Professoribus commissa. Et Theologia Moralis, quæ ab Alexandri Papæ VII. ætate siluerat in Gymnasio, revocata quoque est, sedemque illam accepit, quam olim Metaphysica occupabat. Nam tres erant in Gymnasio Philosophiæ Professo-

fessores, quorum unus Logicam, alter Physicam, tertius Metaphysicam edocebat. Hæc fuit perpetua Gymnasii disciplina. Etsi non raro tradendæ Philosophiæ plurimi incubuerint. Nec defuit ab antiquissimis temporibus Professor Moralis Philosophiæ. Hoc munere anno Domini MDLXIII. fungebatur celeberrimus Marcus Antonius Muretus, Pio IV. Pontifice. Professores vero Logicæ sæpe ad alia munera litteraria excurrebant, uti Philander Colutius Veliternus, qui sub Paulo V. & Urbano VIII. Logicam simul & Medicinam expendebat. Nuper, eodem Rectore Argenuillerio, res Logicæ, & Mephysicæ simul conjunctæ sunt, quod ex hujusce sæculi ingenio, jam Disciplinæ illæ ab innumeris tricis, captiosisque contentionibus, nugisque expurgatæ sint, atque eadem fere, vel simillima plura complectantur. Igitur ex eadem Cathedra Logica & Metaphysica traduntur. Inde Professori olim Metaphysicæ demandata est provincia Moralem Theologiam expendendi. Quoad Physicam spectat, ea olim, ad nostra usque tempora ex Aristotile, vel Platone hauriebatur. Quoniam vero ætate hac Litteris auspicatissima, Philosophia Peripatetica stomachum movet, ea remota, successerunt in ea Cathedra Physica Experimenta ad Nevvtoni, aliorumque Recentiorum mentem accomodata. De Professore Rhetoricæ, & Humanitatis diximus Capite præcedenti, duos olim hoc munere functos esse, tum unum utramque provinciam administrasse, usque ad Urbanum VIII. qui Rhetoricam ab Humanis litteris sejunxit. At ab anno MDCXL. ad hæc usque tempora, unus, idemque Professor Rhetoricis rebus, & Humanis Litteris tradendis incumbit. Orientales Linguas jussit Clemens V. in Romano Gymnasio edoceri. Attamen in nonnullis antiquis Professorum Elenchis desideratur Græcæ Linguæ Professor, fortasse, quod id ageret etiam Professor Humanarum Litterarum. Sub Paulo V. Marcus Dobellus Parthus Arabi-

bicam Linguam in Gymnasio tradebat; & sub Pontifice Gregorio XV. Victorius Scialach Maronita, qui simul Chaldæorum idioma edocebat. Deinceps tres Linguarum Professores fuere, Hebraicis, Græcis, Arabicis simul & Chaldaicis litteris tradendis. His quartus adjunctus est sub Innocentio X. anno MDCLIII. qui Syrorum Grammaticam expendebat. Id diu præstitit Abraham Echellensis. Hujusmodi institutum ad hanc usque ætatem perduravit. Quatuor igitur sunt in Gymnasio Professores Linguarum Orientalium, nempe Græci, Hebraici, Arabici, ac Syriaci sermonis. Sed eorum opera non in solis hæret Grammaticis rebus. Nuper enim, Rectore Argenuillerio, illis additum est munus agendi de rebus Sacris, atque Liturgicis Orientalium Christianorum. Cum enim ad Catholicæ Fidei incrementum, atque ad Schismaticos adducendos in Ecclesiam, Orientales linguæ in Gymnasium illatæ sint, perspectum est, ad hunc scopum plurimum conferre notitiam sacrarum rerum, quibus illarum gentium Ecclesiæ utuntur. Pariter Infidelium conversionem juvare plurimum potest notitia institutorum, legum, & morum, statusque eorum Reipublicæ. Et Arabici sermonis Professor, tum illarum gentium ritus, disciplinam, doctrinamque exponit; tum Mahumetis Legislatoris fabulas, & præcepta refellit. De Mathematicis Disciplinis jam diximus.

VIII. Tot, tantisque institutis ad rei litterariæ incrementum videbatur illud deesse, ut nempe Professores frequentius, ac diligentius Scholis adessent. Hoc quidem negotium arbitrio Rectoris, ac Reformatorum commissum fuerat Constitutione Leonis X. his verbis: *Tam ipsi, quam cæteri omnes ad legendum in hujusmodi Scholis pro tempore conducti solitis temporibus, & diebus, horisque ad id eis per Rectorem, & Reformatores præfatos statutis, legitimo impedimento cessante, commissum sibi legendi munus obire, & post finitas lectiones per*

per aliquod conveniens ſpatium circulos in iiſdem Scholis tenere debeant. Cum igitur id liberum eſſet, neque certa ſtatutum lege, jam integro anno, paucis dumtaxat menſibus, paucisque diebus Profeſſores pulpita aſcendebant. Cui incommodo ut occurreret Innocentius XII. decrevit, ut Profeſſores Inſtitutionum Juris Sacri ſive Civilis quotidianam operam in Scholis publicis præſtarent. Id etiam injunctum fuit Profeſſoribus Inſtitutionum Medicinæ. Quapropter ad noſtra uſque tempora Profeſſores diſtinguebantur in tres Ordines. Alii dicti ſunt Quotidiani a quotidianis eorum Lectionibus, exceptis feſtivis diebus, & Jovis die, atque in hac erant claſſe ſoli Profeſſores Inſtitutionum Juris, & Medicinæ. Alii dicti ſunt Ordinarii, quibus docendum erat in nonnullis dumtaxat diebus, ac menſibus. Alii dicti ſunt Extraordinarii, quorum Lectiones dumtaxat in diebus feſtivis, dieque Jovis audiebantur. Horum antiqua eſt in Gymnaſio inſtitutio. Nam in omnibus Profeſſorum Elenchis occurrunt Profeſſores extra ordinem cujuslibet Diſciplinæ, diebus feſtivis. Sub Paulo III. hanc ſedem obtinuit Profeſſor Simplicium Medicamentorum. Et Hiſtoria Eccleſiæ cum primum ab Alexandro VII. in Gymnaſium illata eſt, uſque ad hanc ætatem, tractabatur iis diebus, quibus ſiluiſſent cæteri Profeſſores. Tandem lege BENEDICTI XIV. Summi Pontificis, in memorato Chirographo expreſſa, ſublata eſt hæc Profeſſorum diſtinctio, juſſique omnes, ſingulis diebus, demptis feſtivis, exceptoque die Jovis, e Cathedra docere. Itaque a die ſexta Novembris, cum auſpicantur Lectiones, uſque ad diem vigeſimam Julii, cum feriandi tempus ſuccedit, Profeſſores univerſi quotidie pulpita aſcendunt. Adhuc tamen nonnulli, ſilentibus dumtaxat cæteris, verba faciunt. Et ne unus in alterius meſſem excurrat, vel inutilibus rebus occupetur, vel ne actum agat, Rector, ſingulis Profeſſoribus indicit rem eo anno pertractandam.

De-

Denique, ut ne officio suo Professores, vel Auditores desint, tum sæpissime Monitor, seu Bidellus Scholas adit, exploratque, an recte se habeant omnia, ut Rectorem harum rerum conscium faciat; tum Rector ipse, vel Advocatus aliquis Consistorialis in hujus curæ partem adscitus, quandoque, & inopinato, se ad Scholas confert, auditque differentes Professores. Quod si quis nec ægra valetudine, nec consensu Rectoris, nec æqua de causa, statis diebus, & horis, deesset Scholis, hunc detracta salarii parte, quæ respondet diebus illis, in quibus nulla fuit in Gymnasio illius opera, decrevit Pontifex puniendum.

IX. Olim Professores publici postquam annis viginti in tradendis Disciplinis meruissent, rude donabantur, uti de Quintiliano diximus. Diximus, etiam lege Antonini Imperatoris Cod. Lib. v. Tit. LV. qui viginti annorum stipendia acceperant, dictos esse veteranos, & in Cod. Justin. Lib. XII. Tit. XV. publicos Professores Regiarum Urbium, post viginti annorum operam, Comites primi Ordinis evasisse. Restituto a Pontificibus Gymnasio, vacatio muneris antiquis Professoribus concessa est arbitrio Pontificis, suffragioque Rectoris. Testis est Janus Nicius Erithræus in Pinacotheca, Cæsarem Valentinum Romanum, postquam annis vigintiquinque Jura docuisset, tunc demum obtinuisse vacationem muneris, ut nihil tamen de salario deperderet, sed integrum ad finem usque vitæ perciperet. Julium quoque Benignum vigintiquinque annorum Professorem, rude donatum, idem Janus Nicius testatur. Isque Archiepiscopatu Thessalonicensi auctus adhuc stipendium aureorum octingentorum percipiebat, uti patet ex adductis litteris Urbani Papæ VIII. quibus Augustinum Mascardum constituit Rhetoricæ Professorem. In Elenchis tamen sæpe occurrunt Professores, qui annos ultra triginta in munere litterario impenderant. Et mos erat, ut vel ætate graves, vel infirma valetudine, vel antiquitate muneris bene meriti

riti offerrent Pontifici supplices libellos, ut a Scholis cessarent, salvo stipendio. Pontifex vero, interpellato suffragio Rectoris, illorum votis annuebat. Quoniam vero res istæc nullis erat certis limitibus circumscripta, non semel, qui exiguam, vel etiam nullam operam in Gymnasio impenderant, rude, & stipendio donati sunt, magno cum aliorum Professorum detrimento, quibus deperditum fuerat, quod fictitiis illis veteranis, ac nomine tenus Professoribus solvendum erat. Ita publica pecunia litterariis laboribus addicta in otiosorum hominum commodum projiciebatur. Hanc corruptelam Gloriosissimus Pontifex BENEDICTUS XIV. in memorato Chirographo e medio sustulit. Decrevit enim has conditiones ad vacationem muneris obtinendam. Qui annis quadraginta in publicis Cathedris docuerit, cesset a munere, & integrum percipiat illud omne stipendium, quod ei solvebatur, quoad in vivis fuerit. Qui annos triginta in exercendo munere litterario compleverit, si vacare velit, stipendium quidem accipiat, sed detractis aureis sexaginta, Professori illi solvendis, qui in ejus locum successerit. Qui annorum dumtaxat viginti Professor fuerit, si velit rude donari, dimidium stipendii sui sibi dumtaxat vindicet. Qui nondum annis viginti in Gymnasio meruerit, si velit a Scholis abstinere, nullum omnino ei debeatur stipendium.

X. Cum vero omnia, quæ dicta sunt, spectent non solum ad rei litterariæ utilitatem, sed etiam ad dignitatem Professorum Urbis, non abs re erit, si pauca de eorum præstantia subnectamus. Dignitatem Professorum Urbis constituit primo, extollitque dignitas loci, ubi docent, in Urbe scilicet olim totius Romani Imperii, deinde totius Christianæ Ecclesiæ principe. Quemadmodum etiam Magistratus omnes sive Civiles, sive Ecclesiastici, qui jus dicunt in Civitatibus, quæ Provinciarum, vel Regnorum sint metropoles, majorem obtinent dignita-

tem, & auctoritatem. Hinc Innocentius VII. in Diplomate adducto Cap. VII. hujus Libri, ait: *Quod si quis est qui putet ipsum locum in quo studetur, atque proficitur auctoritatem quamdam hominibus afferre, is considerare debet hujus Inclytæ Urbis incomparabilem excellentiam, nulla enim est Urbs in toto Orbe Terrarum, quæ magis illustris, magisque magnifica sit, & in qua hæc ipsa studia, quæ nos reducere intendimus diutius floruerint.* Nam & hoc etiam auget dignitatem Professorum Urbis, quod ibi doceant, ubi Litteræ diu, & plurimum viguere. Præsertim vero Jurisprudentia, & Latinæ Litteræ ex Urbe ad Occidentem omnem commigrarunt. Græcæ vero in Urbe præcipuam sedem collocarunt. Hinc undique & Philosophi, & Adolescentes ad Urbem veluti Studiorum matrem confluxerunt. Ex quo potissimum momento Jacobus Middendorpius in libello Academiarum totius Orbis probat: *Perquam honestum semper fuisse Romæ vel docuisse, vel studuisse. Sicut olim honestissimum erat Athenis operam litteris dedisse, ita postquam ex Ægipto & Græcia Musæ Romam immigrarant, inter celebria, maximeque honorata ponebatur, si quis Romæ bonas litteras docuisset, percepissetque.* Tertio ex antiquitate Romanæ Academiæ, ejus Professorum excellentia comprobatur. Certum enim est, prima Romanæ Academiæ initia repetenda esse a Vespasiano, Adriano, Alexandro Severo, & Marco Aurelio Antonino Imperatoribus, qui stipendia, & Auditoria Professoribus bonarum artium decreverunt. Adhæc Romana Academia singulari jure dicebatur Imperatoris, uti in adducta Lege Thedosii Imperatoris, ubi dicitur. *Auditorium nostrum.* Deinde vero Urbis imperio ad Romanos Pontifices translato, singulari quoque jure est Universitas Romani Pontificis, Sedisque Apostolicæ. Ac pluribus diximus Cap. V. hujus Libri, eam olim, diuque dictam fuisse *Universitatem Sacri Palatii*. Jam vero si nobilissimæ quædam Europæ

ropæ Universitates, Parisiensis, Oxoniensis, Salamantina, Bononiensis, ut sibi majorem dignitatem, auctoritatemque conciliarent, se se commiserunt tutelæ Sedis Apostolicæ, atque hoc etiam nomine cæteris aliis præcelluerunt, quanta erit dignitas Romanæ Academiæ, quæ est ipsa Universitas Apostolicæ Sedis? Præterea Professores Urbis majoribus cumulati fuere privilegiis, atque ab aliis distincti. Nam cum alii Professores minime excusarentur a muneribus, si alibi, quam in Patria docerent, Professores tamen Urbis, etsi exteri, hac immunitate fruebantur Legibus Severi, & Antonini, uti testatur Modestinus Lib. XXVII. Digestorum, Titulo X. *De excusationibus*, ac diximus Cap. II. hujus Libri. Tum etiamProfessores Regiarum Urbium donabantur Comitiva primi Ordinis, atque Vicariis adæquabantur. A Romanis vero Pontificibus collata sunt Professoribus Urbis, tum privilegia plurima, tum illa omnia, quæ aliarum Universitatum Professoribus essent concessa. Neque omittendum est, olim auctoritate Imperatoris, Romanique Senatus, deinde vero, & nostris quoque temporibus suffragio Romani Pontificis, Professores Urbis in publicis Cathedris collocari. Denique ex hoc Ordine quamplures Cardinales, Episcopi, Scriptores, virique clarissimi fuere. Quapropter jure, meritoque, uti ait Middendorpius, Cælius Rhodoginus Zachariam Rhodoginum felicem esse dicebat, quod ipsi in hac suprema, & omnium celeberrima Academia profiteri contigisset, atque ex hoc loco celeberrimo auctoritatem caperet.

XI. Nunc de ordine, quem inter se servant Professores Gymnasii Romani, aliqua subjiciamus. Perpetuo, & antiquissimo Gymnasii usu, ordo dignitatis Professorum, neque a singulorum privatis titulis, seu gradibus, neque ab ætate, neque a diuturniori in Scholis publicis opera, neque a majori Lectionum numero, neque ex aliquo privilegio, sed ex Disciplinarum, quas singuli pro-

fitebantur, genere, desumi consuevit. Itaque primum locum semper occuparunt Professores sacrarum rerum, secundum Professores Juris Canonici, tertium Professores Juris Civilis, quartum Professores Medicinæ, quintum Professores Philosophiæ, sextum Professores Rhetoricæ, & Humanarum Litterarum, septimum Professores Linguarum. Hoc ordine descripti sunt in omnibus antiquis Elenchis. Nam in hisce Tabulis quidem eorum nomina describuntur, eodem ordine, quem servant in publicis Functionibus. Et hinc ubi statutum fuit a Collegio Advocatorum Consistorialium, ut Professores Ordinarii Medicinæ præcederent Professores extra ordinem, additum fuit Decreto, *& ita in Rotulis futuris inscribi*. Hunc vero Disciplinarum, & Professorum ordinem æque, ac convenienter inductum esse, probant ea, quæ tradit Cassanæus Decima Parte Catalogi Gloriæ Mundi. Ibi enim Consid. 10. pluribus probat inter omnes litteratos omnibus præferendos esse Theologos. Tum Consid. 17. pluribus argumentis ostendit, scientiam Juris Canonici cæteris post Theologiam digniorem esse, præsertim vero scientia Juris Civilis. Deinde Consid. 19. ait, scientiam Juris Civilis excellere inter alias scientias, & disciplinas. Et Consid. 25. fuse disputat, probatque Jurisconsultos esse Medicis præferendos. In sequentibus vero Considerationibus agit de nobilitate & præcellentia Medicinæ, Philosophiæ, Rhetoricæ, Grammaticæ, & Matheseos. Quoniam vero genus quodlibet Disciplinarum plures complectitur species, pluresque Professores, hinc eorum is ordo obtinuit in Gymnasio Romano, ut ex Professoribus sacrarum rerum primus esset, qui Theologiam, secundus, qui Sacram Scripturam interpretabatur. Ex Professoribus Jurium, ultimi fuere Professores Institutionum. Ita quoque in Medicina, & hi præferebantur iis, qui Anatomen, & Simplicia Medicamenta tractabant. In Philosophicis rebus hoc ordine processerunt:

Pro-

Profeſſor Metaphyſicæ, Philoſophiæ naturalis, Philoſophiæ moralis, Matheſeos, & Logicæ. Hos ſequebantur Magiſter Eloquentiæ, & Profeſſor Humanarum Litterarum. Claudebant agmen Profeſſores Linguarum, inter quos Magiſter Hebræi ſermonis diu primum locum occupavit. Cæterum non raro excitatæ ſunt controverſiæ de loco dignitatis, quem quiſque obtineret, hæque judicio, & ſententia Rectoris, aut Collegii Advocatorum Conſiſtorialium definiebantur. Ita cum Profeſſores Ordinarii Medicinæ Profeſsoribus extra Ordinem præferri contenderunt. De qua re legitur in Libris Camerariatus Collegii fol. 746. die XII. Octobris anno MDCLXIV. Rectore Petro Franciſco de Rubeis, ut convenerint ſimul Advocati Conſiſtoriales *pro decidenda controverſia exorta occaſione præcedentiæ inter Trullium Chirurgiæ, & Anatomiæ, necnon Sinibaldum Simplicium Medicamentorum in Romana Univerſitate Profeſſores ex una, atque Caporipam, & Manfredum Medicinam extra ordinem ſupra nnmerum in eadem Univerſitate profitentes ex altera, re mature diſcuſſa decreverunt, attenta conſuetudine hujus Univerſitatis ſupra centum annos authenticis ipſius Archigymnaſii documentis comprobata, cui affinis eſt obſervantia Studii Patavini, præfatos Trullium, & Sinibaldum pcæcedere debere in omnibus actibus ad dictam Univerſitatem ſpectantibus dictos Caporipam, & Manfredum tamquam Profeſſores extraordinarios adſcitos ultra numerum, & ita in Rotulis futuris inſcribi, & in libro Actorum Collegii per modernum Camerarium adnotandum eſſe*. Et cum Alexander VII. novam ſtatuit Cathedram Eccleſiaſticæ Hiſtoriæ, eique Franciſcum Macedo præfecit, is libellum ſupplicem obtulit Collegio, ut novæ huic Cathedræ locum concederent, qui tantæ Diſciplinæ conveniret. Pariter hujus ſæculi initio Didacus Aghirre primarius Juris Civilis Profeſſor ſibi primum locum poſt primarium Juris Canonici Profeſſo-

fesforem deberi contendit, resque hæc definita est suffragiis Advocatorum Consistorialium. Nuper vero, cum Jurisprudentiæ, & Medicinæ Antecessoribus statuta fuerint eo majora stipendia, quo diutius in Gymnasio docuissent, statutum quoque est, ut in illorum Ordine antiquiores præcederent recentiores. Itaque is ordo est Professorum Urbis, quo sedent in publicis Functionibus. Professor Theologiæ ad mentem S. Thomæ, Professor Theologiæ Scoti, Professor Sacræ Scripturæ, Professor Controversiarum, Thologus Moralis, & qui expendit Historiam Ecclesiæ. Sequuntur Jurisconsulti, servato inter se ordine antiquitatis in munere litterario. Post hos sedent Medicarum rerum Magistri pariter servato ordine antiquitatis. Et huic Classi adjunguntur Professores Chemiæ, & Botanicæ Practicæ. Tum locum occupant cæterarum artium Professores, Metaphysicæ, Physicæ, Ethicæ, Matheseos, Rhetoricæ, & Linguarum (simul ac rerum Liturgicarum) Hebraicæ, Græcæ, Syriacæ, Arabicæ.

XII. Superest tandem ut totius rei litterariæ ordinem in Gymnasio Romano describamus. Habet Gymnasium Professores viginti septem, qui actu, qui quotidie præstant operam suam in tradendis liberalibus Disciplinis. Sex Jura interpretantur, totidem vacant Medicis rebus,reliqui quindecim tractant cæteras artes liberales. Scholæ patent tribus horis matutinis, ac duabus vespertinis; & in hisce horis Professores alii aliis succedentes in publica pulpita ascendunt. Itaque prima hora matutinu Professoribus Institutionum Juris Civilis, Institutionum Medicinæ Theoricæ, Metaphysicæ simul & Logicæ, Theologiæ, Græcique sermonis, docendum est. Hos sequuntur secunda hora matutina Professores, qui de Pandectis, de elementis Botanicæ, de Physicis rebus, de aliquo Tractatu Juris Civilis, & Medicinæ Theoricæ, deque Sacra Scriptura agunt. Quibus succedunt tertia hora

hora matutina Profeſsores tractantes Criminalia negotia, Inſtitutiones Anatomiæ, Elementa Mathematicæ, Rhetoricam, Ethicam, atque Hiſtoriam Eccleſiæ. Hoc ſane ordine iidem Auditores Juriſprudentiæ, auditis prima hora Inſtitutionibus, ad Pandectarum ſtudium ſecunda hora ſe conferunt, vel ad aliquem Juris Civilis Tractatum addiſcendum; deinde tertia hora poſſunt, ſi velint, Criminalibus rebus vacare. Pariter ei, qui prima hora Scholam adit Theologiæ, ſucceſſivis horis, patent Scholæ Sacræ Scripturæ, & Eccleſiaſticæ Hiſtoriæ. Et qui Medicas Inſtitutiones primum audiuerunt, ab audiendis deinde Medicina Theorica, vel Botanica, & Anatomia minime prohibentur. Tandem liberum cuique adoleſcenti eſt, a Logicis & Metaphyſicis rebus ad Phyſicas, & Mathematicas commigrare. Is idem eſt ordo rei horis pomeridianis. Nam prima hora veſpertina docentur e Cathedra Inſtitutiones Juris Canonici, Inſtitutiones Medicinæ Practicæ, Grammatica Syrorum ſimul & Liturgia, & Arabum Grammatica. In ſecunda hora veſpertina ſtationem habent in Gymnaſio, qui Decretum Gratiani, Medicinam Practicam, Mathematicam, Chemiam, Moralem Theologiam, Hebræorum ſermonem tradunt. Quapropter, integrum eſt Auditoribus, ſimul Inſtitutionibus Juris Canonici, & Decreto Gratiani incumbere; vel Medicinæ practicæ, ejuſque Inſtitutionibus. Hi Profeſſores omnes, exceptis feſtis diebus, demto etiam Jovis die, diſſerunt e Cathedra. Præter hos ſunt alii duo, qui in Gymnaſio verba faciunt iis diebus, quibus cæteri feriantur, Profeſſor Theologiæ Scotiſticæ, & Profeſsor Controverſiarum. Iiſdem diebus, Profeſsor Botanicæ practicæ, ſtatis temporibus, indicat in Horto Medico charecteres herbarum, de quibus diſserentem Profeſsorem in Gymnaſio adoleſcentes audiverunt. Pariter iis diebus, quibus cæteri Profeſsores a Scholis abſtinent, Profeſsor Anatomiæ in Theatro

Ana-

Anatomico dissectas humani corporis partes ante oculos ponit, ac examini subiicit. Præterea qualibet hebdomada diebus Mercurii, & Sabbathi secunda hora vespertina in Theatro Chymico habentur Chymica experimenta. Tum etiam bis in mense, die Sabbathi, secunda hora matutina, in Theatro Physico Professor incumbit faciundis Physicis experimentis. Ad hæc litteraria ministeria, habet Gymnasium suppellectilem omnem, & instrumentum omne, quod necesse est, diligentissime elaboratum, Chymicis, Physicis, Mathematicis, Anatomicis operationibus aptissimum. Singulis annis, die decima octava Octobris, quæ S. Lucæ festiva est, ex antiquissimo more conveniunt in Gymnasium Professores Rector, Advocatique Consistoriales, & Sacro celebrato, legitur e pulpito Catalogus Professorum, & Edictum Rectoris pro recta Studiorum ordinatione. Hujus Edicti summa hæc est. I. Ut singulis diebus, cum Lectiones habentur, celebretur Sacrum in Ecclesia Gymnasii, ut ei Professores, Auditoresque adesse possint. II. Monet, & hortatur Professores, Auditoresque, ut Eucharisticam mensam frequenter adeant, atque honeste vivant. III. Jubet, in Scholis, totoque Gymnasio universos modeste, urbane, liberaliterque se gerere, præsertim vero a Discipulis suos coli Institutores. IV. Arcet, prohibetque a toto Gymnasio ludos omnes, clamores, scommata, & alia hujus generis, quæ non decent loci majestatem. V. Pariter vetat armis cujusuis generis munitos Scholas adire; & mutuis conviciis, vel ictibus contendere, sive decertare. VI. Ne perditi adolescentes violent Gymnasii sanctitatem, mandat, ut nullis liberum sit ad Jurium, vel Medicinæ studia se conferre, nisi a Rectore veniam impetraverint. VII. Ut inferiores Gymnasii Ministri caveant, studeantque, ne Professores a Scholis habendis perturbentur, & ne quid sit in Gymnasio indignum, inhonestumque. VIII. Ut ne eorum ædes aliis locentur, vel

vel vacationum tempore, Scholæ aliis usibus occupentur. IX. Ut qui violaverint hæc Statuta, pœnis sint afficiendi. X. Ut Professores, statis diebus, & horis, non desint officio suo, hortatur, atque mandat. XI. Qui vero desuerint, eos statuit puniendos, detracta salarii parte. XII. Puniendos quoque decernit Professores, qui nec septem habeant Auditores. XIII. Quæ omnia, ut perspecta ei sint, jubet, Bidellum singulis horis circumire Scholas omnes, atque negligentes, inutilesque Professores Rectori indicare. XIV. Edicit, ex ægra valetudine dumtaxat fas esse Professoribus a Scholis abesse, non vero ex aliis officiis, negotiisque, quibus non debuissent se se implicare. XV. Fas non esse Professori impedito vices suas alteri demandare, cum id spectet ad Rectorem. XVI. Denique indictis pœnis, mandat, ne quis in Urbe, sive privatim, sive publice, ludum litterarium instituat: *Postremo idem Illustrissimus, & Reverendissimus D. Rector præcedentia Edicta confirmando, ac renovando, omnibus, & singulis cujuscumque conditionis, ordinis, ac professionis districte præcipit sub pœna ducentorum aureorum Locis Piis applicandorum, irrogatæ infamiæ, & perpetui ab Urbe exilii, ne quisquam publice, aut privatim, etiam in aliquo Sacrario, vel alibi docere, Scholam aperire, aut Scholares apud se discendi causa in contubernio habere audeat, vel præsumat, nisi prius eidem D. Rectori se præsentaverit, ejusque, vel alterius ab eo deputati examini se subjecerit, & coram præfato D. Rectore solitam Christianæ Fidei professionem emiserit, ut expressis verbis disponitur in Constitutioae 88. san. mem. Pii IV., ac denique ab ipso D. Rectore, nd quem privative pertinet, facultatem docendi per literas, quas vocant patentes, quotannis renovandas, obtinuerit: Unusquisque autem eorum indicem Tabellam præ foribus habeat, qua institutum suum profiteatur, inprimis vero meminerit, ut præter res literarias, ea,*

 quæ

quæ ad doctrinam Christianam pertinent, Scholares diligenter edoceat juxta formam dictarum Patentium, aliaque adimpleat, ad quæ ex proprii muneris ratione, atque ex ejusdem D. Rectoris Edictis tenetur.

Similiter nemo audeat sine expressa ipsius Illustriss. & Reverendiss. D. Rectoris licentia, quolibet anno per eum renovanda, Jus Canonicum, aut Civile, vel quæ sunt Artis Medicæ extra Romanum Archigymnasium, Hortumque Medicum, privatim, vel publice, legere, docere, aut quocumque alio modo explicare, Disputationes, aut Conclusiones instituere, vel substinere, sub pœnis, quæ in antedictis præcedentibus Edictis continentur, & aliis arbitrio ejusdem. Illudque unum præ cæteris inculcatur, ut nemo imprimere audeat, aut imprimi faciat, sustineat, aut distribuat, sive in Archigymnasio, sive alio quovis loco Conclusiones vel Disputationes Juris, nisi prius ab Illustriss. & Reverendissimo D. Rectore licentiam in scriptis obtinuerit, prævio examine, & approbatione, sub pœnis indictis, aliisque etiam gravioribus arbitrio ejusdem Domini Rectoris. Hoc Edictum, & Catalogus Professorum promulgantur die 18. Octobris; singulique donantur Calendario, ubi descripti sunt dies omnes docendi, & feriandi. Sed nonnisi die 25. Novembris, quæ Sanctæ Catharinæ Virgini Alexandrinæ est sacra, in aula Gymnasii habetur singulis annis Oratio pro Studiorum inchoatione. Attamen a die sexta Novembris auspicantur Lectiones, & ad diem usque vigesimam primam Julii, navant operam suam Professores. Atque is est ordo rei litterariæ in Gymnasio Romano, BENEDICTO XIV. Pontifice, Clemente Argenuillerio Rectore. Quod diu, quod plurimum Ecclesiæ, Urbi, ac bonis artibus sit faustum, felix, fortunatumque.

DE

DE PROFESSORIBUS GYMNASII ROMANI

LIBER SECUNDUS

CAPUT I.

PROFESSORES RHETORICÆ, ET HUMANITATIS.

NICOLAUS PEROTTUS dicitur a Jovio, aliisque Saxoferratensis in Umbria. Quare a Toppio in Bibliotheca dissentit in additionibus Nicodemus quod illum dixerit natum Cavelli prope Capuam. Vir fuit in Sacris Scripturis, Theologia, Græcis, Latinisque litteris versatissimus. Romæ usus est patrocinio Cardinalis Bessarionis, docuit in publicis Scholis Humaniores Litteras, uti narrat Alexander ab Alexandro L. IV. Cap. VI. Genialium dierum. Polybium, aliosque Græcos Latinitate donavit. Martialem Scholiis illustravit. Scripsit Commentarios Latinæ Linguæ, Rudimenta Grammaticæ, de Metris, de conscribendis epistolis, & alia plura. Anno MCDLVIII. creatus est Archiepiscopus Sipontinus. Umbriam, Tusciamque administravit. Bononiæ insignem Orationem habuit de laudibus Friderici III. Imperatoris, cui fuerat a Consilio, & ab eo donatus corona laurea. Obiit ruri prope patriam anno Domini MCDLXXX. De eo Jovius in Elogiis, Volaterranus in Anthropol. Jacobus Bergomensis Lib. XV. Suppl. Chron. Ughellius in Italia Sacra, Morerius, Vossius, aliique.

Domitius Calderinus e Calderia Oppido Veronensis agri docuit in Scholis Urbis tanta gloria, ut, teste Paulo Jovio, omnis obscuritatis illustrator fuerit acclamatus. Verum editis interpretationum Commentariis peracerbas cum æmulis simultates exercuit, quod nimis aculeato dicendi genere uteretur. Perotto infensus fuit. De qua re Alexander ab Alexandro Lib.4. Cap.21. *Nicolaus Perottus Sipontinus Præsul homo fuit accurato ingenio, & lectione multa exercitus: eum Domitius Calderinus, vir ut in ea tempestate, doctus, & æmulatione doctrinæ, & morum dissimilitudine osum habebat; jurgiisque, & conviciis apud suos sectatores plerumque incessebat, sæpiusque apud Studiosos in invidiam illum crimenque vocabat: & ut sunt fere ingenia in explicandis auctoribus, si quid in controversiam veniret, uterque potius, quo pacto diversus ab altero dissentiret, quam quid veræ lectionis esset, rimabatur. Cum autem in Scholis Romæ, eodem tempore, Martialis apophoreta publice lectitarent, cujus hoc disticon fuit.*

In pretio scopas testatur palma fuisse
Ocia sed scopis nunc analecta dabunt.

ita istos versus uterque interpretatus est, ut post multa deblatterata verba vix aliquem sensum illorum ex dictis elicere queas. Tum dat ipse interpretationem; Martialem nempe analectorum nomine indicasse purgamenta cœnarum in pavimento ex testulis confecto depicta, quæ cum solo hæreant, ocia dant scopis. Calderinum ætate, & laude florentem rapida febris eripuit. Funus Romana Academia celebravit, teste Jovio in elogiis. Volaterranus Lib. 21. Anthropol. refert obiisse Calderinum natum annis triginta, ex pestilentia, atque fuisse Apostolicum Secretarium.

Laurentius Valla Romanus, Canonicus Basilicæ Lateranensis, natus est anno MCDXV. Unde fallitur Trithemius in libro de Script. Eccles. asserens *hunc Gram-*

Grammaticorum Principem, *Philosophum*, *Rhetorem*, *& Theologum præstantissimum*, *ingenio subtilem*, *acrem & vehementem*, *Latinam eloquentiam Græcæ præferentem claruisse in Concilio Constantiensi* anno MCDXIV. celebrato. Cum esset ingenio, & stilo acerrimus, plurimorum invidiam in se concitavit. Quare Urbe excedens, Neapolim confugit ad Alphonsum Regem doctorum virorum amantissimum, isque quinquagenarius a Valla Latinam Linguam accepit. At rursus Neapoli novas sibi conflavit inimicitias; & sunt qui scribunt reum illum heterodoxiæ accusatum, evasisse rogum patrocinio Regis, scopis tamen cæsum, & ad palinodiam coactum. At Brucherus in Historia Philosophiæ suspicatur Poggium, qui primus hæc narrat, hanc contumeliam Vallæ affinxisse, quod verisimile non sit tantum virum, in tanta Regis gratia, publico supplicio affectum. Deinde Summi Pontificis Nicolai V. gratiam sibi conciliavit, a quo donatus est stipendio, & Cathedra, & officio Scriptoris Apostolici, in quo munere obiit quinquagenarius, anno MCDLXV. uti ex ejus epitaphio apud Fabricium, & Vossium de Historicis Latinis. Videtur Vallæ ad Urbem reditus contigisse anno MCDLI. cum ei hoc anno Philephus Mediolani agens scripserit his verbis: *Audio te reliquisse Alphonsum Regem*, *& esse Romæ*. *Nec dubito*, *te nihil pro tua prudentia fecisse temere*. *Miror autem cum ab Alphonso honorifice*, *& ut accepi*, *commode tractareris*, *quid Romæ*, *quam Neapoli hoc tempore vitam agere malueris*, *præsertim cum non sis nescius*, *quos fluctus navigaturus sis*. Scripsit Valla de elegantia Latinæ Linguæ, de Dialectica libros tres, de Voluptate & vero bono libros tres, & alia, quæ recenset Oudinus. Plura de Valla habent Bayle in Dict. Hanckius de Rom. rer. Script. Brucherus in Hist. Philos. Vossius aliique.

ENOCH ASCULANUS insignis Rhetoricæ, Græcæ, & Latinæ Linguæ Professor, a Nicolao V. Pontifice Ro-

Romam advocatus eſt, ubi Poeticæ, & Rhetoricæ ſive Humanarum Literarum Cathedram accepit, multaſque Epiſtolas, & Orationes compoſuit, uti ſcribit Petrus Angelus Spera in libro de Nobilitate Profeſſorum Grammaticæ, & Humanitatis. Magnam navavit operam Nicolao Pontifici in libris conquirendis, colligendiſque. Morerius in Dict. Lentus de Clar. Aſcul.

Franciscus Philelphus Tolentinas, Græce, Latineque doctiſſimus, poſtquam Byzantii aliquamdiu eſſet diverſatus, ubi uxorem duxit filiam Emmanuelis Chryſoloræ, rediit in Italiam, Legatus Paleologi Imperatoris ad implorandam Chriſtianorum Principum opem. Docuit primum apud Venetos, Florentinos, Senenſes, Bononienſes, Mediolanenſes, publico ſtipendio, Latinas, Græcaſque Litteras. Et ex ejus epiſtolis colligitur præcipuas Italiæ Academias magnis ſtipendiis illius operam vel conduxiſſe, vel exoptaſſe. Uſus eſt gratia, & patrocinio Eugenii IV. Nicolai V. Alphonſi Neapolitanorum Regis, Franciſci Sfortiæ, & Philippi Mariæ Ducis Mediolanenſium. Denique ſenex docuit in publicis Scholis Urbis, magna cum Auditorum frequentia, uti teſtatur Alexander ab Alexandro Lib. 1. Cap. 23. Genialium Dierum: *Franciſcus Philelphus*, ait, *ætatis ſuæ homo doctus, & fortunatus inter ſui ævi Poetas famam carmine primum auſpicatus eſt; a Principibuſque, qui eo tempore floruerunt, magnis honoribus, & re familiari honeſtatus fuit. Cujus vitia ineuntis adoleſcentiæ poſtquam deferbuere cupiditates, cum jam ætate matura ſeneſceret, magnis poſtea virtutibus emendavit. Is cum ævo ingraveſcente celebris famæ haberetur, & Optimatum rogatu, accerſituque Romam adventaſſet, experiri credo, volens, quantum dicendo valeret, Tuſculanas Quæſtiones Ciceronis publice in Scholis legere aggreſſus eſt. Ad eum quotidie concurſus Studioſorum juvenum, & clari nominis Profeſſorum frequens fiebat. Ipſe-*

ſeque inter legendum firma etiam tunc voce, & latere, novis exquiſitiſque Eloquentiæ generibus, præceptiſque diſcipulos imbuebat, exploratoque judicio ſingula dicendi genera, & Philoſophorum ſcita multo cum nitore, & cultu penſitabat, & rimabatur. Eum ego adoleſcentulus ſenem inter cæteros coævos meos colui, & obſervavi. Id contigiſſe videtur vel annis extremis Pii II. vel ſub Paulo II. quo tempore Philelphus ſenium agebat. Et anno MCDLX. adhuc Mediolani docebat, uti ex ejus epiſtolis, quæ editæ ſunt Romæ ineunte hoc ſæculo decimo octavo. Vertit Philelphus e Græco in Latinum Dionis Pruſenſis librum unum, Hippocratis libros de flatibus, & paſſionibus corporis, Rhetoricam Ariſtotelis, & ex Plutarcho nonnullas illuſtrium virorum vitas. Scripſit verſibus Sfortiadorum libros novem, Satyrarum libros ſex, Lyricorum libros ſex, & Græca Carmina plurima. Edidit etiam Conviviorum libros duos, de Pietate librum, de morali diſciplina libros octo, deque vita Nicolai V. libros duos, Epiſtolas, & Orationes plures. Deceſſit nonagenarius Bononiæ, adeo diſſipatis rei domeſticæ copiis, ut, teſte Jovio, ad efferendum funus & cubiculi, & coquinæ inſtrumenta venierint. De eo Jovius in elogiis, Voſſius in libro de Hiſtoricis Latinis, Jacobus Philippus Bergomenſis in Suppl. Chron. lib.15. Volaterranus Lib. 21. Anthrop. aliique.

Pomponium Lætum præclariſſimum Laurentii Vallæ diſcipulum Jovius Sanctoſeverinatem in Provincia Salernitana, Volaterranus, & Barrius Calabrum aſſerunt. Paulum II. infenſum habuit cum Platina, & Callimacho. At beneficio Sixti IV. & Innocentii VIII. ſtipendium, & Cathedram Humaniorum litterarum obtinuit. Teſtis eſt Jovius Romanam juventutem tanto ſtudio ad audiendum Lætum confluxiſſe, ut pluribus horis antea præoccuparet ſubſellia; ac in ſuggeſtu ſummam laudem promeruiſſe, quamvis in familiari ſermone bal-

balbutire esset solitus. Utebatur simplici, ac frugali genere vivendi. Domi suæ Academiam doctorum virorum instituit. De qua re Volaterranus Lib. 21. *Pomponius natione Calaber Græcorum ignarus, tantum antiquarium se se factitaverat, ac si qua nomina exoleta ac portentosa invenerat, Scholis ostentabat. Juventutem Romanam erudiit, labore alioquim assiduo, noctibus totis vigilabat, libros ipsemet scriptitando, simul & discebat, & proficiebat. Ex salario, & discipulorum mercedibus parvum agellum, & domunculam in Quirinali sibi paraverat, ubi sodalitatem litteratorum, ut ipse appellabat, instituit: in qua Urbis natalem, & Romulum coluit.* Scripsit Compendium Grammaticæ, De Romanis Cæsaribus, De Antiquitatibus Urbis, Vitas Sallustii, & Statii. Tum alia, quæ typis haud commissa fuere. Septuagenarius vivis excessit, cum gelidissimo vini potu ventriculi calorem oppressisset. Elatus est Auditorum humeris, honestante funus familia Alexandri VI. Pontificis, & laudante Marso Oratore, uti a Jovio narratur. Inopem obiisse testatur Valerianus. Jacet in Ecclesia S. Salvatoris in Lauro, ejusque tumulo hæc inscripta sunt Carmina.

Hic jacet exigua Lætus Pomponius urna
Cujus honos merito pulsat utrumque polum.
Lætus erat Romæ Vates sublimis, & idem
Rhetor, nunc Campis Lætior Elisiis.
Domitius Palladius Pos.

Ejus vitam scripsit Sabellicus discipulus. Laudatur a Jovio, Vossio in libro de Historicis Latinis, Hanchio, Toppio, & Nicodemo in additionibus ad Toppium.

PORCELLIUS Poeta, teste Volaterrano, eodem tempore in Urbe profitebatur. De quo ita ait Volaterranus: *Porcellius Poeta Neapolitanus, verum ipse Romanus dici malebat, ubi vixit, & extinctus est admodum senex: vir absque labore, ac doctrina, in Scholis eadem quo-*

quotannis fere & lectitabat, & vernacula lingua enarrabat: tantum carmina, quibus omnia referſit natura faciebat, non tam bona, quam facilia, & pene extemporalia. Viro tamen hujuſmodi admirator non defuit Fredericus Urbini Dux, qui res ſuas ab eo conſcribi voluit. Toppius ſcribit, nonnulla Porcellii Carmina Pariſiis edita anno Domini MDLIX. inter Opuſcula Poetarum a Colineo collecta.

Chalcidium quoque hoc tempore Profeſſorem in Urbe egiſſe Volaterranus teſtatur: *Eodem tempore*, ait, *in Urbe Pomponius Lætus, Porcellius, & Chalcidius profitebantur*. Tum de Chalcidio ſubdit: *Chalcidius Græcorum non erat ignarus, nec imperitus Grammaticus, attamen infans, & abſque genio. Dictionibus in primis invigilabat. Lexiconque condiderat, quod obitu ipſius ſuperveniente, Jovinianus ejus diſcipulus ſibi vindicavit.*

Joannes Sulpicius Verulanus Profeſſor Humanarum Litterarum ſub Innocentio VIII. primus hoc ſæculo Tragœdias, Comœdiaſque agendi modis Muſicis uſum reſtituit. Ita ipſe teſtatur in editione Vitruvii, *De Architectura*, in cujus epiſtola dedicatoria ad Cardinalem Riarium, laudans hujus Cardinalis magnificentiam in operibus publicis conſtruendis, ait: *Tu enim primus Tragœdiæ, quam nos juventutem excitandi gratia, & agere, & cantare primi hoc ævo docuimus (nam ejuſmodi actionem jam multis ſæculis Roma non viderat) in medio foro pulpitum ad quinque pedum altitudinem erectum pulcherrime exornaſti. Eamdemque poſtquam in Hadriani mole Divo Innocentio ſpectante eſt acta, rurſum intra tuos penates tamquam in media Circi cavea toto conſeſſu, umbraculis tecto admiſſo populo, & pluribus tui Ordinis ſpectatoribus honorifice excepiſti. Tu etiam primus picturatæ ſcenæ faciem, quum Pomponiani Comœdiam agerent nostro ſæculo oſtendiſti: quare a*

te Theatrum novum tota Urbs magnis votis expectat. Pomponianorum nomine indicantur viri docti, qui ex Academia erant Pomponii Læti. Ex eadem epistola colligitur Innocentium VIII. cogitasse nobile ædificium publicis Scholis construere: *Innocentius*, ait, *imposito bellis fine, Prætorio suburbano paracto, agilitatis certaminibus, & equitum concursionibus, dotalibusque & sumptuariis legibus revocatis ... Tum Floræ Campus, tum Circus Flaminius lateribus aptissime sternitur .... De Gymnasio nostro evertendo, & magnifice construendo (quod utinam præoccupasses: ibi enim cotidiana omnium disciplinarum eduntur spectacula) prudentissimi Reformatores jam injere consilium*. Primus omnium edidit Vitruvii libros de Architectura. Scripsit commentaria in Lucani Pharsaliam, libros duos *de Re Militari*, Librum *de Moribus*, *Præludia Grammatica*. Bayle in Diction. Morerius in Dictionar. Spera Lib. 4. de Nobil. Profess. Gram. & Human.

Andreas Brenta eximius Philosophiæ, & Humanitatis Professor docuit in Scholis Urbis, Græce, Latineque Rhetoricam, ediditque præclara Opera, uti testatur Petrus Angelus Spera Lib.3. de Nobilitate Professorum Grammaticæ. Obiit anno MCDLXXXIV. florente ætate, cum esset a conscribendis epistolis Oliverio Cardinali Carafæ. Vertit in Latinum Hippocratem de Insomniis, & de natura hominum. Scripsit Orationes, & Carmina, & Syntagma Rhetoricum. Fuit Patavinus, docuitque sub Sixto IV. De eo Pappadop. Tom.2. Lib.2. Capite 9. Gymnasii Patav.

Bartolomæus Partenius Brixiensis doctissimus Græcæ, Latinæque litteraturæ profitebatur in Urbe circa annum MCCCCLXXXIX. uti refert Ghilinus in Theatro Litteratorum. Vertit in Latinum Thucididem. Edidit: *Traduzzione degl' amori di Leucippo, e di Cletofonte dall' idioma Greco in versi Latini*. Morerius.

An-

Antonius Flaminius ex Oppido Bizini in Sicilia circa annos MCDLXXXIV. & MDII. docuit in Scholis Urbis politiores litteras, in quibus, uti etiam in Græcis disciplinis erat versatissimus. Hujus hominis ingenium ita describit Joannes Pierius Valerianus Lib. I. de infelicitate Litteratorum: *Antonius Flaminius natione Siculus, cujus prælectionibus Roma longa annorum serie nihil habuit eruditius, vitam imprimis eo infelicitatis genere perduxit, quod nullius umquam neque docti, neque indocti hominis familiaritate, commerciove delectatus est; non famulum, non servum habuit, neminem umquam ad cœnam adhibuit, neque aliorum ipse mensas affectavit, quod faustum aliquis dicat, nisi solitudine ipsa, & molestum, & periculosum esset. Is autem inopinata præventus morte, a caupone viciniæ, qui quotidiana edulia homini venditabat, cunctationem admirante, quod jam triduum non apparuisset, & per hortuli fenestrellam quamdam ingresso, inter libros, quos humi stratas, stratus & ipse lectitare consueverat, sempiterno oppressus somno repertus est.* Lucius Marineus in suis epistolis sæpe, & plurimum extollit Antonii Flaminii doctrinam, morumque probitatem. Edidit *de Accentricis, Epycidis, & obsidibus volumina duo.* Mongitorius in Bibliot. Sicula, Spera Lib. 4. de Nobil. Profess. Gramm. Diversus est ab Antonio Flaminio Imolensi, de quo Ghilinus in Theatro Litteratorum.

Joannes Regius Venetus, Theodori Gazæ discipulus, doctrina, & ingenio summis hoc tempore viris conferri poterat, ut ait Volaterranus. Inter Professores Gymnasii Romani recensetur a Joanne Pierio Variano. Illum Innocentius VIII. præfecit Vaticanæ Bibliothecæ. At sub Alexandro VI. exagitatus Viterbium secessit, ibique veneno extinctus dicitur a Valeriano Lib. I. de infelicitate Litteratorum. Ejus bona, scriptaque in Plutarchum periere.

THOMAS INGERANNIS Volaterranus, alio nomine PHÆDRUS vocatus, dicitur a Valeriano *Romanæ Cathedræ decus, & ornamentum*, quo nullus ætate illa fuit eloquentior, ac vehementior in dicendo. Præfuit etiam Vaticanæ Bibliothecæ. Misere periit, rem ita narrante Valeriano: *dum mula media in Urbe vehitur, junctis factus obviam bubalis, qui visendæ magnitudinis carrucam trahebant: consternata siquidem mula, bubalisque identidem perterrefactis, simul ab ea calcitrosa excussus est tam magnæ corporaturæ vir, quantum hominem nostis, simul a plaustro superatus, quamvis in rotarum medium intervallum incidens elisionem evitarit, corrupto tamen præ timore, & gravi casu intra viscera sanguine, multa inde longæ, & incommodæ valetudinis incommoda perpessus in ejusmodi ærumna, vita functus est.*

PHILIPPUS BEROALDUS junior, ut a Philippo Beroaldo patre, viro doctissimo, & olim Professore Parisiensi distinguatur, Bononiensis, magnæ vir litteraturæ, postquam in patria docuisset, Romæ docuit publica mercede, magna cum eloquentia, & facundia. Joanni Cardinali Mediceo charus, & a secretis, eo ad Pontificatum evecto, sub nomine Leonis X. constitutus est anno Domini MDXIV. primus Præpositus Romanæ Academiæ. Phædro e vivis sublato, ei successit anno MDXVI. in Vaticanæ Bibliothecæ præposituram. At majoribus beneficii destitutus ex mœrore obiit, teste Joanne Pierio Valeriano. De eo Vossius, Morerius, Bayle & alii.

CAMILLUS PORTIUS Romanus *quantæ fuerit celebritatis*, ait Joannes Pierius Valerianus, *ignorat nemo, sive ille Romanam Cathedram magno omnium stupore, & admiratione decoraret, sive pro rostris declamaret, ut nihil ejus dictione suavius, nihil jucundius, nihil expolitius haberetur. Is tamen simul ac a Leone X. Pontifice Maximo Aprutinæ est Ecclesiæ præfectus,*

ctus, acerbissima diuturni cujusdam morbi nulli Medicorum cogniti correptus inclementia, postquam miserabili cruciatu menses plurimos decubuit afflictatus, morbi demum ejus truculentia, & totius corporis doloribus oppressus virente adhuc ætate animam egit increbili apud omnes sui relicto desiderio. Fuerat ante Episcopatum Canonicus Vaticanæ Basilicæ, & Capellanus Romanæ Academiæ, uti colligitur ex Constitutione *Quam omnibus* anno MDXIV. a Leone X. promulgata. Donatus est Aprutino Sacerdotio anno MDXVII. obiit anno MDXXII. uti refert Ughellus.

Donatus Polius Florentinus, Romanæ Cathedræ Professor, Leonisque X. familiaritate non ignobilis, in quo multæ erant, & reconditæ litteræ, eloquendi vis non erat, memoratur a Valeriano Lib. I. de infelicitate Litteratorum, & Spera Lib.4. de Nobil. Professorum Grammaticæ, & Humanitatis. Ejus necem ita refert Valerianus: *Is a quodam puero, qui homini serviebat, spe prædæ, noctu adacto in frontem malleo trucidatus est, cum alioquin pauperrimus vitam semper egisset duram, & insigni mendicitate miserabilem.*

Janus Parrhasius sive Joannes Parisius Consentinus natus est anno MCDLXX. duxitque uxorem Demetrii Chalcondylis filiam. Docuit Mediolani primum, tanta gloria, ut inter ejus auditores Trivultius summus armorum Dux sexagenarius conspiceretur. Mediolano excedere coactus conspiratione Ludimagistrorum, a Leone X. accepit Cathedram Humanarum Litterarum in Gymnasio Romano, hisce litteris, quas e Bibliotheca S. Joannis ad Carbonariam Neapoli edidit Toppius: *Leo Papa X. Dilecte fili salutem, & Apostolicam benedictionem. Cupientes ut Romanum Gymnasium optimis Doctoribus abundet, quo ii, qui se bonis artibus dediderunt ea ex re percipere fructus uberiores possint; de tua in studiis mitioribus doctrina certiores facti, ad*

ea

ea docenda, profitendaque Romæ publice te eligimus, ſtatuimuſque, ut ſingulis annis ducentos aureos haberes. Quamobrem hortamur te, ut ad Urbem quamprimum te conferas: libenti enim, & paterno animo te videbimus. Datum Romæ apud S. Petrum ſub annulo Piſcatoris. Die XXVIII. *Septembris* MDXIII. *Anno ſecundo.* Sed tanti ſuggeſtus honore, diu perfrui illum non potuiſſe ſcribit Jovius, coactum articulari morbo redire in patriam, ubi ſupremum obiit. Edidit Commentarios doctiſſimos in Claudianum, & in Artem Poeticam Q. Horatii Flacci, Annotationes in Ovidium, & Orationem Ciceronis pro Milone, & Epiſtolas ad Atticum, Librum de rebus per epiſtolam quæſitis, Compendium Rhetoricæ ex optimis utriuſque Linguæ Auctoribus excerptum. Alia Parrhaſii Opera in Livium, Florum, Tacitum, Cæſarem, Valerium Flaccum, Virgilium, Juvenalem, Tibullum, Perſium, Epiſtolas plures, & Carmina, quæ typis commiſſa non ſunt, aſſeruari Neapoli in Bibliotheca S. Joannis ad Carbonariam teſtantur Toppius in Bibliotheca, & Quatromanus in ſua Conſentiæ deſcriptione. De eo Jovius in elogiis, Barrius Lib. 1. Cap. 7. de antiqu. Calabriæ, Nicodemus in additionibus ad Toppii Bibliothecam, Barthius in Adverſ. Lib. 21. Cap. 10. Bayle in Dictionario.

Nicocus de Roggiano Oppido prope Conſentiam Orator, & Poeta dicitur Jano Parrhaſio ſucceſſiſſe in Romana Cathedra a Petro Angelo Spera Lib. 4. de Nobil. Profeſ. Gramm. & a Toppio in Bibliotheca Neapolitana. Edidit verſibus libros quatuor *Sylvarum de conqueſtu Italiæ, de rebus ſacris.*

Augustus Valdus ſeu Baldus, Patavinus, teſte Voſſio de Hiſtoricis Latinis, Pomponii Læti Cathedram obtinuit, ac annis quadraginta, Latinas, Græcaſque Litteras docuit juventutem, obiitque paulo poſt Urbis direptionem. De eo ita ſcribit Joannes Pierius

Va-

Valerianus: *Augustus Valdus Patavinus civis, qui Romæ per tot annos bonas litteras tantis ab eo vigiliis, sudoribus, & peregrinationibus acquisitas professus erat, qui non solum voce, verum etiam scriptis eruditionem omnifariam ab interitu vindicabat; quam autem miserabili mortis genere vitam finiit. Incidit enim in Romanam cladem Hispanorum illam, & Germanorum prædonum sæviciam acerbissimam, cujus ante oculos direpta domo, ipse in vinculis habitus, preciosissimam librorum suppellectilem, laboresque illos suos, quos præsertim in Plinium elucubrabat coram dilacerari, & in usum culinæ incendi conspexit, & in eo mærore omnibus aliis incommodis conflictatus propter arrogantem eorum crudelitatem, quibus nihil umquam fuit improbius, dum modicæ fortunæ vir insatiabilem barbarorum sitim tributis explere nequit, qui omne senectutis suæ viaticum jam excusserant e loculis, post cruciatus varios fame demum consumptus perhibetur.*

Petrus Marsus e Marsorum regione, in Neapolitano Regno, vir doctissimus, Canonicus S. Laurentii in Damaso, docuit aliquando in Romano Gymnasio Humanas Litteras. Edidit Commentarios in Ciceronem *de Officiis*, *de Amicitia*, *de Senectute*, atque Cardinali Riario dicavit, testatus, se mox editurum alios Commentarios in *Tusculanas Ciceronis Questiones*, in libros *de Finibus*, & in Horatium. Terentium quoque, Silium, & librum tertium Ciceronis *de natura Deorum* notis illustravit. Præterea edidit *Orationem in die Ascentionis de immortalitate animæ ad Rev. in Christo Patrem Dominum Raphaelem tit. S. Georgii Cardinalem*; *Panegyricum Innocentio VIII. dicatum in memoriam S. Joannis Baptistæ*; *Orationem dictam in die S. Stephani primi Martyris*; *Panegyricum in memoriam S. Augustini Ecclesiæ Doctoris eximii*. Sabellicus in Dialogo de Latinæ Linguæ Reparatoribus postquam plura de Pauli Marsi lau-

laudibus dixerit, addit: *Præstitit itaque is in communem usum omnino aliquid, sed multo plura ejus conterraneus Petrus Marsus Cesensis. Is non ad Poetas solum explicandos, sed ad Oratores quoque, & Philosophos studium adjecit. Extant ejus in Silium Italicum Commentarii multa eruditione referti; sed longe utiliora, quæ in Ciceronis Opera conscripsit: eloquens ut Pomponii Auditorem agnoscas, & quod plus est, propemodum Philosophus: sed quantuscumque in Philosophia est, eum Argyropoli contubernium effecit.* Unde patet Marsum fuisse discipulum Pomponii Læti, & Argyropoli, diversumque a Paulo Marso Piscinensi, viro etiam doctissimo. Jacet in Ecclesia S. Laurentii in Damaso cum hac inscriptione relata a Schradero in Monum. Ital.

PETRO MARSO
ÆDIS HVIVS D. LAVRENTII CANONICO
VIRO DOCTISSIMO, ET INTEGERRIMO
BONORVM OMNIVM HONESTATO VOTISQVE EXPETITO
ASCANIVS MARSVS PATRVO BENEMERENTI P.
VIX. ANN. LXX. MEN. II.

De Marso videndi Nicolaus Toppius in Bibl. Neap. & in additionibus Leonardus Nicodemus, & Bayle in Dictionario.

Antonius Amiternus ita dictus ab ejus patria prope Aquilam, Clementem VII. Summum Pontificem Humanis Litteris instituit, quas etiam e Cathedra docuit. Quam misere perierit describitur his verbis a Joanne Pierio Valeriano: *Antonius Amiterninus Cathedra Romana celebris, Julii Medici Cardinalis, qui nunc Summus Pontifex est in Grammaticis, & Oratoria præceptor, anno antea, quam is ad Pontificatum ascenderet, peste Hadrianea Romæ sæviente profugerat. Inde librorum, scriptorumque suorum desiderio incensus, ut hujusmodi suppellectilem, vel ut nonnulli volunt, reconditam pecuniam auferret, reversus Romam, & demum*

mum suam ingressus, ubi familiares sui, eo morbo contaminati interierant, ipse quoque contactus e vestigio, dum abitionem parat, Aquilam profecturus senex, æger, & corpore, & animo confectus, quadragesimo ab Urbe lapide intra hospitium, vel a nemine in diversorium receptus, vel ipse nulli satis fidens, ut procellosam tamen cœli tempestatem, quæ large cadente pluvia oborta erat per noctem evitaret, in proximi Templi cujusdam vetustate prærupti pronum se conjecerat, noctem ibi pro foribus quieturus, mane autem a viatoribus ibidem repertus est exanimatus. Hunc edidisse nonnulla Carmina, & successisse Petro Marso in Romana Cathedra affirmat Petrus Angelus Spera.

Antonius Tilesius Consentinus excelluit gloria Oratoriæ artis, atque Poeticæ, in Romano Gymnasio. Edidit doctissimum Commentarium *De Coronarum generibus*, librumque *De Coloribus*, notasque in Horatium, librum Elegiarum, Tragœdiam, cui titulus *Imber aureus*, & alia quædam. Docuit etiam Mediolani, uti testatur Gesnerus in Bibliotheca, qui Telesium magnis laudibus extollit. Videndi de Antonio Tilesio Toppius in Bibliotheca Neapolitana, Nicodemus in Additionibus, Jovius in elogiis, Barrius de antiqu. Calab. Lib. 2. Capite 7. Quattromanus in descriptione Consentiæ, aliique.

Lazarus Bonamicus Bassianensis Linguarum, & Antiquitatis peritissimus, a Reginaldo Polo Romam ductus est anno MDXXV. ubi Eloquentiam, Humanasque Litteras e Cathedra tradidit. Direpta deinde Urbe, cum libros, scriptaque sua amisisset, Patavium se contulit, ibique professus est, aucta consueta aureorum ducentorum mercede; neque Clemente VII. invitante, adduci potuit, ut ad Urbem rediret, neque a Bononiensibus magna promittentibus stipendia, Patavino Gymnasio potuit amoveri. Obiit Patavii anno MDLII. major se-

ptuagenario. Ejus nonnisi quædam Epistolæ, ac Orationes supersunt. Laudatur a Thuano Hist. Lib. 11. Spera Lib. 3. de Nobil. Profes. Gram. Ghilino in Theatro Litterat. Morerio in Dictionario.

Leonardus Marsus Professor Rhetoricæ hora matutina sub Paulo III. annis MDXXXIX. & MDXLII. stipendio florenorum CDXXV.

Nicolaus Scevola iisdem annis, Rhetoricam profitebatur, stipendio eodem.

Joannes Baptista Pius sub Paulo III. Rhetoricam hora vespertina tradebat, stipendio florenorum DCCCVIII. De eo Jovius in elogiis: *Non erit ullo seculo agrestibus præsertim Grammaticis ingratum Pii nomen, urbanis autem, & elegantibus viris numquam injucundum. Robusto enim ingenio, tenacique memoria prævalidus, doctissimi famam meruit, quum obscuros auctores interpretandos suscepisset, inepta quidem Beroaldi præceptoris æmulatione, cujus in Asinum Apuleii Commentationes exierant; in iis fuere Fulgentius, Sidonius, & e Poetis Plautus, Lucretius, & Valerius Flaccus. Exoleta enim rancidæ vetustatis vocabula delectu insano sectabatur, admirante quidem discipulorum inscia turba, quum plane a non insulsissimis rideretur. Siquidem ejus sermo, stylusque, Oscorum, & Aborigenum linguam pingui atque aspera novitate referebant, quam nonnulli lascive ludentes discere percuperent, nisi contagiosi vitii periculo terrerentur. Factum autem brevi est, ut ea obsoletæ, & ridendæ passim elocutionis verba, tamquam portenta in scenam transierint, confecta scilicet a lepidis ingeniis mirabili fabula... Cæterum Pius quadrato ingenio eos nasutorum rumores contemsit, sua conscientia profecto felix, quod neminem se videre diceret, eruditi nomine dignum, qui de vi, & tota facultate vel abstrusæ lectionis interrogatus, præclare, & constanter prolato præsentis doctrinæ thesauro minime responderet.*

ret. Id enim ipse vegeta rerum omnium, & in sene quidem admirabili recordatione, tam probe, quam superbe præstare erat solitus. Sed vel sero ita explosi styli vitium agnovit, ut se totum ad Ciceronem reciperet, & multa in eo elucidando commentaretur. Eum postremo quum Bononiæ, Mediolani, & Lucæ per quinquaginta annos docuisset, Paulus Pontifex tamquam veterem suum familiarem in Urbem accivit, publicoque in munere defunctus est octogenarius. Jacet in Ecclesia S. Eustachii.

Cæsareus Cosentinus Professor Rhetoricæ ab anno MDXLVIII. sub Paulo III. usque ad annum MDLXVII. sub Pio V. stipendio ducentorum aureorum.

Romulus Amaseus Utinensis, stipendio florenorum MCDXIII. Rhetoricam docuit in Scholis Urbis sub Paulo III. hora vespertina. Docuerat circa annum MDXX. Græcas litteras iu Gymnasio Patavino. Xenophontis libros de Cyri minoris expeditione in Latinum vertit, itemque Pausaniæ. Edidit libros duos de dignitate Linquæ Latinæ adversus Etruscos, & de ratione instituendi. De eo Bayle in Dictionario, & Morerius, & Pappadopoli.

Sylvius Antonianus ex Oppido Castelli Dioecesis Pennensis natus anno MDXL. obscuro genere, favore Othonis Truchsesii Cardinalis Augustani præclarorum ingeniorum fautoris munificentissimi stipendia accepit, quorum subsidio Latinam Græcamque linguam, omnesque artes liberales didicit. Puer undecim annorum in prandio quodam a Cardinali Francisco Pisano instructo pluribus sui Ordinis viris, extemporarium Carmen ad Lyræ sonum edidit, tum in laudem Cardinalis Medicei qui postea Pius IV. fuit, tum in alia argumenta. Eumdem cum audivisset Hercules Dux Ferrariæ, qui Romam venerat gratulatum Marcello II. Pontifici, Ferrariam duxit, ac ibidem in publico Gymnasio Eloquentiam, & Humaniores Litteras decimum sextum annum agentem

festis diebus extra ordinem docere præcepit, quod magna Auditorum frequentia præstitit. Ibidem Philosophiam, & Jurisprudentiam didicit, donatusque est laurea in Ferrariensium Jurisconsultorum Collegio. Hercule Estensi mortuo, & ad Pontificatum evecto Pio IV. cui puer supremum Ecclesiæ regimen versibus prænuntiaverat, Romam venit, ædem & victum in Palatio accepit, atque Cardinali Boromæo fuit ab epistolis, quocum Mediolanum se contulit, & Mediolanensis Concilii Acta conscripsit. Pio IV. jubente, Cathedram Humaniorum Litterarum in Romano Gymnasio moderatus est anno MDLXIII. hora vespertina stipendio ducentorum aureorum, & viros doctissimos habuit auditores; eoque die quo primum cœpit explicare Ciceronis Orationem pro Marcello, tanta fuit frequentia, ut viginti quinque adfuerint Cardinales. Tum anno sequenti datus est Coadiutor cum futura successione, eodemque stipendio, Camillo Perusco Rectori Romanæ Academiæ. Sub Pio V. Pontifice, cum Borromæus Cardinalis Mediolanum reversus esset, Sylvius Romæ mansit, ac initiatus Sacerdotio, totum se Theologicis studiis, atque Philippo Nerio instituendum tradidit. Deinde fuit a secretis Collegio Cardinalium, & Congregationi moderanti res Episcoporum sub Sixto V. tum supplicum libellorum Magister sub Gregorio XIII. & Cubiculi Pontificii Præfectus, Secretarius Brevium, Canonicus Basilicæ Vaticanæ sub Clemente VIII. a quo tandem in Cardinalium Ordinem adscriptus est, anno MDXCVIII. Claruit non minus litteris, quam pietate. Obiit anno MDCIII. ætatis suæ LXIII. Scripsit præter plura Carmina, & Orationes, *Librum de Christiana puerorum educatione*, *Dissertationem de obscuratione Solis in morte Christi*, *De successione Apostolica*, *De stylo Ecclesiastico*, *De primatu S. Petri*, *Lucubrationes in Rhetoricam Aristotelis*, *& in Orationes Ciceronis*. Ejus vitam edidit Joseph Castalio. Laudatur a Card.

a Card. Valerio in suis epistolis, Jano Nicio in Pinacotheca, Ghilino in Theatro Litteratorum, Ciacconio in vitis Cardinalium, Toppio in Bibliotheca Neapolitana, Nicodemo in additionibus, Bayle in Dictionario.

JOANNES BAPTISTA CAMOTIUS anno MDLXXVI. sub Gregorio XIII. Pontifice, Rhetoricam mane profitebatur stipendio centum aureorum. Is nobili genere Asyli in agro Tarvisino natus, Medicinæ, Philosophiæ, & Linguarum Orientalium fuit peritissimus, præsertim Græcæ linguæ peritia nulli secundus. Philosophiam docuit Bononiæ sub Julio III. & in Maceratensi Gymnasio sub Paulo IV. indeque a Pio IV. Romam accitus docuit in Scholis Urbis Rhetoricam, simulque vertendis Sanctorum Patrum Operibus incubuit. Obiit sexagenarius anno MDLXXXI. Emendavit Opera Theophrasti, & Aristotelis, ediditque Commentarios in eorum Metaphysica. Vertit latine Physica Pselli, & Comm. Olympiodori in Meteora. Extant etiam ejus Orationes aliquot, & Græca Poemata. A Simlero in Bibliot. dicitur in Græcis litteris incomparabilis. De eo Tuanus in Elogiis, Pappadopoli de Gymn. Patav. Tom. 2. Lib. 5. Cap. 30.

THOMAS CORREA eodem tempore, eodemque stipendio eidem muneri incumbebat, usque ad annum MDLXXXII. quo ei solvebantur aurei ducenti. Is natione fuit Lusitanus, Conimbricensis, Græce, Latineque doctissimus, primum Panormi docuit, tum Romæ; simulque feriatis diebus in Dominicanorum Gymnasio de rebus curiosissimis, summa verborum, ac sententiarum elegantia disserebat, uti testatur Nicolaus Antonius in Bibliotheca Hispana, addens: *Jesuitarum sodalitio, cui adscriptus vixerat, olim relicto, aversum ab iis animum, qui in Collegio Romano humaniora Studia profitebantur, viris eruditissimis semper ostendit*. Deinde magnis stipendiis a Bononiensibus conductus, ibi extitit dicendi recteque scribendi Magister. Obiit anno MDXCV. æta-

ætatis ſuæ LVIII. tumulatus in Bononienſi Eccleſia Carmelitarum. Edidit *Explanationes in librum de Arte Poetica Horatii*: *Libros quinque de Eloquentia*: *De toto eo Poematis genere, quod Epigramma vulgo dicitur, & de iis, quæ ad illud pertinent Libellum*: *De Elegia libellum*: *Logicam*: *Orationem in Romano Gymnaſio de antiquitate dignitateque Poeſis, & Poetarum differentia*, *Orationes varias*. Laudatur a Nicolao Antonio in Bibl. Hiſp. Jano Nicio Erithræo in Pinacotheca, Hieronymo Ghilino in Theatro Litteratorum.

MARCUS ANTONIUS MURETUS Lemovicenſis, inſignis Juriſconſultus, Philoſophus, Orator, Poeta, primum docuit in patria, Venetiiſque, mox a Card. Hippolito Eſtenſi Romam vocatus, docuit in Scholis Urbis Philoſophiam Moralem, tum Pandectas, denique anno MDLXXVI. ſub Gregorio XIII. Rhetoricam, hora veſpertina, ſtipendio aureorum quingentorum, ſimul cum Camotio, & Correa Profeſſoribus matutinis; & anno Domini MDLXXXII. ſtipendio aureorum ſeptingentorum. A Stephano Battorio Polonorum Rege magnis præmiis ad docendum apud Polonos invitatus, noluit Romana Cathedra diſcedere. Novem ante mortem annis, totum ſe pieti, ſacriſque ſtudiis dedit, ac inter Preſbyteros cooptatus magna religione quotidie Sacrum fecit. Deceſſit anno MDLXXXV. anno ætatis ſuæ ſexageſimo, jacetque in Eccleſia Deo Trino, & Uno in Colle Hortorum dicata. Edidit *Orationum volumina duo*: *Varias Lectiones*: *Poemata*: *Hymnos ſacros*: *Diſputationes in librum primum Pandectarum*: *De Legibus & Senatuſconſultis*: *De Conſtitutionibus Principum*: *De officio ejus, cui mandata eſt juriſdictio*: *Tractatum de Juriſdictione & imperio*: *Commentarios in Titulos ad materiam juriſdictionis pertinentes*: *Commentarios in Æthica, Oeconomica, Rhetorica Ariſtotelis*: *Topicorum Interpretationes*: *In libros duos Platonis de Republica*: *Notas in Xeno-*

Xenophontem : Commentarios in Tacitum : Notas in Sallustium , & in Ciceronem de Officiis , & de Finibus : Commentarios & Notas in Orationes Ciceronis , Terentium Horatium , Catullum , Tibullum , Propertium . Laudatur a Jano Nicio Erithræo in Pinacotheca , Ghilino in Theatro Litteratorum .

Paulus Vialardus Gregorio XIII. Pontifice , Rectore Cæsare de Grassis , anno MDLXXXVII. Rhetoricam profitebatur hora matutina , honorario aureorum CL.

Pompeus Ugonius Romanus , Clericus Beneficiatus Vaticanæ Basilicæ , cujus eloquentia summis laudibus commendatur a Jano Nicio Erithræo in Pinacotheca , auspicatus est munus litterarium in Romano Gymnasio , anno MDLXXXVII. Sixto V. Pontifice , & Horatio Burghesio Rectore , eoque functus est annis viginti septem ; quo tempore pervenerat ejus stipendium ad aureos fere quadringentos . Scripsit Orationes plures , Historiamque illarum Ecclesiarum , quæ per dies singulos Quadragesimæ visitantur . Obiit anno MDCIV. Mentionem ejus faciunt Janus Nicius loco citato , Mandosius in Bibliotheca Romana , Maraccius in Bibliotheca Mariana .

Mauritius Bressius Gratianopolitanus eodem anno MDLXXXVII. hora matutina sedebat in Rhetoricæ Cathedra , eique solvebantur aurei ducenti . Extant quædam ejus Orationes .

Aldus Manutius Venetus , Pauli filius , Professor Humanarum Litterarum magni nominis , dictus *junior* , ut ab Aldo avo distinguatur , postquam in Gymnasiis Bononiensi , & Pisano e Cathedra disseruisset , Romam venit , Sixto V. Pontifice , ac hospitium , & cibum in Vaticanis ædibus accepit , quod magna rei domesticæ inopia premeretur , ut illi necesse fuerit pecuniam fœnori accipere , ad adsportandam in Urbem Bibliothecam suam . Uxore dimissa , tamquam contra leges ducta , profiteri cæpit in Gymnasio anno MDLXXXVIII.

Hu-

Humaniores Litteras, ſtipendio aureorum ducentorum, eique muneri novem annis incubuit. At teſtatur Janus Nicius Erithræus in Pinacotheca ad audiendum tantum virum e Cathedra docentem vel paucos, vel nullos ſe contuliſſe. Ciceronis Opera illuſtravit. Scripſit de quæſitis per epiſtolas libros tres, Orthographiam, notas ad Cenſorinum de die Natali, multaque præterea Etruſco ſermone. Obiit in Urbe, anno MDXCVII. Clemente VIII. Pontifice. Paulus Manutius ejus pater ſub Pio IV. & Pio V. præerat in Urbe ſacris libris emendandis, accurateque edendis, quo officio functus jam fuerat apud Bononienſes, atque hoc nomine occurrit in Catalogis Profeſſorum, ſtipendio aureorum quingentorum. Is ſcholiis, notiſque Ciceronis Epiſtolas, & Orationes, Virgiliique Georgica, atque Bucolica illuſtravit; ſcripſitque Antiquitatum Romanarum libros quatuor, Apophtegmatum ex optimis utriuſque linguæ Scriptoribus libros octo, Epiſtolas, Orationeſque.

Jacobus Marchesettus Piſaurenſis primum Mathematicam, tum anno MDXCIX. Rhetoricam docuit in Scholis Urbis, hora veſpertina uſque ad annum MDCV. ſimul cum Pompeo Ugonio Profeſſore matutino, ejuſque ſtipendium excedebat aureos tercentos.

Bernardus Gulielmus Sanſovinus ſucceſſit Ugonio anno MDCXIV. ſtipendio centum aureorum, ſoluſque in Gymnaſio Rhetoricis rebus incubuit uſque ad annum Domini MDCXX.

Henricus Chiffelius Antuerpienſis in illius locum ſubrogatus eſt, tenui ſtipendio, ac annis triginta quatuor ſuam operam præſtitit, denique ejus ſtipendium excedebat aureos ducentos. Solus hoc munere functus eſt uſque ad annum MDCXXVIII. quum Urbanus VIII. in hujus muneris partem Auguſtinum Maſcardum accerſivit. Scripſit Chiffelius *De bello Granatenſi per Ferdinandum Regem Catholicum geſto. Lucii Annæi Senecæ The-*

Thebaidem, *Chori totius*, *& quinti actus adjectu supletam*: *De laudibus Pauli V. & Ludovici Cardinalis Ludovisii*: Ejus mentionem facit Allatius in Apibus Urbanis.

Augustinus Mascardus Sarzanensis filius Alderani Mascardi eximii Jurisconsulti, fraterque Joannis Mascardi Episcopi Nebiensis, Urbano VIII. Pontifici a Cubiculo, excelluit in litteris humanioribus ac eloquentia, quam ab anno mdcxxviii. professus est annis tredecim, hora vespertina, stipendio aureorum quingentorum. Scripsit doctissimos in Tabulam Cebetis Commentarios, orationes, sermonesque, quæ omnia unico volumine comprehensa continentur. Composuit librum de arte Historica, ea eruditione, ut omnes superiores, qui in hoc genere elaborarunt, superasse censeatur: Dissertationes de affectibus, sive perturbationibus animi: Prolusiones Ethicas. Obiit in patria tabe confectus anno mdcxl. ætatis suæ quadragesimo nono. Erithræus in Pinacotheca, Ghilinus in Theatro, Imperialis in Musæo, Crassus in elogiis, Morerius in Dictionario, Sopranus, & Justinianus de Script. Ligur.

Jacobus Albanus Ghibbesius Londinensis aggressus est munus hoc litterarium anno mdclv. & annis viginti novem exercuit. Scripsit *Carmina Lyrica ad exemplum Q. Horatii Flacci concinnata*: *Tyberis & Mantus amores redivivi in nuptiis Caroli Benedicti Justiniani & Catarinæ Gonzagæ Epitalamium*: *Cæsarum optimus*, *& pessimus*, *Orationes duas*: *Orationem de Nobilitate*: *Orationem pro nova Bibliotheca Romanæ Sapientiæ*: *Trismegistum Mediceum*, *seu Orationes in funere Leonis X. Glykypicron fel & mel Hispanorum*: *Propempticon Flavio Card. Chisio in Galliam Legato*.

Michael Brugueres Romanus stipendio aureorum centum ascendit Rhetoricæ, atque Humaniorum Litterarum Cathedram anno mdclxxxiv. cui anno mdcci. da-

tus est Coadiutor cum futura successione Benedictus Menzinus Florentinus ob ipsius ægritudinem. Ejus hæc opera: *Le pompe della Pittura e della Scoltura Ode. Il regno di Cristo posto nella Croce, e nelle spine, Discorso. Dal tradimento le nozze, Opera scenica. Il vero amor non vuol Politica, Tragicomedia. Rime tra li Poeti Arcadi, e nella Storia del Crescimbeni.*

Benedictus Menzinus Florentinus, natus est anno MDCXLVI. usuſque patrocinio Vincentii Salviati, Poeticam, & Oratoriam studiosissime coluit, & aliquamdiu in patria docuit, ubi Carmina Lyrica edidit Etrusco sermone, & Opuscula quædam Latina, quæ magnam illi gloriam conciliarunt. Romam veniens anno MDCLXXXI. beneficio Cardinalis Decii Azzolini, a Christina Suecorum Regina in Aula sua exceptus, stipendioque donatus, amænioribus studiis magis incubuit, & Carmina plurima nobilissima scripsit. Tum, defuncta Suecorum Regina, Cardinali Ragioscho Primati Poloniæ, qui Romam venerat ad Innocentium XII. Pontificem eligendum, fuit ab epistolis conscribendis, cumque is in patriam rediret, Menzinus a Pontifice inter Canonicos S. Angeli in Foro Piscium cooptatus est. Mox a Clemente XI. anno MDCCI. Michaeli Brugueres publico Eloquentiæ Professori, qui adversa valetudine detinebatur Coadiutor datus cum futura successione, functus est publico munere usque ad annum MDCCIV. cum vivis excessit, tumulatus in sua Ecclesia. Plurima edidit, soluta oratione, & versibus, quæ tum ipse recenset in suo Elegiarum libro, tum Crescimbenius in *Arcadia*. Legitur Menzini vita a Josepho Paulutio scripta Tom. I. vitarum illustrium Arcadum.

Justus Fontaninus Forojuliensis ab anno MDCCIV. ad annum MDCCVIII. Rhetoricis, Humanisque Litteris publice tradendis in Romano Gymnasio operam dedit. Quanta ejus fuerit eruditio testantur libri plures ab eo edi-

editi : *Oratio de usu & præstantia bonarum litterarum : De Corona ferrea Longobardorum : De antiquitatibus Hortæ Coloniæ Etruscorum : Vindiciæ antiquorum diplomatum contra Bartholomæum Germonium : Dissertatiuncula de Codice Veneto Evangelii S. Marci : Dell' Eloquenza Italiana : Ragionamento delle masnade, e d' altri servi secondo l' uso de Longobardi : L' Aminta di Torquato Tasso difeso, & illustrato : Dell' Istoria del dominio temporale della Sede Apostolica nel Ducato di Parma, e Piacenza : Giunte dell' osservazioni intorno all' Istorici Italiani registrati da Gerardo Vossio :* Diu præfuit nobilissimæ Bibliothecæ Renati Cardinalis Imperialis, decoratusque Archiepiscopatu Ancyrano obiit anno MDCCXXXVI.

ALEXANDER BURGOS Messanensis, Ordinis Minorum Conventualium, natus anno MDCLXVI. excelluit in Humanioribus Litteris, Poesi, & Eloquentia. Primum apud suos Philosophiam, Theologiamque docuit, tum in Bononiensi Gymnasio Rhetoricæ præcepta tradidit, deinde Perusiæ Historiam Ecclesiasticam publice professus est. Romæ magnam omnium Ordinum æstimationem sibi conciliavit, adscriptus inter Consultores S. Cong. Indicis, interque Academicos Arcades, & Infecundos, donatusque publica Cathedra Rhetoricæ, & Humaniorum Litterarum anno MDCCVIII. cui muneri incubuit usque ad annum MDCCXIII. cum ad Cathedram Metaphysicæ in Gymnasio Patavino accersitus est. Tum anno Christi MDCCXXVI. a Carolo VI. nominatus est Episcopus Catanensis, ubi obiit, cum ante paucos dies eo pervenisset. Extant ejus Carmina quædam Italica, quæ recenset Mongitorius in Bibliotheca Sicula. Tum etiam Dissertationes nonnullæ: *De necessitate, & usu Historiæ Ecclesiasticæ in rebus Theologicis : De usu & necessitate Eloquentiæ in rebus sacris tractandis, habita in Archigymnasio Romanæ Sapientiæ : In funere Leonis X.*

Orationes duæ: *Oratio pro studiis primæ Philosophiæ habita in Gymnasio Patavino*. Laudatur ab eruditis Lipsiensibus.

Paulinus a S. Josepho Lucensis Clericus Regularis Scholarum Piarum ab anno MDCCXIII. Cathedram Rhetoricæ, & Humaniorum Litterarum in Gymnasio Romano obtinet. Per annos viginti instituit Geometria, cæterisque Mathematicis Disciplinis nobiles adolescentes, qui in Collegio Nazareno aluntur, ubi præfuit aliquamdiu. Anno MDCCXLII. in Comitiis generalibus sui Ordinis adlectus est inter illos quatuor, qui una cum supremo Moderatore, universum Ordinem administrant, quos Assistentes Generales nuncupant; eodemque munere fungi illum aliis sex annis Comitia anni MDCCXLVIII. decreverunt. Plures in Gymnasio Orationes habuit, quarum undecim unico volumine collectas publici juris fecit anno MDCCXXVII. eodemque anno Lipsienses viri docti in suis *Eruditorum Actis* hocce judicium de his Orationibus tulerunt: *dignas easdem utique fuisse, quæ publicæ luci commissæ, cum pluribus communicari, pluribusque legi possent illi fatebuntur, quibus intelligere datum est, quantum veræ laudis habeat oratio, naturali sua florens pulchritudine, casta, gravis, concinna, & æquabiliter decurrens, & quæ a fucis, atque frigore longissime absit. Ipse etiam argumentorum delectus, atque dignitas pretium illis haud leve addit, atque ornamentum. Prima scilicet de litterarum humaniorum neglectu, atque corruptela agit: Secunda vulgare præjudicium confutat nostræ ætatis hominum, qui Mæcenatum penuriæ minus recte tribuunt, quod pauci admodum hodie ultra mediocritatem in litterarum studiis assurgant: quarta quanta sit illiteratorum infelicitas commonstrat: quinta de forensi Latinitate expurganda gravissima consilia subministrat: sexta de usu & necessitate Eloquentiæ in foro, & hodiernis judiciis differit: septi-*

ſeptima in optimis ſtudiis lente feſtinandum eſſe ſaluberrimis monitis inculcat: octava, quæ maxime ſit expedita diſcendi ratio edocet: decima ingeniorum delectum ad ſtudia litterarum habendum eſſe demonſtrat, quo neglecto, quod plerumque fieri videas nihil eximii enaſci poſſe: tertia denique, nona, atque undecima in laudibus Leonis X. P. M. decantandis occupantur, & in anniverſariis parentalibus memoriæ hujus Pontificis Archigymnaſii reſtauratoris dicatis habitæ ſunt. Hæque Orationes ſequenti anno typis rurſus editæ ſunt Lipſiæ, cura Joannis Erhardi Kappii in Lipſienſi Gymnaſio Eloquentiæ Profeſſoris, uti teſtatur Joannes Georgius Walchius in Hiſtoria Critica Latinæ Linguæ, Cap. XII. ubi agens de lectione Scriptorum Recentiorum, ait: *Paulinus a S. Joſepho Profeſſor Eloquentiæ publicus in Archigymnaſio Romanæ Sapientiæ edidit nonnullas Orationes latinas ſeparatim, quas deinde in ſummam redegit ac conjunctim juris publici fecit: novis iiſque elegantibus typis iſtas repetendas curavit* MDCCXXVIII. *eruditiſſimus Jo: Echard Kappius atque doctiſſimum programma adjecit de cauſis corruptæ hoc ævo Eloquentiæ Romanæ, eo conſilio, ut cultoribus caſtæ, ac nitidæ Latinitatis ac Romanæ eloquentiæ pulcrum exemplum, quod ante oculos haberent, ac ſedulo imitarentur, commendaret, cujus conſilii, & rectam iniit rationem: adparet enim in hiſce Orationibus magna Eloquentiæ vis, elegans, & caſta dictio, ſententiarum ſplendor, & gravitas; hisque virtutibus ad laudem Oratorum veterum accedunt, ſuoque Auctori merito inſignem inter illos, qui noſtro ævo facundia ſua eloquentiæ litteras ornant, locum vindicant.* Sed & Budeus in ſupplemento ad Iſagogen Theologicam Tom. 2. pag. 21. harum Paulini Orationum multa cum laude meminit. Anno MDCCXLVIII. illarum prodiit volumen ſecundum BENEDICTO XIV. Pontifici Optimo Maximo conſecratum, cujus benevolen-

lentia, & patrocinio jam pridem Auctor usus est. Harum duæ Leonem X. celebrant, duæ Sciolos oppugnant, cæterarum argumenta sunt: De litteris, & eloquentia cum cæteris disciplinis conjungendis: De M. Tullio Cicerone imitando: De studio Poetarum ad litteras, & eloquentiam necessario: De præmatura ingenii sui opinione: De optimis artibus nobili juventuti necessariis: De probitate viro litterato necessaria: De vi, & potestate litterarum: De felicitate viri litterati. Eodem Auctore anno Domini MDCCXXXVI. editæ sunt: *Institutiones Analyticæ earumque usus in Geometria cum Appendice de constructione Problematum solidorum*: & anno MDCCXLIII. *Institutiones Arithmeticæ cum Appendice Praxeon Chronologicarum*: quarum tanta fuit fortuna, ut necesse fuerit paulo post, eas semel, iterumque prælo dare. Extant & ejus Carmina quædam, nomine *Trinuri Naviani* Pastoris Arcadis, nempe Ecloga Cardinali Alexandro Albano post gravem, diuturnamque oculorum ægritudinem in Castro Gandulphi prope Albam confirmandæ valetudinis causa commoranti; & altera in nuptiis Caroli Albani, & Teresiæ Borromeæ.

CA-

CAPUT II.

PROFESSORES PHILOSOPHIÆ.

EORGIUS TRAPEZUNTIUS patria Cretensis sub Eugenio IV. Pontifice, tempore Concilii Florentini in Italiam venit, & Venetiis primo, deinde Romæ pedem figens, Rhetoricam, ac Philosophiam docuit, præfuitque Gymnasio, circa annum MCDXL. Postea a Nicolao V. sibi ab epistolis esse jussus est. Anno MCDLXV. Costantinopolim venit, moxque rediit in Italiam. At ob summum Aristotelis studium, contemtumque Platonis, odium Cardinalis Bessarionis, aliorumque in se concitavit, ut illi necesse fuerit Urbe excedere, & ad Alphonsum Regem Neapolitanorum confugere, cujus stipendiis diu vixit, tandemque senex, amissa memoria, obiit Romæ anno MCDLXXXIV. Virum fuisse doctissimum, veterisque litteraturæ Græcæ peritissimum, & Aristotelicis partibus addictissimum conveniunt Eruditi, quorum judicia de Trapezuntio collegit Allatius in libro de claris Georgiis. Audiendus de eo Volaterranus Lib. 21. Anthrop. *Georgius Trapezuntius patria, venit Ponto Romam, Eugenio sedente: Peripateticus & ipse vir, labore assiduo circa disciplinas omnes, utriusque linguæ interpres eruditissimus. Scripsit de Rhetorica, vertit magnum Ptolomæi opus, quod Almagestum vocant: quare a Nicolao V. Apostolicus Scriba factus fuerat ob litteras, publicoque salario profitebatur, quem ego senem puer docentem audivi. In extrema senectute oblitus erat omnino litterarum, solusque urbem baculo nixus incedere malebat.* Vertit etiam Platonis libros de legibus,& Eusebium,Cyrilli libros de Trinitate, Chrysostomi homilias multas,

Ba-

Basilium in Eunomium, & alios Græcos. Scripsit Dialecticam, Commentarium in Ptolomæi centum sententias, Tractatum de Antisciis, Tractatum de Astrologorum judiciis, & alia plurima. Ejus vitam edidit Fernandus Alphonsus Herrera; atque de eo agunt Jovius in elogiis, Allatius de claris Georgiis, Pappadopoli de Gymnasio Patavino, Brucherus in Historia Philosophiæ, Veidlerus in Historia Astronomiæ, aliique.

Theodorus Gaza Thessalonicensis doctissimus Philosophicis, Medicis, Theologicis rebus, atque elegantioribus litteris, Romam venit Eugenio Pontifice, a Bessarione Cardinale humanissime exceptus & Presbyter ordinatus est, deinde donatus Cathedra in Gymnasio, & sacerdotio in magna Græcia. At negligens rei familiaris in paupertatem, atque inopiam redactus est, ut ad Brutios se receperit, ibique obierit anno MCDLXXVIII. Volaterrano dicitur *utroque eloquio clarissimus, & in Eloquentiæ, Philosophiæque ac Medicinæ studiis hujus sæculi facile princeps habebatur, æmulus omnino Trapezuntii*. Convertit in Latinum sermonem Theophrastum de Plantis, Aristotelis libros de animalibus, & libros problematum; præterea libros Ciceronis de senectute, & amicitia in Græcam elegantissime linguam. Scripsit de Grammatica libros quatuor, & de mensibus Atticis librum unum. Excelluit præsertim peritia Aristotelicæ Philosophiæ. Summis laudibus extollitur a Jovio in elogiis, Fabricio in Bibliotheca, Bruchero in Historia Philosophiæ.

Andronicus Callisti Thessalonicensis, Græcia a Turcis subacta, Urbem petiit, atque Cardinalis Bessarionis patrocinio se commisit. Vir fuit in Græcis antiquitatibus versatissimus, & in Aristotelica Philosophia nulli secundus, quam & publice docuit in Gymnasio. De eo ita scribit Volaterranus: *Andronicus item Thessalonicensis præceptor in Græca disciplina secundum Theodorum*

dorum habebatur forte & lingua patria superior. Nam unus omnes ejus sermonis auctores evoluerat: ac scientiam quam cyclicam vocant, praeterea Aristotelicam omnem disciplinam probe tenebat. Romae apud Nicaenum vivebat, profitebaturque non pari quidem virtuti emolumento. Quapropter sicut plerique alii ejus generis coactus est egestate Urbem deserere, Florentiamque se conferre, ubi magno discipulorum concursu, inter quos Politianus fuit, aliquot annos professus, demum in Galliam comatam penetravit, dum ibi majora sperat emolumenta: ubi parvo post tempore, cum esset jam magnopere senex, morbo extinctus est. Fuit alioquin pronunciatione ineptus, & qui preter studium Litterarum nihil omnino rerum ageret. Jam Cap. 7. Lib. 1. narravimus quas Trapezuntius & Andronicus inierint cum Platonicis Philosophis concertationes. Andronici scripta, atque epistolas recenset Fabricius in Bibliotheca Graeca Vol. 2. De eo Bayle in Dictionario, & Brucherus in Historia Philosophiae.

Joannes Argyropulus Constantinopolitanus, patria a Turcis capta, Florentiam se contulit, a Cosmo Mediceo benigne exceptus, & ob egregiam litterarum Graecarum, ac Philosophiae Aristotelis scientiam, istitutioni litterariae Petri filii, atque Laurentii nepotis lauto stipendio praefectus est. Ibi & discipulum habuit in Philosophia Angelum Politianum. Grassante in Etruria peste, anno MCDLXXX. Romam venit, docuitque in Gymnasio Aristotelis Philosophiam. Vertit in Latinum sermonem Physicos & Ethicos hujus Philosophi libros. Addidit Commentarium in Ethicam Aristotelis, & Solutiones quaestionum, quas proposuerunt Philosophi, & Medici quidam ex Cypro insula. Recensent ejus scripta Vossius agens de Historicis Graecis, Fabricius in Bibliotheca, Oudinus de Scriptoribus Ecclesiasticis. De eo haec habet Volaterranus: *Argyropolus patria Constantinopolitanus*

Florentiæ diu professus plurimos docuit: inter quos Donatum Acciajolum. Deinde Romæ publico salario, ubi paulo post obiit, relicto filio Isacio nobili musico. Aliquot Aristotelis libros convertit magis eleganter, quam fideliter, cum in hoc Philosopho haud aliter, quam in sacris libris verbum verbo reddere oporteat. Jovius in elogiis auctor est obiisse septuagenarium ex immodico melopeponum esu, cum cibi, & vini æque avidus, & capax, & multo abdomine ventricosus esset. Extinctus est anno MCDLXXXVI.

ANDREAM DE PERUSIO Procuratorem Generalem Ordinis Servorum Beatæ Mariæ Virginis, & publicum in Gymnasio Philosophiæ Professorem memorat Gianus in Annalibus Servorum ad annum MCDXCIV.

FRANCISCUM DE VERONA ex eodem Ordine, pariterque Procuratorem Generalem, & Philosophiæ publicum Professorem ibidem Gianus commemorat, ad eumdem annum.

AUGUSTINUS NIPHUS Suessanus, celeberrimi nominis Philosophus Peripateticus hauserat Philosophiam Patavii a Nicoleto Vernia, summo studio placitis Averrois addicto. Eam Neapoli primum multis annis docuit; tum, Jovio teste, in omnibus fere Italiæ Academiis, Pisis, Bononiæ, Salerni, ac Romæ sub Leone X. Et ipse in libro de Divitiis fatetur oblatum sibi a Venetis, & Bononiensibus stipendium millenorum aureorum singulis annis, ut in eorum Gymnasiis Philosophiam doceret, seque hanc mercedem a Florentinis accepisse, cum Pisis profitebatur. Pluribus beneficiis a Leone X. affectus est, uti colligitur ex Diplomate hujus Pontificis relato a Sandero in *Flandria illustrata*, usus quoque est gratia Caroli V. Imperatoris. Plurima scripsit Opera, quorum longum catalogum exhibent Gabriel Naudæus, & Toppius, ac Nicodemus in Bibliotheca Neapolitana. Nam universos fere Aristotelis libros Analyticorum,

To-

Topicorum, de Rhetorica, de anima, de physico auditu, de Cœlo & Mundo, de Generatione & Corruptione, de Physiognomia, de Animalibus, Meteorologicos, ac Metaphysicos Commentariis illustravit; uti etiam plurima Averrois Opera. Atque hi Commentarii maxime inter ejus labores commendantur. Tum libros plures scripsit de Intellectu, de Immortalitate animæ, de Dæmonibus, de Artificiosa interpretatione somniorum, de Diebus criticis, de Calamitatum nostrarum causis, de Figuris stellarum, de Verissimis temporum signis, de Ratione medendi, de Auguriis, de Regnandi peritia, de Re Aulica, de Pulchro & amore, & Opuscula. Scripta ejus moralia collegit, edidítque Gabriel Naudæus, qui in eorum præfatione fuse, & accurate Niphi vitam describit. Obiisse dicitur a Jovio anno MDXXXVII. Sed observat Naudæus anno MDXLV. Niphum in vivis fuisse, cum eo anno inscripserit Paulo III. librum de Animalibus. Mortem ei accelerasse Jovius ait, quod cum iter nocturno tempore in patriam faceret, obortis tonsillis, quæ fauces obsederant, refrigeratus perierit. Videndi de Nipho Naudæus, Sanderus, Bayle, Bruckerus.

Marcus Antonius Zimara Sanctipetrinas Philosophus non ignobilis postquam in Patavino Gymnasio Logicam docuisset Romam venit ad obeundum munus publici Professoris. Sed anno MDXXV. Patavium rediit, ut primam in hoc Gymnasio occuparet Cathedram Philosophiæ. Hujus sunt hæc Opera: *Theoremata*, quæ vocat, *memorabilium propositionum limitationes*. *Tabula dilucidationum in dicta Aristotelis & Averrois, ordine alphabetico proposita*. *Indicatio locorum, in quibus hi Philosophi copiosius de rebus quæsitis disputant*. *Solutiones contradictionum Aristotelis, & Averrois in unum collectæ, & in ordinem redactæ ex contextu librorum utriusque Magistri*. Obiit anno MDLII. Hunc laudat Nicolaus Pappadopoli in Historia Gymnasii Patavini.

Franciscus Palmerius Romanus, Professor Philosophiæ, memoratur a Joanne Pierio Valeriano in libro de infelicitate Litteratorum, his verbis: *Franciscus Palmerius Romanus civis, vir optime litteratus: & Philosophiæ studiis clarus, qui Pisis, & Romæ, ea publice professus est, ambiguum faciebat, utrum magis eruditione, an eloquentia præstaret. Apud Cardinalem Rodulphum in honore fuit.* Addit triduo ante direptionem Urbis Palmerium excessisse, atque magnam illam calamitatem evasisse. Sed anno sequente missum a Pontifice ad Urbem veterem ad Joannem Sabellum, ut discordias inter eum Romanum & Cæsarinos componeret, re gesta, redeuntem ad Urbem, medio in itinere ita evanuisse, ut neque ejus, neque comitum fama ulla apparuerit.

Ludovicus Buccaferreus Bononiensis Philosophus, ac Medicus Leoni X. & Clementi VII. & Cardinali Gonzagæ charus, docuit primum in Patria Logicam & Philosophiam annis octo; tum anno MDXXII. Romam ductus a Cardinale Pyrrho Gonzaga, ibi magno honorario Peripateticam Philosophiam quinquennio professus est. Et narrat ipse Lectione 30. in Aristotelem de Sensu, & Sensibili, ut in Coronatione Clementis VII. interpellata fuerit ejus sententia, an aqua Sacri Calicis in vinum transmutaretur. Anno MDXXVIII. Romanam Cathedram cum Bononiensi commutavit, in qua disseruit annis sexdecim, habuitque insignes discipulos Julium Scaligerum, Franciscum Piccolomineum, Federicum Pendasium, Antonium Bernardum, Mainettum de Mainettis, Hieronymum Osorium. Sacris initiatus, inter Protonotarios Apostolicos adlectus fuit, tum etiam donatus Equestri honore, & dignitate Comitis Palatini. Scripsit Commentarios in librum primum Physicorum, primum, & secundum de Ortu, & Interitu, quatuor libros Meteorologicorum, tres libros de Anima, ac Parva Naturalia

ralia Ariſtotelis. Vivis exceſſit anno MDXLV. tribus annis major ſexagenario. Laudatur a Ghilino in Theatro Litteratorum, & Thomaſſino in elogiis doctorum virorum.

HIERONYMUS ARTIUS Hiſpanus Profeſſor Mataphyſicæ ſub Paulo III. anno MDXXXIX. legitur in antiquis Catalogis Profeſſorum.

JACOBUS JACOMELLUS eodem tempore Philoſophiam & Logicam profitebatur. Is e Collegio Medicorum Urbis fuit, patremque habuit Coſmum Jacomellum Protomedicum generalem medio fere hoc ſæculo decimo ſexto. Jacobus anno Domini MDXLIX. adhuc profitebatur Theologiam ſimul ac Philoſophiam magnis ſtipendiis.

SEBASTIANUS ANTONIUS DE SETIA extra ordinem anno MDXXXIX. de Philoſophicis rebus agebat.

FRANCISCUS SANSONIUS Logicam pertractabat, tum Philoſophiam uſque ad annum MDLII. Julio III. Pontifice. E Collegio erat Medicorum Urbis, atque Protomedicum generalem egit anno MDLIV. & rurſus poſt annos undecim.

JOANNES BAPTISTA CALDERINUS Veronenſis, Ordinis Servorum Beatæ Mariæ Virginis, Metaphyſicam ſimul & Theologiam tradidit in Gymnaſio ſub Paulo III. ab anno MDXLII. deinde vero ſub Pio IV. & Pio V. ſolis Theologicis rebus incubuit. Variis apud ſuos claruit muneribus Prioris S. Mariæ in Via, Commiſſarii, Vicariique generalis, tum & Pœnitentiarium egit Baſilicæ Vaticanæ, atque Cardinalium Collegio non ſemel fuit a Sacris Confeſſionibus. De eo hæc narrat Gianus in Annalibus Servorum: *Joannes Baptiſta Divinis humaniſque litteris verſatus diu Romæ fuit, & Metaphyſicalem Cathedram ea in Sapientia plures annos exercuit. Decertabant in eo ſcientia ſimul & religio, qua tantum valuit, ut non modo Pænitentiarii officio in Vaticano tam diu fungeretur, quod aliorum Decanus evaſiſſet; verum*

etiam

etiam & Familiæ Farnesiæ perpetuus criminum expiator ante Pontificatum Pauli III. *usque ad hæc tempora esset, non sine maxima Farnesiorum benevolentia, & reverentia erga ipsum. Quanti vero apud Curiam haberetur Pater iste, tria successive Conclavia Cardinalium apertissime declarant, quibus ipse eorumdem Purpuratorum Confessarius publicus deputatus fuit. Quali autem in tam magnis opportunitatibus moderatione animi sit commendandus Calderinus, unum illud satis demonstrat, quod a Duce Farnesio, a Ducissa, a tota familia a plerisque Prælatis, & Cardinalibus ipsis frequenter monitus; ut aliquid pro se efflagitaret, numquam adduci potuit, ut vel tantillum quid pro se a quovis exposceret; cum enim in adoratione Marcelli Pontificis, qui fuerat Protector noster, & valde familiaris ejusdem, Calderinus post Cardinales antequam Conclave dissolveretur ad ipsius pedes accederet, monitus a Pontifice, ut aliquid per se peteret, plenariam tantummodo in articulo mortis Indulgentiam pro se humiliter petiit.* Obiit anno Domini MDLXXIV.

Hieronymus Pontanus ab anno MDXLVIII. per annos triginta quatuor Philosophiam professus est. Is patria fuit Imolensis professione Medicus, atque Protomedicus generalis annis 1575. 1581. & 1589.

Joannes Paulus Cardellius Novariensis, Ordinis Servorum B. M. Virginis, sub Paulo III. de Logicis rebus agebat. Hunc ita describit Gianus in Annalibus: *Vir facili, tenaci, & perpetua memoria, doctrina, & eloquentia tam differendo in Cathedra, quam in suggestu declamando singularis. Id noverunt Mediolanum, Venetiæ, Ancona, Roma & aliæ percelebres Italiæ Cathedrales. Id experta fuit publica Sapientia Romæ, ubi diu Cathedram primariam exercuit, & ejus tandem eloquentiam testantur, quæ typis mandatæ fuerunt anno* MDLXXV. *conciones in libro qui inscribitur: Prediche di di-*

diversi illustri Teologi. Fuit sui Ordinis Vicarius generalis anno MDLXIV.

MICHAEL ANGELUS NALDINIUS Florentinus Ordinis Servorum B. M. Virginis, aliquot annis, Pontifice Paulo III. Philosophiam e Cathedra docuit. Hunc Philosophum, Theologumque præstantissimum asserit Pocciantrius in elogiis illustrium Florentinorum, qui in Cathedrali Florentina summa cum laude libros Job fuerat interpretatus, & Antonio Altoviti Archiepiscopo erat a rebus Theologicis, ac conciones habuerat in præcipuis Italiæ Civitatibus. Edidit *Speculum patientiæ Job*, seu homilias triginta duas in Job, Etrusco sermone. Obiit sexagenarius anno MDLXX. uti in Annalibus Ordinis Gianus testatur.

AGAMENNON DE CASTELLO, & CÆSAR JACOMELLUS operam suam tractandæ Logicæ impendebant sub Paulo III. anno MDXLIX. una cum Joanne Paulo Cardellio, & Alexandro Butrio, horis matutinis, vespertinisque; simulque Philosophiam extra ordinem profitebantur.

ALEXANDER BUTRIUS Romanus Medicus Collegii, primo Logicam docuit sub Paulo III. tum Philosophiam annis quadraginta stipendio aureorum quadringentorum.

JOANNES JACOBUS PAVESIUS Catacensis Philosophus & Medicus præerat Cathedræ Philosophiæ anno MDLXI. quo eodem munere functus est in Gymnasio Patavino. Laudatur a Barrio Lib. 4. Cap. 1. de antiqu. Calabriæ, & a Toppio in Bibliotheca Neapolitana, hæcque illius Opera recensentur: *Commentarii in prologum Averrois super Analytica Posteriora Aristotelis: Peripateticæ Disputationes in prima Aristotelis Philosophia*. Hunc Savonensem facit Justinianus de Scriptor. Ligur. At antiqui Professorum Catalogi Calabrum asserunt.

PTOLOMÆUS CORPHINIUS e Populo in Neapolitano Regno, ab anno MDLXI. sedit per annos ultra viginti in Cathedra Metaphysicæ, tum a Sixto V. præfectus est Ecclesiæ

clesiæ Bovensi, obiitque in Urbe, uti colligitur ex monumento ei in patria excitato, quod in Bibliotheca Neapolitana retulit Toppius: *D. O. M. Ptolomæo Corphinio Doct. Theol. a Populo dum Romæ publicus interpres Philosophiæ summa cum laude florebat a Sixto V. Pontifice Max. meritorum memore Episcopus Bovensis creatus est, qui post triennium Ecclesiæ regiminis migravit ad cœlum, sepultusque in Ecclesia S. Valentini in Urbe a par. Virg. MDXC. ne tanti viri memoria pereat Angelus Felix Archipresbyter Buxi & Sac. Theol. Mag. grati animi monumentum posuit.*

Marcus Antonius Muretus, de quo diximus Capite antecedenti, Moralem Philosophiam docuit sub Pio IV. anno MDLXIII. stipendio aureorum centum.

Aristophilus de Florenzolis simul cum Alexandro Butrio res Philosophicas pertractabat anno MDLXVII. Pio V. Pontifice eique sub Gregorio XIII. successit Bernardus Crippa, cujus extat liber a Lindenio relatus: *Peripateticæ vitæ conservatio.*

Julius Castellanus Philosophiam profitebatur sub Gregorio XIII. hora matutina, stipendio aureorum centum & quinquaginta. Hunc memorat, laudatqre Ughellus in Episcopis Faventinis, agens de Joanne Antonio de Grassis Episcopo Faventino. Ibi testatur Julium Castellanum fuisse Nobilem Faventinum, & Canonicum Cathedralis Ecclesiæ, tum Professorem Gymnasii Romani, atque a Sixto V. designatum Episcopum Cariatensem, virum doctrina, & libris clarum, quippe qui Quæstiones Academicas in Ciceronem eruditissimas, & de Humano Intellectu ad Platonis mentem evulgavit, inscripsitque Cosmo Mediceo Magno Duci Etruriæ, cujus filios erudierat; Questiones vero Academicas dedicavit Cardinali Hieronymo Dandino Episcopo Imolensi; & alia reliquit sui ingenii monumenta, quæ extare apud Petrum Damianum Castellanum illius consanguineum, Abbatem Ci-

Cistercienfem, refert Ughellus. Obiit Julius Romæ, anno MDLXXXVI. Editi ab eo libri ita infcribuntur: *Commentarii in libros Ariftotelis de humano Intellectu ex doctrina Philofophorum Chriftianorum defcripti*: *Notæ in Cyropediam Xenophontis*: *Adverfus Ciceronis Quæftiones Academicas Difputatio*. De eo Morerius in Dictionario, Thuanus in Hiftoria, Teiffierius in elogiis.

ANTONIUS BUCIUS Burgi S. Sepulchri, & Theodofius Cerbellius Sabinus Logicam profitebantur fub Pio Papa IV. tum fub Pio V. Philomenus Boccuccius fimul cum Cerbellio huic muneri vacabat, & fub Pontifice Gregorio XIII. anno MDLXXVI. Gafpar Pirotus, & Jacobus Trullus, & poft annos fex Aloyfius Peregrinus, & Emanuel Conftantinus de Logicis rebus differebant. Ex his Theodofius Cerbellius e Colle veteri, & Gafpar Pirotus Romanus, fuerunt Medici Collegii Urbis.

ALOYSIUS PEREGRINUS Neapolitanus Profeffor Logicæ ab anno MDLXXXI. per annos fere decem; eique fucceffit in eadem Cathedra Tiburtius Galeranus Camerinenfis ufque ad annum MDXCV.

JOSEPH DE SANCTIS ÆQUICOLA Reatinus Medicus ab anno MDLXXXI. Logicam profiteri cœpit, tum poft annos duodecim Cathedram Philofophiæ, tandem Medicinæ obtinuit, vixitque ad annum ufque MDCLIII. ut Profeffor jam effet annorum feptuaginta. Bis egit Protomedicum generalem.

JULIUS CÆSAR LAGALLA Padulanus in Neapolitano Regno, fucceffit Æquicolæ anno MDXCIII. atque hora vefpertina Logicam profeffus eft annis feptem, tum initio fæculi decimi feptimi ad Philofophiæ Cathedram afcendit, docuitque in ea ftatione annis viginti quatuor. Magnis laudibus extollitur a Jano Nicio Erithræo in Pinacotheca, a quo Lagalla dicitur docuiffe Philofophiam, ac Medicinam magna cum auditorum frequentia, quam illi conciliabat fingularis doctrina, cum eloquentia, & La-

tini sermonis elegantia. Cum Pompejo Caimo inimicitias gessit. Scripsit librum de immortalitate animorum, disputationem de cælo animato, & philosophica alia multa, quorum magna pars ab eodemmet ipso commissa est Leonis Allatii fidei, ac diligentiæ. Obiit in Urbe, jacetque in Ecclesia Carthusianorum. Ejus vitam scripsit Leo Allatius.

Lælius Peregrinus de Sonnino ab anno MDLXXXVI. Moralem Philosophiam annis quindecim professus est. A Jano Nicio Erithræo in Pinacotheca dicitur Orator non solum disertus, verum etiam eloquens, qui Orationes plures habuit magna cum laude, & Philosophicis, ac Theologicis disciplinis inprimis excultus. Extant nonnullæ ejus Orationes, quarum una est ad Clementem VIII. duæ de Christi ad Cælos ascensu, una feria quarta Cinerum. Orationem quoque habuit in Basilica Liberiana in funere Sixti V. quam in hujus Pontificis vita edidit Ciacconius.

Evangelista Patavinus Ordinis Eremitarum Sancti Augustini Professor Philosophiæ ab anno MDLXXXII. per annos undecim hora vespertina; cum Alexander Butrius hora matutina Philosophiam profitebatur.

Marius Acetura Tricaricensis Ordinis Minorum Conventualium aliquot annis sub Sixto V. Pontifice, & Rectore Horatio Burghesio Metaphysicam docuit.

Alphius Matthiolus Alcamensis Carmelita postquam Drepani, Panormi, Neapoli, & Patavii apud suos Philosophiam, Theologiamque docuisset, Methaphysicæ Cathedram obtinuit in Romano Gymnasio, anno MDXC. Suæ religionis munia præstantissima gessit, illumque Dux Feriæ moderator Siciliæ inter illos recensuit, quorum unum Philippus III. Rex Hispaniæ nominaret Episcopum Agrigentinum. Scripsit Lectiones Theologicas, ac Philosophicas, lucubrationesque in Metaphysicam.

ſicam. Laudatur a Lucio Belga in Biblioth. Carmel. Mongitorio in Bibl. Sicula, Pirro in notitia Eccleſiæ Mazarienſis.

Henricus Silvius Aſtenſis Carmelita in ejus locum ſucceſſit poſt annos duos uſque ad annum MDXCIX.

Joannes Antonius Bovius Carmelita Novarienſis ei ſubrogatus eſt, & annis octo diſſeruit de Metaphyſicis rebus. Edidit: *Riſpoſta alle conſiderationi di Fra Paolo da Venetia ſopra le Cenſure di Paolo V. Lettera a Paolo Rocca ſopra due lettere del Doge e Senato di Venezia al Clero e popoli del ſuo ſtato*. Anno MDCVI. creatus eſt Epiſcopus Melphitenſis, vixitque in Epiſcopatu annis ſexdecim.

Franciscus Patricius celeberrimus Philoſophus Platonicus natus eſt anno MDXXIX. Cliſſæ in Illyrico, unde Venetus dicitur, atque in prima adoleſcentia continuis peregrinationibus terra marique per Græciam, Aſiam, Europam occupatus, tandem poſt Cypricum bellum, oppreſſus adverſa fortuna Patavium venit, ſeque totum Philoſophiæ dedit, tum Mutinæ, ubi familiaritatem iniit cum Tarquinia Molzia rerum Philoſophicarum peritiſſima. Ab Antonio Montecatino clari nominis Philoſopho commendatus Alphonſo II. Duci Ateſtino, juſſus eſt Platonicam Philoſophiam in Gymnaſio Ferrarienſi publice profiteri, quo in munere, ſumma cum gloria, verſatus eſt annis ſeptendecim. Quapropter Clemens VIII. inſignem virum Romam vocavit, atque Platonicam Philoſophiam juſſit in Gymnaſio docere, ſtipendio ſexcentorum aureorum. Eo munere Patricius functus eſt ab anno MDXCI. uſque ad annum MDCVII. quo ſupremum obiit. Omnium doctorum virorum conſenſu (quorum teſtimonia collegerunt Fabricius in Bibliotheca, Craſſus in elogiis, Gimma in Hiſtoria Litteraria) Patricius inter ſummos Italiæ viros doctrina illuſtres numeratur ob ingenii vim, ornatum dicendi, & abſolutiſſi-

 mam

mam antiquorum notitiam. Præſertim Erithræus in Pinecotheca eruditionem, ingeniumque Patricii ſummis laudibus commendavit. In eo tamen Mazonii, & plurimorum invidiam in ſe concitavit, quod nedum Platonicam Philoſophiam nimium extolleret, ſed Ariſtotelem peſsime ageret, ac contumeliis afficeret. De qua re diximus Cap. VIII. Lib. I. atque videndus Jacobus Brucherus in Hiſtor. Philoſ. Period. III. Part. I. Libr. II. Cap. IV. Plurima edidit Latine & Italice, eaque ſunt: *Diſcuſſiones Peripateticæ*: *Ariſtoteles exotericus*: *Nova de univerſis Philoſophia libris quinquaginta comprehenſa*: *Paralleli militari*: *La milizia Romana di Polibio, T. Livio, e Dionigi Alicarnaſſeo dichiarata*: *Della Poetica*: *Della Rettorica*: *Della Storia*: *Riſpoſta a due oppoſizioni fattegli da Jacopo Mazzoni*: *Difeſa delle cento accuſe dategli dal medeſimo*: & alia quædam. Tum etiam tenebris eruit Commentarium Græcum Philoponi in Metaphyſicam Ariſtotelis, atque Latinitate donavit, & Oracula Triſmegiſti, Orphei, Zoroaſtris collecta ſimul edidit. Fuſe de Patricio Bayle in Dictionario.

JACOBUS MAZONIUS Cæſenatenſis, fœcundi ingenii, & vaſtiſſimæ memoriæ Philoſophus Ariſtotelicarum partium, tantum valuit in Philoſophicis rebus, quibus in Patavino Gymnaſio operam dederat, ut juvenis fere viginti annorum, edito libro *de triplici hominum vita, activa nempe, contemplativa, & religioſa* quæſtiones centum & nonaginta ſeptem ſupra quinque millia publice diſputandas per quatriduum Bononiæ ſuceperit anno Domini MDLXXVII. magna cum omnium admiratione, uti narrat Janus Nicius Erithræus in Pinacotheca. Creſcente tanti viri fama, nedum ſummi viri Mazonium in familiaritatem ſuam vocarunt, ſed etiam plures Academiæ illius operam conduxerunt. Narrat quidem Imperialis in Muſæo Mazonium Romæ primum, tum Maceratæ, & deinde per decennium Piſis docuiſſe, tandemque Gy-

Gymnasio Ferrariensi præfuisse. Aliter tamen narrat Erithræus, Petrum scilicet Cardinalem Aldobrandinum, qui sub Clemente VIII. summa rerum potiebatur, tandem a Ferdinando Etruriæ Duce impetravisse, ut Romam mitteretur, ibique Cardinali carissimum, & officiis, beneficiisque omnibus ornatum, mille aureorum stipendio conductum fuisse, ut Aristotelis Stagiritæ de Philosophia libros in Gymnasio Romano extra ordinem interpretaretur; ab eo autem Principe jussum se Ferrariam sequi, illuc cum eo abiisse. Quæ melius cohærent, quam Imperialis narratio, cum Mazonius a Romano Gymnasio ad Ferrariensis præposituram transierit, ibique in eo munere obierit. Igitur Mazonius e Pisana Cathedra ad Romanam translatus est, in qua tamen paucis annis sedit. Nam cum anno MDXCVIII. Cardinalis Petrus Aldobrandinus ad Ferrariam recipiendam proficisceretur cum exercitu, Mazonius illum secutus est, tum ob res bene gestas aureo torque donatus, & Ferrariensi Academiæ Moderator datus, quo in munere, vix quinquagenarius excessit anno MDCIII. Edidit præter memoratum librum de triplici vita, in quo Platonem & Aristotelem nititur conciliare, *Præludia in Aristotelem & Platonis universam Philosophiam*, tum libros duos Italico sermone in Dantis Poetæ patrocinium. Laudatur ab Imperiali in Musæo, Jano Nicio in Pinacotheca, Bruchero in Historia Philosophiæ.

PAULUS BENIUS Eugubinus Philosophiam profiteri cœpit anno MDXCIV. & annis quinque in hoc munere versatus est. Ejus sunt: *Disputatio in Platonis Timæum, sive in naturalem, atque divinam Platonis & Aristotelis Philosophiam decades tres: Disputatio, in qua ostenditur, præstare Comœdiam, atque Tragœdiam metrorum vinculis solvere: Discorsi sopra l'inondazione del Tevere: Comparazione di Torquato Tasso con Omero e Virgilio insieme con la difesa dell'Ariosto, paragonato*

ad Omero: Il Cavalcanti overo la difesa dell' Anticrusca: Commentarii in Poeticam Aristotelis: Risposta alle Considerazioni e dubii del Dottor Malacreta sopra il Pastor fido: Il Goffredo overo Gierusalemme liberata del Tasso col commento.

Marcus Antonius Lucianus Belfortensis Logicam docebat anno mdci. tum ad Cathedram ascendit Medicinæ, ac stipendium meruit annis triginta. Protomedicus erat generalis anno mdcxxv.

Joseph Venturinus Pisanus Professor Philosophiæ ab anno mdxcvi. annis undecim simul cum Julio Cæsare Lagalla.

Philander Colutius Veliternus ab anno mdciii. egit de Logica & de morbis mulierum. Obiit Protomedicus anno Domini mdcxxvii. edito libro, qui inscriptus est: *De uteri querimoniis*. Sed aliquandiu Franciscus Colutius illius vices supplevit, isque scripsit: *De querelis Nephriticis*, libros tres. Linden de script. Med.

Joannes Baptista Pisellus de Monte Bodio Ordines Minorum Conventualium Professor Logicæ ab anno mdxcix. annis octo; eique successit Aurelius Rafaelius Perusinus Ordinis Servorum B.M.Virginis; cujus sedem post annos decem obtinuit Franciscus Colutius Veliternus usque ad annum mdcxxvii.

Pompejus Caimus Utinensis, Medicus, & Mathematicus, Græcis, Latinisque litteris edoctus, discipulus Hieronymi Mercurialis, primo in patria Medicinam exercuit, tum anno mdcvi. Philosophiam docere cæpit in Romano Gymnasio hora vespertina simul cum Julio Cæsare Lagalla Professore Philosophiæ hora matutina, quocum ex ingenii æmulatione decertavit. Annis decem & octo e Cathedra Romana disseruit, ususque est patrocinio Cardinalis Montalti, in cujus ædibus diversabatur; atque narrat in elogiis doctorum virorum Thomasinus Caimum invitatum a Pisanis, ut in eorum Gymnasio profite-

fiteretur ſtipendio aureorum mille & ducentorum noluiſſe Romanam Cathedram deſerere. Nec pingue illi erat in Urbe ſtipendium, cum anno MDCXXIII. vix ejus ſtipendium excederet aureos tercentos. Sed tanta ejus fama erat, ut non ſemel Neapolim, Florentiamque accitus fuerit ad valetudinem curandam Proregis, Magnique Ducis Etruriæ. Gregorio XV. lethalem morbum prædixit. Cardinale Montalto e vivis ſublato conducta eſt a Venetis ejus opera ut in Gymnaſio Patavino Medicæ Facultatis præcepta in locum Sanctorii traderet. Quo munere fungi cœpit anno MDCXXIV. ſed antequam Urbe excederet Urbanus VIII. illum cooptavit inter Equites Auratos, Comiteſque Palatinos. Patavii ſimultates ſuſcepit, exercuitque cum Cæſare Cremonino Philoſopho clariſſimo. Obiit anno MDCXXXI. ſexagenarius in pago quodam prope Patavium, quo ſe receperat, ſæviente peſte, his ingenii ſui monumentis relictis: *De calido innato libri tres*: *De febrium putridarum indicationibus juxta Galeni methodum libri duo*: *De nobilitate*: *Dell' ingegno umano*: *Parallello Politico delle Republiche antiche, e moderne*: *Dialogo delle trè vite migliori*: Et plurima manu exarata. Caimum laudant Thomaſſinus in Elogiis, Janus Nicius in Pinacotheca, Pappadopoli Lib. 3. Sect. 2. Cap. 28. Gymn. Patav. Mercklinius in additionibus ad Vander Linden de Scriptis Medicis.

STEPHANUS DE BARBERIIS Carmelita, Pedemontanus, Profeſſor Methaphyſicæ ab anno MDCVII. annis viginti.

HIPPOLITUS STRADA Romanus anno Chriſti MDCXVII. ſucceſſit Lucæ Valerio in Cathedra Philoſophiæ Moralis, atque annis ſex profeſſus eſt.

DOMINICUS BANDIERA Mutinenſis, Protonarius Apoſtolicus, in Hippoliti Stradæ Cathedram ſubrogatus eſt, annoſque novem in ea egit. Scripſit *De hominis activa vita*; ſeu *Compendium Moralis Diſciplinæ*:

Super

Super Adagio veteri, *Veritas odium parit*: *Problema Ethicum ad lib.* 4. *Moral. Aristotelis*, *Utrum nobis optandum sit*, *ut amici nostri ad supremos opum & dignitatum gradus evehantur*. Memoratur a Leone Allatio in Apibus Urbanis.

POMPEJUS GARIGLIANUS Capuanus, hujusque Ecclesiæ Canonicus, qui sub Paulo V. Romam venerat, in familiam receptus Cardinalis Peretti, Cathedram obtinuit Philosophiæ, quam Julius Cæsar Lagalla tamdiu occupaverat, anno MDCXXIV. Urbano VIII. Pontifice, Rectore Joanne Baptista Millino. Præclarum habet de eo elogium in sua Pinacotheca Janus Nicius Erithræus his verbis: *de quacumque re proposita dicebat ex tempore*, *ita docte*, *ita erudite*, *ita subtiliter*, *ut omnes*, *vehementer delectati admirarentur*: *verum fere semper omnia vernaculo sermone effundebat*: *etenim pure*, *dilucide*, *eleganter dicendi laude caruit*: *memoria erat tanta*, *quantam in nemine*, *quem quidem noverim*, *me vidisse memini*. *Totum Platonem*, *Aristotelem*, *Hippocratem*, *Galenum*, *Themistium*, *D. Thomam*, *aliosque penitus noverat*, *ut eorum etiam verba referret*. Addit innumera esse, quæ ille scripsit, quæque typis mandare decreverat; sed unum edidisse *de Nobilitate* Libellum, lingua vernacula, & alterum Latina, quo aliquot Platonis Dialogos interpretatione sua conatur illustrare. Extant etiam ejus *Lectiones Academicæ*, quas memorat Toppius in Bibliotheca Neapolitana. Et Nicodemus in additionibus testatur editum a Garigliano Romæ Libellum hunc: *Lezioni di Pompeo Garigliano lette nell' Academia degl' Umoristi di Roma sopra alcuni Sonetti di Monsignor della Casa*. Commentarios edidit in Platonis Dialogum, qui Phædo, seu de animarum immortalitate inscribitur, & in Platonis Epinomicem; alios quoque Commentarios in alia Platonis Opera paraverat, ut ipse testatur in Epistola ad Cardinalem Bonifacium Caetanum.

num. Erithræus tamen etsi Garigliannm summis laudibus exornet, illumque dicat Mazonii gloriam æquasse, Commentarios hosce accusat obscuritatis. Nondum tres annos in Cathedra exegerat, cum illum in lecto decumbentem mors inopina oppressit.

PYRRHUS PHUNTICULA Aquilanus successit Caimo anno MDCXXIV. in Cathedra Vespertina Philosophiæ, in qua tamen uno anno docuit, ejusque locum obtinuit.

ANGELUS CARDIUS Senensis Professor Philosophiæ, hora vespertina, annis quatuor. Fuit e Collegio Medicorum Urbis.

DOMINICUS CAMPANELLA de Putignano Ordinis Carmelitarum, Metaphysicam post Barberium profiteri cœpit anno MDCXXVII. atque annis quatuor docuit. Hunc Procuratoris Generalis munere functum Innocentius X. præfecit Ecclesiæ S. Agathæ Gothorum. Scripsit contra Jansenii librum, obiitque anno MDCLXVIII. Toppius in Bibl. Neapol.

THOMAS Boscus de Medicina, Carmelita ei successit, usque ad annum MDCCXLI.

ZACARIAS ZACARIA Sublacensis Logicæ Professor ab anno MDCXXXI. per annos octo.

JACOBUS PHILIPPUS CAMOLA Romanus præfuit Cathedræ Moralis Philosophiæ ab anno MDCXXXV. usque ad annum MDCLXVI. Editæ sunt quædam Orationes ab eo dictæ in Academia Intrecciatorum.

ANTONIUS MARINARIUS Gryptaliensis Ordinis Carmelitarum Professor Logicæ ab anno MDCXL. per annos viginti; tum ad Cathedram Methaphysicæ ascendit, in qua docuit usque ad MDCLXV. Edidit *Verum Augustinum adversus Opus, cui titulus est, Augustinus Cornelii Jansenii Episcopi Iprensis, triplici tomo divisum.* Scripsit etiam *de Opinione probabili.* Toppius in Bibliot. Neapol. refert Marinarium fuisse a rebus Theologicis

Card. Francisco Barberino, & Episcopum Tagastensem.

JOANNES BAPTISTA DE LEZANA Matritensis Carmelita de Methaphysicis rebus agere cœpit anno MDCXLI. per annos octodecim, quum ei in hac Cathedra Marinarius successit. Variis functus est muneribus, præsertim Procuratoris Generalis Ordinis, Consultoris Congregationum Sacrorum Rituum, & Indicis. Scripsit *Annales Carmelitarum quatuor Tomis: De Regularium reformatione ex variis Patrum sententiis: Summam quæstionum Regularium seu de Casibus Conscientiæ ad personas Regulares utriusque sexus valde spectantibus: Consulta varia Theologica & Juridica: Summam Theologiæ Sacræ tribus Tomis: Librum apologeticum pro Immaculata Deiparæ Virginis Mariæ Conceptione*, & alia quædam Opuscula. Obiit Romæ anno MDCLXV. ætatis suæ septuagesimo tertio. Pluribus laudatur a Nicolao Antonio in Bibliotheca Hispana, ubi plurium Scriptorum testimonia proferuntur, qui Lezanam doctissimum nominarunt.

GUILELMUS ARETIUS Lancastrensis Professor Philosophiæ ab anno MDCXLVI. per annos sexdecim.

THOMAS DE THOMASIIS Pisaurensis, Ordinis Clericorum Ministrantium infirmis Professor Logicæ hora vespertina ab anno MDCXLIII. per annos undecim. Laudatur a Carthario in Syllabo Advocatorum Consistorialium pag. 28. Edidit: *Privilegia Collegii Secretariorum Apostolicorum, cum serie Secretariorum, Statutis Collegii, & Compendio rerum memorabilium.*

FRANCISCUS ANGELUCIUS ex Podio S. Crucis Spoletanæ Diœcesis, Philosophiam profiteri cœpit no MDCXLV. hora matutina, sed post tres annos ad Cathedram ascendit Juris Civilis, deinde ad Episcopatum Verulanum, de quo alibi.

DEMETRIUS FALEREUS Constantinopolitanus

nus docuerat annis quatuor Græcas Litteras in Romano Gymnasio, cum anno MDCXLVIII. simul aggressus est munus profitendi Philosophiam, atque ad annum usque MDCLXII. in utroque munere versatus est. Scripsit librum *de Elocutione*, quem Petrus Victorius Commentariis illustravit, & Petrus Segnius in vernaculam linguam vertit.

JOSEPH POLITIANUS Romanus Medicus Michaelis I. Poloniæ Regis, & e Collegio Medicorum Urbis, Logicam tractare cœpit anno MDCLX. cum Marinarius ad Cathedram Metaphysicæ translatus esset, sed post annos tres ei successit.

AUGUSTINUS DE ANGELIS Neapolitanus, Clericus Regularis Congregationis Sommaschæ, tribus annis hoc munere functus est. Editæ ab eo sunt: *Lectiones Theologicæ de Deo clare viso, omnia sciente, nos prædestinante, ac omnia creante in summam contractæ*: *De Deo, ut Trino, & ut Incarnato*: *Homologia seu Consensus Historiæ Ecclesiasticæ cum Sacris Canonibus, Conciliis, Decretalibus, Bullis, seu Constitutionibus Summorum Pontificum in duas partes distributa*: *De recto usu opinionis probaailis Quæstio unica in quinque Lectiones distributa*. Obiit Episcopus Umbriaticensis. De eo Toppius in Bibliotheca Neapolitana.

PETRUS MICHAEL SCALIOLUS Faventinus ab anno MDCLVIII. usque ad annum MDCXCV. Philosophiam professus est, hora matutina.

CÆSAR MACCHIATUS Firmanus, Medicus Christinæ Alexandræ Svecorum Reginæ, & Protomedicus generalis anno MDCLXXIV. auspicatus est munus Professoris Philosophiæ, hora vespertina, anno MDCLXIV. & annis sex id egit.

JACOBUS PEDICINUS Beneventanus e Clericis Regularihus Minoribus successit Camolæ in Cathedra Moralis Philosophiæ, anno MDCLXVI. atque annis tribus

in ea sedit. Inter suos plurimis muneribus functus, tum etiam inter Consultores Congregationis Indicis cooptatus, deinde anno MDCLXIX. creatus est Archiepiscopus Epidaurensis, & Episcopus Guardiensis, quam Ecclesiam annis novemdecim administravit. Coletus in additionibus ad Ughellium.

PETRUS ISIMBARDUS Mediolanensis, Carmelita successit Marinario in Cathedra Metaphysicæ, docuitque annis sex.

VINCENTIUS FANUS, Ordinis Prædicatorum Viterbiensis successit Augustino de Angelis ad Episcopatum Umbriatici evecto in Cathedra Logicæ, quam annis sex occupavit. Fuit Sacræ Congregationis Indicis Secretarius, ac de eo videndus Clar. Catalanus in Libro De Secr. Sacr. Congreg. Indicis.

FRANCISCUS NAZARIUS Bergomensis Professor Philosophiæ, hora vespertina, in locum Cæsaris Macchiati, anno MDCLXX. per annos triginta. Is Auctor fuit edendi in Urbe Diaria Litteratorum, quæ ab anno MDCLXVIII. per annos plures composuit, uti legitur to. I. Diariorum.

LUCAS TISBIA Neapolitanus e Clericis Regularibus Minoribus, Professor Moralis Philosophiæ, subrogatus Pedicino Episcopo, annis duobus.

FERDINANDUS TARTAGLIA de Medicina, Ordinis Carmelitarum, Cathedram Metaphysicæ obtinuit ab anno MDCLXX. per annos decem & octo.

THOMAS CAMOTTUS Cheriensis, Ordinis Prædicatorum, Professor Logicæ anno MDCLXXII. per annos quatuor. Sacræ Congregationi Indicis fuit a Secretis, uti constat ex Clar. Catalano in citato libro.

RAPHAEL BILLECIUS Panormitanus, Ordinis Clericorum Regularium Minorum, Moralem Philosophiam pertractavit ab anno MDCLXX. per annos tres supra viginti.

PAULINUS BENARDINUS Lucensis, Ordinis Prædicato-

catorum, docebat in Cathedra Logicæ anno MDCLXXVI. per annos viginti quatuor. Eum Cardinales in Conclavi congregati, & qui electus est Pontifex Innocentius XII. a sacris Confessionibus habuere. Anno MDCXCV. Magisterio Sacri Palatii præficitur; quo tamen munere, post annos sexdecim se abdicavit, senexque obiit MDCCXIII. Catalanus de Mag. Sacr. Palat.

CAROLUS PHILIBERTUS BARBERIUS a Raconisio Carmelita, Professor Metaphysicæ, anno MDCLXXXVIII. suique Ordinis supremus Moderator.

CAROLUS CORNACCIOLI Carmelita, Professor Metaphysicæ, Generalis Carmelitarum, & anno MDCCXXVI. Episcopus Bobiensis.

PHILIPPUS YTURBIDE ex eodem Ordine successit; sed eodem anno electus est Episcopus Venusinus.

HIACYNTHUS A S. BERNARDINO Romanus Augustinianus Discalceatus Professor Philosophiæ anno MDCXCV.

ANTONIUS BALSARINUS Chius, anno MDCC. ab Innocentio XII. Pontifice electus est Professor Logicæ; tum a Collegio Advocatorum Consistorialium Custos Bibliothecæ Alexandrinæ. Hunc optime meritum de Græcis suis Turcarum imperio oppressis, deque Missionariis in Oriente degentibus, de Infidelibus quoque, Hæreticis, Schismaticisque ad Ecclesiam Catholicam adducendis, præsertim Dionysio Cicala Protosyncello Alexandrino, Clemens XI. non semel præfecisset variis in Oriente Ecclesiis, nisi ipse tantum munus detrectasset. Hunc etiam Sacra Congregatio de Propaganda Fide jussit scripto confutare Constantinopolitani Pseudo-Concilii anno Christi MDCCXXII. a quatuor Patriarchis, aliisque Græcis Episcopis celebrati acta, & definitiones. Cumque jussu Pontificis plurimi docti viri constituti fuissent emendandis, componendisque Liturgicis Libris Ecclesiæ Græcæ, Balsarinus inter eos locum habuit. Academiæ Theologicæ egit Censorem, Secretariumque. Demum Carthag. Ar-

Archiepiſcopus, & Vicarius Eccl. Conſtantin. Obiit in Urbe anno MDCCXXXI.

AUGUSTINUS PIPIA Sardus Ord. Prædic. anno Chriſti MDCCXI. Secret. Sacr. Congregat. Indicis, Profeſſor Philoſophiæ, tum Magiſter Generalis, denique Cardinalis, de quo Catalanus cit. Lib.

PETRUS PEREZ Hiſpanus Ordinis Prædicatorum Profeſſor Philoſophiæ, & Secretarius Congr. Indicis, anno MDCCXXI. obiit poſt tres annos.

PHILIPPUS GRUTER Neapolitanus Cler. Reg. Min. ſucceſſit Billecio, cum apud ſuos annis viginti docuiſſet, & maxima Religionis ſuæ munera geſſiſſet, adſcriptus etiam inter Conſultores Indicis, & Examinatores Cleri Romani. Edidit: *De arte bene deſiderandi*, *ſeu de voto non ambiendi*. Obiit anno MDCCXIII. Coadjutorem habuerat Antonium Franciſcum Saluthium Florentinum, tum anno MDCCVIII. Cajetanum Corazza Romanum, veteranum inter ſuos Profeſſorem, primiſque functum muneribus, Lectorem in Collegio de Propaganda Fide, Examinatorem Cleri, atque Auctorem librorum: *De arte bene amandi*, *ſeu diligendi Deum*.

CLEMENS PISELLUS Præneſtinus ex eodem Ordine, fuit Procurator generalis, Cathedram Moralis Philoſophiæ tenuit uſque ad annum MDCCXV. quo e vivis exceſſit. Scripſit *Summam Theologiæ*, vitam Franciſci Caraccioli, monumentaque Hiſtorica ſuæ Religionis, Conciones, Orationeſque Panegyricas, tum Carmina quædam Latino, & Italico ſermone. Ejus mentio fit in faſtis Arcadum vita functorum, auctore Creſcimbenio.

MARIUS A TURRE Romanus e Clericis Regularibus Minoribus Piſelli locum occupavit, ſed mox Coadiutorum habuit in hoc munere Hieronymum Curlum Januenſem.

HIERONYMUS CURLO Januenſis, e Clericis Regularibus Minoribus, profeſſus eſt Moralem Philoſophiam ab anno

anno MDCCXXVI. usque ad annum MDCCXLI. cum a Sanctissimo Pontifice BENEDICTO XIV. auctus est Episcopatu Aleriensi in Corsica, obiitque anno MDCCL.

NICOLAUS RIDOLPHIUS Florentinus, Ordinis Prædicatorum, successit Petro Perez in Cathedra Philosophiæ, anno MDCCXXIII. qui Florentiæ, & Romæ Philosophiam, ac Theologiam diu docuerat. A Benedicto Papa XIII. recusato Episcopatu Recinetensi, ac Lauretano, constitutus est à Secretis Sacræ Congregationis Indicis; mox a Clemente XII. in locum Joannis Benedicti Zuanelli defuncti anno MDCCXXXIII. Magister Sacri Palatii renunciatus. Vixit in hoc munere annis undecim. Videndus de Ridolphio Doctissimus Catalanus in laudato libro de Mag. Sac. Palat.

POLYCARPUS DE BURGOS Granatensis Carmelita profitetur Metaphysicam anno MDCCXXVI. deinde Coadjutorem habuit cum futura successione Bartholomæum a Valle, & Savedra Cordubensem, ejusdem Ordinis, qui nunc temporis Moralem tractat Theologiam, cum munus Metaphysicam docendi fuerit Professori Logicæ demandatum.

PANTALEON BALSARINUS Chius, Doctor Jurium, ac Theologiæ, Antonio patruo Coadjutor, successorque datus est, anno MDCCXXVI. in Cathedra Logicæ, tum etiam in officio Custodis Alexandrinæ Bibliothecæ. In Academia Theologica diu disputando inter Academicos cum meruisset, ad officium, gradumque Censoris, & Secretarii evectus est. Beneficio Clementis XII. Pontificis est Abbas Ecclesiæ S. Petri in Colle in Veneta Ditione. Anno MDCCXLVII. rude donatus est.

JOSEPH AUGUSTINUS ORSI Florentinus, Ordinis Prædicatorum, diu apud suos Theologiam docuerat, adscitusque erat inter Theologos Casanatenses, cum anno MDCCXXXIII. datus est successor Ridolfio, tum in munere Secretarii Sacræ Congregationis Indicis, tum in Romani Gymnasii Cathedra Philosophiæ. Nunc præest

Ma-

Magisterio Sacri Palatii. Edidit Vir doctissimus libros plures de auctoritate summa Romani Pontificis, ejusque certo judicio, Dissertationesque plures, & Historiam Ecclesiæ Italico sermone, ad omnium eruditionem, ac utilitatem. Ejus Opera recenset Clar. Catalanus in lib. De Mag. Sacri Palatii.

LEO BARTOLOTTUS Januensis Cler. Reg. Minor. veteranus inter suos Professor, ac primis functus muneribus, Consultor Congr. Rituum, & Indicis, quique in Concilio Romano ut Theologus sederat, successit Curlo, anno MDCCXLI. sed post annos octo obtinuit vacationem muneris.

JULIUS CÆSAR LOMELLINUS Januensis Cler. Reg. Minor, apud suos docuit annis viginti, & Provincialem egit, Bartolotto Coadjutor datus est anno MDCCXLIV. cui tribus abhinc annis successit in Cathedra Moral. Philos.

FRANCISCUS JACQUIER e Vitriaco in Gallia, Ordinis Minimorum, Lector Sacræ Scripturæ in Collegio de Propaganda Fide, ab anno MDCCXLVI. rebus Physicis edocendis, ac experimentis faciundis incumbit. Isaaci Neutoni Philosophiam eximiis *Commentariis* illustravit.

LAURENTIUS SAVORINUS Venetus, Ordinis Minorum Conventualium, anno MDCCXLVII. ex certamine obtinuit Cathedram Logicæ, simulque agit de Metaphysicis rebus.

CAPUT III.

PROFESSORES MEDICINÆ.

ARTHOLOMÆUS DE PISIS discipulus Petri Leonii, Medicus Leonis X. magnæ doctrinæ, cum in Romano Gymnasio Medicinam doceret, controversiam habuit, cum Hieronymo de Eugubio Medico in eodem Gymnasio Professore; unde Apologiam edidit, cui titulus: *Bartholomæi Physici, Servi Papæ Apologia, vel quorumdam a se dictorum, & a Hieronymo de Eugubio concurrente suo impugnatorum Defensio, sive Purgatio, & dictorum ejus in eumdem retorsio, vel improbatio cum apta expositione, vel clara declaratione illorum Avicennæ verborum, quorum fuit contentio*. Edidit quoque: *Epitomem Medicinæ Theoricæ, & Practicæ*. Mandosius de Medicis Pontificiis.

CHRISTOPHORUS ARETINUS, sub Leone X. Medicinam in Gymnasio Romano summa cum laude profitebatur, uti refert Jovius in vita Leonis Papæ X.

HIERONIMUS ACCORAMBONUS Eugubinus, insignis Medicus docuit Romæ, tum Patavii anno MDXXXVII. ubi post annos octo obiit. Edidit: *Tractatus ad Praxin Medicam: De Catarrho: De Visu: De lacte: De putredine: De morbis Epidemicis: Comm. in Galen. & Hippocr.* De eo Pappadop. de Gymn. Patav.

HORATIUS AUGENIUS a Monte sancto Filius Ludovici Medici Clementis VII. primum Maceratæ docuit Logicam, tum Romæ Medicinam annis quinque, deinde Ticini, demum Patavii, ubi obiit anno MDCIII. relictis ingenii, & doctrinæ suæ pluribus monumentis, quæ quidem sunt: *Epistolarum, & Consultationum*

Medicinalium libri viginti quatuor : Epistolarum Medicinalium libri duodecim : De hominis partu libri duo : Quod homini certum non sit nascendi tempus libri duo ; De curandi ratione per sanguinis missionem libri XVII. De febribus, febrium signis, synptomatibus, & prognostico libri VII. De curatione synptomatum febrium pestilentialium : De febribus pestilentialibus : De curatione Variolarum, ac Morbillorum : De modo preservandi a peste libri quatuor : De medendis calculosis, & exulceratis renibus : Consilia Medica. De eo Thomassinus in elogiis, Mercklinus de Scriptis Medicis, Pappadopoli de Gymnasio Patavino Lib. 3. Sect. 2. Cap. 21. qui tamen dicit Angenium postquam docuisset in Gymnasiis Romano, Ticinensi, & Taurinensi, venisse Patavium anno MDXCI. & obiisse anno sequente.

Alphonsus Ferreus Neapolitanus, Medicus Pauli III. Summi Pontificis, Professor Anatomiæ, & Chirurgiæ in Romano Gymnasio, anno MDXXXIX. usque ad annum MDLXI. tum publicus in Neapolitano Gymnasio Professor Chirurgiæ, uti testatur Toppius in Bibliotheca Neapolitana. Editi ab eo sunt : *De Sclopetorum, seu Archibusiorum vulneribus libri tres : Corollarium de Sclopeti, ac similium tormentorum pulvere : De Caruncula, sive Callo, quæ cervici vesicæ innascuntur : De morbo Gallico : De Ligni sancti natura, usuque multiplici libri quatuor*. Vander Linden de Scriptis Medicis.

Justinianus Finettus de Monte Lupone Professor Medicinæ Theoricæ, hora matutina, sub Paulo III. Julio III. Pio IV. atque Protomedicus generalis anno MDLV.

Jacobus Hebræus et Franciscus Leopardus Professores Medicinæ Practicæ sub Paulo III. Pontifice.

Joseph Cincius feriatis diebus explicabat Simplicia Medicamenta, tum etiam diebus non feriatis disserebat de Medicina Practica, Pontifice Paulo III.

Hip-

Hippolitus Salvianus de Castello Practicam Medicinam professus est ab anno mdli. sub Julio III. usque ad annum mdlxvii. sub Pio V. stipendio aureorum 300. E Collegio fuit Medicorum Urbis, & Archiater Julii III. Pontificis. Natus erat Romæ anno mdxiv. hinc a nonnullis Romanus, cum tamen in Catalogis Professorum dicatur de Castello, & in ejus libris Tiphernas. Mercklinus in additionibus ad Lindenium de Scriptis Medicis scribit Hippolitum per annos plures Medicinam feliciter fecisse, & magno Auditorum concursu publice docuisse, ereptumque vivis anno mdlxxii. relictis hisce sui ingenii monumentis: *De Piscibus* Tomi duo: *De Aquatilium animalium curandorum formis*: *De Crisibus*. De eo Mandos. loco cit.

Bartholomæus Eustachius ex Oppido Sancti Severini in Piceno, celeberrimi nominis Anatomicus, præerat Cathedræ Practicæ Medicinæ, hora vespertina, anno mdlxi. stipendio aureorum 220. simul cum Hippolito Salviano, tum post tres annos stipendium in eadem professione, aureorem 330. percipiebat, uti legitur in antiquis Professorum Catalogis. Is primo in patria Medicinam fecerat, tum Protomedicum egerat apud Urbini Ducem. Sed anno mdxlix. Romam ductus est a Card. Julio Roboreo Ducis Urbini fratre, ubi in maximo fuit pretio, receptus in Archiatrorum Coetum, Medicus S. Caroli Borromæi, S. Philippum Nerium ægrotantem in Oratorio adiit, ut ex Baccio constat. Primus dicitur in Urbe morem induxisse dissecandi in Nosocomiis cadavera mortuorum, ut morborum characteres explorarentur. Qua in arte fuit omnium peritissimus, & diligentissimus, ut primus quamplures Anatomicas observationes fecerit, quæ in ejus Tabulis, librisque occurrunt, & immortalem famam in Anatomicis rebus sibi comparaverit. Exagitatus aliquando ab aliis Medicis Urbis, quod in Gymnasio disserens e Cathedra, nonnulla a Ga-

leni principiis dissona, novaque protulerit, ut ipsemet narrat in libro *De Motu Capitis*; patrocinium expertus est Francisci Alciati Datarii, ut ipse indicat in epistola, qua Alciato nuncupat librum *De Auditus Organis*. Anno MDLXXIV. dum ex Urbe peteret Forumsempronii, causa curandæ valetudinis Julii Roborei Cardinalis, cujus Medicum gerebat, obiit in itinere. Eustachius Erotianum Scriptorem Græcum vertit in Latinum, & annotationibus illustravit, tum libros plures edidit: *De Dentibus: De Renum structura, officio, & administratione: De Auditus Organis: Examen ossium: De motu Capitis: De vena Azygos, ac de humorariæ venæ propagine, quæ in flexu brachii venam communem profundam producit: De multitudine*: ejusque libri pluries commissi sunt prælo, præsertim anno MDCCVII. opera Hermanni Boerhavii. Celebres sunt Eustachii Tabulæ Anatomicæ, quas primus omnium edidit anno MDCCXIV. Clar. Joannes Baptista Lancisius, hoc titulo: *Tabulæ Anatomicæ Clarissimi Viri Bartholomæi Eustachii, quas e tenebris tandem vindicatas, & SS. D. Clementis XI. Pontif. Maxim. munificentia dono acceptas, præfatione, notisque illustravit, ac ipso suæ Bibliothecæ dedicationis die, publici juris fecit Joannes Maria Lancisius intimus Cubicularius, & Archiater Pontificius*. Has easdem Tabulas egregiis notis illustravit nuper Clar. Cajetanus Petriolus, simulque edidit Eustachii vitam a Bernardino Gentili Presbytero Oratorii S. Hieronymi Charitatis conscriptam. Denique celebratur Eustachius a Mangeto in Biblioth. Anatom. a Lindenio de Scriptis Medicis, & a Riolano in Antropol. Lib. I. Cap. 5. ubi: *Bartholomæus Eustachius Anatomicus Romanus præstantissimus Opuscula quædam anatomica accurate, & erudite elaborata publicavit, ut nobis dulce desiderium totius Anatomes sic explicatæ reliquerit, quam si perfecisset labores Vesalii, & Falopii longe superasset, & aliis*

aliis occasionem aliquid simile parturiendi præripuisset. Toppius in Bibliotheca Neapolitana putat Eustachium ex Oppido Sancti Severini in Provincia Salernitana.

Jacobus Bonus Ferrariensis Simplicia Medicamenta feriatis diebus docebat e Cathedra, Pio IV. Pontifice.

Virgilius de S. Severino discipulus Bartholomæi Eustachii, primo Medicinam extra ordinem professus est in Romano Gymnasio, deinde Bartholomæi locum per aliquot annos obtinuit.

Gaspar Cardanus Medicinam Practicam profitebatur hora vespertina simul cum Bartholomæo Eustachio, anno MDLXII. stipendio aureorum centum.

Benalba Brancalupus Professor Chirurgiæ ab anno MDLXIII. sub Pio IV. usque ad annum MDLXXXII. Gregorio XIII. Pontifice.

Franciscus Gimnasius Faventinus, Medicus Pii IV. teste Mandosio, & Protomedicus anno MDLXXIII. docebat hora matutina Medicinam Theoricam sub Pio V. & Gregorio XIII. stipendio 200. aureorum. Obiit MDLXXXII.

Petrus Grispus Sabinus, Protomedicus generalis, annis MDLXXVII. & MDLXXXII. Professor Theoricæ Medicinæ, simul cum Francisco Ginnasio, sub Pio V. & Gregorio XIII. Edidit: *In Aphorismorum Hippocratis librum primum Commentaria*. Linden de Script. Medic.

Gulielmus Giscaferrius Gallus, Medicus Collegii Urbis, Professor Medicinæ Practicæ, hora vespertina, simul cum Hippolito Salviano primum, tum cum Joachimo Tomasio, sub iisdem Pontificibus Pio V. & Gregorio XIII. Edidit: *De Febrium natura, & curatione libros duos*. Linden.

Constantius Varolus Bononiensis, Medicinæ, & Anatomiæ peritissimus, Chirurgiam annis septem docuit in Bononiensi Gymnasio, tum a Gregorio XIII. Me-

Medicus Pontificius, & publicus Professor Anatomiæ constitutus est. Summa fuit ejus peritia in calculis extrahendis. Primus reperit originem nervorum opticorum. Scripsit *De origine nervorum opticorum*: *Epistolas Medicinales*: *Anatomiæ libros quatuor*: Vixit annis triginta duobus, obiitque MDLXXV. sepultus in Ecclesia S. Marcelli. Celebratur a Ghillino in Theatro Litteratorum, & Mandosio de Med. Pontif.

ANDREAS BACCIUS Elpidianus, de simplicibus Medicamentis egit ab anno MDLXVII. usque ad annum MDC. stipendio aureorum centum. Summis laudibus extollitur a Jano Nicio Erithræo in Pinacotheca, a quo dicitur scripsisse magna eruditione de calidis fontibus, qui toto Terrarum Orbe feruntur celeberrimi; deque venenis, & antidotis, ac de Tiberi, tum etiam de duodecim preciosis lapillis, qui in Summi Sacerdotis veste sacra nitebant. Quæ ejus opera, cum ad transalpinas regiones commeassent, immortalem Italici nominis gloriam secum una attulerunt. Addit Janus Nicius Baccium in curandis ægrotis infelicem fuisse. Ejus Libri sunt: *De naturali vinorum historia*, *de vinis Italiæ*, *& de conviviis antiquorum*: *Le dodici pietre preziose, che adornano li vestimenti del Sommo Sacerdote*: *Discorso dell' Alicorno*: *Del Tevere*, *della natura, e bontà dell' acque, e dell' inondazioni*. Lindenius de Script. Med.

JOACHIMUS THOMASIUS Ravennas, Protomedicus generalis anno MDLXXXVIII. Professor Practicæ Medicinæ in Cathedra vespertina ab anno MDLXXV. per annos duodecim, ejusque stipendium pervenerat ad aureos quinquaginta supra quadrigentos.

FERRANTES EUSTACHIUS Bartholomæi Filius, & ipse Medicus Collegii, alter Medicinæ Practicæ Professor ab anno MDLXXXI. per annos novem. Docuerat in Maceratensi Gymnasio Medicinam. Edidit *Disputationem de vitæ humanæ a Facultate Medica propagatione*, quam

quam Sixto Quinto Pontifici Maximo nuncupavit.

Sallustius Salvianus insignis Medicus Romanus Hippoliti Filius, & e Collegio Archiatrorum, ab anno MDLXXVI. per annos undecim egit de Medicina Theorica, & primo quidem aliquot annis extra ordinem. Simultates gessit cum Alexandro Petronio Medico peritissimo ob sententiarum diversitatem circa quædam præcipua Medicæ Facultatis capita; ac cogitaverat, nisi mors intercessisset, confutare ea omnia, quæ Petronius in libris de victu Romanorum ad tuendam sanitatem tradiderat. Edidit libros duos *de Urinarum differentiis*, *causis*, *ac judiciis*. Quibus in libris cum convelleret receptas aliorum sententias, incidit in plurium Medicorum invidiam, quam auxit, privatis, publicisque disputationibus sententias illorum refellendo. Edidit etiam egregium librum: *De variis insaniæ generibus*, *eorumque curationibus*: *Variarum lectionum de re Medica libros*: *De calore naturali*, *acquisito*, *&* *febrili*: *De Concoctione*: *De Crisibus*. Laudatur a Jano Nicio Erithræo in Pinacotheca, Lindenio de Scriptis Medicis, Gallo in Bibliotheca Medic.

Archangelus Piccolomineus Ferrariensis sub Gregorio XIII. Medicinam Practicam expendebat hora matutina, ejusque stipendium constabat aureis tercentis. Tum etiam Anatomen faciebat, stipendio centum aureorum, sed Leonardo Blandino Incisori aurei quadraginta solvebantur. Eodem tempore Benalba Brancalupus Chirurgiæ tradendæ vacabat. Fuit Piccolomineus Protomedicus generalis anno MDLXXXII. Edidit: *Anatomicas Prælectiones*, *explicantes mirificam corporis humani fabricam*: *Et quæ animæ vires*, *quibus corporis partibus*, *tamquam instrumentis ad suas obeundas actiones utantur*, *sicuti tota anima toto corpore*. Linden. de Scriptis Medicis.

Gaspar Pirotus Romanus, Medicus Collegii, Pro-

Professor Medicinæ Theoricæ sub Gregorio XIII. anno MDLXXXII.

CASTOR DURANTES de Gualdo, Medicus Sixti V. Professor Simplicium scripsit *Thesaurum sanitatis*, *& de natura ciborum*: *Theatrum plantarum animalium*, *piscium*, *& petrarum*. Obiit anno MDXC. Mandosius de Med. Pontif.

ANGELUS ANTONINUS de S. Elpidio, Picenus, Chirurgiam simul, & Anatomiam professus est ab anno Christi MDLXXXV. per annos triginta quinque.

ALPHONSUS CATANEUS Ferrariensis, ex Archiatrorum Urbis Cœtu, Professor Theoricæ Medicinæ, hora matutina, Pontifice Sixto V. Rectore Horatio Burghesio, stipendio aureorum quadringentorum.

ALOYSIUS PEREGRINUS Neapolitanus, postquam diu meruisset in Cathedra Logicæ, deinde sub Clemente Papa VIII. anno MDXCII. aliquot annis Theoricam Medicinam simul cum Marsilio Cagnato professus est, hora matutina, stipendio aureorum centum, & quinquaginta.

JOANNES ZECCHIUS Bononiensis, Archiater Clementis VIII. & Protomedicus generalis anno MDXCVIII. confirmatus anno sequenti, Practicam Medicinam e Cathedra docuit ab anno MDLXXXVI. per annos sex, stipendio quingentorum aureorum. Edidit: *De ratione curandi præsertim febres ex puiri ortas humore a Medicis hactenus in Urbe servata*: *Consultationes Medicinales*: *De urinis*: *De aquarum Porrectanarum usu*, *atque præstantia*: *In primam Hipp. Aphor. Sect. Lectiones*, *quibus accedunt Tractatus de Purgatione*, *de sanguinis missione de diebus criticis*, *de morbo Gallico*. Obiit anno MDCI. Mandos.

JACOBUS LAMPUGNANUS Mediolanensis, stipendio aureorum quingentorum, disseruit de Medicina Practica, simul cum Joanne Zecchio primum, tum cum aliis plu-

pluribus, ab anno MDXC. usque ad annum MDCXXXV. cum ejus stipendium aureos sexcentos excedebat. Egit Protomedicum generalem annis MDCIII. & MDCXXII. Scripsit *de Chalcantho*, *de Febribus*, *de Humoribus*, *de Crisibus*, *de Purgatione*. Memoratur ab Allatio in Libro de Viris illustribus.

MARSILIUS CAGNATUS Veronensis, Cathedram obtinuit Theoricæ Medicinæ, hora matutina, stipendio ducentorum aureorum, anno MDLXXXVIII. atque in ea docuit annis tredecim, tum ad Cathedram transiit Practicæ Medicinæ, in qua sedit, usque ad annum MDCXII. cum ejus stipendium tercentos aureos superabat. Alexandrum Petronium insignem illius ævi Medicum habuit Præceptorem, Græce, Latineque doctus, in omnium Philosophorum placitis, & in omnium temporum Historia versatus. Scripsit de salubritate aeris Romani, de inundatione Tyberis, de humano partu, de ratione curandi flores in Urbe, & alia Opuscula, quæ unico volumine continentur. Edidit libros de continentia in victu, & de exercitio seorsim a cæteris Opusculis impressos. Fuit Protomedicus annis MDXCV. MDCII. & MDCX. cum obiit annis natus LXIX. De eo Janus Nicius Erithræus in Pinacotheca, Ghilinus in Theatro Litteratorum, Pappadopoli in Gymn. Patav. Tom. 2. Lib. 2. Cap. 39.

ANDREAS CÆSALPINUS Aretinus, celeberrimi nominis Philosophus, ac Medicus, Scholas Urbis adiit anno MDXCI. Clemente VIII. Pontifice, annisque duodecim Practicam Medicinam docuit, stipendio aureorum sexcentorum. Natus est anno MDXIX. & post humaniorum Litterarum studia, totum se tradidit arti Medicæ, & Philosophiæ Peripateticæ, in qua valuit quammaxime, ut inter prima sui sæculi ingenia, omnium consensu numeretur. A Pisano Gymnasio, ubi Philosophiam, artemque medendi docuerat diu, a Clemente VIII. ad Gymnasium Romanum traductus, atque inter Archiatros

 Urbis,

Urbis, publicosque Professores adscriptus, eo in munere obiit, anno MDCIII. plurimis libris Philosophicis, Medicisque relictis. Is circulationem sanguinis ante Harvæum dicitur indicasse in suis Quæstionibus Peripateticis, uti diximus Cap. VIII. §. VI. At quod in suis hisce Quæstionibus Peripateticis nimium adhæserit Aristotelis de Deo, deque humano intellectu sententiæ, causa fuit, ut a plurimis doctis viris Atheismi accusaretur, quibus omnibus præivit Taurellus, qui atroci accusatione, editis *Alpibus Cæsis*, illius opiniones ut impias demonstrare conatus est. Fuse de hac Cæsalpini infamia agunt Jacobus Brucherus in Historia Philosophiæ, Samuel Parckerus in Disputationibus de Deo, Reimannus in Historia Atheismi, Bayle in Dictionario, & Buddeus de Atheismo. Fatetur tamen Taurellus in præfatione ad Alpes Cæsas dogmata Cæsalpini majore apud Germanos fuisse in pretio, quam olim apud Græcos Apollinis Oracula. Editi ab eo libri recensentur a Lindenio, & Merclinio de Scriptis Medicis, nempe, *Speculum Artis Medicæ Hippocraticum*: *De Plantis*: *De Metallicis*: *Quæstiones Medicæ*: *De Medicamentorum facultatibus*: *Quæstiones Peripateticæ*.

JULIUS ANGELIUS de Barga, Medicus Clementis Papæ VIII. Magnus Præceptor S. Spiritus, & Protomedicus generalis anno MDCI. tradendæ in Gymnasio Practicæ Medicinæ operam dare cœpit anno MDXCIII. stipendio aureorum quingentorum, perstititque in eo munere annis septem, tuncque ejus stipendium septingentos aureos conficiebat. Profitebatur Practicam Medicinam simul cum Lampugnano, & Cæsalpino. Docuerat in Pisano Gymnasio, uti testatur Cartharius in Syllabo Advocat. Consistor. agens de Nicolao Angelio.

JOSEPH DE SANCTIS ÆQUICOLA Reatinus, postquam diu in Gymnasio Philosophiam docuisset, ad Cathedram Theoricæ medicinæ transiit, anno ultimo sæculi decimi se-

ſexti, longoque tempore cum Marſilio Cagnato in hac ſtatione fuit. De eo diximus in Profeſſoribus Philoſophiæ.

JOANNES FABER Bambergenſis, ſucceſſit Andreæ Baccio in Cathedra Simplicium Medicamentorum, feriatis diebus, anno MDC. ſuamque operam impendit in hac re, annis triginta, ſtipendio aureorum centum, & ſexaginta. Hunc Neapolim miſſum a Paulo V. Pontifice, ut nobiliſſimas ſtirpes conquireret, colligeretque, in Hortis Vaticanis plantandas teſtantur Allatius in Apibus Urbanis, & Capaccius in elogiis doctorum virorum. Scripſit: *De Nardo, & Epithymo adverſus Scaligerum*: *De animalibus Indicis apud Mexicum*: *Commentarium in in imagines illuſtrium ex Fulvii Urſini Bibl. Antuerpiæ a Theodoro Calleo expreſſas*: *In Nardi Antonii Recchi Rerum Medicarum novæ Hiſpaniæ volumen Annotationes*. Linden.

MARCUS ANTONIUS LUCIANUS Belfortenſis, e Profeſſore Logicæ anno MDCIII. Profeſſor Theoricæ Medicinæ ſimul cum Joſepho de Sanctis Æquicola, uſque ad annum MDCXXXV. ſtipendio aureorum centum, & ſeptuaginta. Protomedicus generalis anno MDCXXV.

VINCENTIUS ALSARIUS CRUCEUS Januenſis, Archiater Gregorii XV. ſucceſſit Marſilio Cagnato in Cathedra Practicæ Medicinæ anno MDCXII. quam ſimul cum Jacobo Lampugnano profeſſus eſt uſque ad annum MDCXXII. tuncque ejus ſtipendium pervenerat ad aureos fere ſexcentos. Docuerat antea in Bononienſi Gymnaſio. Editi ab eo ſunt libri plures: *De Invidia, & Faſcino Veterum*: *Ephemeridum ſeu diuturnarum obſervationum libri duo*: *De Epilepſia libri tres*: *Conſilium de aſthmate pro Bonifacio Card. Cajetano*: *Conſilium de Catarrho*: *Diſputatio de verme e naribus egreſſo*: *Diſſertatio de Salis, & Salitorum uſu in febribus*: *De morbis pectoris frequentioribus*: *De Veſuvio*: *Conſultationes variæ*: *Liber Apologeticus*: *De morbis Capitis*: *Ad Lucretii libros*

de natura Commentarius : *In Hippocraticam faciem Jatro-physio-gnomonicus Commentarius* : De eo Allatius in libro de viris illuſtribus, & Oldoinus in Athenæo Liguſtico, & Mandoſius de Med. Pontif.

Antonius Nannius Urbinas, anno MDCXIX. per annos tres egit de Simplicibus Medicamentis in locum Johannis Fabri Bambergenſis, qui deinde rediit ad ſuum munus.

Joannes Maria Castellanus Albenſis ſubrogatus eſt Angelo Antonino Elpidiano in Anatomicarum, atque Chirurgicarum rerum tractatione, anno MDCXX. ſtipendio aureorum centum, profeſſuſque eſt annis triginta ſeptem. Ab Allatio in libro de viris illuſtribus dicitur perfeciſſe Anatomen magnam in folio cum multis æneis figuris; atque edidiſſe *Pkylacterium* ſeu *de ſanguinis miſſione*. Linden de Script. Med.

Alexander Menghinus de Monte Ilcinio ſimul cum Caſtellano Anatomiam, & Chirurgiam tradidit ſtipendio aureorum quinquaginta uſque ad annum MDCXXIX. cum diſſerere cœpit de morbis Mulierum, uſque ad annum MDCLII. tuncque aureos triginta ſupra centum percipiebat. Fuit Protomedicus generalis anno MDCXXIX.

Pompeus Caimus Utinenſis Cathedram Philoſophiæ, quam diu occupaverat, commutavit cum Cathedra Pracæ Medicinæ, anno MDCXXIII. Gregorio XV. Pontifice, Rectore Diomede Vareſio, in locum Vincentii Alſarii; ſed anno ſequenti, Alſarius reſtitutus eſt Cathedræ, Caimus vero ad Patavinum Gymnaſium ſe contulit, uti diximus, cum de Profeſſoribus Philoſophiæ.

Petrus Castellus Romanus, annis duobus Logicam in Gymnaſio docuerat, cum anno MDCXXX. locum occupavit Joannis Fabri Bambergenſis Profeſſoris Simplicium Medicamentorum, tenui quidem ſtipendio per annos quinque. Fuit Baccii, Cæſalpini, atque Cagnati auditor, ſummamque ejus in re Medica peritiam editi plu-

plures ab eo libri teſtantur, atque hi ſunt: *Chalcanthinum Dodecaporion, ſive duodecim dubitationes de uſu olei vitrioli contra Raymundum Mindererum: Defenſio antiquorum utentium arſenico, & ſandaraca: Epiſtola de Elleboro contra Joannem Manelphum: Pharmaconomaſticum: Del mòdo di ſeccare li Semplici: Epiſtolarum Medicinalium: In Ariſtotelis Problemata lectiones: De Civetta ſive Hyena odorata Zibethum gignente: De abuſu Phlebotomiæ: De Veſuvio: De Criſibus: De vero uſu Phlebotomiæ: Introductio Medicinæ: De ſignis locorum patientium: De morbis puerorum: De urinis: De vomitu, & Medicamentis vomitoriis: Della Peſte: In Hippocratis librum Commentarius: De ſtrumis: Anatomicæ obſervationes, quas in centum cadaveribus Romæ ſectis notare licuit: De faſciis: In Dioſcoridem lectiones: De mineralibus: De Chalcantho: De lapide Lazuli: De animalibus inſectis: De odoribus, & ſuffumigiis: Chymicæ Prælectiones: Conſilia Medica. Dell' acque Romane: De Optimo Medico: De abuſu circa dierum criticorum enumerationem: Diſcorſo della durazione de medicamenti tanto ſemplici, che compoſti.* Linden de Scriptis Medicis.

Joannes Manelphius de Monte Rotundo in Sabinis, diu profeſſus erat Philoſophiam, cum anno MDCXXXIV. aggreſſus eſt Medicinæ Practicæ tractationem, in quo munere verſatus eſt uſque ad annum MDCLII. tuncque aurei quadrigenti ei ſolvebantur. De quo egimus inter Profeſſores Philoſophiæ.

Baldus Baldus Florentinus, primo Logicam docere cœpit anno MDCXXX. tum poſt aliquot annos Practicam Medicinam, ſimul cum Manelphio, uſque ad annum MDCXLV. ejuſque ſtipendium excedebat aureos tercentos. Is Medicum egit Innocentii X. & Protomedicum anno MDCXLIII. & Canonicum Baſilicæ Liberianæ. Edidit: *Lectiones Academicas de venenis: Prælectionem de Contagio-*

tagio-

tagione pestifera : Historiam morbi , & Anatomicas observationes circa corpus Card. Bevilacqua . Laudatur a Gabriele Naudæo in epistola ad ipsum data , quam exhibet Allatius in libro De viris illustribus . De eo Morerius in Dictionario , & Mandosius in Theatro Archiatrorum Pontificiorum .

Petrus Servius Spoletanus , alter Medicinæ Theoricæ Professor anno MDCXXXVI. cum Josepho de Sanctis Æquicola , stipendio ducentorum aureorum in locum Marci Antonii Luciani , per annos undecim .

Joannes Benedictus Sinibaldus Leonissanus , stipendio aureorum centum , successit Petro Castello in Cathedra Simplicium Medicamentorum, feriatis diebus, anno MDCXXXVI. annisque decem in ea docuit , tum anno MDCXLVII. Medicinam Practicam tradidit annis undecim . Egit Protomedicum generalem anno Jubilæi MDCL. rursumque anno MDCLVIII. cum vivis excessit .

Taddæus Collicola Spoletanus , Canonicus Basilicæ Vaticanæ , ex Brevi Urbani VIII. Summi Pontificis , cujus agebat Medicum , Cathedram Practicæ Medicinæ simul cum Manelphio , & Baldo obtinuit , anno MDCXXXVII. stipendiumque aureorum quinquaginta supra quadrigentos , & aliquot annis hoc munere functus est . De eo Mandosius .

Joannes Trullus Verulanus , Chirurgiam extra ordinem expendebat ab anno MDCXXXVII. per annos quatuor , eique aurei tercenti persolvebantur .

Benedictus Rita Leonissanus , Medicus Clementis IX. Summi Pontificis , de rebus Physicis agere cœpit extra ordinem anno MDCXXVIII. tum post annos decem, & septem traductus est ad Cathedram Theoricæ Medicinæ , cui incubuit usque ad annum MDCLXVIII. cum rude donatus est , tuncque ejus stipendium excedebat aureos quingentos. Obiit Protomedicus generalis anno MDCLXX. quo munere etiam functus fuerat , annis MDCLI. MDCLVI.

con

confirmatus MDCLVII. & MDCLXIX. De eo Mandosius in Theatro Archiatr. Pontif.

DOMINICUS PANAROLA Romanus, Medicus Collegii, successit Sinibaldo ad Cathedram Practicæ Medicinæ translato, in Cathedra Simplicium Medicamentorum tenui stipendio, anno MDCXLVI. per annos decem; deinde Anatomiæ, & Chirurgiæ incubuit anno uno in locum Joannis Castellani. Edidit: *Jatrologismorum seu Medicinalium observationum Pentecostæ quinque, utilibus præceptis, singularibus medelis, reconditis speculationibus, portentosis casibus refertæ: quibus diversa, eaque curiosa in calce adduntur Opuscula, nempe de Simplicium cognitione Medico necessaria: Plantarum Amphitheatralium Catalogus: Chamæleo examinatus: Arcanorum fasciculus primus, & secundus. Polycarponia seu variorum fructuum labores*. Linden de Scriptis Medicis.

GABRIEL FONSECA Lusitanus, Archiater Innocentii X. Summi Pontificis, ab anno MDCXLV. Practicam Medicinam docuit per annos viginti octo, ejusque stipendium excedebat aureos quingentos. De eo Nicolaus Antonius in Bibliotheca Hispana: *Gabriel de Fonseca, Lusitanus, Lamecensis, Doctor Medicus, Pisis olim Philosophiæ Professor, dein Romæ medicinam usque ad obitum fecit: nemini secundus, ne ulterius aliquid aliorum ad invidiam dixerim. Quare ei curam salutis suæ commisit Innocentius X. Papa. Romæ in Sapientiæ ædibus docuit etiam Medicæ artis Praxim: meditabaturque paucis abhinc annis experimenta quædam suæ artis publicare, ad exemplum Roderici Fonsecæ viri doctissimi, quem patruum habuit, & studiorum auspicem*. Obiit anno MDCLXVIII. Edidit *Medici Oeconomiam*.

JULIUS CÆSAR DE BENEDICTIS Aquilanus, Archiater Urbis, Professor Medicinæ Theoricæ una cum Manelchio, & Rita ab anno MDCXLVIII. per annos octo, cum vi-

vivis discessit, sæviente peste, Protomedicus generalis designatus. Ad Innocentii X. & Alexandri VII. valetudinem curandam aliquando adhibitus est. Edidit rerum Medicarum volumina quatuor, nempe: *Epistolas*, *Consilia*, *de Pephasmo*, *de Pleuritide*, *Lectionesque Academicas*. Laudatur a Toppio in Bibliotheca Neapolitana, & Merchlino de Script. Med.

Hyacinthus Altomarius Consentinus, in locum Alexandri Menghini, agere cœpit de morbis Mulierum anno mdclii. stipendio aureorum centum, tum Theoricam, tandemque Practicam Medicinam docuit, aucto stipendio ad aureos fere tercentos, ad annum usque mdclxxvi.

Octavianus Castellus Spoletinus in Philosophia, Medicina, Geometria non leviter versatus, docuit extra ordinem in Romano Gymnasio, uti Janus Nicius testatur. Deinde se ad Poesin, ac Musicam convertit, ac singulis annis, singulas & interdum binas populo fabulas dedit. Obiit anno mdcxlii. Janus in Pinac.

Matthias Naldus Senensis, Archiater Alexandri Papæ VII. stipendio aureorum sexcentorum Practicam Medicinam tractandam suscepit anno mdcliv. una cum Fonseca, & Sinibaldo, deinde cum aliis usque ad annum mdclxxvi. quo tempore ejus stipendium ad septingentos aureos pervenerat. Egit Protomedicum generalem annis mdclx. mdclxii. mdclxvi. & mdclvii. Scripsit *De Mundi universi amicitia, qua diffidentes Philosophorum opiniones conciliantur, & parantur ex re medica amicitiæ: In Aphorismos Hippocratis*. Merchlinus in additionibus ad Lindenium de Script. Med.

Joannes Franciscus Sinibaldus Leonissanus, Filius Joannis Benedicti, Medicusque Collegii, successit Panarolæ, anno mdclvi. agens de Simplicibus Medicamentis, feriatis diebus, stipendio aureorum centum, usque ad annum mdclxvii. In Catalogis Professorum, & in

in Bibliotheca Mandosii dicitur Romanus, fortasse, quod Romæ natus sit. Pariter in Statutis Collegii Medicorum Urbis, Joannes Franciscus vocatur Romanus, simulque dicitur Filius Joannis Benedicti. Plures edidit libros, quos recensent Mandosius, & Merclinus, nempe: *Geneantrophiæ, sive de hominis generatione Decateuchon, ubi ex ordine quæcumque ad humanæ generationis liturgiam, ejusdemque principia, organa, tempus, usum, modum, occasionem, voluptatem, aliasque omnes affectiones, quæ in Aphrodisiis accidere quoquo modo solent, atque possunt, dedita opera, plene, methodice, & jucunde pertractantur: Hippocratis Antiphon libri quinque: De morbis Puerorum*. Hæc Merclinus tribuit Joanni Benedicto.

Carolus Valesius Dubourgdiu Burdegalensis, Professor Medicinæ Theoricæ ab anno MDCLVI. extra ordinem, stipendio centum & viginti aureorum, per annos quatuordecim, tum Ordinarius Professor Medicinæ usque ad annum MDCLXXXIX. quo tempore percipiebat aureos fere tercentos. Egit Protomedicum generalem anno MDCLXXIII. Editi: *Commentarii de peste, & de Exanthematibus: Aphorismi Prognostici Hippocratis in febribus acutis Commentariis illustrati*.

Joannes Trullus Romanus, Medicus Collegii anno MDCLVII. Anatomicis, & Chirurgicis rebus operam dare cœpit, tum anno MDCLXX. docuit Theoricam Medicinam cum Valesio, deinde Practicam usque ad annum MDCC. & ejus stipendium excedebat aureos tercentos.

Joannes Baptista Bencius ab Aquapendente, Professor Practicæ Medicinæ ab anno MDCLVII. extra ordinem, stipendio aureorum centum viginti, per annos quatuordecim. Fuit Protomedicus generalis anno Christi MDCLVIII.

Michael Angelus Caporipa Romanus, ab anno MDCLVIII. Medicinam extra ordinem professus est per in-

integros annos ſex, hora maautina, ſtipendio aureorum viginti quinque.

Paulus Manfredus Lucenſis, eodem ſtipendio, Profeſſor Medicinæ extra ordinem ab anno MDCLXII. per annos octo, deinde, aucto ſtipendio, ſucceſſit Joanni Trullo in Chirurgicis, & Anatomicis rebus pertractandis, tandem ſimul cum Joanne Trullo docuit Theoricam Medicinam, uſque ad annum MDCC. quo tempore ejus ſtipendium aureis quinquaginta ſupra ducentos pendebat. E Collegio erat Medicorum Urbis. Edidit: *De nova & inaudita Medico - Chirurgica Obſervatione, ſanguinem transfundente de individuo in individuum, prius in brutis, deinde in homine experta: Novæ circa aurem Obſervationes.* Linden de Script. Med.

Ludovicus Bellinsanus Lucenſis, anno MDCLXVI. Profeſſorem Medicinæ extra ordinem, ſtipendio aureorum ſexaginta agere cœpit, atque in ea ſtatione annos decem impendit. Egit Protomedicum generalem anno MDCLXV.

Jacobus Sinibaldus Romanus, anno MDCLXVII. Cathedram obtinuit Simplicium Medicamentorum, feriatis diebus, quo in munere, cum annos quatuordecim expleviſſet, traductus eſt ad Cathedram Theoricæ Medicinæ, quam hoc ineunte ſæculo adhuc profitebatur, ſtipendio ducentorum aureorum. Laudatur a Mandoſio in Bibliotheca Romana, utpote cujus extant hæc Opera *Embrio Philoſophicus, ſive novum veteris Philoſophiæ Rudimentum quatuordecim Propoſitionibus delineatum: Plantarum Metamorphoſis: Lectio cum oſtenſione habita in Horto Medico Romanæ Sapientiæ: De Simplicium ſignaturis extrinſecis Lectio alia: Dell'abuſo de Veſſicatorii Diſcorſo.*

Cæsar Macchiatus Firmanus, Medicus Chriſtinæ Alexandræ Svecorum Reginæ, & Protomedicus deſignatus anno MDCLXXIV. poſtquam in Gymnaſio aliquot an-

annis Philoſophiam docuiſſet, Medicinæ Practicæ tradendæ operam dedit anno MDCLXX. ſtipendio aureorum ducentorum extra ordinem, per annos quatuor.

FLORIDUS SALVATORIUS Tiphernas, Canonicus Sancti Laurentii in Damaſo, Medicus Clementis X. ex Pontificis Chirographo Cathedram Practicæ Medicinæ obtinuit anno MDCLXX. percepitque ſtipendium ſeptingentorum fere aureorum, per annos fere triginta. Egit Protomedicum generalem annis MDCLXXIV. & MDCLXXV. Præclare meruit de Collegio Archiatrorum Urbis; hinc ei nuncupata ſunt hujus Collegii Statuta typis commiſſa anno MDCLXXV. Ibi in epiſtola nuncupatoria laudatur Salvatorius, quod Hortum Medicum reſtituerit: *Te ſollicitius urgente Romanus Janiculus novo jam titulo floreſcit in montem aureum, ex quo patefacta eſt illic explorandarum ſimplicium herbarum ſchola ſpatioſa, & ſulcatim undique florida*. De eo Mandoſius.

THOMAS PETRUCCIUS Romanus, Medicinam Theoricam hauſit a Joanne Franciſco Sinibaldo, Practicam a Gabriele Fonſeca, quam per aliquot annos publice docuit. Anno MDCLXXX. in publico certamine in Eccleſia S. Euſtachii novem defendit propoſitiones juxta ſententiam Empedoclis, ſumma cum laude. Edidit: *Spicilegium Anatomicum de ſtructura, & uſu capſularum renalium: Tractatum de Tarantulis Apuliæ: Tractatum de hominis generatione*, ubi novam tuetur de ſemine ſententiam. De eo Mandoſius in Bibl. Rom.

LUCAS ANTONIUS PORTIUS, Philoſophus, Mathematicus, Medicus præclariſſimus, in lucem venit anno MDCXXXVII. in Oppido Paſitani prope Amalphim. Primum Neapoli claruit, tum in Urbe anno MDCLXX. per aliquot annos Medicinam e Cathedra docuit extra ordinem ſtipendio aureorum centum, & viginti. Mox peragrata Italia, Germaniaque, ubique doctorum virorum familiaritate, & æſtimatione uſus, rediit Neapolim, pri-

mumque in Seminario Clericorum res Philosophicas tradidit, tum Anatomen in publico Gymnasio. Edidit Libellos, Dissertationes, Epistolasque doctissimas, nempe: *Del sorgimento de licori nelle fistole aperte d'ambedue gl'estremi, & intorno a molti corpi, che tocchino la loro superficie: De motu corporum: Erasistratus sive de sanguinis missione: De veteri Medicina: De generatione metallorum: De fontibus naturalibus: Fons Jovis, fons Solis, Padi fons, aliique similes, quorum meminit Plinius: De militis in castris sanitate tuenda: De difficultate Medicinæ: De aere artificiali flammæ, & animalibus mortifero: De rarefactionum natura: Opuscula, & fragmenta varia*. De ejus vita, laudibus, librisque videndus Hyacinthus Gimma in Elogiis Academicis Tom. I. & in Histor. Litter. Italiæ.

Romulus Spetiolus Firmanus, Archiater Alexandri Papæ VIII. stipendio aureorum centum, profiteri cœpit Medicinam extra ordinem anno MDCLXXV. quo in munere annos exegit quadraginta, tuncque ejus stipendium aureos quadrigentos conficiebat. Medicum quoque egit, mortuo Macchiato, Christinæ Reginæ Svecorum. Fuit & Beneficiatus Basilicæ Vaticanæ, sacrisque initiatus. Scripsit de miraculis B. Laurentii Justiniani. De eo Mandosius in Theatro Archiatrorum Summorum Pontificum.

Joannes Philippus Vignolus Romanus, Ordinis Minorum Strictæ Observantiæ, & Cherubinus Colanellus, ejusdem Ordinis, Setinus, circa hæc tempora, Pontifice Innocentio XI. Rectore Federico Caccia indicandis in Horto Medico Stirpibus operam suam dabant. At in Gymnasio Jacobus Sinibaldus de Simplicibus Medicamentis disserebat.

Joannes Baptista Triumphettus Bononiensis, peritissimus rei herbariæ, successit Sinibaldo in Cathedra Simplicium Medicamentorum, simulque in Horto Medi-

dico Herbas ipsas indicavit, anno MDCLXXXI. per annos triginta. Ejus summum stipendium aureos ducentos excedebat. Præclare meruit de Horto Medico, cui stirpes quamplures undique conquisitas addidit, & earum Cathalogum edidit. Extant ejus duæ Dissertationes habitæ in Horto Medico, quarum prima agit, *ut Medici omissis minus utilibus inspectionibus Plantarum inquisitiones insectentur*. Hanc editis *Vindiciis veritatis* defendit a censura Marcelli Malpighii, qui illum accusaverat, quod, ut rei herbariæ notitiam extolleret, Anatomiam, & cætera Medica studia contempsisset. Altera probat, *Viris etiam nobilibus valde expedire simplicium Medicamentorum notitiam possidere*. Edidit etiam *Observationes de Ortu & vegetatione Plantarum cum historia novarum plantarum iconibus illustrata*.

JOANNES MARIA LANCISIUS Romanus, Medicus præclarissimus, annis natus triginta, Anatomiam, Chirurgiamque profiteri cœpit anno MDCLXXXIV. in Romano Gymnasio, quam in Nocosomio S. Spiritus in Saxia, ubi Medicum agebat, diligentissime coluerat. Anno Christi MDCLXXXVIII. Innocentius XI. eum Medicum Pontificium, Canonicumque Ecclesiæ S. Laurentii in Damaso constituit, qua dignitate, mortuo Pontifice, se abdicavit. Innocentium XII. supremo morbo laborantem curavit. Collegio Cardinalium ad eligendum Clementem Papam XI. congregato a rebus Medicis fuit; uti etiam Clementi XI. Summo Pontifici. Eidem Cardinales Alterius, & Spinula vices suas demandarunt in creandis Doctoribus Medicinæ, & Philosophiæ. Docuit in Gymnasio annis tredecim, vixit vero ad annum usque MCCXX. insigni sua Bibliotheca publico Nosocomio Sanctus Spiritus testamento relicta. Ejus Opera simul collecta edi curavit Petrus Assaltus Botanicæ Professor, hoc titulo: *Joannis Mariæ Lancisi Archiatri Pontificii, & intimi Cubicularii Opera, quæ hactenus prodierunt omnia,*

nia, *Dissertationibus nonnullis adhucdum ineditis locupletata*, *& ab ipso Auctore recognita*, *& emendata*, *quæ collegit*, *& in ordinem digessit Petrus Assaltus in Romano Archilycæo Botanicæ Professor*. Primo Tomo hæc Opera continentur: *De subitaneis mortibus libri duo*: *Dissertatio de nativis deque adventiis Romani cœli qualitatibus*, *cui accedit Historia Epidemiæ Rheumaticæ*, *quæ per hyemem anni* MDCCIX. *vagata est*: *De noxiis Paludum effluviis libri duo*: Tomus secundus hæc Opera complectitur: *Dissertatio historica de Bovilla peste ex Campaniæ finibus anno* MDCCIII. *Latio importata*, *deque præsidiis per Sanctissimum Patrem Clementem XI. Pon. Max. ad avertendam acris tabem*, *& annonæ caritatem opportune adhibitis*, *cui accedit consilium de Equorum Epidemia quæ Romæ grassata est anno* MDCCXII. *Dissertatio de recta Medicorum studiorum ratione instituenda*, *habita ad novæ Academiæ Alumnos*, *& Medicinæ Tyrones in Archinosocomio S. Spiritus in Saxia*: *Humani corporis Anatomica synopsis*: *Epistola ad Joannem Baptistam Bianchi de humorum secretionibus in genere*, *ac præcipue de bilis in hepate separatione*: *An acidum ex sanguine extrahi queat*: *Epistolæ duæ de triplici intestinorum Polypo*: *De Physiognomia*: *De se cogitantis animæ*: *De ortu*, *vegetatione*, *ac textura fungorum*: *De Plinianæ Villæ ruderibus*: *Forma ac methodus describendæ morborum historiæ*: *Lucubratio de Virgine quadam Calliensi mirabili vexata symptomate*: *Anatomia per uso*, *e intelligenza del disegno ricercata non solo sugl' ossi e muscoli del corpo umano*, *ma dimostrata ancora sulle statue più insigni di Roma*: *Dissertatio de ratione philosophandi in arte medica*: *Dissertatio epistolaris de Lumbrico lato*: *Dissertatione epistolare intorno all' epidemia de' Buoi*: *Ragionamento intorno all'epidemia de' Cavalli succeduta in Roma nella primavera del* 1712. *Tabulæ Anatomicæ Clar. Viri Bartholomæi Eustachii*. *Let-*

Lettero al Sig. Antonio Vallisnieri con la quale si ritratto alcuni suoi errori scorsi nel libro de noxiis Paludum effluviis: *Michaelis Mercati Samminiateusis Metallotheca*: *Differtatio de Vena sine pari*: *De structura usuque gangliorum*: *Epistolæ duæ ad Joannem Morganium*: *Dissertatio epistolaris de natura, & præsagio Dioscurorum nautis in tempestate apparentium*. Lancisii vitam edidit Crescimbenius. Laudatur a Niceronio in vitis virorum illustrium, & in Dictionario Morerii postremæ editionis, & Mandosio in Theatro Archiatr. Pontif.

Georgius Baglivus Liciensis, celeberrimi nominis Medicus, anno mdcxcv. Cathedram Chirurgiæ, & Anatomiæ, in qua Lancisius sederat, occupavit. Philosophiæ, ac Medicinæ operam dederat in Gymnasiis Salernitano, Neapolitano, Bononiensi, ubi Malpighium audiverat. In Urbe æstimationem, ac benevolentiam omnium sibi conciliavit, præsertim Severoli, & Ciampini, in cujus Academia Physico-Mathematica locum habuit. Editis libris, ejus fama longe, lateque diffusa est, ut illum Clarissimæ Societates Londinensis, & Imperialis socium adsciverint in locum Malpighii. Sed florentem ætate triginta octo annorum, & doctrina, magno cum rei Medicæ damno, mors abstulit, anno mdccvii. uti legitur in Fastis Arcadum defunctorum. Ejus libri pluries, variisque in Europæ locis, typis editi sunt, presertim anno mdccx. Lugduni, in Tomos sex distributi. Illorum vero argumenta hæc sunt: *De praxi Medica*: *De fibra motrice & morbosa*: *Canones de Medicina solidorum*: *De progressione Romani terræmotus*: *De systemate, & usu motus solidorum in corpore animato*: *De vegetatione lapidum*: *De analogismo circulationis maris ad analogiam sanguinis*: *De anatome, morsu, & effectibus Tarantulæ*: *De usu & abusu Vesicantium*: *De observationibus anatomicis, & practicis*: *De Theorica Me-*

Medica: *De respiratione & somno*: *De circulatione sanguinis in Testudine, ejusdemque cordis anatome*: *De morbis salivæ, bilis, & sanguinis*: *Commentarii de Statica Medicina Aphorismorum Sanctorii*: *Epistolæ*. Plura de ejus laudibus habet Gimma in Historia Litteraria, & Pappadopoli de Alumnis Gymnasii Patavini, quo teste, Baglivus dicebatur *Romanus Hippocrates*.

LUCAS TOZZIUS e Frignano prope Aversam, in Philosophicis, Medicisque rebus nulli secundus, lucem aspexit anno MDCXXXVIII. primumque Neapolitani Gymnasii Cathedras ascendit Matheseos, & Medicinæ, ut vices suppleret Thomæ Cornelii, tum Andreæ Gomezii Protomedici generalis. Deinde anno MDCXCIV. inito certamine, Cathedram Institutionum Medicarum, mox primariam Medicinæ obtinuit, ac sæpe disseruit simul de rebus Physicis, Astronomicis, Mathematicis, Medicisque. Sed anno sequente, illum Innocentius XII. Romam accersivit, Medicum suum esse jussit, & publicum Professorem Practicæ Medicinæ, stipendio sexcentorum aureorum. Eumdem, Innocentio defuncto, Carolus II. Rex Hispaniarum sibi esse a rebus Medicis decreverat, jamque ille Mediolanum pervenerat, profecturus in Hispaniam, nisi Rex vivis excessisset. Quare rediit ad patrii Gymnasii Cathedram, ubi plurima, eaque doctissima in lucem emisit, quæ recenset Hyacinthus Gimma in Elogiis Academicis, ubi Tozzii vitam describit, obiitque Protomedicus Regni, anno Domini MDCCXVII. Ejus extant: *Recondita naturæ opera jam detecta, ubi circa quatuor casus observati Cometæ anno 1664. Astronomicophysice disseritur*. *Opera Physico Medica in quatuor Tomos distributa*: Horum primus Theoricam, & Practicam Medicinam expendens, summa brevitate, & doctrina, plurimos Tractatus complectitur. Reliqui Tomi tres Commentaria complectuntur in libros Aphorismorum Hippocratis. Scripsisse etiam dicitur

tur a Gimma *Comment. in artem medicinalem Galeni: De Terraemotu: De anima Mundi: De morbis puerorum & mulierum. Trigonometria absque tabulis sinuum tangentium, & secantium ad praxim reducta, & resoluta.* Plura de eo Gimma, & Tomo I. Arcadum illustr. & Mandosius in Theatro Archiatrorum Pontificiorum.

Alexander Pasculus Perusinus, e patrio Gymnasio, ubi Philosophiam annis decem docuerat, a Clemente XI. Pontifice, anno MDCCI. ad Cathedram Practicae Medicinae in Romano Gymnasio accersitus est. In Collegium Archiatrorum Urbis adscitus, electus est Protomedicus generalis annis MDCCXXI. MDCCXXVI. MDCCXXVIII. MDCCXXXII. MDCCXXXVI. eique commissae vices Cardinalis Camerarii in constituendis Doctoribus Medicinae, & Philosophiae. Cardinalibus ad eligendum Clementem Papam XII. in Conclavi degentibus fuit a rebus Medicis. Ejus sententiam Sacra Congregatio Rituum saepe consuevit expetere, cum agebatur de prodigiosis aegrorum curationibus perpatratis illorum invocatione, qui in Sanctorum numerum sunt referendi. Quo nomine, non semel commendatur a doctissimo Lambertino, nunc Gloriosissimo BENEDICTO XIV. in libris de Canonizatione Sanctorum. Eundem laudat Gimma in Histor. Litter. Italiae. Hoc anno MDCCLI. rude donatus est; sed jam pluribus abhinc annis, cessaverat a Scholis. Multa edidit Etrusco sermone, eundemque Clar. Bergantinius Teatinus recenset inter Scriptores probatissimos Etrusci sermonis: *Il Corpo umano*: est is Tractatus Anatomicus pluries typis commissus. *Trattato delle febri: Nuovo metodo per introdursi ad imitatione de Geometri con ordine, chiarezza, e brevità nelle più sottili questioni di Filosofia Metafisiche, Logiche, Morali, e Fisiche: Osservazioni Teoriche, e Pratiche di Medicina: Della natura de nostri pensieri, e della maniera, con cui s'esprimano: Saggio di Logistica: Del moto, che ne' mobili si rin-*

 fonde

fonde per impulso esteriore, *Trattato Fisico Matematico: Del moto, che ne mobili si rinfonde in virtù di loro elastica potenza*, *Trattato Fisico Matematico: Risposte ad alcuni consulti: De Homine Tomi tres*, quibus Theoria, Praxisque totius Medicinæ continetur.

Michael Angelus Pauli Pisaurensis, anno MDCCV. Professor Practicæ Medicinæ hora vespertina simul cum Spetiolo, & Pasculo, per annos fere viginti. Clementis XI. Summi Pontificis Medicum egit, ac Protomedicum generalem annis MDCCXII. MDCCXVI. MDCCXIX. & MDCCXXII.

Oruntius Gulielmus Arno de Mandurio Professor Medicinæ Theoricæ, anno Domini MDCCIX. Inter Archiatros Urbis locum obtinuit.

Petrus Assaltus Firmanus successit Triumphetto in Cathedra Simplicium Medicamentorum, anno MDCCX. sed post annos decem ad Cathedram transiit Theoricæ Medicinæ. Plurimum excelluit in rerum Medicarum, præsertim Botanicarum peritia; ac sæpe rogatus sententiam dixit, an naturæ viribus prodigiosa quædam perpatrata, ab his, qui in Sanctorum numerum sunt referendi, possint adscribi; hæcque illius Judicia typis edita sunt. Metallothecam Michaelis Mercati a Lancisio evulgatam notis illustravit.

Joannes Antonius Vulpius Asculanus, e Collegio Archiatrorum Urbis, anno MDCCXX. Professor Simplicium Medicamentorum, isque herbas indicabat in Horto Medico, tum Theoricam Medicinam docuit.

Franciscus Soldatus Romanus, vices Romuli Spetioli supplevit in Cathedra PracticæMedicinæ anno Christi MDCCX. tum Cathedram hanc ipsam obtinuit, docuitque usque ad hunc annum MDCCLI. cum supremum obiit.

Angelus Chellinus Bononiensis Professor Chirurgiæ, & Anatomiæ, ab anno MDCCXVIII. per annos octo.

Nicolaus Michelangelus de Rocca Contrada Senogal-

nogallienſis Diœceſis, eCollegio Archiatrorum, Profeſſor Practicæ Medicinæ ab anno MDCCXII. obtinuit vacationem muneris poſt exactos in munere publico viginti ſex annos.

RAIMUNDUS TAROZZIUS Romanus Profeſſor Theoricæ Medicinæ ab anno MDCCXXIV. clari nominis in Urbe fuit. Edidit Diſſertationes plures, quibus ad examen revocantur prodigia nonnulla a piis viris perpatrata, an naturæ viribus occultis, vel nonniſi Divina virtute edi potuerint. Anno MDCCXLII. Protomedici officio functus eſt, obiitque anno altero.

ANTONIUS COCCHIUS Hernicus Chirurgiam, & Anatomen pertractavit ab anno MDCCXXVI. perque annos duos ſupra viginti profeſſus eſt. Edidit Lectiones quaſdam Anatomicas, Diſſertationem de uſu Corticis Chinæ, & Judicia quædam de Sanctorum miraculis. Obiit anno MDCCXLVIII.

COSMUS GRILLI Meſſanenſis, Medicus Collegii, primo de Simplicibus Medicamentis, herbiſque in Horto Medico indicandis agere cœpit anno MDCCXXVIII. tum ad Cathedram tranſiit Medicinæ Practicæ, eamque ſedem nunc temporis obtinet.

MARCUS ANGELUS MARCANGELI Sabinenſis, Medicus Collegii, diu egit Profeſſorem ſupra numerum, nunc vero Cathedram obtinet Inſtitutionum Theoricæ Medicinæ, atque annis tribus ſupra viginti profeſſus eſt.

JOSEPH DE PANICIS Montorienſis, anno MDCCXLV. ut Profeſſor ſupra numerum agebat de cauſis morborum, deinde Cathedram Botanicæ aſcendit, obiitque anno MDCCXLVII. cum e Collegio eſſet Medicorum Urbis.

FRANCISCUS AURELIUS GINNANESCHI Senenſis anno MDCCXLII. vices obire cœpit Alexandri Paſculi Practicæ Medicinæ Profeſſoris, cujus etiam ſedem in Collegio Archiatrorum Urbis paucos poſt annos occupavit. Anno MDCCXLVI. cum Botanicæ Profeſſor infirma valetudi-

 ne

laboraret, hoc etiam munere fungi juſſus eſt; tum ſequente anno, hanc ipſam Botanicæ Cathedram accepit, ſimulque egit de Practica Medicina, hora veſpertina, deque rebus Botanicis hora matutina, uſque ad hunc annum MDCCLI. cum Alexander Paſculus rude donatus eſt, alterque ei in Cathedra Practicæ Medicinæ ſubrogatus,

NATALIS SALICETUS e Nebio in Corſica, e Collegio Archiatrorum, inſtituto certamine, anno MDCCXLVIII. adlectus eſt, qui Chirurgiam, Anatomemque in Gymnaſio pertractaret, eoque munere nunc temporis fungitur.

JOANNES FRANCISCUS MARATTI Romanus, Abbas Congregationis Valliſumbroſæ Profeſſor Botanicæ Practicæ, qui nempe in Horto Medico Stirpium nomina, & characteres indicat, ab anno MDCCXLVIII.

ALOYSIUS PHILIPPUS GIRALDUS Ferrarienſis, primus in Romano Gymnaſio Profeſſor Chemiæ ab anno Chriſti MDCCXLIX.

JOANNES LAURENTIUS GUARNIERI Senenſis Medicus Collegii, ex certamine obtinuit Cathedram Medicinæ Practicæ, die 23. Martii anno MDCCLI.

JOANNES BAPTISTA PAULINUS Sabinus ex eodem certamine Profeſſor Theoricæ Medicinæ.

SIGISMUNDUS TONCI Senenſis ex eodem certamine adlectus eſt Profeſſor ſupra numerum.

CAPUT IV.

PROFESSORES MATHEMATICÆ.

NICOLAUS COPERNICUS Thorunii Prussiæ in lucem editus anno MCDLXXII. domi Latinis, Græcisque Litteris eruditus, in Academia Cracoviensi Philosophicis, Medicis, & Mathematicis disciplinis instructus, annum agens vigesimum tertium se in Italiam contulit, primumque Bononiæ pedem fixit, ubi Dominico Mariæ Ferrariensi publico Astronomiæ Professori, & discipulus, & in Astronomicis observationibus adjutor fuit. Romam deinde veniens, circa finem sæculi decimi quinti, constitutus est publicus Mathematicarum rerum in Gymnasio Professor, ubi & observationes aliquot Astronomicas absolvit circa annum MD. Reversus post aliquot annos in patriam, adscriptus est Collegio Canonicorum Ecclesiæ Cathedralis Fravenburgii ad Vistulæ oram siti; ubi totus Astronomiæ incubuit, Opusque perfecit sex libris distinctum *de Orbium cœlestium revolutionibus*, quibus totam Astronomiam complexus est, atque Paulo III. Pontifici nuncupavit. Prodiit hoc Opus Norimbergæ anno MDXLIII. eodemque anno die 24. Maji Copernicus paulo post, quam operis editi exemplum accepisset, sanguinis profluvio extinctus est, sepultusque in Ecclesia Cathedrali Warmiensi. Ejus vitam Gassendus conscripsit.

JOANNES TAISNERUS Hannonius, Jurisconsultus, Philosophus, Medicus, Mathematicus præclarissimus, in variis Italiæ Academiis, præsertim vero Ferrariæ, & Romæ res Mathematicas e Cathedra docuit, uti ipsemet narrat in prefatione libri de usu Sphæræ materialis. Et Ghilinus in Theatro Litteratorum testis est docentem

in

Scholis Urbis habuisse tercentos Auditores. Idipsum testatur Thomassinus in elogiis doctorum virorum scribens de Taisnero: *Romæ, & Ferrariæ hospes Mathematicus publice cum doceret, audientium corona sæpiebatur, quos etiam privatis in ædibus, iisdem artibus erudiebat.* Caroli V. Regiam prolem litteris instituit, eundemque Imperatorem in Africam ad bellum proficiscentem in Tunetana expeditione secutus est, pluraque itinera egit per Asiam, Africam, Europam, uti ipsemet narrat in laudata præfatione. Cum in Sicilia versaretur novam navis majoris constructionem invenisse dicitur. Tandem urgente ætate, Coloniæ pedem fixit, fuitque præfectus Musicæ Archiepiscopi Joannis Gebhardi, ibi & Chiromantiam, cui erat addictus, docuit. Libri ab eo plures editi: *De motu continuo adversus Philosophum*: *De natura magnetis, & de navigandi usu*: *Opus Mathematicum libris octo descriptum*: *De annuli Sphærici fabrica libri tres*: *De usu Sphæræ materialis*: *De proportione motuum localium contra Aristotelem*: *Astrologiæ judiciariæ Isagoges*: *De motu celeberrimo hactenus incognito*. Obiit senex in patria. De eo Ghilinus, Thomassinus, Bayle, Veidlerus, Niceronius.

Rodericum Lusitanum, insignem Mathematicum, Professoremque in Gymnasio Romano memorat Joannes Pierius Valerianus in libro de infelicitate Litteratorum his verbis: *Rodericus Lusitanus summæ juvenis eruditionis Mathematicarum scientissimus, quas non ut multi barbare, sed vel Græce, vel Latine idque castigatissime profitebatur, miræ prorsus in docendo dexteritatis, & diligentiæ, is Ægidium Cardinalem in Hispaniis nactus, qui magnis de rebus ad Carolum Imperatorem pro Christiana pietate missus fuerat, rarissimam hominis eruditionem, & sapientiam admiratus, eum in Italiam secutus, cum Romæ doctrinam suam propalasset, eruditorum omnium concursu frequentari cœpit, mox rebus tunc florenti-*

rentibus Romana Cathedra honeſtatus in ea incidit tempora, quæ omnium calamitoſiſſima ſemper appellabantur, a latronibus enim Romæ vaſtatoribus male habitus, in eo juventutis flore peſtilentia, quæ ſtatim in cladem illam incubuit, fuit abſumptus.

Antonius Maria Pacius Mathematicæ Profeſſor, Pio V. Pontifice, Rectore Camillo Peruſco Epiſcopo Alatrino, anno MDLXVII. ſtipendio centum aureorum. In antiquis Catalogis Profeſſorum ſub Paulo III. Julio III. Pio IV. deſideratur Mathematicæ Profeſſor, quamvis tradendæ Philoſophiæ plurimi addicti legantur, uſque ad memoratum annum, cum primum reſtituta videtur ſedes in Gymnaſio Romano Mathematicis Diſciplinis.

Joannes Baptista Raimundus Profeſſor Matheſeos ſub Gregorio XIII. Pontifice, Rectore Cæſare de Graſſis, Sacri Palatii Apoſtolici Cauſarum Auditore, anno Chriſti MDLXXVI. ſtipendio aureorum quinquaginta.

Joannes Petrus Pomerius Hiſpanus Matheſim profitebatur anno MDLXXXII. Gregorio XIII. Pontifice, Rectore Cæſere de Graſſis, ſtipendio aureorum centum.

Mauritius Bressius Grationopolitanus, Rhetoricam, & Mathematicam in Gymnaſio profitebatnr anno Chriſti MDLXXXVII. Sixto V. Pontifice. Fuit Mathematum Profeſſor Regius atque Rameus, hoc eſt e Collegio Pariſienſi Mathematicorum, quod Petrus Ramus inſtituit, & cui annuum vectigal quingentarum librarum e facultatibus ſuis attribuit. Edidit *Libros quatuor metrices aſtronomicæ*, quibus Trigonometriam ſphæricam in uſum Aſtronomiæ exponit, uti teſtatur Veidlerus Hiſt. Aſtron. Cap. 14. num. 119.

Jacobus Marchesettus Piſaurenſis, Matheſin in Gymnaſio docere cœpit anno MDXCI. Clemente VIII. Pontifice, Rectore Bernardino Biſcia, ſtipendio aureorum centum, exactiſque in hoc munere annis octo, Rhetoricæ præcepta tradidit uſque ad annum Chriſti MDCV. eique

eique pro ſuo honorario ſolvebantur aurei tercenti.

Lucas Valerius Romanus, anno MDC. tum Græcam Linguam hora veſpertina, tum feriatis diebus Mathematicam, ſtipendio aureorum centum & quinquaginta profitebatur. Sed anno MDCIII. Moralem Philoſophiam, ſimulque Matheſin e Cathedra docebat, duplicique hoc munere functus eſt, ſalario aureorum tercentum, uſque ad annum MDCXVIII. quum vivis exceſſit. Ejus in Mathematicis diſciplinis peritia magnis laudibus commendatur a Jano Nicio Erithræo in Pinacotheca, & Proſpero Mandoſio in Bibliotheca Romana, qui referunt Valerium a præclariſſimo Galilæo appellatum Archimedem ſui ævi. Edidit egregium librum *De Centro Gravitatis ſolidorum*: aliumque non minori laude dignum: *De Quadratura Parabolæ per ſimplex falſum*.

Fabritius Coccanarius Tiburtinus Valerio ſucceſſit in Cathedra Mathematicæ uſque ad annum MDCXXII. ſtipendio aureorum ſexaginta.

Andreas Argolus de Taleacotio in Neapolitano Regno, Medicus, & Mathematicus celeberrimus, per annos ſex in hac Gymnaſii Romani Cathedra ſedit, ſub Gregorio XV. & Urbano VIII. tum ad Patavinas Cathedras commigravit, ubi a Senatu Veneto, Equeſtri Ordine, & magno ſtipendio, donatus eſt. Præſertim in Aſtronomicis Rebus maxime excelluit, atque claruit, uti ſequentes doctiſſimi Libri ab eo editi plane teſtantur: *Tabulæ primi mobilis, quibus veterum rejectis prolixitatibus, directiones facillime componuntur*: *Ephemerides ad longitudinem Almæ Urbis ab anno MDCXXI: ad annum MDCXL. ex Pruneticis tabulis ſupputatæ*: *Aſtronomicorum libri tres*: *novæ cæleſtium motuum Ephemerides ad longitudinem Almæ Urbis Romæ, ab anno MDCXX. ad MDCXL. ex Pruneticis tabulis ſupputatæ*: *Iſagoge & Canones abſolutiſſimi præcepta omnia Aſtrologiæ complectentes*: *Problemata Aſtronomica*: *De diebus*

bus Criticis. Scripsit deinde hæc alia: *Tabulæ secundorum mobilium*: *Practica Medicinalis*: *De novis stellis nostro ævo genitis, aliisque phœnomenis*: *Commentaria in libros quatuor Ptolomæi cum textu Græco, & Latino*: *Ephemerides Tychonicæ ab anno* MDLXXX. *ad* MDCXX. *& ab* MDCXX. *ad* MDCXL. *Ephemerides Copernicææ ab anno* MDCXL. *ad* MDCLX. *Catholicæ & probatæ Astronomiæ epitome*: *Pantosion sphæricum*: *Ptolomæus parvus*. Horum nonnulla in lucem minime venerunt. Sed Veidlerus in Historia Astronomiæ Cap. xv. §. xxxv. testis est Ephemerides Tychonicas editas tribus tomis Lugduni anno MDCLIX. in quorum primo agit Argolus de partitione Sphæræ, de systemate suo, de planetis, & eorum passionibus; in altero, de anni revolutionibus, aeris, & temporis mutationibus, præceptis in Medicina, agricultura, & nautica observandis; in tertio, de signorum Zodiaci qualitate, & divisione, item dominio supra loca orbis, quibus tabulas domorum subnectit. Eodem Veidlero teste, prodiit anno MDCXLIV. Patavii, *Pandosium sphæricum*, in quo singula in elementaribus regionibus, & ætherea mathematice pertractantur. Obiit anno MDCLVII. Patavii, ætatis suæ octuagesimo nono, ejusque nomen celebratur a Crasso in elogiis doctorum virorum, Ghilino in Theatro Litteratornm, Veidlero in Historia Astronomiæ, Pappadopoli in Historia Gymnasii Patavini. Omissum a Toppio restituit Bibliothecæ Neapolitanæ Nicodemus in additionibus, ubi tamen cum Ghilino dicit Argolum obiisse anno MDCL.

Benedictus Castellus Bxixiensis, Monachus Ordinis S. Benedicti, in Mathematicis rebus versatissimus subrogatus est Argolo, anno MDCXXVIII. stipendio aureorum centum, & quinquaginta, quod deinde auctum est ad aureos ducentos, usque ad annum MDCXLIII. Antequam ad Scholas Urbis accederet, Mathesin annis tredecim in Gymnasio Pisano docuit; & Florentiæ plurimos

mos nobiles adolescentes, ipsumque Laurentium Mediceum Mathematicis Disciplinis instituit, Bonaventuram Cavalerium ex Ordine Jesuatorum celebrem Mathematicæ Professorem in Gymnasio Bononiensi, discipulum habuit. A Galileo in suis epistolis celebratur, diciturque primus invenisse modum inspiciendi in Charta maculas Solares Tubo optico ad Solem verso. Nonnulla quoque primus detexit, observavitque circa aquarum, & fluminum cursum. Edidit: *Risposta all'opposizione di Ludovico delle Colombe, e di Vincenzo di Grazia contra al Trattato di Galileo Galilei delle cose, che stanno su l'acqua, o che in quella si muovono: Dimostrazioni Geometriche della natura dell'acque: Opuscoli Filosofici: Misura dell' acqua corrente.* De Castello Ghilinus in Theatro Litteratorum.

Antonius Sanctinius Lucensis Clericus Regularis Congregationis Sommaschæ Professor Mathematicæ ab anno MDCXLIII. usque ad annum MDCLXII. stipendio aureorum viginti supra centum. Ejus extant: *Eclides restitutus: Inclinationum Appendix, seu Geometriæ Parergon: Problema vindicatum: De Circuli quadratura.*

Joannes Dominicus Roccamora Neritonensis, Abbas Ordinis S. Benedicti Congregationis Sylvestrinæ in Sanctinii locum subrogatus, Mathesin pertractavit ad annum usque MDCLXXXV. cum supremum diem obiit. Edidit: *Cifre dell'Eucharistia cioè di quel libro, che fù discifrato dall'Agnello di ventiquatro Vecchioni dell'Apocalisse spiegate in ventiquatro discorsi*: De eo Diar. Lit. 1671.

Vitalis Jordanus Bituntinus, magnum inter Mathematicos nomen assequutus est. In lucem venerat anno MDCXXXIII. atque Tarenti uxorem duxerat, e qua filium suscepit, cum, nece hominis perpetrata, agens decimum nonum annum, Venetias primum, mox Romam aufugit, diuque stipendium meruit inter Pontificios milites classiarios sub Innocentio X. & Alexandro

dro VII. confectis pluribus in Orientem maritimis itineribus. Id dum ageret, præfectus rationibus clasſiariorum, occaſio homini oblata eſt Arithmeticis rebus ſe dandi, Claviique Arithmeticam evolvendi, quam a Græco Presbytero accepit. Quare Mathematicarum rerum amore captus, ut his totus vacaret, ubi ipſe ad Urbem rediit, petiit, obtinuitque, ut inter milites præſidiarios Arcis Urbis adſcriberetur; eaque in ſtatione, diu, multumque, aſsidua Vietæ, Euclidis, & aliorum librorum lectione, doctorum quoque virorum conſilio, & familiaritate, in Mathematicis Diſciplinis aſſequendis verſatus eſt, dejectoque militari cingulo, cum anno Chriſti MDCLXII. a pluribus viris doctis Academia *Simpoſiacorum* in Urbe conflata eſſet, Jordanus in his conventibus tantam ſibi famam, æſtimationemque comparavit, ut jam plurimi nobiles ad eum audiendum domi ſuæ docentem confluxerint. Hinc illum Chriſtina Svecorum Regina litterarum, ac litteratorum amantiſsima, Mathematicum ſuum eſſe juſſit, ſtipendioque donavit. Eumdem anno MDCLXIV. cum Ludovicus XIV. Gallorum Rex Sapientiſſimus decrevit in Urbe Academiam excitari, in qua Galli juvenes Picturæ, & Sculpturæ artibus inſtituerentur, horum in rebus Mathematicis Magiſtrum elegerunt. Sed & Clemens X. Jordanum in Arce Urbis, reque militari Architectum conſtituit. Tum anno Chriſti MDCLXXXV. ſucceſſor datus eſt Roccamoræ in Cathedra Mathematicæ, cumque munus publicum auſpicaretur, in magno doctorum virorum conventu diſſeruit, quam civili vitæ utiles, neceſſariæque ſint Mathematicæ Diſciplinæ. Et ut auditores ſuos, quos magno in numero habuit, diligentius efformaret, eoſdem domi, ſtatis horis inſtituebat. Claruit in Arcadum Academia, aliaque Phyſico-Mathematica, quam Clariſſimus Ciampinus ſuis in ædibus exceperat; ubi, excitata quæſtione de motu gravium, Jordanus Galilei ſententiæ adhæſit, edita Diſ-

ſertatione: *De componendis Gravium momentis*, quam Buratto Rectori Gymnaſii Romani nuncupavit. Eamdemque ſententiam comprobavit, edito libro, cui titulus: *Fundamentum doctrinæ motus Gravium*. Anno Chriſti MDCC. cum ageretur de emendatione Kalendarii Gregoriani, deque ea re Clariſſimus Caſſinus ſuam dixiſſet ſententiam, atque Clemens XI. Congregationem decreviſſet huic negotio examinamdo incumbere, cui Cardinalem Noriſium præfecit, Jordanus, ſimul cum periſſimis Mathematicis Blanchinio, & Quarteronio in eam adſcitus eſt, atque ſcripto probavit, facile incommoda omnia, quæ in annorum ſupputatione occurrebant tolli poſſe, quin Gregorianum Kalendarium e medio tolleretur. Lucæ Antonii Portii, viri doctiſſimi ſententiam in libro *De motu Corporum*, adhærens ipſe Galilei ſententiæ, edita *ad Hyacinthum Chriſtophorum epiſtola*, impugnavit; uti etiam Guidonem Grandium, celeberrimum Mathematicum, edito ſcripto, cui titulus: *Galilei lemma circa Gravium momenta*. Sed emeritum Profeſſorem, natum annis LXXVII. mors abſtulit anno Chriſti MDCCXI. die 3. Novembris, tumulatumque habet Eccleſia S. Laurentii in Damaſo. Scripſit de omnibus fere Mathematicæ partibus, uti teſtatur Cæſar Bigolotti in ejus vita edita a Creſcimbenio inter illuſtrium Arcadum vitas. At ex his quæ publicam lucem aſpexere, præcipua ſunt: *Euclides reſtitutus*: *Fundamentum doctrinæ motus gravium*: *Uſo*, *&* *abuſo dell' Analitica ſpecioſa*: & alia nonnulla. Jordani geſta, & ſcripta fuſe narrantur Tom. III. de Vitis Arcadum; illiuſque cum laude mentio fit in Dictionario Morerii poſtremæ editionis, & in vitis virorum illuſtrium, auctore Niceronio.

Dominicus Quarteronus Meſſanenſis, clari nominis Mathematicus, ab anno MDCXCVIII. publice in Scholis Urbis profiteri cœpit ſimul cum Jordano, tamquam Profeſſor ſupra numerum, cui mox ſucceſſit. De quo hæc

hæc Mongitorius in Appendice prima ad Bibliothecam Siculam. *Dominicus Quarteronus Messanensis, Mathematices Professor doctissimus, eruditione, & doctrina insignis. Romæ, ubi diu inclaruit, ac adhuc superstes non inglorius vivit, sui opinionem apud litteratos prolatavit, ac necessitudinem cum doctioribus iniit. In Academia Physico-Mathematica, quam anno* MDCLXXVII. *Romæ excitaverat egregius Vir Joannes Justinus Ciampinus adscriptus, eximias ingenii dotes patefecit. In eruditissima Litteratorum Congregatione, quam singulis diebus, vespertino tempore habebat in ædibus suis vir clarissimus Marcellus Severolus, non ultimum obtinuit locum. Anno* MDCXCII. *in Arcadum Academiam exceptus, multiplici eruditione, ac gravioribus disciplinis ornatus, æstimationem promeruit summam*. Edidit: *Responsiones ad sexdecim Anonymi Assertiones ad Calendarii Ecclesiastici emendationem pertinentes*. Obiit anno MDCCXXXVI. cum aureos viginti supra ducentos percipiebat.

DIDACUS REVILLAS Mediolanensis, Abbas Congregationis S. Hieronymi de Lombardia, ab anno MDCXXXVI. publicus in Romano Gymnasio Professor Mathematicarum rerum. Obiit anno MDCCXLVI.

CÆSAREUS POZZI Bononiensis, Monachus Olivetanæ Congregationis, discipulus celeberrimi Eustachii Manfredi, & Clarissimi Ramiri Rampinelli ex eadem Olivetana Congregatione Professoris Matheseos in Ticinensi Gymnasio, datus est Coadjutor Didaco Revillas anno MDCCXLIII. cui e vivis ablato post annos tres successit in Mathematicæ Cathedra. Matheseos elementa pertractat; prælo mox daturus: *Institutiones Arithmeticæ, Algebræ, Geometriæ Planæ, atque Solidæ, Trigonometriæ, & Sectionum Conicarum ad usum Archigymnasii Urbis*: tum etiam vitam Eustachii Manfredi.

THOMAS LE SEUR Gallus, Ordinis Minimorum Sancti Fran-

Francisci de Paula, alter Mathematicæ Professor juxta Constitutionem SS. Benedicti XIV. *Quanta Reipublicæ commoda*, de qua egimus Cap. X. §. IV. hujus libri, Cathedram Matheseos assecutus est, anno MDCCXLIX. Is etiam in Collegio de Propaganda Fide Moralem Theologiam edocet. Philosophiam Isaaci Neutoni simul cum Francisco Jacquerio auxit notissimis, & præclarissimis *Commentariis*. Quæ ab universa Republica Litteraria magno cum plausu excepta sunt; præsertim a Lipsiensibus viris doctis, qui in Actis Eruditorum anni MDCCXLII. plurimum commendant horum doctissimorum Patrum egregiam operam, quod nulla rei difficultate deterriti tantum Philosophum explanaverint, & nullum paulo difficiliorem Neuutoni locum intactum reliquerint.

C A-

CAPUT V.

PROFESSORES LINGUARUM ORIENTALIUM.

MANUEL CHRYSOLORAS patria Byzantinus, gente Romanus, a Joanne Paleologo Græcorum Imperatore missus in Italiam anno MCCCLXXXVIII. causa implorandi a Christianis Principibus auxilii ad reprimendum Bajazethum Imperatorem Turcarum, auctor fuit revocandi, restituendique in Occidente cognitionem Linguæ Græcæ, & lectionem Græcorum per annos septingentos neglectam. Docuit Venetiis primum, mox Florentiæ, tum Romæ, fortasse sub Innocentio VII. qui restituens Gymnasium Romanum testatus est peritissimum Græcæ Linguæ Professorem illuc se accersivisse, denique Ticini, usque ad annum MCDXIV. cum obiit Constantiæ, quo venerat causa visendi Concilii. Huic communi Scriptorum consensu adscribitur gloria restitutæ in Occidente Græcæ litteraturæ; & quamvis Philosophum egisse non legatur, tamen, uti observat Brucherus in Historia Philosophiæ, dubitandum non est, quin more gentis suæ, apud quam usque ad captam Constantinopolim viguit Philosophia, Græcanicæ quoque Philosophiæ præcepta discipulis tradiderit, Italisque Græcorum Philosophorum, Aristotelis præsertim, & Platonis studium commendaverit. Laudatur a Jovio in elogiis, Volaterrano in Antropol. Bruchero in Hist. Phil. Spondano in Annal. Oudino de Script. Eccles. Morerio in Diction.

JOANNES LASCARES Græcus nobilissimus, atque doctissimus, e patria profugus exceptus est a Laurentio Mediceo, qui cum teneretur studio perficiendæ nobilissimæ Bibliothecæ, illum bis in Græciam Legatum misit ad Bajaze-

jazethum Imperatorem, ad conquirenda undique volumina, & in Italiam adſportanda, cui barbarus Princeps minime defuit. Deinde in Galliam abiit, Legatumque egit Ludovici Regis apud Venetos; tum Romam venit Leone Pontifice, cujus benevolentia jam pridem utebatur, atque ibi Græcas Litteras publice docuit, & nonagenarius fere ſenex, articulari morbo deformatus obiit ſepultus in Eccleſia S. Agathæ ſupra Suburram. Jovius in elogiis, Pappadopolus de Gymn. Patav.

Basilius Chalcondyles filius Demetrii, qui Leonem X. Græcis litteris inſtituerat, ab eodem Pontifice conſtitutus eſt Græcarum Litterarum Profeſſor in Gymnaſio Romano, uti teſtatur Jovius tum in vita Leonis X. tum in elogio Demetrii parentis, ubi loquens de hujus filiis, ait: *Baſilius mira ingenii indole, evocante Leone, ut in Gymnaſio Romano juventutem doceret, paucis menſibus ex lenta febre contabuit.* Deceſsit annum vigeſimum quartum agens, anno MDXIII. Memoratur a Valeriano in libro de infelicitate Litteratorum, & Petro Angelo Spera Lib. 4. de Nobil. Profeſs. Gram.

Federicus Mandosius publicus in Urbe Græcarum Litterarum Profeſſor nominatur a Baronio Tomo 4. Annalium, ad an. *362.* pag. *67.* ubi refert ſe ab eo accepiſſe epiſtolam Juliani ad Boſtrenos contra Titum Epiſcopum.

Nicolaus Majoranus Profeſſor Græci ſermonis ſub Paulo III. & Julio III. Rectore Camillo Peruſco Epiſcopo Alatrino. Is e Malpignano in Provincia Hydruntina, Græcæ, & Latinæ eruditionis ſcientiſsimus, electus eſt Epiſcopus Melphitenſis anno MDCCXLIII. ſed poſt annos tres ſe abdicavit, eique in Epiſcopatu ſucceſsit Majoranus de Majoranis fratris filius. Præfuerat Vaticanæ Bibliothecæ. De eo Ughellus in Ital. Sacra, Toppius in Bibl. Neap. & Spera lib. 3. de Nobil. Profeſ. Gram.

Joannes Baptista Gabbia Veronenſis, ſtipendio aureo-

aureorum centum, Græcam Linguam docuit sub Pio IV. Pio V. Gregorio XIII. usque ad annum MDLXXXII. quo anno tercentos aureos percipiebat. Laudatur a Panvinio in libro de viris illustribus Veronensibus, ac dicitur peritissimus Græci, Hebraici, Latinique sermonis, in Mathematicis, ac Philosophicis rebus versatus, quodque Sophoclis Tragœdias verterit in Latinum, & Zosimi Historiam in Italicum sermonem, Psalmosque nonnullos ex Hebræo in Latinum.

DURANDUS PILOTIUS Medicinam, Græcamque Grammaticam profitebatur sub Julio III. Pio IV. Pio V. usque ad annum MDLXVII. tuncque aurei nonaginta ei solvebantur.

JULIUS MARCELLUS Professor Hebraicæ Linguæ sub Pio IV. Pio V. & Gregorio XIII. usque ad annum Christi MDLXXVI. cum aureos quadraginta supra centum percipiebat.

JOANNES PAULUS EUSTACHIUS anno MDLXXXII. Hebraicæ Linguæ Professor, stipendio sexaginta aureorum, Gregorio XIII. Pontifice, Rectore Cæsare de Grassis. Is idem sub Clemente VIII. anno MDXCI. rursus eamdem Cathedram ascendit, stipendio aureorum centum, docuitque ad hujus sæculi finem.

PETRUS JUSTINUS Romanus successit Eustachio in eadem Cathedra, anno MDCI. stipendio aureorum sexaginta, Clemente VIII. Pontifice, Rectore Joanne Baptista Spada.

LUCAS VALERIUS Romanus, anno MDCI. Græcam Grammaticam hora vespertina, simulque feriatis diebus Mathesim docebat, stipendio aureorum centum, & quinquaginta.

MARCUS DOBELUS Nisibensis Parthus, Professor Arabicæ Linguæ, stipendio aureorum centum, anno Christi MDCV. Paulo V. Pontifice, Mutio Vellio Rectore, per annos quinque.

Benedictus Blancutius Romanus, Hebræum ſermonem docere cœpit, ſtipendio aureorum quinquaginta, anno MDCV. docuitque annis octo. Edidit *Inſtitutiones in Linguam Sanctam Hebraicam*. Mandoſius in Biblioth. Rom.

Victorius Scialac Maronita Arabicam, & Chaldaicam linguam profiteri cœpit anno MDCX. ſtipendio aureorum quinquaginta, quo munere adhuc fungebatur anno MDCXXXI. ſtipendio aureorum octoginta. Edidit: *Introductionem ad Grammaticam Arabicam*: *Interpretationem libri Job ex Chaldæo, ſive Syriaco*: *Tres Ægyptiorum Liturgias SS. Baſilii, Gregorii, & Cyrilli ex Arabico in Latinum*: *Pſalterium ex Arabico in Latinum*, vertitque alia plura ex Arabico in Latinum, uti teſtatur Allatius in libro de viris illuſtribus.

Octavius Caldorus Romanus, Profeſſor Hebraicæ linguæ, anno MDCXIV. ſtipendio aureorum quinquaginta per annos octo.

Fabius Olivadasius Catacenſis, Magiſter Græci ſermonis ab anno MDCXXII. per annos quatuor, ſtipendio aureorum quinquaginta. Creatus eſt Epiſcopus Lavellenſis, anno MDCXXVI. tum anno ſequenti ad Bovenſem Eccleſiam, & poſt annos novemdecim ad Catacenſem ſedem translatus, obiitque anno MDCLVI. Ughellus in Ep. Catac.

Joannes Baptista Sabbatinus Romanus, Profeſſor Hebræi ſermonis anno MDCXXII. ſtipendio aureorum quinquaginta per annos triginta.

Paganinus Gaudentius Peſclavienſis in Rhætia, Græcam Linguam docuit in Romano Gymnaſio anno MDCXXIX. Urbano VIII. Pontifice, Rectore Dominico Cecchino, ſtipendio aureorum ſexaginta. E Reformatorum caſtris tranſierat ad Romanam Eccleſiam, atque Græcas Litteras Romæ primum, tum Piſis docuit, & apud Magnum Etruriæ Ducem in ſummo honore fuit,

te-

teste Leone Francuccio deBezzolis in epistola illius operi præfixa. Obiit anno MDCXLIX. laudatur in Dictionario Morerii, & a Bruchero in Hist. Philos. to. 2. Scripsit librum *de Philosophia Romanorum*, in quo, non sine dictionis ornatu, de fatis Philosophiæ, ejusque initio, & progressu, ab incunabulis Reipublicæ usque ad tempora Boethii edisserit, prodiitque Pisis anno MDCXLIII. qui liber cum rarius occurreret, meruit, ut non tantum recuderetur, sed & a viris doctis passim laudaretur. Scripsit etiam: *De moribus sæculi Justiniani, & feminarum successione: De moribus Christianorum ante tempora Constantini: De candore politico in Tacitum: De evulgatis Romani Imperii arcanis: De prodigiorum significatione: De dogmatum Origenis cum Philosophia Platonis comparatione: Expositionum Juridicarum libros duos: De dogmatibus, & ritibus veteris Ecclesiæ: Observationes: Velitationes adversus Danielem Chamierum: De Pythagorea animarum transmigratione: De Aristoteleo veterum contemptu: De Juliani Imperatoris Philosophia: De Aperipato Julii Cæsaris Scaligeri: De errore Sectariorum*: & alia plura.

MATHÆUS MILETUS Anconitanus, Professor Græcarum Litterarum anno MDCXXX. stipendio aureorum quinquaginta.

CANACHIUS ROSSIUS e Neapoli de Romania, eodem stipendio, sequenti anno Græcas Litteras profitebatur, usque ad annum MDCLIV. cum aureos centum percipiebat.

ABRAHAM ECHELLENSIS Maronita de Monte Libano, stipendio aureorum sexaginta profiteri cœpit Arabicam, Chaldæamque Grammaticam, anno MDCXXXVI. perque annos fere decem id egit. Sed anno MDCLIII. Syriacam Linguam docuit, stipendio aureorum centum, per annos decem. Plurima ab hoc viro doctissimo edita sunt, nempe: *Institutio Linguæ Syriacæ, sive Chaldaicæ: Eutychius vindicatus contra Joannem Seldenum, &*

censura in Historiam Orientalem Joannis Henrici Hottingeri: Concordia nationum Christianarum in Fidei Catholicæ dogmatibus: De origine nominis Papæ: Chronicon Orientale latinitate donatum: Semita sapientiæ sive ad scientias comparandas methodus ex Arabico in Latinum versa, & notis illustrata: Versio Latina Apollonii, & Archimedis: Versio Latina Habdarrhahmani: Latina interpretatio Canonum Nicenorum ex versione Arabica, & notæ: Epistola ad Joannem Morinum: Epistolæ tres ad Joannem Morinum; Epistola ad Bartholdum Nihusium de communione sub specie unica: Notæ in Hebediesu Catalogum librorum Chaldæorum. Egit quoque Ecchellensis in Universitate Parisiensi Professorem Linguarum Syriacæ, & Arabicæ; ibique suam operam contulit magnæ S. Scripturæ editioni, conductam stipendio aureorum sexcentorum. Romam rediit anno Christi MDCLII. a Sacra Congregatione de Propaganda Fide accersitus, ut Sacrarum Scripturarum Versioni in Arabicam Linguam incumberet. Eumdem Ferdinandus II. Magnus Dux Etruriæ jussit Apollonii libros ex Arabico idiomate in Latinum transferre. Obiit in Urbe an. Christi MDCLXIV. De eo fuse Bayle, & Morerius in Dictionariis postremæ editionis. Laudatur a Morino in Exercit. Bibl. & Simonio in Hist. Crit. Novi Test.

Demetrius Falereus Constantinopolitanus, anno MDCLXIV. Græcis Litteris edocendis incumbebat stipendio aureorum quinquaginta, & post aliquot annos docuit simul Philosophiam usque ad annum MDCLXII. Edidit Græci sermonis Grammaticam, Dictionariumque, & de Philosophia, deque Anima libros.

Philippus Guadagnolus e Clericis Regularibus Minoribus e Magliano in Aprutiis, Professor clarissimus Arabicæ, & Chaldææ Linguæ ab anno MDCXLV. per annos decem, stipendio aureorum sexaginta. Edidit *Breves Arabicæ Linguæ Institutiones: Considerationes adversus*

versus Mahometanos: *Apologiam pro Christiana Religione* Arabice, & in eamdem Linguam Vetus, ac Novum Testamentum vertit. Obiit anno MDCLVI. septuagenarius. Magnis laudibus celebratur a Toppio in Bibl. Neapol. a Mutio Phæbonio in Historia Marsorum, & a Corsignano de viris illustribus Marsorum.

Joannes Baptista Jona Galilæus, Professor Hebraicarum Litterarum ab anno MDCLII. stipendio sexaginta aureorum per annos duodecim. Christianas Institutiones Bellarmini, & Quatuor Evangelia Hebraico sermone edidit, & Acta Apostolorum. Tum etiam edidit: *Bibliotheca Ebraica*: *Dizzionario de vocaboli Rabbinici*.

Ludovicus Maraccius Lucensis, Clericus Regularis Congregationis Matris Dei, Arabum Grammaticam tradere cœpit in locum Philippi Guadagnoli, atque usque ad hujus sæculi finem professus est. Ejus stipendium anno MDCLXXXIX. conficiebat aureos octoginta supra centum. Diu habuit Coadjutorem Pompeum Balbanium ex eodem Ordine, tum successorem. Fuit Examinator Romani Cleri, Consultor Sacræ Congregationis Indicis, atque Confessarius Innocentii XI. Edidit tomos quatuor ad probandam Mahumetanæ sectæ falsitatem, & Christianæ Religionis veritatem, cum hoc titulo: *Prodromus de refutatione Alcorani*. Tum etiam Alcorani Textum ex Arabico vertit, addiditque Maumedis vitam. Edidit etiam *Onomasticon Urbium*, *& locorum Scripturæ*: *Discorsi fatti con Rabbini di Roma della venuta del Messia*: *Memorie di S. M. in Portico di Campitelli*.

Simon Portius Romanus Professor Græci sermonis ab anno MDCLXIII. per annos viginti, stipendio sexaginta aureorum. Edidit *Dictionarium Latinum*, *Greco-barbarum*, *& litterale*. Diversus a Simone Portio Neapolitano, celebri Philosopho sæculi decimi sexti, de quo Toppius in Bibliotheca.

Faustus Naironus Banesius, Maronita, Professor Sy-

Syriaci idiomatis, ſtipendio ſexaginta aureorum ab anno MDCLXIII. annis ſupra quadraginta profeſſus eſt. Ejus ſtipendium anno MDCC. ſeptuaginta, & centum aureis conſtabat. Editi ab eo libri: *Evoplia Fidei Catholicæ Romanæ: Diſſertatio de origine, nomine, ac religione Maronitarum*. Memoratur a Dupinio in Bibliot. Script. Eccleſ. & in Diction. Morerii.

SIGISMUNDUS JONA Romanus, Litteras docuit Hebraicas ab anno MDCLXIV. per annos octo ſtipendio octoginta aureorum.

LARENTIUS MAUROCENUS Venetus, ſucceſſit Jonæ, profeſſuſque eſt uſque ad annum fere MDCXCV. cum ejus ſtipendium ad aureos centum pervenerat.

BONAVENTURA PACE de Ruſciano Montis Feretrani, Ordinis Minorum Conventualium, Græcam Grammaticam tradidit poſt Simonem Portium, uſque ad annum MDCC. cum aurei fere centum ei perſolvebantur.

ANDREAS SCION Gallus ab anno MDCXCV. Græcas litteras aliquot annis profeſſus eſt, ſtipendio aureorum nonaginta.

POMPEUS BALBANIUS Lucenſis, Congregationis Clericorum Regularium Matris Dei, ab anno MDCLXXV. Coadjutorem egerat Ludovici Maracci in Arabicis litteris tradendis, cum anno MDCC. ei ſucceſſit, ſtipendio aureorum ſexaginta.

BARTHOLOMÆUS GAIUS Romanus, Profeſſor Hebraicæ Grammaticæ ab anno MDCXCV. per annos quadraginta.

FRANCISCUS DE RUBEIS Romanus, Græcam Linguam edocuit ab hujus ſæculi initio per annos ſupra 20.

DIONYSIUS ECHELLENSIS Romanus, Profeſſor Syriaci ſermonis ab anno MDCCXV. ſtipendio aureorum centum uſque ad annum MDCCXXXVII.

ANDREAS SCANDER Cyprus Profeſſor Arabicæ Linguæ ab anno MDCCXVII. per annos fere triginta duos.

JOANNES BOUGET Salmurienſis, Græcæ Linguæ præcepta

cepta tradere cœpit anno MDCCXXIV. qui in Collegio Urbano de Propaganda Fide Hebraicam Linguam edocebat. Professor optime meritus obtinuit vacationem muneris, inter Aulicos Pontificios adscitus, quos Cappellanos secretos vocant. Edidit anno MDCCXVII. *Grammaticæ Hebreæ Rudimenta ad usum Collegii Urbani de Propaganda Fide concinnata*: Et anno MDCCXXXVII. *Lexicon Hebraicum & Chaldaico Biblicum ordine alphabetico ad usum Collegii Urbani de Propaganda Fide in tres partes divisum*.

DOMINICUS THEOLUS Romanus, Professor Hebraicæ Linguæ ab anno MDCCXXXIV. simulque rem omnem sacram, civilemque Hebræorum expendit.

JOSEPH ALOYSIUS ASSEMAN Syrus, Professor Linguæ Syriacæ ab anno MDCCXXXVII. qui simul agit de sacris rebus Christianorum Orientalium. Edidit: *Codicem Liturgicum Universæ Ecclesiæ in XV. libros distributum, in quo continentur libri Rituales, Missales, Pontificales, Officia, Dypticha Ecclesiarum Occidentis, & Orientis*.

JOANNES BASTISTA GAUTIER Romanus ab anno Domini MDCCXL. tradendis Græcis litteris operam navat suam, quo in munere Coadjutorem egerat Joannis Bouget Andegavensis.

THOMAS EVA Aleppensis Professor Arabicæ linguæ MDCCXLIX. simulque Mahumeticæ sectæ deliramenta, Alcoranique mendacia exhibet, exufflatque.

CA-

CAPUT VI.

PROFESSORES LEGUM.

LDRADUS DE PONTE Laudenſis, diſcipulus Dini, docuit primum Bononiæ Jus Civile, deinde Patavii, circa annum MCCCX. tanta gloria, ut pater legum diceretur. Romam deinde ad docendum conductus, inter Advocatos Conſiſtoriales cooptatus eſt. Inde Avenionem petiit, atque Joanni XXII. charus fuit, ut ejus opera in arduis Eccleſiæ negotiis uteretur. Sed accuſatus, & reprehenſus a Pontifice, quod Clientes prodidiſſet, concepto ex mœrore morbo obiit circa annum MCCCXXXV. Scripſit Commentarios in Jus Civile, & alia, quæ perierunt. Extat doctiſſimum Reſponſorum Volumen, e quo non pauca ſibi ſumpſit Joannes Andreas. De eo Pancirolus in libro de Clar. Leg. Interpret. Pappadopoli de Gymn. Patav. Lib. 3. Sect. 1. Cap. 2. & Cartharius in Syllabo Advoc. Conſiſt.

ANGELUS UBALDUS Peruſinus, Baldi frater, annorum viginti adoleſcens in foro patrocinari Clientibus cœperat. Docuit primum in patria, tum Romæ, ut ipſe indicat in Conſil. 300. ad finem, deinde Patavii, Florentiæ, ubi, eodem anno MCD. quo frater ejus, deceſſit. Edidit *Commentaria in Jus Civile*: *Volumen Reſponſorum*: *Quæſtiones*: *Tractatum de Sequeſtro*. De eo Pancirolus, & Pappadopoli locis citatis.

PETRUS UBALDUS Peruſinus, Angeli, & Baldi frater claruit in Urbe Advocatus Conſiſtorialis, & publicus Juris Canonici Profeſſor, uti teſtatur Cæſar Criſpoltus in Hiſtoria Peruſiæ. Obiit in patria ſua ſexagenarius. Edidit, teſte Fichardo in ejus Elogio: *De Beneficiorum per-*

permutatione : De Canonica Episcopali ; & Parochiali: De mutatione status Ecclesiarum : De mutatione status personarum Ecclesiæ : De Collectis : De muneribus :

Ivo Coppolus Perusinus, sub Eugenio IV. anno Salutis MCDXXXIII. Advocatus Consistorialis, & publicus Juris Civilis Professor, uti testatur Crispoltus Hist. Perus. Lib. 3. Cap. 2. his verbis. *Ivone Coppoli meritò, che il Sommo Pontefice Eugenio Quarto con ricca mercede lo chiamasse alla lettura della Legge Civile nello Studio di Roma, e dall'istesso fosse creato Avocato Consistoriale nel* 1433. *Lasciò nella sua morte le Letture in stampa sopra la prima del Digesto vecchio, e riferente il Volfango alcuni Trattati, le Letture sopra tutto il Digesto nuovo, & sopra il Codice*. De eo Cartharius in Syllabo, & Jacobillus de Scriptoribus Umbriæ.

Joannes a Turrecremata Hispanus, Ordinis Prædicatorum, vir doctissimus, per annos XXV. Decretum Gratiani publice in Urbe interpretatus est, uti scribit Pancirolus Lib. 3. Cap. 36. Interfuit Conciliis Constantiensi, & Basiliensi, atque ob summam doctrinam, pietatemque ab Eugenio IV. renunciatus est Cardinalis. Decessit anno MCDLXVIII. octogenarius, jacetque in Ecclesia S. Mariæ super Minervam, quam ipse refecerat. Ejus extant quinque volumina *Commentariorum in Decretum: Summa de Ecclesia, & ejus auctoritate : De De Pontificis Maximi, Conciliique auctoritate : Sermones : De aqua benedicta*. & alia, quæ recenset Jacobus Echard de Scriptoribus Ordinis Prædicatorum.

Ludovicus Pontanus etsi Spoleti natus esset, se tamen Romanum vocat in prologo ad Codicem. Perusiæ Joannem Petruccium, & Patavii Joannem Imolensem audivit, magnumque nomen sibi in Jurisprudentia comparavit. Docuit Senis primum, tum in Urbe, ubi ab Eugenio IV. inter Protonotarios, Advocatosque Consistoriales adscitus est. Eumdem Alphonsus Rex Neapolita-

litanorum Legatum misit ad Concilium Basileense, una cum Nicolao de Tudeschis, quocum graviter decertavit, ut Eugenii partes tueretur. Ab Ænea Sylvio Lib. I. de Conc. Basil. hoc elogio ornatur: *Erat memor omnium, quæ ipse unquam aut legisset, aut audisset, nec ut cæteri Jurisconsulti principia Legum in disputando allegabat, sed quasi Codicem legeret, sic Textum memoriter recitabat. Vir non Roma tantum, sed Cœlo dignus: & cui nemo mortalium comparandus videtur; non admirationi, sed stupori futurus omnibus, si, ut æquum videbatur, ætatis tempora duplicasset*. Nam ex morbo pestifero, obiit annorum triginta, MCDXXXIX. Edidit *Commetaria in Digestum, & Codicem: Singularium Volumen: Repetitiones: Responsa*. De eo Pappadopoli Libro I. Cap. 3. Pancirolus, Mantua, Cartharius, Mandosius in Bibl. Rom.

FRANCISCUS BREVIUS Venetus, Jus docuit Romæ, & Patavii, anno MCDLXXVII. & ab Alexandro VI. Judex Romanæ Rotæ, tum anno MCDXCVIII. Episcopus Cenetensis constitutus est. Obiit anno MDXIV. Edidit Volumen *Pastoralium Concionum*: & Volumen *Moralium Quæstionum ex Jure Canonico* in quibus de Sacramentis, de Officiis Ecclesiasticis, ac re Beneficiaria disputavit. De eo Ughellus, Pappadopoli, Pancirolus Libro III. Cap. LXIV.

NICOLAUS BUFALINUS Tiphernas Advocatus Consistorialis sub Innocentio VIII. & publicus Legum Professor, uti colligitur ex Alphonso Soto in Regulam XIV. Innocentii VIII. qui Nicolaum summis laudibus extollit. De eo Cartharius, & Jacobillus in Bibliotheca Umbriæ.

ALPHONSUS SOTO Hispanus, Jura Romæ professus est, ut ipsemet testatur scribens in Regulam XIV. Innocentii VIII. additque, *quia non fui solutus de prima paga dimisi Lecturam*. Et in Regulam *de Triennali* asserit se annis quinque Romæ Jura docuisse.

MA-

Marius Salomonius de Albertischis Romanus, Advocatus Consistorialis, & Legum publicus Professor, initio sæculi decimi sexti. De eo ita scribit Joannes Fichardus: *Marius Salomon Albertischus Eques Romanus per eadem tempora viguit, Auditor fuit Baptistæ Caccialupi. Jus Civile non tantum docuit, verum etiam administravit. Egit etiam aliquamdiu Præsidem Campaniæ, ut ipse quodam in loco commemorat. Inde Romam reversus ad Jurisprofessionem est, ubi auditores multos magnamque æstimationem apud omnes habuit. Inter cætera autem in gratiam Julii Medices Cardinalis, & Ecclesiæ Romane Procancellarii instituit Disputationem supra Leg.* Gallus in Digest. Tit. de liber. & posthum. *quam publice in magna celebritate in XXII. Cardinalium conventu, frequenti Episcoporum, Jureconsultorum, & omnis generis doctorum hominum concursu, magna cum nominis sui fama publice exegit, posteaque in justos Commentarios redactam eidem Julio Medici inscripsit, & edidit.* Et Valentinus Forsterus in Hist. Leg. de eodem ita loquitur: *Marius Salomonius Eques Romanus administravit initio Campaniam, deinde Romam reversus, Jus non sine summa ingenii, eruditionisque laude profiteri cœpit: inde in Collegium Advocatorum Consistorii Pontificalis adscitus fuit: tandem senio confectus ad otium se contulit, & instituto ad Pandectas Commentario, vix primum librum, morte præventus, absolvit.* Obiisse fertur sub Clemente VII. Edidit: *Commentarios in librum Pandectarum: De justitia, & jure: De bono, & æquo: De voluntario, & involuntario: De Constitutionibus Principum:* & alia quædam. Pancirolus Lib. II. Cap. cxxxvi.

Zacharias Rhodiginus Professor Jurium in Gymnasio Romano, uti testatur Ludovicus Cælius Rhodiginus in Præfatione Libri vigesimi variarum Lectionum, his verbis: *Ego vero Jureconsultorum scientissime toto se-*

feror animo in tui nominis gloriam, si modo is sum, qui tibi in maximo doctrinæ fastigio diu jam constituto ad laudem aliquid possum adjicere. Quoniam dum in Romana profiteris Academia, tuarum virtutum splendorem ipse universis abunde patefacis, veterum placita Sapientum in sanciendis legibus promendo in lucem nitidissimam. Adeo ut obscuritatis nubilo amplissime discusso, & squalore omni deterso, in potestate omnium, qui te utuntur Doctore, quod mirum est, si quid aliud omnino comperiantur.

Joannes Staphileus e Sebenico in Dalmatia, Romæ professus est Jura, ut ipsemet indicat in epistola nuncupatoria Oliverio Cardinali Carafæ *Consiliorum Dominici Geminiani* Auditoris Cameræ Apostolicæ, quæ ipse evulgavit, ac Summariis auxit. Anno MDXIV. cooptatus est inter Rotæ Romanæ Auditores, tum patriæ suæ Episcopus renunciatus, præfuit ei Ecclesiæ usque ad annum MDXXVIII. Edidit: *Tractatum de Gratiis expectativis & Litteris Apostolicis Gratiæ, & Justitiæ: Tractatum super Commissionibus & Litteris Justitiæ.*

Jacobus de Nigris Bononiensis, teste Joanne Pasquali Alidosio in libro de Bononiensibus Jurisconsultis, Laurea donatus est in patria anno MDXVI. tum Romæ Advocatus Consistorialis, & publicus Jurium Professor claruit, deinde Romanæ Rotæ Auditor obiit sæviente lue, anno MDXXVII. Scripsit *Repetitiones*, quæ inter impressa Repetentium Volumina leguntur. De eo Cartharius in Syllabo.

Franciscus Sfondratus Cremonensis, Gregorii Papæ XIV. pater, in variis Italiæ Gymnasiis, Romano præsertim, & Patavino docuisse Jura dicitur ab Angelo Portinario Lib. VII. Cap. IV. *della felicità di Padova*. Is Bononiæ audierat Jasonem, & Ruinum, tum Pisis, Romæ, Patavii professus Jura, abiit ad Allobrogum Ducem, cui fuit a Consilio, inter Senatores adscitus. Eodem

dem honore functus est Mediolani, & a Francisco II. Duce variis in legationibus adhibitus. Eumdem Carolus V. jussit componendis Senensium dissidiis praeesse. Mortua uxore Anna Vicecomite, a Paulo III. mittitur Legatus in Germaniam, tum Ecclesiae Sarnensis deinde Amalphitanae Episcopus eligitur, mox Nuncius Pontificius ad Carolum V. Imperatorem, denique Cardinalis renunciatur, aliisque Sacerdotiis donatur. Vixit usque ad annum MDL. De quo Ciacconius, & Pappadopoli Lib. 3. Sect. 1. Cap. 20.

JOANNES ZANNETINUS Bononiensis, Professor Legum in Romano Gymnasio memoratur a Panciroło in libro de Claris Legum Iuterpretibus, ubi loquens de Joanne Zannettino seniore, addit: *Ejus nominis nepos primum Bononiae, mox in Germania, deinde Senis, ac postremo Romae, magna cum laude docuit.*

BALLIONUS MONTEVIBIANUS Perusinus, Professor Jurium in Gymnasio Romano, & Advocatus Consistorialis, de quo videndi Oldoinus in Athenaeo Perusino, & Cartharius in Syllabo Advocatorum Consistorialium.

ANGELUS CESIUS Romanus Jura in Urbe publice professus, atque inter Advocatos Consistoriales adscitus est, de quo Cartharius in Syllabo.

ÆMILIUS FERRETTUS Ravennae oriundus, natus in Oppido Castri Franci in Etruria anno MCDLXXIX. Pisis didicit Juris scientiam sub Camillo Petruccio, & Joanne Croto. Deinde Senense Gymnasium adivit. Tum Romam profectus Cardinali Salviato a secretis fuit. Ibi in amplissimo Cardinalium, & Antistitum coetu, annum agens decimum nonum disputavit de Jure magna laude. Oblatum profitendi munus aggressus, Titulum *de Rebus Creditis* tanta fama est interpretatus, ut Leo X. eum sibi a secretis adsciverit. Eo munere aliquot annis functus, illud sponte reliquit, tum in patriam, deinde Tridinum Montisferrati Oppidum se contulit, ubi uxorem du-

duxit. Ejus regionis Marchio, qui cum Lautreco praeerat Gallorum copiis, in ea expeditione secum Æmilium duxit. Sed pulsis Gallis, Æmilium Hispani capiunt. Mox dimissus, & in Galliam profectus docuit Valentiæ Jus Civile, tum a Francisco Rege inter Senatores Parisienses adscriptus, variisque in Legationibus adhibitus. Post varia fata, & itinera, Avenione docuit Jus Civile DL. aureorum salario, tum DCC. demum M. ibique supremum obiit anno MDLII. Plura scripsit in Jus Civile, & librum *de Signo & Ratione* inscriptum, & alterum nuncupatum *Baldi Everriculum*, in quo ejus errores congerit: Notas in Institutiones, Opinionum Volumen, Responsa. Fuse de eo Pancirolus Lib. 2. Cap. 167.

FABIUS ACCORAMBONUS Eugubinus, Hieronymi celeberrimi Medici filius, natus anno MDII. adolescens viginti annorum docere extra ordinem cœpit in Patavino Gymnasio, ubi & Cathedram Institutionum obtinuit. Sed cum ædes ejus Romæ conflagrassent, eo se contulit, ibique triennio Jus Pontificium professus est. Inde Patavium rediit ad Cathedram Juris Civilis. Sed a Paulo III. Romam accersitus, sedem habuit inter Advocatos Consistoriales, deinde inter Romanæ Rotæ Auditores. Ejus opera Paulus IV. in magnis negotiis utebatur. Decessit anno MDLIX. jacetque in Ecclesia S. Augustini. Extant multæ ejus *Decisiones in Collectaneis*: & *Tractatus de Compensationibus*. Laudatur a Pancirolo, & Pappadopoli Lib. 3. Sect. 1. Cap. 22.

HIERONYMUS BUTIGELLA Papiensis, Jurisconsultus præclarissimus, primo docuit in patria, tantaque valuit memoria, ut triduo publice, universa adstante Academia, & magno populi conventu recitaverit, quæcumque expetebant e duodecimo Digestorum libro, e Codice, sexto libro Decretalium, Institutionibus Juris, Historia Plinii, & ex Carminibus Virgilii, ac Ovidii. Inde ad Patavinas Cathedras transiit, docuitque cum Joanne

ne Campegio uſque ad annum MDVIII. cum adhæſit Ludovico Gallorum Regi, profectuſque in Galliam, adſcitus eſt inter Senatores Gratianopolitanos, ubi & Jura publice docuit. Sed cum Rex indixiſſet Piſas Concilium contra Julium II. Pontificem, diris damnatus eſt, quod ipſe, Deciuſque auctores dicerentur hujus conſilii. Nec Julii Pontificis litteris adduci potuit, ut ad eum accederet. At Leone ſedente, Eccleſiæ conciliatus, Romam ad docendum venit, ibique paulo poſt obiit anno MDXV. tumulatus in Eccleſia S. Mariæ ad Minervam, elatuſque Auditorum humeris, adſtante univerſa Academia, cujus nomine hæc inſcriptio monumento poſita legitur: *Hieronymo Butigellæ Papienſi Divini, humanique Juris Interpreti Claris. Cujus virtus illuſtris poſt varios adverſæ fortunæ caſus a Leone X. ex ſacro Patrum Senatu recognita eſt, quemve meriti honoris necdum ſedepotitum, ut terris indignum, medio ætatis ſuæ, ac Romanæ ſpei flore cœlum rapuit, Romana Academia publico luctu, & fratres lapide iſthac benemerenti ſacrum dicarunt. Anno Domini* MDXV. *Vixit annos* XLV.

Hic gemini Butigella jacet præſtantia Juris.
Cui dedit antiquum docta Papia genus.

De eo Pancirolus Lib. 2. Cap. 145. Mantua de viris illuſtr. Pappadopoli de Gymn. Patav. Lib. 3. Sect. 1. Cap. 17.

ANTONIUS BURGOS Salmaticenſis, docuit Jura Salerni, Romæ, Patavii, Bononiæ, uti teſtatur Mantua in libro de viris illuſtribus. E Bononienſi Gymnaſio, ubi annis viginti profeſſus erat, eum Leo X. Romam accerſivit, ac publice docere juſſit, ejuſque opera, & conſilio utebatur. Sub Adriano VI. & Clemente VII. fuit utriuſque Signaturæ Referendarius. Obiit Romæ annorum ſeptuaginta, anno MDXXV. Scripſit in *Titulum de Conſtitutionibus, & ſex ejus Capita: In Titulum de Reſcriptis, & quatuor ejus Capita: In Titulum de Indiciis,*

ciis, *& sex ejus Capita*: *In Titulum de Emptione*, *& Venditione*, *& septem ejus Capita*. De eo Pancirolus, Nicolaus Antonius in Bibl. Hisp. Pappadopoli Libro 3. Cap. 17.

Jo: Franciscus Ozerius Tolentinas, legit in Gymnasiis Patavino, & Romano pluribus annis, & in libros Institutionum præclarissima scripsit Commentaria, floruitque circa annum mdxxiv. uti testatur Mantua in libro de viris illustribus. Obiit in patria.

Franciscus Totilus Bononiensis, Professor Legum in Urbe, ac in patria circa annum mdxxxi. ubi & Jus dixit, memoratur ab Alidosio in libro de Jurisconsultis Bononiensibus. Qui & inscriptionem exhibet ilius tumulo in Ecclesia S. M. Gratiarum Bononiæ insculptam, ubi Totilus dicitur Doctor celeberrimus, *qui Romæ Bononiæque diu magna cum laude*, *cunctorumque admiratione Leges publice docuit*. Obiit mdlvi. major quinquagenario.

Clemens Leonius Bononiensis, qui Romæ, & in patria circa annum mdlii. professus est Jura, memoratur ab Alidosio in libro de Jurisc. Bonon. ac dicitur obiisse anno mdlxv.

Petrus Paulus Parisius Consentinus, magni nominis Jurisconsultus, primo docuit Jus Civile in Scholis Urbis, deinde Patavii anno mdxxi. tum Bononiæ maguo stipendio, & plausu, uti scribit Pancirolus Libro 2. Cap. 148. de Claris Legum Interpretibus, & Pappadopoli testis est, illi in Patavino Gymnasio octingentos florenos, tum mille aureos solutos fuisse, a Bononiensibus vero majori stipendio illius operam conductam esse. Romam rediens, Auditoris Cameræ Apostolicæ munere functus est, eumdemque Paulus III. anno mdxxxix. Cardinalem renunciavit, & Episcopum Nuscanum, ac imminere jussit signandis gratiæ libellis, Legatum quoque Præsidemque in Concilio Tridentino nominavit. Obiit an-

anno MDXLV. natus annis LXXII. jacetque in Ecclesia Sanctæ Mariæ Angelorum. Edidit *Consiliorum volumina quatuor*, & *Commentaria in secundum librum Decretalium*, & *Lectiones in libros Juris Civilis*. Eum laudant Pancirolus, Doviatius, Pappadopoli, Toppius, Ughellius, Ciacconius, Barrius Lib. 2. Cap. 7. de Antiq. Calabriæ, aliique.

MARCUS ANTONIUS Cuccus Protonarius Apostolicus, origine Brixiensis, patria Ticinensis, postquam in Gymnasio Ticinensi Jus Pontificium esset interpretatus, idem munus aggressus est in Romano Gymnasio. Qui cum summa polleret Juris peritia a Pio IV. & Pio V. inter viros doctissimos adscitus est, qui Gratiani Decretum nævis omnibus expurgarent. Sed ex ægra valetudine in patriam redire coactus, ubi Vicarium egit Hippoliti de Rubeis Episcopi Ticinensis, & ubi e vivis excessit. Scripsit *Tractatum de Legitima*: *Tractatum de moratoria Præscript. de mentiente circa Possess. Institutionum Juris libros quatuor*: *Institutiones Pandectarum*: *Juris Canonici Pentateuchum*. Eum laudant Ghilinusin Theatro Litteratorum, Pappadopoli de Gymnasio Patavino, Doviatius in Prænotionibus Canonicis.

SILVESTER POLITIANUS annis pluribus docuit Jus Canonicum in Gymnasio, Pontifice Paulo III. ejusque stipendium excedebat florenos quadringentos simul cum Achille Maffeo primum, deinde Joanne Baptista Polano.

ACHILLES MAFFEUS Romanus, Professor Juris Canonici sub Paulo III. anno MDXXXIX. Advocatus Consistorialis, & Canonicus Basilicæ Vaticanæ, de quo Cartharius in Syllabo.

GREGORIUS FORMIGINUS Professor extra ordinem, est electus Episcopus Strungulensis anno MDLXII. obiitque post annos septem.

RESTAURUS CASTALDUS, & BERNARDUS DE BONE Pro-

 fesso-

fessores Ordinarii Juris Civilis, anno MDXXXIX. Pontifice Paulo III. Rectore Camillo Perusco Episcopo Alatrino. Restaurus Castaldus Perusinus docuit etiam in patria, & Bononiæ. Edidit jussu Caroli V. *Tractatum de Imperatore*. Scripsit in nonnullos Titulos Institutionum, uti Jacobillus in Bibliotheca Umbriæ testatur, & Oldoinus in Athenæo Perusino.

DAMIANUS POLITIANUS, & HIERONYMUS DE SPOLETO eodem anno Professores erant Institutionum Juris, eoque in munere adhuc versabatur anno MDLIX. Horum ille profitebatur hora matutina stipendio florenorum tercentum, alteri horæ vespertinæ Professori floreni ducenti solvebantur.

FUBENTIUS CATELINI Veliternus eodem anno profitebatur. Laudatur a Teulo in *Teatro Historico di Velletri, insigne Città, e Capo de Volsi*, ac dicitur docuisse Pisis, & Patavii, & apud Cardinales Riarium, Soderinum, & Pisanum, Auditorem egisse.

BENEDICTUS LOMELLINUS Januensis anno MDXLII. Jus Civile in Gymnasio profitebatur juvenis annorum viginti quinque. Ob eximiam juris scientiam a Paulo IV. adscriptus est Clericis Cameræ Apostolicæ, & a Pio V. Collegio Cardinalium anno MDLXV. Sub Gregorio XIII. functus est Legatione Provinciæ Maritimæ, Latiique. Præfuit Ecclesiis Ananignæ, Albintimilliensi, Lunensi, ac Sarzanensi. Obiit Romæ anno MDLXXIX. ætatis suæ sexagesimo secundo, jacetque in Ecclesia S. Gregorii. De eo Ciacconius, Ughellius, Folietta de Clar. Ligur.

PETRUS ÆMILIUS CÆPIUS, & JOANNES PETRUS SANTANA Professores Juris Civilis anno MDXLII. sub Pontifice Paulo III. & Rectore Camillo Perusco.

LACTANTIUS DE IMOLA anno eodem Institutiones Juris docuit simul cum Damiano Politiano, & Hierony- de Spoleto.

JOANNES POLANUS Professor Juris Canonici simul

cum

cum Silveſtro Politiano ab anno MDXLVIII. uſque ad annum MDLII.

PAULUS PICTORIUS Jus Civile profitebatur hora matutina ſimul cum Nicolao Peruſco annis ultimis Pontificatus Pauli III.

NICOLAUS PERUSCUS Romanus profitebatur Jus Civile ſtipendio aureorum centum ab anno MDXLVIII. eumdemque Pius IV. anno MDLV. conſtituit Epiſcopum Civitatis Caſtellanæ, & Hortanæ, quam Eccleſiam annis ſeptemdecim adminiſtravit.

ANTONIUS VELLIUS Profeſſor Juris Civilis ab anno MDXLVIII. ſtipendio ſtorenorum quadringentorum. Tum ſub Julio III. Pio IV. & Pio V. Jus Canonicum Advocatus Conſiſtorialis edocebat ſtipendio aureorum centum, & quinquaginta, uſque ad annum MDLXVII. de quo Cartharius in Syllabo Advoc. Conſiſt.

MARCUS ANTONIUS MAFFEUS Achillis frater, Jus Civile in Gymnaſio profitebatur extremis annis Pontificis Pauli III. ſtipendio aureorum centum. Fuit Advocatus Conſiſtorialis, Canonicus Baſilicæ Vaticanæ, & Lateranenſis, Vicarius Pontificis in Urbe, tum fratri ſuo Bernardino Cardinali in Archiepiſcopatu Teatino ſucceſſit. A Pio V. ablegatus eſt in Poloniam Nuncius Apoſtolicus, tum inter Cardinales adſcitus. Vixit annis quinquaginta & uno, obiitque anno MDLXXXIII. uti ex Ughellio, Ciacconio, & Carthario conſtat.

JOANNES BAPTISTA PAULIANUS Vicentinus, circa annum MDXLIX. docuit publice Jura, uti teſtatur Martinellus in libro *Roma ex Ethnica ſacra*, loquens de dedicatione Baſilicæ Lateranenſis, de qua Paulianum ſcripſiſſe librum affirmat. Memoratur a a Jcobo Marzari in hiſt. Vincentiæ.

HIERONYNUS PANDONUS, & JOANNES BAPTISTA FELLIUS extra ordinem profitebantur Jus Civile extremis annis Pontificatus Pauli III.

Nicolaus Gallo, & Leonardus Zecca Professores Juris Civilis annis MDXLVIII. & sequente.

Joannes Baptista Roscius Jus Canonicum interpretatus est, hora vespertina, sub Julio III. Summo Pontifice.

Bonsignorus Finettus Senensis in patria Academia Lauream accepit, tum sub Julio III. anno MDLII. docuit in Gymnasio Romano Jus Civile. A Pio IV. anno MDLXV. electus est Advocatus Consistorialis, deinde a Pio V. post duos annos adlectus est inter Auditores Romanæ Rotæ. Perusiam, Umbriamque administravit, ac in constituendis Doctoribus gessit vices Cardinalis Bonelli Camerarii. Obiit Romæ anno MDLXXII. De eo Ugurgerius de illustr. Senens. & Cartharius de Advoc. Consist.

Angelus Romanus de Aretio Professor Institutionum simul cum Hieronymo Agapeto, sub Julio III. Pontifice.

Hieronymus Agapetus Spoletanus Professor Institutionum sub Paulo III. Julio III. Pio IV. & Pio V. isque anno MDLXVII. aureos quinquaginta supra centum percipiebat.

Hieronymus Benuglensis Senensis Professor Juris Civilis hora matutina stipendio aureorum centum&quinquaginta anno MDLXI.

Cæsar Costa Maceratensis, alter Professor Juris Civilis hora matutina, Pontifice Pio IV. stipendio aureorum biscentum. Habuit Auditorem Cæsarem Baronium, ut ipse testatur Annal. Tom. 10. Ejus opera usi sunt Pontifices Pius IV. Pius V. & Gregorius XIII. in emendando Gratiani Decreto. A Gregorio XIII. renunciatus est Archiepiscopus Capuanus anno MDLXXII. & a Sixto V. Nuncius Apostolicus missus est ad Venetos. Jussu Clementis VIII. incubuit edendo libro septimo Decretalium. Capuanam Ecclesiam annis triginta sapientissime ad-

administravit. Obiit annorum LXXII. ejus monumento Card. Bellarminus successor Epitaphium posuit. Edidit *Variarum ambiguitatis Juris libros tres*. Plura de eo Ughellius in Archiep. Capuanis.

JACOBUS PORTIUS de Imola, docebat Jus Civile in Cathedra vespertina, anno MDLXI. atque aureos quadringentos stipendii causa percipiebat. Docuerat etiam Patavii. Edidit librum *Conclusionum, atque receptarum Opinionum: Responsorum Juris Lib.* 4. Obiit anno Domini MDLXII. sex annis major quadragenario.

HIERONYMUS PARISETTUS Rhegiensis clari nominis Jurisconsultus, anno MDLXI. Jus Canoninum hora matutina interpretabatur simul cum Antonio Vellio Advocato Consistoriali, Professore vespertino, ejusque stipendium aureos ducentos conficiebat. Sed post annos duos ei solvebantur aurei tercenti; tum aureos quingentos percepit. Docuit usque ad annum MDLXXXVI. cum obtinuit vacationem muneris. A Pio V. & Gregorio XIII. inter eos adlectus, qui incumbebant emendando Gratiani Decreto, uti testantur Antonius Augustinus, Pithæus, & Doviatius. Infulas non semel oblatas recusavit. Obiit anno MDC. jacetque in Ecclesia S. Alexii. Fuse de eo Pancirolus.

SIGISMUNDUS ZANETTINUS Bononiensis, eximius Jurisconsultus, professus est Jura in Gymnasiis Bononiensi, Maceratensi, Senensi, ac Romano, atque inter Advocatos Consistoriales adscitus. Tum a Gregorio XIII. anno MDLXXXIV. renunciatus primus Archiepiscopus Firmanus, annisque decem huic præfuit Ecclesiæ. De eo Cartharius, & Ughellius.

BENEDICTUS DE BONIS de Cortona Professor Institutionum sub Pio IV. simul cum Hieronymo Agapeto stipendio aureorum centum.

LELIUS JORDANUS Romanus dicitur a Mandosio, sed Neapolitanus a Toppio, Leges Civiles interpretabatur an-

anno MDLXI. Pontifice Pio IV. nec ab eo muriere cessaverat anno MDLXVII. Pontifice Pio V. tuncque ejus stipendium aureis ducentis constabat. Dende renunciatus est Episcopus Acernensis, tum Archiepiscopus Rossanensis, qua in dignitate obiit anno MDLXXXIII. Edidit *Tractatum de majoribus, rerumque capitalium Episcoporum causis ad Pontificem Maximum referendis: De Romanæ Sedis origine, atque auctoritate*. Hujus mentionem faciunt Ughellius in Italia Sacra, Mandosius in Bibliotheca Romana, & Ludovicus Jacob in Bibliotheca Pontificia.

FRANCISCUS CONFALONERIUS Mediolanensis Professor Juris Civilis anno MDLXIII. sub Pio V. stipendio aureorum centum, & quinquaginta. Memoratur ab Alciato celebri Jurisconsulto in epistola ad Lectorem præfixa ejus Consiliis.

CINUS CAMPANUS Auximanus Jus Civile explanabat anno MDLXII. stipendio aureorum biscentum, & anno MDLXXXVII. quingentos aureos percipiebat, deinde sexcentos aureos accepit, docuitque usque ad annum MDXCVI. Obiit hoc anno. A Sixto V. adiectus est inter Advocatos Consistoriales, uti constat ex Carthario in Syllabo.

ANGELUS ANTONIUS AQUILANUS Professor Institutionum Juris, hora vespertina, sub Pio IV. anno Christi MDLXIII.

MARCUS ANTONIUS BIZZONUS Romanus, Advocatus Consistorialis, & publicus Juris Civilis Professor ab anno MDLXVII. usque ad annum MDLXXXVI. Tum a Sixto V. electus est Episcopus Fulginatensis. Obiit in sua Ecclesia anno MDCVI. ætatis suæ quinquagesimo nono. De eo Ughellius in Italia Sacra, & Cartharius in Syllabo Advocat. Consist.

ALEXANDER GLORIERIUS Professor Institutionum Juris, anno MDLXVII. stipendio aureorum centum, Pontifice

tifice Pio V. Rectore Camillo Perusco Episcopo Alatrino. Fortasse is idem ille est Alexander Glorierius Clericus Cameræ Apostolicæ, & Præfectus Annonæ.

THOMAS Fuscus alter Institutionum Juris Professor, anno MDLXVII. Pontifice Pio V. & anno MDLXXVI. Pontifice Gregorio XIII.

GEORGIUS CALANDRUS Lusitanus Sextum Librum Decretalium interpretabatur anno MDLXXVI. stipendio aureorum biscentum, docuitque in Cathedra vespertina Juris Canonici usque ad annum MDXCIX. tuncque ejus stipendium quadringentos aureos excedebat. Laudatur a Navarro in Comm. de Spol. Cleric. §. 15. n. 5.

PRIAMUS FEBONIUS ex Oppido Avezzani apud Marsos, publicus in Urbe Legum Professor, ac Judex Curiæ Capitolinæ a Pio V. constitutus, memoratur a Toppio in Bibliotheca Neapolitana, qui hoc ei monumentum in patria excitatum refert: *Priamo Phebonio V. I. D. Romæ Publico LL. interpreti a Pio V. P. M. Primo Collaterali Judice in Capitolino Foro electo præpostera morte prævento Filii mœstissimi id quod miserrimum est posuerunt Vix. an. xxv.*

CAMILLUS PLAUTIUS Fontenellensis sexcentis aureis Jus Civile profitebatur anno MDLXXVI. Pontifice Gregorio XIII. Docuit etiam Ticini. Laudatur a Cæsare Costa Lib. I. Cap. 37. Variar. Ambig. Juris. Edidit Commentarios in varias Digestorum Leges, & *de Verborum significationibus*.

CÆSAR VALENTINUS Romanus Civilibus Legibus interpretandis vacabat anno MDLXXVI. stipendio aureorum biscentum, tum ad primariam Cathedram Juris Canonici ascendit. Docuit annis vigintiquinque, magna discipulorum frequentia, quo tempore exacto, obtinuit vacationem muneris, ut nihil tamen de salario deperderet, uti testatur Janus Nicius Erithreus in Pinacotheca. Percepit vero usque ad annum MDVI. uti colligitur ex

ex Catalogis Professorum aureos fere sexcentos. De eo hæc habet Janus Nicius Erithreus: *In hoc homine præsertim apparuit quantum antestaret cæteris artibus eloquentia, cujus tantum specie, tam magnum ad se discipulorum numerum attrahebat, ut aliorum Magistrorum quamtumvis doctissimorum exedras auditoribus vacuas redderet. Oblatum à Xysto V. Episcopatum constantissime repudiavit. Demum cum ævum in longum protraxisset, fato suo functus, humatus est in Æde Virginis Capitolinæ.*

Rainaldus Ptolomæus Professor Juris Civilis hora vespertina, anno MDLXXVI. stipendio aureorum 259.

Ferdinandus Bisettus eodem anno extra ordinem profitebatur.

Julius Benignus Romanus tradebat Institutiones Juris anno MDLXXVI. stipendio aureorum octoginta, ac ad annum usque MDCXIX. percepit stipendium, quod ad aureos fere octingentos pervenerat. Verum ipse postquam annis viginti quinque munere litterario functus esset, rude donatus fuerat, uti Janus Nicius Erithreus in Pinacotheca testatur. Is Julium Benignum vocat virum probum, gravem, eruditum, disertum, Juris autem Civilis adeo peritum, ut cæteris Magistris, qui illud in Gymnasio docebant, anteire existimaretur. Eum Cardinalis Petrus Aldobrandinus habuit a cognitionibus, Auditoris loco. Eumdem inter Advocatos Consistoriales adscitum Paulus V. voluit esse unum corrigendis Magistratibus Urbis. Demum Archiepiscopus Thessalonicensis, & Secretarins Sacræ Congregationis Rituum senex decessit anno MDCXXVIII. De eo Erithreus, & Cartharius.

Marius Pirolus sub Gregorio XIII. primo egit Professorem Institutionum extra ordinem, deinde Professorem rerum Criminalium ordinarium.

Gabriel Falconi Professor Criminalium anno

MDLXXXII.

MDLXXXII. Pontifice Gregorio XIII. ſtipendio aureorum quinquaginta. Egit in Urbe Cauſarum Patronum.

PAVLUS CALANDRUS eodem anno Inſtitutiones Juris tradebat ſtipendio aureorum viginti quinque.

FLAMINIUS PARISIUS Conſentinus, præſtantiſſimus Juriſconſultus, Eccleſiaſticas leges interpretari cœpit anno MDLXXXII. ſtipendio aureorum tercentum, anniſque decem profeſſus eſt; tum a Clemente VIII. creatus eſt Epiſcopus Bituntinus, hancque Eccleſiam annis decem adminiſtravit. Hunc Ughellius Tolentinatem dicit. Sed antiqui Profeſſorum Catalogi, Toppius, aliique Conſentinum aſſerunt. Et ipſemet Petrum Paulum Cardinalem Pariſium Conſentinum vocat Gentilem ſuum Lib. 1. de Reſign. Benef. Quæſt. 2. unde & illi monumentum excitavit in Eccleſia S. M. Angelorum ad Thermas. Edidit Flaminius Tomos duos *De Reſignatione Beneficiorum*, quos notis illuſtratos evulgavit Ducloſius anno MDXCVI.

JOANNES FRANCISCUS SALOMONIUS Romanus Profeſsor Juris Civilis ab anno MDLXXX. per annos tredecim ſtipendio aureorum quinquaginta ſupra ducentos.

JOANNES BAPTISTA SORCIUS Romanus Inſtitutiones Juris docuit anno MDLXXXVII. deinde Jus Civile uſque ad annum MDCXXVI. quo tempore ejus ſtipendium aureos excedebat ſexcentos.

JACOBUS ANTONIUS MARTA Neapolitanus, anno MDLXXXIX. Jura in Gymnaſio profitebatur, ut ipſemet aſſerit in epiſtola ad Laurentium Blanchettum, qua ei nuncupat Tractatum de Tribunalibus Urbis. Docuit inde annis decem in Gymnaſio Patavino, uſque ad annum MDCXXI. tum in Papienſi, ut ipſe refert in fine tertiæ partis Summæ ſucceſſionis legalis. Edidit: *Tractatum de Tribunalibus Urbis*: *Tractatum de Clauſulis*: *Tractatum de juriſdictione per Iudicem Eccleſiaſticum & ſecularem exercenda*: *Methodum probandi in utroque Jure*: *Com-*

Compilationem Juris Canonici: *In L. 1. ff. Solut. matrimonio*: *Repetitiones in Leg. 1. ff. de Novi Oper. Nunt. Consilia*: *Summam totius successionis legalis quatuor partibus complexam*. De eo Nicodemus in additionibus ad Toppium.

FABRITIUS PURUS Professor Institutionum, anno MDLXXXVII. Pontifice Sixto V. Rectore Horatio Burghesio, stipendio aureorum sexaginta.

RUTILIUS ALTERIUS Romanus Professor Juris, a Sixto V. adscriptus est inter Advocatos Consistoriales, uti testatur Cartharius.

HIERONYMUS JOANNELLIUS Romanus Professor Institutionum ab anno MDLXXXVIII. per aliquot annos, postea Juris Civilis usque ad annum MDCIX. cum electus est Episcopus Soranus. Summum ejus stipendium ducentos aureos non excessit. Laudatur ab Ughello in Italia Sacra, & a Prospero Mandosio in Bibliotheca Romana.

ANNIBAL CORONACEUS Imolensis anno MDLXXXVIII. Institutiones Juris, deinde Jus Civile docuit usque ad annum MDCXIX. tunc ei aurei ducenti solvebantur. Edidit Opuscula quædam *de Contractibus*.

ALOYSIUS MUSATTUS Patavinus, anno MDXCIV. Jus Civile profitebatur stipendio aureorum 350. & aliquot annis hoc munere functus est. Docuerat Salerni anno MDXCI. obiitque anno MDXCVI. Riccobonus Lib. 1. Capite 12. Lib. 2. Cap. 5. & Portinarius de Felic. Patav. Libro 7. Cap. 5.

SCIPIO COBELLUTIUS Viterbiensis, Eloquentiæ, Philosophiæ, ac Juris studiis satis instructus, interpretatus est Jura in Gymnasio Romano circa hæc tempora, atque Alexandro Glorierio Annonæ Præfecto, & Cardinali Asculano Hieronymo Bernerio in causis cognoscendis operam navavit suam, uti Janus Nicius Erithræus testatur. Mortuo Marcello Vestrio, qui sub Paulo V. egit Secretarium Brevium, opera Card. Arigonii hoc munus

nus

nus accepit. Inde ſibi aditum patefecit ad Cardinalatum, ad quem evectus eſt a Paulo V. anno MDCXVI. eamque dignitatem honeſtiſſime geſſit. Vixit annis ſexaginta duobus. De eo Janus Nicius Erithræus, & doctiſſimus Ciacconius.

Hieronymus Henricus Romanus ab anno MDXCIII. per annos decem tradidit Inſtitutiones Juris. Laudatur a Jano Nicio Erithræo in Pinacotheca, atque dicitur vir magnæ induſtriæ, & laboris. Et Mandoſius in Bibliotheca Romana teſtatur editas eſſe plures illius Orationes habitas in Sacello Pontificio, in Eccleſia S. Euſtachii, atque in Gymnaſio.

Petrus Albertinus, poſtquam Jus Pontificium in Collegio Germanico S. I. docuiſſet, & Odoardum Cardinalem Farneſium in Jure Civili inſtituiſſet, in cujus aulicorum numero erat, obtinuit anno NDXCVI. Cathedram Juris Canonici per mortem Cini Campani vacuam, cui adhuc præerat anno MDCXXXI. ſtipendio aureorum fere ſexcentum. Memoratur a Jano Nicio Erithræo in Pinacotheca, qui narrat in incendio Ædium Farneſiarum, Albertini cubiculum ignem concepiſſe, vixque ipſum vivum ex incendio evolaſſe.

Antonius Ricciullus Conſentinus, Inſtitutiones Juris tradere cœpit anno MDCI. ſtipendio aureorum fere centum, quas cum aliquot annis docuiſſet, electus eſt Epiſcopus Bellicaſtrenſis, tum ad Umbriaticenſem, deinde ad Caſertanam Eccleſiam translatus. Sed & in Urbe vices geſſit Cardinalis Vicarii. Demum ab Urbano VIII. anno MDCXLI. fit Archiepiſcopus Conſentinus & Inquiſitor Fidei in Neapolitano Regno. Obiit tamen anno ſequenti. Edidit *Tractatum de perſonis, quæ in ſtatu reprobo verſantur*: *Tractatum de jure perſonarum extra Eccleſiæ gremium exiſtentium*: *Tractatum de Neophytis*: *Lucubrationum Eccleſiaſticarum Libros ſex*. Laudatur a Toppio, Ughellio, Aceto in notis ad Barrium.

Petrus Marcellinus Politianus Professor Institutionum anno mdciii. deinde Juris Civilis usque ad annum mdcxix. cum ejus stipendium nondum ad ducentos aureos pervenerat.

Cosmus Fidelis Florentinus Cathedram Institutionum obtinuit anno mdciv. atque in ea annis decem docuit, tum ad Cathedram migravit Juris Canonici, deinde Juris Civilis, quam adhuc occupabat anno mdcxlviii. tuncque ejus stipendium constabat aureis quadraginta supra quingentos. Obiit mdcxlix.

Hieronymus Ricciullus Consentinus Institutiones Juris expendebat anno mdcvi. stipendio aureorum centum, tum obtinuit Cathedram vespertinam Juris Canonici, & huic præerat anno mdcxiv. stipendio aureorum biscentum. Anno mdcxvi. renunciatus est Episcopus Bellicastrensis, hancque Ecclesiam annis decem administravit. Memoratur a Toppio, & Aceto in notis ad Barrium, & Ughello.

Angelus Lucianus ab Aquapendente, ab anno Domini mdcix. Institutiones per aliquot annos docuit, deinde Jus Canonicum usque ad annum mdcxxxvii. tunc ejus erant stipendium aurei 451. Laudatur a Martha in Tractatu *de Clausulis*.

Ivo Gattulus Romanus ab anno mdcv. extra ordinem de Criminalibus rebus in Gymnasio disseruit usque ad annum mdcxvii. cum Cathedram Institutionum obtinuit, stipendio aureorum octoginta, tum in Cathedra Juris Civilis meruit stipendium, quod ad aureos pervenerat quadrigentos, annis quadraginta. De quo Mandosius in Bibl. Rom. *Moribus fuit antiquis, in publicis, privatisque lectionibus assiduus, ac indefessus, probus, pius, ac integerrimus. Nondum legali facultate admodum instructus, sed politiori litteratura ornatus, & in Musarum castris exercitatus: Academiam Delphicam tum legalium, tum humaniorum litterarum domi*

suæ

suæ instituit. Impressum legitur ab eodem Ivone adhuc adolescente exaratum Opus Italico carmine inscriptum: Albido Favola Pastorale. *Decisiones Sacræ Rotæ Romanæ coram R. P. D. Martino Andreæ, eo, quo decebat studio recognovit, Summariis, ac Indice locupletavit.* Obiit anno MDCXLVII. hærede instituto Monasterio Sanctorum Quatuor Coronatorum.

DIDACUS LOBO Lusitanus anno MDCXVI. Institutiones Juris profiteri cœpit stipendio aureorum sexaginta, tum post aliquot annos Sextum Decretalium Librum interpretabatur, Pontifice Gregorio XV. Rectore Nicolao Zambeccario, quo munere functus est usque ad annum MDCXXXVI. docuit vero in Cathedra vespertina Juris Canonici, usque ad annum MDCXJ. cum ei aurei 240. solvebantur. Ab Hispano Rege Orbetellum missus, ut jus diceret, Cathedram deseruit.

BERNARDUS GULIELMUS Sansovinus e Cathedra Rhetoricæ ad Cathedram ascendit Juris Civilis anno Salutis MDCXXI. quam per paucos annos obtinuit. Franciscum Cardinalem Barberinum optimis artibus instituit. Iacet in Ecclesia S. Laurentii extra muros.

FABRITIUS DE FABRITIIS Sabinus postquam extra ordinem jura aliquot annis docuisset, Cathedram obtinuit Institutionum anno MDXXI. per annos tres. Abstinuit deinde a publico munere, usque ad annum Christi MDCXXXII. cum de Jure Civili in Scholis egit per aliquot annos.

JOSEPHUS CANDIDUS Syracusanus pariter e Professore extra ordinem traductus est ad Cathedram Institutionum eodem anno, tum ad Cathedram transiit Juris Civilis usque ad annum MDCXXVI.

ANTONIUS NANNIUS Urbinas anno MDCXXII. Institutiones Juris docebat, & post annos sex docuit jus Civile, denique primam Cathedram juris Canonici obtinuit usque ad annum Christi MDCXLVIII cum ejus summum

mum ſtipendium quadringentos fere aureos excedebat.

Ambrosius Luti Senenſis, non legitur in Catalogis Profeſſorum. At ab Ugurgerrio de Pomp. Senen. Tit. 16. dicitur Romæ, & Maceratæ publice docuiſſe; & Judex Bononiæ, variiſque functus muneribus apud Etruriæ Ducem, obiiſſe dicitur anno MDXLV.

Franciscus Sgambatus Neapolitanus Presbyter, anno MDCXXIII. per annos fere decem Inſtitutiones juris e Cathedra tradidit, aureorum centum ſtipendio. Edidit: *Introductionem ad Juris utriuſque ſcientiam*: *Commentaria in quatuor libros Inſtitutionum juris Civilis D. Juſtiniani Imperatoris*: *Lecturas ordinarias octo*: *Praxin Datariæ Romanæ*: *De immunitate Eccleſiaſtica*: *Super quatuor libros Inſtitutionum Juris Canonici Pauli Lancellotti*. Allatius de viris illuſtribus, & Toppius in Bibliotheca Neapolitana.

Angelus de Judicibus Aretinus Profeſſor Inſtitutionum anno MDCXXV. deinde Juris Civilis per annos fere triginta. Ejus ſummum ſtipendium aureos quadringentos ſuperavit. Obiit anno MDLVI. ſepultus in Eccleſia S. Nicolai ad Cæſarinos, præſente funere Academia.

Joannes Franciscus Polellus Romanus Profeſſor Inſtitutionum anno MDCXXVII. per annos tredecim, ac ſtipendium aureorum nonaginta percepit.

Antonius Bucherius Conſentinus Inſtitutiones Juris aggreſſus eſt anno MDCXXVIII. atque huic muneri incubuit uſque ad annum MDCLII. cum vivis exceſſit. Ejus ſummum ſtipendium nondum ad aureos ducentos pervenerat. Memoratur a Thoma Aceto in notis ad Barrium Lib. 2. Cap. 8. Obiit MDLV. jacetque in Eccleſia S. M. de Aquiro.

Joseph Spada Iteramnenſis profitebatur extra ordinem anno MDCXXVI. ſtipendio aureorum quinquaginta, deinde Cathedram aſſecutus eſt Juris Civilis, in qua anno MDCXVIII. adhuc docebat ſtipendio aureorum quinqua-

quaginta supra centum. Obiit anno sequente. Edidit duo Volumina *Lectionum ordinariarum in Jure*, ut Jacobillus in Bibliotheca Umbriæ testatur. De eo Angelonus in Hist. Interamn.

JOANNES BAPTISTA BRUNENGHIUS Sardus Turritanus extra ordinem Jura Ecclesiastica tradere incepit anno MDCXXXVIII. stipendio aureorum septuaginta, deinde sedem occupavit Juris Canonici vespertinam usque ad annum MDCL. ejusque stipendium centum aureos excedebat. Tum Referandarius Utriusque Signaturæ, & Corrector Litterarum Apostolicarum.

FRANCISCUS ANGELUCCIUS ex Podio Crucis Spoletanæ Diœcesis Professor Institutionum extra ordinem anno MDCXXXVIII. stipendio aureorum triginta, post aliquot annos Cathedram Institutionum, tum Juris Civilis usque ad annum MDCLX. cum Verulana Infula donatus est. Summum ejus stipendium tercentos aureos superavit. In Episcopatu Synodum coegit, evulgavitque, atque post annos quindecim regiminis e vivis decessit. Ughellus.

JOANNES SANCTINUS Lucensis Professor Criminalium MDCXXXIX. aliquot annis.

JOANNES BAPTISTA GRATIOLUS Professor Juris Civilis circa annum MDCXLV. indicatur a Jano Nicio Erithræo ut pote qui illi nuncupavit partem alteram suæ Pinacothecæ.

JOANNES BAPTISTA MORRA Neapolitanus Institutiones juris extra ordinem profitebatur anno MDCX. stipendio aureorum quinquaginta, atque annis sex in ea statione fuit. Electus est Episcopus Insulanus aono Chri- MDCXLVII. sed obiit anno sequente. Edita est Dissertatio, quam habuit, cum munus aggrederetur.

JOSEPH PALAMOLLA Policastrensis Professor Juris Canonici hora vespertina ab anno MDCXLII. stipendio aureorum centum, & sexaginta, tum primarius Juris Ca-

Canonici Professor, tandemque rude donatus post annos triginta. Ejus stipendium anno MDCLXXVI. excedebal aureos quadrigentos. Egit in Urbe Examinatorem Episcoporum, atque Vicesgerentem Cardinalis Vicarii, uti testatur Toppius in Bibliotheca Neapolitana. Egerat Vicarium Apostolicum in Ecclesia Bisinianensi, Juvenacensi, Tranensi.

JOSEPH CARPANUS Romanus Institutiones Juris profiteri cœpit anno MDCLI. stipendio aureorum septuaginta translatus deinde ad Cathedram Juris Civilis, docuit annis quadraginta, ac vacationem muneris obtinuit. Ejus stipendium anno MDCLXXXI. aureis 550. constabat. De eo Mandosius in Bibliotheca Romana: *Josephus Carpanus Joannis Baptistæ filius, V. I. Doctor, virtute insignis, morum probitate admirabilis. In Romana Universitate ab annis quadraginta Juris Civilis Ordinarius Professor, celebris Intrecciatorum Academiæ Institutor, & Rector, in qua Romana juventus ad Legalem Facultatem comparandam per ipsum exactissime informaretur: & ad amœniores litteras addiscendas, quatuor in singulos annos statutis congressibus per viros in arte bene dicendi eximios, veluti per exemplaria perfectissima eruditur; quæ nobilis Jurisprudentiæ palestra floruit semper auditoribus sanguinis claritate, morum candore, singulari modestia, & studiosissima addiscendi cupiditate conspicuis; ex quibus præter Camillum Maximum, & Franciscum Bonvisium ad sacram Purpuram evectos, quamplures alii ad præcipuas in Ecclesia dignitates promoti, dignissimorum Præsulum personam sustinent: nec silendus Livius Odescalcus Ceræ Dux, Innocentii Papæ Undecimi ex Carolo germano fratre Nepos, quem, emensis Philosophiæ studiis Patruus recti, & justi amantissimus, secundo Pontificatus mense in cognitione Utriusque Juris acquirenda per Carpanum exerceri jussit, non sine maxima ipsius gloria.* Addit a

Car-

Carpano plurima edita, nempe: *Paraphrasis Institutionum Civilium*, *earumque perutile Breviarium*: *Institutionum Juris Canonici Summaria Dilucidatio*: *Repetitiones in præcipuas ordinarias Juris Civilis partes pro publicis lectionibus conscriptæ*: *Exercitationes Academicæ pro Legali Facultate facilius comparanda*: *Fasti Academiæ Legalis Intrecciatorum*: *Orationes pro solemni Studiorum Romani Archigymnasii instauratione* 1635. & 1640. & 1641. *Lectio de Ecclesiastico jejunio habita in Academia Basiliana ad Cardinales*: *Oratio de Deo Trino, & Uno habita in Sacello Quirinali*: *Oratio in funere Leonis X. anno* 1640. & *altera habita anno* 1646: *Prolusio de præstantia Justitiæ, ac Legum necessitate habita in aula magna Romanæ Universitatis anno* 1641. *Raccolte delli discorsi sacri e morali detti nell'Academia dell'Intrecciati*: *Raccolta di Rime Italiane, e Latine recitate nella medesima Academia*: *Sentimenti sacri, e morali sopra l'Evangelii delle Domeniche, e di alcune Feste dell'anno*.

Felix Monacus Consentinus Professor Institutionum anno MDCXLVIII. stipendio aureorum sexaginta, obtinuit deinde sedem Juris Canonici vespertinam, usque ad annum MDLXI. cum ejus stipendium ad ducentos aureos pervenerat. Eo anno electus est Episcopus Marturanensis in Calabria, quam dignitatem gessit annis sex. Coletus in additionibus ad Ughellum, & Acetus in notis ad Barrium Lib. 2. Cap. 8.

Carolus Sgombinus Neapolitanus Professor Juris Civilis anno MDCLII. stipendio aureorum centum, & viginti. E Neapolitanæ plebis seditione fugiens, Romam venit, atque ex certamine Cathedram obtinuit. Electus deinde est Episcopus Bellicastrensis.

Jacobus Cincius Romanus, Professor Institutionum anno MDCLII. stipendio aureorum septuaginta, deinde Juris Canonici, Decretique Gratiani. Anno Chri-

ſti MDCLXXVI. tercentos aureos pro ſtipendio accipiebat. De eo Mandoſius in Bibliot. Rom. *Jacobus Cincius ex Natali Cincio, & Urſula de Planellis natus an.* 1615. *ingenio vivido præditus, & ad virtutem propenſiſſimus, ad Juris Pontificii exedram in Romana Univerſitate conſcendit, Decretorum interpretationi mox præficitur*. Addit a Carthario in Athenæo Romano Jacobum dici Sacerdotem integerrimum, ingenio præſtantem, memoria tenaciſſimum, in dicendo facundiſſimum, multiplici ſcientiarum cognitione imbutum, atque has illius Lucubrationes recenſeri: *Tractatus de Angelis, & de Actibus humanis: Quæſtiones Theologiæ: Expoſitio ad Simbolum Fidei: Inſtitutiones ad univerſum Jus Pontificium: Comm. ad Tit. Decretal. de Teſtamentis: Comm. ad Tit. Decret. de Sponſalibus, & Matrimonio: Comm. ad Tit. Decretal. de cauſa Poſſeſſionis, & Proprietatis: Quæſtio de natura Religionis: Diſputationes de anima: Interpretatio Civilium Inſtitutionum Juſtiniani: Inſtitutio ad Praxin Judiciariam in Tribunalibus Romanæ Curiæ obſervatam: Variæ juris Regulæ ad materiam Juridicam ſpectantes: Inſtitutiones Criminales: Explicationes variorum Punctorum Juris Pontificii, atque Cæſarei ex libris Decretalium & Codicis, Doctorandis aſſignari ſolitorum: Inſtitutiones Græcanicæ*. Commentarii in plures Digeſtorum Titulos, & Philoſophicæ quædam Diſputationes.

CAROLUS FESTINUS Ferrarienſis, docuerat in patria, variiſque functus muneribus, cum ad Urbem veniens ex certamine fit Profeſſor Inſtitutionum anno MDCL. ſtipendio ſexaginta aureorum, deinde Juris Civilis per annos duodecim, tuncque aurei ſexaginta ſupra centum ei ſolvebantur. Edidit: *Centuriam Controverſiarum Legalium: Annotationes ad Statutum Gualdenſe*.

MARCUS ANTONIUS MARESCOTTUS Senenſis tradendis Inſtitutionibus Juris cœpit operam dare an. MDCLII. ſti-

ſtipendio aureorum centum & viginti, tum Jus Civile docuit, & ejus ſtipendium pervenerat ad aureos ducentos. Anno MDCLXIV. electus eſt Epiſcopus Cluſinus, ſeditque in ea ſede annis ſeptemdecim. Typis evulgavit *Compendium ex univerſa Philoſophia ſub auſpiciis Innocentii X. & Concluſiones e Sanctionibus Cæſareis & Pontificiis publicæ diſputationi exhibitæ.* Exaraverat volumen in quinque libros Decretalium. Coletus in additionibus ad Ughellum.

CONCEPTIUS PICA Aquilanus, Profeſſor Inſtitutionum ex certamine, anno MDCLII. ſtipendio ſexaginta aureorum, deinde Juris Civilis extra orlinem per quindecim annos, ſtipendio aureorum centum. Egerat in patria Cauſarum Patronum, tum etiam jus dixerat.

HIERONYMUS LAMPUGNANUS Mediolanenſis, docuit Jus Civile extra ordinem ſine ſtipendio, magna Auditorum frequentia, uti teſtatur Janus Nicius Erithræus in Pinacotheca, qui illius Lectiones audire conſuevit. Obiit anno MDCXLV. Societate Jeſu relicta hærede ex aſſe. Edidit *Compendium introductionis ad Juſtinianeas Inſtitutiones: De ratione ſtudendi in utroque Jure: Compendium Introductionis ad univerſam Juriſprudentiam.* Memoratur ab Allatio in libro de viris illuſtribus.

FELIX VIA Conſentinus Profeſſor Juris Civilis extra ordinem, ſtipendio aureorum ſexaginta, anno Chriſti MDCLXII. per annos decem, cum a Clemente IX. creatus eſt Epiſcopus Aſculanus. Edidit *Summam Juris Canonici.* Obiit anno MDLXXIX. Coletus in additionibus ad Ughellum. Acetus in notis ad Barrium Libro 2. Capite 8.

CAROLUS SELVACO e Thurio in Calabria Inſtitutiones Juris docendas ſuſcepit anno MDCLV. ſtipendio aureorum ſexaginta, tum Pandectas, deinde Gratiani Decretum hora veſpertina interpretatus eſt, uſque ad annum MDCLXXIII. cum ejus ſtipendium fere ad tercentos aureos

pervenerat. Docuerat Jus Civile in Neapolitano Gymnasio. Edidit Librum *De origine, etymo, & præstantia Pandectarum*. Laudatur a Thoma Aceto in notis ad Barrium Lib. 5. Cap. 16.

Titus Sabellicus Somninus, Civis Romanus, anno MDCLVII. Professor Criminalium, stipendio aureorum centum, & viginti per aliquot annos.

Alexander Brugiottus Florentinus Professor Institutionum Juris Civilis anno MDCLV. tum Criminalium per annos fere triginta. Ejus stipendium anno MDCLXXVI. superabat centum aureos. In pluribus Civitatibus jus dixit, atque in Urbe Advocatum egit. Edidit *Institutiones Criminales: Epitomem Juris viarum & fluminum praxim rei ædilis comprehendens, & de Immunitate*.

Franciscus Ptolomæus Senensis, Jus Civile extra ordinem professus est, anno MDCLX. stipendio aureorum octoginta, tum ad Pandectarum Cathedram, deinde Juris Civilis transiit, atque annis quadraginta professus est. Ejus stipendium anno MDCC. erat aureorum 372. Edidit: *Vetustalia sive vetustatis admiranda*.

Alexander Guidottus Bononiensis Professor Institutionum Juris Canonici ab anno MDCLX. stipendio aureorum sexaginta, docuitque annis tribus.

Bartholomæus Bitozzius Precensis, Juris Civilis Cathedram occupavit stipendio aureorum centum ab anno MDCLXII. tum Gratiani Decretum interpretatus est anno MDCLXXII.

Dominicus Gallesius Finaliensis anno MDCLXII. Institutiones Juris Canonici pertractandas aggressus stipendio aureorum sexaginta, post annos plures ad Pandectarum Cathedram, denique anno MDCLXXVI. ad Rubensem in Apulia Episcopatum evectus est. Vixit in hac dignitate annis quatuor. Coletus in additionibus ad Ughellum.

Thomas Clausus Consentiuus operam dare cœpit Ju-

JurisCivilis Instituilonibus stipendio aureorum sexaginta anno MDCLXIII. per annos septem, cum quadragenarius obiit, uti testatur Thomas Acetus in notis ad Barrium Lib. 2. Cap. 8.

FRANCISCUS VILLAREALIS Lavellensis, Professor Institutionum Juris Civilis extra ordinem stipendio aureorum sexaginta anno MDCLXIII. deinde Cathedram Juris Civilis, & Pandectarum, denique primariam Juris Canonici obtinuit, e qua anno MDCLXXXIX. docebat, stipendio aureorum sexaginta supra ducentos. Edidit: *Divi Mauri Martyris Tutelaris Lavelli in Apulia Encomiasticam Vitam*. Toppius in Bibl. Neapol.

AUGUSTINUS MARTINELLUS Ferrariensis Institutiones Juris Civilis extra ordinem professus est anno Christi MDCLXX. per aliquot annos. Edidit: *Stato del Ponte Felice: Notizie del Ponte di Ottaviano Augusto nella Città di Rimini: Esperienza maestra per le operazioni da farsi alle ripe del Tevere: Ragguaglio delle mutazioni e pregiudicii fatti dal Tevere nelle ripe superiori del Ponte Felice: Il monte Testaceo: Descrizzione de fiumi Nera, & Tevere con un discorso della navigazione da Perugia a Roma*.

ANTONIUS ALTILIA Apulus Professor Institutionum Juris Canonici ab anno MDCLXXI. deinde Juris Civilis extra ordinem per aliquot annos.

PHILIPPUS CANUTUS de Trebio Professor Institutionum Juris Civilis ab anno MDCLXXI. deinde Professor Juris Canonici hora matutina anno MDCC. stipendio aureorum quadraginta supra ducentos. Rude donatus fuit, atque anno MDCCXXI. aurei quinquaginta, & tercenti ei solvebantur.

FLAMINIUS VIGORITUS Firmanus anno MDCLXXIV. Institutiones Juris Civilis tradebat stipendio aureorum sexaginta, tum MDCLXXXIX. Gratiani Decretum interpretabatur, stipendio aureorum centum & septuaginta.

MAR-

Marcellus Randatius Messanensis, Jura in Gymnasio interpretari cœpit anno MDCLXXVII. præsertim vero Pandectas, & Jus Civile tradidit. Hacque in statione erat initio hujus sæculi, stipendio aureorum octoginta supra centum, & anno MDCCXXI. stipendio aureorum quinquaginta supra ducentos. Obiit MDCCXXVII.

Aurelius Augustinus Milliarius Mutinensis Jus Civile extra ordinem docuit ab anno MDCLXXVII. tum Decretum Gratiani interpretabatur anno MDCC. stipendio aureorum sexaginta supra centum.

Julius Cæsar Fidus Farfensis anno MDCLXXXI. Cathedram assecutus, res Criminales primum, tum Pandectas, Jusque Civile professus est per annos quadraginta, etsi ejus stipendium non excederet aureos ducentos. Mox obtinuit vacationem muneris, atque anno Christi MDCCXXXI. in vivis erat, & stipendium aureorum quinquaginta, supra ducentos percipiebat. Obiit MDCCXXXVII.

Philippus Constantinus Romanus Institutiones Juris Civilis ab anno Christi MDCLXXXI. per plures annos docuit.

Didacus de Aghirre Salemitanus in Sicilia Institutiones primum, tum Jus Civile extra ordinem ab anan MDCLXXXIV. per aliquot annos e Cathedra tradidit, tum diu docuit in Cathedra vespertina Juris Canonici denique primam occupavit Juris Civilis & anno MDCCXXI. rude donatus est. Obiit anno 1724. De quo Mongitoris in Bibliotheca Sicula: *Didacus de Aghirre nobilis Salemitanus, parentibus Francisco de Aghirre, & Maria Latio natus anno 1652. Philosophicis, ac Theologicis studiis dicatus, ob egregias ingenii doces breviter ita profecit, ut annum agens decimum quartum in Majori Salemitatana Ecclesia, publice sine patrono Philosophiæ, ac Theologiæ theses propugnaverit, atque non sine sapientium ex vicina urbe Drepani, aliisque locis confluentium admiratione plausu. Hinc cum Juris-*

risprudentiæ operam dedisset, Doctoris laurea donatus est Messanæ & causarum patrocinium suscepit Panormi. Sed inde Romam digressus anno 1677. ibique Aduocati munere functus egregiam Doctrinæ suæ præstantiam omnibus patefecit. Anno 1684. publicus in celeberrima Sapientiæ Academia Romana Lector electus est, cum ad eam Cathedram instituto concusu, innumeri anhelarent: & ab Innocentio XI. Pont. Max. præter exemplum, non ultimam, ut mos erat, sed penultimam Cathedram Institutionum Canonicarum accepit. Mox ad Cathedram extraordinariam Juris Civilis ascendit: postmodum ad aliam Decreti Gratiani, plures simul gradus trascendens, quod in eo lyceo evenit rarissimum. Tandem optionis jure primariam vespertinam Cathedram Decretalium obtinuit: ibique semper tum ingenii felicitatem, tum egregiæ doctrinæ excellentiam, Jura uel Pontificia vel Civilia explanando, magna cum laude detexit. Fuit etiam Josephi de Aghirre S. R. E. Cardinalis Auditor. Addit edidisse *Theoricæ Praxis ad Institutiones D. Justiniani Imperatoris Librum primum; sive veram docendi Metodum pro breviori, faciliori, & utiliori scientiæ legalis amplexu*: atque prælo paratos habere: *In Instutiones Canonicas eadem methodo Tomos quatuor: De jure Gazaga in favorem Christianorum contra Hebræos Romæ degenes: De pacto redimendi.*

Nicolaus Righettus e Sancta Severina, Causarum Patronus, Professor Institutionum Juris Canonici, stipendio sexaginta aureorum anno MDCLXXXVI. deinde Juris Civilis. Creatus est Episcopus Marturanensis anno MDCCIII. obiitque anno MDCCXI. uti ex Coleto in additionibus ad Ughellum. Memoratur a Thoma Aceto in notis ad Barrium Lib. 4. Cap. 4.

Hieronymus Cesarinus Romanus Jura profiteri in Gymnasio cœpit anno MDCXCI. pluresque Cathedras obtinuit,

tinuit, Institutionum, Juris Civilis, & Juris Canonici primariam, in qua docebat anno MDCCXXI. stipendio aureorum qninquaginta supra ducentos. Obiit MDCCXXX.

FRANCISCUS MARIA GASPARRUS Romanus ab anno Salutis MDCXCVIII. Leges tum Civiles, tum Canonicas variis in sedibus interpretatus, post annorum triginta laborem rude donatus est, atque in Curia Capitolina jus reddidit, Primus Collateralis. Edidit *Institutiones Juris Civilis*: *Institutiones Juris Canonici*: *Institutiones Criminales*. Obiit anno MDCCXXXV.

DOMINICUS URSAYA e Bosco in Provincia Salernitana ab anno MDCXCIX. varias utriusque Juris Cathedras occupavit, cumque primariam Juris Canonici sedem moderaretur, obtinuit ex Rescripto Benedicti XIII. Papæ die 5. Novembris anno MDCCXXVI. ut Pompeus filius ejus vices suppleret. Edidit Tomos tres *Disceptationum Ecclesiasticarum*: *Institutiones Criminales quatuor libris absolutas*: *De Matrimonii nullitate ex defectu consensus contrahentis, & moralis presentiæ Parochi.*

JULIUS MARINUS LEONELLUS Camerinensis ab anno MDCC. per annos ultra triginta Juribus explanandis incubuit, & anno MDCCXXXI. in prima Cathedra Juris Civilis aureos quinquaginta supra docentos accipiebat.

JANUS VINCENTIUS GRAVINA Consentinus, Græcæ, Latinæque Litteraturæ, & Jurisprudentiæ scientissimus, natus in Oppido Roggiani prope Consentiam XIII. Kal. Martias anno MDCLXIV. Neapoli bonis artibus instructus, Romam venit anno MDCLXXXIX. ubi sequenti anno inter primos auctores fuit instituendæ Arcadum celeberrimæ Academiæ. Vir summi laboris, summæque eruditionis Cathedra Juris Civilis donatus est anno MDCXCIX. quam magna cum sui nominis gloria usque ad supremum diem occupavit, etsi plurimæ Academiæ, præsertim Taurinensis, illius operam magnis stipendiis expetierint. Obiit Nonis Januarii MDCCXVIII. jacetque in Parochiali Ecclesia

clesia S. Blasio nuncupata. Ejus ingenii monumenta hæc sunt: *Prisci Censorini Photistici Hydra mystica, sive de corrupta morali doctrina*: Is liber rarissimus est, cum paucissima edita ejus fuerint exemplaria: *L'Endimione di Erilo Cleoneo Pastore Arcade con un discorso di Biondo Crateo*: quo nomine ipse Gravina indicatur, qui Tragediam illam ab Alexandro Guido exaratam illustravit: *Opuscula*: Is liber complectitur sex Opuscula, in quorum primo traditur brevis notitia veteris Juris, in altero agitur de Latinæ Linguæ excellentia, tertium circa bonarum artium in Italia fortunam versatur, quartum mortem minime metuendam evincit, quintum suadet in luctu modum servandum esse, sextum complectitur Arcadiæ leges: *De ortu & progressu Juris Civilis Liber*: *Acta Consistorialia creationis Emin. ac Reverend. Cardinalium instituta a S. D. N. Clemente XI. P. M. diebus* 17. *Maij*, *&* 7. *Junii anno Sal.* 1706. *& eorumdem Cardinalium brevis delineatio*: *Della Ragion Poetica libri due*: *Della Tragedia libro uno*: *Tragedie cinque*: *Orationes*. Prodierunt post ejus mortem *Institutiones Canonicæ*, *& Civiles*, quæ Taurini primum, tum Romæ non ita pridem editæ sunt. Ejus Elogium extat in Fastis Arcadum defunctorum, in vitis virorum illustrium, auctore Niceronio, atque in Dictionario Morerii postremæ editionis. Ita vero Valchius in Historia Critica Latinæ Linguæ Cap. 12. hunc celebrat: *Janus Vincentius Gravina singulare Italorum decus, princeps ingeniorum, quæ in gente hac nostro ævo doctrina, jurisprudentia, elegantiore latini sermonis suavitate floruerunt. Scripta ejus, & ubertate, copiaque rerum, & elegantia stili magnam præ se habent dignitatem: Edidit Origines Juris Civilis*, *Opuscula*, *quæ cum Orationibus quibusdam non solum studio Joannis Baptistæ Ancionii Amstelodami* MDCXCIII. *prodierunt*, *verum etiam novæ editioni Lipsiensi Originum Juris Civilis addita fuerunt.*

Atque hæc Opuſcula cum Orationibus præcipue cultoribus Latinæ Linguæ, ejuſque purioris commendamus.

Sanctus Lanuccius de Mondavio ab anno Chriſti mdccxvii. Juriſprudentiam in Gymnaſio Urbis profiteri cœpit, variaſque hujus Facultatis partes pertractavit, denique docuit e prima Cathedra Juris Canonici, qua ex ſtatione benemeritum Profeſſorem SS. Pontifex BENEDICTUS XIV. ad Epiſcopalem Sedem Civitatis Caſtellanæ traduxit mdccxlviii.

Joannes Angelus Canutus Romanus anno Chriſti mdccxviii. extra ordinem Jura interpretabatur, atque per aliquot annos munere publico functus eſt.

Gaspar Magnonus olim Cagnettus, Veliternus, anno mdccxxi. tradendis Juris Civilis Inſtitutionibus præficitur. Deinde ad primariam pervenit ſedem juris Civilis; cumque de re litteraria meruiſſet, rude donatus eſt die 29. Decembris anno mdccxlviii. ea lege, ut integrum ei ſervaretur ſtipendium. Auditorem egit Cardinalis Laurentii Alterii, & Clericorum Cameræ Apoſtolicæ Joſephi Imperialis, & Nicolai Negroni; tum etiam ampliſſimi Cardinalis, Archiepiſcopi Neapolitani Joſephi Spinelli, cum Sacræ Congregationi circa Epiſcoporum, & Regularium negotia eſſet a ſecretis. In Foro Cauſis honeſtiſſime patrocinatur, atque præfuit rebus domeſticis Familiarum Coſtagutæ, Ceſarinæ, Santacrucis, Capranicæ.

Joannes Pignatius Comaclenſis ab anno mdccxxiv. per aliquot annos Civiles Leges profeſſus eſt..

Marcus a Turre Veronenſis, anno mdcciv. juvenis annorum trium ſupra viginti in Bononienſi Gymnaſio Juriſprudentiam docere cœpit. Tum anno Chriſti md ccxxiv. inſtituto in Urbe certamine, inter viginti ſeptem Juriſperitos, qui ſe certamini obtulerunt, donatus eſt Cathedra Juris Canonici in Gymnaſio Romano, in

qua

qua docuit usque ad annum MDCCXLIX. cum optime merito Professori vacatio muneris concessa est, integrumque stipendium.

THOMAS ANTONIUS EMALDI Lugensis ab anno Salutis MDCCXXVIII. inter Romani Gymnasii Professores adlectus, eam obtinet sedem, e qua Gratiani Decretum explicatur. Sed inter Aulicos Pontificios cooptatus, ex eorum numero, quos Cubicularios Secretos nuncupant, atque Summo Pontifici est a Latinis epistolis conscribendis.

CELESTINUS CIVARRONUS Leonissanus ab anno Christi MDCCXXVI. Civiles Leges in Romano Gymnasio interpretatur, atque nunc temporis operam suam navat Pandectarum tractationi.

JACOBUS BALSARINUS Methonensis, ac Venetus civis, in Romana Curia Advocatus, anno MDCCXXIX. a Summo Pontifice Benedicto XIII. munus accepit Civiles Leges interpretandi in Gymnasio Romano, atque eam sedem obtinet, e qua Tractatus aliquis Juris Civilis edocetur, quem Rector eo anno jusserit explicandum. Clementis XII. beneficio est Patronus Fisci, in rebus, quæ ad Viarum Magistratum pertinent.

PETRUS ANTONIUS DANIELI Romanus, Philosophiæ Theologiæ, ac utriusque Juris Doctor, anno Christi MDCCXXXII. ex certamine probatus suffragiis omnibus, tamquam præ cæteris dignus, Cathedram Institutionum Juris Civilis obtinuit. Natus est in Urbe die 25. Maji anno MDCCXII. in Parochia S. Mariæ Cryptæ Pictæ, e Catholicis, honestisque parentibus Carolo Danieli, & Magdalena Bocchettis, Civibus Romanis, atque die trigesima ejusdem mensis ablutus sacris aquis in Ecclesia Lateranensi. Carolus ejus pater in lucem venit anno MDCLXXXVII. die 4. Junii, eodemque die Baptisma suscepit in Ecclesia Parochiali S. Angeli in Foro Piscium. Franciscus ejus avus e Civitate Francofurti in Germania venerat ad Ur-

bem cum Clara conjuge anno MDCLXXXII. ubi obiit anno MDCCIII. honorifice tumulatus in eadem Ecclesia Sancti Angeli in Foro Piscium, ut ex certis monumentis, publicisque Baptisatorum Tabulis, nobis compertum est. Petrus Antonius aliquamdiu usus est disciplina gravissimorum Patrum, quos Pios Operarios vocant, quibus a Card. Petro Marcellino Corradino fuerat commendatus, atque adeo profecit, ut adolescens, absoluto studiorum cursu, de rebus Philosophicis primum coram prædicto Card. Corradino, cui erat acceptissimus, disputaverit, tum de rebus Theologicis coram Card. Camillo Cibo, dato cuilibet argumentandi loco, Thesibus octoginta, supra centum ex universa Theologia depromptis. Mox, anno MDCCXXXIII. antequam in Gymnasio publicum docendi munus assequeretur, certamen subiit pro obtinenda Philosophiæ Cathedra in Collegio Urbano de Propaganda Fide, eumque suffragia Cardinalium, qui certamini præfuerunt, dignum eo munere declararunt. Ejus opera in Auditoris officio usus est Raphael de Girolamo, deinde Cardinalis, cum Sacræ Congregationi, quæ negotiis Episcoporum, & Regularium imminet, esset a secretis. Eodem Auditore usi sunt Cardinales Carolus Stampa, & Joseph Accoramboni, apud quos in magna fuit æstimatione. In Academia Theologica Urbis, ab anno MDCCXXXVI. pluribus, assiduisque disputationibus publice habitis meruit Censoris officium. In Foro magna cum laude agit Causarum Advocatum, atque in Gymnasio Romano Criminalibus rebus edocendis incumbit.

Darius Guicciardus de Telio Comensis Dioecesis, postquam in Academia Œni-pontis addiscendæ Jurisprudentiæ dedisset operam, Romam venit anno Christi MDCCXXIV. atque in Romano Gymnasio Laurea donatus est. Tum anno MDCCXXXIII. certamen subiit, sedemque obtinuit in Gymnasio Legum interpretandarum.

Nunc

Nunc tradendis Inftitutionibus Juris Canonici operam fuam impendit. Apud Eminentiffim. Cardinalem Oliverium functus eft Auditoris munere annis octo; eodemque munere duodecim ab hinc annis fungitur nunc temporis apud ampliffimum Cardinalem Petrum Aloyfium Carafa Epifcopum Albanenfem; illumque uterque Cardinalis fibi focium effe voluit, quem *Conclaviftam* nuncupant, cum ad eligendos Pontifices Summos Clementem XII. & BENEDICTUM XIV. Cardinales in Vaticanis Ædibus convenerunt.

Michael Angelus Petrocchi Piftorienfis anno Salutis mdccxxxix. Romani Gymnafii Cathedram afcendit, ejufque opera, nunc temporis, in tradendis Inftitutionibus Juris Civilis verfatur.

Silverius Orbinus Romanus ex certamine adlectus eft publicus Jurium Profeffor anno mdccxlvi. atque vices gerit Thomæ Emaldi in explanando Gratiani Decreto.

CAPUT VII.

PROFESSORES SACRARUM DISCIPLINARUM.

SANCTUS DOMINICUS amplissimi Ordinis Prædicatorum Institutor, primus docuit in Schola Sacri Palatii ab Honorio III. anno MCCXVIII. restituta, uti diximus Lib. I. Cap. V. §. V. & uti constat disertissimo testimonio Joannis de Columna Scriptoris illius ævi, deinde Archiepiscopi Messanensis, in libro de viris illustribus, ubi ait de S. Dominico: *Cum autem esset Vir Dei Romæ multi ad ejus sanam doctrinam convolabant. Legebat enim tunc in publicis Scholis Paulum, ad cujus scholas confluebat non modica turba scholarium, & etiam Prælatorum, & Magister ab omnibus vocabatur . . . scripsit autem tunc super omnes epistolas Pauli, cujus scripta multa scientia, & devotione plena adhuc inveniuntur.* Quo testimonio relato, doctissimus Jacobus Echard in novissima accessione ad Scriptorum Ordinis Prædicatorum collectionem, subdit: *Itaque ex paucis hic relatis ab auctore suppari, imo teste oculato constat S. Dominicum & Romæ cum ingenti Auditorum confluxu, & plausu in publicis Scholis docuisse; quod occasionem dederit instituendi Magistri Sacri Palatii, siquidem ea ætate Scholæ publicæ erant in Sacro SS. D. Papæ Palatio; & eumdem Sanctum, quod nunc nos attinet in S. Pauli epistolas omnes scripsisse.* Post S. Dominicum Magistri Sacri Palatii, diu, & sæculo etiam decimo quinto, in ea Schola docuernut; & indubium est, veros fuisse in Urbe publicos Theologiæ Professores. At quia illorum seriem fuse, accurateque nuper edidit Vir Clarissimus Joseph Catalanus in libro de Magistro Sacri Palatii; idcirco hic re-

recensemus dumtaxat Sacri Palatii Lectores, qui præter Magistrum Sacri Palatii in ea Schola docuere.

ALBERTUM MAGNUM ex eodem amplissimo Ordine Prædicatorum, virum doctissimum, anno MCCLV. venisse ad Urbem, ut suos, Minoritasque, quos Doctores Parisienses excludere ab Universitate conabantur, tueretur, atque ea occasione, petente Pontifice, docuisse in Schola Sacri Palatii, & Evangelium S. Joannis exposuisse ex testimonio Cantipatrani ejus discipuli diximus Lib. I. Cap. V. §. VI. ita ut Petrus de Prussia in Alberti Magni vita afferat hunc fuisse Lectorem Sacri Palatii, & Jacobus Echard eumdem recenseat inter Magistros Sacri Palatii. Brevi tamen docuit, cum anno Salutis MCCLIX. Comitiis Ordinis Valencenis affuerit. Obiit Albertus pietate, doctrina, librisque editis clarissimus anno MCCLXXX. septem annis major octuagenario, ac de eo videndus Jacobus Echard de Scriptoribus Ordinis Prædicatorum.

THOMAS AQUINAS splendidissimum Ecclesiæ lumen e Scholis Coloniensi, & Parisiensi, ubi Albertum Magnum audiverat, & ipse docuerat, Romam rediens anno MCCLXI. Urbano IV. Pontifice docuit in Schola Sacri Palatii, tum in Urbe, tum Urbeveteri, Anagniæ, Viterbii, Perusiæ, ubi Pontifices commorabantur, uti diximus Cap. V. §. VI. Lib. I. Eoque tempore exaravit *Commentarios in Aristotelis Physicam, Ethicam, & Metaphysicam: Summam contra Gentiles: Quæstiones de anima: Expositionem libri Job: Officium Festi Corporis Christi: Contra errores Gentilium Tractatum: Catenam auream in quatuor Evangelia: Summam Theologicam*. Anno MCCLXIX. Parisiis affuit Capitulo generali, ubi iterum docuit usque ad annum MCCLXXI. cum ad Urbem reversus est, atque ibi rursus Cathedram ascendit. Sed anno sequenti, Carolo Rege accersente Neapolim adivit, ibique Regio stipendio professus est usque ad fi-

n em vitæ, annum nempe MCCLXXIV. cum ad ſuperos evolavit, annis natus quadraginta, & octo. De Sancti Thomæ libris laudatus Scriptor Jacobus Echard fuſiſſime agit.

AMBROSIUS SANSEDONIUS Senenſis ex Ordine Predicatorum, poſt quam Pariſiis ſub Alberto Magno ſtuduiſſet, docuit magna cum gloria Coloniæ, & Pariſiis & Romam venit ſub Urbano IV. vel Clemente IV. ibique publice docere juſſus, ſtudia Theologica, calamitate temporum, Friderico Imperatore Apoſtolicam Sedem vexante, extincta reſtituit, uti teſtatur Ugurgerius de Pompis Senenſibus, & Julius Sanſedonius in ejus vita, aliique, ac diximus Cap. v. §. VII. Lib. I. Ibi quoque diximus Sanſedonium, non quidem ſub Innocentio Papa IV. ſed ſub Urbano IV. in Urbe publice docuiſſe. Nam cum Innocentius IV. anno MCCXLIV. Lngdunum ſe receperit, nec ad Urbem redierit niſi anno MCCLIII. ubi paululum commoratus Neapolim ſeceſſit, ibique ſequenti anno obiit, hinc turbidis illis temporibus, non potuit Sanſedonio uti ad reſtauranda in Urbe Theologica ſtudia. Quapropter veriſimilius videtur, juxta Jacobi Echardi ſententiam, ſanctum virum vel ſub Urbano IV. vel ſub Clemente IV. Scholas Theologicas Romæ reſtauraſſe. Dum autem eodem fere tempore Thomas Aquinas in Urbe Theologiam docuerit, hinc utrique viro ſanctiſſimo, atque doctiſſimo reſtitutæ Romanæ Theologicæ Scholæ gloriam Scriptores adſcribunt. Plures, eaſque graviſſimas legationes obiit, tandemque e terris migravit anno MCCLXXXV. ejuſque vita a Julio Sanſedonio Epiſcopo Groſſetano, aliiſque conſcripta eſt, tum legitur in Actis Sanctorum To. 3. Martii.

JOANNES PECCAMUS Ciceſtrienſis, Ordinis Minorum in Oxonienſi Academia donatus laurea, ibi & publicum Profeſſorem egit, tum in Univerſitate Pariſienſi Magiſtrum ſententiarum interpretatus eſt; e qua Cathedra

dra illum Romam vocavit Nicolaus III. anno MCCLXXVIII. Lectoremque constituit Sacri Palatii, & post aliquot annos Archiepiscopum Cantuariensem. Scripsit vir doctissimus libros quamplures de Sacra Scriptura, Theologia, Jure Canonico, Philosophia, & Mathematica, quos longa serie recenset Wadingus de Scriptoribus Franciscanis. Eumdem Wadingus non semel laudat in Annalibus Ordinis Minorum.

MATTHÆUS DE AQUASPARTA Tudertinæ Diœcesis, Ordinis Minorum, Lector Sacri Palatii, tum sui Ordinis Magister generalis anno MCCLXXXVII. demum a Nicolao IV. ob summam ejus dectrinam Cardinalis renunciatus anno MCCLXXXVIII. Hunc Bonifacius VIII. Legatum constituit, ut Civitates plurimas, quæ se Pontificis imperio subduxerant ad obedientiam reduceret; & ut factiones Alborum, & Nigrorum in Etruria compesceret. Obiit Romæ sub Bonifacio VIII. anno MCCCII. jacetque in Ecclesia S. M. de Aracœli. Scripsit *Commentaria in Job: Postillas in Psalmos: Expositione in epistolas Pauli: Commentaria in quatuor libros sententiarum: Quæstiones Quotlibeticas: Pentiloquium de potentia Papæ: Sermones varios: Inventarium sententiarum*: A Sixto Senensi in Bibliotheca dicitur: *in sæculari Philosophia juxta morem sui temporis magnifice doctus, & in Divinis Scripturis excellentissimus*. Wadingus in Annalibus Minorum, & Ciacconius in vitis S. R. E. Cardinalium.

GUILELMUS DE FALGARIO Tolosanus Ordinis Minorum, Lector Sacri Palatii, post obitum Bonegratiæ Ministri generalis, fit sui Ordinis Vicarius generalis, inde Episcepus Vivariensis, circa annum MCCXC. Scripsit contra Petrum Joannem Olivam, & Commentarios Sancti Bonaventuræ in quatuor libros Sententiarum reduxit ad epitomem, uti testatur Wadingus de Scriptoribus Ordinis Minorum, & in eorum Annalibus. Hunc tamen

Sammarthani vocant Raimundum in Gallia Chriſtiana in Epiſcopis Vivarienſibus.

JOANNES MINIUS ſeu DE MURRO Picenus, Firmanæ Diœceſis, Ordinis Minorum, ſucceſſit in munere Lectoris Sacri Palatii Guilelmo de Fulgario ad Epiſcopatum Vivarienſem evecto, uti Lucas Wadingus in Annalibus Minorum teſtatur. Sed anno MCCXCVI. in Comitiis habitis Anagniæ, præſente Bonifacio VIII. electus eſt Magiſter generalis Ordinis, deinde ab eodem Pontifice anno MCCCII. Cardinalis, & Legatus in Galliam miſſus. Obiit Avenione anno Chriſti MCCCXII. eumque laudant Wadingus in Annalibus, & Ciacconius in vitis Cardinalium.

GENTILIS DE MONTEFLORE Picenus, Ordinis Minorum, Lector Sacri Palatii, a Bonifacio VIII. anno Chriſti MCCXCVIII. adſcitus eſt in Cardinalium Ordinem, atque a Clemente V. miſſus in Hungariam Legatus, ubi optime de Sede Apoſtolica meruit. Obiit Avenione anno MCCCXII. ſcripſitque Homilias, & plura Opuſcula, uti Wadingus in libro de Scriptoribus Ordinis Minorum teſtatur. De eo Wadingus, & Ciacconius.

B. ARNALDUS ex Umbria, Ordinis Minorum, ſucceſſit in munere Lectoris Sacri Palatii Gentili de Monteflore ad Cardinalatum evecto, obiitque anno Chriſti MCCCXIII. uti Jacobillus in vitis Sanctorum Umbriæ tomo 2. pag. 394. teſtatur.

REGINALDUM ex Umbria Franciſcanum ſubrogatum in munere Lectoris Sacri Palatii anno MCCXCVIII. Gentili de Monteflorio ſcribit Wadingus in Annalibus Minorum. Et hunc Cardinalem a Bonifacio VIII. creatum, & Archiepiſcopum Rotomagenſem ſcribunt Petrus Rudolphus, & Gaſpar Jongelinus in Elogiis Cardinalium Ordinis Minorum. At Sammarthani inter Archiepiſcopos Rotomagenſes, & Ciacconius inter Cardinales Reginaldum hunc minime recenſent. Anno MCCCV. Clemens

mens V. Pontifex ſedem Pontificiam Avenionem tranſtulit, ubi hæſit, annis circiter ſeptuaginta. Ibi itaque floruit Schola Sacri Palatii, ibi & Lectores fuere Petrus de Bireto Carmelita, Confeſſarius Clementis VI. & poſtea Epiſcopus Graſſenſis, ac Guido de Perpignano, pariter Carmelita, deinde Epiſcopus Majoricenſis, ut dictum fuit Cap. v. Lib. I. Quapropter omiſſis Lectoribus Sacri Palatii in Schola Avenionenſi, illos recenſemus, qui in Urbe hoc officio functi ſunt.

Bernardus Aureolus Carmelita, dictus de Ambaſia ab ejus patria in Gallia, poſtquam Pariſiis, & Toloſæ Theologiam, Sacraſque Litteras docuiſſet, variiſque apud ſuos functus eſſet muneribus, teſte Poſſevino, fuit Romæ Sacri Apoſtolici Palatii Lector, ac denique Cardinalis. An vero a Pontifice, vel ab Antipapa hanc dignitatem acceperit, incertum dicit Lezana in Annalibus Carmelitarum ad annum MCCCXC. Verum cum Aureolus circa hunc annum, & Romæ egiſſe Lectorem Sacri Palatii dicatur, veriſimilius eſt a Pontifice auctum fuiſſe hac dignitate. Lezana teſte, fuit vir doctiſſimus, ſcripſitque in epiſtolam Divi Jacobi librum unum, in Canonicam S. Joannis librum unum, Sermones æſtivales librum unum, Hyemales librum unum, Quadrageſimales, Collationes varias. De eo Sixtus Senenſis, Poſſevinus, Bicarretus.

Theodorum Beneventanum Ordinis Servorum Beatæ Mariæ Virginis, qui in Gymnaſio Salernitano egerat Philoſophiæ Profeſſorem, ac annis decem Peruſiæ docuerat ſuos Metaphyſicam Ariſtotelis, tum in Romana Univerſitate publicum Theologiæ Profeſſorem memorat Gianus in Annalibus Servorum B. M. ad annum Domini MCDIII. Lib. 4. Cap. 8. additque edidiſſe illum in libros Sapientiæ Commentarios.

Matthæus de Finario Ligur, Ordinis Prædicatorum, in Capitulo generali ſui Ordinis celebrato an-

no MCDXLII. adlectus est ad legendum Sententias in Sacro Palatio, uti testatur Vincentius Fontana in Theatro Dominicano. Et Oldoinus in Athenæo Ligustico dicit scripsisse *Commentaria in plures Sacrorum Bibliorum partes, & in libros Sententiarum*.

BARTHOLOMEUS PENADES Hispanus ex Ordine Prædicatorum, in Capitulo generali Divione coacto anno MCDXLIV. munus accepit legendi in Palatio Apostolico Sententias, uti idem Fontana testatur. Hunc fuisse virum religione, & eruditione conspicuum, variisque apud suos functum muneribus scribit Jacobus Echard To. I. de Scriptoribus Ordinis Prædicatorum. Dicitur scripsisse *Volumen de Hæresibus, Hæreticisque suorum temporum*.

LUDOVICUM VINCENTIUM Hispanum Ordinis Prædicatorum electum Sacri Palatii Lectorem in Capitulo crlebrato anno MCDLVI. in Civitate Montispessulani testantur Fontana, & Fernandez.

JOANNES DE CANDIDO Siculus, Ordinis Prædicatorum Baccalaureus, Lector Sententiarum in Schola Sacri Palatii sub Sixto IV. anno MCDLXXII. uti ex Regestis Ordinis refert Fontana.

JOANNES AUGUSTINI de S. Miniate, Ordinis Prædicatorum, eodem anno, eidem muneri addictus, ut ex Regestis refert Fontana: *F. Joannes Augustini de S. Miniate fuit institutus, & assignatus in Baccalaureum pro forma, & gradu Magisterii pro secundo anno in Schola Sacri Palatii cum gratiis & libertatibus consuetis. Prati ultima Augusti MCDLXXIV.*

JOANNES CLERICI ex Ordine Prædicatorum eodem tempore Professorem extra ordinem agebat in Schola Sacri Palatii, uti eadem Regesta testantur: *Fr. Joannes Clerici Conventus Brugellensis fuit institutus Baccalaureus extraordinarius Universitatis Sacri Palatii pro gradu, & forma Magisterii xvii. Junii MCDLXXIV.*

PE-

Petrus Ploger Theutoniæ Provinciæ Ordinis Prædicatorum, Baccalaureus Palatii Apoſtolici ſub Sixto IV. ex iiſdem Regeſtis: *F. Petrus Ploger Baccalaureus Apoſtolici Palatii de Conventu Francofordienſi, qui a Summo Pontifice habuit habilitationem ad Beneficia Eccleſiaſtica, habuit licentiam morandi extra ordinem, & officiandi, & eleemoſynas recipiendi; & nullus inferior moleſtet. Peruſiæ iij. Auguſti MCDLXXIV.*

Geminianus Laurentii Florentinus Ordinis Prædicatorum, Sacras Scripturas in Schola Sacri Palatii interpretabatur anno MCDLXXIV. uti Regeſta Ordinis Prædicatorum a laudato Vincentio Fontana producta teſtantur.

Marcus Vigerius Savonenſis, Ordinis Minorum, Urbani Vigerii, & Nicolettæ Groſſæ Sixti IV. proneptis filius, ab eodem Pontifice conſtitutus eſt Regens Patavini Studii, tum in Romana Univerſitate Profeſſor Theologiæ, denique Epiſcopus Senogallienſis anno Chriſti MCDLXXVII. Eumdem Julius II. conſtituit Molis Adrianæ Præfectum, & anno MDXV. Cardinalem Tituli S. Mariæ ad Tranſtiberim, tum Legatum contra Alphonſum Ferrariæ Ducem. Scripſit Apologiam contra Conciliabulum Piſanum; tum alium librum, cui *Decacordi* titulum dedit; & de lancea ac veſte Chriſti, de Annunciatione Beatæ Virginis, & alia plurima, quæ recenſent Ciacconius in vitis Cardinalium, & Wadingus de Scriptoribus Franciſcanis. Obiit Epiſcopus Præneſtinus Romæ anno MDXVI. ſeptuagenarius, jacetque in ſuo Titulo. De eo Ughellus in Epiſcopis Senogallienſibus, & Folietta de Clar. Ligur.

Thomas de Vio a patria dictus Cajetanus, Ordinis Prædicatorum, Theologus præclariſſimus, juvenis annorum viginti trium docuit in Patavino Gymnaſio anno MCDXCI. tum Ticini, publico ſtipendio, deinde Romæ, ſimulque fuit Procurator Generalis Ordinis anno MDI. de

qua

qua re ita ſcribit Jacobus Echard Tom. 2. Script. Ordin. Prædic. *Hoc munus & alterum eidem adjunctum Profeſſoris in Sapientia Romana publici ſeptem annis ſolidis egregie tutatus eſt, Summis Pontificibus Alexandro VI. & Julio II. totique Aulæ acceptiſſimus*. Anno MDVII. electus eſt Vicarius generalis Ordinis, & anno ſequenti ſupremus Ordinis Moderator, eo in munere præclare meruit, cum agebatur de convocando contra Julium Papam II. Concilio Piſano, & cum ab eodem Pontifice convocatum eſt Concilium Lateranenſe. Quare eum Leo X. anno MDXVII. inter Cardinales adſcripſit, tum Legatum in Germaniam miſit, tum ad expeditionem in Turcas excitandam, tum ad Lutherum reprimendum. Ab Adriano VI. rurſus Legatus miſſus eſt in Pannoniam, ut Ludovico Regi a Turcis oppreſſo ferret ſuppetias. In Urbe obiit anno MDXXXIV. ætatis ſuæ LXVI. jacetque in Eccleſia S. M. ſuper Minervam. Ejus vitam ſcripſere Johannes Flavius, & Antonius Fonſeca. Edidit Commentarios in omnes fere Sacræ Scripturæ libros, in Evangelia, Epiſtolas Pauli, Acta Apoſtolorum, tum etiam in Summam S. Thomæ, & Tractatus plurimos de variis materiis in tres tomos diſtributos. Quæ omnia illius Opera accurate recenſet Echard Tom. 2. Script. Ord. Prædicatorum.

Joannes Ludovicus Vivaldus Pedemontanus, Ordinis Prædicatorum claruit ineunte ſæculo decimo ſexto publicus Theologiæ Profeſſor Patavii, & Romæ, uti teſtatur Ghilinus in Theatro Litteratorum, etſi hæc illius munera Jacobus Echard minime memoraverit. Is tamen de Vivaldo ſcribit fuiſſe in Sacra Theologia, Sacræ Scripturæ, Sanctorumque Patrum lectione aſſidue verſatum, S. Thomæ doctrinæ multum addictum, ſui ævi Principibus imprimis acceptum, Ludovico XII. Francorum Regi, Mediolanenſium Duci, & Ludovico Marchioni Salutiarum, cui a conſiliis erat, & a ſacris Confeſſionibus, & cujus

cujus impensis pleraque illius opera prodiere. Hunc refert Fontana in Theatro fuisse nominatum Episcopum Arbensem anno MDXIX. atque in ea dignitate obiisse. Ejus opera recensentur a Jacobo Echard to. 2. Script. Ord. Prædic. eaque sunt: *De veritate contritionis Tractatus: De cognitione electorum a reprobis: De duodecim persecutionibus Ecclesiæ Dei: De magnificentia Salomonis, & quid sentiunt Doctores Catholici de statu animæ ejusdem: De duplici causa contritionis: De laudibus, ac triumphis trium liliorum, quæ in scuto Regis Christianissimi figurantnr: Nova Explanatio septem Psalmorum pœnitentialium: Epistola ad Fr. Angelum de Carlelis Ordinis Minorum de Conceptione Beatæ Virginis: Tractatus de pugna partis sensitivæ, & intellectivæ, seu Epistola consolatoria ad Margaritam de Fuxo ob mortem Ludovici Marchionis Salutiarum ejus viri: Epistola de laudibus Ludovici Marchionis Salutiarum.*

CYPRIANUS BENETUS seu Benedictus, uti vocatur a Nicolao Antonio in Bibliotheca Hispana, natione Aragonus, patria Albeldensis, professione Dominicanus, Romæ anno MDXXI. Sacras Litteras in Gymnasio profitebatur, uti testatur Scriptor coævus Bernardus de Lutzemburgo in Catalogo Hæreticorum Lib. 5. agens de Luthero, his verbis: *Prætereundum non est, quod factum est Romæ anno* MDXXII. *die xii. Junii hora x. secundum nostrum horologium in campo Agonis coram infinita multitudine hominum utriusque sexus, ubi erecta erat machina: ab una parte fuit depictus Martinus in habitu Monachi, ab altera parte fuit scriptum in tabellis: Martini Lutheri heresiarchæ doctrina hæretica declarata, & reprobata: & passim libri ejus fuerunt affixi, & coram hac machina præhabita fuit Oratio, & declaratio sententiæ per Venerabilem Patrem Cyprianum Ordinis Prædicatorum Sacræ Theologiæ Doctorem, Lectorem legentem in Sapientia de domo Vicarii Papæ. Ignis quo-*

que

que cum machina compositus fuit, & accensus per sbirros, idest familiares inferiores Vicarii Papæ, & sic libri cum imagine auctoris adusti sunt. Ejus opera recenset Jacobus Echard Tom. 2. pag. 49. eaque sunt: *Illustrium virorum opuscula*, quo volumine continentur quædam Athanasii, Didymi, Cassiodori, & aliorum lucubrationes: *De Sacrosancto Eucharistiæ Sacramento & de ejusdem Ministro ad Julium II. Clara & compendiosa introductio ad Logicam: Tractatus quatuor de prima Orbis Sede, de Concilio, de Ecclesiastica potestate, de Pontificis Maximi auctoritate: De non mutando Paschate: Aculeus contra Judæos: Dialogus de excellentia, & utilitate Theologiæ: De Caroli V. præeminentia, & clementia: Exhortatorium de accelerando itinere ad Hadrianum VI.* Ejus mentionem faciunt Ludovicus Jacob in Bib. Pontif. Pius, Fernandez, & Jacobus Echard.

SILVESTER MOZOLINUS vulgo dictus DE PRIERIO a loco suæ originis in Comitatu Astensi, natus est anno Domini MCDLX. ac annorum quindecim Ordini Prædicatorum nomen dedit, tum Bononiæ apud suos, deinde Patavii in publico Gymnasio docuit, variisque apud suos functus muneribus, a Julio II. Romam accitus est anno MDXI. ut in Gymnasio Romano Theologiam publice profiteretur. Anno MDXV. extincto Joanne de Rafanellis Ferrariensi Sacri Palatii Magistro, Prierius in ejus locum subrogatus est a Leone X. eoque munere functus est usque ad annum MDXXXIII. cum grassante in Urbe peste, supremum obiit. Sua Opera ipsemet recenset in calce *Conflati* sui, eaque sunt: *Commentarius in Sphæram: In Theoricas Planetarum: Textus Dialecticæ: Epitoma Capreoli: Aurea Rosa, seu Expositio super Evangelia totius anni tam de tempore, quam de Sanctis: Summa Sylvestrina: De sublevatione infirmantium: Breve Compendium de secundis intentionibus: Tractatus de exorcismis*

cismis : *Opusculum de judicio temerario* : *Definitiones omnium legum* : *Consilium de monte pietatis* : *Consilium de pacto retrovendendi* : *Sermones* : *Opusculum de immolatione agni spiritualis*, *& sacrificio novæ legis*: *Malleus contra Scotistas* : *De irrefragabili auctoritate Romanæ Ecclesiæ Romanique Pontificis contra Martinum Lutherum Libri tres* : *Errata*, *& argumenta Lutheri recitata*, *detecta*, *& copiosissime trita* : *Epitoma responsionis ad eumdem Lutherum* : *Conflatum ex doctrina D. Thomæ* : & alia quædam Italico sermone. Addit Jacobus Echard Prierium edidisse *De Strigimagarum*, *dæmonumque mirandis libros tres*, *una cum praxi exactissima & ratione formandi processus contra ipsas* : *Dialogum de S. Paulo primo Eremita* : *Vitam S. Agnetis de Montepolitiano*. Nonnullos vero libros falso ei adscribi probat laudatus Echard. De Prierio fuse agit Leander ejus discipulus, aliique Dominicani Scriptores, tum etiam Ghilinus in Theatro Litteratorum, & Pappadopoli de Gymnasio Patavino.

Octavius Pagatus Brixiensis Ordinis Servorum B. M. publicus Professor sub Leone X. uti testatur Gianus in Annalibus ad annum MDLXVI. his verbis: *Hic ab incunabulis Pomponium Lætum habuit Magistrum*, *quo duce in humanioribus primum valde eruditus evasit*, *gravioribus deinde studiis intentus*, *Parisios concessit*, *ubi tam diu litteris operam navavit*, *quoad Sorbonicam lauream sui Magisterii*, *postquam de se egregium præbuisset periculum accipere mereretur*. *Doctor igitur Parisinus in Italiam remeavit*, *cumque in omni genere scientiarum esset apprime excultus*, *temporibus Leonis X. ab Antonio de Monte Card. Protectore Romam adscitus*, *Cathedra in Romana Sapientia ab eodem Summo Pontifice donatus fuit*, *ubi quantum diu legendo profecisset*, *testes sunt omnes illius temporis viri doctissimi*, *qui illum tamquam asylum*, *& litterarum oraculum adibant*, *&*

 ob

ob ſuas eximias virtutes Pantagatum appellabant. Cui ob elegantiam ſcribendi Guilelmus Sirletus, qui poſtea fuit Cardinalis plurimum deferebat. In hiſtoriis conſcribendis, tam excellens habitus, ut Chronographus ab Antonio Poſſevino in Bibliotheca ſelecta de Hiſt. Lib. 16. *Cap.* 10. *valde laudatus, & approbatus fuerit. A quo Onufrius Panvinius cum Romanas antiquitates imprimeret, mutuatus eſt plurima. Paulus vero Manutius in epiſtolis ſuis eum noſtri ſæculi Varronem appellat: Joanni Salviato Cardinali adeo charus, ut ejus opera a Summo Pontifice Abbas Mazarienſis, qui locus Siciliæ eſt, inſtitueretur. Inſuper Antonius Muretus ejus conſuetudine maxime delectabatur, qui in Commentariis ſuper Catullum, illum in omni genere honeſtarum artium excellentem vocat, quod multa veterum Poetarum loca depravata emendaverit.* Obiit in Urbe anno MDLXVI. tribus annis major ſeptuagenario.

Dionisius Laurerius Beneventanus, Ordinis Servorum B.M. Virginis, nedum Conciones habuit in præcipuis Italiæ Civitatibus, ſed etiam publice docuit Peruſiæ, Bononiæ, & Romæ. Cuius tanta fuit fama, ut ex Urbe hac in Angliam reverſo Thoma Crammero, Henricus VIII. Rex Angliæ hunc in locum Crammeri ſubrogaverit, qui ſua negotia apud Clementem VII. Pontificem ageret, datis hiſce ad Pontificem litteris, quas refert Ciacconius: *Cum iſtic venerabilis, ac religioſus P. Dionyſius Ordinis Servorum S. M. Italus, vir certe, ut ex nonnullis indiciis perſpeximus multa probitate, ac virtutibus ornatus, & eximius Sacræ Theologiæ Profeſſor, imprimiſque de nobis benemerendi cupidus: Veſtram Sanctitatem impenſe rogamus, ut præfatum officium, vel in ſubrogationis modum, vel alio quopiam nomine præfato Fr. Dionyſio in noſtram gratiam conferre velit: qua in re Veſtra Sanctitas hominum multis virtutibus decoratum exornabit, & nobis rem*

rem gratam faciet. Quare idem Pontifex in celebri illa Henrici causa Laurerium in Angliam ablegavit. Romam reversus supremus sui Ordinis Moderator electus est. Eundem Paulus III. ad Jacobum Scotiæ Regem misit anno MDXXXVI. ut ageret de convocatione Concilii generalis. Denique ab eodem Pontifice, anno MDXXXIX. adscriptus est inter Cardinales, tum creatus Urbinatium Episcopus. Obiit Romæ anno MDXLII. sepultus in Ecclesia Sancti Marcelli. De eo Gianus in Annalibus Servorum Beatæ Virginis, Ughellus in Italia Sacra, Ciacconius in vitis Cardinalium.

DOMINICUS DE MONTE Veronensis, Ordinis Servorum Beatæ Mariæ Virginis successit Dionysio Laurerio in Cathedra Theologiæ, uti testatur Gianus in AnnalibusServorum ad annum MDXLIII. qui ejus doctrinam plurimum commendat. Edidit *Placitorum in Philosophia delineamenta*.

CYPRIANUS DE ROMA Romanus, Ordinis Prædicatorum, publicus in Urbe Theologiæ Professor indicatur a Jacobo Echard Tom. 2. Script. Ord. Prædic. pag. 121. his verbis: *F. Cyprianus de Roma Romanus in Collegio Romano vulgo* la Sapienza *primarius Sacræ Theologiæ Professor, medio circiter sæculo XVI. floruit, & tertius fuit e quinque Theologis, quos in unum collegit Paulus Papa III. anno* MDXLIII: *& de Lutheri assertis jussit censuram ferre. Sic ex Historia Concilii Tridentini a Pallavicino adornata refert Fontana in Monum. ad annum dictum, & ex eo Altamura ad* MDXLVI. *nec alia Cypriano huic adscribunt Opera*.

JACOBUM LAINEZ Societatis Jesu, socium S. Ignatii docuisse Theologiam in Gymnasio Romano jussu Pauli Papæ III. Maffeus in vita S. Ignatii testatur. Ab Alegambe in Bibl. Script. Soc. Jesu dicitur *vir omnibus numeris absolutissimus, ingenio maximo, judicio acerrimo, excellenti memoria, prudentia singulari, innocentia,*

 &

& vitæ sanctimonia admirandus, modesta affabilitate, mansuetudine, morum suavitate supra quam dici potest amabilis. Successit S. Ignatio in supremo Societatis regimine. Anno MDLXI. a Pio V. missus est in Galliam cum Hippolyto Estensi Cardinale, ut hæreticos reprimeret. Ad Concilium Tridentinum ter profectus est a Paulo III. Julio III. & Pio IV. missus, tamquam Sedis Apostolicæ Theologus, in eo Conventu insigniter claruit. Absoluto Concilio Romam rediit, obiitque MDLXV. ætatis suæ quinquagesimo tertio. Scripserat, teste Alegambe, de Providentia, de Trinitate, Prolegomenon in universam Scripturam, Indicem illustrium Sententiarum, de Cambiis, de Usuris, de pluralitate Beneficiorom, de ornatu mulierum, de Regno Dei, de usu Calicis. Sed hæc Opera haud edita sunt. Huic vero Alegambe tribuit magna ex parte doctrinam Conc. Triden. de Sacramento Ordinis, de gratia, & justificatione.

Petrus Faber Sabaudus natus anno MDVI. postquam Parisiis Philosophiæ, ac Theologiæ operam dedisset, se socium S. Ignatio Lojolæ inter primos addixit. A Paulo Papa III. jussus est Sacras Scripturas in Gymnasio Romano interpretari, uti Maffeus in vita S. Ignatii testatur; & ab eodem Pontifice in Germaniam ablegatus, tum jussus ad Concilium Tridentinum se conferre, obiit anno MDXLVI.

Jacobus Philippus Landrofilus Ferrariensis, Ordinis Servorum B. M. Virginis publicum in Urbe Professorem egit Theologiæ, uti testatur Augustinus Superbus in libro de viris illustribus Ferrariensibus. Anno MCDXCVI. electus fuit Procurator generalis in locum Andreæ de Perusio, quem ex Procuratore generali, & publico Philosophiæ Professore Alexander VI. constituerat Vicarium Ordinis; quique sequenti anno electus est Prior generalis. A Giano Lib. 6. Ann. Cent. 3. Cap. 4. Landofilus recensetur inter illos sui Ordinis Theologos, qui Lu-

Lutheri dogmata confutarunt: Obiit anno MDXXVII. de quo Gianus: *Ferrariæ mortuus est Jacobus Landrophilus Sacræ Theologiæ Professor, & Orator facundus, qui plures annos Romæ coram Summis Pontificibus suam eloquentiam orando, & doctrinam Sacras Litteras publice interpretando conspicuam fecerat*. Addit collegisse illum plura ad Historiam sui Ordinis spectantia.

FELIX PERETTUS Picenus Ordinis Minorum Conventualium, postea Sixtus V. Pontifex Maximus, Theologiam in Romano Gymnasio publice docuit, uti testatur Lelius Peregrinus in Oratione funebri, quam habuit in Basilica Liberiana, Sixto V. defuncto. Natus est anno MDXXI. atque adolescentulus Franciscanæ Familiæ nomen dedit, cumque in Philosophiæ, & Theologiæ studiis, & in Concionibus plurimum excelleret, Romam veniens inter Consultores Sancti Officii adscitus est, tum Inquisitoris munere Venetiis functus, deinde cum Hugone Bomcompagno, qui postea Gregorius XIII. fuit, in Hispaniam abiit, ut Bartholomæi Carranzæ Archiepiscopi Toletani causam discuteret, rediens ad Urbem a Pio V. Vicarius generalis sui Ordinis, tum Episcopus Agathensis, Firmanus, & Cardinalis anno MDLXX. renunciatus est. Mortuo Gregorio XIII. Pontifice anno MDLXXXV. ad supremam Ecclesiæ Sedem ascendit, cui præfuit usque ad annum MDXC. maxima cum nominis sui gloria.

ÆGIDIUS Carmelita legitur in Catalogis Professorum sub Paulo III. annis MDXXXIX. & MDXLII. Professor Theologiæ.

AMBROSIUS QUISTELLIUS Patavinus, Ordinis Eremitarum S. Augustini docuit in Romano Gymnasio Theologiam annis MDXXXIX. & MDXLII. Pontifice Paulo III. De eo ita scribit Pamphilus in Chronica Fratrum Eremitarum S. Augustini: *Ambrosius Quistellius Patavinus, Ordinis Procurator, & in Italia, absente Hieronymo*

nymo Seripando, Vicarius generalis, divina, humanaque ſapientia prudentiſſimus, & in ſuggeſtis concionator eximius, Religionem Auguſtinianam ſuis preſtantiſſimis virtutibus quamplurimum exornat. Is in Epiſcopatu Patavino legit magna Auditorum frequentia primum D. Pauli epiſtolas, deinde Evangelium ſecundum Joannem tanta quidem ſuavitate ſermonis, tanta facundia, ut nemo audientium non vehementer obſtupeſceret: & adpublicum Gymnaſium adſcitus, ibi tot honores aſſecutus eſt, qnot quiſque deſiderare poſſet. Romæ demum, dum manſiſſet apud Nicolaum Rodulphum Florentinum Cardinalem ampliſſimum præceptor, & doctor, podagræ doloribus immenſis excruciatus obiit anno MDXLIX. *die ix. Julii. Edidit opus adverſus Philoſophos, eos ſcilicet, qui aſſerunt Divinam Scripturam nequaquam poſſe percipi, niſi ab his, qui bonæ vitæ partem in Ariſtotelis, & aliorum Philoſophorum lectione contriverint: quod Franciſco Piſano Cardinali, & Epiſcopo Patavino dicavit. Inſuper ſcripſit libellum de modo prædicandi Evangelium. Item Tractatum de Controverſia inter Doctores Eccleſiaſticos de unica ſive tribus Mariis. Compoſuit quoque quatuor libros Commentariorum ſuper Magiſtrum Sententiarum. Item Lectiones in omnes D. Pauli epiſtolas, & ſermones varios. Edidit præterea in libros Ariſtotelis de Generat. & Corrupt. docta quædam Commentaria. Quæ omnia Romæ aſſervantur iu Archivo Ordinis. Is Ambroſius, unus ſemper apud Pont. Max. Paulum III. idoneus viſus eſt ad placandam Germaniam ab Eccleſia Catholica diſsidentem, & eo tandem profectus eſſet, niſi domeſtica podagrarum neceſsitate laboraſſet.* De eo Pappadopoli in Hiſtoria Gymn. Patav. & Thomas Herrera in Alphabeto Auguſtiniano.

JACOBUS JACOMELLUS Theologiam profitebatur, ſub Paulo III. anno MDXLVIII. & ſequenti, atque florenos 283.

283. accipiebat. Is fuit Romanus, electusque Episcopus Bellicastrensis non anno MDXLII. uti scribit Ughellus; sed fortasse anno MDL. Interfuit Concilio, tum se abdicavit Episcopatu, eique successit in Episcopatu Bellicastrensi Cæsar Jacomellus fratris filius, qui etiam in Romano Gymnasio, iisdem annis, Logicam professus est. De iis Ughellus.

JOANNES BAPTISTA CALDERINUS Veronensis Ordinis Servorum B.M. Virginis, iisdem annis, Theologiam simulque Metaphysicam profitebatur de quo egimus cum de Professoribus Philosophiæ.

ANTONIUS GANGUTIA Siculus iisdem annis publicus erat Theologiæ Professor. Memoratur a Mongitore in Bibliotheca Sicula, ac dicitur edidisse Opus, cui titulus: *Liber scintillarum Opus Ven. Bedæ Presbyteri Doctoris Theologique celeberrimi, nuper inventum, & a Rev. Antonio Gangutia Siculo S. Theologiam in Almæ Urbis Gymnasio publice profitente castigatum, instauratum, & auctum, ac ab infinitis pene errorum monstris enixissimo labore vindicatum, cum annotationibus seu brevibus quibusdam declarationibus in titulorum intelligentiam, necnon attestationibus locorum in capitulis citatorum, & multis aliis, quæ in ipso exemplari deerant, ab eodem Antonio ad legentium utilitatem editis, atque adjectis.*

ANTONIUS MARINARIUS Procurator generalis Ordinis Carmelitarum, iisdem annis, Theologiam publice docebat. Is a Lucio Belga in Bibliotheca Carmelitarum dicitur Doctor celeberrimus Theologiæ, acris, & vehementis ingenii, eximiæ eloquentiæ, & in Divinis Scripturis versatissimus, qui interfuit Concilio Tridentino atque quinquaginta Hæreticorum errores confutavit, quique librum scripsit *de Consonantia Jesu & Prophetarum*. Diversus ab alio Antonio Marinario Carmelita, qui sequente sæculo Metaphysicam in Gymnasio docuit,

de

de quo diximus, cum de Professoribus Philosophiæ.

CHRISTOPHORUS PATAVINUS Procurator generalis Ordinis S. Augustini, iisdem annis MDXLVIII. atque MDXLIX. publicus erat in Gymnasio Theologiæ professor. Is clari nominis Theologus docuerat Bononiæ,& Patavii, atque anno MDXLIV. electus est Procurator generalis, tum in eodem munere confirmatus, deinde anno MDLI. Prior generalis, præfuit universo Ordini annis decem & octo, cum vivis discessit, ætatis suæ saxagesimo nono. De quo Pamphilus in Chronica: *Anno Domini 1569. Christophorus Prior generalis moritur Romæ, die quarta Februarii, ætatis suæ anno sexagesimo nono, Vicariusque generalis a Pio V. Pon. Max. constituitur Thadæus Perusinus Ordinis Procurator. Christophorus fuit quidem Theologus, & Philosophus insignis, & vitæ innocentia & morum sanctimonia clarissimus*. Addit sanctissime obiisse, atque in ejus scrinio repertos fuisse tractatus,vel potius Consilia Romæ in Congregationibus & Tridenti in Concilio habita, de Sacrosancto Eucharistiæ Sacramento, de Sacrificio Missæ, de Penitentia de Extrema Unctione, de Voto solemni, de Episcoporum residentia, atque extare Orationes, quas habuit. Js etiam fuit ex illorum Theologorum numero, qui emendando Gratiani Decreto operam suam contulerunt. Thomas Herrera in Alphabeto Augustiniano.

ALBERTUS DE CATARO iisdem annis Theologiam publice profitebatur, stipendio florenorum viginti septem supra ducentos. Is fuit Albertus Duemius de Gliricis, Ordinis Prædicatorum, qui ab ejus patria in Dalmatia, vulgo dictus est *de Cattaro*. Dicitur a Jacobo Echard *eximiæ vir eruditionis, & religionis, qui magnum sibi fecit in Concilio Tridentino nomen, cujus & Palavicinus in Historia Concilii non semel cum laude meminit*. Atque testatur Palavicinus, cum de communione sub utraque specie, & infantium ageretur, studuisse

ne usus servatus a Græcis Insularum Cypri & Cretæ adhærentibus Ecclesiæ damnaretur. A Paulo III. anno MDXLV. delectus est ex quinque Theologis unus, qui efformatum a Patribus Tridentinis decretum *de Justificatione*, missumque ad Pontificem, auctoritate Sedis Apostolicæ probarent, antequam promulgaretur. Creatus deinde est a Paulo III. Episcopus Modrusiensis, deinde ad Veglensem in Sclavonia sedem suffraganeam Jaderensi Metropolitæ translatus: quo titulo sub Pio IV. interfuit sessionibus XVII. & sequentibus Concilii Tridentini, Orationemque habuit ad Patres in solemnitate S. Dominici anno MDLXII. Ejus cura editus est Tractatus de Conceptione B. M. Virginis a Joanne de Turrecremata compositus cum hoc titulo: *Tractatus de Conceptione B. M. Virginis a Joanne de Turrecramata Ord. Prædic. anno* 1437. *in Conc. Basileensi jussu Patrum scriptus, atque Romæ editus* 1547. *curante J. Alberto Duimio tunc in Collegio Romano vulgo* La Sapienza *S. T. & Scripturæ interprete, & Professore publico jussu Pauli Papæ III.* Unde patet ab anno MDXLVII. Albertum fuisse publicum Professorem. Plura de eo Echard.

THEOPHILUS Ordinis Prædicatorum legitur in Catalogis Professorum anno MDXLIX. Professor Theologiæ Paulo III. Pontifice. Is fuit Theophilus de Tropea, de quo Fontana in Theatro Dominicano de Commissariis S. Inquisitionis hæc refert: *Primus Generalis Commissarius a Papa Paulo III. cum Sacræ Cardinalium Congregationis institutione creatur ad instantiam Cardinalis Joannis Petri Carafæ P.F. Theophilus de Tropeia anno millesimo quingentesimo quadragesimo secundo. Fuit Theophilus natione Calaber, in Regio Conventu S. Dominici de Neapolis ad Ordinem receptus, in sacris Litteris, ac Theologia versatissimus, unusque ex Doctoribus Collegii Theologorum Neapolitanæ Universitatis, ab eodem Cardinale Carafa in Theologum assumptus, qui demandatam*

ſibi Generalis Commiſſarii provinciam ſummo zelo, ac pietate adimplevit annis novem. Tandem humanæ fragilitatis debitum perſolvit, menſe Junio, anno a Virgineo partu milleſimo quingenteſimo quinquageſimo primo ad noſtram S. Mariæ ſuper Minervam Eccleſiam pro ſepultura delatus.

Matthæus Guerra Theologiam profitebatur anno MDXLIX. Pontifice Paulo III. Is patria Conſentinus, doctus Theologus dicitur a Toppio in Bibliotheca Neapolitana, quique in Concilio Tridentino claruit, electus eſt Epiſcopus Fundanus anno MDLXVII. tum anno MDLXXVI. translatus ad Eccleſiam S. Marci in Calabria, ubi deceſſit poſt duos annos.

Gregorius Patavinus Procurator generalis Ordinis Eremitarum S. Auguſtini, Theologiæ Profeſſor ſub Julio III. de quo ita ſcribit Pamphilus in Chronica: *Gregorius Patavinus ita cum ſacræ Theologiæ ſtudiis, ſcientiarum omnium ſuppellectilem, & eloquentiæ ornamenta conjunxit, ut Romæ, ubi multas coram Sanctiſſimo Senatu habuit orationes, ingentem ſibi ſapientiæ, & eloquentiæ gloriam adeptus ſit. Js licet excellentis ingenii vir, multarumque ſcientiarum copia præditus, ut per omnium noſtræ familiæ dignitatum gradus ab Ordinis uſque in Romana Curia procurationem, ſummum pene in Religione magiſtratum aſcenderit, quibuſdam tamen ſui genii miſeris conditionibus cum in eo munere vix quadriennio permanſiſſet, ex auctoritate P. G. Chriſtophori Patavini in Comitiis Arimini congregatis magiſtratus ei abrogatus eſt. Clarus fuit in Concilio Tridentino ſub Pont. Max. Paulo III. Romæ in Accademia, quam Sapientiam vocant, Divinas Litteras edocuit. Scripſit orationes aliquot, Romæ, & alibi habitas. Deceſſit Romæ die 27. Auguſti 1555. in Templo S. Auguſtini ſepultus.* A Scardeon in Hiſt. Patav. dicitur celeleberrimus Concionator. Fuſe de eo ſcribit Thomas Her-

Herrera in eruditiſsimo ſuo Alphabeto Auguſtiniano.

JOANNES BAPTISTA RUBEUS Ravennas Ordinis Carmelitarum, Græce, & Latine doctus, publicus Profeſſor Theologiæ, cujus cum multa laude meminit Hieronymus Rubeus in Hiſt. Rav. L. 9. Electus eſt ſuorum Prior Generalis anno MDLXIV. Scripſit Commentaria in libros Sententiarum, atque in Epiſtolam Pauli ad Galatas, & in libros Phyſicorum Ariſtotelis, & plura Theologica Conſilia, uti teſtatur Lucius Belga in Bibliotheca Carmelitarum. Obiit MDLXVIII.

HIERONYMUS VIELMUS Venetus ex Ordine Prædicatorum, dicitur a Jacobo Echard *vir ætate ſua ſingulari eruditionis laude conſpicuus, plurimiſque animi dotibus ornatus, & virtutibus, quibus & clarum ſibi nomen fecit, nec vulgarem attulit Ordini ſuo, patriæque claritatem*. Docuit in Patavino Gymnaſio Metaphyſicam, ac Theologiam, tanta fama, ut eum Pius IV. ad Sacras Scripturas in Romano Gymnaſio interpretandas accerſiverit anno MDLX. Ejus ſtipendium aureis ducentis conſtabat. Viros eximios habuit Patavii, Romæque diſcipulos, in quibus & ipſe fuit Carolus Borromæus Summi Pontificis ſororis filius, qui Hieronymum amore ſingulari proſequebatur, & apud Pontificem egit, ut Argolicenſis Epiſcopus in Peloponenſo crearetur die 17. Martii MDLXIII. Tum interfuit Concilio Tridentino. Deinde reverſus in patriam, egit Vicarium generalem Epiſcopi Patavini, rurſumque ſacras Scripturas interpretari cœpit in Patavino Gymnaſio anno MDLXV. eoque munere functus eſt uſque ad annum MDLXX. cum ad Æmonienſem Eccleſiam translatus eſt. Obiit Venetiis anno MDLXXXII. Ejus extant: *Oratio apologetica contra obrectatores Theologiæ præſertim Scholaſticæ habita Patavii*: *De optimo Epiſcopi munere Oratio Patavii habita*: *De ſex diebus conditi orbis liber*. Dicitur ms. reliquiſſe *de D. Thomæ doctrina libros duos*: *De Epiſcopo Titulari Lucubrationem*:

 De

De residentia Episcoporum. Laudatur a Scriptoribus Dominicanis, & a Ghilino in Theatro Litteratorum, & Pappadopoli de Gymnasio Patavino Lib. 3. Sect. 2. Cap. 17.

Hieronymus Politus Ordinis Prædicatorum sub Pio Papa IV. Theologiam profitebatur, ejusque stipendium aureos quinquaginta conficiebat. Is patria Cremonensis gesserat primum in patria Inquisitoris munus, cum a Michaele Cardinale Ghislerio Summo Inquisitore Romam accersitus est, assumptusque in socium sibi demandatæ præfecturæ, Theologum, ac Confessarium. A Pio IV. constitutus est Theologus Cardinalis Caroli Borromæi, tum anno MDLXIV. Episcopus Trevicanus. Obiit anno MDLXXV. De eo Fontana, & Ughellus.

Vincentius Spinola anno MDLXIII. Theologiam profitebatur Pontifice Pio IV. Rectore Camillo Perusco Episcopo Alatrino.

Felicianus Capitonus Narniensis, Ordinis Servorum B. M. Virginis profitebatur Theologiam anno Salutis MDLXIIII. stipendio quinquaginta aureorum. Is apud suos Definitoris Generalis, Visitatoris Apostolici, & Procuratoris Generalis muneribus functus, a Pio V. anno MDLXVI. per resignationem Cardinalis Alexandri Farnesii adlectus est Archiepiscopus Avenionensis. Librum edidit *de Jubilæo* anno MDLXXVI. quo anno in patria supremum diem obiit. Scripsit etiam contra Hæreticos *Explicationes Catholicas*, uti Gianus in Annalibus tetatur. Sammarthani To. I. Galliæ Christianæ in Archiepisc. Avenion. referunt hoc cœnotaphium ei in patria excitatum. *Magistro Feliciano Capitono Narniensi Ordinis Servorum B. M. V. Archiepiscopo Avenionensi a Pio V. Pont. Opt. Max. creato, Concionatori eloquentissimo, Carolo IX. Francorum Regi gratissimo, in omni virtutum, & disciplinarum genere eruditissimo, qui adversus hæreses egregium volumen scripsit tamquam de Ecclesia bene merito Fr. Prosperus Boncombius Sacræ Theol.*

Theol. Doctor Pos. A Giano dicitur Felicianus Amuccius & a Jacobillo in Bibliotheca Umbriæ dicitur Felicianus Scófta.

Antonius Pelotius de Monte Ilcino, Procurator Generalis Ordinis S. Francifci, ftipendio aureorum quinquaginta publicus extitit Theologiæ Profeffor ab anno MDLXIII. ufque ad annum MDLXXVII.

Gaudiosus Floridus de Perufia Procurator Generalis Ordinis Servorum B. M. Virginis, & publicus Profeffor Theologiæ anno MDLXVII. ftipendio quinquaginta aureorum, obtinuit, ut vices fuas in Gymnafio ageret Benedictus de Burgo S. Sepulchri, ejufdem Ordinis, quemadmodum Archangelus Gianus in Annalibus ad annum hunc teftatur.

Pompeus Raguseus Procurator Generalis Carmelitarum, eodemque ftipendio, eodem anno Theologiam profitebatur. Is patria Mazarienfis in Sicilia, dicitur vir doctiffimus a Lucio Belga in additionibus ad Bibliothecam Carmelitarum, qui Neapoli, Papiæ, Romæ, & Patavii apud fuos Regentis munere functus eft, & in Academia Papienfi Metaphycam publice docuit. Eumdem plurimum commendat Mongitore in Bibliotheca Sicula, aitque refpuiffe illum Tropeenfem Infulam, & fupremam fui Ordinis dignitatem, tandemque in patrium Mazariæ Cœnobium fecefliffe, ibique mortuum anno MDC. ac fcripfiffe quædam Philofophica, & Theologica, & Commentaria in Joannem Bacchonum. Laudatur etiam a Rocco Pirro in notitia Ecclefiæ Mazarienfis.

Thadæus Perusinus Ordinis S. Auguftini Profeffor Theologiæ, Pontifice Pio V. ftipendio quinquaginta aureorum. Is cognomento Guiftellus, diu apud fuos docuit, tum etiam in Gymnafio Perufino, electufque fui Ordinis Procurator generalis, mox anno MDLXX. fupremus Ordinis Moderator, fucceffit Chriftophoro Patavino, præfuitque ufque ad annum MDLXXXI. deinde a Sixto

to

toV. anno MDLXXXVI. constitutus est sui Ordinis Vicarius generalis. De quo ita scribit Pamphilus in Chronica: *Thadæus Perusinus Philosophus, & Theologus, summa auctoritate, & doctrina, qui multos annos in Academiis dinis, & publice in Gymnasio Perusino, & Romana, Sapientia utiliter legit, claruit Tridenti in publico Patrum, qui ad Concilium Oecumenicum convenerant consessu, ubi vota dixit, & in festo Sanctissimæ Ascensionis concionem habuit doctam, & elegantem, Lovanii, & alibi impressam. Hoc viro usus sum præceptore cum Patavii Dialecticis, & Physicis, & Romæ Theologicæ operam darem. Qui deinde per omnium nostræ familiæ dignitatum gradus ad Ordinis in Romana Curia procurationem, & ad summum usque in Religione magistratum ascendit*. Edidit Commentaria in Isaiam, & alia Opuscula. De eo Thomas Herrera in Alphab. Augustin. & Jacobillus in Bibliot. Umbriæ.

BENEDICTUS DE MONTEREGALI Aprutinus Ordinis Prædicatorum Theologus egregius a Leandro in libro de viris illustribus Ordinis Prædicatorum, & a Toppio in Bibliotheca Neapolitana laudatus, anno MDLXVIII. Theologiam publice docuit, & aureos quinquaginta loco stipendii accepit.

JOANNES BAPTISTA SURIANUS Neapolitanus Carmelita, & anno MDLXX. Procurator generalis, circa hæc tempora publicum egit Theologiæ Professorem, de quo in Speculo Ordinis Carmelitarum mentio fit. Anno vero MDLXXVI electus est Episcopus Vigiliensis, hancque Ecclesiam annis septem administravit.

CONSTANTIUS BUCCAFOCUS Ordinis Minorum Conventualium Picenus, Philosophiam, ac Theologiam publice docuit Perusiæ, Patavii, ac Romæ, & concionibus etiam claruit. A Sixto V. cujus familiaritate utebatur renunciatus est Cardinalis, anno MDLXXXVI. & Episcopus Vercellensis. Obiit Romæ anno MDXCV. ætatis suæ sexa-

ſexageſimo quarto. Scripſit *Summam Theologicam: Commentaria in epiſtolam Pauli ad Hebræos: Directorium Theologicum: Locorum communium Theologiæ librum: Commentaria in prolegomena Porphyrii. Commentaria in univerſalia Scoti: De concilianda doctrina S. Thomæ & Scoti librum: De ſecundis intentionibus.* Præterea edidit Opera S. Bonaventuræ, Antonii Andreæ, & Franciſci Mayronis. De eo Ciacconius in vitis Card. Ughellus, Wadingus, Jongelinus.

Alexius Seradella Fivizanenſis in Etruria, Procurator generalis Ordinis S. Auguſtini, & publicus Profeſtor Theologiæ anno MDLXX. deinde a Gregorio XIII. evectus eſt ad Epiſcopatum Sutrinum, miſſuſque Nuncius ad Carolum Archiducem Auſtriæ, quo in itinere obiit anno MDLXXX. Edidit Concionum libros duos, & Dialogos de miſeria humana, de Divino amore, de gloria Paradiſi. De eo Pamphilus in Chronica, & Herrera in Alphabeto Auguſtiniano.

Sixtus Fabri Lucenſis Procurator generalis Ordinis Prædicatorum occurrit inter Profeſſores Theologiæ anno MDLXXVI. Gregorio XIII. Pontifice, ſtipendio aureorum quinquaginta. Is anno ſequenti egit Vicarium generalem ſui Ordinis uſque ad annum MDLXXX. cum Paulus Conſtabilis Magiſter Sacri Palatii electus eſt Magiſter Generalis Ordinis, cui in Magiſterio Sacri Palatii Sixtus ſubrogatus eſt a Gregorio XIII. Pontifice. Sed anno Salutis MDLXXXII. Paulo Conſtabili e vivis ſubtato, Sixtus ad ſupremum Ordinis regimen accerſitus eſt, cui præfuit annis ſeptem, cum a Sixto V. Pontifice ob infirmam corporis valetudinem juſſus eſt officio ſe abdicare. Obiit Romæ anno MDXCIV. De eo Jacobus Echard, Fontana, Joſephus Catalanus, aliique.

Spiritus Angosciolus Vicentinus Procurator geralis Eremitarum S. Auguſtini, eodem anno, eodemque ſtipendio Theologiam in Gymnaſio profitebatur. A Johanne

hanne Valla Magno Hierosolymitani Ordinis Magistro, cui fuit a concionibus, missus fuerat ad Pium V. Pontificem gravissima ob quædam negotia; & anno MDLXXXII. electus est supremus Augustiniani Ordinis Moderator, quo in munere vixit annis quatuor, obiitque Bononiæ, duobus annis major quinquagenario. Celebratur a Pamphilo in Chronica, quo teste scripsit nonnullos Theologiæ Tractatus, & Orationes, a Thoma Herrera in Alphabeto Augustiniano, & a Marzario Lib. 2. Historiæ Vicentiæ recensitas.

Aurelius Menocchius de Bononia Procurator Generalis Ordinis Servorum, eodem anno, eodemque stipendio inter Professores erat Theologiæ. Variis apud suos functus muneribus, denique anno MDLXXXIII. Prior Generalis electus est, uti inter alios Gianus in Annalibus testatur.

Joannes Baptista Cafardus Senensis Procurator Generalis Ordinis Carmelitarum, anno MDLXXVI. stipendio quinquaginta aureorum, unam ex Theologiæ sedibus in Gymnasio occupabat. Docuerat diu, & pluribus in locis apud suos, scripserat etiam super sententias, atque Conciones Quadragesimæ evulgaverat. Anno Salutis MDLXXX. ei commissum est supremum Ordinis regimen, ac post annos duodecim obiit in patria. Fuse de eo laudatus Lucius Belga in Bibliotheca Ordinis Carmelitarum disserit.

Matthias Aquarius ita dictus ab Aquaro Oppido in Lucania, cognomento de Gibbonis, professione Dominicanus, publicum egit Professorem in Gymnasio Taurinensi anno MDLXIX. tum etiam in Neapolitano Gymnasio anno MDLXXII. Metaphysicam professus est, & in Collegium Theologorum adscitus; variisque apud suos muneribus, & Cathedris donatus. Anno MDLXXX. Professor Theologiæ in Gymnasio Romano, stipendio quinquaginta aureorum, & Theologus Cardinalis Sanctorii claruit,

ruit. Dicitur a Jacobo Echard *vir non eruditione tantum, sed morum etiam facilitate, humanitate, modestia, & humilitate, regularisque disciplinæ studio merito commendandus, æque suis acceptus in vita, gratusque domesticis, & alienis*. Obiit Neapoli anno MDXCI. Ejus extant hæc Opera: *Oratio de excellentia Theologiæ*, quam habuit Taurini cum munus publicum auspicaretur: *In primam Philosophiam lectionum principium in Gymnasio Neapolitano habitum*: *Dilucidationes in xij. libros primæ Philosophiæ Aristotelis*: *Additiones ad Francisci Ferrariensis Commentaria in octo libros Physicorum Aristotelis*: *Additiones ad ejusdem Ferrariensis Commentaria in tres libros de anima*: *Disputatio de ideis*: *Disputationes quatuor Philosophicæ*: *Formalitates juxta doctrinam S. Thomæ*: *Tractatus de memoria, & reminiscentia*: *Epitome Logicæ*. Præterea Commentaria Joannis Capreoli in quatuor libros Sententiarum illustravit notis, & additionibus. De eo Jacobus Echard to.2. pag. 303.

TIMOTHEUS GIRARDUS seu Berardus, Januensis Carmelita, Theologicis rebus edocendis vacabat in Romano Gymnasio, stipendio aureorum quinquaginta, Pontifice Gregorio XIII. Is a Lucio Belga in additionibus ad Bibliothecam Carmelitarum dicitur magnæ eruditionis, & virtutis, quique Papiæ Metaphysicam docuerat. E generali Procuratore sui Ordinis a Sixto V. electus est Episcopus Naulensis anno MDLXXXVII. præfuit huic Ecclesiæ usque ad annum MDCXVI.

LAURENTIUS LAURETUS Venetus Procurator generalis Carmelitarum, Theologus Cardinalis Sfondrati, postea Gregorii XIV. atque ex illorum numero, qui Tridentino Concilio interfuere, Sixto V. Pontifice, Romæ publice profitebatur, tum electus est Episcopus Adriensis, anno MDXCI. hancque Ecclesiam septem annis administravit. Scripsit in libros Physicorum, & Metaphysi-

corum Ariſtotelis, in libros Sententiarum, in Epiſtolam ad Romanos, in Epiſtolam ad Galatas, Tractatum de Contractibus, Tractatum de Cenſuris, Orationem habitam in Concilio Tridentino, Orationes alias, Scholia in Sicardum Epiſcopum Cremonenſem, Cenſuram in Opera Tertulliani, Conſulta, & Reſponſa, uti teſtatur laudatus Lucius Belga in Bibliotheca Carmelitarum.

Hieronymus Urbanus de Monte Politiano Procurator Generalis Ordinis S. Franciſci, & publicus Theologiæ Profeſſor ſtipendio aureorum quinquaginta, temporibus Gregorii XIII. Pontificis Maximi, Rectore Cæſare de Graſſis.

Augustinus de Corneto Procurator generalis Eremitarum S. Auguſtini, eodem tempore, eodemque ſtipendio, legitur publicus Theologiæ Profeſſor. Diu apud ſuos docuit Senis, Mediolani, & Romæ, ubi Cardinali Franciſco Sfortiæ fuit a rebus Theologicis. Electus eſt Procurator Generalis anno MDLXXXII. tum Vicarius Generalis anno MDLXXXVII. obiitque anno MDXCII. de quo videndus eſt Thomas Herrera in Alphabeto Auguſtiniano. His temporibus, ut plurimum Procuratores Ordinum Cathedra donabantur. Hinc Conſtit. Auguſtinianorum ſub Tadæo Peruſino anno MDLXXX. Cap. 3. de Capit. gen. ſtatuunt Procuratorem Ordinis doctum, ac facundum eligi, cum ad ejus officium ſpectet *SacramTheologiam in Romano Gymnaſio publice profiteri: & ſermonem in Capella D. N. Papæ in Adventu, & Quadrageſima facere.*

Joannes Baptista Micholla Mediolanenſis Procurator generalis Ordinis Servorum Beatæ Mariæ Virginis, anno MDLXXXII. Theologiam publice profitebatur, atque pro ſtipendio aureos quinquaginta percipiebat.

Octavianus Ravennas OrdinisMinorum Conventualium

tualium Sacram Theologiam profitebatur sub Sixto V. Pontifice anno MDLXXXVII. stipendio aureorum centum, hora vespertina. Dicitur a Wadingo in libro de Scriptoribus Ordinis Minorum Conventualium edidisse Commentaria in quatuor libros Joannis Scoti.

Bartholomæus de Miranda Cordubensis, Ordinis Prædicatorum, eodem anno, eodemque stipendio profitebatur Theologiam, hora matutina. Dicitur a Jacobo Echard *vir sanctitate vitæ, regulari disciplina, eruditione, & eloquentia clarissimus*. Hunc e Procuratore Generali sui Ordinis Gregorius XIV. anno MDXCI. constituit Magistrum Sacri Palatii, quod ministerium, recusata Ecclesia Viglebanensi a Philippo II. Catholico Rege ei oblata, ad mortem usque tenuit. Obiit Neapoli, quo se contulerat valetudinis recuperandæ causa MDXCVII. tribus annis major quinquagenario. Scripsisse dicitur *Conciones* Hispano sermone, & *Orationem* habitam in prima Dominica Adventus coram Sixto V. Pontifice. De eo Echard.

Joannes Baptista de Plumbino Ordinis Eremitarum S. Augustini, anno MDLXXXVII. Sacram Scripturam in Gymnasio feriatis diebus interpretabatur, stipendio aureorum sexaginta, deinde professus est hora vespertina, usque ad MDCXII. cum ejus stipendium ad aureos centum, & quinquaginta pervenerat. Is docuerat apud suos Senis, & Pisis, tum MDXCVIII. electus est sui Ordinis Procurator generalis, eoque munere functus est usque ad MDCVIII. Obiit vero anno MDCXIII. Thomas Herrera in Alphabeto Augustiniano.

Julius Santuccius de Monte Filatrano, Ordinis Minorum Conventualium, ab anno MDLXXXVIII. Professor Theologiæ in Cathedra vespertina, stipendio aureorum centum, & viginti, usque ad MDXCV. cum auctus est Sacerdotio S. Agathæ Gothorum, vixitque in Episcopatu usque ad MDCVII.

Joannes Vincentius Afturicenfis, Ordinis Prædicatorum ab anno mdxc. Theologiam hora matutina docuit ufque ad mdxcv. cum aureos centum, & viginti pro ftipendio accipiebat; eoque anno, a Philippo III. Rege Catholico felectus, qui Alberto Cardinali Archiduci Auftriaco effet a facris confcientiæ arcanis, antequam itineri fe committeret, obiit. Egerat in Univerfitate Salamantina publicum Profefforem, tum etiam fui Ordinis Procuratorem, & Vicarium generalem. Dicitur a Jacobo Echard *vir magnarum partium, primi nominis Theologus, rerumque agendarum peritus*. Edidit *Prælectionem*, quam habuit in Romano Gymnafio *de habituali Chrifti Salvatoris noftri fanctificante gratia*. Scripfit etiam *Tractatum de origine gratiæ*. De eo Fontana, & Echard.

Joseph Pisculus Melphienfis, Ordinis Minorum Conventualium mdxcix. Cathedram obtinuit Theologiæ, hora vefpertina, ftipendio aureorum centum, docuitque ufque ad mdcii. Fuit fui Ordinis fupremus Moderator, & mdcvii. Epifcopus Catacenfis, atque in hac fede vixit ufque ad mdcxviii.

Paulus Isaresius Mirandulanus, Ordinis Prædicatorum fucceffit mdxcv. Joanni Vincentio Afturicenfi in Cathedra Theologiæ, ftipendio centum, & viginti aureorum; tum etiam in munere Procuratoris Generalis Ordinis, uti Fontana in Theatro Dominicano teftatur. Sed mdci. electus eft Squillacenfis Epifcopus, obiit fequenti anno in fua Ecclefia. De eo Vincentius Fontana & Ughellus.

Marcus Marcianesius ex Ordine Prædicatorum fucceffit Ifarefio ufque ad annum mdcviii. ftipendio aureorum quinquaginta. De quo ita fcribit Fontana in Dominicano Theatro agens de Procuratoribus generalibus: *Deligitur a Beccario* (Magiftro generali) *Ordinis Procurator P. F. Marcus de Marcianifio, vir vitæ fancti-*

tate

tate venerabilis, ex Conventu, atque Congregatione Sanctæ Mariæ Sanitatis de Neapoli, qui postquam per aliquot annos singulari vitæ exemplo Romanam Curiam tractasset, religiosæ quietis desiderio actus, dimisso munere, Neapolim se recepit, electione facta Galaminii in Magistrum Ordinis anno 1608. *Fuit Marcus in orationibus, jejuniis, atque austeritatibus Ordinis excultissimus, vitæ sanctitate venerabilis, Constitutionum Ordinis observantissimus, salutisque animarum sitientissimus. Vicarius generalis Congregationum S. Catharinæ de Aprutio, ac S. Mariæ Sanitatis de Neapoli effectus, observantiam regularem in eisdem suo exemplo constabilivit. Tandem jejuniis, ac vigiliis fractus anno ætatis* 74. *Salutis* 1616. *die* 15. *Martii miraculis clarus obdormivit in Domino Neapoli in Conventu Sanctæ Mariæ Sanitatis, maximo populi concursu ad ejus corporis venerationem confluente, vestiumque particulas pro magno munere eflagitantis.*

Stephanus Venusinus Ordinis Minorum Conventualium ab MDCII. profiteri cœpit, hora vespertina stipendio aureorum centum, & usque ad MDCXLI. professus estis tuncque aureos triginta quinque supra centum accipiebat.

Seraphinus Siccus Ticinensis, Ordinis Prædicatorum ab anno MDCVIII. usque ad MDCXII. Professor Theologiæ, stipendio aureorum octoginta. Hunc ex Inquisitore Mantuano, Augustinus Galaminius Generalis Ordinis Prædicatorum, constituerat Procuratorem Ordinis in locum Marci de Marcianesio. Galaminio ad Cardinalatum evecto, e Vicario Generali electus est ad supremum Ordinis regimen, quod quidem administravit usque ad MDCXXVIII. cum obiit prope Avenionem, ætatis suæ sexagesimo octavo. Scripsit *Commentarium in tres libros Aristotelis de anima: Tractatum de S. Trinitate*

ad

ad mentem S. Thomæ. Jacobus Echard de Script. Ord. Prædicautorum.

Guilelmus Vertecchius Fulginas, Ordinis Eremitarum S. Augustini, successit Joanni Baptistæ de Plumbino in Sacrarum litterarum Interpretatione MDCXII. stipendio aureorum quinquaginta, & usque ad MDCXXIII. professus est, obiitque sequenti anno. Bis sui Ordinis electus est Procurator Generalis, nempe MDCVIII. & MDCXX. uti Thomas Herrera in Alphabeto Augustiniano testatur.

Lucas Castellinus Faventinus, Ordinis Prædicatorum, Seraphini Sicci Cathedram occupavit, stipendio aureorum quinquaginta, anno MDCXII. atque in ea docuit usque ad MDCXXIX. cum ejus stipendium fere ad septuaginta aureos pervenerat. Is in Theologia, & Sacris Canonibus versatissimus, annis septemdecim egit sui Ordinis Procuratorem generalem, deinde MDCXXVIII. supremum Ordinis Prædicatorum Magistrum, denique anno sequenti Episcopum Catacensem. Obiit MDCXXXI. Edidit: *Tractatum de electione & confirmatione Canonica Prælatorum quorumcumque, præsertim Regularium*: *Tractatum de certitudine gloriæ Sanctorum Canonizatorum*: *De Inquisitione miraculorum in Sanctorum Martyrum Canonizatione*: *De dilatione in longa annorum tempora magni, arduique negotii Canonizationis Sanctorum*: *Disputationes Theologicas de Sacramentis*. Celebratur a Jacobo Echard Tomo 2. Scriptorum Ord. Prædic. & ab Ughello in Episcopis Catacensibus.

Andreas Gelsuminus Cortonensis, Procurator generalis Ordinis S. Augustini, Cathedram Sacræ Scripturæ assecutus est MDCXXII. stipendio aureorum quinquaginta; simulque Guilelmo Vertecchio successit in munere Procuratoris generalis. Docuit usque ad MDCXXV. cum ab Urbano VIII. electus est Episcopus Asculanorum.

Obiit

Obiit MDCXXIX. Edidit; *Thesaurum cœlestis devotionis Mariæ Virginis*. De eo Thomas Herrera in Alphabeto August. Marraccius in Bibl.Marian.Ughellus in Epis. Asculan.

Gaspar Paganus Romanus, Ordinis S. Augustini, in Andreæ Gelsemini locum subrogatus est, stipendio aureorum quinquaginta, docuitque annis tribus. Laudatur a Prospero Mandosio in Bibliotheca Romana, ac dicitur docuisse summa cum laude in variis suæ Religionis Scholis, Concionatorem quoque eximium fuisse, ac reliquisse volumen Concionum.

Paulus de Ceria Venetus, Ordinis Eremitarum S. Augustini, Sacras Litteras in Gymnasio profiteri cœpit MDCXXVIII. stipendio aureorum quinquaginta, & usque ad MDCXLII. professus est, quo anno electus est Episcopus Vestanus. Sed post duos annos se abdicavit, fuitque suffraganeus Episcopi Cardinalis Ostiensis. Obiit Velitris MDCXLVIII. Edidit *Tractatum apologeticum pro statu Romanæ Urbis, & Curiæ*: *Tractatum de Jure Principum*: *Responsiones & Quæsita omnia de Trinitate, & de Divinis Attributis*. Laudatur ab Allatio in libro de viris illustribus, & Ughello in Episcopis Vestanis.

Vincentius Maculanus de Florentiola Procurator generalis Ordinis Prædicatorum anno MDCXXX. Professor Theologiæ, stipendio aureorum quinquaginta, Is ex Inquisitore Januensi successit Lucæ Castellino in munere Procuratoris Ordinis Prædicatorum. Tum anno MDCXXXII. ab Urbano VIII. constitutus est in Urbe Commissarius Generalis S. Inquisitionis. Deinde anno MDCXXXIX. mortuo Nicolao Riccardi Sacri Palatii Magistro in ejus locum suffectus est. Tandem an. MDCXLI. Cardinalis, & Archiepiscopus Beneventanus creatus est. At Episcopatu se abdicavit MDCXLIII. Romamque reversus, ibi vixit usque ad MDCLXVII. quo vivis excessit, natus annis octo supra octoginta. De eo Jacobus

bus Echard To. 2. Scrip. Ord. Prædic. pag. 622. Ughellus in Archiepiſcopis Beneventanis, & Catalanus de Mag. Sac. Palat.

Franciscus Galasinus S. Angeli in Vado Procurator generalis Ordinis Prædicatorum, ſucceſſit Maculano MDCXXXII. eodem ſtipendio, atque docuit in Cathedra Theologiæ, hora matutina, uſque ad MDCXLIII. cum Peruſiam rediit ad Inquiſitoris munus, quo antea functus fuerat, obeundum. Rediit deinde ad Urbem, Vicariuſque generalis Ordinis, deceſſit major octogenario. De eo Fontana in Theatro Dominicano.

Antonius Cellius, Romanus Ordinis Prædicatorum, Sacræ Scripturæ Profeſſor hora matutina, ſtipendio aureorum quinquaginta, ſimul cum Paulo Ciera Auguſtiniano, Profeſſore veſpertino, ab anno MDCXXXIX. uſque ad MDCXLI. cum illum Urbanus VIII. præfecit Epiſcopatui Inſulanenſi. Vixit in ea ſede annis quatuor. Laudatur a Leone Allatio in libro de viris illuſtribus, ac dicitur edidiſſe: *Sacros flores de gratia ex univerſa Sancti Thomæ Theologia decerptos.* Memoratur etiam a Fontana in Theatro Domin. in Epiſcopis Inſulanenſibus.

Vincentius Bartolus Procurator generalis Ordinis Prædicatorum, ab anno MDCXLIV. per annos tres Profeſſor Theologiæ, ſtipendio aureorum ſexaginta. De quo Fontana in Theatro: *Fuit Bartholus in Conventu S. Mariæ ad gradus de Viterbio ad Ordinem receptus, magni nominis Prædicator, in Baſilica Liberiana Papæ Pœnitentiarius, Vicarius Romanæ Provinciæ, in Sicilia ſemel, atque iterum Provincialis. Deceſſit autem anno* 1647. *menſe Septembris.*

Bartholomæus Ferrius ab Argenta, Ordinis Minorum Conventualium ab anno MDCXLI. uſque ad annum MDCLII. profeſſus eſt, cum aureos centum pro ſtipendio acciperet. Obiit anno MDCLIII. Laudatur a Franchino in Biblioſophia, pag. 391.

Sal-

SALVATOR SEVERINUS Fabrianensis, Procurator generalis Ordinis Eremitarum S.Augustini Sacras Litteras interpretatus est ab anno MDCXLII. stipendio sexaginta aureorum per annos decem.

FRANCISCUS MARIA CAMPANA Florentinus, Procurator generalis Ordinis Prædicatorum ab anno MDCXLVII. publicum egit Theologiæ Professorem per annos quatuor stipendio sexaginta aureorum; quem Fontana in Theatro ita describit: *vir a Deo bonorum omnium largitore singulari gratia in prædicando ornatus, ita ut communi voce Prædicatorum pater dictus sit, in Italia tota famosus, ac perpetuus postmodum Concionator in Basilica Vaticana electus, munusque concionandi nunquam quoad vixit intermisit. Decessit in Curia ex apoplesia anno 1651. ætatis suæ 67. in nostra Ecclesia maximo populi concursu terræ datus prout vidimus.*

JOANNES BAPTISTA NISIUS a Monte Granario, Ordinis Minorum Conventualium ab anno MDCL. Moralem Theologiam, tum Controversias Dogmaticas pertractavit usque ad annum MDCLXII. stipendio aureorum sexaginta. Obiit 1663.

PETRUS PASSERINUS de Sextula, Procurator Generalis Ordinis Prædicatorum, in Theologia, Sacrisque Canonibus versatissimus anno MDCLI. Gymnasii Romani Cathedram obtinuit, ac post annos viginti rude donatus est. De quo hæc scribit Jacobus Echard To. 2. pag. 674. *Petrus Maria Passerinus de Sextula Longobardus, Cremonæ ad ordinem adscitus adolescens, magnarum vir partium evasit, pietate, disciplinæ regularis studio, eruditione conspicuus. Exactis Bononiæ studiis, apud suos Cremonenses, tum & apud Boschenses Sacras Litteras e superiori loco docuit, Sacræ Theologiæ Magister renunciatus, suo quidem aliquando præfuit nativo Conventui, sed litterarum amore captus, studiis se totum dedit. Hinc Magistro Ordinis F. Thomæ Turco, qui vi-*

ros doctos eximie colebat, apprime acceptus, ab eodem socius, ac laborum, & sollicitudinum particeps allectus est: quem Italiam, Galliam, Belgium, Hispaniam visitantem comes indivulsus secutus, in casibus, & negotiis ubique emergentibus, consiliis suis, nam erat Juris etiam peritissimus, non parum sublevavit. Eodem paulo post suum in Urbem reditum anno 1649. *mortuo, titulum Provincialis Terræ sanctæ, quo decoratus fuerat deposuit, & anno* 1650. *Inquisitor Bononiensis a Summo Pontifice Innocentio X. institutus est. Sed non diu munus hoc sustinuit, nam anno sequenti* 1651. *Procurator generalis in Aula Romana a Magistro Ordinis Fr. Joanne Baptista de Marinis positus, & datus, gravissimam hanc provinciam reliquum vitæ, idest xxvj. annis cum sibi invicem succedentium, Purpuratorum patrum, ac Magnatum omnium, summo Ordinis bono ingentique sui nominis fama continuo gessit: Cathedræ matutinæ iu Sapientia Romana una moderator, quam xxii. annis rexit, & amplius, & a morte dicti de Marinis anno* 1669. *mensis Maij sexta ad Pentecosten sequentem electionemque successoris Vicarius generalis Ordinis a Clemente IX. constitutus. Supervixit autem pluribus annis, libris scribendis, ac edendis operam dans, & in senectute bona integris ad ultimum usque spiritum usus sensibus, placida morte quievit in Domino mense Junio* 1677. *ætatis* LXXXII. *ad Minervam sepultus*. Ejus Opera idem Jacobus Echard recenset, eaque sunt: *De hominum statibus, & officiis inspectiones morales ad ultimas septem quæstiones Secundæ Secundæ S. Thomæ: Commentaria in primum, secundum, & tertium librum Sexti Decretalium: De electione Canonica Tractatus: De electione Summi Pontificis Tractatus: Tractatus de Indulgentiis: Regulare Tribunal, seu Praxis formandi processus: Commentaria Theologica* volumina tria: *Sermones*.

PAULUS

Paulus Lucchinus Pisaurensis, Procurator Generalis Ordinis S. Augustini, Sacram Scripturam interpretabatur anno MDCLIII. perque annos tres huic muneri incubuit. Præfuit universo Ordini.

Laurentius Brancatus de Lauræa Lucaniæ Oppido, Ordinis Minorum Conventualium, præclarissimus Theologus, postquam Neapoli, Aversæ, Ferrariæ, & Florentiæ, atque Bononiæ apud suos docuisset, claruit in Urbe anno MDCLII. publicus Theologiæ Professor, & deinde Consultor S. Inquisitionis, Præfectus Studiorum Collegii de Propaganda Fide, Consultor Congregationis Rituum, & Congregationis Consistorialis, Custos Bibliothecæ Vaticanæ, & in locum Clarissimi Antonini Dianæ Teatini Examinator Episcoporum, & Cleri Romani. Virum itaque tot muneribus de Sede Apostolica optime meritum, librisque editis clarissimum Innocentius XI. MDCLXXXI. die prima Septembris inter Cardinales adscripsit, atque Vaticanæ Bibliothecæ præfecit. Usque ad eum annum egit Prefessorem, & aureos supra ducentos percipiebat. Vixit in hac dignitate usque ad trigesimum diem Novembris MDCXCIII. cum e vivis decessit tumulatus in sua Ecclesia SS. Apostolorum, atque in funere ejus Hyacinthus Serri orationem habuit. Ejus vitam edidit Bartholomæus Comandus ejusdem Ordinis Minorum Conventualium, ex qua constat Brancatum claruisse nedum doctrina, verum etiam pietate. Edidit plura Volumina rerum Theologicarum, nempe: *De Sacramentis in genere, & in specie: De quatuor Novissimis, & statu parvulorum: De Incarnatione: De virtutibus Cardinalibus, & cæteris spiritualibus Donis, gratiis gratis datis, & præcipue de miraculis: Epitome Canonum omnium ordine alphabetico ad commodum studiosorum usque ad annum quartum Alexandri VIII. Opuscula tria de Deo, quoad opera prædestinationis, & reprobationis: Opuscula octo de oratione Christiana.*

 Alia

Alia plurima manu exarata reliquisse laudatus Comandus testatur.

Joannes Baptista Penne Perusinus, Ordinis Eremitarum S. Augustini, Cathedram obtinuit Sacræ Scripturæ MDCLVII. stipendio aureorum saxaginta, atque in ea docuit, usque ad MDCLXII. Is ex illorum Theologorum numero fuit, qui in celebri Jansenii causa suam dixere sententiam. Is etiam Card. Romæ in administrando Episcopatu Tiburtino magnam operam contulit. Unde Ughellus laudans Card. Romam: *illustrat*, inquit, *cæteras ejus laudes virum religiosum, doctumque adscivisse, quem suum Coadjutorem vocat, qui continuo Diœcesim lustret, populos instruat, atque informet ad pietatem, Ecclesias adeat, iisque provideat*. Edidit *Instructionem pro erudiendis rudibus*.

Franciscus Macedo Conimbricensis, Ordinis Minorum Observantiæ, clarissimus Scriptor, primus Historiæ Ecclesiasticæ in Romano Gymnasio Professor ab anno MDCLX. per annos octo. Is e Societate Jesu, ubi triginta annis vixit, ac Rhetoricam, Philosophiam, & Chronologiam docuit, ad Franciscanum Ordinem migraverat, variisque in Europæ Academiis publice docuerat, tum ad Urbem veniens, donatus est Cathedra Controversiarum in Collegio de Propaganda Fide, atque Historiæ Ecclesiasticæ in publico Gymnasio. Tum ad Patavinam Cathedram Moralis Philosophiæ transiit, atque in ea docuit aliquot annis. Obiit vero anno MDCLXXXI. nonagenarius. Edidit libros quamplures, quorum aliqui sunt: *Scholæ Theologicæ positivæ*: *Assertor Romanus adversus calumnias Heterodoxorum Anglorum*: *Collationes doctrinæ S. Thomæ, & Scoti*: *Disquisitio Theologica de ritu azimi, & fermentati*: *Schema S. Congregationis S. Officii Romani*: *Mens divinitus inspirata Innocentio X. circa damnationem quinque propositionum Jansenii*: *De clavibus Petri, & potestate Romani Pontificis*: *Commenta-*

mentationes Polemicæ: *De adventu S. Jacobi in Hispania*: *Conventus Euchologicus Sanctæ matris Ecclesiæ in Breviario*, *& D. Augustini libris*: *Theatrum meteorologicum*: *De jure succedendi in regnum Lusitaniæ*: *Propugnaculum Lusitano-Gallicum contra calumnias Hispano-Belgicas*, *in quo ferme omnia utriusque Regni tum domi*, *tum foris præclare gesta continentur*: *Theses Rhetoricæ*: *Thesaurus eruditionis pro Sole Zodiacum percurrente*: *Viridarium Eloquentiæ*: *Epitome Chronologiæ*: *Volumen de arte Poetica*: *Carmina*, *& Orationes*. Et sunt qui scribunt editos ab hoc auctore libros fere quinquaginta. Magnis laudibus celebratur a Gregorio Leti in libro cui titulus *Italia regnante*. Fuse de eo Nicolaus Antonius in Bibl. Hispana, Bayle in Diction. & Niceronius in vitis virorum illustrium, & Pappadopoli de Patav. Gymn.

Hieronymus Perus a Burgo S. Laurentii in Etruria Ordinis Minorum Conventualium, MDCLXII. profiteri cœpit Theologiam Dogmaticam, stipendio aureorum sexaginta, atque annis sex professus est. Docuit apud suos Venetiis, atque Pisanæ Universitatis Theologum egit. Ejus meminit Bonaventura Theuli in libro, cui Titulus est: *Triomfo Serafico del Collegio di San Bonaventura*.

Josephus Eusanius Aquilanus, Ordinis S. Augustini, natus anno MDCXV. docuit apud suos Tarvisii, Anconæ, Senis, Florentiæ, & Neapoli, & conciones etiam pluribus in locis habuit. Anno MDCLXVII. Procurator generalis, & publicus Sacræ Scripturæ Professor electus est. Sed MDCLXIX. a Pontifice præficitur Sacrario Pontificio, quem Sacristam vocant, & creatur Episcopus Helenopolitanus in locum Ambrosii Landuccii Senensis vita functi. Deinde a Clemente X. cui fuit a sacris confessionibus, donatus Titulo Episcopi Porphyriensis. Præclare meruit de suo Augustiniano Ordine, & de Cœnobio Aqui-

lano

lano, atque in Ecclesia S. Augustini de Urbe Sacellum excitavit in honorem B. Ritæ de Cassia, ubi ejus extat monumentum. Obiit MDCXCII.

JOANNES BAPTISTA BELTRAMIUS de Riparolio in Provincia Pedemontana, Ordinis Minorum Conventualium successit Hieronymo Pero in Cathedra Controversiarum, stipendio aureorum sexaginta, atque MDCLXXXIX. ejus stipendium superabat aureos centum. Claruit doctrina, & pietate, usus familiaritate Ven. Josephi de Copertino ejusdem Ordinis; & a sacris Confessionibus Ven. Mariæ de Sabaudia, dum Romæ commorata est. Obiit die 17. Augusti MDCXCVII.

MARTIALIS PELLEGRINUS de Castrovillaro in Calabria Ordinis Minorum Conventualium, MDCLXVIII. obtinuit Cathedram Ecclesiasticæ Historiæ, feriatis diebus stipendio aureorum quinquaginta. Tum in munere habuit Coadjutorem Balthassarem Melatium a Naro ejusdem Ordinis. Anno MDCLXXVII. e Ministro generali sui Ordinis, renunciatus est Archiepiscopus Nazarenus, vixitque usque ad MDCLXXXIV. De eo Acetus in notis ad Barrium Lib. 5. Cap. 17. & Coletus in suis additionibus ad Ughellum.

MICHAEL HEKIUS Gandavensis, Ordinis Eremitarum S. Augustini, Professor Sacræ Scripturæ ab anno MDCLXIX. per annos quatuordecim. Is Augustini doctrinam vindicavit, uti testatur Norisius in præfat. ad Hist. Pelag. his verbis: *A priorum quidem imposturis S. Doctorem solide vindicandum suscepit P. Michael Hekius Doctor Duacensis, ac in Romana Academia Sacrarum Litterarum interpres, vir doctissimus, & in Augustini libris summa cum laude versatus, qui nuper a Summo Pontifice pro Augustinianis Superioris, & inferioris Germaniæ Provinciis Assistens designatus fuit.*

LAURENTIUS FABRI Bononiensis, Ordinis Minorum Conventualium, successit MDCLXXXI. Laurentio Bran-

Brancato ad Cardinalatus Ordinem evecto in Cathedra Theologiæ, annisque pluribus docuit, ſtipendio aureorum quinquaginta, ſupra centum. Docuit apud ſuos Bononiæ, & Pragæ tum etiam in publico Bononienſi Gymnaſio egit Metaphiſicæ Profeſſorem. Romæ functus eſt muneribus Regentis Collegii S. Bonaventuræ, Procuratoris generalis, Conſultoris S. Officii, Examinatoris Epiſcoporum. Denique ab Innocrntio XII. creatus Epiſcopus Foroſempronii, hanc Eccleſiam ſanctiſſime adminiſtravit. De quo laudatus Coletus in additionibus.

Julius Maria Bianchi Venetus, Ordinis Prædicatorum, Conſultor Congregationis Rituum, & Indulgentiarum, ſucceſſor datus eſt Paſſerino MDCLXXXVII. ab Innocentio XI. Hunc vero Scyllatienſem Inſulam ab Alexandro VII. oblatam detrectaſſe, tum etiam Spalatenſem, Corcyrenſem, & Juſtinopolitanum Epiſcopatus ab Innocentio XI. oblatos, Jacobus Echard teſtatur. Anno MDCLXXXIV. ab eodem Pontifice Secretarius Indicis Jacobo Ricci Procuratori generali Ordinis inſtituto ſuffectus eſt, quo in munere vixit uſque ad MDCCX. De eo Echard.

Jacobus Riccius Romanus, Procurator generalis Ordinis Prædicatorum, Cathedram Theelogiæ adeptus eſt MDCLXXXIV. e qua docuit uſque ad MDCCII. cum ſupremo fato functus eſt. Is a Jacobo Echard dicitur *vir pietate, doctrina, diſciplina regulari, rerum agendarum peritia, morum ſuavitate commendatus, qui pluribus annis apud ſuos docuerat, & Congregationi Indicis fuerat a ſecretis, ac Romanæ Provinciæ Ordinis ſui præerat.* Edidit vitam S. Philippi Nerii Italico ſermone, & Epitomem ſingularium geſtorum S. Ludovici Bertrandi; ſcripſitque brevem Inſtructionem pro iis, qui promovendi ſunt ad Ordinem, & ad animarum curam, uti Mandoſius reſtatur in Bibl. Rom.

PETRUS

Petrus Lambertus Ledrou Huyenensis in Diœcesi Leodiensi, Ordinis Eremitarum S. Augustini, natus anno MDCXLI. docuit primum in patria, tum Bruxellis, ac Lovanii, ubi inter Doctores Lovaniensis Academiæ adscitus est, atque in celebri Lovaniensi Abbatia Præmonstratensium, quam *de Parco* nuncupant, res Theologicas tradidit. Romam venit MDCLXXVII. una cum doctissimo Christiano Lupo, nomine Lovaniensis Academiæ, ob celebrem Jausenii causam. Rursus Romam rediit MDCLXXXVII. tuncque, mortuo Michaele Ekio donatus est Cathedra Gymnasii Romani, simulque præfectus est rei litterariæ in Collegio Urbano de Propaganda Fide, At MDCLXXXIX. cum ab Academia Lovaniensi inter illos primos Doctores adlectus esset, qui universam Academiam administrant, discessit Urbe, neque rediit, nisi mortuo Eusanio, MDCXCII. cum a Summo Pontifice, constitutus est Præfectus Sacrarii Pontificii, & Episcopus Porphyriensis, ac deinde Præpositus S. Stephani Moguntiæ, & Canonicus Pœnitentiarius Ecclesiæ Leodiensis. Anno MDCCXII. abdicavit se eo munere, atque Urbe discessit, ut Vicarium Generalem ageret Clementis Bavari Episcopi Leodiensis, quo in munere, clarissimus vir obiit MDCCXXII. Edidit Dissertationes quatuor *de Attritione*, *&* *Contritione*, quas etiam a nonnullorum censura vindicavit.

Balthassar Melatius a Naro in Sicilia, Ordinis Minorum Conventualium, primo Coadjutorem egit Martialis Pellegrini in Cathedra Historiæ Ecclesiasticæ ab MDCLXXI. ipsoque absente, Ludovicus Vertua Taurinensis, ejusdem Ordinis, ejus vices gessit, tum anno MDCLXXVII. Pellegrino ad Episcopatum evecto, successit in eodem munere, tum ad Cathedram transiit Sacræ Theologiæ, stipendio aureorum centum viginti, Natus est MDCXLI. & annorum sexdecim Franciscanæ familiæ nomen dedit. Docuit Philosophiam, ac Theologiam

giam Messanæ, & Romæ in Collegio S. Bonaventuræ Studiorum Regens electus. Conciones in Quadragesima habuit Panormi, Messanæ, Neapoli, Florentiæ, Venetiis, Mediolani, Bononiæ, & Romæ. Variis quoque functus est muneribus Provincialis Siciliæ, Moderatoris Romani Cœnobii, Procuratoris generalis, Censoris S. Officii Florentiæ, Consultoris Congregationis Indicis, Examinatoris Cleri Romani, Theologique Cardinalis Carpinei. Ordinis sui vetera privilegia vindicavit, atque augeri, ac roborari curavit. Collegium Sancti Bonaventuræ in Urbe novis ædificiis, proventibus, & Bibliotheca auxit. Jura sui Ordinis, Collegiique S. Bonaventuræ simul collecta studuit custodiri. Regni Poloniæ Procurator electus impetravit B. Cunegundam inter Beatas adscribi. Narense Cœnobium pluribus Sanctorum Reliquiis ditavit. Obiit Romæ MDCCIX. magnifico funere tumulatus. Scripsit *Synodum Diœcesanam Albanensem*, atque sex reliquit volumina Theologiæ Dogmaticæ. Magnis laudibus celebratur a Mongitore in prima Appendice ad Bibliothecam Siculam, a quo dicitur *Theologus numeris omnibus absolutus, vir æque benemeritissimus, ac laudatissimus.*

Nicolaus Fridericus Gavardi Mediolanensis, Ordinis Eremitarum S. Augustini, successit Lamberto Ledrou, anno MDCXC. ac pluribus annis in Gymnasio Sacras Litteras interpretatus est. Ejus doctrinæ testes sunt libri ab eo editi: *Philosophia vindicata ab erroribus Philosophorum Gentilium juxta doctrinam S. Augustini & Beati Ægidii Columnæ: Quæstiones de Hierarchia Ecclesiæ militantis: Theologia exantiquata juxta Sancti Augustini doctrinam ab Ægidio Columna expositam, Tomi sex.*

Joannes Damascenus Bragaldo de Castro Bononiensi, Ordinis Minorum Conventualium, Cathedram Theologiæ Dogmaticæ assecutus est MDCXCVI. stipendio

aureorum centum, & duodecim. Magnam sibi in Urbe conciliavit æstimationem, adeo ut omnia gesserit munia quæ doctis Theologis e Regularium Ordine solent in Aula Romana comitti. Fuit namque Consultor S. Officii, & Sacrarum Congregationum Rituum, Indicis, & Indulgentiarum, & Visitationis Apostolicæ; Examinator Episcoporum, Clerique Romani; Theologus Congregationis Consistorialis, atque a secretis Congregationi, quæ examinandis Episcopis recens electis imminet; tum etiam inter Aulicos Pontificios adscitus, quos Cubicularios Partecipantes nuncupant. Majores assequuturus honores obiit immatura morte, die 26. Augusti anno MDCCXV.

LUDOVICUS MAILLE Gallus, initio hujus sæculi, ac deinceps per plures annos, stipendio aureorum centum tradidit e Cathedra Historiam Ecclesiasticam, iis diebus, quibus cæteri omnes Professores a Scholis abstinebant.

ANGELUS GULIELMUS MOLUS Comensis, Procurator Generalis Ordinis Prædicatorum, MDCCVII. obtinuit in Romano Gymnasio Cathedram Theologiæ, hora matutina. Quem hoc Elogio Jacobus Echard Tomo 2. Script. Ord. Prædic. pag. 800. describit: *vir eximiis dotibus ornatus, annis pluribus Sacras Litteras variis in suæ Provinciæ locis, & studiis jam docuerat, cum in Gymnasio Bononiensi institutus est Regens, quo munere cum insigni laude fungebatur anno* MDCCI. *Romam postea a Magistro Ordinis vocatus, ab eodem Procurator generalis Ordinis in Aula Romana institutus est mense Octobri* MDCCVII. *& Fr. Josepho Mariæ Tabaglia istud munus ob infirmam valetudinem abdicanti suffectus. Eo vero in officio ita se Clementi XI. regnanti probavit, ut mortuo xxvj. Februarii hujus anni* MDCCXX. *Magistro Ordinis Antonino Cloche, ab eodem Summo Pontifice mox Vicarius generalis datus, & præfectus fuerit, qui Ordinem*

dinem ad proximam electionem anno sequenti MDCXXI. *faciendam regat, & administret.* Obiit anno Christi MDCCXXXVI.

BERNARDUS DESIRANT Flander, Ordinis Eremitarum S. Augustini, publicus Sacræ Scripturæ Professor ab anuo MDCCXV. optime meruit de Sede Apostolica, editis his libris: *Augustinus vindicatus contra centum, & unam damnatas Paschasii Quesnellii propositiones, & contra Joannem Frighium, Joannem Volfangum Jegerum: Consilium pietatis pro corrigendis erroribus contra appellantes ad futurum Concilium: Epistola familiaris Guilelmo Vynaris: Epistola familiaris Martino Steyaert: Judicium in Opuscula posthuma Christiani Lupi.*

JOSEPH MARIA BALDRATI Ravennas, Ordinis Minorum Conventualium assecutus est Cathedram Theologiæ, hora vespertina, MDCCXVI. stipendio centum aureorum, cumque ad supremum sui Ordinis regimen pervenit, ejus vices in Gymnasio gessit Henricus Vaccari ejusdem Ordinis. Legitur ejus Elogium in Fastis Academiæ Florentinæ, e cujus cœtu fuit, Auctore Cerrachinio, his verbis: *Fr. Joseph Maria Baldratus Ravennas Minister generalis* LXXXII. *Post Philosophiam, ac Theologiam Faventiæ, Arimini, Ferrariæ, Bononiæ xij. annis summa cum ingenii, ac doctrinæ laude traditam, Bononiensi Cœnobio præfuit, mox Ravennatensis Metropolitanæ Ecclesiæ Examinator Synodalis, ac duodecim annorum spatio Tarvisii, Senis, Florentiæ, Generalis Sancti Officii Inquisitor. Postremo Romam a Clemente XI. evocatus Consultoris S. Officii munere functus est, ac in Romano Sapientiæ Archigymnasio Theologiæ Lector institutus. Mortuo per id tempus Reverendissimo Burghesio, Vicarius Generalis Apostolicus a Pontifice invitus renunciatus, simul & ad Episcopatum promovendorum Examinator, Vicariatus anno exacto, ne*

 Gene-

Generalis eligeretur omni studio contendit. Supremam tandem universi Ordinis Præfecturam sexennio post omnium suffragiis delatam Benedicto XIII. Comitiis præsente, frustra reluctans gloriosius cœpit. Obiit Romæ die 2. Februarii MDCCXXXII.

VINCENTIUS DE COMITIBUS Bergomas, Ordinis Minorum Conventualium, Baldrati Cathedram occupavit, cui in Cœnobio SS. Apostolorum excitatum est monumentum, cum hac inscriptione: *Fr. Vincentio de Comitibus Bergomati spectatæ doctrinæ, prudentiæ, dexteritatis, ac morum elegantiæ viro, qui cum pluribus muneribus egregie absolutis, Commissarii præsertim, dein Ministri provincialis, ac diu pro S. Officio Inquisitoris Senis, Florentiæque, recurrentibus in Urbe Franciscanæ Religionis Comitiis anno* MDCCXXXI. *omnium votis, omniumque plausu Minister Generalis post Seraphicum Patriarcham octogesimus tertius renunciatur. Tum vero ab Clemente XII. P. O. M. publicus in Romano Archigymnasio Theologiæ Professor, S. R. Univ. Inquisitionis Consultor, ac ejusdem Minoritici Ordinis Præsul supremus instituitur, confirmatur. Postremo annis, laboribus, meritisque plenus, altero tamen sui regiminis sexennio nondum exacto cessit e vita Kal. Martiis* MDCCXL. *& in hac Constantiniana SS.* XII. *Apostolorum Basilica magnum diem expectat.*

COELESTINUS GALIANUS Foggianus, Abbas Congregationis S. Petri Cœlestini, anno MDCCXVII. Historiam Ecclesiasticam simul & Theologiam Dogmaticam in Romano Gymnasio pertractare cœpit. Is vir doctissimus, atque gravissimus, cum diu apud suos docuisset, functusque esset muneribus Procuratoris, Abbatisque Generalis, a Carolo VI. Imperatore, MDCCXXXI. nominatus est Archiepiscopus Tarentinus, & paulo post Major Capellanus Regni Neapolitani, unde abdicavit se Tarentino Episcopatu, donatus Titulo Archiepiscopi Thessanicen-

nicensis. Nunc vero temporis apud Serenissimum Regem utriusque Siciliæ Carolum Borbonium fungitur officio Majoris Capellani, magna cum sui nominis gloria. De eo diximus in nostro libro *de Capella Regis utriusque Siciliæ, & aliorum Principum*, edito anno Christi MDCCXLIX.

HIERONYMUS AUGUSTINUS ZAZZERI Aretinus, Ordinis Eremitarum S. Augustini, ab anno MDCCXXV. Sacram Scripturam in Gymnasio interpretari cœpit. Anno vero Christi MDCCXLVII. rude donatus est, obiitque anno MDCCXLIX.

JOANNES BOTTARI Florentinus, MDCCXXXI. donatus est Cathedra Ecclesiasticæ Historiæ, tum obtinuit muneris vacationem, adscitusque est inter Aulicos Pontificios quos Capellanos Secretos vocant, & inter Custodes Vaticanæ Bibliothecæ. Scripsit de Musæo Capitolino, de Roma subterranea, & alia plurima ad antiquitates spectantia.

VINCENTIUS MARIA FERRETTI Anconitanus, Ordinis Prædicatorum, e Theologo Casanatensi, Priore Romani Cœnobii, Provinciali Romanæ Provinciæ, & Inquisitore Perusino, Procurator generalis Ordinis, & publicus Theologiæ Professor, MDCCXXXVI. tum Vicarius generalis Ordinis Prædicatorum, mortuo Thoma Ripoll Magistro generali. Ejus vices in Gymnasio gerit Thomas Boninsegnius, Senensis, ejusdem Ordinis.

CAROLUS DOMINICUS DE MOIA Mediolanensis, Ordinis Minorum Conventualium, Regens Collegii Sancti Bonaventuræ, Censor Academiæ Theologicæ, ac publicus in Romano Gymnasio Professor Theologiæ ad mentem Scoti ab anno MDCCXXXVI.

JOANNES GENESIUS BARRIN Gratianopolitanus, Ordinis Eremitarum S. Augustini, obtinuit Cathedram Ecclesiasticæ Historiæ, MDCCXXXVII. tum ipsius muneris vacationem. Is Sacræ Facultatis Parisiensis Theologus,

atque

atque inter ejus selectos Deputatos pro dirimendis occurentibus negotiis, & præparandis decisionibus, ac statutis, Theologiam professus est in magno sui Ordinis Collegio Parisiensi Universitati aggregato. Et in Urbe bis Assistentis Galliæ, Ex-Generalis, Qualificatoris Sancti Officii honores assecutus est.

FRIDERICUS DE JUDICE Teatinus, Abbas Congregationis Sancti Petri Cœlestini, Galiano ad supremum sui Ordinis regimen evecto, anno Salutis MDCCXXX. ejus vices gessit in Romano Gymnasio, tum vero anno MDCCXXXVIII. præfectus est Cathedræ Dogmaticæ Theologiæ, quæ nuper conjuncta cum Ecclesiastica Historia fuerat, a qua olim fuerat distincta. Sed, concessa Joanni Genesio Barrino vacatione muneris, utramque Cathedram rursus simul conjunctam occupavit, usque ad annum Christi MDCCXLVIII. Nunc vero temporis pertractandis controversiis Dogmaticis dumtaxat incumbit. Diu etiam apud suos docuit, & novæ editioni Bullarii Romani magnam operam contulit.

AUGUSTINUS ANTONIUS GEORGI Bononiensis, Ordinis Eremitarum S. Augustini, e Schola sui Ordinis Bononiensi, ubi Regentis officium gessit, ad Romanam Scholam, Saeramque Scripturam in Almæ Urbis Gymnasio intepretandam electus est anno MDCCXLVI.

BARTHOLOMÆUS A VALLE e Savedra Cordubensis, Carmelita, pluribus annis Metaphysicam professus est in locum Polycarpi de Burgos, ejusdem Ordinis. Nunc vero temporis Moralem Theologiam expendit.

CALLIXTUS PALOMBELLA ex Oppido Isclæ in Pontificia Ditione, Ordinis Servorum B. M. Virginis, postquam apud suos munera obiisset Regentis in Cœnobio S. Marcelli, & Procuratoris Generalis, & inter Consultores Sacrorum Rituum adscitus esset, disjuncta Ca-

thedra

thedra Historiæ Ecclesiasticæ a Theologia Dogmatica anno MDCCXLVIII. delectus est Professor Ecclesiasticæ Historiæ. Sed anno sequenti renunciatus Episcopus Tarracinensis, huic Ecclesiæ nunc temporis meritissime præest.

JOSEPH CARAFA Neapolitanus, Clericus Regularis, Summi Pontificis BENEDICTI XIV. electione, Professor Ecclesiasticæ Historiæ ab anno Salutis MDCCXLIX.

CAPUT VIII.

ADVOCATI CONSISTORIALES.

Benedictus Cajetanus primus occurrit ex antiquis Advocatis Sacri Consistorii, quorum superest memoria, qui cum excelleret Jurisprudentiæ, ac rerum agendarum peritia, a Martino IV. MDCCLXXXI. cooptatus est inter Cardinales, tum Cœlestino V. se se abdicante, Summus Pontifex electus, MCCXCIV. nomine Bonifacii VIII. difficillimis temporibus Ecclesiam impavide administravit, usque ad MCCCIII. Dicitur a S. Antonino in Chron. Parte 3. Tit. 20. Cap. 8. *Vir utique prudens, & litteratus & magni animi, zelator magnus, & Conservator jurium Ecclesiæ*. Ejus vitam Joannes Baptista Rubeus conscripsit.

Rolandinus de Romantiis Bononiensis, donatus Laurea MCCLX. e numero fuit Advocatorum Sacri Consistorii, uti Cartharius asserit ex manuscripto opere Valerii Rinerii de viris claris Bononiensibus. Et Alidosius in libro de Jurisconsultis Bononiensibus testatur scripsisse illum de ordine agendi in causis criminalibus, de Pensionibus, Quæstionesque, obiisse vero MCCLXXXIV. Memoratur etiam a Panzirolo in libro de Claris Legum Interpretibus, his verbis: *Præter Rolandinum Passagerium alter fuit Rolandinus ex Romanicea familia, & ipse* Bononiensis, *eximiusque causarum Patronus, qui de Ordine Maleficiorum Tractatum composuit, Dino Bononiæ docente, & Gandino ibidem quæstionis judicia exercente claruit. A civibus Consul ad agendam Rempublicam creatus est &c.*

Comes Archidiaconus Mediolanensis, Angelus de

de Urbe, & Pepo de Senis Advocati Consistoriales anno MCCLXXVII. Pontifice Joanne XXI. consulti, an juxta decreta Conciliorum Lateranensis, & Lugdunensis, quibus novi Regularium Ordines institui prohibebantur; Ordo Servorum Beatæ Mariæ Virginis esset abrogandus suffragium tulere, eum Ordinem decretis illis minime complecti, nec prohiberi, quemadmodum fuse narrat Archangelus Gianus in Annalibus Servorum Cap. *6.* Centur. I. Lib. 4.

Andreas de Gandolfis, & Porrina de Casulis anno MCCLXXXVI. Honorio IV. Pontifice, Advocati Consistoriales, qui & *Advocati Romanæ Curiæ* dicebantur, suffragium pariter tulere, Constitutionem Gregorii X. in Concilio Lugdunensi editam Ordini Servorum minime obstare; eorumque Consilium legitur apud eumdem Gianum Lib. 5. Cap. 4.

Oldradus de Ponte Laudensis, Advocatus Consistorialis, sæculo decimo quarto, de quo diximus, cum de Professoribus Legum.

Bonifacium de Vitalinis inter Advocatos Consistoriales recenset Cartharius, quia ipse in Clem. *Dudum*, De Judic. num.9. ait se sub Clemente VI. egisse Advocatum Fisci. At munus hoc jampridem nonnisi Advocatis Consistorialibus demandari consuevisse constat ex Fulgosio in *L. Binos*, C. de Advoc. diversi. judic. ajente morem esse Curiæ Romanæ, ut antiquior Advocatus Consistorialis sit Advocatus Fisci. Porro Bonifacius fuit etiam Protonotarius Apostolicus, & Auditor Romanæ Rotæ, scripsitque *Commentaria in Clementinas Constitutiones*.

Albericus de Rosate Bergomas, Advocatus Consistorialis medio sæculo decimo quarto, vir magnæ auctoritatis, *magnusque Practicus* nuncupatus, qui patriæ Statuta ordinavit, & quem Luchinus Vicecomes Mediolanensium Princeps misit Oratorem ad Benedictum

Papam XII. obiit in patria MCCCLIV. ac reliquit *Commenmentaria ſuper Digeſtis, & Codice: De Statutis volumen: Dictionarium in Jure Civili*. De eo Ficardus & Pancirolus.

Lapus de Castiglione Oppido Diœceſis Aretinæ, quem alii Florentinnm aſſerunt, celeberrimus Juriſconſultus, & Advocatus Conſiſtorialis medio fere ſæculo decimo quarto floruit, vertitque e Græco plurimas illuſtrium virorum vitas a Plutarcho ſcriptas, tum edidit *Commentaria in Sextum Librum Decretalium: Allegationes: Additiones ad Tractatum de Beneficiorum permutatione Federici Petruccii de Senis: Tractatum De Hoſpitalibus: Tractatum de Canonica portione, & de quarta: Tractatum de Imperatoribus*. Diverſus ab altero Lapo Florentino, Abbate S. Miniatis, viro etiam clariſſimo. Verum Ponciantius de Scrip. Floren. hunc Lapum Abbatem inter Advocatos Conſiſtoriales recenſet. E contra Pancirolus Lapum Abbatem ab Advocato diſtinguit.

Simon Columbi, & Petrus de Sanctacruce Advocati Conſiſtoriales memorantur ab Ægidio Bellamera Conſ. 9. num. 17. & 23. Tum etiam Joannes de Armone ab eodem Bellamera Conſil. 23. num. 2. dicitur Advocatus Conſiſtorialis; itemque Bonifacius de Amantis; Conſil. 26. n. 12.

Petrum de Garsis, ſive Ubaldinum egiſſe Advocatum Sacri Conſiſtorii, vergente ad finem ſæculo decimo quarto Alidoſius de Juriſconſultis Bonon. in Appendice teſtatur.

Jacobus de Sena, & Joannes de Janua apud Gregorium XI. Pontificem fungebantur Advocati officio anno MCCCLXXVII. uti colligitur ex Ægidio Bellamera Deciſ. 411. & Deciſ. 688. ſimulque cum Cardinalibus, & Auditoribus ſententiam dixere.

Jacobum de Cuticis Mediolanenſem, ſæculo decimo

cimo quarto inter Advocatos fuisse Consistoriales, colligitur ex ejus Responso edito inter Consilia Oldradi Consil. 272. ubi ait se voluisse verba facere, & allegare in Consistorio.

Bartholomæus Forteguerra Lucensis, ab Urbano VI. mccclxxxxvi. cum Lucæ moraretur adscitus est inter Advocatos Consistoriales, uti ex Chronica inedita Petri Tuccii Lucensis eruit vir diligentissimus Cartharius.

Bonifacium de Boziis, & Nicolaum de Calvis Advocatos Consistoriales Urbanus VI. mccclxxxvii. jussit examen instituere de rebus a Senatore, ejusque Officialibus gestis, quod examen vocant *Sindicatum*, uti ex Regesto Vaticano rescivit laudatus Scriptor Carolus Cartharius.

Petrus de Ubaldis Perusinus, Advocatus Consistorialis, & insignis Canonum Professor, ut Cæsar Chrispoltus in Hist. Perus. & ut diximus, cum de Professoribus Legum egimus.

Bartholomæo de Novaria Advocato Consistoriali, & Nuncio Apostolico in Anglia Bonifacius IX. mcccxci. concessit ex Beneficiorum Angliæ proventibus certam portionem, uti ex Regesto Vaticano testatur laudatus Cartharius.

Anselmus Bosius seu de Rociis Mediolanensis, & Dominicus de Viterbio Advocati Consistoriales, simul cum Bartholomæo de Novaria, aliisque, testes fuere, mcccxciv. cum Bonifacius IX. Civitatem Bertinorii oppignoravit Carolo de Malatestis. Item Anselmo Bosio Advocato Consistoriali Bonifacius IX. ædes quasdam concessit in regione S. Eustachii sub annuo censu unius floreni aurei de Camera.

Julianus Bini de Julianis Perusinus, mcccxcv. Advocatus Consistorialis a Bonifacio IX. ad sex menses præficitur Oppido Corneti.

Symeonem de Perusio Advocatum Consistorialem Bonifacius IX. mcccxcviii. constituit in Urbe Judicem appellationum. Hunc etiam Innocentius VII. simul cum Antonio de Vinea Milite Capuano ablegavit Nuncium ad Archiepiscopum Pisanum, ad Senenses, & ad populos Thusciæ, & Lombardiæ pro Ecclesiæ pace concilianda. Ab Alexandro V. constitutus est Advocatus Fisci. Anno mcdxi. Pontifice Joanne XXIII. in Consistorio retulit, quæ crimina Ladislao Neapolitano Regi opponebantur. Anno vero mcdxv. interfuit Concilio Constantiensi.

Joannes de Monte Politiano mcdiii. erat Advocatus Consistorialis, Vicariusque Summi Pontificis Urbeveteri; quem eumdem Provinciarum Campaniæ, & Maritimæ Vicerectorem Joannes XXIII. mcdxiv. Constantiam misit causa celebrandi Concilii. Ex Vatic. Reg. Carharius.

Augustinus de Lante Pisanus Advocatus Consistorialis a Joanne XXIII. ablegatus est in Angliam, ut opem Pontifici imploraret contra Ladislaum Regem. Is idem sub Gregorio XII. Pontifice, anno Salutis mcdxi. rursumque sub Martino Papa Quinto egit Advocatum Fisci

Franciscus de Ubaldis Perusinus, Baldi filius, qui in patria, & Ticini Jus docuit, inter Advocatos Consistoriales sub Gregorio XII. ex Vatic. Reg. numeratur a Carthario.

Sanctus de Vivianis Canonicus Ferentinus, Scriptor Litterarum Apostolicarum, Pœnitentiariæ, & Abbreviatoriæ in hoc Collegium mcdviii. a Gregorio XII. est cooptatus. Interfuit Concilio Florentino sub Pontifice Eugenio IV.

Cola Magni Anagninus, Advocatus Consistorialis a Martino V. Pontifice mdxxii. constitutus est Urbis Vicesenator. De eo Cartharius,

Joan-

Joannes de Æmiliis Brixianus, fungebatur hoc officio sub Martino V. scripsitque *Juris Repertorium*. Laudatur ab Elia Cauriolo in Hist. Brix. Lib. 7. & a Mariano Socino in Tract. de Citat. art. 5. Sed ab aliis dicitur Nicolaus.

Nicolaus Benuccius Senensis e Præposito Cathedralis Senensis Advocatus Consistorialis a Martino V. electus, teste laudato Ugurgerio in libro de Pompis Senensibus.

Antonius Venectinus Romanus, Miles, Comes, & Advocatus Consistorialis, ex inscriptione sepulcrali, quæ Romæ in Ecclesia S. Franciscæ nuncupata legitur. Hunc Martinus V. præfecit Bononiæ, quem *Potestatem* nuncupant.

Gratiolus Accarisius Bononiensis a Joanne XXII. mcdxiv. inter Advocatos Consistoriales adscitus, docuit in patria, obiitque medio fere sæculo decimo quinto, uti Alidosius testatur in libro de Jurisconsultis Bononiensibus.

Ardicinus de Porta Novariensis Advocatus Consistorialis, tum Clericus Cameræ Apostolicæ, & a Martino V. anno mcdxxvi. Cardinalis creatus, obiit anno mcdxxxiv.

Gulielimus de Masculis Ariminensis Advocatus Consistorialis, nomine Caroli Malatesti Ariminensium Principis præstitit fidelitatis sacramentum Martino V. Pontifici, uti narrat Clementinus in Hist. Arim. Lib. 8. Part. 2. Eumdem Sigismundus Imperator constituit Comitem Palatinum ex eodem Clementino Lib. 9. ad annum 1433.

Joannes Tomasius Senensis, eximius Jurisconsultus, docuit Patavii, & Senis circa mcdxviii. tum inter Advocatos Consistoriales adscitus, ex Ugurgerio de Pomp. Senensibus.

Ricardus Cardensis Archidiaconus Roffensis Advoca-

voca-

vocatus Consistorialis Palatii Apostolici, absolvitur a Censuris MCDXXIV. quod pro suo Archidiaconatu denarium S. Petri minime solverit. Ex Reg. Vatic. Cartharius.

Ivo Coppolus Perusinus, publicus in Urbe Professor, & Advocatus Consist. de quo diximus cum de Profess. Legum egimus.

Ludovicus Pontanus dictus Romanus, insignis Jurisconsultus, publicus Professor, & Advocatus Consistorialis, de quo etiam diximus, cum egimus de Professoribus Legum.

Joannes de Baroncellis Romanus, hujus Collegii Decanus, interfuit Concilio Florentino, & an. MCDLXIII. egit Advocatum Fisci, & Cameræ Apostolicæ, tum Auditorem Rotæ Romanæ.

Justinus de Planca Romanus Advocatus Consistorialis memoratur in Constitutione Eugenii IV. anno Salutis MCDXXXII. qua Professoribus Gymnasii Romani concessit stipendia ex vectigali vini. Is interfuit Concilio Florentino, atque Patribus significavit, quæ a Basiliensi Concilio contra Pontificem gesta fuerant, uti liquet ex Historia Concilii Florentini ab Horatio Justiniano conscripta.

Genesius de la Porta Advocatus Consistorialis, una cum Justino de Planca, Joanne de Baroncellis, Antonio de Rosellis, Angelo de Boncianis, Bruno de Bononia, Advocatis etiam Consistorialibus interfuit Concilio Florentino.

Ludovicus de Grassis Bononiensis, Canonicus Cathedralis Bononiensis, & Vicarius Thomæ Sarzana Episcopi Bononiensis, tum Romæ Advocatus Consistorialis, Clericus Cameræ Apostolicæ, ejusdemque Auditor, denique MCDXLIX. Episcopus Ariminensis. Memoratur ab Alidosio in libro de Jurisconsultis Bononiensibus.

An-

Angelus Perillius Perusinus, teste Pancirolo de Clar. Leg. Interpr. cum aliquamdiu in patria professus esset, Romæ electus est Advocatus Consistorialis, mox Patavium conductus, docuit ibi simul cum Paulo Castrensi, ibique mcdxxxi. Opusculum *De Suitate*, & alterum *De Societate*, & aliquot *Commentaria in Jus Civile* scripsit, demum reversus in patriam, dum ibi publici Professoris munere fungitur, obiit mcdxlvi. Addit Pancirolus, dici neminem eo subtilius docuisse, aut acrius Patavii disputasse. Laudatur a Cæsare Crispolto in Hist. Perus. & Angelo Portinario Lib. 7. Cap. de felicitate Patav.

Antonius Rosellus Aretinus, Roselli de Rosellis celebris Jurisconsulti filius, & Joannis Baptistæ Roselli eximii Professoris Patavini pater, Advocatus Consistorialis, Advocatus pauperum, Comes, & Miles, docuit Jus Canonicum in Patavino Gymnasio, interfuit Concilio Florentino, & conditionibus pacis inter Apostolicam Sedem & Dominos de Malatestis mcdxxxvi. sancitæ, ab Eugenio bis Legatus missus ad Sigismundum Imperatorem, ad Albertum Cæsarem, & ad Carolum VII. Regem Galliæ pro arduis Ecclesiæ negotiis, dejectus spe assequendi summos Ecclesiæ gradus, quod bigamus esset, Urbe discessit, Pataviumque se contulit, ubi per annos viginti octo docuit Jura summa cum laude stipendio aureorum quingentorum. Obiit mcdlxvi. Scripsit *Monarchiam*, librum nempe de Pontificis, & Imperatoris potestate: *De Conciliis*: *De Indulgentiis*: *De Usuris*: *De Successionibus ab intestato*: *Commentaria in Jus Pontificium*.

Angelum de Boncianis Florentinum Advocatum Consistorialem, Militem, Scriptorem Apostolicum, & Pontificis familiarem, Eugenius IV. mcdxxxviii. constituit ad annum Senatorem Urbis, ut ex Regesto Vatic. Cartharius. Is egerat Fisci, & Cameræ Procuratorem.

Ni-

Nicolaus de Lapis Bononiensis e Canonico Archipresbytero, & Vicario Ecclesiæ Bononiensis Advocatus Consistorialis obiit anno MCDLI. uti ex Alidosio in citato libro constat.

Antonius de Cafarellis Romanus, Advocatus Consistorialis interfuit Concilio Florentino, & clari nominis in Urbe fuit, sub Eugenio Quarto Summo Pontifice.

Andreas de Sanctacruce Romanus, Sacri Consistorii Advocatus interfuit Concilio Florentino, scripsitque disputationes inter Græcos, atque Latinos habitas, ut refert Justinianus in Hist. Conc. Flor. Anno MCDXXXIII. e numero erat Reformatorum Studii, sub Eugenio IV. Sub Pio II. erat Advocatus Fisci. Denique sub Paulo II. Pontifice Statuta Urbis ordinavit. Obiit anno Salutis MCDLXXI.

Joannes de Tibure MCDXLVI. inter Advocatos Sacri Consistorii numerabatur, ut ex antiquo documento eruit Cartharius.

Orlandus de Bernardis Advocatus Consistorialis subscriptus legitur cum Joanne de Anania, aliisque Doctoribus cuidam Consilio edito in volum. 1. Consil. crimin. divers.

Georgius Tomasius Senensis, postquam in patria publice Jura docuisset. Romæ inter Advocatos Consistoriales adscitus est MCDL. teste Ugurgerio de Pompis Senensibus.

Laurentius de Liliis Senensis, Advocatus Sacri Consistorii sub Pio II. uti ex Reg. Vatic. compertum fuit Carthario.

Ludovicus Petruccianus Interamnensis e publico Professore Legum in Senensi Gymnasio Advocatus Consistorialis, teste Francisco Angelono in Hist. Interam. MCDLX.

Paulus de Venetinis Romanus in Constitutionibus

bus Advocatorum Consistorialium legitur hoc officio functus.

Nicolaus de Ubaldis Perusinus, clarissimus Jurisconsultus, publicus in patrio Gymnasio Professor, Adcatus Consistorialis, & deinde a Paulo II. Romanæ Rotæ Auditor constitutus, a Sixto IV. Orator missus ad Ludovicum Galliarum Regem, antequam summos Ecclesiæ honores assequeretur, obiit, relictis duobus libris: *De successionibus ab intestato*. De quo Alexius de Perus. Et Pancirolus.

Joachinus de Narnia Advocatus Consistorialis sub Paulo II. ordinavit Urbis Statuta, & anno MCDLXVIII. Advocatus Fisci, obiit anno MCDLXXV. tumulatus in Aracelitana Ecclesia.

Lælius de Valle Romanus Advocatus Consistorialis, & Advocatus pauperum sub Paulo II. cujus meminit Platina in hujus Pontificis vita, dicitur edidisse in nonnullas Leges *Commentaria*.

Paulus de Tuscanella Advocatus Consistorialis quem Paulus II. in Galliam Nuncium suum misit, sedit deinde inter Auditores Romanæ Rotæ.

Joannes Baptista de Brendis Romanus Advocatus Consistorialis sub Paulo II. sæpe cum laude memoratur a Corneo in suis Consiliis.

Vivianus de Vivianis Advocatus Consistorialis memoratur a Ludovico Gomesio in Reg.Cancell. de annali possessore.

Paulus Pontanus Romanus celebris Advocatus Consistorialis dicitur a Blondo Flavio in Italia illustrata, ubi agit de Ducatu Spoletano.

Seraphinus de Sutrio occurrit in Constitutionibus Advocatorum Consistorialium, teste Carolo Carthario in Syllabo.

Augustinus Bonfranciscus Ariminensis, Advocatus Consistorialis, auxit Tractatum de maleficiis ab

Angelo Gambilione Aretino compositum, uti in hujus vita testatur Diplobatacius.

JOANNES BERTACCHINUS Firmanus, præstantissimus Jurisconsultus, discipulus Friderici Capilistii, & Antonii Roselli, pluribus in Civitatibus jus reddidit, medio sæculo decimo quinto, Advocatus Consistorialis, scripsit *Repertorium legale* in quinque partes distributum: *De gabellis, tributis, & vectigalibus*. Laudatur a Pancirolo, aliisque.

SIGISMUNDUS DE UBALDIS Perusinus, Baldi junioris filius, fraterque Nicolai Advocati Consistorialis, & ipse etiam hoc officio functus dicitur a Pancirolo.

MARIANUS SOCINUS Senensis, natus anno MCDI. Græcis, Latinisque litteris, Poesi, Musicis, Mathematicis, Jurisprudentia doctissimus, diu Jura docuit Patavii, & in Patria, a suis Civibus Orator ad Pium II. Pontificem missus, ab eo inter Advocatos Consistoriales cooptatus est, cujus familiaritate usus fuerat, & a quo in quadam sua epistola ita describitur. *Vir est eloquens, Juris utriusque consultus. Historias omnes novit. Poetice peritus est, carmen facit & latinum, & tuscum. Philosophiæ tam scius quam Plato. Geometer quasi Boethius. In numeris Macrobio similis. Nullum instrumentum ignorat musicum. Agriculturam quasi Virgilius novit. Nihil civile ignotum viro. Quasi alter Apelles sic pingit. Nihil emendatius est, nihil lucidius, quam sua manu scripti Codices. Sculpsit ut Praxiteles. Nec Medicinæ ignarus est. Adde virtutes morales, quæ alios regunt, ducuntque. Hic perliberalis est, plena illi semper domus est honestis hospitibus. Nulli adversus est. Populos tuetur, ægros solatur, pauperibus subvenit, viduas juvat, nulli indigenti deest.* Obiit anno MCDLXVII. Scripsit *Repetitiones in Decretales: De citationibus: De juramento calumniæ: De foro competenti:*

ti: *De libelli oblatione*: *De litis contestatione*: *Ut lite non contestata*: *De mutuis petitionibus*: *De oblationibus*: *De testibus*: *De visitatione*; *De fortibus*: *Consilia*. De eo fuse Ugurgerius, Pancirolus, aliique.

Seraphinus Urbinatensis, Advocatus Consistorialis memoratur a Blondo Flavio in Italia illustrata, ubi agit de Marchia Anconitana.

Petrus Laurentius de Lutis Senensis, coævus Mariani Socini, postquam in patria publice professus est, Romæ fuit Sacri Consistorii Advocatus, teste Ugurgerio.

Zenobius de Guasconibus Florentinus, inter Consilia Mar. Socini Conf. 152. legitur Sacri Consistorii Advocatus.

Garsias de Hispania pariter inter Consilia Mariani Socini Conf. 110. legitur Advocatus Consistorialis.

Joannes Gozadinus celeberrimus Advocatus Consistorialis sub Nicolao Pontifice V. anno mcdl. nominatur a Ludovico Gomesio in Compendio utriusque Signaturæ.

Valesius Advocatus Consistorialis occurrit inter Consilia Mariani Socini Conf. 88. & 89.

Antonius de Gratianis Advocatus Consistorialis indicatur a Ludovico Gomesio in Reg. Cancel. de triennali possessore.

Bartholomæus Cepolla Veronensis, celebris Jurisconsultus, Palatina, & Equestri dignitate donatus, diu docuit Patavii magna cum gloria medio sæculo decimo quinto, & a Venetis Orator missus una cum Paulo Mauroceno ad Imperatorem in Conventu Ratisponensi contra Turcas inito, inter Advocatos Consistoriales cooptatus, obiit circa annum mcdlxxvii. relictis hisce ingenii sui monumentis: *De cognitione librorum Juris Canonici*: *De Imperatore militum deligendo*: *De servi-*

tutibus urbanorum prædiorum : De servitutibus rusticorum prædiorum : De usucapione : De contractibus emptionum & locationum cum pacto de retrovendendo simulatis : De interpretatione legis extensiva : De verborum significatione : Consilia civilia : Consilia criminalia : Repetitiones. De eo Paneirolus, Mantua, Pappadopoli.

Angelus de Castro Eques, Comes, Advocatus Consistorialis, & publicus in Patavino Gymnasio Professor per annos quadraginta, Pauli de Castro filius, floruit circa annum MCDLXXX. ac scripsisse dicitur doctissima Consilia. De quo Mantua in lib. de vir. illustr. Portinarius de felic. Patav. Lib. 7. Cap. 5. & Pancirolus in Paulo Castrensi.

Joannes Aloysius Tuscanus Mediolanensis, Advocatus Consistorialis sub Sixto IV. deinde Apostolicæ Cameræ Auditor sæpe memoratur a Gomesio in Reg. Cancell. tum etiam a Morigia in libro de Mediolanensi Nobilitate. Cujus tanta fuit gloria, ut ænea quædam numismata excusa fuerint, in cujus priori facie Tuscani effigies laureato capite cernitur, cum hac inscriptione *Joannes Aloysius Tuscanus Advocatus*; in altera Palladis simulacrum cum his verbis: *Quid non Pallas*.

Bartholomæus Socinus Senensis, Mariani filius, magni nominis Jurisconsultus Senis, Pisis, Patavii, Bononiæ publice docuit, variisque in legationibus a Senensibus adhibitus, ad Alexandrum VI. Pontificem Orator missus, territus Pontificia dignitate obmutuit, & a Pontifice in Advocatorum Consistorialium ordinem adlectus, obiit in patria anno MDVII. publico Senensium ære tumulatus. Scripsit *Commentaria in Digestum vetus, Infortiatum, Digestum novum, & Codicem; Regulas Juris, & earum fallentias: Consilia: Additiones ad Repetitiones, & Tractatus Mariani Socini*. Fuse de eo Ugurgerius, & Pancirolus.

Ni-

Nicolaus Bufalinus de Caſtello, publicus in Urbe Profeſſor, & Advocatus Conſiſtorialis, uti diximus cum de Profeſſoribus Legum.

Andreas Bencius Senenſis cum in pluribus Italiæ Gymnaſiis utrumque Jus per annos triginta quatuor publice docuiſſet, Romæ vixit Advocatus Conſiſtorialis, Patronuſque Fiſci ſub Pio II. Pont. Obiit anno mcdlxxii. ſepultus in Eccleſia Sancti Euſtachii. De eo Ugurgerius.

Monaldus de Paradisis Interamnenſis, Advocatus Conſiſtorialis circa annum mcdlxxv. uti teſtatur Franciſcus Angelonus in Hiſt. Interamnenſi.

Coronatus de Planca Advocatus Conſiſtorialis ſub Alexandro VI. in publicis Conſiſtoriis, die xxi. Decembris mcdxciv. cum Fredericus de Aragonia nomine patris ſui Ferdinandi Neapolitani Regis obedientiam Pontifici exhibuit; & die xxv. Februarii anno mcdxciii. cum Marchiones Montiferrati idem obſequium Pontifici præſtitere, verba fecit, uti conſtat ex Joannis Burchardi Diariis. Laudatur ab Alphonſo Soto in Reg. Innocentii VIII.

Baldus de Bartolinis Peruſinus, ob inſignem Juris peritiam, *Baldus novellus* appellatus, diu docuit in patria, & Piſis, inter Advocatos Conſiſtoriales cooptatus, obiit in patria, anno mcdxxviii. editis *Commentariis* in Leges nonnullas, & Tractatum *De dotibus, & dotatis mulieribus, earumque juribus, & privilegiis*. De eo Jacobillus, Chriſpoltus, Pancirolus.

Octavianus de Martinis Sueſſanus, Advocatus Conſiſtorialis ſæpe nominatur in Diariis Burchardi, qui in publicis Conſiſtoriis ſub Alexandro VI. verba fecit, pro Oratoribus Regum Galliæ, Hiſpaniæ, Angliæ, & Navarræ, cumque Cardinales donandi fuere inſignibus ſuæ dignitatis. Obiit a ſuis domeſticis occiſus anno md. Laudatur a Gomeſio in Reg. Cancell.

An-

Angelus de Ubaldis Perusinus natus ex Alexandro filio Angeli Ubaldi senioris, diu Perusiæ, Ferrariæ, & Patavii publice docuit, tum a Sixto IV. Romam vocatus, auctusque est dignitate Advocati Consistorialis, & a Friderico Imperatore Comitis, Militisque, obiit anno MCDXCII. Scripsit *Commentaria in Leges*: *Consilia*. De eo Crispoltus, & Alexius in Hist. Perus.

Franciscus Patavinus Advocatus Consistorialis sub Innocentio VIII. anno MCDLXXXIV. in publicis Consistoriis disseruit de Leopoldo Austriaco in Sanctorum Album referendo. Ejus Oratio extat apud Surium Tom. V. die XV. Novembris. Memoratur a Vossio de Historicis Latinis.

Hector de Flisco Januensis, Balionus de Balionibus Perusinus, Ricchus de Ricchis Senensis, Ludovicus de Albertonibus Romanus, Advocati Consistoriales anno MCDLXXXV. nominantur in Constitutione Innocentii VIII. a Carthario relata, qua confirmavit Sixti IV. Constitutionem de duodenario numero Advocatorum.

Dominicus de Jacobatiis Romanus, anno MCDLXXXV. ab Innocentio VIII. fit Advocatus Consistorialis, tum post annos quinque Auditor Romanæ Rotæ, deinde Canonicus S. Petri, Episcopus Nucerinus, tandem a Leone X. anno MDXVIII. Cardinalis, & a Clemente VII. Episcopus Grossetanus. Obiit anno MDXXVIII. Scripsit *De donatione Constantini Imperatoris*: *De utroque gladio in Ecclesia*: *De Concilio*, anno MDXIII. præerat Gymnasio, simulque erat Pontificis in Urbe, quoad Spiritualia, Vicarius, uti constat ex adducta Constitutione Leonis X. Quæ duo deinde munera Andreas ejus frater gessit.

Paulus de Planca Romanus, erat hujus Collegii Decanus sub Innocentio VIII. anno MCDLXXXV. uti patet ex hujus Pontificis Constitutione apud Cartharium, qua con-

confirmavit Sixti IV. Constitutionem, ut duodecim essent numero Advocati Consistoriales, ut Advocatorum filii, & Romani Cives reliquis adscribendis in hunc Cœtum præferrentur; declaravitque Advocatorum filios excludi minime debere a Collegio, eo prætextu, quod duodenarius numerus absolutus esset, sed admitti debere ultra numerum, qui deinde defunctis parentibus succedant. Fuit & Canonicus Vaticanæ Basilicæ, sæpe disseruit in publicis Consistoriis, ac sæpe etiam objectiones ex Jure depromptas proposuit Auditoribus Rotæ, in publicis disputationibus, cum suum munus auspicarentur, uti ex Diariis Burchardi. Interfuit Concilio Lateranensi sub Julio II. egitque Advocatum Populi Romani.

Guilelmo Ritio Avenionensi Advocato Consistoriali Innocentius VIII. anno MCDLXXXVI. dedit in mandatis, ut inquireret de quibusdam oppidis occupatis a Rege Francorum. Ex Regesto Vaticano Cartharius.

Joannes Campegius Bononiensis Advocatus Consistorialis, Jurisconsultus magni nominis, & auctoritatis, & publicus Legum Professor circa an. MCDLXXXIX. in Gymnasio Patavino, tum etiam Bononiæ, & Ticini, scripsit *De dote*, *De Statutis*, *De Testibus*, *& Consilia* obiitque in patria anno MDXI. Dicitur a Mantua in libro de viris illustribus *Jurisperitorum eloquentissimus*, *& eloquentium Jurisperitissimus*. De eo Alidosius in libro de Jurisconf. Bonon. & fuse Pancirolus de claris Legum Interpretibus.

Joannes Baptista Caccialupus de Sancto Severino in Piceno, Clarissimus Jurisconsultus, docuit Jus Civile in Senensi Gymnasio, ubi etiam jus dixit, circa annum MCDLXIV. tum Romæ floruit Advocatus Consistorialis sub Alexandro VI. scripsit *Repetitiones* quamplurimas in Digestum, & Codicem, & Tractatus *De Advocatis*: *De debitore suspecto*, *& fugitivo*: *De pactis*, *& con-*

& constituto: De transactionibus: De feudis: De ludo: De pensionibus: De unionibus Ecclesiarum, & Beneficiorum: De modo studendi in utroque jure: Defensorium juris: Disputationes. De eo memoratus Pancirolus.

Angelus Cæsius Romanus, Petri Senatoris Urbis filius, & Pauli, & Friderici Cardinalium pater, Advocatus Consistorialis sub Alexandro VI. pluries nominatur in Diariis Burchardi, qui in publicis Consistoriis, cum Oratores Regum Summo Pontifici obedientiam præstitere, verba fecit. Interfuit Concilio Lateranensi sub Julio II. Obiit anno MDXXVIII. tumulatus in Ecclesia S. M. de Pace.

Fabianus de Monte ex oppido S. Sabini in agro Aretino, Antonii Cardinalis pater, & Julii III. avus, doctus Jurisconsultus, & Advocatus Consistorialis sub Alexandro VI. Scripsit *De emptione, & venditione, ac de omnibus contractibus in genere: De pactis inter emptorem, & venditorem: De periculo & commodo rei venditæ.*

Justinus Carosius Veliternus, Advocatus Consistorialis, & Advocatus Fisci sub Alexandro VI. Leone X. Julio II. pluries in publicis Consistoriis, cum agebatur de obedientia Summo Pontifici præstanda ab Oratoribus Principum, vel de Cardinalibus constituendis, disseruit.

Laurentius de Cafarellis erat Advocatus Consistorialis sub Alexandro VI. uti ex quodam hujus Pontificis Diplomate observavit Catharius.

Burgundius Leolus Pisanus Advocatus Consistorialis sub Alexandro VI. sæpe disseruit in publicis Consistoriis, & Cardinali Estensi Romam venienti obviam ivit, cum aliis Aulæ Romanæ Prælatis, & Urbis Magistratibus, uti legitur in Diariis Burchardi. Obiit anno MDI. jacetque in Ecclesia S. Augustini.

An-

Anselmus Bitontus Advocatus Consistorialis sub Alexandro VI. in publico Consistorio, cum novi Cardinales promovebantur, verba fecit, uti ex Diariis Burchardi.

Alphonsus Recenatus Neapolitanus, Hieronymi Cardinalis, & Niciensis Episcopi pater, Advocatus Consistorialis sub Alexandro Papa VI. uti ex Diariis Burchardi colligitur.

Antonius de Leonibus Advocatus Consistorialis anno MCDXCVI. simul cum Bernardino Card. Caravagial Apostolico Legato, aliisque Aulæ Romanæ Præsulibus obviam ivit Maximiliano Cæsari ad Urbem venienti, ut Imperiale Diadema acciperet, ex Diariis Burchardi.

Ludovicus Bologninus Bononiensis, *ingenii elegantia omnes sui temporis Interpretes visus est superasse, qui quantum illa sæcula patiebantur, a barbarie discedens bonas litteras coluit*, ut ait Pancirolus. Publice docuit Bononiæ, & Ferrariæ. Sub Innocentio Papa VIII. donatus Equestri honore jus reddidit. A Carolo VIII. Francorum Rege adscitus est in suum Consilium, uti etiam a Ludovico Sfortia Mediolanensium Duce. Florentiæ juri dicendo præfuit, & Prætorem egit. Ab Alexandro VI. Senator Romanus, & Advocatus Consistorialis electus, tum a Julio II. declaratus Patriæ Senator, missusque Orator ad Ludovicum XII. Gallorum Regem, peracta Legatione, in patriam reversus obiit anno MDVIII. Scripsit *Repetitiones plures*: *Interpretationes legum*: *Consilia*. *Tractatum de Indulgentiis*: *Tabulam in Decretales concordantem Decretales cum Decreto*: *Epitomen Decretorum*: *Collectionem florum in Jus Canonicum*: *Singularia*: *Additiones ad Consilia Joannis de Anania*: *Additiones ad Tractatum Nicolai de Ubaldis de successionibus ab intestato Clericorum Regularium, & secularium*: *Additiones ad opusculum Signoroli de Homodeis, utrum præferendus sit*

Doctor, *an Miles*: *Additiones ad Tractatum Matthæi Mathesilani de successionibus ab intestato*: *Additiones ad Tractatum Guidonis de Sazaria de tormentis*, *sive de indiciis*, *&* *tortura*: *Additiones & Correctiones ad Tractatum Cataldini de Boncompagnis de translatione Sacri Concilii Basileæ ad inclitam Civitatem Ferrariæ*. De eo Alidosius, & Pancirolus.

Cataldinus de Boncompagnis de Visso, Advocatus Consistorialis scripsit *Consilia* quædam inter Cons. Crimin. divers. & opusculum *De translatione Sacri Concilii Basileæ ad inclitam Civitatem Ferrariæ*, *ac de viribus*, *& importantia literarum ejusdem*, *& de potestate Papæ*: *Tractatum de Syndicatu*.

Franciscus Maria Plotus de Novaria Advocatus Consistorialis, cujus *Consilia* nonnulla leguntur impressa inter Cons. Crim. divers.

Franciscus Gerona & Joannes Bartholomæus de Dossis anno MD. fuere in Collegium Advocatorum adsciti. Is postremus sæpe memoratur in Diariis Burchardi, & in publico Consistorio anno MDVII. cum Oratores Regis Aragoniæ cunctarentur, ex tempore disseruit.

Vincentius de Monte e Monte S. Sabini, filius Fabiani, ejusque in munere Advocati Consistorialis Coadjutor, & successor, parens Julii III. egregiusque Jurisconsultus.

Cenninus Cenninis Senensis a Pio Papa III. anno MDIII. inter Advocatos Consistoriales adscriptus, in pluribus Reipublicæ negotiis adhibitus a Senensibus, & Orator missus ad plures Principes, teste Ugurgerio de Pompis Senensibus. Nonnulla ejus Consilia edita sunt inter Consilia Mariani Sociani.

Jacobus Simonetta Mediolanensis anno MDV. a Julio II. fit Advocatus Consistorialis, tum Auditor Romanæ Rotæ, denique Cardinalis, & Episcopus Perusinus a Paulo III. renunciatus; de Ecclesia optime meritus,

obiit

obiit anno MDXXXIX. Edidit Tractatum *Reservationum Beneficiorum*. De eo Ciacconius, & Ughellus.

BALIONUS MONTEVIBIANUS Perusinus, publicus Legum Professor in patria, & in Urbe, magnæque in patria auctoritatis, septies Orator missus ad Summos Pontifices, inter Advocatos Consistoriales adscriptus, obiit anno MDXI. De eo Crispoltus, Alexius, & Oldoinus de Perusinis.

JOANNES BAPTISTA PAULINUS nominatur Advocatus Consistorialis in Constitutione Leonis X. Papæ anno MDXIII. favore Populi Romani edita, & a Fenzonio relata, scripsit *Repetitiones* in Cap. *Cum ex eo* De Pœnit. & Remiss.

JULIUS DE ALBERTISCHIS Romanus, Advocatus Consistorialis memoratur in Constitutione citata Leonis Papæ X.

JOANNES BAPTISTA RICCI dictus CASULANUS ab ejus patria in Senensi ditione, a Clemente VII. in Collegium Advocatorum Consistorialium adscitus obiit ex lue, sepultus deinde Senis anno MDXXIX. teste Ugurgerio.

HORMANUTIUS DE DETIS Florentinus, Advocatus Consistorialis legitur inter Consilia Socini junioris, Cons. 128. edidit *Repetitiones in Leges nonnullas*.

VINCENTIUS DE HERCULANIS Perusinus, dictus *Frisius* ob vulnus in facie inflictum, in eodem Consilio Socini junioris legitur Advocatus Consistorialis, diu docuit in patria, licet ætate gravis oculorum lucem amisisset, consultusque fuit anno MDXXVIII. a Pontifice, & ab Oratoribus Anglis circa matrimonium Henrici VIII. Regis Angliæ, & Catharinæ de Aragonia, obiit anno MDXXXIX. scripsitque *Commentaria in Digestum & Infortiatum: Responsa*. De eo Mantua in libro de viris illustribus, Chrispoltus in Hist. Perus. Cæsar Alexius in elogiis Perusinorum.

JACOBUS DE NIGRIS Bononiensis, publicus in Ur-

be Professor, & Advocatus Consistorialis, teste Alidosio, uti diximus, cum de Professoribus Legum.

Petrus Guicciardinus Florentinus, & Vincentius Paleottus Bononiensis, a Leone X. in hoc Collegium adsciti sunt anno mdxv. Florentiæ.

Lancellottus Politus Senensis, eodem anno a Leone X. fit Advocatus Consistorialis, qui in Senensi Gymnasio docuerat, & Joannem de Monte, postea Julium III. Summum Pontificem discipulum habuerat, ac in variis Italiæ Academiis publice disseruerat. Is idem anno mdxvii. Ordini Prædicatorum nomen dedit, notissimusque est nomine Ambrosii Catarini Theologi eximii, deinde Archiepiscopi Compsani. Obiit anno mdliii. Scripsit *Tractatum substitutionum* : *Repetitiones*, & plurima Theologica opera, quæ recenset Jacobus Echard de Scriptoribus Ord. Prædicat. De eo Ugurgerius, & Pancirolus.

Camillus de Balionibus Perusinus, in patria publicus Legum Professor, tum Romæ Advocatus Consistorialis, & Auditor Romanæ Rotæ obiit anno mdxxxiv. De eo Chrispoltus in Hist. Perus. & Cæsar Alexius in elogiis Perusinorum.

Melchior Baldassinus Neapolitanus, Advocatus Aulæ sacri Consistorii, & Pauperum, pius, doctus, & integerrimus dicitur a Carthario, qui Concilio Lateranensi sub Julio II. interfuit, & sæpe in publicis Consistoriis disseruit, obiit anno mdxxv. sepultus in Ecclesia S. Augustini.

Galeottus Ferracciolus anno mdxvii. Julius Stephanellus anno mdxix. Tarquinius de Sanctacruce anno mdxxi. leguntur Advocati Consistoriales, uti refert Cartharius.

Bernardum de Sanctis Reatinum Carolus V. Imperator anno mdxx. commendavit Leone X. ut inter Advocatos Consistoriales adscriberetur. Sub Clemente Pa-

pa VII. Gubernator Urbis ſcripſit doctum Conſilium, ne diſſolveretur conjugium inter Henricum VIII. Regem Angliæ, & Catharinam Reginam. Anno Chriſti MDXXXVIII. electus eſt Epiſcopus Aquilanus, tum in Belgium, & in Germaniam Nuncius Apoſtolicus ablegatus. De eo Ughellus in Ep. Aquil.

Jacobus Bovius Bononienſis, pluribus Legationibus pro patria ad Summos Pontifices functus a Leone Pontifice X. inter Advocatos Conſiſtoriales cooptatus, ac Senator Urbis, obiit anno MDXXII. De eo Alidoſius.

Alexander Paleottus Bononienſis, pater Gabrielis Cardinalis, anno MDXXV. erat Advocatus *Sacri Lateranenſis Palatii*, ſeu Conſiſtorialis, & publicus in Bononienſi Gymnaſio Juris Canonici Profeſſor. Obiit Senator patriæ anno MDXXVII. teſte Alidoſio.

Joannes Bernardinus Scottus Sabinus ex Oppido Maliani, Advocatus Conſiſtorialis, ſocium ſe dedit S. Cajetano Thienæo, & Joanni Petro Carafæ poſtea Paulo IV. in Clericorum Regularium Ordine inſtituendo. Eum deinde Paulus IV. conſtituit Archiepiſcopum Tranenſem, tum anno MDLV. Cardinalem, & Pius IV. Epiſcopum Placentinum. Obiit vir eximiæ pietatis, & doctrinæ Romæ anno MDLXVIII. tumulatus in Baſilica Sancti Pauli. De eo Silos in Hiſtoria Clericorum Regularium & Ciacconius in vitis Cardinalium.

Antonius quidam e publico Legum Profeſſore in Gymnaſio Patavino, a Clemente Pontifice VII. adſcitus inter Advocatos Conſiſtoriales memoratur a Ferreto Conſ. 240.

Joannes Baldassinus Neapolitanus, patrem habuit Antonium Neapoli Præſidem Cameræ, patruum Melchiorrem, cui ſucceſſit in munere Advocati Conſiſtorialis, cum in Neapolitano Gymnaſio aliquamdiu Jura profeſſus eſſet.

Ma-

MARIUS SALOMONIUS de Albertiſchis Romanus, publicus in Urbe Profeſſor Jurium, & Advocatus Sacri Conſiſtorii, uti diximus, cum de Profeſſoribus Legum.

PETRUS PAULUS MARTINUS DE RICCIS Senenſis e publico in Senenſi Gymnaſio Profeſſore Legum, a Clemente VII. Advocatus Conſiſtorialis delectus eſt, teſte Ugurgerio.

JOANNES ALOYSIUS DE ARAGONIA Romanus, Advocatus Conſiſtorialis in pluribus publicis Conſiſtoriis anno Chriſti MDXXXII. diſſeruit validum, firmumque eſſe conjugium inter Catharinam & Henricum VIII. Regem Angliæ.

JOANNES ANDREAS Fata de Corinalto in Umbria, Ariminum, Fulgineum, Urbinum nomine Sedis Apoſtolicæ moderatus eſt, a Januenſibus ad Galliæ Regem Orator miſſus, ab eo donatus dignitate Equitis aurati, ſub Leone X. Advocatus Conſiſtorialis, variiſque in Reipublicæ negotiis adhibitus laudatur a Vincentio Cimarello in Hiſtoria Corinalti.

ANTONIUS GABRIELIUS Romanus, Advocatus Conſiſtorialis ſub Clemente VII. interfuit Coronationi Caroli V. Imperatoris Bononiæ peractæ, fuit Advocatus Fiſci, & Cameræ, ſcripſit *Communium Concluſionum* volumen in ſeptem libros diſtributum, obiitque anno MDLV.

JOANNES FRANCISCUS BURLA, & GALEATIUS, anno MDXXX. Advocati Conſiſtoriales, pariterque anno MDXXXI. SIGISMUNDUS DONDOLUS Piſtorienſis, HIERONYMUS DE JUSTINIS de Caſtello, VESPASIANUS CÆSIUS Romanus, GASPAR ARGOLUS de Talleacotio, POMPILIUS DE SANCTACRUCE Romanus.

FABIUS MIGNANELLUS Senenſis, Advocatus Conſiſtorialis, a Clemente VII. & Paulo III. ad Carolum V. Imperatorem Orator miſſus, Piceni Moderator, Bono-

niæ

niæ Vicelegatus, tum Episcopus Lucerinus, deinde Grossetanus, denique Cardinalis a Julio III. anno MDLI. creatus, missusque ad Senenses Legatus, obiit in Urbe anno MDLXVII. de quo Ciacconius, Ughellus, & Ugurgerius.

Petrum Franciscum Robbium Januensem anno MDXXXVI. Ferdinandus Rex Romanorum commendavit Paulo III. ut inter Advocatos Consistoriales adscriberetur.

Prosper Sanctacrucius Romanus, sub Clemente Papa VII. Advocatus Sacri Consistorii, sub Paulo III. Auditor Romanæ Rotæ, & Episcopus Chysanensis in insula Cretæ, sub Paulo IV. variis Legationibus functus, a Pio IV. Nuncius in Gallia ad Carolum IX. ac denique Cardinalis renuntiatus, anno MDLXV. obiit MDLXXXIX. sepultus in Basilica Liberiana. De quo Ciacconius, & Ughellus in Episc. Alban.

Fabius Accorambonus Eugubinus, docuit Patavii, & Romæ, fuitque Advocatus Consistorialis, & Auditor Romanæ Rotæ, uti diximus cum de Professoribus Legum.

Joannes Baptista Ferrettus Vicentinus, publicus Juris Civilis in Patavino Gymnasio Professor, & Advocatus sacri Consistorii, medio circiter sæculo decimoquinto, scripsit *Repetitiones in Jure Canonico*: *Consilia*.

Joannes Baptista Castaneus natus anno MDXXI. e Cosmo Castaneo Januensi, & Constantia Ricci Romana, in Urbe humanioribus litteris, Perusiæ, Patavii, Bononiæ Jurisprudentia instructus, primo egit Auditorem Cardinalis Veralli avvunculi sui, tum Advocatus Consistorialis, Præfectus obsignandis libellis, Archiepiscopus Rossanensis, quo nomine interfuit Concilio Tridentino, variisque publicis muneribus functus, a Gregorio XIII. anno MDLXXXIII. inter Cardinales adscitus, de-

defuncto Sixto V. anno MDXC. supremus Ecclesiæ Pontifex nomine Urbani VII. electus, post duodecimum ab electione sua diem, magno cum omnium luctu obiit. In ejus funere Pompejus Ugonius Professor Rhetoricæ in Romano Gymnasio habuit Orationem editam ab Oldoino in additionibus ad Ciacconium.

ACHILLES MAFFEUS Romanus, Advocatus Consistorialis, anno MDXLIV. & Vaticanæ Basilicæ Canonicus, & publicus in Romano Gymnasio Professor.

ARCHANGELUS PATRITIUS Senensis Advocatus Consistorialis, obiit anno MDLV.

ACHILLES DE GRASSIS Bononiensis, ex Advocato Consistoriali a Paulo III. anno MDXLVII. delectus est Auditor Rotæ Romanæ, deinde anno MDLI. Episcopus Montis falisci, & Corneti, tum Nuncius apud Neapolitanum Proregem, & Venetam Reipublicam, obiit in Urbe anno MDLV. editis *Sacræ Romanæ Rotæ Decisionibus*. Præfuit Romano Gymnasio.

PETRUS PAULUS SANGUINEUS Romanus, Advocatus Consistorialis obiit anno MDXLIX.

BURGUNDIUS LEOLUS DE GRIPHIIS Pisanus, se se abdicavit munere Advocati Consistorialis anno MDLIV.

NICOLAUS EREMITANUS Bononiensis, Protonotarius Apostolicus, & Advocatus Sacri Palatii, anno Domini MDLII. supremo fato functus, memoratur ab Alidosio de Jurisconsultis Bononiensibus.

MARCUS ANTONIUS BURGHESIUS Senensis, Pauli Papæ V. pater, postquam in patria aliquot annis publice docuisset, turbatis publicis rebus, Romam venit, uxoremque duxit Flaminiam Astalliam, atque in Advocatorum Collegium adscitus, anno MDLV. ejus Collegii Decanus extitit, & anno MDLXVII. Pauperum Defensor. Quo anno Pius V. Constitutionem tulit a Carthario relatam, qua veterem consuetudinem, ut Advocatus Pauperum ex hoc Collegio semper deligeretur, confirmavit, sta-

ſtatuitque, ut Advocati Sacri Conſiſtorii patrocinandis ſine ulla mercede cauſis pauperum aſſidue incumberent. Obiit anno MDLXXIV. jacetque in Eccleſia SS. Trinitatis in Monte Pincio. De eo Ugurgerius.

Alexander Ferreus Ursinus Romanus, defuncto Marco Antonio Burgheſio, antiquior ſeu Decanus erat Collegii, obiitque anno MDLXXVI.

Carolus Baldassinus Neapolitanus, ſucceſſit anno MDXLIX. Carolo fratri in munere Advocati Conſiſtorialis, tum Ferreo mortuo, hujus Collegii Decanus vivis exceſſit anno MDXCI.

Scipio Lancellottus Romanus, ſub Paulo III. Advocatus Conſiſtorialis, a Pio IV. miſſus ad Concilium Tridentinum, variiſque in legationibus adhibitus, tum inter Romanæ Rotæ Auditores adſcriptus, a Gregorio Papa XIII. anno MDLXXXIII. Cardinalis renunciatus, obiit anno MDXCVIII. ſepultus in Baſilica Lateranenſi.

Marcus Antonius Maffæus Romanus, Achillis Advocati, & Bernardini Cardinalis frater, perfunctus muneribus Advocati Conſiſtorialis, Canonici Baſilicæ Vaticanæ, & Lateranenſis, Advocati Senatus Populique Romani, Vicarii Pontificis in Urbe, & Apoſtolici apud Polonos Nuncii, denique Archiepiſcopus Teatinus, & Cardinalis obiit anno MDLXXXIII.

Silvester Aldobrandinus Florentinus, Clementis VIII. pater, eximius Juriſconſultus, fuit primum a ſecretis Reipublicæ Florentinæ, tum a Mediceis pulſus, a Conſilio fuit Ducibus Ferrariæ, & Urbini, demum Advocatus Conſiſtorialis, & Fiſci obiit anno MDLVIII. Scripſit *Annotationes ad Inſtitutiones Juſtiniani: Commentaria ad Inſtitutiones Juſtiniani: Tractatum de optima filiorum inſtitutione*. De eo Pancirolus, & Pocciantius de Script. Florent.

Annibal Sanguineus Romanus, Petri parentis ſupremo fato functi locum occupavit anno MDXLIX. ſed

post annos quinque se se hoc munere abdicavit.

ANTONIUS VELLIUS Romanus, publicus in Romano Gymnasio Legum Interpres, & Advocatus Consistorialis a Julio III. anno MDL. constitutus.

FABRITIUS GABRIELIUS Romanus, Antonii parentis in munere Advocati Consistorialis Coadjutor fuit.

MARIANUS SOCINUS Senensis, dictus junior ut ab altero Mariano Socino distinguatur, clarissimus Jurisconsultus docuit magnis stipendiis in Gymnasiis Senensi, Pisano, Patavino, Bononiensi; dumque Bononiæ profiteretur, anno MDLI. a Julio III. cooptatus est inter Advocatos Consistoriales. Obiit Bononiæ anno MDLVI. Edidit *Consilia*: *Communes juridicas Conclusiones*: *Repetitiones in Leg. sciendum ff. de Leg.* De quo fuse Panciroлus ejus discipulus, & Ugurgerius.

HONUPHRIUS CAMAJANUS Aretinus, Abbreviator Parci majoris, Advocatus Consistorialis, Patronus Fisci, Consiliarius Sanctæ Inquisitionis, & Sacræ Consultat. Protonotarius Apostolicus, Præses Cameræ Apostolicæ obiit anno MDLXXIV.

ANTIMUS MARCHESANUS de Castello, anno MDLIV. subrogatus est Annibali Sanguineo, sed post annos duodecim se hoc munere abdicavit, egitque Datarium sub Pio Papa V. tum patriæ suæ Episcopum. Obiitque anno MDLXXXII.

ALEXANDER OLIVA Aquilanus, in locum Burgungii Leoli adscitus est in hoc Collegium, obiitque anno MDLXV.

PETRUS PAULUS DE JUSTINIS de Castello, Hieronymi filius, anno MDLV. locum Archangeli Patritii occupavit, sed post annos viginti, munus dimisit.

ANGELUS CÆSIUS Romanus, a Julio III. in locum Vespasiani Cæsii fit Advocatus Consistorialis anno MDLIV. tum post annos duodecim præficitur Ecclesiæ Tudertinæ, denique Clericus Cameræ Apostolicæ obiit

anno

anno MDCVI. Laudatur a Ferdinando Ughello in Episcopis Tudertinis.

JOANNES ALDOBRANDINUS Florentinus, Silvestri filius, Clementis VIII. germanus frater, a patre successor in hoc munere nominatus, deinde anno MDLXVI. Auditor Romanæ Rotæ, tum a Pio V. Episcopus Imolensis, & Cardinalis, obiit anno MDLXXIII.

MARIUS GABRIELIUS Romanus, Antonii filius, successit patri in hoc munere, simulque fuit Senatus, Populique Romani Advocatus.

PETRUS ALDOBRANDINUS Florentinus, Silvestri filius, Clementis VIII. frater, cum Joannes alter ejus frater adlectus est Romanæ Rotæ Auditor, ipse Collegio Advocatorum adscriptus est, scripsit *Repetitiones* plures, & Summam Rolandinam *Additionibus* locupletavit.

JOANNES BAPTISTA FLISCUS RITIUS Albiganensis, hoc officio fungebatur anno MDLIX.

FANCISCUS BOSSIUS Mediolanensis, a Pio IV. in hoc Collegium cooptatus, sub Pio Papa V. Protonotarius Apostolicus, Utriusque Signaturæ Referendarius, Vicelegatus Perusiæ, Umbriæ, ac Bononiæ, & Episcopus Gravinensis; sub Gregorio XIII. Episcopus Perusinus, tum Novariensis, obiit anno MDLXXXIV.

BONSIGNORUS FINETTUS Senensis, publicus in Romano Gymnasio Professor, anno MDLXV. Advocatus Consistorialis, tum post duos annos Auditor Romanæ Rotæ, Umbriam administravit, obiit anno MDLXXII. De eo Ugurgerius.

HIERONYMUS MAGGIOLINUS Mediolanensis in locum Alexandri Olivæ fit Advocatus Sacri Consistorii a Pio IV. anno MDLXV. cum is Pontifex decrevisset anno MDLX. ut in hoc Collegio sua semper esset sedes Civi Mediolanensi.

JOANNES BAPTISTA ASTALLIUS Romanus, anno

MDLXVI. deligitur Advocatus Consistorialis, in locum Antimi Marchesani.

Hyppolytus Aldobrandinus Florentinus, Advocatus Sacri Consistorii, Auditor Romanæ Rotæ, Pontificius Datarius, Cardinalis, denique anno MDXCII. supremus Ecclesiæ Pontifex Clemens VIII. confirmavit hujus Collegii jura, edita Constitutione a Carthario relata, obiit anno MDCV.

Fabritius Lazzarus Dertonensis, Auditor Cardinalis Friderici Cæsii, Advocatus Consistorialis, & Senatus, Populique Romani, obiit anno MDLXXXV.

Marcus Antonius Bizzonus Romanus, publicus in Gymnasio Urbis Interpres Legum, Finetto inter Auditores Rotæ adscripto, hoc munus obtinuit a Pio V. anno MDLXVII. tum a Sixto V. Episcopus Fulginatensis, & Apostolicus Nuncius in Neapolitano Regno delectus est. Obiit in sua Ecclesia MDCVI.

Camillus Burghesius Romanus, Marci Antonii filius, patris Coadjutor in hoc munere designatus est anno MDLXIX. sed post aliquot annos cessit huic juri suo, tum Vicarius Liberianæ Basilicæ, Vicelegatus Bononiensis, Auditor Cameræ Apostolicæ, Nuncius ad Regem Hispaniæ, Cardinalis, Episcopus Æsinus, Vicarius Urbis, denique Summus Pontifex electus est, anno MDCV. nomine Pauli V. præfuit Ecclesiæ annis fere sexdecim.

Octavianus Vestrius Barbianus Imolensis, Advocatus Sacri Consistorii MDLXXII. & pauperum Patronus, edidit librum, cui titulus: *Practica in Romanæ Aulæ actionem, & judiciorum mores introductionem continens.*

Horatius Burghesius Romanus, Pauli V. frater, MDLXXII. Coadjutor Marci Antonii parentis, Advocatus Senatus, Populique Romani, tum etiam Fisci, & Cameræ, MDLXXXVII. primus Gymnasii Romani Rector ele-

electus est a Collegio, cui Sixtus V. perpetuo jure id regimen commiserat. Sed anno sequenti Auditor Cameræ Apostolicæ constitutus, discessit ex hoc munere, & e vivis anno MDXC.

LAURENTIUS CAMPEGIUS Bononiensis, MDLXXIII. ex Archidiacono Bononiensi, & publico in patria Professore, Advocatus Sacri Consistorii, Defensor Pauperum, tum Episcopus Cerviensis, Nuncius in Neapolitano Regno, & apud Venetam Rempublicam. Obiit anno MDLXXXV.

VINCENTIUS PARENTIUS Lucensis, an. MDLXXVI. locum Petri Pauli Justini occupavit, & una cum aliis Advocatis Consistorialibus ordinavit Statuta Urbis, obiitque MDXC.

HORATIUS ARIGONUS Romanus, Pompei Cardinalis frater, Advocatus Consistorialis, cujus nonnulla Consilia edita typis leguntur apud Clarissimum Farinacium.

HIERONYMUS DE BOBUS Bononiensis, MDLXXVI. sedit inter Advocatos Sacri Consistorii, Defensor Pauperum, Canonicus Vaticanæ Basilicæ, deinde MDLXXX. Episcopus Camerinensis, Piceni Moderator, Nuncius apud Poloniæ Serenissimum Regem, obiit in Urbe anno Christi MDXCVI.

ALOYSIUS TERZAGUS Mediolanensis, MDLXXVII. huic Collegio adscriptus, deinde vero munere sese abdicavit.

ULYSSES BOVIUS Bononiensis, publicus in patrio Gymnasio Professor, Advocatus Sacri Consistorii, & Abbreviator Parci majoris obiit in Urbe, anno Christi MDLXXVIII.

PETRUS ALDOBRANDINUS Romanus, Clementis VIII. fratris filius, Sacri Consistorii Advocatus, Protonotarius Apostolicus, Præfectus Molis Adrianæ, & Cardinalis a Clemente VIII. renunciatus, obiit anno MDCXXI.

SI-

SIGISMUNDUS ZANNETTINUS Bononienſis, e publico in patrio, Maceratenſi, Senenſi, & in Romano Gymnaſio Profeſſore per annos viginti ſeptem, anno Chriſti MDLXXIX. Advocatus Conſiſtorialis, & Defenſor Pauperum, tum anno MDLXXXIV. primus Archiepiſcopus Firmanus, obiit anno MDXCV.

JOANNES ROMEUS BARBATIUS Bononienſis, locum Hieronymi de Bobus electi Camerinenſis Epiſcopi occupavit, eodemque anno MDLXXX. Romanæ Rotæ Auditor electus, ſupremo fato functus eſt.

PETRUS FRANCISCUS GYPSIUS Bononienſis, docuit publice in patria, Aſſiſium moderatus eſt, Romæ in Foro Capitolino jus dixit, tum anno MDLXXX. ſedem Joannis Romei Barbatii occupavit, ſequente anno Auditor Romanæ Rotæ, edidit ſuas *Deciſiones*, obiitque anno MDXCIX.

CÆSAR MARSILIUS Bononienſis, ſex annis in patrio Gymnaſio Jura profeſſus, a Gregorio XIII. ſubrogatur Petro Gypſio, tum etiam Zannettino in Patrocinio pauperum. Anno MDLXXXVIII. cum Ferdinandus Mediceus ſe ſe Cardinalatu vellet abdicare, verba ad hanc rem fecit in publico Conſiſtorio. Obiit Decanus Collegii anno MDXCIV.

FLAMINIUS PLATUS Mediolanenſis, anno MDLXXXIII. Advocatus Sacri Conſiſtorii, ſub Sixto V. Auditor Romanæ Rotæ, a Gregorio XIV. in Cardinalium Ordinem relatus, obiit anno MDCXIII.

POMPEUS ARIGONIUS Romanus, in locum Horatii fratris Advocatus Conſiſtorialis anno MDLXXXIV. tum Auditor Rotæ Romanæ, a Clemente VIII. Cardinalis, a Paulo V. Archiepiſcopus Beneventanus electus, obiit prope Neapolim, anno MDCXVI.

VINCENTIUS BALDINACCIUS Eugubinus, anno Chriſti MDLXXXV. ſedebat inter Advocatos Conſiſtoriales.

HIERONYMUS GABRIELIUS Eugubinus, anno MDLXXXV. in hoc

in hoc Collegium adſcitus, duo *Conſiliorum* volumina evulgavit, obiitque anno MDLXXXVII.

CINUS CAMPANUS Auximanus, publicus in Urbe Profeſſor Legum, & Advocatus Sacri Conſiſtorii in locum Sigiſmundi Zannettini anno MDLXXXV. vivis diſceſſit anno MDXCVI.

ALEXANDER LITTA Mediolanenſis, anno MDLXXXV. Advocatus Conſiſtorialis, deinde ſub Gregorio XIV. Auditor Romanæ Rotæ, obiit anno MDCVI.

JOANNES GARSIA MILLINUS Romanus, ſub Sixto V. anno MDLXXXVI. Advocatus Conſiſtorialis, ſub Gregorio XIV. Auditor Romanæ Rotæ, ſub Paulo V. Archiepiſcopus Rhodienſis, Nuncius apud Hiſpaniæ Regem, Cardinalis creatus anno MDCVI. Legatus a latere in Germaniam miſſus, Epiſcopus Imolenſis, Pontificis in Urbe Vicarius, obiit anno MDCXXIX. Ejus vitam Decius Memmolus ſcripſit.

CORONATUS PLANCA DE CORONATIS Romanus anno MDLXXXVII. Sacri Conſiſtorii, & Populi Romani Advocatus, tum Collegii Decanus, præfuit Romano Gymnaſio, obiitque anno MDXCIX.

MUTIUS VELLIUS Romanus, patris Coadjutor, anno MDLXXXVII. ſedem in hoc Collegio obtinuit, ſexies electus Gymnaſii Romani Rector, obiit anno MDCVIII.

RUTILIUS ALTERIUS Romanus, publicus in Gymnaſio Romano Legum Profeſſor, a Sixto Papa V. anno MDLXXXVII. inter Advocatos Conſiſtoriales adſcriptus, Defenſor Pauperum, ac ſemel Romani Gymnaſii Rector, obiit anno MDC.

TIBERIUS CERASIUS Romanus, anno MDLXXXIX. in hoc Collegium receptus, Fiſci, & Cameræ Apoſtolicæ Patronus, bis Gymnaſii Romani Rector, deinde Clericus Cameræ Apoſtolicæ, ejuſdemque Theſaurarius obiit anno MDCI.

BERNARDINUS BISCIA Romanus, Lælii Cardinalis pa-

parens, ſedem Vincentii Parentii occupavit, præfuit Romano Gymnaſio, anno MDXCII.

NICOLAUS DE ANGELIS de Barga oppido Lucanæ Diœceſis, a Gregorio XIV. cooptatus eſt in hoc Collegium anno MDXCI. cum diu in Foro Romano cauſis eſſet patrocinatus. Egit Advocatum Populi Romani, & anno MDXCIX. Rectorem Gymnaſii, obiitque anno MDCII.

BERNARDINUS SCOTTUS Mediolanenſis, anno MDXCI. Advocatus Sacri Conſiſtorii, præfuit Romano Gymnaſio, tum Romanæ Rotæ Auditor, obiit anno MDCVIII. Pragæ, quo ſe contulerat cum Card. Millino Apoſtolico in Germania Legato.

JOANNES BAPTISTA SPADA Lucenſis, anno MDXCI. huic Collegio adſcriptus, Fiſci, & Cameræ Advocatus, ter Romani Gymnaſii regimen ſubiit, Clementem Papam VIII. Ferrariam adeuntem una cum duobus aliis ejuſdem Collegii ſecutus eſt, ſcripſit Opuſculum *De auctoritate Baronum*; *& Conſilia* nonnulla apud Farinacium edita. Obiit MDCXXIII.

SERTORIUS THEOPHILUS Romanus, anno MDXCI. ſedit in Collegio uſque ad annum MDCVII. quo vivis exceſſit.

PAULUS COPERCHIUS de Colle veteri in Sabinis, Commiſſarius Cameræ Apoſtolicæ, ſimulque anno Chriſti MDXCIII. Advocatus Conſiſtorii, obiit anno MDC.

THOMAS LAPSIUS Florentinus, anno MDXCV. Advocatus Conſiſtorialis, Defenſor Pauperum, ſimulque Locumtenens Auditoris Cameræ Apoſtolicæ, deinde Epiſcopus Fanenſis, obiit anno MDCXXII.

LÆLIUS BISCIA Romanus, Bernardini filius, Advocatus Sacri Conſiſtorii, tum Clericus Cameræ Apoſtolicæ, denique Cardinalis obiit anno MDCXXXVIII. De quo Thomaſſinus in elogiis.

HIERONYMUS DE RUBEIS Romanus, ab anno MDCI. Advocatus Sacri Conſiſtorii, tum Defenſor Pauperum bis

bis præfuit Romano Gymnasio. Ecclesiam Tusculanam Deiparæ consecratam, & Teatinis concessam extruxit, ubi & ei monumentum excitatum visitur.

Julium Benignum Romanum, in Gymnasio Urbis Professorem, Clemens VIII. anno MDXCVII. elegit, ut Cini Campani defuncti sedem in hoc Collegio occuparet. Quo auctus honore, adhuc Jura publice docuit, tum Patronus Pauperum, Rector Gymnasii Romani anno MDCXIV. & Secretarius Congregationis Rituum simulque Archiepiscopus Thessalonicensis anno MDCXXIII. adhuc percipiebat Professoris stipendium ex munificentia Gregorii XV. Sed anno MDCXXV. abdicavit se muneribus Advocati Consistorialis, & Defensoris Pauperum. Obiit anno MDCXXVIII. jacetque in Ecclesia S. Mariæ de Pace.

Joannes Beninus Florentinus, donatus est hoc munere anno MDXCIX. deinde Advocatus Populi Romani, & Locumtenens Auditoris Cameræ, postea Cameræ Apostolicæ Commissarius. Sed anno MDCXXII. adscriptus est inter Clericos Cameræ Apostolicæ, & præfectus Palatio Pontificio. Mox Archiepiscopus Andrinopolitanus, postquam Urbem, Marchiam Anconitanam, & Romandiolam moderatus esset, obiit anno MDCXXXVI.

Julius Pheus Hortanus, Civisque Romanus, Advocatus Consistorialis obiit anno MDCXI.

Laudivius Zachias Januensis, Commissarius Cameræ Apostolicæ anno MDC. in hunc Cœtum cooptatur; sed post post annos quinque Montisflasconensi Ecclesiæ præficitur, tum Nuncius ad Venetos mittitur, deinde Palatii Apostolici præfectura ei commendatur, denique anno MDCXXVI. inter Cardinales adscribitur, quam dignitatem annis fere undecim gessit.

Joannes Baptista Pamphilius Romanus, anno MDCI. sedem Lælii Bisciæ inter Advocatos obtinuit, & annis tribus in hoc munere exactis, inter Auditores Ro-

tæ jus reddidit, ſub Gregorio XV. Nuncius in Neapolitano Regno, ſub Urbano VIII. in Hiſpania Nuncius, de Sede Apoſtolica meruit. Anno MDCXXIX. Cardinalatus dignitatem, & anno MDCXLIV. ſupremum Eccleſiæ Pontificatum ſub Innocentii X. nomine aſſecutus eſt. Præfuit Eccleſiæ annis decem.

Aloysius Guicciardinus Florentinus, ab anno MDCII. in hoc Collegium adſcitus, egit etiam Locumtenentem Auditoris Cameræ Apoſtolicæ, & ſemel, iterumque Rectorem Gymnaſii Romani. Obiit in patria anno MDCXXV.

Nicolaus Zambeccarius Bononienſis, Lapio ad Epiſcopatum Fanenſem evecto, in ejus locum ſubrogatus anno MDCIII. ter Gymnaſio Romano præfuit, Examinator Epiſcoporum, & Secretarius Sacræ Congregationis Epiſcoporum, & Regularium obiit anno MDCXXII.

Bernardinus Bonjoannes Romanus, anno MDCV. ſedem accepit Laudivii Zachiæ ad Epiſcopatum evecti, quater præfuit Gymnaſio, & Examinator Epiſcoporum, Sanctique Officii Conſultor obiit anno MDCXX.

Bernardinus Theophilus Romanus, Sertorii filius, & Coadjutor anno MDCVI. bis egit Romani Gymnaſii Rectorem, obiitque anno MDCXXI.

Diomedes Varesius Romanus, anno MDCXVIII. Mutii Vellii loco adlectus inter Advocatos Conſiſtoriales, Romanum Gymnaſium quinquies eſt moderatus. Inter Prælatos, qui criminalia Ditionis Eccleſiaſticæ negotia diſcutiunt, ſedit. Paulo V. defuncto, egit Conclavis Legatum. Sub Gregorio XV. Congregationi Boni Regiminis fuit a ſecretis. Sub Urbano VIII. Latium, & Picenum adminiſtravit. Obiit anno MDCLII.

Julius Roma Mediolanenſis, anno MDCIX. a Collegio Juriſconſultorum Mediolanenſium nominatus eligitur a Pontifice Conſiſtorialis Advocatus. Pluribus Civitatibus Pontificiæ ditionis præfuit, dumque Peruſiam, Umbriam-

briamque administraret, anno MDCXXI. Cardinalis renunciatus est. Deinde Lauretanus, tum Episcopus Tiburtinus, ac denique Sacri Collegii Decanus extinctus est anno MDCLII.

LAURENTIUS PHEUS Romanus, Julii filius, & anno MDCXI. Coadjutor, Cæsenam, Imolamque gubernavit, & anno MDCXXVII. cum Decanus esset Collegii traductus est ad Ecclesiam Cariatensem in Calabria.

JOANNES BAPTISTA MILLINUS Romanus, anno MDCXVI. in locum Hieronymi de Rubeis subrogatus, Romano Gymnasio semel, atque iterum præfuit, & Decanus obiit anno MDCXXVII.

FAUSTUS CAFARELLUS Romanus, cum inter Cives Ferrarienses esset adscriptus, declaratur anno MDCXVII. Advocatus Consistorialis a Clemente VIII. qui, Ferraria ad Apostolicæ Sedis imperium redacta, statuerat, ut in Collegiis Auditorum Rotæ, & Advocatorum, perpetuo esset sedes Civi Ferrariensi. Ab Urbano VIII. electus Archiepiscopus S. Severinæ in Calabria, tum Nuncium egit apud Sabaudiæ Ducem. Obiit anno MDCLI.

JOANNES BAPTISTA SPADA Lucensis, Joannis Baptistæ Spada senioris fratris filius, & anno MDCXII. Coadjutor in hoc munere, deinde Advocatus Fisci, & Cameræ Apostolicæ, Secretarius Congregationis Boni Regiminis, Secretarius Sacræ Consultationis, Primus Pontificis Minister, Gubernator Urbis, Patriarcha Constantinopolitanus, Præses Romandiolæ, denique anno MDCLIV. Cardinalis ab Innocentio X. renunciatus est.

PETRUS FRANCISCUS DE RUBEIS Romanus, Bernardini Bonojannis anno MDCXX. locum assecutus est, ac bisRomano Gymnasio præfuit, egitque Advocatum Fisci, & Cameræ Apostolicæ, Promotorem Fidei, & S. Inquisitionis Consultorem.

DOMINICUS CECCHINUS Romanus, in locum Ber-

nardini Theophili, anno MDCXXI. Advocatus Sacri Consistorii, officium Rectoris Gymnasii Romani quater administravit. Patronum egit Populi Romani, Auditorem Cardinalis Ludovisii, Referendarium utriusque Signaturæ, Canonicum Basilicæ Vaticanæ, Consultorem S. Officii. Sub Urbano VIII. Auditor Sacræ Rotæ, sub Innocentio X. Datarius, & anno MDCXLV. Cardinalis, vixit in hac dignitate annis undecim. De eo Oldoinus in Athenæo Romano & Mand. Bibl. Rom.

HIERONYMUS MELTIUS Mediolanensis, successit Julio Romæ ad Cardinalatum evecto, anno MDCXXI. & bis officio Rectoris functus est. Tum inter Auditores Romanæ Rotæ sedit.

JULIUS CINCIUS Romanus anno MDCXXI. Coadjutor datus est Joanni Benino, tum plura munera gessit, nempe Rectoris Gymnasii, Advocati Populi Romani, Locumtenentis in civilibus Cardinalis Vicarii, Secretarii Congregationis Rituum, & sententiam dixit in pluribus Prælatorum Congregationibus, quæ imminent negotiis Ecclesiasticæ Ditionis. Obiit MDCLIX.

FRANCISCUS CULTELLUS Bononiensis, anno Christi MDCXXII. sedem Nicolai Zambeccarii assecutus, pluries præfuit Romano Gymnasio, Decanusque Collegii, obiit anno MDCXLVII.

ANTONIUS CERRUS Papiensis, postquam in patria publice docuisset, Romæ egit Causarum Patronum, & Francisci Cardinalis Barberini Auditorem. Hunc Urbanus VIII. anno MDCXXIV. jussit, veluti Ferrariensem Civem, locum inter Advocatos occupare Fausti Casarelli ad Episcopatum evecti, tum ei addidit munera Advocati Fisci, & Cameræ, & Promotoris fidei. Obiit MDCXLII.

JOSEPH BAYLA Pedemontanus de Monte Regali, anno MDCXXV. huic Collegio adscriptus est, & Patrocinium Pauperum ei commissum, loco Julii Benigni. Obiit anno MDCXLV.

AN-

Antonius Montecatinus Ferrarienſis, anno Domini MDCXXV. obtinuit ſedem vacuam obitu Aloyſii Guicciardini. Quo anno Urbanus VIII. decrevit, ut locus in hoc Collegio e Clementis VIII. beneficio, addictus Civi Ferrarienſi, nonniſi veris Civibus concederetur. Præfuit Romano Gymnaſio. Deinde anno MDCLII. electus eſt Epiſcopus Fulginatenſis.

Joannes Camillus Mascambrunus Beneventanus anno MDCXXVII. Joannis Baptiſtæ Millini locum obtinuit, Gymnaſio præfuit, & ſupremo fato functus eſt anno MDXLI.

Franciscus Ferrettus Anconitanus, ab Urbano Papa VIII anno MDCXXVII. in locum Laurentii Phei electi Epiſcopi Cariatenſis, adſcitus in Collegium Advocatorum Sacri Conſiſtorii, poſtquam Romanum Gymnaſium ter moderatus eſſet, vivis exceſſit anno MDCXLVII.

Carolus Cerrus Romanus, Antonii filius, ei Coadjutor datus eſt anno MDCXXXVII. functuſque muneribus Canonici Baſilicæ Vaticanæ, Referendarii Utriuſque Signaturæ, Auditoris Card. Franciſci Barberini, Examinatoris Epiſcoporum, inter Romanæ Rotæ Judices adſcriptus eſt. Tum a Clemente IX. anno MDCLXXII. Cardinalis R. E. renunciatus, & Epiſcopus Ferrarienſis, ac Urbini Legatus. Edidit *Deciſiones*, quas in Romana Rota pronunciaverat. Obiit in Urbe MDCXC.

Julius Donatus Romanus, ex Auditore Cardinalis Antoni Barberini, & Secretario Congregationis Boni Regiminis, anno MDCXLI. Advocatus Sacri Conſiſtorii Maſcambruno ſubrogatus, vixit uſque ad annum MDCLIV.

Carolus Cartharius Urbevetanus, Julivi Senatoris Urbis, & Laviniæ Beccoli Eugubinæ filius, natus eſt Bononiæ an. MDCXIV. Hieronymum Lampugnanum Profeſſorem Juris in Romano Gymnaſio audivit, Barberinorum patrocinio uſus anno MDCXXXIII. præficitur Archi-

chivo Apostolico in Arce S. Angeli, & anno MDCXLII. fit Advocatus Consistorialis in locum Antonii Cerri, bis præfuit Romano Gymnasio, & anno MDCXLVII. mortuo Cultello extitit hujus Collegii Decanus. Vir multæ doctrinæ, industriæ, & laboris evulgavit *Decisiones criminales Fori Archiepiscopalis Mediolanensis* auctore Julivo patre suo, quas etiam notis, & summariis auxit: *Disputationem de Foro competenti adversus Judices, administros, aliosqve Ecclesiasticos laicam jurisdictionem perturbantes*, eodem Julivo auctore: Tractatum Mutii Cartharii patrui sui *De Legitima solvenda per patrem pro filio condemnato*: *Notitiam Cardinalatus* a Jacobo Cohellio Urbevetano conscriptam: *Commentaria in Bullam x. Clementis VIII. de Bono Regimine rerum ad Universitates spectantium*, eodem Cohellio auctore. Sua vero hæc edidit: *Syllabum Advocatorum Sacri Consistorii*, quorum seriem duxit usque ad annum MDCLVI. Alexandro VII. Pontifice: *La Rosa d'Oro*, est is eruditus Tractatus anno MDCLXXXI. Innocentio XI. nuncupatus: *Biblioteca dell'Opuscoli manoscritti, che si conservano nella Biblioteca Altieri*: *Vita del B. Vincenzo Armanni*. Obiit MDCXCVI. jacetque in Ecclesia Aracelitana, ubi Julivus pater, Antonius Stephanus Caroli filius, & Magdalena Marabottina Caroli uxor jacent. Scripsit *De Romanæ Rotæ Auditoribus*: *De Clericis Cameræ*: *De Senatore Urbis*: *Ephemerides Romanæ Curiæ*: *Athenæum Romanum, seu de Professoribus Gymnasii Romani*. Sed hæc imperfecta reliquit. Legitur ejus vita Tomo 2. Vitarum Arcadum illustrium.

CAROLUS MONTECATINUS Ferrariensis, anno MDCXLIII. datus est Coadjutor Antonio fratri in munere Advocati Sacri Consistorii. Gymnasium Romanum quater Rector administravit. Urbem, extincta lue, Commissarius generalis curavit expurgari.

JOANNES BAPTISTA RAINOLDUS Mediolanensis, e Ca-

e Canonico Cathedralis Mediolanensis, & Vicario Archiepiscopi Cardinalis Montii, anno MDCXLIII. adlectus est Advocatus Consistorialis, qui Hieronymi Meltii Auditoris Rotæ sedem occuparet, sed post annos duos datus est Episcopus Ecclesiæ Lucensi. Obiit MDCXLIX.

JOSEPH HORTENSIUS DE RUBEIS Romanus, anno MDCXLIII. Petro Francisco patri Advocato Consistoriali Coadjutor, tum etiam Julio Cincio in munere Advocati Senatus, Populique Romani, obiit, florente ætate, anno MDCL. Scripsit librum, cui titulus: *Defensor redivivus, seu de Sacræ Consistorialis Aulæ Advocatorum origine, ac munere*. Mandos. in Bibliot. Rom.

MARCUS ANTONIUS BURATTUS Romanus, Vaticanæ Basilicæ Canonicus, anno MDCXLIII. Dominici Cecchini Advocati Consistorialis extitit Coadjutor, tum Rector Gymnasii Romani, Præfectus ejusdem Bibliothecæ, Referendarius Utriusque Signaturæ, a Clemente IX. Bononiam Prolegatus missus, Congregationi Boni Regiminis a Clemente X. addictus, & unus ex Votantibus in Signatura Justitiæ renunciatus. Dicitur a Mandosio in Bib. Rom. *vir rerum civilium cognitione præstans, nec non literarum notitia instructus*.

CAROLUS GUALTERIUS Urbevetanus, anno MDCXLIV. in Julii Donati locum subrogatus, tum pauperum Defensor, Gymnasii Romani Rector, & Utriusque Signaturæ Referendarius, deniqne anno MDCLIV. Cardinalis, & Archiepiscopus Firmanus ab Innocentio X. creatus, de quo Ciacconius, & Coletus in additionibus ab Ughellum. Ecclesiam dimisit anno MDCLXVIII.

CAMILLUS Astallius Romanus, ab Innocentio X. anno MDCXLV. subrogatus in locum Josephi Baylæ, & post annos duos inter Clericos Cameræ Apostolicæ adscribitur, deinde anno MDCL. Cardinalis declaratur. Obiit Episcopus Catanensis anno MDCLXIII. De eo Ciacconius, Oldoinus, Mandosius.

BAR-

BARTHOLOMÆUS CAPRA Mediolanensis, anno MDCXLV. locum Rainoldi occupavit; sed post annos octo se se munere abdicavit, quod adversa valetudine in Urbe uteretur, patriæque Archipresbyter domum rediit.

JOANNES MARIA VERMIGLIOLUS Perusinus, egit Bononiæ Legationis Auditorem, & in Urbe Causarum Patronum, antequam anno MDCXLVII. in Collegium Advocatorum, loco Ferretti, cooptaretur. Egit Patronum Cameræ Apostolicæ. Edidit *Responsorum criminalium volumen*: & alterum quoque volumen *Consiliorum Civilium*. Nonnulla ejus Responsa leguntur apud Farinacium. Obiit anno MDCLVII. jacetque in Ecclesia S. M. de Pace. Laudatur ab Oldoino in Athenæo Perusino.

NICOLAUS SEVEROLUS Faventinus, anno MDCXLVII. successor datus est Camillo Astallio inter Clericos Cameræ adscripto, mox Auditor generalis Ditionum Columnensis Familiæ, Advocatus Fabricæ Basilicæ Vaticanæ.

JOANNES ANDREAS CALDERINUS Bononiensis, sedem Francisci Cultelli e vivis sublati in hoc Collegio obtinuit anno MDCXLIX. sed post duos annos, florente ætatæ, obiit in patria.

CAROLUS EMMANUEL VIZZANIUS Bononiensis, Græce, & Latine doctus, Philosophus, ac Jurisconsultus eximius, primo docuit in patria, tum in Patavino Gymnasio Philosophiam, nondum triginta annis natus. Deinde ob domesticas curas Romam veniens, anno MDCLII. eligitur Advocatus Consistorialis, loco Calderini defuncti. Tum Assessor Sanctæ Inquisitionis, Canonicus Basilicæ Vaticanæ, Rectorque Gymnasii Romani aliquot annis, præclarissime de eo meruit; cum sub eo Rectore, Gymnasii ædificium fuerit absolutum, & magnis solemniis, præsente Alexandro VII. Pontifice, dedicatum, & novis quibusdam Cathedris auctum. Obiit anno Christi MDCLXI. ætatis suæ quadragesimo quarto. *Ocellum Lucanum Philosophum de Universi natura* e Græco in La-

Latinum tranſtulit, & Commentariis illuſtravit: Præterea vertit, & Commentariis auxit alterum *Ocelli Lucani de Legibus fragmentum*: Tum etiam edidit librum *De mandatis Principum, ſeu de Officio eorum qui in Provincias cum imperio mittuntur*. Laudatur a Pappadopoli in Hiſtoria Gymnaſii Patavini.

Eusebius de Eusebiis Reatinus, Civiſque Romanus, in foro cauſis patrocinabatur, cum ab Innocentio Papa X. anno MDCLII. ſubrogatus eſt in locum Diomedis Vareſii vita functi, & deinde Defenſor Pauperum conſtitutus in locum Caroli Gualterii ad Cardinalatum evecti, obiit anno MDCLXXII.

Marcus Antonius Eugenius junior, Peruſinus ab Alexandro VII. adſcriptus eſt inter Advocatos Conſiſtoriales, uti teſtatur Oldoinus in Athenæo Peruſino, qui eum plurimum commendat. Obiit anno MDCLVII. antequam muneris poſſeſſionem iniret. Ejus locum occupavit Saracenus.

Franciscus Glussianus Mediolanenſis, locum Bartholomæi Capræ ad patriam reverſi occupavit anno MDCLIII. Obiit anno MDCLXXII.

Julius Cæsar Fagnanus de Cæsarinis e Civitate S. Angeli in Vado, poſtquam in pluribus Ditionis Eccleſiaſticæ oppidis, præſertim Urbini, jus Moderator dixiſſet, anno MDCLIII. ſucceſſor nominatur Joannis Baptiſtæ Spadæ in munere Advocati Conſiſtorialis. Obiit ſub Clemente X.

Dominicus Salomonius de Albertischiis Romanus, Cauſarum in Urbe Patronus, ab Innocentio X. anno MDCLIII. fit Advocatus Conſiſtorialis, qui Carolo Gualterio inter Cardinales adſcripto ſuccederet. Obiit anno MDCLXIII. De eo Mandoſius in Bibl. Rom.

Jacobus Gregorius de Rubeis Romanus, Petri Franciſci filius, & Joſephi Hortenſii frater, Coadjutor parenti ſuo datus eſt anno MDCLV. vixitque uſque ad

annum MDCLXXXV. Ad hunc usque Carthairus suam Advocatorum Consistorialium seriem duxit. Quos autem subjungimus, hos ex Albo a Julio Cæsare Fagnano Advocato Consistoriali meritissimo elaborato excerpsimus.

CAROLUS SARACENUS Perusinus, Lucæ Alberti, & Athanasiæ de Pontanis filius, publicum egit in patria Juris Civilis Professorem, adscriptusque est Perusino Jurisconsultorum Collegio, tum in Urbe causis patrocinabatur, cum ab Alexandro VII. anno MDCLVIII. adjunctus est Collegio Advocatorum Consistorialium, Vermigliolo defuncto. Anno MDCLXII. præfuit Romano Gymnasio. Obiit MDCLXVI. nondum quadragenarius.

PROSPER BOTTINIUS Lucensis, Philippæ Deodatæ, & Prosperi filius, Julio Cincio vita functo subrogatus ab Alexandro VII. anno MDCLIX. Canonicus Basilicæ Lateranensis primum, deinde Vaticanæ, Clementis X. Pontificis Auditorem egit, a quo suffectus est Petro Francisco de Rubeis in muneribus Advocati Fisci, & Promotoris Fidei, auctusque dignitate Archiepiscopi Myrensis. Cumque indecorum videretur, ut Archiepiscopus Fisci rebus patrocinandis incumberet, obtinuit id muneris a Joanne Baptista Bottinio fratris filio, quem sibi Coadjutorem adsciverat, exerceri. Ipse vero Promotoris Fidei officio diu functus est; tum oppressus ætate, & morbo, Clemente Papa XI. veniam faciente, hoc quoque munus transtulit in Joannem Baptistam fratris filium. Anno MDCLXXV. præfuit Romano Gymnasio. In Congregationibus Sanctæ Inquisitionis, Immunitatis Ecclesiasticæ, & aliis pluribus suffragium tulit; magnæque fuit in Urbe existimationis, & auctoritatis. Deinde ætate gravis, & adversa valetudine utens, præmortuo Joanne Baptista Coadjutore suo, a Clemente XI. Pontifice Coadjutores accepit in munere Advocati Fisci Philippum Sacripantem, & in munere Promotoris Fidei PROSPERUM LAMBERTINUM

nunc

nunc Summum Pontificem BENEDICTUM XIV. Plures ejus extant Lucubrationes, quas Promotor Fidei, de iis ſcripſit, qui in Sanctorum numerum ſunt referendi, quarum nonnullæ editæ ſunt in Actis Sanctorum Bollandianis. Obiit MDCCXII.

ALEXANDER CAPRARA Bononienſis, Catharinæ Bentivolæ, & Maximi Capraræ filius, dum in Urbe munus Auditoris Signaturæ obiret, ab Alexandro VII. anno MDCLXXII. Vizzanio vivis erepto ſucceſſor datus eſt. Præclare de Collegio Advocatorum Conſiſtorialium meruit, utpote qui, edito Scripto, priſtinum ei jus vindicavit, ut Patronus Fiſci ſemper ex illorum cœtu ſeligeretur. Deinde jus dixit inter Romanæ Rotæ Auditores, auctuſque eſt muneribus Datarii & Regentis Pœnitentiariæ. Demum prope octogenarius a Clemente XI. inter Cardinales adſcriptus, obiit anno MDCCXI. jacetque in Eccleſia S. Mariæ de Suffragio, cum hac inſcriptione. Ejus extant To. 2. *Deciſionum*.

D. O. M.
ALEXANDRO CAPRARAE
PATRITIO BONONIENSI
HUJUS SODALITII A SEXAGINTA ANNIS CONFRATRI
PRAECIPUIS FORI MUNERIBUS LONGA ANNORUM
SERIE PRAECLARE GESTIS
EX SACRAE ROTAE AUDITORE
TIT. SS.NEREI ET ACHILLEI S. R. E. CARDINALI
NICOLAUS COMES CAPRARA
EX TESTAMENTO HAERES M. P.
OBIIT V. IDUS JUNII
MDCCXI.

Marcellus Rondaninus Romanus, Alexandri Rondanini, & Felicis Zachiæ filius, Pauli Æmilii Cardinalis frater, anno MDCLXIV. inter Advocatos Consistoriales adscitus, anno MDCLXVII. præerat Romano Gymnasio, tum inter Romanæ Rotæ Auditores jus reddidit.

Lucas Albertus Patritius Perusinus, Antonii Mariæ & Franciscæ Saracenæ filius, anno MDCLXVI. Caroli Saraceni avunculi sui munus obtinuit, postquam in patrio Gymnasio Jus Civile docuisset, & pluribus annis jus in patria reddidisset. Anno MDCLXIX. a Clemente IX renuntiatus est Episcopus Perusinus.

Marcellus Severolus Romanus, Margaritæ Guaschiæ, & Nicolai filius, insignis in Urbe Jurisconsultus, parentis Coadiutorem agere cæpit anno MDCLXVIII. tum in Congregationibus Boni Regiminis, & Signaturæ Justitiæ suffragium tulit, Advocatus Senatus Populique Romani, Judex Fabricæ Basilicæ Vaticanæ, Secretarius Congregationis Riparum Tiberis, in difficillimis de Jure controversiis adhibitus, in magna vixit omnium existimatione, usque ad annum MDCCVII. cum laboribus, curisque domesticis oppressus obiit, annorum sexaginta trium, sepultus in Parochiali Ecclesia S. Salvatoris, quæ vulgo dicitur *delle Copelle*. Plura ejus doctissima Responsa edita sunt inter Decisiones Recentiores Romanæ Rotæ, & apud Brugiottum in Epitome viarum, Pacchellium in Tractatu de Distantiis, Passerinum in Tractatu de Usuris, Pitonium in Disceptationibus Ecclesiasticis, Palmam in Allegationibus, Dandinum in Tractatu de suspectis de hæresi, Bersanum in Tractatu ultimarum voluntatum, Albicium in Tractatu de inconstantia in Judiciis, Cardinalem de Luca in Tractatu de Legitima, & Constantinum ad Statuta Urbis. Extat etiam erudita ejusdem Dissertatio *dell' arco di Portogallo* edita in fastis Academiæ Cortonensis. Severoli vita legitur Tomo 2. vitarum Arcadum illustrium.

Joan-

Joannes Baptista Bottinius Lucensis, Bernardini, & Claræ Luchesinæ filius, Prospero patruo datus est Coadiutor in munere Advocati Consistorialis anno MDCLXIX. deinde etiam in muneribus Advocati Fisci, & Promotoris Fidei. Hunc tamen mors ante abstulit, anno MDCCVIII. ætatis suæ sexagesimo primo. Eo defuncto, Joseph Bottinius, Canonicus Basilicæ Vaticanæ, cooptatur in Collegium Advocatorum, tamquam Prosperi Archiepiscopi Coadiutor. Is tamen renunciavit huic juri suo, cum nondum munus auspicatus esset.

Carolus Riccius Florentinus, filius Petri Francisci Senatoris, & Nanninæ Ruccellajæ, Cardinalis Medicei Auditor, Vicariusque in Episcopatu Veliterno, & Sabinensi, a Clemente IX. adlectus est inter Advocatos Consistoriales anno Christi MDCLXXI. at post annos quatuor rediit in patriam Archidiaconus Cathedralis Florentinæ, ibique obiit annum agens sexagesimum tertium.

Urbanus Spreti Ravennatensis, Pompei, & Albæ Lunardæ filius, Rondanini Coadiutor a Clemente Papa IX. anno MDCLXXI.

Alexander de Vecchis Senensis, Christophori & Dorotheæ Goriæ Panellinæ filius, a Clemente IX. anno MDCLXXII. fit Advocatus Consistorialis, & Defensor Pauperum, mortuo Eusebio de Eusebiis. Anno Domini MDCLXXIII. præfuit Gymnasio Romano. Obiit anno MDCLXXXI.

Fredericus Caccia Mediolanensis, filius Camilli, & Ursulæ Casatæ, e Collegio Mediolanensium Jurisconsultorum, adlectus est anno MDCLXXIII. a Clemente X. qui in hoc Collegio sederet. Post Alexandrum de Vecchis functus est officio Defensoris Pauperum. Romanum Gymnasium moderatus est ab anno MDCLXXVI. usque ad annum MDCLXXX. Tum sedit inter Romanæ Rotæ Auditores, donatusque dignitate Archiepiscopi Laodi-

cæni,

cæni, anno MDCXCII. ablegatus est Nuncius extra ordinem ad Carolum II. Hispaniæ Regem, tum sequenti anno Cardinalis, & Archiepiscopus Mediolanensis ab Innocentio XII. renuntiatus, biennio vix exacto, obiit in sua Ecclesia, cum hoc Epitaphio tumulatus.

FREDERICUS CARDINALIS CACCIA
ARCHIEPISCOPUS MEDIOLANI
PAUPERIBUS EX ASSE
HAEREDIBUS INSTITUTIS
ANNUM AGENS LXIV.
OBIIT XIX. KALENDAS FEBRUARII ANNO MDCXCIX.

JOANNES FRANCISCUS FAGNANUS Romanus, Julii Cæsaris & Claudiæ Bizzarræ filius, sedem parentis obtinuit a Clemente X. in Collegio Advocatorum Sacri Consistorii. Anno MDCXCVII. Decanus Collegii ejus jura vindicavit. Pluries præfuit Romano Gymnasio. Vacante Apostolica Sede, mortuo Innocentio Pontifice XI. egit Commissarium Conclavis. Obiit natus annis octo supra octoginta.

ALEXANDER CASALIUS Romanus, Ludovici, & Faustinæ Paravicinæ filius, a Clemente X. anno Domini MDCLXXVII. inter Advocatos Consistoriales adscitus, Canonicus Basilicæ Vaticanæ, Advocatus Fabricæ ejusdem Basilicæ, Aulicus Pontificius, & Romani Gymnasii Rector ab anno MDCCIII. per annos tres.

BERNARDINUS MASSERI Perusinus, Angeli, atque Hippolitæ de Xaveriis filius, Canonicus Ecclesiæ Perusinæ, & in ejusdem Civitatis Gymnasio Professor Juris Canonici, tum etiam in Gymnasio Parmensi, Auditor Nuncii Pontificii in Neapolitano Regno, subrogatur anno MDCLXXXI. ab Innocentio XI. Alexandro de Vecchis vita functo. Edidit Dissertationes varias, uti testatur Oldoinus in Athenæo Perusino.

DOMINICUS TAURUSIUS, Urbevetanus origine, patria

tria Ferrarienſis, Franciſci, & Catharinæ Ardiccioniæ filius, poſtquam in Luſitania egiſſet Apoſtolici Nuncii Auditorem, a Clemente X. anno MDCLXXXII. adſcriptus eſt Advocatorum Sacri Conſiſtorii Collegio, tum Locumtenens Auditoris Cameræ Apoſtolicæ, Auditor Romanæ Rotæ, denique ab Innocentio XII. anno MDCXCV. Cardinalis, & Epiſcopus Ferrarienſis renuntiatus, obiit in ſuo Epiſcopatu, ſequenti anno, hac ejus tumulo Inſcriptione poſita: *Dominico Tauruſio Urbevetano, a S. R. Rotæ Auditorio ad Purpuram, & Epiſcopatum Ferrarienſem aſſumpto, qui undecimo regiminis ſui menſe vix inchoato, pietate, vigilantia, exemplo, obvinctis ſibi Civium animis, Clero paternis officiis proſequuto, Eccleſia ſuppellectilis ſacræ legato largiter honorata exceſſit vi. Kalendas Januarii MDCXCVI. Canonici & Capitulum mœrentes, ne debitus pretioſo Cineri Titulus deeſſet unanimi voto Monumentum hoc dedicarunt*. Ejus vita legitur inter vitas Arcadum illuſtrium.

Antonius Felicianus Montecatinus Ferrarienſis, Juliæ de Silveſtris filius, atque Caroli patrui Coadjutor in munere Advocati Conſiſtorialis.

Bernardinus Scottus Mediolanenſis, Vincentii, & Theodoræ Cuſanæ Borromeæ filius, Frederico Cacciæ inter Rotæ Romanæ Auditores adſcripto ſucceſſor datus eſt ab Innocentio XI. anno MDCLXXXIII. Præfuit Romano Gymnaſio ab anno MDCLXXXVII. per triennium. Deinde jus reddidit in Romana Rota, Urbem quoque moderator rexit, tum a Clemente XI. adjunctus eſt Ordini Cardinalium. Jacet in Eccleſia S. Caroli Mediolanenſium, cum hoc Epitaphio.

OSSA
BERNARDINI S.R.E. TIT. S. PETRI IN MONTE AUREO
PRESBYTERI CARDINALIS SCOTTI MEDIOLANENSIS
HIC EXPECTANT RESURRECTIONEM AETERNAM
ORATE PRO EO
OBIIT DIE XVI. NOVEMBRIS ANNO MDCCXXVI.
AETATIS SUAE LXX. MENS. I. DIE X.

Joseph Sacripantes Narnienſis, Hiacynthi, & Victoriæ de Baſilis filius, Priolo Auditori Rotæ operam ſuam præſtitit, tum in reddendo Jure, tum in ejus Deciſionibus edendis, diuque in foro cauſis patrocinatus eſt, atque in locum Gregorii de Rubeis ſuffectus inter Advocatos Conſiſtoriales anno MDCLXXXV. & poſt annos duos ab Innocentio XI. Sub-Datarius, & Canonicus Baſilicæ Lateranenſis, tum Pontificius Auditor electus eſt. Deinde Innocentio XII. fuit a ſupplicibus libellis, vulgo *Secretario de memoriali*, denique anno MDCXCV. Cardinalis, Præfectuſque Congregationis Concilii ab eodem Pontifice renunciatus. Sub Clemente XI. dimiſſa hac Præfectura, egit Pro-Datarium, præfuitque Congregationi de Propaganda Fide, aliiſque muneribus functus eſt.

Bentes de Bentivolis Bononienſis, Franciſci & Naninæ Malvetiæ filius, e Collegio Judicum Bononienſis Univerſitatis, datus eſt ſucceſſor Alexandro Capraræ inter Rotæ Auditores adſcripto anno MDCLXXXVII. & Referendariis Signaturæ adjunctus, plures moderatus eſt Pontificiæ Ditionis Urbes.

Philippus Sacripantes Narnienſis, Hiacynthi, & Catharinæ Scioperæ filius, Joſepho fratri datus eſt Coadiutor anno MDCXC. cum in Foro ageret Cauſarum Patronum. Mortuo Marcello Severolo Advocatus Populi Romani, & mortuo Bottinio, cujus egerat Coadiutorem,

torem, Advocatus Fisci selectus est. Hoc nomine interfuit pluribus congressibus initis anno MDCCIX. inter Ministros Pontificios, ac Imperiales causa pacis stabiliendæ. Repentino morbo extinctus est anno MDCCXIV. cum ante paucos dies, enata in dextro crure gangrena, illius sectionem passus esset.

CAMILLUS SPRETUS Ravennatensis, Urbano fratri Coadiutor adjunctus est anno MDCXCII. & anno MDCC. electus Gymnasii Rector, deinde Episc. Cerviensis.

MARCELLINUS CORIUS Mediolanensis, Philippi, & Lauræ Airoldæ filius, a suis civibus nominatus, eligitur anno MDCXCIV. ab Innocentio XII. qui sedem Bernardini Scotti Auditoris Rotæ in Collegio Advocatorum occuparet. Anno MDCCXII. per tres annos Romanum moderatus est Gymnasium. Deinde inter Auditores Rotæ meruit. Anno MDCCXXXVII. ex Urbis Præfecto Cardinalis renuntiatus, vixit in hac dignitate annis quinque, jacetque in Ecclesia S. Caroli in via Cursus, hac posita Inscriptione.

D. O. M.
MARCELLO CORIO PATRICIO MEDIOLANENSI
CONSISTORIALIS AULÆ ADVOCATO XIIVIRO SIGNATURÆ IUSTIT.
ROMANÆ ROTÆ DECANO ALMÆ URBIS GUBERNATORI
S. R. E. DIACONO CARDINALI
VIRO DOCTRINA PRUDENTIA IUSTITIA SPECTATISSIMO
PROBITATE ET CANDORE ANIMI INCOMPARABILI
COMES PHILIPPUS CALDERARIUS
IN MAGISTRATU ORDINARIO MEDIOLANENSI
REGIUS QUÆSTOR
AVUNCULO SUO OPTIMO ET AMANTISSIMO
HÆRES EX ASSE POSUIT
VIXIT ANNOS LXXVII. MENS. V. DIES XV.
OBIIT NONO KALENDAS MARTII
ANNO DOMINI MDCCXLII.

VINCENTIUS AMADORIUS olim de Manieris Florentinus, Laurentii, & Alexandræ de Montelatices filius,

e Causarum Patrono ab Innocentio XII. anno MDCXCVI. munus obtinuit Advocati Consistorialis, quo Taurusius electus Rotæ Auditor fungebatur. Anno MDCCIV. præfuit Gymnasio, tum ejusdem Bibliothecæ præfecturam gessit, atque inter Prælatos Signaturæ Justitiæ sententiam dixit. Is, edito gravissimo scripto, vindicavit Advocatorum Consistorialium jus in administrando Romano Gymnasio.

Desiderius Spretus Ravennatensis, Judex Collateralis Curiæ Capitolinæ, anno MDCXCVII. Coadjutor datus est Camillo fratri Advocato Sacri Consistorii. Successit Frederico Cacciæ in munere Advocati pauperum. Ab anno MDCCXIII. tribus annis præfuit Gymnasio. Jacet in Ecclesia S.S. Angelorum Custodum, cum hac Inscriptione.

D. O. M.

OSSA DESIDERII SPRETI BONIFACII FILII PATRICII RAVENNATENSIS SACRI CONSISTORII AC PAUPERUM ADVOCATI PER ANNOS SUPRA XXIX. OBIIT ANNO JUBILAEI MDCCXXV. DIE XII. NOVEMBRIS. ORATE PRO EO.

Thomas Provenzalis Neapolitanus ab Innocentio Papa XII. anno MDCXCIII. in Cartharii defuncti locum subrogatur. Eo petente, Innocentius XII. decrevit, ut in Collegio Advocatorum Sacri Consistorii addicta perpetuo esset sedes Civi Neapolitano, edito hoc Diplomate. *Ad perpetuam rei memoriam. Sinceræ Fidei, & devotionis affectus, quem dilecti filii Electi Civitatis Neapolitanæ erga Nos, & Apostolicam Sedem gerere comprobantur, promeretur, ut eis reddamur ad gratiam liberales. Cum itaque nos nuper dilecto filio Thomæ Provenzali Civi Neapolitano locum unum inter Aulæ nostræ Advocatos Consistoriales concesserimus, & deputaverimus, Nos perpetuum aliquod Paternæ nostræ*

erga

erga Civitatem prædictam Neapolitanam, patriam nostram dilectissimam, benevolentiæ monumentum extare cupientes, supplicationibus super hoc humiliter porrectis inclinati, ut deinceps perpetuis futuris temporibus locus Advocati Aulæ prædictæ eidem Thomæ, *ut præfertur, concessus, & assignatus, aliis quam Civibus Neapolitanis per eosdem modernos, & pro tempore existentes Electos dictæ Civitatis nominandis, concedi, aut assignari, vel de eo, in alios, quam Civem hujusmodi sic nominandum, favorem disponi, nullatenus possit, nec debeat, ita ut præfati loci vacatione pro tempore occurrente, Electi supradicti tres Cives Neapolitanos J. V. D. quos non favore, gratia, precibus, aut qualibet ambitione, seu corruptela, sed uniuscujusque idoneitate mature considerata, ad hujusmodi officium exercendum aptiores in Domino judicaverint, nominare, unus vero ex tribus sic nominatis, per Nos, seu Romanum Pontificem pro tempore existentem ad officium prædictum assumi respective debeat, auctoritate Apostolica tenore præsentium concedimus, & indulgemus &c. Datum Romæ apud S. Mariam Majorem sub anulo Piscatoris. Die* 16. *Junii* 1697. *Pontif. Nostri anno VII. Joannes Fr. C. Albanus.* Obiit MDCCX. Votans Signaturæ.

JACOBUS SARDINIUS Lucensis, Marco Antonio Buratto datus est Coadjutor a Clemente XI. anno MDCCII. Præfuit Romano Gymnasio ab anno MDCCIX. per annos tres. Inter Clericos Cameræ Apostolicæ adscriptus, gessit præfecturam armorum Ditionis Pontificiæ. In componendis negotiis, controversiisque inter Apostolicam Sedem, & Serenissimum Sabaudiæ Principem, magnam partem habuit.

PROSPER LAMBERTINUS Patritius Bononienſis, magnum in Eccleſia, & Republica litteraria Nomen. Orbi datus eſt, die XXXI. Martii, anno MDCLXXV. e Marcello Lambertino, & Lucretia de Bulgharinis primariæ in patria Nobilitatis. Familia Lambertinorum antiquiſſima, & nobiliſſima, multis abhinc ſæculis, protulit plurimos domi foriſque illuſtres armis, litteris, publicis muneribus, legationibus, Senatorio Ordine, Epiſcopali dignitate, ac demum pietate, uti patet ex Dulpho in libro, cui titulus: *Famiglie illuſtri dî Bologna*. Ætatem primam poſt pueritiam in Collegio Clementino Urbis egit, abſolutiſque ſtudiis, publice diſputavit, Cardinali Mareſcotto auſpice. Tum ſe totum Juriſprudentiæ dedit, donatuſque Laurea in Romano Gymnaſio, Alexandro Capraræ Concivi Auditori Rotæ ſuam operam, in iis, quæ ad jus dicendum, ſpectant, præſtitit; illumque ætate gravem in tanto gerendo munere inſigniter adjuvit. Neque ſacrarum rerum ſtudia neglexit, in quibus plurimum verſatus, ſæpe in variis Urbis Academiis publice diſſeruit. At in utriuſque Juris ſcientia magnum ſibi nomen comparavit, ut jam inter Juriſconſultos Urbis primum locum occuparet. Anno MDCCII. Benti de Bentivolis Concivi ſuo Coadjutor datus eſt a Clemente XI. in munere Advocati Conſiſtorialis. Anno MDCCVIII. Coadjutorem agere cœpit Proſperi Bottini Archiepiſcopi Myrenſis in munere Promotoris Fidei. Mortuo deinde Bottinio, diu hoc officio functus eſt, tanta quidem cum gloria, quanta ex doctiſſimis libris ab eo editis *De Canonizatione Sanctorum*, diſertiſſime patet. Anno MDCCXVI. præfuit Romano Gymnaſio, per annos tres. Egit etiam Canonicum Baſilicæ Vaticanæ, Conſultorem Sanctæ Inquiſitionis, Canoniſtam Sacræ Pœnitentiariæ, Archiepiſcopum Theodoſiæ, & Secretarium Sacræ Congregationis Concilii

Tri-

Tridentini Interpretum. Quibus omnibus muneribus, summa doctrina, summaque morum honestate perfunctus, totius Aulæ, omniumque existimationem sibi conciliavit. Hinc a Benedicto XIII. anno MDCCXXVII. fit Episcopus Anconitanus, ita tamen, ut ab officiis Secretariis Congregationis Concilii, & Promotoris Fidei, minime discederet. Anno MDCCXXVIII. ab eodem Pontifice Cardinalis promulgatur Tituli S. Crucis in Hierusalem, & gravissimis Cardinalium Congregationibus Sacræ Inquisitionis, Concilii, Rituum, Episcoporum ac Regularium adscribitur; quem ab anno MDCCXXV. die IX. Decembris ad eum Ordinem promoverat, & *in pectore*, ut ajunt, servaverat. Anno MDCCXXXI. Clemens Papa XII. eumdem præfecit amplissimæ Ecclesiæ Bononiensi, quam exemplo, ordinationibus, pluribusque benefactis sanctissime administravit. Extant typis editæ gravissimæ, & eruditissimæ *Instructiones*, quas Populo Bononiensi dedit, circa Christianæ Religionis officia. Anno MDCCXL. Clemente XII. defuncto, eligitur Summus Pontifex, BENEDICTUS XIV. universa Ecclesia plaudente. In ea calamitate, quum, mortuo Carolo VI. Imperatore, diu, multumque pugnatum est in Germania, in Italia, & Pontificia Ditione, Summi Sacerdotis, & communis Parentis partes insigniter implevit; pacem officiis omnibus studuit conciliare. Ab eo Carolus VII. electus Imperator electionem suam, misso Romam Oratore, expetiit approbari. Ad ejus quoque genua provolvi, Carolus Rex Utriusque Siciliæ, bello ad Velitras feliciter confecto, Romam veniens MDCCXLIV. exoptavit. Grassante in Sicilia lue, nil defuit publicæ saluti. Leges plurimas tulit ad Ecclesiæ utilitatem. Nam Sacerdotibus ademit facultatem audiendi Confessionem complicis in crimine contra sextum Decalogi præceptum commisso, nisi extrema urgeat necessitas. Declaravit, ab iis, quibus carnium, & lacticinio-

rum

rum usus permittitur in diebus jejunii, unicam comestionem servandam esse, & epulas evitandas. Decrevit, ut omnes sustinentes curam animarum Parochi, Vicarii, Oeconomi perpetui, vel ad tempus constituti, etiam Regulares, quamvis congruis redditibus destituantur, Sacrificium Missæ pro populo celebrent, & applicent in Dominicis, aliisque per annum diebus festis de præcepto. Clericis negotiationem quamlibet interdixit. Regulares vetuit lucri causa aromatariam artem agere. Turpes ex eleemosynis Missarum quæstus prohibuit. Usuras damnavit. Ne, qui fidelium sacras Confessiones audiunt, eos obligarent ad criminum complices nominandos, graviter, & iterato prohibuit. Vindicavit jurisdictionem Episcoporum in Ecclesias Parochiales Regularium. Declaravit fas non esse Parochis bis in die festo, Missam celebrare. Ad Parochiales Ecclesias Jurispatronatus Ecclesiastici digniorem esse præsentandum, & promovendum. Ordinem docuit concurrendi ad Ecclesias Parochiales. Regulares extra claustra degentes Episcopis locorum subjici jussit. Crucifixi imaginem palam, & visibiliter collocandam in Altaribus, ubi sacrum agitur, statuit. Episcoporum residentiam suis in Ecclesiis, restaurata Congregatione huic rei incumbente, & enarratis legitimæ absentiæ causis, inculcavit. A Prælatis jurisdictionem quasi Episcopalem habentibus adeunda sacra Apostolorum Limina,& Ecclesiarum suam Relationes faciendas voluit. Permisit Clericos sæculares, sine sui Episcopi consensu, exceptis nonnullis casibus, Ordinibus Regularium nomen dare. Regulares ad sacros Ordines promovendos debere dimissorias litteras exhibere Episcopo Dioecesano, si is adsit, sacrasque Ordinationes agat, definivit. Puellas, famulasque in Monasteria Monialium, nonnisi Sede Apostolica permittente, recipiendas esse sancivit. Clausuræ Monasteriorum, tum virorum, tum Monialium con-

consuluit. Sacras Catecheses populo faciendas imperavit. Spectacula inverecunda festis diebus eliminavit. Asseruit Ecclesiasticam jurisdictionem in publicis precibus indicendis. Ne in nocte diem Cinerum praecedente, diutius protrahantur choreae, & ne in diebus festis, personati incederent homines, cavit; hortatus, ut tribus postremis diebus carnis privii, Eucharistia publicae adorationi exponeretur, concessa fidelibus ad eam adorandam accedentibus poenarum remissione. Novum constituit ordinem servandum, ubi agitur de Professione Religiosa in irritum mittenda. Definivit conditiones requisitas ad dispensationes indulgendas in matrimoniis ineundis; & ordinem in causis matrimonii peragendis. Ad Monialium confessiones audiendas, Sacerdotes aliquos extra ordinem constituendos esse, pluribus in hac re quaestionibus explicatis, decrevit. Vitia quamplura in resignatione Beneficiorum inducta, e medio tulit. Cavit, ne Beneficiorum redditus vendantur. Festorum numerum in utraque Sicilia coarctavit. De benedicendo, tradendoque Archiepiscopis Pallio, deque deferendo Rocchetto, plura sapientissime docuit. Episcopis facultatem annuit concedendi Indulgentiam plenariam in articulo mortis, tam in Civitate, quam in Dioecesi; etiamque per alios ab ipsis delegatos. Ordinavit ritum servandum a Regularibus, quibus id ex privilegium indultum est, in concedenda Pontificia benedictione. Declaravit fideles adeuntes Ecclesias, quibus Indulgentiae addictae sunt, eas lucrari, etsi sancta Eucharistia minime sit publicae adorationi exposita; hancque, nonnisi ex causa publica, deque Episcopi consensu, esse publicae adorationi exhibendam. Annuit Indulgentiam dierum centum, iis, qui, feria sexta, hora tertia pomeridiana, quinquies Dominicam orationem recitarint. Quibus in casibus, fas sit baptizare infantem aliquem infidelem, invitis parentibus, aperuit. Judaeum

dæum

dæum ad Christianos traductum non posse uxorem dimittere, si hæc velit cum ipso vitam agere, declaravit. Atque hæ leges ad Ecclesiam universam spectantes typis editæ in hujus Pontificis Bullario leguntur. Hæque nedum sapiunt Pontificem gravissimum disciplinæ Ecclesiasticæ exactorem, sed etiam doctissimum Theologia, Canonibus, & antiquitatibus Ecclesiasticis. Insignem quippe complectuntur sacrarum rerum doctrinam a pristinis Pontificibus, Conciliis, Patribus, Theologis haustam, & diligentissime expensam. Tum in Regno Neapolitano Concordata statuit inter Sacerdotium & Imperium. Ecclesiis Ruthenorum, Cophtorum, Melchitarum, Maronitarum, & Italo-Græcorum sapientissime consuluit. Sinensium superstitiones damnavit. Missiones in imperio Thibet, & in Indiis Orientalibus instituit. Pinaroliensem in Pedemontana Provincia Episcopatum, ita exigente illarum gentium utilitate, excitavit. Antiquam de Patriarchatu Aquilejensi inter Austriacos, Venetosque controversiam, sub pluribus Pontificibus frustra agitatam, utriusque partis consensu, summa felicitate, gloriaque, & magna illarum Ecclesiarum utilitate, composuit. Jubilæi recurrentem annum MDCCL. eximia pietate, summo studio celebravit; utque fideles tanto Ecclesiæ beneficio dignos sese redderent, nihil sibi reliquum fecit; & conciones in pluribus Urbis Ecclesiis haberi jussit, quæ fideles excitarent; & Confessarios monuit, ut sedulo officio suo incumberent; Ecclesiarum nitorem imperavit; Musicæ sacræ vitia emendavit; & alia plura ad hunc finem sanctissime ordinavit. Hinc omnia felicissime, & religiosissime, ingenti hominum multitudine ad Urbem confluente, evenerunt. Quoad administrationem spectat Pontificiæ Ditionis, & Urbis, leges quoque plurimas edidit, quæ in Bullario leguntur, præsertim ad rectum Judiciorum ordinem constituendum. Urbem nobilissimis ædificiis auxit. Nam Li-

Liberianam Basilicam externa fronte, porticu, & interiori ornatu donavit; Ecclesiam S. Crucis in Hierusalem, & Basilicam S. Pauli speciosiores reddidit; Absidem, aramque principem Ecclesiæ S. Apollinaris extruxit; Xenodochio S. Spiritus in Saxia amplum ædificium adjecit; Fornici maximo Basilicæ Vaticanæ laboranti consuluit; Fontem Aquæ Virginis perfecit; Antonini Pii columnæ sustinendæ stylobatem collocavit e regione Curiæ Innocentianæ; Capitolinas Ædes novis antiquitatis monumentis locupletavit; Triclinium Lateranense instauravit. Pontifex sanctissimi moris, Sacerdotalem modestiam in summo imperio servat, cunctos humanissime excipit, quotidie ad adorandam Eucharistiam accedit, singulari exemplo consanguineos suos nec ullis opibus ditavit, nec Romam adire permisit, Romanæ Sedis, Sanctæ Ecclesiæ, nostræque ætatis ornamentum. Edidit, dum ageret Promotorem Fidei, Volumina quatuor *De Servorum Dei Beatificatione, & Beatorum Canonizatione*, ut nil jam in hoc genere doctius, perfectiusque exoptari possit. Hinc Lipsienses viri docti in Actis Eruditorum anno MDCCXL. postquam horum Librorum epitomem tradiderint, addidere: *Vix suppetunt nobis vires ad verba utcumque invenienda, quibus diligentiam adamantinam, notitiam antiquitatum Christianarum vastissimam, Theologiæ Scholasticæ, ac Liturgiæ peritiam inusitatam, quam Summus Pontifex in hoc Opere elaborando posuit, jure suo, meritoque prædicemus. Prospicimus jam auream illam ætatem, quam Summus hic Maximusque rei litterariæ & eruditionis pulcherrimæ stator, & fautor orbi erudito est infusurus, atque largissime cum omnibus bonis communicaturus. Quæ spes plurimos adeo alit, obfirmatque, ut ipsi honores novos nos quoque congratulemur.* Gerens Episcopatum edidit Italico sermone libros *De festis Christi Domini, ejusque Sanctissimæ Matris*, &

Ecclesiasticas Institutiones, vulgo *Notificazioni*, quæ complectuntur Christianorum plurima officia. Summa in his libris eruditio continetur. In supremo autem Pontificatu edidit absolutissimum Tractatum *De Diœcesana Synodo*, & Martyrologium Romanum auctius, emendatiusque. Quæ illius Volumina præclarissima, etsi pluries typis commissa, nuper tamen sumptibus Academiæ Conimbricensis rursus edita sunt, collecta simul, atque in Tomos duodecim distributa. Horum primus, secundus, tertius, & quartus de Beatificatione, & Canonizatione Servorum Dei agunt. Quintus complectitur Acta Canonizationis ab eodem Pontifice celebratæ. Sextus habet appendices utiles ad præcedentium librorum lectionem. Septimo continentur Documenta primi Tomi, & appendices quatuor priorum voluminum. Octavus exhibet Indicem copiosum, atque accuratum. Nonus eximium habet Tractatum de Missæ Sacrificio. Decimus agit de Festis Chiliti Domini, & ejus sanctissimæ Matris. Undecimus complectitur Institutiones Ecclesiasticas Latino sermone donatas. Duodecimum constituit Tractatus de Diœcesana Synodo. Mirum profecto est, hunc publicis muneribus perpetuo occupatum, tot, & tanta scire, ac scribere potuisse. Pontifici vere Magno longam ætatem universa Ecclesia precatur.

Ferdinandus de Valentibus de Trebio, Joannis Baptistæ, & Virginiæ Liberatæ filius, in Seminario Romano bonis artibus instructus, apud Auditores Rotæ Jurisprudentiæ incubuit, & anno MDCCX. inter Advocatos Consistoriales, loco Marcelli Severoli, cooptatus, tum mortuo Sacripante, Advocatus Fisci, præfuit Gymnasio Romano ab anno MDCCXX. per triennium. Leguntur ejus *Responsa* edita pluribus Tomis.

Petrus Pomponius de Vecchiis Senensis, Petri & Faustæ de Trecerchis filius, postquam in patrio Gymnasio Juris Civilis Institutiones docuisset, in Foro Romano

mano causis patrocinatus est, tanta cum sui nominis gloria, ut illum Romana Rota in Decisione quadam *Romana praetensi affictus* die XIX. Junii MDCCXVI. coram Gamaches §. *Quia vero* dixerit *virum non modo prudentia, & doctrina, sed eximia probitate praeclarum*. Eximium hunc Jurisconsultum Clemens XI. anno MDCCX. Coadjutorem constituit Vincentii Amadorii de Maineriis Advocati Consistorialis, & Innocentius XIII. Advocatum Fabricae Basilicae Vaticanae. Jacet in Ecclesia Nosocomii S. Jacobi vulgo *dell'Incurabili* cum hac inscriptione.

D. O. M.

Petrus Pomponius de Vecchis. Patritius Senensis. Sacrae Consistorialis Aulae. Advocatus. Ac hujus Ecclesiae, & Archiospit. Custos. Vivens sibi, suisque posuit. Obiit anno MDCCXXV. Kal. Novembris. Aetatis suae LXVII.

CAROLUS MARIA SACRIPANTES Romanus, Philippi, & Vincentiae Vitutiae filius, parenti Advocato Consistoriali Coadjutor datus est anno MDCCX. successorque in munere Advocati Senatus, Populique Romani. Anno MDCCXVIII. inter Signaturae Justitiae Votantes sedit, & anno MDCCXXI. inter Clericos Apostolicae Camerae, tum in pluribus Congregationibus suffragium ferre jussus. Anno MDCCXXVIII. per annos tres praefuit Romano Gymnasio. Mortuo Benedicto XIII. a Cardinalibus, qui imperio, Sede vacante, administrant, delectus est, ut Aerario Pontificio praeesset, loco Caroli Negronii, qui ab eodem officio discesserat. Deinde Clemente XII. Pontifice electo, confirmatur in hoc munere Thesaurarii generalis Romanae Ecclesiae, quo cum diu, magnaque cum laude functus esset, anno MDCCXXXIX. die XXX. Septembris inter Cardinales adscribitur; qua in dignitate, honorificentissime vivit.

ANTONIUS SERLUPIUS Romanus, Dominici, & Juliae Verospiae filius, Josepho Bottino munus hoc dimitente,

te, fit Advocatus Consistorialis, anno MDCCXI. quem Jurisprudentiæ sedulo incumbentem mors abstulit immatura. Jacetque in Ecclesia S. M. de Aracæli.

BONIFACIUS SPRETUS Ravennatensis, Felicis, & Hieronymæ Andronichæ filius, patruo Coadjutor adjunctus anno MDCCXIV. in muneribus Advocati Consistorialis, & Advocati pauperum, ab anno MDCCXXXIII. per annos tres Romanum Gymnasium moderatus est.

CAROLUS ALBERTUS GUIDOBONUS CAVALCHINUS Derthonensis, Petri Antonii, & Lucretiæ Passalaquæ filius, a Collegio Mediolanensium Jurisconsultorum nominatus, a Clemente XI. eligitur anno MDCCXVI. qui Marcellini Corii ad Romanam Rotam translati sedem in hoc Collegio obtineret. Præfuit Gymnasio Romano ab anno MDCCXXVI. usque ad annum MDCCXXXIV. tum præfuit ejusdem Bibliothecæ. Sub Benedicto XIII. adscriptus est inter Referendarios Utriusque Signaturæ, & Votantes Signaturæ Justitiæ. Anno MDCCXXVIII. PROSPERO LAMBERTINO Cardinali subrogatus est in munere Promotoris Fidei, donatusque Titulo Archiepiscopi Philippensis. Quo officio præclarissime functum Clemens XII. anno MDCCXXXIV. constituit Secretarium Congregationis Concilii, Canonistam Sacræ Pœnitentiariæ, Examinatorem Episcoporum, Consultorem Sanctæ Inquisitionis. Eumdem doctrina, gravitate morum ac rerum gerendarum peritia optime meritum BENEDICTUS XIV. in Cardinalium Ordinem cooptavit, anno MDCCXLIII. die IX. Septembris.

LUDOVICUS DE VALENTIBUS de Trebio, Alexandri, & Paulinæ Venturellæ filius, Ferdinando Patruo Advocato Consistoriali Coadjutor datus est anno MDCCXXI. a Clemente XI. quo Pontifice defuncto, egit Commissarium Conclavis. A Benedicto XIII. Patronus Fisci selectus est. Præfuit multis annis Gymnasio Romano, A Clemente XII. inter Prælatos Domesticos, Votantes Si-

Signaturæ Gratiæ adſcriptus, & Carolo Cavalchino ſubrogatus in munere Promotoris Fidei, tum inter Conſultores Sanctæ Inquiſitionis, Examinatores Epiſcoporum, Protonotarios Apoſtolicos connumeratus, de ſancta Sede Apoſtolica præclariſſime meret.

Thomas Antamorus Romanus, Franciſci Antamori olim cognomento Jannini, & Franciſcæ Palutiæ filius, egerat Cauſarum in Foro Patronum, & vice Auditoris Cameræ Apoſtolicæ jus reddiderat, cum a Clemente XI. anno mdccxxi. datus eſt Coadjutor Jacobo Sardinio. Defuncto Bonifacio Spreto, ei commiſſum eſt Pauperum Patrocinium. Quatuor annis præfuit Romano Gymnaſio, & octogenario major obiit, hoc ipſo anno mdccli. die xxvii. Aprilis, tumulatus in Eccleſia S. Hieronymi Charitatis, præſentibus Advocatis, & Profeſſoribus.

Joannes Ascevolinus Bertinorienſis, Joſephi & Catharinæ Paulutiæ filius, claruit in Foro Romano magni nominis Advocatus. Caſalio defuncto, aggregatus eſt huic Collegio, anno mdccxxi. vixitque in magna omnium exiſtimatione uſque ad annum mdccxlv.

Nicolaus Sacripantes Romanus, Caroli Cardinalis frater, eidem Coadjutor datus eſt anno mdccxxi. cum antea apud Marcellinum Corium Auditorem Rotæ, addiſcendo Juri incubuiſſet. Anno mdccxl. functus eſt munere Commiſsarii Conclavis. Deinde munus dimiſit.

Nicolaus de Vecchis Romanus, Petri Pomponii Advocati Conſiſtorialis, & Margaritæ Cyprianæ Reatinæ filius, ab Innocentio XIII. anno mdccxxi. Coadiutor parenti datus eſt. Apud Reatinos tamquam Conſiliarius in locum Cyprianæ familiæ electus a Civibus ſupremum Magiſtratum geſſit, quem vocant *Confaloniero*, atque in eodem Magiſtratu, a Congregatione, quæ imminet optimo Ditionis Pontificiæ regimini, annuente Clemente XII. confirmatus. Hunc Clemens Argen-

genvillerius sibi socium adscivit in administrando Gymnasio. Huic etiam Ludovici de Valentibus Advocati Fisci vices sunt demandatæ in Tribunali Visitationis Carcerum juxta Constitutionem *Justitiæ gladium* a BENEDICTO XIV. anno MDCCXLIX. editam. Mortuo Antamoro est meritissimus hujus Collegii Decanus.

GABRIEL DE SERIANIS Asculanus, Gasparis, & Comitissæ Saladinæ filius, ab Innocentio XIII. anno MDCCXXIV. subrogatus in locum defuncti Antonii Serlupii Advocati Consistorialis; nunc Advocatum Senatus, Populique Romani, & Fabricæ Basilicæ Vaticanæ honoratissime agit.

JULIUS CÆSAR FAGNANUS Romanus, Asdrubalis, & Claricis Cajetanæ filius, Canonicus Ecclesiæ S. Mariæ in Vialata, a Benedicto XIII. anno MDCCXX. datus est Coadjutor patruo Joanni Francisco Fagnano Advocato Consistoriali. Is seriem Advocatorum Consistorialium ab anno MDCLVI. quo anno Carolus Cartharius suum Syllabum absolverat, usque ad hæc tempora describet fusiori calamo; cujus labori, & diligentiæ, quæ in hac re diximus, debemus.

VIRGILIUS MONTECATINUS Ferrariensis, Alphonsi, & Constantiæ Malvetiæ filius, ab Innocentio XIII. datus est Coadjutor patruo Antonio. Anno MDCCXXIX. muneris possessionem iniit. Patriæ suæ negotia apud Sedem Apostolicam cum laude administrat.

JOSEPHUS ASCEVOLINUS Romanus, Joannis Advocati Consistorialis filius, & Coadjutor datus anno Christi MDCCXXX. sedem in hoc Collegio, & inter Advocatos, dignissime occupat.

CLEMENS ARGENVILLERIUS Romæ natus est, exeunte anno MDCLXXXVII. Patrem habuit Joannem Civem Parisiensem, cujus Progenitor Carolus Abbavillæ Gubernator in prælio apud Dorlanum, una cum aliis nobilibus, strenuisque viris pro Henrico IV. Galliarum Re-

ge,

ge, uti memorat Davila Hiſt. bell. Civ. Lib. 15. fol. 778. fortiter occubuit. Mater ipſi fuit Lucretia Catharina Benincaſa Romana, cujus frater Andræas poſt emenſos reliquos Militiæ honores, Inſpector primum univerſi Equitatus, dein vero Dux generalis copiarum omnium Regis Catholici ſenex non ita pridem obiit Matriti anno MDCCXLII. Alia fuit Clementi ad honores via; artium nempe liberalium, ac Divini, Humanique Juris ſtudium; in quo quidem quammaxime verſatus, primi ſubſellii Advocatus claruit, de nobilioribus in Foro controverſiis paſſim conſultus, atque in rebus publicis, præſertim ubi agebatur de tuendis Sedis Apoſtolicæ juribus, a Clemente XII. non ſemel adhibitus. Ab eodem Pontifice, anno MDCCXXXVIII. mortuo Bonifacio Spreto, donatur Conſiſtoriali Toga, & annua penſione aureorum quadringentorum. Sed majoribus illum cumulavit beneficiis doctorum virorum amantiſsimus BENEDICTUS Papa XIV. Nam prioribus Pontificatus ſui annis honeſtatem, ingenium, prudentiamque Viri in pluribus expertus, quo primum tempore, creatio ſeptem ſupra viginti Cardinalium præconceptæ jamdiu munificentiæ locum aperuit, inter Prælatos, quos vocant Domeſticos, Angevillerium adſcivit, & quaſcumque ex toto Chriſtiano Orbe ad ipſum ſummum Pontificem deferuntur adverſus Judices Eccleſiaſticos poſtulationes, vice ſua audire juſſit. Quod ſane munus poteſtate ampliſſimum, dignitate præclariſſimum eſt. Præbenda inſuper & Canonicatu in Baſilica Lateranenſi donavit. Examinatorem Epiſcoporum, Secretariumque Congregationis, quæ huic examini imminet, conſtituit. Eumdem de ſe, ſedeque Apoſtolica optime meritum, non ſemel ſuis in Conſtitutionibus commendavit, nempe Conſtit. CXXXV. & Conſt. CXLII. Tom. I. Conſtit. XVI. Conſtit. XIX. Conſtit. XXXIII. Tom. 2. in qua poſtrema cum ageretur de componenda Juriſdictionis Eccleſiaſti-

cæ

cæ controversia inter Cardinalem Episcopum Tusculanum, & Cardinalem Abbatem Commendatarium S.M. Cryptæ Ferraræ, Pontifex ait se litem hanc absolvisse *in consilium adhibitis duobus viris in Canonica Facultate peritissimis, Dilecto scilicet filio Magistro Idelphonso Clemente de Arostegui Cappellano nostro, & causarum Palatii Apostolici Auditore, qui edito volumine, cui titulus est:* Concordia Pastoralis: *eximium suæ in hoc rerum genere scientiæ specimen dedit; ac Dilecto pariter Filio Magistro Clemente Argenvilliers Consistorialis Aulæ nostræ Advocato, ac Prælato Domestico, & Auditore nostro, cujus etiam doctrinæ in hac ipsa controversiarum specie plura monumenta extant in consultissimis Disceptationibus multorum annorum decursu dum in exercitio fori magna cum laude versaretur ab ipso editis.* Anno MDCCXLVI. a Collegio Advocatorum Consistorialium, unanimi suffragio, electus est Rector Romani Gymnasii, licet invitus. Ad hoc autem munus obeundum duos ex eodem Collegio sibi socios adjungi exoptavit; quod quidem alias fuerat scitissime constitutum, vix unquam factitatum. Itaque ex ordine seniorum selegit Nicolaum de Vecchis, ut Physicis præsertim experimentis in Gymnasio, ac Rei Botanicæ in Horto Medico præesset; ex Ordine vero juniorum Philippum Mariam Pirellium, qui rem omnem litterariam ordinaret, Scholas adiret, bonarum artium studia excitaret, ac conservaret. Adjunxit etiam Josephum Ascevolinum, ut Magistros Grammaticæ, qui in variis Urbis regionibus a Rectore constituuntur, in officio contineret. Quam ipsi, collatis invicem studiis, Summi Pontificis ope, & præsidio, profuerint rei litterariæ, constat ex Cap. x. Lib. I. hujus Historiæ, & ex Codice Liturgico Ecclesiæ universæ, auctore Viro Clar. Josepho Aloysio Assemanno, aliisque libris a Professoribus editis, Rectoris horratu. Qui vero Argenvillerium ipsum oculis propemodum

dum intueri velit, epistolam legat, quæ præfixa est Vol. 4. Oper. Clar. Ciampini *De veter. monun.* Ob ejus merita, decreto Collegii die 23. Junii 1751. concessa sunt ei licet absenti integra emolumenta ex promotionibus Doctorum, & alia omnia, etiam ex postulationibus Palliorum provenientia, ut id tamen *deinceps in exemplum trahi nequeat ab aliis cujuscumque sint dignitatis.*

Philippus Maria Pirellius Neapolitanus, Dominici, & Camillæ de Miranda filius, adolescens meruit, ut eum BENEDICTUS XIV. anno MDCCXL. inter Prælatos Domesticos cooptaverit, & inter Advocatos Consistoriales asciverit, qui primus occuparet in hoc Collegio locum Neapolitano Civi ab Innocentio XII. Pontifice constitutum, & nulli adhuc concessum, datis hisce litteris ad Patres Conscriptos Neapolitanæ Civitatis: *Dilectis filiis Nobilibus viris Electis Civitatis Neapolitanæ. BENEDICTUS PP. XIV. Dilecti filii Nobiles viri salutem. Permagni semper fecimus inclytam vestram Civitatem, egregiaque perpetuo apud Nos fuit opinio pietatis, atque observantiæ, quibus Nobilitates vestræ Pontificem Maximum, Romanamque Sedem debito cultu prosequutæ veram inesse sibi Religionem, hoc etiam documento palam ostendunt. Quæ Nobis cum ante oculos obversarentur vix dum ascendere in hanc supremam Ecclesiæ Cathedram, Dei manifesto numine, jussi fuimus, vicem vobis reddere benevolentiæ nostræ, ubicumque res ita ferat, profecto constituimus. Quocirca Dilectum filium Philippum Mariam Pirellium in illustre Advocatorum Consistorialium Collegium nominatione vestra cooptari mandavimus, gratumque Nobis accidit, ei primum post longas difficultates locum redditum fuisse Vestris Civibus in eodem Collegio assignatum. Illum siquidem novimus conspicua clarum Nobilitate, virtute, bonisque litteris instructum, & modo sedulam exhibet Nobis operam studiumque suum*

inter nostros intimos Cubicularios honorifice adscriptus. Vestro igitur non minus merito, quam benignitati nostræ referre debetis quicquid gestum a Nobis fuit pro restituendo uni ex Civibus vestris Consistorialis Advocationis decore; persolutum idcirco Nobis obsequentissimis litteris officium ab ea parte libenter inspeximus, qua vestram erga Nos voluntatem plenam singularis obsequii, religiosæque venerationis officiosissime comprobavit. Et Nos quidem Apostolicam invicem Benedictionem Nobilitatibus vestris, Dilecti filii Nobiles Viri, peramanter impertimur. Datum Romæ &c. Die 4. *Februarii* 1741. Hunc etiam idem Pontifex Summus anno MDCCXLIII. Neapolim, Beneventumque, ablegavit, ut Cardinalitiæ dignitatis insignia deferret Dominico Ursino Gravinensium Duci, & Francisco Lando Archiepiscopo Beneventano. Eum Rex honorifice excepit, uti diximus in nostro libro *De Capella Regis utriusque Siciliæ* Cap. XI. §. VI. ubi & exhibuimus litteras, quibus Pontifex Pirellium Regi, ac Reginæ commendavit. Hunc Clemens Argenvillerius socium voluit in ordinanda re litteraria Gymnasii Romani. Eumdem Pontifex, anno MDCCXLIX. constituit juri dicendo in causis Civilibus in magna Curia Innocentiana; quo munere magno cum omnium plausu nunc temporis fungitur.

Paulus Franciscus Antamorus Romanus, Thomæ Advocati Consistorialis, ac Helenæ Bellonæ filius, anno MDCCXLI. parenti dignissimus Coadjutor datus est.

Joseph Andreas Scaramutius Auximanus, Thomæ, & Annæ Mariæ Buttari Caccianemici filius, diu in Foro versatus, datus est Coadjutor Ludovico de Valentibus anno MDCCXLII. tum Thomæ Antamoro in munere Advocati Pauperum. Mortuo Antamoro, pauperum rebus sapientissime patrocinatur.

Hieronymus Tozzius Romanus, Alexandri, & Catharinæ Sauellæ filius, Coadjutor datus est Clementi Argen-

Argenvillerio in munere Advocati Consistorialis, anno MDCCXLIII. optime meritus.

ALEXANDER LITTA Mediolanensis, subrogatus in locum Caroli Alberti Guidoboni Cavalchini ad Cardinalatum promoti, in munere Advocati Consistorialis, anno Christi MDCCXLIV. optime meritus. Parentes habuit Camillum Litta, & Constantiam Belcredi Papiensem.

LIVIUS BONZETTUS Ariminensis, Andreæ, & Franciscæ Battaglinæ filius, clarus in Foro Romano Advocatus, Nicolao Sacripante munus dimittente, nominatus est anno MDCCXLVI. Advocatus Consistorialis a Collegio juxta Constitutionem *Inter Conspicuos*. At post annum e vivis discessit.

ANTONIUS TANARI Bononiensis, Joannis Nicolai, & Teresiæ Zambeccariæ filius, Alexandri amplissimi Cardinalis fratris filius, ab anno MDCCXXIX. electus est Advocatus Consistorialis. Sed nonnisi anno MDCCXLVII. muneris possessionem iniit.

THOMAS DE CONSTANTIO Romanus, Joannis Baptistæ Neapolitani, & Rosalindæ de Noto filius, Advocatus Consistorialis anno MDCCXLVII. Coadjutor primum, tum Successor Livii Bonzetti defuncti, & clarus in Foro Advocatus.

GUIDUS CALCAGNINUS Ferrariensis, Cæsaris, & Catharinæ Obici filius, Coadjutor Virgilio Montecatino Advocato Consistoriali datus est anno MDCCXLVIII. simulque inter Aulicos Pontificios, quos Cubicularios Secretos vocant, & inter Referendarios Utriusque Signaturæ meritissime adscitus.

CAJETANUS FORTES Romanus, eximius in Urbe Caussarum Advocatus a BENEDICTO XIV. datus est Coadjutor Nicolao de Vecchis Advocato Consistoriali anno MDCCLI. Parentes habuit Tiberium Piscienſem, & Elisabetam Pellegrino.

APPENDIX

PROFESSORES

ADDENDI.

Joannem Peccamum Anglum, virum doctissimum, Ordinis Minorum, diximus pag. 440. egisse Lectorem Sacri Palatii. Omisimus tamen illum paulo post renunciatum Archiepiscopum Cantuariensem, nempe anno MCCLXXIX. adhuc docuisse in Schola Sacri Palatii. Narrant enim Scriptores apud Wadingum ad annum MCCLXXIX. quod cum sui sæculi eruditissimus esset, & Romæ in Sacro Palatio legeret Theologiam, plurimi ad illum audiendum confluebant, etiam Episcopi, & Cardinales non pauci, qui quidem viro ad suggestum ascendenti, detecto capite honoris causa assurgebant; sed cum ad Episcopatum Cantuariensem evectus esset, & adhuc Lectoris munere fungeretur, jam Cardinales, & Episcopi viro suggestum adeunti haud assurgere consueverint, ne viderentur honorem illum tribuere dignitati, qua se superiores cognoscebant, quem antea virtuti tribuebant. Obiit Peccamus anno MCCXCII. Neque is solum Episcopus docuit in scholis Urbis. Albertus de Cattaro Dominicanus, de quo egimus pag. 456. creatus est Episcopus Modrusiensis, anno MDXLVIII. & anno sequente, Episcopus Veglensis, uti testatur Jacobus Echard. Ille tamen, iisdem annis occurrit in antiquis Catalogis Professorum, inter Professores Theologiæ stipendio florenorum biscentum. Et quidem ita inscribitur *R.D. Albertus de Cattaro*, quo significatur dignitas Episcopalis, cum cæteri Professores Regulares, nonnisi *Magistri* inscribantur.

Gulielmus Gaisnesburgius Anglus, Ordinis Mino

norum, Professor Theologiæ in Academia Oxoniensi, doctrina, prudentia, pietate clarus, quem Eduardus I. Rex Angliæ, una cum Hugone Manchestrio Dominicano Legatum misit ad Philippum Francorum Regem, pro componendis in Aquitania rebus, egit Romæ Lectorem Sacri Palatii, uti testatur Thomas Ecclestonus. Anno MCCCX. electus est Episcopus Vigorniensis. Scripsit libros: *Sermonum ad Clerum*: *Quæstionum subtilium*: *Disceptationum*. Wadingus de Script. Francis.

Raphael de Spinolis Januensis, Ordinis Minorum, insignis Sacræ Theologiæ Magister, an. MCDXXXVIII. Lectorem agebat Sacri Palatii Apostolici, eodemque anno electus est Episcopus Ajacensis in Corsica, cui Minister Generalis concessit, ut in suo Episcopio duos sui Ordinis Fratres habere possit, uti ex Regestis ejusdem Ordinis constat. Addendus inter Theologiæ Professores.

Bonifacius Bembus Brixiensis, peritissimus Græcæ & Latinæ Litteraturæ, docuit tum in Gymnasio Pisano, tum in Gymnasio Romano sub Innocentio VIII. uti testantur Elias Chauriolus in Historia Brixiensi, & Leonardus Gozzandus in Bibliotheca Brixiana, addendusque est Professoribus Rhetoricæ, & Humanitatis.

Georgius Alexander Episcopus Cretensis, Præceptor in Urbe Græcæ disciplinæ memoratur a Volaterrano Lib. 21. Antropol. *de his*, *qui in reliquis artibus claruerunt*, agens de Sophiano, quem etiam affirmat Romæ docuisse. Addendus est Professoribus Linguarum.

Petrus Franciscus Frustulus Spoletinus, Cæsaris Borgiæ Ducis Valentini ab epistolis conscribendis, Lector publicus in Romana Sapientia, Poeta Laureatus, ac Senator Urbis anno MDLVIII. memoratur a Jacobillo de Scriptoribus Umbriæ. Edidit tria Poemata carmine heroico, nempe de Croco, de animalibus, ac de gestis Cæ-

Cæſaris Borgiæ. Adiungendus Profeſſoribus Humanitatis & Rhetoricæ.

Nicolaum Perusinum Procuratorem Generalem Ordinis Servorum B. M. Virginis, & publicum in Romano Gymnaſio Profeſſorem Philoſophiæ, qui edidit *Commentaria in Logicam*, quique obiit anno MDXV. memorant Gianus in Annalibus Par. 2. Lib. 5. Cap. 10. & Jacobillus de Scriptoribus Umbriæ. Supplendus inter Profeſſores Philoſophiæ.

Bonaventura Pius vel Faunus e Coſtacciaro oppido Comitatus Eugubii, Ordinis Minorum Conventualium occurrit in antiquis Catalogis Profeſſorum ſub Paulo III. Profeſſor Theologiæ, & Metaphyſicæ, ſub nomine *M. de Coſtacciaro*. Is eximie doctus, præcipue in Schola Scoti, & Eccleſiaſticis diſciplinis, anno MDXLIII. electus eſt Miniſter generalis ſui Ordinis, & deinde Epiſcopus Aquenſis, ac nonnullos libros circa Scoti doctrinam ſcripſit, uti Wadingus de Script. Franciſc. & Jacobillus de Scriptoribus Umbriæ teſtantur.

Cæsar Jacomellus ſub Paulo III. & Julio III. Logicam profitebatur, Canonicus Baſilicæ Liberianæ, qui deinde præfuit Eccleſiæ Bellicaſtrenſi, interfuit Tridentino, obiit MDLXXVII.

Nicolaus Scevola Spoletinus, quem inter Profeſſores Rhetoricæ nominavimus, docuit etiam in Peruſino Gymnaſio Humanas, Græcaſque litteras, edidit Commentaria in epiſtolas Ciceronis, Orationes, & Carmina, obiitque Spoleti anno MDLV. uti Jacobillus de Scriptoribus Umbriæ teſtatur.

Michael Saravetius de Petraſancta Thuſciæ oppido, Ordinis Prædicatorum, Romæ anno MDXVI. publico ſtipendio Metaphyſicam diu profeſſus eſt, uti teſtantur Leander, qui fuit ejus condiſcipulus Bononiæ, & Jacobus Echard To. 2. pag. 38. de Script. Ord. Prædic. Edidit: *Quæſtiones de analogia Entis contra Scotiſtas:*

tiſtas: *Quæſtiones de Univerſalibus*: *Tractatus de primis & ſecundis intentionibus*: *Tractatus de Univerſalibus*: *Quæſtiones de cauſalitate primi principii*: *De principio individuationis*: *De ſubjecto Philoſophiæ*.

ANTONIUS MANCINELLUS Veliternus, publicus in Romano Gymnaſio Profeſſor Humanitatis, qui plura edidit, memoratur a Theulo in Hiſtoria Velitrarum.

HIERONYMUS FRACASTORIUS Veronenſis, celeberrimus Medicus, Philoſophus, Aſtrologus, Poeta, Romam veniens a Paulo III. donatus eſt Cathedra Medicinæ in Romano Gymnaſio, & menſtruo ſtipendio aureorum ſexaginta. Ejus vitam Brucherus in Hiſtoria Philoſophiæ, Niceronius in vitis virorum illuſtrium, Morerius in Dictionario, aliique plures ſcripſere. Obiit Patavii anno MDLIII. major ſeptuagenario. Edidit: *De morbo gallico libros tres*: *De cauſis criticorum dierum*: *De Sympathia, & Antipathia*: *De contagione, & contagioſis morbis*: *De cura canum venaticorum*: *Dialogos de Poetica, de anima, de intellectione*: *Carminum librum de vini temperatura*: *Carmina ſuper Geneſim*: *Del creſcimento del Nilo*.

HIERONYMUS MERCURIALIS Forolivienſis, præclariſſimus Medicus, docuit in Romano Gymnaſio, uti Thomaſſinus in elogiis Doctorum virorum, aliique teſtantur. Is duobus annis ſupra triginta natus ad Urbem venit anno MDLXII. Pio IV. Pontifice, ibique donatus Cathedra celebres ſcripſit libros de arte Gymnaſtica. Tum a Venetis magna mercede conductus, anno Chriſti MDLXIX. Patavii res Medicas publice docere cœpit, quo etiam munere functus eſt in Gymnaſio Bononienſi, & Piſano. Ab Imperatore Maximiliano II. in Germaniam evocatus, ut ejus conſuleret valetudini. Obiit in patria anno MDXCVI. ſex annis major ſexagenario. Editi ab eo ſunt libri: *De arte Gymnaſtica*: *De morbis mulierum*: *Conſultationes Medicinales*: *De componendis medica-*

dicamentis : Variæ Lectiones : De venenis : De morbis puerorum : De morbis cutaneis : De morbis oculorum, & aurium : De cognoscendis, & curandis humani corporis affectibus : Hippocratis Opera omnia Græce, & Latine edita : Galeni Opera Latine conversa. De eo Thomassinus, Ghilinus, Morerius, Lindenius.

EVANGELISTA PATAVINUS Augustinianus, quem diximus egisse Professorem Philosophiæ ab anno Christi MDLXXXII. cognomento BOSIUS diu docuit apud suos Patavii, Bononiæ, & Romæ, obiitque anno MDXCII. de quo Herrera in Alphab. August. & Portinarius de felic. Patav.

MARIUS DE ACETURA, Tricaricensis Diœcesis oppido, Ordinis Minorum, Professor Metaphysicæ sub Sixto V. uti diximus pag. 338. cognomento TARALLUS, diu variis in locis apud suos docuit, præsertim Romæ in Cœnobio SS. Apostolorum; & Assistentis generalis munere functus est.

FRANCISCUS BRUSCO de Setia, Ordinis Minorum Conventualium, eximius Theologus, docuit apud suos Neapoli, tum a Gregorio XIII. anno MDLXXXIV. obtinuit Cathedram Theologiæ in Romano Gymnasio, in qua docuit annis sex. Tum præfuit Romanæ Provinciæ, deinde Procurator generalis Ordinis, denique Episcopus Litterensis electus anno MDXCIX. obiit anno MDCXXV. de eo Ughellus in Episc. Litter.

AUGUSTINUS CASSANDRI de Castro Fidardo in Piceno, Ordinis Minorum Conventualium, postquam Sacros Canones Florentiæ docuisset, functusque esset munere Regentis, Ferrariæ, Bononiæ, Mediolani, Papiæ; atque in pluribus Italiæ Civitatibus Conciones habuisset, donatus est Cathedra Theologiæ in Romano Gymnasio, & a Paulo V. selectus est Concionator Palatii Apostolici. Egit quoque Provincialem Piceni, Procuratorem generalem Ordinis, & Consultorem Romanæ Inquisitionis

nis. Deinde Episcopus Gravinensis electus an. MDCXIV. obiit MDCXXIII. Prælo paraverat Conciones per annum, & Quadragesimam plurimas, explicationem in Cantica Canticorum, & opuscula Theologica.

HENRICUS SILVIUS Astensis Carmelita, Professor Metaphysicæ, anno MDXCIX. uti diximus pag. 339. fuit Prior Generalis, electusque anno MDCXII. Episcopus Eporediæ, obiit eodem anno. Laudatur a Lucio Belga in Bibliotheca Carmelitarum, & ab Ughello.

JOANNES VAZMOTTA Lusitanus, Professor Humanitatis in Gymnasio Romano anno MDLXXXV. memoratur a Ciacconio in vita Cardinalis Alberti Austriaci To. 4. Col. 53. ubi narrat illum nuncupasse huic Cardinali orationem, quam habuit in Gymnasio Romano, cum inciperet explicare librum Paradoxorum Marci Tulli.

PAULUS BENIUS Eugubinus, quem pag. 341. nominavimus, vir doctissimus Græcis, Hebraicis, Latinisque litteris, Orator, Poeta, Philosophus, Theologus. Societati Jesu nomen dederat, e qua discessit, ut Commentaria ederet in Convivium Platonis. Docuit Perusiæ, & Romæ, ac denique anno MDXCIX. Patavii Eloquentiam, stipendio nummorum mille. Fuit a conscribendis epistolis Card. Madrutii, & Francisci Mariæ II. ultimi Ducis Urbini. Obiit Patavii, anno MDCXXV. hæredibus ex asse institutis Patribus Teatinis in quorum Ecclesia jacet. Edidit præter libros alibi recensitos: *Commentaria in Aristotelis Poeticam cum centum Poeticæ controversiis*: *In Aristotelis libros Rhetoricæ Tom. 2. quibus accesserunt*: *Oratoriæ disputationes*, & *Platonis Rhetorica ex ejus scriptis excerpta*: *In sex primos libros Æneidos Virgilii*: *Platonis Poeticam ex ejus Dialogis collectam*: *Orationes*: *Epistolas*: *De Historia libros quatuor*: *Commentaria in Sallustium*: *Disputationem de Annalibus Baronii*: *Disputationem Theologicam de Auxiliis*: Fuse de eo Jacobillus in Biblioth. Umbriæ,

briæ, & Nicolaus Pappadopoli de Gymn. Patav. Lib. 3. Sect. 2. Cap. 25.

PETRUS SERVIUS Spoletanus, quem Medicinæ Professorem anno MDCXXXVI. nominavimus pag. 366. edidit *Dissertationem de Unguento Armario sivæ de naturæ, artisque miraculis*: *Institutiones Medicas*: *Prolusionem Medicam an juvenis possit esse absolutus Medicus*: *Prolusionem de laudibus Medicinæ*: *Exercitationes Medicas de sero lactis*: *Juveniles ferias sive Romanorum Miscellanea*: *Dissertationem Theologicam*: *De odoribus*. Obiit Romæ anno MDCXLVIII. jacetque in Ecclesia S. M. Angelorum. Fuse de eo Jacobillus in Bibliotheca Umbriæ.

ALEXANDER SALSILLA Capuanus, Professor Philophiæ, sub Urbano VIII. ab an. MDCXXX. electus est anno MDCXLIII. Episcopus Trevicanus, deinde post annos tres translatus ad Ecclesiam S. Angeli de Lombardis, eodem anno MDCXLVI. obiit.

BENEDICTUS MILANUS Romanus Professor Logicæ ab anno MDCXXVIII. per annos quatuor, teste Mandosio To. 2. Bibl. Rom. edidit *Epitalamium in nuptiis Taddæi Barberini, & Annæ Columnæ*: *Orationem de laudibus Card. Joannis Columnæ*: *Librum variorum Carminum*.

JACOBUS ACCARISIUS Bononiensis, Philosophiam hora matutina professus est ab anno MDCXXXV. usque ad annum MDCXLIV. cum electus est Episcopus Vestanus. Hunc Cartharius in Syllabo Advocat. Consist. loquens de Gratiolo Accarisio vocat Theologum, Rhetorem, Philosophum, & Historicum clari nominis, additque edidisse *Prælectiones Philosophicas*: *Orationes in funere Caroli Arciducis Austriæ*: *in funere Annibalis Marescotti*: *in funere anniversario Gregorii XV. De S. Joanne Evangelista*: *De Deo Trino, & Uno*: *De Academia Mantuana*: *De restauratione studiorum*: *Della Passione di*

di Christo: *De laudibus S. Andreæ Corsini*: *De laudibus S. Gregorii*: *De laudibus Eleonoræ onzagæ*: *De natalibus Virgilii*: Scripsisse etiam de Tragœdia, epistolas, vindicationes nonnullarum Gregorii XV. Constitutionum, & Historiam Cardinalis Bentivoli de bello Belgico e lingua Italica in Latinam vertisse. De eo Ughellus in Ep. Vestanis.

Franciscus Rogerius Romanus, Moralem Philosophiam ab anno MDCXXXIII. per annos tres professus est. Laudatur a Jano Nicio Erithræo in Pinacotheca, & a Prospero Mandosio in Bibl. Rom. Par. 1. Cent. 2. n. 3. & a Leone Allatio in libro de viris illustribus, ac dicitur Poeticæ facultatis laude claruisse, & plura edidisse *Carmina*, quæ Mandosius, & Allatius recensent.

Bonavetura Pace de Rusciano Diœcesis Montisferetranæ, Ordinis Minorum Conventualium, Professor Græcæ linguæ memoratus pag. 398. edidit: *Lexicon Græco-Latinum*, *Italicum*, *Gallicum*, *& Hispanicum*: *Missam S. Joannis Chrysostomi Græcam & Latinam*: *Artem litteratoriam pro discendis sex linguarum primordiis Græcæ*, *Latinæ*, *Hebraicæ*, *Italicæ*, *Gallicæ*, *Hispanicæ*.

Gregorius Mandosius Romanus, Ordinis Prædicatorum, Theologiam in Romano Gymnasio professus est anno MDCXIX. & sequenti, uti testatur Jacobus Echard To. 2. Script. Ord. Præd. pag. 417. qui ejus in Theologia, & concionibus peritiam pluribus extollit.

Fortunatus Scacchius Fanensis, Ordinis Eremitarum S. Augustini, insignis Theologus, & Concionator, diu apud suos variis in locis docuit, tum Romæ Sacras Litteras, & Patavii Hebraicas publice tradidit. Anno MDCIX. Venetiis agens edidit Biblia in plures linguas conversa. Eum Urbanus VIII. e Maceratensi Gymnasio Romam vocavit, & in locum Fulgentii Galluccii ad Episcopatum Bojanensem translati, præfecit anno

 MDCXXIV.

MDCXXIV. Sacrario Pontificio. At poſt annos quindecim, dimiſſo munere, ſe in patriam recepit, ubi obiit anno MDCXLIII. major ſeptuagenario. Edidit tria volumina *Myrotheciorum*: *De cultu & veneratione Servorum Dei*: *Prediche e Diſcorſi ſopra l'Evangelii*. Scripſitque alia plura, qææ Romæ aſſervantur in Bibl. Angel. De eo Janus Nicius, & Allatius.

Benedictus Stay Raguſinus, notus Reipublicæ litterariæ, ob *Philoſophiam verſibus traditam*, editamque, hoc ipſo anno MDCCLI. delectus eſt Profeſſor Rhetoricæ, & Humanitatis, cum Paulinus a S. Joſepho fuerit rude donatus, & ſui Ordinis Vicarius generalis conſtitutus.

PRO-

PROFESSORES ILLUSTRES

D I G N I T A T E

SUMMI PONTIFICES

C A R D I N A L E S

E P I S C O P I.

An-

Ja-

Ad-

ADVOCATI CONSISTORIALES.

AD-

ADVOCATI CONSISTORIALES

DIGNITATE ILLUSTRES

SUMMI PONTIFICES.

CARDINALES.

EPISCOPI.

Si-

CLERICI CAMERÆ.

AVDITORES ROTÆ.

AUDITORES PONTIFICII

BULLÆ
ROMANORUM PONTIFICUM
AD
GYMNASIUM ROMANUM
SPECTANTES

BONIFACIUS PAPA VIII.

SERVUS SERVORUM DEI.

DIlectis filiis Abbati Monasterii S. Laurentii extra muros & Priori Basilicæ ad Sancta Sanctorum, atque Archipresbytero Ecclesiæ S. Eustachii de Urbe salutem & Apostolicam benedictionem. In supremæ præminentia dignitatis divini dispositione Consilii constituti, ad universas fidelium regiones nostræ vigilantiæ creditas tanquam Pastor Dominici Gregis aciem apostolicæ considerationis extendimus, ad earum profectum quantum nobis ex alto permittitur intendentes, sed ad urbium Urbem, Romanam videlicet Civitatem, quam Divina clementia statuit caput Orbis, eo attentioris meditationis intuitum retorquemus, quo principalius in eadem nostri sedem apostolatus cœlestis dispositio stabilivit & firmavit Ecclesiæ fundamenta. Hanc profecto nimirum inter ceteras Urbes sub christianæ religione fidei militantes uberioris affectionis prærogativa prosequimur, studiosius apostolicis munimus præsidiis, & condignis libentius gratiis honoramus: ideoque ferventi non immerito desiderio ducimur, quod eadem Urbs quam divina bonitas tot gratiarum dotibus insignivit, Scientiarum etiam fiat fœcunda muneribus, ut viros producat consilii maturitate conspicuos, virtutum redimitos ornatibus, ac diversarum faculta-

tum

tum dogmatibus eruditos, sitque ibi fons scientiarnm irriguus, de cujus plenitudine hauriant universi litteralibus cupientes imbui documentis. Ad hunc igitur universalem profectum non solum incolarum Urbis ipsius & circumpositæ regionis, sed & aliorum qui propter hoc quasi continuo de diversis Mundi partibus confluunt ad eandem, studio paternæ sollicitudinis intendentes, diligenti super hoc cum fratribus nostris deliberatione præhabita, de ipsorum consilio, auctoritate Apostolica duximus statuendum, quod in Urbe prædicta perpetuis futuris temporibus generale vigeret studium in qualibet facultate, ac docentes ibidem omnibus privilegiis, libertatibus, & immunitatibus concessis Doctoribus & Scholaribus in studiis generalibus commorantibus gaudeant & utantur. Et ne hujusmodi ipsorum studium (quod de bono semper in melius dirigi cupimus) perturbari contingegeret, auctoritate prædicta decrevimus, ut Doctores vel Scholares in hujusmodi Rom. studio commorantes non possint inviti in Curia Capitolii occasione qualibet civiliter vel criminaliter conveniri, nisi forsan (quod absit) homicidium per aliquem vel aliquos de eodem studio Romano perpetrari contingeret: quo casu Vicarius Rom. Pont. contra Clericos, Senator vero vel Senatores qui pro tempore fuerint in Urbe prædicta, contra Laicos procedant, & faciant quod justitia suadebit. Nec ad aliquas contributiones in taliis aut collectis quæ imponerentur pro tempore habitatoribus dictæ Urbis, seu aliqua obsequia communi Urbis ipsius præstanda, prætextu moræ, quam in eadem Urbe contraherent, vel aliqua pedagia ratione rerum suarum quas ad dictum Romanum studium deferri, vel exinde reportari facerent, doctores aut scholares ejusdem Romani studii teneantur, quodque pensiones domorum quas Doctores vel scholares in Urbe studiorum causa morantes inhabitarent, taxari deberent per duos taxatores, quorum unum ipsi Doctores & scholares, & alterum commune ipsius Urbis eligant, & si ii duo concordare nequirent, stetur taxationi tertii taxatoris ab eisdem Doctoribus eligendi, ac ultra taxationem hujusmodi nihil ab eis possit exigi nomine pensionis pro domibus antedictis: Et licet Roma communis sit patria, si tamen quispiam litem contra scholares peregrinantes causa studiorum in illam super aliquo negotio movere voluerit, hujusmodi rei optione data scholaribus ipsis eos coram Domino, aut Magistro suo, vel prædicto Vicario

con-

conveniat juxta legitimam ſuper hoc editam ſanctionem : & qui contrafecerint pœnam dictæ ſanctionis incurrant: Rectores quoque quos Doctores & ſcholares ejuſdem Romani ſtudii pro tempore duxerint eligendos in ipſos Doctores & ſcholares ac familiares ipſorum, tam circa cognitionem & deciſionem cauſarum civilium, & criminalium civiliter motarum, & etiam criminaliter in criminibus levioribus, quam ipſorum corrigendos exceſſus leves, ordinariam obtineant poteſtatem: ut autem Doctores & ſcholares prædicti eo liberius intendere ſtudio valeant, ac proficere in eodem, quo majoris fuerint gratiæ favore muniti, ipſis auctoritate prædicta conceſſimus, ut dum hujuſmodi ſtudio docendo vel audiendo inſiſterent, fructus, redditus & proventus omnium beneficiorum ſuorum cum cura vel ſine cura etiam ſi eorum aliqua perſonatus vel dignitates exiſterent, cum ea poſſint integritate percipere, quotidianis diſtributionibus dumtaxat exceptis, cum qua illos perciperent ſi in Eccleſiis in quibus illa obtinent perſonaliter reſiderent, & ad reſidendum in eis interim minime tenerentur, neque ad id a quoquam valeant coarctari. Non obſtan. quibuſcunq; ſtatutis, & conſuetudinibus contrariis dictarum Eccleſiarum juramento, confirmatione Sedis Apoſtolicæ, vel quacunq. firmitate alia roboratis, etiam ſi de illis ſervandis per ſe vel procuratores ſuos præſtitiſſent forſitan juramentum. Verum quia non ſufficit privilegiorum & indulgentiarum aliquibus dare præſidia, niſi ſint qui ſuper iis eos manuteneant & defendant, cum parum ſit in Civitate jus eſſe, niſi qui illud tueatur exiſtat, diſcretioni veſtræ per Apoſtolica ſcripta mandamus, quatenus vos vel duo aut unus veſtrum per vos vel alium ſeu alios eiſdem Doctoribus, ac ſcholaribus qui ejuſdem Romani ſtudii pro tempore fuerint, efficacis defenſionis præſidio aſſiſtentes non permittatis eos vel eorum aliquos contra hujuſmodi ſtatuti, conſtitutionis & conceſſionis noſtrarum tenores ab aliquibus moleſtari. Moleſtatores hujuſmodi necnon contradictores quoslibet & rebelles quoſcunque & cujuſcunque conditionis fuerint aut ſtatus, etiam ſi Pontificali, vel alia quavis præfulgeant dignitate. auctoritate Apoſtolica poſtpoſita compeſcendo. Non obſtan. ſupradictis ſeu de duabus dietis edita in concilio generali & noſtra qua cavetur, quod Conſervatores a ſede deputati prædicta aliquos ultra unam dietam a fine diœceſi eorundem trahere non præſumant, & quibuſcunque

aliis.

aliis constitutionibus contrariis, dummodo vltra tertiam vel quartam dietam extra suam diœcesim aliquis auctoritate præsentium non trahatur, aut si aliquibus ab eadem sit sede indultum vel in posterum indulgeri contingat, quod excommunicari, suspendi vel interdici non possint per litteras Apstolicas impetratas, vel etiam impetrandas, nisi eædem litteræ impetrandæ plenam & expressam fecerint de indulto hujusmodi mentionem, & quibuslibet litteris & indultis Apostolicis per quas præsentibus non expressis vel totaliter non insertis nostræ jurisdictionis explicatio in hac parte posset quomodolibet impediri, & de quibus earumque totis tenoribus de verbo ad verbum in nostris litteris mentio sit habenda. Volumus autem quod quilibet vestrum etiam super negotio per collegam suum in hac parte primitus inchoato se intromittere valeat, & procedere in eodem, prout & quoties fuerit opportunum. Dat. Anagniæ Anno Inncarnationis Dominicæ Millesimo Tercentesimo tertio. Octavo Idus Junii, Pontificatus Nostri Anno Nono

E U G E N I U S P A P A IV.

SERVUS SERVORUM DEI.

Ad perpetuam rei memoriam.

A Supremo Patre familias in Domo Domini, superna dirigente providentia insufficientibus quanquam meritis Dispensatores effecti inter curas innumeras, quibus occurentium rerum, negotiorumque varietatibus obsidemur officii debito pastoralis sollicitudine perurgemur assidua, ut ad domum ipsam sapientiæ doctrinæque ministeria gregem Nobis creditum salubriter evocemus, & fidelibus singulis ad quærenda Litterarum studia, per quæ Divini Nominis Ortodoxæque Fidei cultus protenditur, justitia colitur, tam publica, quam privata res geritur, omnisque prosperitas humanæ conditionis augetur, libenter favores gratiosos impendimus, & opportunæ commoditatis auxilia liberaliter impartimur. Dudum signidem ad universalem profectum non solum Incolarum Almæ

Urbis

Urbis, & circumpositæ Regionis, sed & aliorum, qui quasi continuo, de diversis mundi partibus, ad eandem confluunt Urbem, studio paternæ sollicitudinis intendentes: diligenti desuper cum venerabilibus fratribus nostris Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalibus deliberatione præhabita de ipsorum consilio, auctoritate Apostolica inter alia statuimus, decrevimus, & ordinavimus, quod in Urbe prædicta perpetuis futuris temporibus, generale studium vigeret in qualibet facultate, ac docentes, & studentes ibidem omnibus privilegiis, libertatibus, & immutatibus concessis Doctoribus, & scholaribus, in studiis generalibus commorantibus, gauderent & uterentur: quodque in Gabella vini forensis, quod in tabernis venditur, pro qua venditores hujusmodi vini sex denarios pro qualibet libra Cameræ dictæ Urbis solvere tenebantur, etiam pro libra tres adderentur solidi cum dimidio pro salario Doctorum ad legendum in dicto studio conductorum, aliis occurentibus inibi juxta ordinationem Rectoris, & Reformatorum, pro tempore existentium præfati studii, deducendis expensis, prout in nostris inde confectis literis plenius continetur. Nos igitur, ut temporis progressu tales in ipsius studii Reformatores assumantur, quorum diligentia & circumspectione votivos, prosperosque jugiter hujusmodi studium contingat auctore Domino habere successus, dilectorum filiorum Nobilium virorum, Justini Pauli de Planca Legum Doctoris, & nostri Consistorii Aduocati, necnon Joannis de Cappoccinis, & Joannis Cecchi de Cangialasinis, modernorum Conservatorum, Civium Romanorum, ac Jacobi de Lodaruaro de regione Montium: Cecchi de Bucchamatiis de regione Trivii: Laurentii Domini Pauli Toti de regione Columnæ: Laurentii Pauli Collarii de Regione Campimartis: Nuccii Cecchi de regione Pontis: Sylvestri Antonii Paloni de regione Arenulæ: Nuccii Ciaffi de regione S. Eustachii: Cecchi Antonii de Rugeriis de regione Pineæ: Lucæ Nannoli de Bucchabellis de regione Campitelli: Francisci Antonii della Balestra de regione S. Angeli: Juliani Siusciæ de regione Ripæ: Laurentii Benedicti Obicionis de regione Transtiberim, Capitum regionum dictæ Urbis, in hac parte supplicationibus inclinati, perpetuis futuris temporibus irrefragabiliter observandæ constitutionis edicto, auctoritate præfata volumus, & ordinamus quod ipsi Conservatores, & Capita regionum etiam pro tempo-

re existentes annis singulis de mense Decembris, duodecim ex notabilibus Civibus Romanis, inter quos aliqui in Iure Canonico vel Civili Doctores sint primo, necnon alios Tabeliones publicos tres fide ac facultatibus idoneos etiam Cives Romanos eligere, & ipsius Ecclesiæ Camerario, vel ejus Locumtenenti pro tempore existenti præsentare debeant: ipseque Camerarius siue Locumtenens ex hujusmodi Duodecim primo, ut præfertur, electis quatuor (quorum unus omnino in præmisso Jure Doctor existat) ipsius studii Reformatores, & illorum notarium ex dictis aliis tribus tabellionibus, unum constituat, & deputet, qui protinus ex tunc pro talibus habeantur, eorum inibi cujuslibet officium per annum dumtaxat duret, eoque finito Reformatores ipsi de omnibus & singulis per eos circa prædictum illorum officium gestis, & administratis, coram Conservatoribus Urbis, & tribus ex Capitibus regionum per alios Capita regionum communiter eligendis similiter pro tempore existentibus, ac uno alio probo viro ad hoc per prædictum Camerarium vel ejus Locumtenentem deputando, legalem rationem & calculum, reddere sint astricti: & ad id, quodque omnia & singula de rebus, emolumentis, & bonis, quæ ad eos ipsius officii ratione pervenerint, extantia consignent, & quæ negligenter, vel fraudulenter interim administraverint, omnino resarciant illis qui tunc de novo dicti studii Reformatores extiterint, per ipsos Conservatores, qua convenit districtione coarctentur. Conservatores quoque ac tres ex Capitibus regionum, per ipsos Capita regionum, ut prædicitur eligendi, & Reformatores prædicti simul cum dicto alio, per Camerarium, vel ejus Locumtenentem, ut prædicitur deputando servatis debitis, & quæ in talibus in dicta Urbe fieri consueverunt subhastationibus & modis, Gabellam hujusmodi vendant, & quæ provenerint inde pecunias apud aliquem, vel aliquos fidos, ac famosos Mercatores, in dicta Urbe pro tempore existentes deponant: & quoties expedierit, ipsi Reformatores, per seipsos pecunias hujusmodi, salariandis inibi Legentibus Doctoribus, aut aliis ipsius studii supportandis oneribus exponere: residuum quoque pecuniarum hujusmodi in alios dicti studii usus, & utilitatem convertere, necnon de præfatorum Conservatorum, & trium, ut præfertur, Capita regionum, & deputandi hujusmodi consensu, pro dicto residuo domum, seu ha-

habitationem, aut Collegium pro pauperibus inibi collocandis, Scholaribus, & ſtudentibus, conſtrui, ædificari, poſſeſſioneſque, & domos, vel alia immobilia bona, ad ipſius Domus ſeu collegii opus emere, necnon omnia alia, & ſingula quæ in præmiſſis, & circa ea quomodolibet neceſſaria, vel opportuna fuerint, facere, gerere, exercere valeant: ſuper quibus omnibus plenam liberamque concedimus eis tenore præſentium poteſtatem. Non obſtantibus omnibus quæ in dictis literis non obſtare voluimus, cæteriſque contrariis quibuſcunque. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam noſtræ conceſſionis infringere, vel ei auſu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præſumpſerit, indignationem omnipotentis Dei, ac Beatorum Petri, & Pauli Apoſtolorum ejus ſe noverit incurſurum. Dat. Romæ apud Sanctum Petrum, Anno Incarnationis Dominicæ Milleſimo quadringenteſimo trigeſimo ſecundo. Septimo Idus Feb. Pontificatus Noſtri Anno Secundo.

S I X T V S P A P A I V.

Servus Servorum Dei.

Ad perpetuam rei memoria.

SOlicitudo Paſtoralis officii Nobis licet immeritis ſuprema diſpoſitione commiſſa ſtudium Noſtræ mentis ſolicitare non deſinit, ſic rebus ſingulis providere, quod ea, quæ, minus rite & in aliorum præjudicium procedere dignoſcuntur, ad ſtatum debitum reducantur, quæuis Romanæ Curiæ officia in ſuis Juribus & auctoritatibus conſerventur. Sane, ſicut accepimus, nonnulli Apoſtolica, & Imperiali ſimul, ſeu altera earum auctoritate, facultatem promovendi ad Doctoratus, & Licentiæ gradum in utroque, vel altero Jurium habentes, in Urbe, in qua cum Romana Curia reſidemus, & extra, ac prope eam hujuſmodi facultate eis conceſſa uti, & ad hujuſmodi gradus minus idoneos promovere non verentur, in Apoſtolicæ ſedis, & dilecti filii Raphaelis S. Georgi ad Velum avreum Diaconi Cardinalis Noſtri, & pro tempore exiſtentis Romani Pontificis Camerarii

 qui

qui Vniverſitatis Studii Curiæ, & Urbis earumdem Cancellarius Generalis exiſtit, & in hoc Apoſtolica, & Imperiaii fungitur poteſtate, auctoritatatis, ac Collegii Advocatorum prædictorum, ſub quorum promotione, examine, approbatione in Vniverſitate prædicta promovendi ad gradus prædictos hactenns promoveri conſueverunt, præjudicium, & gravamen. Nos igitur abuſioni hujuſmodi obviare volentes, ut debemus, Motu proprio, non autem ad eorumdem Cancellarii, & Advocatorum, aut alterius ſuper hoc oblatæ petitionis inſtantiam, ſed de Noſtra mera deliberatione, & ex certa Noſtra ſcientia, omnibus, & ſingulis, qui hujuſmodi facultatem in preſentiarum habent, & pro tempore habebunt, Auctoritate Apoſtolica præſentium tenore diſtrictius inhibemus, ne facultate prædicta in præfata Urbe, & quovis alio loco, in quo Romanam Curiam pro tempore reſidentiam facere, aut ex quavis cauſa eſſe contigerit, aut extra Urbem, & locum hujuſmodi in locis illis vicinis infra duas dietas, uti præſumant; itaut ſi ſecus fecerint, tam ipſi, quam illi, qui ab eis promoti fuerint, & illorum examini, & promotioni hujuſmodi intereſſe preſumpſerint, excomunicationis ſententiam incurrant; & promovendi facultate hujuſmodi ſine ſpe reſtitutionis ſint privati eo ipſo; Et tales ſic promoti, & graduati pro non promotis, & graduatis habeantur, & reputentur. Et ſi hujuſmodi facultate ſic abutentes de numero eorumdem Advocatorum fuerint præter hujuſmodi pro prima vice ſuſpenſionis ab officio Aduocationis pænam ad annum ex tunc proxime ſequentem eo ipſo incurrant; & ſi, ſuſpenſione durante, ſe in Advocatorum officiis quomodolibet ingerentur, & ſimiliter, ſi ultra, quam ſemel, contravenire præſumpſerint, officiis aduocationis eo ipſo privati exiſtant, eorum nomina de Advocatorum Matricula deleantur. Statuimus inſuper, & ordinamus, quod ſi aliquando contingat per Sedem Apoſtolicam aliçui committi, ut aſſumptis ſecum aliquibus in Jure Doctoribus aliquem examinet, & ſi idoneum reperierit, illum promoveat ad Licentiæ, & Doctoratus gradus hujuſmodi, vel alterum eorum, talis, cui hujuſmdi commiſſio fiat in eadem Curia, ſeu extra, & prope locum ejus, in hujuſmodi examine alios, quam dicti Collegii Advocatos ſecum habere non poſſit, etiamſi in commiſſione ſibi facta huic ſtatuto derogaretur expreſſe: Et ſi ſub aliorum Doctorum examine illum promovere præſumpſerit,

talis

talis sic promotus, pro promoto nullatenus habeatur, si non doceat se sub examine, & approbatione, tot ex dictis Advocatis promotione hujusmodi intervenisse, quot Doctores cum promovente in ejus examinatione assumi mundabuntur: Nec liceat eidem promoventi pro promotione ipsa majora, quam Locumtenens dicti Cancellarii percipere solitus est, directe, vel indirecte emolumenta percipere sub pœna interdicti ingressus Ecclesiæ, si Episcopus, vel superior, & excomunicationis, si inferior Episcopo fuerit, eo ipso incurrenda. Decernentes, per quascunque etiam derogatorias clausulas nnnquam præsentibus Litteris censeri derogatum, nisi illis, earum inserto tenore de verbo ad verbum contigerit derogari, vel quoties præfatum Collegium eorumdem Advocatorum a Nobis, & pro tempore existente Romano Pontifice, nostro, & illius vivæ vocis Oraculo, aut alias certificati fuerint, nostræ, & ejusdem Pontificis intentionis esse ea vice præsentibus literis derogare, ac irritum, & inane quicquid secus super his a quoquam quavis auctoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari. Non obstantibus constitutionibus, & Ordinationibus Apostolicis, cæterisque contrariis quibuscunque. Et ne de præmissis quispiam valeat ignorantiam allegare, volumus, quod præsentes litteræ in Cancellaria Apstolica publicentur, & in quinterno ejusdem Canceilariæ describantur, & cuicunque petenti earum tenor, sicut & aliarum inibi descrjptarum Apostolicarum Constitutionum, detur, eique sic dato stetur ad plenam probationem, sicut originalibus litteris staretur, si essent exhibitæ, vel ostensæ. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ inhibitionis, statuti, ordinationis, & voluntatis infringere, vel ei ausu temerario contraire si quis autem &c. Datum Romæ apud S. Petrum anno Incarnnationis Dominicæ MCDLXXXIII. XIV. kalen. Octobris. Pontificatus Nostri anno XIII.

LEO

LEO PAPA X.

SERVUS SERVORUM DEI.

Ad perpetuam rei memoriam.

DUm suavissimos atque uberes fructus, quos viri litterarum scientia prediti in agro Domini in dies producunt, animo contemplamur, dumque, quam utilis & necessarius pro spiritualium temporaliumque rerum in hac plena tenebris & caligine vita regimine & directione salubribus, sit ipsarum litterarum usus, sedula meditatione perpendimus, inter sollicitudines varias, quibus pro injunctæ nobis desuper Apostolicæ servitutis officio prospere & feliciter exequendo, undique angimur, illam libenter amplectimur, per quam in singulis orbis partibus litterarum Studio vacare cupientibus illarum capessendarum occasio & commoditas ministretur: sed ut hoc in Urbe nostra votivos sortiatur effectus, eo propensior cura nos urget, quo Urbs ipsa Vicarii Christi in terris Regia anteque ejus oculos semper posita, tanquam Apostolicæ Sedis validissimum firmamentum supra cæteras orbis Urbes principatum obtinere dignoscitur: dignumque est, sicuti ejus excellentissima est conditio, sic etiam ipsius incolæ & habitatores in omni virtutum genere, & præcipue Liberalium Artium disciplina, quæ ipsarum est nutrix & alumna virtutum, alios antecellat. Dudum siquidem fel. rec. Eugenius Papa IIII. Prædecessor noster, tunc Conservatorum, & Capitum Regionum dictæ Urbis supplicationibus inclinatus, de fratrum suorum consilio Apostolica auctoritate, statuit, decrevit, & ordinavit, quod in Urbe prædicta perpetuis futuris temporibus Generale Studium vigeret in qualibet facultate, ac Docentes & Studentes ibidem omnibus privilegiis, libertatibus, & immunitatibus concessis Doctoribus, & Scholaribus in Studiis generalibus commorantibus, gauderent, & uterentur, ac Doctores & Scholares in ipso Romano studio commorantes non possent inviti in Curia Capitolii occasione qualibet civiliter vel criminaliter conveniri, nisi forsan pro

pro homicidio per eorum aliquem vel aliquos perpetrato, in quo casu Vicarius Romani Pontificis in spiritualibns contra Clericos, & Senator seu Senatores, qui pro tempore forent in eadem Urbe, contra laicos procederent, & facerent quod Justitia suaderet: nec idem Doctores & Scholares Urbis ad antiquas contributiones in Taliis aut collectis, quæ imponerentur pro tempore habitatoribus dictæ Urbis, seu aliqua obsequia Communi Urbis ipsius præstanda, prætextu moræ, quam in eadem Urbe traherent: vel aliqua pedagia ratione rerum suarum, quas ad dictum Romanum studium deferri, vel exinde reportari facerent, teneantur. Quodque pensiones Domorum, quas in eadem Urbe, Studii causa commorando, inhabitarent, taxari deberent per duos Taxatores, quorum unum ipsi Doctores, & Scholares, alterum Commune Urbis eligerent: & si duo concordare nequirent, staretur taxationi tertii taxatoris, ab eisdem Doctoribus & Scholaribus eligendi, ac ultra taxationem hujusmodi, nihil ab eis posset exigi nomine pensionis pro Domibns antedictis. Et licet Roma communis omnium esset patria, si tamen quispiam litem contra Scholares in illa causa Studii hujusmodi peregrinos super aliquo negotio movere vellet, hujusmodi rei optione data Scholaribus ipsis, eos coram Domino aut Magistro suo, vel Vicario prædicto convenire t, juxta legitimam super hoc editam Sanctionem, & qui contrafacerent, pœnam dictæ Sanctionis incurrerent: Rectores quoque studii Urbis hujusmdi pro tempore existentes, in ipsos Doctores & Scholares, ac Familiares ipsorum, tam circa cognitionem & decisionem causarum civilium & criminalium, civiliter & criminaliter in criminibus levioribus motarum, quam ipsorum corrigendos excessus leves, ordinariam potestatem obtinerent, eisdem Doctoribus & scholaribus, quo litterarum Studio commodius possent incumbere. Quodque quandiu in præfato Urbis studio docendo vel audiendo versarentur, fructus, redditus, & proventus omnium beneficiorum suorum cum cura vel sine, etiam si eorum aliqua dignitates vel personatus existerent, quotidianis distributionibus dumtaxat exceptis, cum ea integritate percipere valerent, cum qua illos perciperent, si in Ecclesiis in quibus illa consisterent, personaliter residerent, & ad residendum interim in eisdem minime tenerentur, nec ad id a quoquam possent compelli. Et ut pro dicti studii manutentione facultates ne-

necessariæ non deessent, & de simili consilio, & dilectorum filiorum Populi Romani, qui pluries super iis in eorum publicis congregationibus tractatum habuerant, & sic fieri desiderabant, expresso consensu, etiam statuit & ordinavit, quod ex tunc de cætero in perpetuum Gabella vini forensis in Tabernis pro tempore vendendi, pro qua venditores hujusmodi vini sex denarios pro qualibet libra augeretur & pecuniæ inde provenientes, juxta ordinationem, tunc & pro tempore existentium Rectoris & Reformatorum dicti studii in salaria Doctorum, per eos ad legendum in eodem studio pro tempore conductorum, et alias expensas in dicto studio occurentes, & non in alios usus exponeretur, nec Gabellæ hujusmodi augmentum duraret, nisi ipso Urbis Studio durante, decernens ex tunc irritum & inane si secus super permissis, a quoquam quavis auctoritate, scienter vel ignoranter contigerit attentari, prout in ipsius Prædecessoris desuper confectis literis plenius continetur. Cum autem (sicut exhibita nobis nuper pro parte venerabilis fratris Dominici Jacobatii de Faceschi Episcopi Lucerini Referendarii, & in eadem Urbe, ejusque districtu in spiritualibus Vicarii nostri, qui etiam dicti studii Romani Rector existit, & dilectorum filiorum Petri de Merilis, & Joannis de Arcionibus, & Joannis Baptistæ de Ecclesia, ac Jacobi de Palenis Civium Romanorum, ejusdem Studii Reformatorum petitio continebat) licet Gabella prædicta pro ipsius studii in florida & fructifera manutentione, & communi Civium & aliorum undecunqne ad Urbem studii hujusmodi causa pro tempore venientium, utilitate, & commodo aucta fuerit, & ob auctam quoque benedicente Domino, ejusdem populi multitudinem, augmentum ipsum adeo creverit, ut ex illo viris in qualibet litterarum disciplina quantumuis egregiis honesta salaria constitui possint, ipsiusque Studii Romani universitas Doctoribus & Scholaribus inter cæteras studiorum generalium in Italia universitates, frequens & celebris esse deberet, tam a pluribus citra annis adeo in illo scholarium copia defecit ut quandoque plures sint qui legant, quam qui audiant: quod ex eo potissimum creditur provenire, quod præmissa per Eugenium Prædecessorem præfatum Scholaribus immunitas, & alia privilegia prædicta minime observantur, & Lectores ipsi Romanæ Curiæ negotiis se involventes, legendi munus, ad quod sunt justa mercede conducti, passim omittunt. Pro parte eorundem Domi-

Dominici Episcopi Rectoris, & Reformatorum nobis fuit humiliter supplicatum inclinati, & ex certa nostra scientia, auctoritate Apostolica, tenore præsentium, dictas Eugenii Predecessoris litteras approbamus & innovamus, ac præsenti scripti patrocinio communimus: Decernentes omnia & singula in eisdem litteris contenta, præsertim quod de scholarium exemptione, immunitate, & aliis illis concessis prærogativis, & gratiis in eis traditur, debere inviolabiliter observari. Et nihilominus hac irrefragabili, & perpetuis futuris temporibus valitura constitutione, statuimus, decernimus, & ordinamus, ut ex nunc de cætero, præter alios, qui necessarii fuerint in qualibet facultate Lectores, unus saltem in Jure Canonico, & unus in Jure Civili Doctores, & unus in Pilosophia seu Medicina magistri, eminentis litteraturæ viri undecunque ad legendum in scholis publicis dictæ Urbis solitis temporibus & diebus, justis & honestis salariis, arbitrio pro tempore existentium Rectoris & Reformatorum dicti Studii, juxta ipsorum Doctorum, & Magistrorum qualitates, de Romani Pontificis licentia, moderandis, & assignandis, per eosdem Rectorem & Reformatores, communi opportuna in hoc per eos adhibenda diligentia, annuatim conducantur: & nullus dictorum duorum Doctorum sic conducendorum, interim advocationis, aut præterquam Domi, si voluerit, consulendo, quodvis aliud Curiæ, vel Urbis prædictarum officium valeat exercere, sed tam ipsi, quam cæteri omnes ad legendum in hujusmodi Scholis, pro tempore conducti, solitis temporibus, & diebus, horisque ad id eis per Rectorem & Reformatores præfatos statutis, legitimo impedimento cessante, commissum sibi legendi munus obire, & post finitas lectiones per aliquod conveniens spatium, circulos in eisdem Scholis tenere debeant. Et si quis ex eis non legitime impeditus a legendo cessaverit, quoties id fecerit, toties dupli ejus quod pro qualibet lectione constituto ei salario, ipsum attingere discernetur, quod pro una, Bidellis sive Nuntiis dicti studii id legitime denuntiantibus, tribus reliquis quartis partibus fabricæ scholarum earundem ex nunc applicamus, pœna mulctetur, & ei tradenda Bulletta, seu mandato defalcandi, & denuncianti, ac curam dictæ Fabricæ habenti, juxta applicationem prædictam persolvendi. Et quoniam inutilis hæc provisio de facili reddi posset, nisi sint qui ejus transgressores annotent, & Scholas ipsas sollicite visitent, & fre-

frequentent, quod Rector cum duobus ſaltem dictorum Reformatorum, ſemel in menſe, & pluries ubi cognoverint expedire, diebus, atque horis variis & incertis, ad ipſas Scholas, ſe perſonaliter conferant, & eas earumque Lectores dum legunt, dum tenent circulos, viſitent; & ſi qua correctione aut reformatione digna viderint, illa corrigant & reforment; & unus ex eiſdem Reformatoribus ſeorſum, bis ſaltem in hebdomada, viſitationis hujuſmodi officium ſubeat per ſe ipſum; transgreſſiones, aut alia corrigenda, vel reformanda, cum Rectore conferat & Collegis, ut eorum opera ſic adhibita (ſuper quo eorum & ipſorum cujuſlibet conſcientias oneramus) ſtudium prædictum votivis proficiat incrementis. Bidelli vero ſeu Nuntii præfati, aut eorum alter rotuli collationatam copiam habeant penes ſe, in quo ſcripta ſint nomina omnium Lectorum, & qua quiſque hora ſit lecturus, & juxta illius ordinem & tenorem Scholas circumeant: Feſta Palatii conſueta in Scholis ante Cathedram, Doctoribus & Scholaribus nuntient, & ſi quem ex dictis Lectoribus, ſuo loco abeſſe repererint, adhibito teſte, illum annotent, & in fine cujuſque hebdomadæ, Notario dicti Rectoris, & Reformatorum notitiam fideliter deducant, & in ſcriptis tradant. Et ſi dicti Bidelli in præmiſſis negligentes fuerint, pro tempore exiſtentem ipſius Studii Rectorem pro prima ejuſdem Rectoris arbitrio, pro ſecunda vero vicibus ſalarii & emolumentorum omnium unius ſemeſtris in dictam Fabricam convertendorum amiſſionis pœna mulctentur. Quod ſi tertio in ſimilem inciderint negligentiam, officio Bidellatus hujuſmodi perpetuo privati, & ad illud vlterius obtinendum inhabiles ſint, illudque vacare cenſeatur eo ipſo, & ne (quod paſſim evenit) Lectores præfatos, & legendi, & ſalaria non ſine tædio percipiendi, duplex cura fatiget, quod dilectus filius modernus depoſitarius pecuniarum dictæ Gabellæ, antequam de officio depoſitariatus hujuſmodi ſe ulterius intromittat, & ſui in dicto officio ſucceſſores, antequam ad illud quomodolibet admittantur, cautionem, preſtent, de ſalariis dictis Lectoribus, pro tempore conſtitutis, juxta mandata deſuper confici ſolita, & eis exhibita, abſque moræ diſpendio integre perſolvendis: Quod ſi depoſitarius ipſe ſolutionem hujuſmodi per tres dies poſt præſentationem mandati ſibi factam, diſtulerit, licet dictæ Gabellæ conductoribus, ſalaria ipſa iuxta dicta mandata, quamvis illa

illa ad depositarium sint directa, cum retentione pro se emolumentorum inde provenientium, quæ capita solidorum vocantur, auctoritate præsentium libere persolvere ex pecuniis ejusdem Gabellæ: ad quod faciendum, & singulas tertias partes salariorum hujusmodi per decennium antequam ipsius solutionis dictis Lectoribus pro tempore faciendæ terminus advenerit, pro tempore existenti depositario præfato cum effectu assignandas, conductores ipsi in contractu condictionis dictæ Gabellæ specialiter, etiam sub aliqua pecuniaria pœna, debeant obligare. Insuper inhibemus sub excomunicationis latæ sententiæ, & dupli ejus in quo læsio committetur, si exstimationem recipiat, parti damnum vel injuriam patienti, ex nunc applicati, pœna, quoties contraventum fuerit, ipso facto incurrenda, Dilectis filis modernis, & qui pro tempore fuerint, dictæ Urbis Gubertori, Senatori, Curiæ causarum Cameræ Apostolicæ Auditori, cæterisque Curiæ & Urbis prædictarum ordinariis & extraordinariis Judicibus, ne super causis contra dictos Scholares seu eorum aliquem pro tempore motis, & dohanarum ac aliarum gabellarum quarumcunque etiam ratione portarum, & pontium dictæ Urbis exactoribus, ne in rebus & bonis ad dictos Scholares, pro eorum studio hujusmodi inservientium usu pertinentibus, contra exemptionem, & immunitatem prædictas, in ipsorum Scholarium, seu alicujus eorum præjudicium, directe vel indirecte, quovis quæsito colore, quicquam facere, vel attentare præsumant. Quocirca per Apostolica scripta mandamus præfato Dominico Episcopo moderno, & qui pro tempore fuerit dicti Studii Urbis Rectori, prædictis modernis, ac pro tempore existentibus Reformatoribus, ut præmissa omnia & singula quantum ad eos attinet observent, & quoad alios cujuscunque status, gradus, & conditionis fuerint, faciat ipse Rector de dictorum Reformatorum consilio auctoritate nostra firmiter observari: transgressores, contumaces, & inobedientes quoscunque per censuram Ecclesiasticam, & alia juris de quibus sibi videbitur, opportuna remedia, appellatione quavis omnino remota, compescendo. Venerabili vero Fratri nostro, Raphaeli Episcopi Ostiensi moderno & qui pro tempore fuerit Collegii Venerabilium fratrum nostrorum dictæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalium Decano, ac pro tempore existentibus, primo ex Presbyterorum, ac primo ex Diaconorum Cardinalium hujusmodi ordinibus quate-

tenus Rectori & Reformatoribus, Doctoribus, & Scholaribus præfatis, quando & quoties pro parte ipsorum, vel alicujus eorum fuerint requisiti, in præmissis efficacis assistant præsidio defensionis, faciantque eos, & eorum quemquam respective, auctoritate, facultate, exemptione, immunitate, & cæteris supradictis pacifice uti, frui, & gaudere, non permittentes ipsos per quoscunque desuper indebite molestari, perturbari, aut inquietari. Barricello quoque Connestabilibus, Marescallis, & cæteris Curiæ & Urbis prædictarum executoribus quibuscunque præsentibus & futuris, ut præfati Rectoris mandata contra quoscunque tam personaliter quam realiter exequenda, præmissorum occasione, & auctoritate præsentium, de dictorum Reformatorum vel saltem duorum ex eis consilio pro tempore decreta, sollicite, & fideliter exequantur. Non obstantibus constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis, ac statutis, & consuetudinibus dictæ Urbis juramento, confirmatione Apostolica, vel quavis firmitate alia roboratis, necnon omnibus illis quæ dictus Eugenius Prædecessor in suis literis prædictis voluit non obstare contrariis quibuscunque: aut si aliquibus communiter vel divisim a dicta sit sede indultum, quod interdici, supendi, vel excommunicari non possint per litteras Apostolicas, non facientes plenam & expressam, ac de verbo ad verbum, de indulto hujusmodi mentionem. Cæterum quia ob Curiæ nostræ in Urbe continuam residentiam frequens in eadem Urbe est Ecclesiasticarum personarum concursus, & modernis temporibus, pro clariori Canonum intelligentia, legum cognitio non ab re esse dignoscitur: quibusvis Archidiaconis, Decanis, Plebanis, Præpositis, Cantoribus, & aliis Clericis sæcularibus etiam personatus habentibus, ac Presbyteris, quibus leges audire sub excommunicationis sententia, & aliis pœnis, est a jure prohibitum, in studio Urbis hujusmodi dumtaxat, pro clariori dictorum Canonum intellectu, Leges, sine alicujus censuræ sive pœnæ incursu audiendi (sanctæ commemorationis Honorii Papæ III. similiter Prædecessoris nostri, & aliis constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis, cæterisque contrariis nequaquam obstantibus) auctoritate & tenore præmissis, plenam & liberam licentiam elargimur. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ approbationis, innovationis, decreti, statuti, ordinationis, inhibitionis, & elargitionis infringere, vel ei au-

aufu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præfumpſerit, indignationem omnipotentis Dei, ac Beatorum Petri & Pauli Apoſtolorum ejus ſe noverit incurſurum. Datum Romæ apud Sanctum Petrum, Anno Incarnationis Dominicæ, Milleſimo quingenteſimo tertio decimo, Nonis Novembris. Pontificatus Noſtri Anno Primo.

LEO PAPA X.

SERVUS SERVORUM DEI

Ad perpetuam rei memoriam.

QUam omnibus fere Nationibus religioni res litteraria aſſociata commodi ſemper attulerit, & Una Virtutum parens, officiorumque Magiſtra Chriſtiana Fides maximo cunctis poteſt eſſe argumento. Ea ſiquidem a Viris ſanctimonia, litteraturaque conſpicuis, quorum ſaluberrima diſciplina Dei lætificat Civitatem, ab ipſius primi incunabulis olim educta, creſcentibus mox annis acerrime ſemper defenſa, & in hoc demum, quo nunc eſt, Majeſtatis faſtigio erecta, & collocata fuit. Etenim Urbs Roma Terrarum Domina, Gentiumque triumphatrix, & ſi virtute, ac armis Orbis imperium adepta antea fuit, litteris tamen, ac vera Chriſti Religione, quod nulli unquam hucuſque contigit, nec impoſterum continget, Cæli quodammodo Regina eſt effecta. Nobis igitur, qui diſponente rerum omnium Opifice, ejuſdem Urbis Noſtræ, & communis omnium Patriæ ſaluti præſidemus, non alienum merito viſum fuerit, & omni cum diligentia curare, ut & in illa, Romanoque præſertim Gymnaſio res litteraria continuo propagetur, religio, & Divinus cultus ſemper adaugetur, Sane nuper ad ſummum Pontificatum Divina providentia cum aſſumpti fuiſſemus, & reſtituto in priſtinis Juribus dilectis Filiis Populo Romano inter alia Vectigal Gymnaſii Romani multis antea annis ad alios uſus diſtractum eiſdem reſtituiſſemus, ut

Urbs

Urbs Roma ita in re litteraria, ſicuti in cæteris rebus totius Orbis caput eſſet, procuravimus, accerſitis ex diverſis Locis ad profitendum in Gymnaſio prædicto Viris in omni doctrinarum genere præclariſſimis, quo factum eſt, ut præcedenti anno Pontificatus Noſtri primo talis ſtudentium numerus ad Urbem eamdem confluxerit, ut jam Gymnaſium Romanum inter omnia alia totius Italiæ principatum facile obtenturum videatur. Quia vero poſtmodum diligenter conſideravimus, quod ſi intra dictum Gymnaſium, quouſque nos in illo aptiorem amplioremque & ut animo propoſuimus, magna impenſa per nos ædificandum, & ornandum locum ad infraſcripta elegerimus pro nunc in ſchola antiqua, quæ eſt ad ſiniſtram principalis Oſtii dicti Gymnaſii, Sacellum, ſeu Capellam conſtrui, ſeu ordinari mandaretur, & in ea Una Præpoſitura, quæ in Clero Romano dignitas eſſet, pro uno Præpoſito, Accadamiæ Romanæ nuncupando, & duæ perpetuæ Capellaniæ, pro duobus perpetuis Capellanis ejuſdem Accademiæ Romanæ nuncupandis, qui Capellani, quatenus ſacerdotes eſſent, ad id vacare poſſent per ſe ipſos, alias per Sacerdotes idoneos qualibet die, qua in dicto Gymnaſio ordinarie, vel extraordinarie legitur, Miſſam in primo crepuſculo alternatim celebrare tenerentur, per nos erigentur: Et inſuper in eadem Capella Creationes Doctorum in quovis diſciplinarum genere, nec non diſputationes publicæ, etiam admittendorum inter Aduocatos Conſiſtoriales, & Capellanos Noſtros, Cauſaſarumque Palatii Apoſtolici Auditores, Lectio Rotuli dicti Gymnaſii una cum ſolita oratione in die Feſtivitatis S. Lucæ, & alii actus publici, ſeu privati per quaſvis perſonas litteratas in Eccleſia S. Euſtachii de Urbe hucuſque fieri ſoliti, & conſueti denceps fierent, id profecto in prædicti Gymnaſii decorem, cultus divini augmentum, Profeſſorumque, & Auditorum dicti Gymnaſii, animarum ſalutem, commoditatemque, & utilitatem tenderent. Ad Omnipotentis igitur Dei Laudem, motu proprio, & ex noſtra certa ſcientia, non ad alicujus ſuper hoc nobis porrectæ ſupplicationis inſtantiam, ſed de noſtra mera del beratione Capellam in honorem S.S. Leonis Papæ, & Fortunati Martyris convenienti ædificio conſtrui, & ædificari mandamus, in eaſque ex nunc, prout ex nunc Præpoſituram, quæ in clero Romano dignitas ſit pro uno Præpoſito Accademiæ nuncupando, & duas perpetuas Capellanias pro duobus perpetuis Capellanis ejuſdem Accademiæ

miæ Romanæ nuncupandis, qui Capellani, quatemus Sacerdotes sint, & ad id commode vacare possint per se ipsos, alias per Sacerdotes idoneos qualibet die in dicto Gymnasio ordinarie, vel extraordinarie legitur, in Capella predicta Missam in primo crepusculo alternatim celebrare, & observato die, quo Altissimo, quandocunque placuerit nos a terrenis ad celestia transferre, solemne anniversarium tam pro nostra, quam aliorum ex Familia nostra de Medicis, qui Romæ objerint, Animarum salute dicta die annuatim facere teneantur, Auctoritate Apostolica tenore præsentium erigimus, & instituimus, ac pro dote centum, pro cujuslibet vero ex Capellanis quinquaginta ducatos auri de Camera ex pecuniis vestigalis Gymnasii prædicti, eidem Præposito, & Capellanis eodem tempore, & modo, quibus Rectori, & Reformatoribus dicti Gymnasii eorum Salaria solui censuerit, soluendos perpetuo applicamus, & assignamus, donec de alia convenientiori dote providerimus, nec non Juspatronatus dicti Capellæ, ut sint, qui Præpositum, & Capellanos pro tempore auxilio, ope, & favoribus quandocunque opus fuerit, prosequantur, dilectis Filiis hominibus ex eadem Familia Nostra de Medicis, qui Romæ fuerint pro tempore; Jus præsentandi personas idoneas ad Præposituram, & Capelleniās prædictas, dum illas pro tempore vacare contigerit, dilectis filiis Reformatoribus Gymnasii prædicti pro tempore, qui tamen Reformatores, adveniente imposterum casu vacationis Præposituræ, aut alicujus ex Capellaniis prædictis, ad dictam Præposituram, non nisi aliquem e Professoribus Litterarum in dicto Gymnasio Romano, vel si forte inter eos Romanus aliquis non fuerit, Forensem, idoneum tamen, & sufficientem, ad Capellanias numero prædictas, si non ex dictis Professoribus, & Romanis, saltem non nisi veros cives Romanos litterarum studiosos, & doctos moderno, & pro tempore dicti Gymnasii Rectori per eum ad deputationem hujusmodi instituendos præstare possint, & valeant. Quæ Rectoris pro tempore institutio, seu confirmatio, etiamsi in futurum contingat, dictum Rectorem Prælatum non esse (ut nunc est) sed simplicem Clericum, aut merum Laicum esse, easdem vires, & eumdem effectum habeat, proinde ac si esset institutio per nos, seu per alios Pontifices successores nostros Romanos pro rempore in dictis Præpositis, & Capellanis respective facta, perpetuo reservamus, concedimus;

mus; ſtatuimus inſuper, & ordinamus, quod de cætero in dicta Capella creationes Doctorum in quouis Diſciplinarum genere, necnon diſputationes publicæ admittendorum in Advocatos Conciſtoriales, & Capellanos Noſtros Cauſarum Palatii Apoſtocis Auditores, Lectio Rotuli dicti Gymnaſii una cum ſolita Oratione in die Feſtivitatis S. Lucæ, ac alii actus publici, & privati per quaſvis perſonas Litteratas in Eccleſia S. Euſtachi de Urbe hactenus fieri ſoliti, & conſueti, deinceps fiant; Quodque dicta Præpoſitura ſit in Clero Romano, & Præpoſiti Accademiæ Romanæ nuncupentur, & pro talibus habeantur, & reputentur, & reputentur, ac quibuſcumque honoribus, præminentiis, gratiis, & prærogativis, quibus aliæ Perſonæ in Eccleſiaſtica dignitate conſtitutæ utuntur potiuntur, & gaudent, ſeu uti, potiri, & gaudere poterunt quomodolibet in futurum, ipſi etiam uti, potiri, & gaudere libere, & licite poſſint, & valeant, & quod in quibuſcunque Proceſſionibus, & aliis actibus publicis una cum Dilectis Filiis Capitulo Baſilicæ Principis Apoſtolorum de Urbe, perinde ac ſi dictus Præpoſitus una ex Perſonis conſtitutis in dignitate ex quovis ex Capitulis eſſet habita, etiam ratione dignitatis dictæ Præpoſituræ, & cum Pluviali, Almutiis, & Lineo in ſignum dignitatis ire, & incedere omnino poſſint, & debeant: Et nihilominus dilectis Philippo Berualdo Clerico Bononienſi Notario, & ſecretario noſtro antiquo, & Camillo Portio Canonico Baſilicæ Principis Apoſtolorum de Urbe in dicto Gymnaſio literarum humanarum Profeſſoribus, & Joanni Gaſoldo Presbytero Brixienſis Diœceſis Cubiculariis Familiaribus, & continuis comenſalibus noſtris ob grata devotionis, & familiaritatis obſequia, quæ nobis, & Apoſtolicæ Sedi hactenus impenderunt, necnon Vitæ, ac morum honeſtatem, aliaque laudabilia probitatis, & virtutum merita, quibus Perſonas ſuas tam familiari experientia, quam etiam fide dignorum teſtimoniis juvari percipimus, horum intuitu ſpecialem gratim facere volentes, ipſoſque, & eorum quemlibet a quibuſvis excomunicationis, ſuſpenſionis, & interdicti, aliiſque Eccleſiaſticis ſententiis, cenſuris, & pænis a Jure, vel ab Homine quavis occaſione, vel cauſa latis, ſi quibus quomodolibet innodati exiſtunt, & quilibet ipſorum innodatus exiſtit, ad effectum præſentium dumtaxat conſequendum, harum ſerie abſolventes, & abſolutos fore cenſentes, videlicet, Philippo

Præ-

Præposituram, Camillo vero unam, Joanni vero prædictis alteram Capellanias prædictas ab eorum primæva erectione hujusmodi sic vacantes cum omnibus juribus, & pertinentiis suis eadem auctoritate conferimus, & de illis providemus. Quocirca Venerabili Fratri Nostro Episcopo Comensi, & dilectis Filiis Mario Maffeo Volaterano Basilicæ Principis Apostolorum de Urbe, ac etiam Baptistæ de Casalio Ecclesiæ Lateranensis Canonicis per Apostolica scripta mandamus, quatenus ipsi, vel duo, vel unus eorum, vel alium, vel alios Philippum, Camillum, & Joannem prædictos, vel eorum Procuratores eorum nominibus in corporalem possessionem Præposituræ, & Capellaniarum, juriumque, & pertinentiarum prædictarum inducant auctoritate nostra, & defendant inductos, amotis quibuslibet detentoribus ab eisdem, facientes Philippum ad Præposituram, Camillum, & Joannem ad Capellanias hujusmodi, ut est moris, ammitti, eisque de illarum fructibus, redditibus, & proventibus, Juribus & obventionibus universis integre responderi, ac eisdem Pilippo, & Camillo, & Joanni in præmissis efficacis defensionis præsidio assistentes non permittant illos, aut eorum aliquem contra præsentium tenorem quomodolibet molestari, ac præsentes Litteras, quoties opus fuerit, publicari, illasque, ac omnia, & singula in eis contenta inviolabiliter observari faciant. Contradictores per censuram Ecclesiasticam, appellatione postposita, compescendo, invocato etiam ad hoc, si opus fuerit, brachii secularis auxilio, non obstantibus constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis, ac Capitulorum Ecclesiæ, & Basilicæ prædictarum Juramento,confirmatione Apostolica, vel quavis firmitate alia roboratis, statutis, & consuetudinibus, privilegiis quoque, & indultis, ac Litteris Apostolicis dilectis filiis Populo Romano Romano per quosvis Romanos Pontifices Prædecessores nostros, & motu, & scientia similibus, etiam cum quibusvis Clausulis etiam derogatoriarum derogatoriis, fortioribus, efficacioribus, & insolitis, ac magis urgentissimis concessis, & per nos eisdem motu, & scientia consimilibus etiam clausulis confirmatis, & innovatis, quibus inter alia caveri dicitur, ne quis, nisi civis Romanus natus de vero Cive Romano Urbis beneficia obtinere possit, quibus omnibus, etiamsi in eis caveretur, quod illis nonnisi sub certis inibi expressis modis, & formis nullatenus derogari possit,

illis alias in suo robore permansuris, quoad Philippum, & Joannem prædictos pro hac vice dumtaxat, attenta erectione, & primeva collatione hujusmodi, motu, & scientia similibus, communiter, vel divisim ab eadem sit sede indultum quoad recetionem, vel provissionem alicujus minime teneantur & ad id compelli, aut quod interdici, suspendi, excomunicari non possint per litteras Apostolicas, non facientes plenam, & expressam, ac de verbo ad verbum de Indulto hujusmodi mentionem, qualibet alia dicti Sedis Indulgentia generali, nel speciali, cujuscuque tenoris existat, per quam præsentibus non expressam, vel totaliter non insertam effectus hujusmodi gratiæ impediri valeant quomodolibet, vel differri, & de qua, cujusque toto tenore habenda sit in nostris Litteris mentio specialis, Nos ex nunc irritum decernimus, & inane, si secus super his a quoquam quavis auctoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ erectionis, institutionis, applicationis, assignationis, reservationis, concessionis, statuti, ordinationis, voluntatis, absolutionis, collationis, provissionis, mandati, derogationis, & decreti infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumsperit, indignationem Omnipotentis Dei, ac Beatorum Petri, & Pauli Apostolorum ejus se noverit incursurum. Datum Romæ &c. Anno MDXIV.

SI-

SIXTUS PAPA V.

Servus Servorum Dei.

Ad perpetuam rei memoriam.

SAcri Apostolatus ministerio meritis, licet insufficientibus, superna dispositione præsidentes, inter cæteras curas, quæ animum nostrum delectant, illam libenter suscipimus, per quam nostræ provisionis auspiciis, officia singula, præsertim in hac Urbe nostra consistentia, illorumque regimina Viris committantur idoneis, quorum opere, & auxilio Adolescentes, studii bonarum artium causa, ex diversis Mundi partibus ad ipsam Urbem confluentes, eorum animos virtutibus, bonis moribus felicius excolere valeant, ac desuper officii nostri partes interponimus, prout in Domino conspicimus salubriter expedire. Sane licet alias Officium Rectoratus Gymnasii Almæ Urbis uni ex Prælatis Romanæ Curiæ ad ejus vitam concedi, & assignari solitum fuerint & felic. record. Gregorius Papa XIII, prædecessor noster dilectis filiis Annibali, & Cæsari de Grassis, aut nonnullis aliis, etiam per viam Coadjutoriæ cum futura successione, ac clausulis efficacissimis, nec non irritantibus & aliis decretis, aut alias sub certis modo, & forma tunc expressis illud concesserit, & assignaverit, Nosque dilecto filio Magistro Simoni Cecchino Audientiæ Literarum contradictarum Auditori, & in utraque Signatura nostra Referendario, familiari, & continuo commensali nostro idem officium cum similibus clausulis, etiam ad ejus vitam auctoritate Apostolica concesserimus, prout in dicti Prædecessoris, ac nostris desuper confectis litteris plenius continetur; Nihilominus attendentes, quod si dictum Officium Collegio dilectorum filiorum Sacræ Aulæ Nostræ Consistorialis Advocatorum perpetuo uniretur, annecteretur, & incorporaretur, idem Officium felicius gubernaretur, ac utilitati publicæ, & ipsius Gymnasii plenius consuleretur, cum in dicto Collegio semper adsint Viri Litterarum scientia, rerum experientia, ac usu, & prudentia præstantes. Idcirco qualibet concessiones, assignationes, ac alias dispositiones de di-

cto officio per nos, ac prædictum, ac quosvis alios Prædecessores nostros dictis, & aliis quibusvis personis hactenus factas præmissis, & aliis certis rationabilibus causis adducti, harum serie specialiter, & expresse revocantes, cassantes, irritantes, & annullantes, illasque prorsus, & omnino revocatas, cassas, irritas, & annullatas esse, & censeri debere declarantes, easdemque Personas a predicto officio penitus amoventes, ac utilitati publicæ prospicere, & Collegii hujusmodi, quod pro sublevandis in aliqua parte nostris, & Sedis Apostolicæ necessitatibus summam sex millium scutorum auri dilecto filio Depositario Datariæ nostræ, & in ejus manibus solvere promiserunt, promptam erga nos, & eamdem Sedem reverentiam, ac obsequia ad sublevanda onera nostra hujusmodi plurimum in Domino commendantes, ipsumque Collegium, ac illius singulares Personas a quibusvis excomunicationis, suspensionis, & interdictti, aliisque Ecclesiasticis sententiis, censuris, & pænis a Jure, vel ab homine quavis occasione, vel causa latis, si quibus quomdolibet innodati existunt, ad effectum præsentium dumtaxat consequendum harum serie absolventes, & absolutos fore censentes, ac dictarum Litterarum tenores præsentibus pro sufficientes expressis habentes. Motu proprio, non ad Collegii prædictorum, vel aliorum pro ipsius nobis super hoc oblatæ petitionis instantiam, sed de nostra mera liberalitate, & ex certa scientia nostra, deque Apostolicæ Potestatis plenitudine, officium Rectoratus Gymnasii Urbis hujusmodi, per ipsos Collegium regendum, gubernandum, juxta providam dispositionem, & ordinationem, per eos, vel majorem eorum partem faciendam, & toties quoties eis, vel eorum majori parti expedire videbitur, mutandam cum omnibus, & singulis illis fructibus, redditibus, proventibus, juribus, obventionibus, & emolumentis universis, & quibuscunque tam ordinariis quam extraordinariis, & quæ alii, qui pro tempore fuerunt Rectores dicti Gymnasii quovis modo habuerunt, seu habere potuerunt, ac quibusvis causis, & rationibus, nec non cum quibusvis honoribus, oneribus, præminentiis, antelationibus, prærogativis, jurisdictionibus, auctoritatibus, facultatibus, libertatibus, immunitatibus, exemptionibus privilegiis, & indultis solitis, ac consuetis, & quibusvis aliis concessionibus, & gratiis, quibus tam ultimus, quam aliis Rectores dicti

dicti Gymnasii quavis ratione, vel causa usi, gavisi, & potiti fuerunt, ac uti, gaudere, & potiri potuerunt, Collegio Advocatorum hujusmodi, ita quod liceat ipsi Collegio per se, vel alium, seu alios eorum, & Collegii hujusmodi nominibus corporalem, realem, & actualem possessionem dicti Officii apprehendere, ac perpetuo retinere, illiusque fructus redditus, proventus, Jura, obventiones, & emolumenta percipere, exigere, & levare, & in suos, ac Collegii, & Officii hujusmodi usus, & utilitatem convertere. Ipsumque Officium per se, & quemlibet eorum exercere, regere, & gubernare, ac omnia, & singula, quæ ad hujusmodi officium, ejusque liberum exercitium spectant, & pertinent, gerere, & facere, cujusvis licentia desuper minime requisita, auctoritate Apostolica tenore presentium perpetuo unimus, annectimus, incorpomus &c. Ac, ut Collegium, & Advocati hujusmodi, qui majoribus occupationibus detinentur, majoris etiam dignitatis titulo decorentur, omnibus, & singulis prædictæ Aulæ Consistorialis Aduocatis, ut ipsi universos, & quoscumque Advocatos, Procuratores, Doctores, etiam antiquiores, & quoscumque alios, tam in Romana Curia, quam extra eam præcedant. Omniaque, & quæcumquæ privilegia eisdem Collegio, & Advocatis per quoscumque Romanos Pontifices prædecessores nostros, & præcipue per Piæ Memoriæ Julium Papam III. etiam prædecessorem nostrum super facultate Doctores creandi, etiam privative quo ad alios, quæ Privilegia, & Litteras Apostolicas desuper confectas eorum tenores præsentibus etiam pro expressis habentes, auctoritate, & tenore prædictis confirmamus, & innovamus, & quatenus opus sit, de novo concedimus motu, scientia, ac potestatis plenitudine prædictis. Ac universis, & singulis cujuscumque conditionis, status, gradus, dignitatis, & honoris, ne sub indignationis Nostræ aliisque arbitrio nostro pœnis imponendis eosdem Collegium Advocatorum in præmissis, vel circa ea, aut in eorum aliquo quomodolibet impedire, molestare, perturbare, seu inquietare contra præsentium continentiam, & tenorem ullatenus audeant, vel præsumant, districtius inhibemus, nec non omnibus, & singulis ad quos spectat, & spectabit quomodolibet in futurum, ut hæc omnia plene observent, & observari faciant præcipimus. Decernentes, Unionem, anne-

xio-

xionem, incorporationem, applicationes, indultum, inhibitionem, ac præceptum prædicta, presentesque Litteras nullo unquam tempore, etiam ad prædictorum, & aliorum quorumvis instantiam, etiam ex quacunque, & inexcogitata causa, etiam sub prætextu, quod in forma Juris facta non fuerint, revocari, alterari, limitari, modificari, aut ad terminos Juris communis reduci, vel quempiam adversus illa in integrum restitui, seu de subreptionis, vel obreptionis, aut nullitatis vitio, seu intentionis nostræ, aut alio quovis defectu notari, vel impugnari posse, dictosque Collegium ad causam, seu causas, propter quas illa emanarint coram quocumque verificandis non teneri, nec propterea, aut ex eo, quod interesse prætendentes vocati non fuerint, per subreptionem, vel obreptionem obtentam præsumi, aut alias viribus carere, ac illorum quasvis revocationes, suspensiones, derogationes, vel limitationes pro tempore factas, & emanatas pro nova illorum concessione haberi, & quoties illæ emanabunt, toties renovata, & de novo concessa, etiam sub datum per eosdem Collegium eligenda censeri, ac Collegium hujusmodi eorumdem locorum emptores, & quoscumque alios in præmissis interesse quomodolibet prætendentes, ad probandum, seu verificandum præmissa, & in quos usus prædicta summa conversa fuerit, nullo unquam tempore teneri, nec locorum hujsmodi proventus in sortem principalem computari. Sicque per quoscumque Judices, & Commissarios, etiam Causarum Palatii Apostoli Auditores hujusmodi, ac S. R. E. Cardinales, etiam de latere legatos, ac alios quoscumque, sublata eis, & eorum cuilibet quavis aliter judicandi, & interpretandi facultate, & auctoritate in quavis instantia judicari, & difiniri debere, ac irritum, & inane, si secus super his a quoquam quavis auctoritate scienter vel ignoranter contigerit attentari. Quocirca dilecto Filio Magistro Evangelistæ Palloto Datario Prælato Domestico nostro motu simili per Apostolica scripta mandamus, quatenus, ipse per se, vel alium, seu alios faciat Auctoritate nostra Collegium, ac illius Aduocatos prædictos unione, annexione, incorporane, permissione, concessione, impertitione, confimatione, innovatione, inhibitione, & decreto, aliisque premissis pacifice frui, & gaudere. Non permittentes eos, & eorum quemlibet desuper contra præsentium tenorem quomodolibet per quo-

quoſcumque indebite moleſtari. Contradictores per Cenſuras, & pænas Eccleſiaſticas, aliaque opportuna Juris, & facti remedio appellatione poſtpoſita compeſcendo. Non obſtantibus præmiſſis, ac noſtra de non tollendo Jure quæſito, & aliis Cancellariæ Apoſtolicæ regulis, ac quatenus opus ſit, Lateranenſis Concilii noviſſime celebrati uniones perpetuas, niſi in caſibus a Jure permiſſis fieri prohibentibus, & aliis conſtitutionibus, & ordinationibus Apoſtolicis, necnon Urbis, & Advocatorum, ac Gymnaſii, etiam Juramento, confirmatione Apoſtolica, vel quavis firmitate alia roboratis, ſtatutis, & conſuetudinibus, privilegiis quoque, indultis, & Litteris Apoſtolicis eiſdem Urbi, Collegiiſque, & Tribunalibus, ac Gymnaſii illius, ipſorumque ſuperioribus, & Perſonis, ac dilectis Filiis Populo Romano ſub quibuſcumque tenoribus, & formis, ac cum quibuſvis etiam derogatoriarum derogatoriis aliiſque efficacioribus, & inſolitis clauſulis, irritantibuſque, & aliis decretis per quoſcumque Prædeceſſores noſtros, etiam iteratis vicibus, aut alia quomodolibet in contrarium conceſſis, approbatis, & innovatis. Quibus omnibus, & ſingulis, etiamſi de illis, eorumque totis tenoribus ſpecialis, ſpecifica, & expreſſa ac de verbo ad verbum, non autem per clauſulas generales idem importantes mentio, ſeu quævis alia expreſſio habenda, aut aliaqua exquiſita forma ad hoc ſervanda foret, illis alias in ſuo robore permanſuris, hac vice dumtaxat ſpecialiter, & expreſſe derogamus, ceteriſque contrariis quibuſcumque. Volumus autem &c. Nulli ergo &c. Datum Romæ apud S. Marcum Anno Incarnationis Dominicæ MDLXXXVII. Decimo kalendas Septembris. Pontificatus noſtri Anno Tertio.

ALEXANDER PAPA VII.

SERVUS SERVORUM DEI.

Ad perpetuam rei memoriam.

IN ſuprema paſtoralis Officii ſpecula a Domino conſtituti, ad ea, quæ Chriſtianæ Reipublicæ, præſertim Sedis Apoſtolicæ ſubditorum utilitatem reſpiciunt, & morum inſtructionem, diſciplinarumque, & ſcientiarum propagationem proficere poſſunt, vigilantiæ noſtræ aciem, prout Officii noſtri ratio poſtulat, ſedulo dirigimus. Dudum ſiquidem inter graviſſimas, multipliceſque Apoſtolicæ ſervitutis curas peculiari ſollicitudine ad Urbis Sapientiam, ædificium, & Sacellum olim magnifice a Pontificibus Prædeceſſoribus noſtris inchoata, imperfecte remanere proſpicientes, magno ſumptu perfecimus, & abſolvimus, & tamen non minus publicæ utilitati, ſtudiorum commoditati, quum Urbis, & ipſius Sapientiæ ſplendori ſtudentes in eam inſignem Bibliothecam a nomine noſtro Alexandrinam nuncupatam ſumptuoſe, & ſplendide a fundamentis conſtruximus, eamque armariis, & magna librorum undique conquiſitorum copia inſtruximus, & publico uſui nedum ſubditorum noſtrorum, ſed omnium quarumcumque nationum ad hanc noſtram Almam Urbem confluentium ſub cura, regimine, & adminiſtratione Collegii Advocatorum noſtri Conſiſtorii inſerviat, & inde quibuſcumque literarum ſtudio vacare cupientibus, earumdem capaſſendarum occaſio, & commoditas miniſtretur. Verum cum deceat, ut ea, quæ pie, & laudabiliter inſtituta ſunt, bono ordine adminiſtrentur, & conſerventur. Nos attendentes, quod alias fel. rec. Leo Papa X. Prædeceſſor noſter per ſuas Litteras in Eccleſia, ſeu ſacello ejuſdem Sapientiæ ſub invocatione S.S.Leonis Papæ, & Fortunati Martiris, erexit unam Præpoſituram, quam voluit eſſe dignitatem in Clero Romano, cum prælatione, & duas Capellanias cum onere earum Capellanis alternatim injuncto celebrandi Miſſam qualibet die, qua lectiones publicæ in ejuſdem Sapientiæ Gymnaſio habentur, quarum præſentationem conceſſit Reformatoribus ſtu-

ſtudii Urbis, inſtitutionem autem ejuſdem Rectori, aſſignatis Præpoſito annuis ducatis centum de camera, & cuilibet Capellano quinquaginta ſimilibus, ad quam Præpoſituram voluit non niſi aliquem ex Profeſſoribus dictæ Sapientiæ, ad Capellanias vero hujuſmodi non niſi ex dictis Profeſſoribus, & Romanis, & alias tamen qualitates habentibus, præfatique Reformatores fuerint a fel. rec. Innocentio ſcilicet Papa X. pariter Prœdeceſſore noſtro ſuppreſſi; Et nihilominus proviſiones dictarum Præpoſituræ, & Cappellaniarum a noſtris Prædeceſſoribus, & a nobis fieri conſueverint; poſtmodum autem annua dos dictarum Præpoſituræ, & Cappellaniarum diminuta fuerit, adeo ut, modo juxta Tabellam Populi Romani a fel. rec. Paulo Papa V., & deinde ab aliis Romanis Pontificibus Prædeceſſoribus noſtris ſubſcriptam, ſit, videlicet Præpoſitura ſcutorum quinquaginta duorum, & bajoccorum quinquaginta monetæ pro quolibet, quæ ſolvuntur a Depoſitario Gabellæ nuncupatæ ſtudii Urbis, & in eiſdem Litteris impoſitum fuerit onus celebrandi Anniverſarium pro ejus anima, & aliorum de Familia Medicea, qui obierint in Urbe, quod hactenus pro dicti Leonis anima impletum fuit, & annuatim impletur a Collegio Aduocatorum noſtri Conſiſtorii ex redditibus dictæ Gabellæ Vini, ſeu ſtudii, ex qua ad hujuſmodi effectum ſoluuntur anuua ſcuta triginta unum Bidello Punctatori, prævio mandato Decani Advocatorum Conſiſtorialium & Rectoris ejuſdem ſtudii, aliaque ſcuta decem uni ex Profeſſoribus, qui orationem Funebrem in laudem ipſius Pontificis recitare ſolet. Cumque hodie mutato rerum ſtatu dicta Sapientia Urbis, ejuſque Gymnaſium, & Sacellum (ut diximus) ad meliorem utilitatem, ſplendidiorem uſum per nos redacta fuerint, proindeque neceſſarium ſit eidem Bibliothecæ de opportunis Cuſtodibus, & Sacello prædicto de Capellanis, qui ſingulis diebus, in quibus publicæ lectiones habentur, celebrent, providere, dotemque congruam eiſdem conſtituere, & aſſignare; motu proprio, non autem ad alicujus nobis ſuper hoc oblatæ petitionis inſtantiam, ſed ex noſtra mera liberalitate, & ex certa ſcientia, ac de Apoſtolicæ poteſtatis plenitudine dictam Conſtitutionem Leonis X., & quamcumque aliam, de qua etiam ſpecialis, & individua fieri debeat mentio, earum tenores pro expreſſis habentes, ac ſi de verbo ad verbum hic inſertæ forent, Præpoſituram, & Cappellanias prædictas in

eadem Conſtitutione Leonis X. aut quocumque alio modo erectas, & inſtitutas cum dote, & dotibus ſuperius expreſſis, ſeu in alia veriori quantitate, aliis quomodolibet conſtitutis, & aſſignatis nunc in vim Apoſtolicæ ſeu alterius proviſſionis poſſeſſas, videlicet Præpoſituram a Dilecto Filio Bartholomæo Oregio Baſilicæ S. Petri de Urbe Canonico, atque Capellanias unam a Ven. Fratre noſtro Marco Antonio de Mareſcotti Epiſcopo Cluſino, & alteram a dilecto etiam filio Sebaſtiano Bal ino earum titulos collativos penitus, & omnino ſupprimimus, abolemus, ac etiam penitus extinguimus, & fructus pro eiſdem Præpoſitura, & Cappellanis in eiſdem, vel aliis verioribus ſummis, vel quantitatibus aſſignatos ſeparamus, diſgregamus, & diſmembramus, & a dicta Tabella amoveri, tolli, & levari mandamus, eoſque ut ſupra ſeparatos, & diſmembratos Gymnaſio, & Sacello Sapientiæ prædictæ aſſignamus, & pro illis prædictam Sapientiam, & Collegium Advocatorum noſtri Conſiſtorii, ad effectum tamen illos ſolvendi de mandato ejus Rectoris, & Almæ Urbis noſtræ Conſervatorum pro tempore juxta formam hactenus obſervatam in eadem Tabella deſcribi, & apponi jubemus, & mandamus; Ex quibus fructibus, & quantitatibus prædictis volumus ſolui menſtrua Scuta decem uni Sacerdoti, qui cuſtodiæ ejuſdem noſtræ Bibliothecæ aſſiſtat, & Primus cuſtos nuncupetur, & alia menſtrua Scuta ſeptem uni ſubcuſtodi, qui pariter ſit Sacerdos una cum manſionibus in Ædibus dictæ Sapientiæ a prædicto Collegio Advocatorum deſignandis, in quibus ſupradictus cuſtos, & ſubcuſtos aſſidue reſidere, & habitare, itant nequeant eas ulli alteri locare, neque ullo modo, etiam gratis cuipiam concedere, & alternatim diebus, in quibus publicæ lectiones in Sapientia habentur, ſacrum Miſſæ ſacrificium celebrare, & ſacriſtiæ, ejuſque bonorum, & ſacrarum ſuppellectlium curam, & cuſtodiam diligenter habere teneantur, eorumque deputatio, & amotio ſit ad nutum, & libitum dicti Collegii Advocatorum noſtri conſiſtorii in futurum; pro enim hac prima vice in cuſtodem Carolum Magrium Presbyterum Melevitanum, ac in ſecundum Fauſtum Nairorum Presbiterum Maronitam; prout in Bibliothecarium Marcum Antonium Burattum dicti Collegii Advocatorum, & Collegii, ac Sapientiæ hujuſmodi Rectorem deputatum dilectos filios nos eligimus, & nominamus, ita ut primo ex dictis cuſtodibus fiat conſignatio li-

librorum cum inventario, in quo singuli libri, & eorum forma, et tempus, et locus impressionis, et nomen impressoris describantur cum ipsius Custodis obligatione, in forma Cameræ Apostolicæ de illis bene, et fideliter conservandis, deque reddendo bonum, et fidele computum ad omnem requisitionem, et instantiam ejusdem Collegii, et propterea volumus, quod in electione subcustodis accedat etiam consensus dicti primi custodis. Indulgemus pariter, atque volumus, quod idem primus custos possit ejus periculo alium ministrum deputare, & constituere, qui eamdem Bibliotehecam, et libros, eorumque armarios, portas, et fenestras, et loca annexa, ac salam verrere, tergere, et mundare ter in qualibet hebdomada teneatur, cum mercede scutorum duodecim quolibet anno ex dictis redditibus persolvendorum. Ut autem Bibliotheca ista jugiter inserviat usui publico, volumus, mandamus, et præcipimus, quod retineatur aperta de mane per horas quatuor continuas singulis diebus non festivis de præcepto, excepta feria quinta, in qua vacare possit. Diebus autem, in quibus publicæ lectiones in eodem Gymnasio habentur, retineatur aperta tam de mane, quam de vespere, & juxta ordinationem desuper faciendam a Collegio prædictorum Advocatorum nostri Consistorii; pro dote vero ipsius Bibliothecæ, ut libri deficientes, & alii, qui de novo imprimuntur, emi possint, & ipsa Bibliotheca libris augeri, aliisque ejus usibus & occurrentibus necessitatibus provideri valeat, assignamus totum id, quod ex pensionibus, & redditibus Apothecarum, & Mansionum ejusdem Sapientiæ, solutis tamen debitis usque in præsentem diem contractis, & necessariò in futurum contrahendis, nec non expensis necessariis, & opportunis pro manutentione ipsius Sapientiæ, ejusque Domorum, & Apothecarum, & Bibliothecæ, Ecclesiæ, & Sacristiæ arbitrio ejusdem Collegii Advocatorum Nostri Consistorii determinandis, supererit, & superfluum erit. Curam vero regimen, gubernium, administrationem, & sollicitudinem pro implemento, executione, manutentione, omnium supradictarum nostrarum ordinationum, & ipsius Bibliothecæ, excepta hac prima vice, deinceps perpetuis futuris temporibus imponimus, injungimus, & committimus eidem Collegio Advocatorum nostri Consistorii, quod teneantur eligere unum ex eisdem Advocatis in Præfectum ejusdem Bibliothecæ, Bibliothe-

carium nuncupandum duraturum ad Triennium, vel aliis arbitrio Collegii, qui præsit, & continuo ac sedula cura invigilet, ut quilibet ex supradictis Ministris munere suo legitime, & fideliter fungatur, tam circa Bibliothecam, quam circa Ecclesiam, ejusque Sacristiam, ac sacram suppellectilem, curetque omnia à prædictis Custode, Subcustode, & Ministro, qui ipsi obedire teneantur, perfecte, & diligenter impleri. Valeatque idem Præfectus, quotiescumque opus fuerit, libros Bibliothecæ antiquioris, & deterioris impressionis, vel qualitatis, prævio tamen Decreto Collegii legitime congregati, in scriptis redigendo, cum aliis libris permutare, pretiumque necessarium ex redditibus supradictis pro dote ejusdem Bibliothecæ assignatis supplere. Anniversarium autem pro Anima fel. rec. Leonis X. quotannis celebrari solitum, volumus, ut modo, & forma solitis continuetur. Ne autem supradicti Bartholomeus, & Marcus Antonius Episcopus, & Sebastianus, qui Præposituram, & Cappellanias prædictas respective ut supra obtinent, ab hujusmodi suppressione, & fructuum applicatione per Nos factis damnum, & dispendium patiantur, volumus, & præcipimus, quod Collegium Advocatorum Nostri Consistorii ex supradictis pensionibus Domorum, & Mansionum teneantur solvere eamdem summam, quam prius percipiebant, & sumptis ex supradictis fructibus, & pe cuniis per Nos applicatis de semestre, in semestre cuilibet, excepta summa pecuniæ, quæ datur pro Elemosina Missarum in diebus, quibus legitur, donec naturaliter quilibet eorum vixerit, vel à Nobis, aut Successoribus Nostris intuitu præmissorum de aliis redditibus provisi fuerint, seu aliquis eorum provisus fuerit, & post ipsorum, & cujuslibet eorum obitum, vel aliam provisionem per Nos, & Successores Nostros faciendam, vel alias quomodolibet cessaverit, Collegium Advocatorum prædictorum amplius non teneatur ad supradictam præstationem, & solutionem, & fructus, & redditus Sapientiæ perpetuò remaneant liberi, & exempti à supradictis oneribus, nec non supressionem, abolitionem, & extinctionem, separationem, disgregationem, dismembrationem, mandatum, assignationem, voluntatem, præceptum, minutionem, & concessionem, prædicta semper, & perpetuo valida, firma, & efficacia fore, & esse, suosque plenarios, & in-

integros effectus in omnibus, & per omnia, & quoad omnia obtinere, ac eidem Collegio Advocatorum, etiam in omnibus, & quoad omnia suffragari debuisse; & debere, ipsosque super suppressione, abolitione, extinctione, separatione, disgregatione, dismembratione, mandato, assignatione, electione, nominatione, voluntate, præcepto, injunctione, & commissione prædictis à quoquam quovis prætextu, causa, vel occasione molestari, seu perturbari non potuisse, neque posse, ac omnes, & singulas molestationes, perturbationes, controversias, & quæstiones eidem Collegio Advocatorum quomodolibet, coràm quocumque Judice, & in quocumque Tribunali illatas, vel inflictas, injustas, calumniosas, & de facto præsumptas fuisse, & esse, sicque, & non alias per quoscumque Judices, etiam Causarum Curiæ Cameræ Apostolicæ, & Palatii Apostolici Auditores, & quosvis alios Ordinarios, & Delegatos quavis auctoritate fungentes, & honore fulgentes, etiam Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinales, etiàm de Latere Legatos, Vicelegatos, & quosvis alios, sublata eis, & eorum cuilibet aliter judicandi facultate, judicari, & definiri debere, motu simili decernimus: Præsentes quoque nullo unquam tempore de subreptionis, vel obreptionis, seu nullitatis, aut intentionis nostræ, vel alio quovis defectu, etiam ex eo, quod res, propter quas præmissa emanarunt, coràm Nobis vel alibi verificatæ, seu approbatæ; Et Bartholomeus, Marcus Antonius Episcopus, & Sebastianus prædicti, & alii quomodolibet interesse habentes ad id vocati, seu citati, & auditi non fuerint, nec præmissis consenserint, vel aliàs quovis defectu, & ex quavis causa, quantumvis juridica, & legitima notari, impugnari, invalidari, retractari in Jus, aut controversiam vocari, ad terminos Juris reduci, aut adversus illa quodcumque Juris, gratiæ, vel facti remedium impetrari, nec impetrato uti, necnon sub quibusvis similium, vel dissimilium gratiarum, etiam suppressionum, abolitionum, & extinctionum effectum non sortiturum, revocationibus, suspensionibus, limitationibus, aut aliis contrariis dispositionibus, etiam per quascumque concessiones Apostolicas, aut Cancellariæ Apostolicæ regulas quandocumque etiam in crastinum assumptionis Successorum nostrorum ad Summi Apostolatus Apicem, aut aliàs quomodocumque editas, & sub quibuscumque tenoribus, & for-

& formis emanatas, & emanandas nullatenus comprehendi, sed semper ab illis exceptas, & quoties illæ emanabunt, toties in pristinum, & validissimum statum restitutas, repositas, & plenarie reintegratas, ac denuo etiam sub quacumque posteriori data per Collegium Advocatorum prædictorum, & quoscumque alios interesse habentes eligenda de novo concessas, semperque validas, & efficaces fore, & esse, motu pari etiam decernimus. Quocircà Dilectis Filiis Nostris in Urbe, ejusque Districtu Vicario in Spiritualibus Generali, ac Ecclesiæ Sancti Joannis, & Basilicæ Sancti Petri per Apostolica scripta mandamus, quatenus ipsi, vel duo, aut unus eorum præsentes, & in eis contenta quæcumque, ubi, & quando opus fuerit, & quoties pro parte Collegii Advocatorum præfatorum fuerint requisiti solemniter publicantes, eidemque Collegio in præmissis efficacis defensionis præsidio assistentes faciant auctoritate Nostra præsentes, & in eis contenta quæcumque inviolabiliter observari, ac Collegium hujusmodi eisdem Literis pacifice frui, & gaudere non permittentes, Collegium hujusmodi, & Administratores pro tempore existentes desuper per quoscumque quomodolibet indebite molestari, perturbari, vel inquietari; Contradictores quoslibet, & Rebelles per Sententias, censuras, & pœnas Ecclesiasticas, aliaque opportuna Juris, & facti remedia, appellatione postposita, compescendo, ac legitimis super his habendis servatis processibus, sententias, censuras, & pænas ipsas, etiam iteratis vicibus, servata tamen Concilii Tridentini forma, aggravando, invocato etiam ad hoc, si opus fuerit, auxilio brachii Secularis, non obstan. fel. record. Bonifacii Papæ VIII. Prædecessoris Nostri Constitutione, qua cavetur expresse, ne quis extrà Civitates, vel Diœceses suas, nisi in certis tunc expressis casibus, & in illis unam Dietam à fine suæ Diœcesis, & Civitatis ad Judicium evocetur, seu ne Judices à Sede Apostolica Deputati extra Civitates, vel Diœceses, in quibus deputati fuerint contrà quoscumque procedere, aut alii, vel aliis suas vices committere audeant, vel præsumant, & in Concilio Generali edita de duabus Dietis, dummodò ultrà tres Dietas aliquis vigore præsentium ad Judicium non trahatur; Non obstantibus Literis Apostolicis prædictis, & in eis contentis quibuscumque, aliisque præmissis, ac Nostra, & Cancellariæ Apostolicæ regula de Jure quæsito non tollen-

lendo, aliisque Apostolicis, nec non in Synodalibus, Provincialibus, & Generalibus Conciliis editis Constitutionibus,& Ordinationibus, ac etiàm quatenus opus sit supradicti Collegii, & Urbis Privilegiis quoque, Indultis, & Literis Apostolicis illis, ac Senatori, Conservatoribus, Collegio Advocatorum hujusmodi, & Sapientiæ prædictæ, ejusque Rectoribus, & Gubernatoribus sub quibuscumque tenoribus, & formis, ac cum quibusvis etiam Derogatoriarum derogatoriis, aliisque efficacioribus, & efficacissimis, ac insolitis clausulis, nec non irritantibus, & aliis Decretis per quoscumque Romanos Pontifices Prædecessores Nostros, & Nos, dictamque Sedem, & illius Legatos cum scientia, & potestatis plenitudine, & aliis quomodolibet, etiam iteratis, & multiplicatis vicibus concessis, & concedendis. Quibus omnibus, etiamsi de illis, eorumque totis tenoribus specialis, specifica, & individua, ac de verbo ad verbum expressa, non autem per clausulas generales idem importantes mentio, illorum omnium,& singulorum tenores, formas, & occasiones præsentibus pro plene, & sufficienter expressis, & insertis, & exacte servatis, & specificatis respective habentes, illis aliàs in suo robore permansuris ad præmissorum effectum specialiter, & expresse motu etiam simiii derogamus, cæterisque contrariis quibuscumque. Nulli ergo hominum liceat hanc paginam nosttæ suppressionis, abolitionis, extinctionis, separationis, disgregationis, dismembrationis, mandati, assignationis, erectionis, nominationis, voluntatis, præcepti, injunctionis, commissionis, decreti, declarationis, & derogationis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit,indignationemOmnipotentis Dei, ac Beatorum Petri, & Pauli Apostolorum ejus se noverit incursurum. Datum Romæ apud Sanctam Mariam Majorem Anno Incarnationis Dominicæ 1667. undecimo kalendas Maii Pontificatus Nostri Anno XIII.

BE-

BENEDICTUS PP. XIV.

Servus Servorum Dei

Ad perpetuam rei memoriam.

INter conſpicuos Ordines, quibus Romana Curia toto terrarum Orbe celeberrima conſtat atque conflatur, & quorum aliqui pro gerendo univerſæ Eccleſiæ Catholicæ regimine per inſcrutabilem Divini conſilii altitudinem humilitati Noſtræ concredito, alii pro temporali Noſtro, ſeu verius Beatorum Apoſtolorum patrimonio adminiſtrando, conſilium atque operam ſuam Nobis aſſidue præſtant; alii vero Eccleſiarum, ſive Univerſitatum, aut privatorum controverſiis, quæ ad Noſtram hanc Urbem, & Curiam undique deferuntur, cognoſcendis, atque dijudicandis; alii denique in concertantium juribus, & cauſis ſuſtinendis, defenſandis, agendis, ſcientiam ſuam atque labores impendunt; provida Prædeceſſorum Noſtrorum cura a remotiſſimis uſque temporibus extare voluit illuſtre Advocatorum Conſiſtorialium Collegium, ex præclaris compoſitum virtute ac doctrina Viris, quibus, propter ſcientiæ præſtantiam, ac rerum uſum atque prudentiam, ex omni Advocatorum cœtu delectis, ſingulare jus ac privilegium attribuendum perorandi coram Romano Pontifice, in Supremo Juſtitiæ Solio, adſtantibus Venerabilibus Fratribus ſuis S. R. E. Cardinalibus, ſolemniter conſidente; in Sacro nimirum Conſiſtorio, in quo plereque olim gravioris momenti cauſæ, ad Apoſtolicæ Sedis judicium ex omni parte delatæ, diſcutiebantur; & plures adhuc vel examinantur, vel, ſi illæ extra Conſiſtorium agitatæ ac diſcuſſæ jam fuerint, in ipſo tamen Conſiſtorio definiuntur ac terminantur. Quod quidem Advocatorum prædictorum Collegium, ſingulareſque perſonæ vertentibus annis eidem adſcriptæ, induſtriam, atque operam ſuam præfatis Prædeceſſoribus Noſtris ita probarunt, ut & graviſſimorum munerum, quæ ad retinendam ſanctiorum judiciorum religionem, ad Apoſtolicæ Sedis jura tuenda & conſervanda, ad calamitoſorum ſalutem & defenſionem, ac promovendam Juris, & bonarum artium ſcientiam pertinerent, proprium ſibi, atque, ut vocant, pri-

va-

vativum exercitium adjudicari; nec non amplissimis gratiis, privilegiis, atque favoribus, plurium Summorum Pontificum beneficentia cumulari, & cohonestari meruerint.

Quum autem hujusmodi Privilegia, eximiis ipsorum meritis elargita, alia quidem aliis temporibus indulta reperiantur; nonnulla vero, licet longissimi temporis usura, optimo jure eisdem acquisita esse dignoscantur, attamen propter remotissimam fortasse concessionum vetustatem, incertis videantur principiis, & originibus innixa; aliorum denique usum, & quasi possessionem contrariis nonnunquam actibus interturbari, & labefactari contigerit; optandum profecto videbatur, ut unica aliquando eorundem collectione peracta, eademque inviolabili Apostolicæ auctoritatis robore munita, & ipsius Collegii splendori ac dignitati., & jurium ex Pontificia liberalitate eidem competentium firmitati, ac securitati consuleretur. Nos itaque, qui concessum Nobis olim a felic. recordat. Prædecessore Nostro Clemente Papa XI. in eodem Collegio locum multos annos tenuimus, eundemque primum Nobis in Romana Curia honoris gradum fuisse, & validum ad studia laboresque Nostros in Apostolicæ Sedis obsequia collocandos incitamentum, aptissimamque ad superiora munera, & præmia adipiscenda occasionem extitisse, non sine jucunditate & grati animi sensu nobiscum recolimus, & palam profitemur: cum jam eidem Collegio peculiaria quædam Indulta & Privilegia per alias Nostras Literas in forma Brevis sub annulo Piscatoris expeditas benigne concesserimus; ut illustre ac perenne extaret Nostræ erga prædictum Collegium existimationis & benevolentiæ argumentum, eadem Indulta, & Privilegia tam a Nobis, ut præfertur, tributa, quàm alia, quorum concessiones diversis Prædecessorum Nostrorum Literis consignatæ reperiuntur, vel quæ ex inveterata consuetudine ipsi Collegio competere dignoscuntur, in unum veluti corpus redigere, eaque omnia Apostolica Nostra Auctoritate firmata & roborata, atque etiam, sicuti opus fuit, declarata & ampliata, præsentibus Nostris Literis perpetuo valituris comprehendere constituimus. Igitur dilectos Filios modernos Aulæ Nostræ Consistorialis Advocatos, eorumque Collegium prædictum amplioris gratiæ favore prosequi volentes, & a quibusvis excommunicationis, suspensionis, & Interdicti, aliisque Ecclesiasticis sententiis & pœnis

a Jure, vel ab Homine quavis occasione vel causa latis, si quibus quomodolibet innodati existunt, ad effectum præsentium tantum consequendum, eorum singulares personas harum serie absolventes & absolutas fore censentes, Motu proprio, non ad Collegii, & Advocatorum prædictorum, vel aliorum pro ipsis Nobis super hoc oblatæ petitionis instantiam, sed de Nostra mera liberalitate, & ex certa scientia, deque Apostolicæ potestatis plenitudine, omnia infrascripta privilegia, indulta, jura, facultates, honores, munera, præeminentias, & prærogativas ipsi Collegio earundem tenore præsentium in perpetuum asserimus, approbamus, confirmamus, & innovamus, eaque novo Apostolicæ Nostræ Auctoritatis robore communimus, simulque, ut infra, decernimus, statuimus, declaramus, atque sancimus.

Atque in primis duodenarium ipsorum Advocatorum numerum a Prædecessore Nostro Sixto Papa IV. in suis hac de re posteriore loco expeditis Literis præfinitum, iis modo & forma, quibus ad hæc usque tempora servatum fuit, firmum perpetuò & stabilem esse volumus; ita scilicet, ut septem ex iis, qui juxta admissionis ordinem in Collegio antiquiores erunt, Seniorum atque Participantium nomine, & juribus fruantur; reliqui vero quinque, Juniores & Supranumerum nuncupari & haberi pergant. Si qui vero ex Pontificia dispensatione, justis suadentibus causis, alicui ex duodecim Advocatis Coadjutores cum futura successione deputati fuerint, hi quidem, prout nunc in more habetur, omnia exercere valeant, quæ reliqui de numero possunt; sed durante Coadjutoris munere, & quousque successioni locus factus non fuerit, tam in voce, quam emolumentis in Collegio careant

Porrò in hujusmodi duodenario Advocatorum Consistorialium numero Civitas nostra Bononiensis, immemorabilis possessionis jure, obtinuit & gaudet, ut uni semper ex ipsius Civibus locus sit, propter eximiam fortasse celebritatem ipsius Bononien. Civitatis & Universitatis, in qua bonas artes atque scientias omnes, ac genuinam potissimum solidamque juris prudentiam, sæculo duodecimo ex diuturna obscuritate, in qua præcedentium temporum barbarie misere jacuerat, in lucem tandem feliciter revocatam, proprias veluti fixisse sedes, indeque cum ad reliquas scholas, tum ad Tribunalia dimanasse.

ſe, omnium conſenſu perhibetur. Alius vero locus hujuſmodi a fel. record. Pio Papa IV. per Apoſtolicas Literas datas anno Incarnationis Dominicæ milleſimo quingentaſimo ſexageſimo, octavo Idus Julii, perpetuo aſſignatus reperitur uni ex Collegio Doctorum Civitatis Mediolanen., quem Romanus Pontifex pro tempore duxerit eligendum ex tribus, ab ipſo Mediolanenſium Doctorum Collegio, eidem Romano Pontifici præſentatis, ſeu nominatis. Item rec. mem. Clemens Papa VIII. & Paulus Papa V. alium locum in prædicto Collegio uni Civi Ferrarienſi ſaltem ex privilegio effecto, ſeu creato itidem perpetuo aſſignarunt, ac pro tempore concedi voluerunt; quam ſane conceſſionem cumulavit piæ mem. Urbanus Papa VIII. per ſuas etiam in forma Brevis expeditas Literas datas die decima ſeptima Decembris anni milleſimi ſexconteſimi vigeſimi quinti, dum Civitati noſtræ tunc ſuæ Ferrarienſi per eaſdem Literas indulſit, ut hujuſmodi locus nonniſi Civibus Ferrarienſibus vere originariis, quorum nominatio ad Magiſtratum Ferrariæ ſpectaret, pro tempore concedi, & aſſignari deberet. Aliumque pariter locum in prædicto Collegio ex Apoſtolica conceſsione fel. record. Innocentii Papæ XII. Cives Neapolitani obtinere dignoſcuntur, quibus prædictus Innocentius per ſuas Literas in ſimili forma Brevis ſub datum die decima quarta Novembris anni milleſimi ſexconteſimi nonageſimi ſeptimi deſuper expeditas indulſit, ut occurrente pro tempore prædicti loci, ſic eis ut præfertur, conceſsi vacatione, ab Electis illius Civitatis tres Cives Neapolitani Juris utriuſque Doctores Romano Pontifici pro tempore exiſtenti nominarentur, ex quibus idem Romanus Pontifex unum ad hujuſmodi Advocati Conſiſtorialis munus præeligeret & aſſumeret, prout in ſingulis eorundem Pii, Urbani, & Innocentii Romanorum Pontificum Prædeceſſorum noſtrorum memoratis Literis latius, & uberius continetur.

Quæ quidem omnia prædictis Civitatibus, Collegiis, ſeu Univerſitatibus, vel a Prædeceſſoribus noſtris, ut præfertur, expreſſe conceſſa, vel antiquæ conſuetudinis jure acquiſita, Indulta & Privilegia, ut ſcilicet ex eiſdem unus pro tempore juxta præſcriptas reſpective formas electus, in prædictum Advocatorum Conſiſtorialium Collegium cooptetur, atque ad exercenda munera eidem Collegio & Advocatis competentia ſerva-

vatis servandis admittatur, approbamus, & confirmamus, & quatenus opus sit innovamus, & tanquam ex integro præsentium tenore concedimus, & indulgemus.

Volentes, ut reliqui, ad explendum duodenarium prædictum Advocatorum Consistorialium numerum, ex omni Advocatorum Romanæ Curiæ cœtu eligantur, qui vel Almæ Urbis nostræ, vel alterius Civitatis Apostolicæ Sedis Ditioni in temporalibus subjectæ, Cives existant; ac necessariis probitatis, doctrinæ, experientiæ, natalium, aliisque requisitis dotibus & qualitatibus præditi sint: Ita tamen, ut quandocumque locus aliquis vacaverit in prædicto Collegio, qui Civibus alicujus ex prædictis Civitatibus addictus non sit, vel cui antea per deputationem Coadiutoris provisum non fuerit, ipsi Advocati Consistoriales collegialiter congregati, pro ipsorum fide, & notitia eorum, qui in Romana Curia laudabilem in Advooati munere operam navant, tres viros ex iis, qui vel Romanæ, ut præfertur, vel alterius Civitatis Ecclesiasticæ Ditionis, Cives existant, quousque in illustre ipsorum Collegium adscribi dignos censuerint, Romano Pontifici pro tempore existenti exhibeant, qui pro suo arbitrio in unum ex illis in Aulæ suæ Consistorialis Advocatum eliget ac deputabit; Atque ita in posterum servari mandamus, non obstante fel. record. Prædecessoris Nostri Clementis Papa XII. Decreto, edito in Consistorio secreto diei vigesimæ secundæ Januarii anno millesimo septingentesimo trigesimo primo, in quo aliam pro hujusmodi Advocatorum delectu formam præscribat; cujus Decreti tenorem pro præsentibus inserto, ac de verbo ad verbum expresso habentes, eidem in hac parte, motu, scientia, & potestatis plenitudine paribus, expresse derogamus, illudque, ac si nunquam emanasset, cassamus, irritamus, & annullamus, ac pro cassato, irrito, & annullato in posterum haberi volumus, & jubemus.

Collatum vero semel Advocati Consistorialis Officium, excepto casu spontaneæ dimissionis, aut juridicæ privationis, nullatenus vacare intelligatur, nisi per promotionem ad Auditoratum Causarum Sacri Palatii, aut Episcopatum cum residentiæ oaere eidem adnexo, aut ad Cardinalatus dignitatem.

Electis autem juxta formam a Nobis præscriptam, Advoca-

ca

catis Consistorialibus, quamvis minime liceat propria hujusmodi Officii munera exercere, nisi post expletas omnes functiones, quæ in eorum admissionibus de more peragendæ sunt, quæque fortasse, sicut etiam pro electis Causarum Sacri Palatii Auditoribus, novam atque meliorem normam, Deo favente, a Nobis accipient; Antianitatis tamen jura eisdem acquiri statuimus ab eo die, quo nostram, seu nostrorum pro tempore successorum de eorundem electione schedulam, Motus proprii nuncupatam, in Collegio præsentaverint. Coadjutores vero eandem antianitatem desument ab eo die, quo post prædictas omnes functiones expletas, antianitatem prædictam sibi ab ipsorum Collegio assignari petierint & obtinuerint, per decretum ejusdem Collegii, Apostolicis deinde Literis in forma Brevis expeditis, si Nobis & Successoribus nostris placuerit approbandum & confirmandum. Quæ omnia in eum finem expresse disposita sunt, ut liquido appareat quibusnam in occurrentibus optionis casibus debeatur locus inter septem Seniores seu Participantes, & cui pariter totius Collegii Decanatus pro tempore sit deferendus,

Quod quidem Decanatus officium, Nos inhærendo decretis aliàs ab ipso Collegio conditis, neque a Junioribus aut Coadjutoribus ullo modo, neque a Senioribus absentibus obtineri volumus; sed nec ab iis, qui vel Episcopali charactere insigniti, vel aliàs inter Curiæ nostræ Prælatos adscripti reperiantur, sed ad eum deferri debere statuimus, qui inter Seniores in Romana Curia præsentes, & non Prælatos, antiquior esse dignoscatur. Eveniente autem casu, quo omnes Advocati Seniores in Romana Curia præsentes, vel Episcopatu vel Prælatura decorati reperiuntur, is qui antiquior inter eos erit, Pto-Decani titulo, muneribusque fruetur, donec in septenarium Participantium numerum subingrediatur aliquis non Prælatus, ad quem Decanatus hujusmodi Officium jure deferatur.

Ex privilegiis vero seu prærogativis, quibus hujusmodi Advocatorum Consistorialium nobilis Ordo, ex confessione Prædecessorum Nostrorum, & veteri consuetudine fruitur, nostraque demum voluntate in posterum gaudere debebit, alia pertinent ad ipsius Ordinis decora & ornamenta, alia vero ad exer-

exercitium non unius generis munerum, quæ eidem Collegio privative sunt demandata. Cum enim prædicti Aulæ nostræ Consistorialis Advocati veri sint & indubitati nostri, & Romani pro tempore Pontificis Familiares, & continui Commensales, neque porro ad instar aliorum familiarium hujusmodi, sed pariformiter & æque principaliter cum aliis Familiaribus, & Commensalibus prædictis habeantur, & haberi debeant; unde etiam panem honoris ex quotidiana nostra & Romani pro tempore Pontificis liberalitate percipiunt; atque in ejusdem Romani Pontificis iter agentis comitatu, quemadmodum in associandis S. R. E. Cardinalibus Legatis de Pontificio Latere missis, nec non occasione obviam eundi Imperatoribus, Regibus, & Principibus Viris ad Curiam venientibus, una cum reliquis Pontificiæ Aulæ Prælatis, & Familiaribus incedunt; non solum reliquis omnibus Romanæ vel alterius CuriæCausarum Advocatis, Patronis, Procuratoribus, atque Causidicis, omnibusque tam Romanæ, quàm alterius cujuscumque Universitatis Licentiatis, Doctoribus, Antecessoribus, atque Magistris, etiam antiquioribus, honoris & dignitatis prærogativa præcellunt; sed reliquis etiàm tum Clericis tum Laicis, quantumvis ex nobili genere procreatis, & quocumque officio seu dignitate præstantibus, aliorumque Principum Familiaribus, antecedunt; & tam in Cappellis, quàm in Consistoriis, & Pontificalibus aliisque Supplicationibus seu Processionibus, Equitatibus, cæterisque publicis Functionibus, locum habere debent, immediate post Cubicularios nostros utriusque Aulæ tam secretæ, quam honoris nuncupatæ, nimirum supra ipsos intimi Sacelli nostri Cappellanos secretos, aliosque inferioris Ordinis, prout jam de expresso mandato nostro, omni sublata dubitandi occasione, in usu positum est; & nihilominus Nos idem perpetuis futuris temporibus observari, præsentium tenore mandamus atque statuimus. Easdemque Cappellas & Functiones omnes prædicto Advocatorum Consistorialium Collegio, quemadmodum aliis Collegiis in eisdem locum habentibus, per Cursores intimari; atque in eis Candelas, Palmas, & Ceras benedictas, Agnus Dei appellatas, in pari quantitate & qualitate cum reliquis Familiaribus nostris, ipsis distribui; necnon eosdem ad audiendas prædicationes verbi Dei, quæ statis temporibus in Pa-

Palatio nostro habentur, una cum Prælatis Romanæ Curiæ, aliisque Familiaribus nostris, quemadmodum consueverunt, admitti volumus & jubemus.

Sessionis vero locum, quem iu Cappellis, quæ in Basilica nostra Vaticana celebrantur, hactenus obtinuerunt, nimirum in inferiori Pontificii Solii gradu, infra Almæ Urbis nostræ Conservatores, idem in posterum in prædictis, aliisque Cappellis, quæ pro loci amplitudinem eodem ritu disponi poterunt, eisdem assignari decernimus. Ubi vero Cappellæ in Pontificiis nostrarum Ædium Sacellis habeantur, seu in aliis Ecclesiis & locis eodem ordine disponantur, quo in prædictis Ædium nostrarum Sacellis ordinari consueverunt; firmam eisdem & ratam esse volumus concessionem sedilis seu scamni ad ipsorum usum, ante scamnum seu sedile pro nostris ad honorem Cubicularis apponi solitum, de nostro expresso mandato semel positi & assignati, ac deinde per alias nostras in forma Brevis Literas die quinta Martii anni millesimi septingentesimi quadragesimi secundi expeditas in perpetuum attributi, itaut ab ejusdem scamni seu sedilis usu & possessione a nemine quavis auctoritate ullo unquam tempore valeant amoveri. Ubi vero pro deferenda Umbella seu Baldacchino in supplicationibus Pontificiis, necessarius forte numerus non adsit dilectorum Filiorum utriusque Signaturæ nostræ Referendariorum, quibus hujusmodi honorem privative concessum esse dignoscitur, hujusmodi numerum, præsente Pontifice, ab ipsius Cubiculariis secretis, vel, his etiam deficientibus, ab aliis ejusdem Cubiculariis, honoris nuncupatis; eodem vero Pontifice absente, ab Advocatis Consistorialibus suppleri debere decernimus.

In Conciliis autem tam Generalibus, quàm Provincialibus, aliisque, in quibus eosdem Aulæ Nostræ Consistorialis Advocatos, seu tanquam præsentes forte Pontificis Familiares Romanam Curiam sequentes, seu tamquam de Legati Apostolicæ Sedis comitatu, vel etiam tamquam Decretorum, aut Juris Civilis Doctores, quemadmodum in more positum esse dignoscitur, locum & sessionem habere contingat; easdem omnino præeminentias, ac prærogativas tam respectu Officialium Romanæ Curiæ, quàm aliorum quorumlibet, eisdem competere volumus, quas in Palatio Nostro, atque in Romana Curia & Urbe obtinere solent.

Ha-

Habitus porro formam eisdem usitatam Advocati prædicti in posterum etiam perpetuo retineant, tam in Pontificalibus, aliisque solemnioribus Functionibus, quàm in ipsorum actibus Collegialibus; laneam scilicet talarem Cappam, coloris violacei, rubris undequaque futuris fulcitam, & Holoserico rubro subsutam, cum Capputio ab anteriori parte rotundo, a tergo vero prolixiori, Holoserico pariter rubro intrinsecus, eodem vero extrinsecus æstivo tempore, hiemali autem armellinis pellibus respective subsuto, eoque vel aperto, vel clauso pro functionum diversitate gestando. Habeant etiam Pluvialis usum in die Coronationis Romani Pontificis, & in altera die, qua novus Pontifex Constantinianæ Lateranensis Basilicæ possessionem solemniter capit: ut scilicet, dum ad decantandum laudes, faustaque omnia novo Pontifici de Cælo adprecanda, præcinente supradicta quidem Coronationis die S. R. E. Cardinali Diaconorum Priore, in die vero Possessionis altero ejusdem S. R. E. Cardinali Priore Presbyterorum, una cum Subdiaconis Apostolicis procedunt, Pluvialibus, transversis induantur; itaut pars aperta Pluvialis remaneat supra humerum dextrum, circa collum autem supra Pluviale Capputium de more deferant: Extra vero prædictas functiones, usualem gestationem Vestis Talaris nigri coloris, cum simili Mantellono rotundo ab Alexandro Papa VII. Prædecessore Nostro per speciale Decretum sub die vigesima septima Novembris anni millesimi sexcentesimi quinquagesimi quinti eidem Advocatorum Consistorialium Collegio privative concessam, approbamus, & confirmamus; ita scilicet, ut nemini liceat similibus Vestibus & Insigniis uti, ipsisque electis Auditoribus Causarum Sacri Palatii Cappellanis Nostris vetitum sit hujusmodi Habitum assumere, nisi de licentia Collegii prædicti Advocatorum Consistorialium, juxta antiquam observantiam, ab eodem Collegio per supplicem libellum expresse petenda & respective concedenda; quemadmodum Nos omnibus & singulis, & specialiter Auditoribus electis præfatis, non obstante quacumque consuetudine in contrarium forsan inducta, per hæc Apostolica scripta vetamus atque interdicimus.

Utque præterea ex Alma Urbe Nostra alio proficiscentibus prædictis Aulæ Nostræ Consistorialis Advocatis debitus honor ab omnibus habeatur; quod jam vivæ vocis oraculo eisdem con-

concessimus, ut scilicet habitu viatorio ad formam habitus per Prælatos & Familiares Nostros extra Urbem gestari soliti, servato tamen nigro colore, Advocati prædicti uti possint & valeant, præsentium quoque tenore expresse concedimus & indulgemus.

Præcipua verò & propria eorum Collegii munera ea sunt, quæ circa Consistorium, & actus, atque negocia in eo gerenda atque tractanda, versantur; Quæ quidem ita ipsorum Advocatorum Consistorialium propria sunt, ut ad ipsas functiones pro hujusmodi Advocati munere in Consistorio peragendas nequidem admittantur ex eodem Collegio illi, qui inter Romanæ Curiæ Prælatos adscripti reperiuntur, nisi Prælatitio habitu deposito, habitum Advocati Consistorialis in eum finem induere consentiant. Cum igitur aliqua majoris momenti causa in Consistorio secreto veteri more judicialiter agenda erit, non alii, quàm Advocati Consistoriales prædicti ad deducenda Partium jura sunt admittendi. Et quoniam inter majores causas, quæ a Romano Pontifice cum Venerabilium Fratrum suorum consilio definiuntur, Beatificationes Servorum Dei, ac Beatorum Canonizationes meritò recensentur, congruum propterea visum est, ut prærogativa scribendi in Jure in hujusmodi Causis Collegio Advocatorum Consistorialium reservaretur; quamvis, habita ratione plurium Officiorum, quæ illis incumbunt, opportunè quoque statutum sit, a Congregatione Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalium Sacris Ritibus præposita, duodecim alios è celebrioribus Romanæ Curiæ Causarum Advocatis ad hunc effectum approbari & deputari, adhoc ut Causarum hujusmodi Postulatores earum Patrocinium alicui ex illis, pro ipsorum libitu, servatis servandis valeant demandare.

Ad ipsos tamen Aulæ Consistorialis Advocatos privative spectat publicas in Consistorio instantias proponere pro Servorum Dei Beatificatione, aut Beatorum Canonizatione, hoc est in Consistoriis publicis, quæ in traditione Pilei Cardinalitii novis Cardinalibus creatis, seu in receptione Legati Sedis Apostolicæ ad Urbem redeuntis, aut alicujus Principum Oratoris ad præstandam obedientiam Sedi Apostolicæ missi celebrantur, Orationes habere super meritis ac virtutibus prædictorum Servorum Dei & Beatorum, instando apud Summum Pontificem,

ut eorum Beatificationis, aut Canonizationis Causæ committantur, seu ulterius promoveantur, aut respective expediantur; quemadmodum, abrogato veteri more minus decenter inducto, declamandi scilicet de rebus profanis, & plerumque de atrocioribus criminibus confictis & imaginariis, per Urbani Papæ VIII. Prædecessoris Nostri Decretum sub die vigesima septima Januarii anni millesimi sexcentesimi trigesimi primi editum, subsequuta deinde circa methodum in hujusmodi Orationibus servandam peculiari institutione firmatum fuit. Pro quibus Orationibus peragendis, quæ in duo, aut ad summum in tria Consistoria singulæ dividi consueverunt, quæque non solum a Senioribus & Participantibus, sed etiam a Junioribus & Coadjutoribus per turnum, servato antianitatis ordine, & a Coadjutoribus prædictis tam ex propria, quàm ex Coadjuti persona, haberi solent, decem scuta auri in auro Advocato peroranti pro qualibet vice, ex maleficiorum proventibus, expedito Mandato a Notario Charitatis, eoque a Gubernatore Almæ Urbis Nostræ subscripto, persolvi debent.

In iis pariter publicis Consistoriis, quæ pro alicujus Beati Canonizatione coguntur, ad Advocatum pertinet Consistorialis Aulæ, vitam, virtutes, atque miracula Servi Dei fusè integrèque enarrare, atque Instantias Ecclesiarum, Principum, & Populorum pro ejusdem Servi Dei Canonizatione Summo Pontifici repræsentare. Idemque paratus esse debet prædicta omnia, si opus sit, in sequenti Consistorio semipublico strictim referre. Deinde in die solemni Canonizationis in Vaticana Basilica peragendæ, iterum pro definitivæ sententiæ prolatione coram Summo Pontifice publicè instare. Pro quorum omnium implemento is, qui ea gesserit, ex emolumentis, quæ occasione Canonizationis Advocatorum prædictorum Collegio debentur, triginta scuta monetæ percipiet, a Postulatore autem Causæ, eidem dono dabitur Imago depicta Servi Dei inter Sanctos relati.

Quotiescumque demum Summo Pontifici in Consistorio sedenti supplicandum fuerit, sive ii, quorum res agitur, in Curia præsentes sint, sive absentes, dummodo non sint Imperatoriæ, Regiæ, aut Cardinalitiæ dignitatis, & in ipso Consistorio personaliter constituti; id nonnisi alicujus Advocati Consistorialis voce & opera peragendum erit. Ipsique S. R.E. Car-

Cardinales , ubi suæ Dignitati renunciare , eamque in manibus Summi Pontificis dimittere voluerint , per Advocatum pariter Consistorialem a Collegio de ipsorum assensu deputandum , præsentibus eorundem Procuratoribus legitimum mandatum habentibus , instantiam suam in Consistorio proponi facere debent : Qua de causa centum Ducati auri de Camera ad Collegii creditum antea depositi , eidem Collegio præstandi sunt , iique inter Participantes æquis portionibus dividendi .

Similiter Patriarchæ , Archiepiscopi , & nonnulli ex Episcopis , qui , vel ex Ecclesiarum suarum juribus , vel ex personali concessione , honore Pallii decorantur , illud in Consistorio secreto per interpositam Advocati Consistorialis personam postulabunt . Ideoque si Patriarcha , Archiepiscopus , sive Episcopus , ut supra , Pallio donandus , in Romana Curia præsens existat , in Consistorio prædicto coram Pontifice se sistet , medius inter Advocatum pro eo perorantem a dextris, & Magistrum Cœremoniarum a sinistris ; si vero Prælatus extra Curiam moretur , illius Procurator dextrum , Magister vero Cœremoniarum sinistrum , Advocatus autem Consistorialis medium locum tenebit , atque hic pro supradicti Pallii concessione demissas Pontifici preces exhibebit . Et nisi agatur de Ecclesia in Partibus Infidelium existente , vel cui ad instantiam , & juxta Decretum Congregationis S. R. E. Cardinalium negotiis de Propaganda Fide præpositæ de Pastore provisum fuerit Advocatus prædictus decem Ducatos auri de Camera , qui præcedenter depositi esse debent , pro hujusmodi petitione percipiet . Ad has vero petitiones in Consistorio proponendas soli admittentur septem Advocati seniores seu Participantes , per turnum , exclusis Junioribus & Coadjutoribus,nisi ex persona alicujus ex Senioribus prædictis ad postulandum accesserint .

Alterum vero Officiorum genus , quod eidem Advocatorum Consistorialium Collegio privative incumbit , ad hujusce Almæ Urbis Nostræ Archigymnasii & Studii Generalis regimen spectat : Cujus Gymnasii Rectoratus cum olim uni ex Prælatis Romanæ Curiæ ad ejus vitam concedi & assignari soleret , a Sixto Papa V. Prædecessore Nostro per ejus Literas Anno Incarnationis Dominicæ millesimo quingentesimo octuagesimo septimo , decimo kalendas Septembris sub Plumbo datas , pluribus ex causis animum ipsius moventibus , nec non in compen-

ſationem certæ pecuniarum ſummæ a prædicto Advocatorum Conſiſtorialium Collegio in eum finem perſolutæ, eidem Advocatorum Conſiſtorialium Collegio cum omnibus & ſingulis illius Officii juribus, redditibus, & emolumentis, nec non cum quibuſvis honoribus, oneribus, juriſdictionibus, facultatibus, & privilegiis ſupradicto Rectori Prælato alias competentibus, perpetuo unitum, annexum, & incorporatum fuit.

Quam proinde unionem & perpetuam annexionem & incorporationem Officii Rectoratus hujuſmodi, una cum facultatibus ipſum Gymnaſium, ejuſque Eccleſiam, Scholas, & Bibliothecam regendi, aſſervandi, & gubernandi, unumque ex proprio Collegio in ſingulos annos Studiorum Rectorem, atque alterum Bibliothecarium, tum etiam Bibliothecæ prædictæ Cuſtodes, alioſque Gymnaſii prædicti Officiales, & Miniſtros, reſpective eligendi & deputandi; ſalvo eorum jure, quibus vel oneroſo, vel alio legitimo titulo nonnullorum Officialium hujuſmodi deputatio competere dignoſcatur; nec non ejuſdem Bibliothecæ libros permutandi; ſtatuta quoque, ordinationes & proviſiones pro Gymnaſii prædicti meliori regimine & utilitate condendi, faciendi, & publicandi, atque illa ſeu illas, toties quoties eiſdem ſeu majori parti expedire videbitur, mutandi, & innovandi, ſicuti per Prædeceſſores Noſtros Sixtum V., Clementem VIII. & Alexandrum VII. Romanos Pontifices eiſdem alias conceſſæ fuerunt, approbamus & confirmamus, &, quatenus opus ſit, de novo concedimus & indulgemus.

In eligendis autem per concurſum, quoties ita Nobis & Succeſſoribus Noſtris, tam Juris Canonici, & Cœſarei in Archigymnaſio prædicto Anteceſſoribus, quam aliarum Theologiæ, Linguæ Sanctæ, aliarumque Linguarum, & eloquentiæ, nec non rationalis & experimentalis Philoſophiæ, Medicinæ, & cœterarum artium & facultatum, quæ in Archigymnaſio hujuſmodi publice traduntur, & explicantur, Profeſſoribus atque Lectoribus; volumus, ut concurrentium examini coram Ven. Fratre Noſtro Annibale Epiſcopo Portuenſi S. R. E. Cardinali Camerario, & ejuſdem Archigymnaſii atque Univerſitis Studii generalis Cancellario, S. Clementis nuncupato, ejuſque in Officio Camerariatus hujuſmodi Succeſſoribus, habendo, Advo-

vocati prædicti collegialiter semper assistant ; & pro eorum, qui examinati fuerint, electione, una cum Camerario prædicto, qui tamen duplicis suffragii jure gaudere debeat, iidem Advocati Consistoriales suffragium ferant. Et quidem examen eorum, qui ab obtinendas Cathedras in Decretis, seu in jure civili scientiam & peritiam suam profitentur, ab ipsis Advocatis Consistorialibus peragendum erit. Ad aliarum vero scientiarum, sive facultatum, aut Linguarum Lectores Candidatos experiendos atque probandos, ab Archigymnasii Rectore pro tempore deputato, cum prædicti S. R. E. Cardinalis Camerarii participatione & assensu, alii assumentur Assessores in scientis, facultatibus, & Linguis hujusmodi præstantes, juxta quorum consilium atque sententiam tam Camerarius, quam Advocati prædicti in suffragiis ferendis super concurrentium peritia judicia sua dirigere valeant. Ac denique totius examinis, sive concursus, & suffragiorum latorum relatio, Nobis seu Romano pro tempore Pontifici, fiet ; ut vacanti Cathedræ, sive Lecturæ, de persona habili, & idonea, auctoritate Apostolica provideatur.

Firmamque præterea, & ratam perpetuo esse volumus privativam facultatem Candidatos in utroque seu alterutro Jure Canonico & Cœsareo experiendi, probandi, eosdemque Doctores in utroque seu alterutro Jure prædictis in Romana Curia & Urbe creandi, eisque Doctoratus hujusmodi insignia conferendi, supradicto Advocatorum Consistorialium Collegio tum antiquæ consuetudinis & possessionis jure competentem, tum etiam expressis Prædecessorum Nostrorum Indultis & Privilegiis multoties concessam & attributam, præsertim vero a fel. record. Sixto Papa IV., Julio Papa III., Sixto Papa V., & Clemente Papa VIII., prout in eorum Literis decima octava Septembris anni millesimi quadringentesimi octuagesimi tertii, sexta Februarii anni millesimi quingentesimi quinquagesimi secundi, tertia Septembris anni millesimi quingentesimi octuagesimi septimi, & duodecima Septembris anni millesimi sexcentesimi primi, respective datis, plenius disponitur & continetur. Asserta vero Privilegia, Indulta, Licentias, & Facultates, quorum prætextu aliæ personæ, seu Collegia cujuscumque status, gradus, conditionis, & præeminentiæ, id sibi licere contendunt, licet alias à prædictis aliisque Prædeceso-

ceſſoribus noſtris declarata, moderata, ſeu reſpective annullata, revocata, & viribus vacuata fuerint; Nos etiam, quacumque auctoritate, & poteſtate, & quibuſcumque ex cauſis, etiam ex titulo oneroſo, & ſub quibuſvis verborum formulis, expreſſionibus, clauſulis, & Decretis, etiam per Nos & Prædeceſſores Noſtros Sedemque Apoſtolicam, eadem prædictis conceſſa forent, & quantumvis longæ & immemorabilis conſuetudinis uſu ab eiſdem ſive perſonis, ſive Collegiis poſſeſſa & obtenta fuerint, præſentium pariter tenore, quatenùs opus ſit, revocamus, annullamus, & viribus perpetuò vacuamus.

Et nihilominus attendentes, quod inter Dilectos Filios Collegium Noſtrorum & Sedis Apoſtolicæ Notariorum, Protonotariorum nuncupatorum, de numero Participantium, ex una, prædictumque Collegium noſtræ Conſiſtorialis Aulæ Advocatorum, ex alia parte, lis, & Cauſa ſuper facultate promovendi ad gradum Doctoratus in utroque vel altero Jurium, tam in Urbe ejuſque Diſtrictu, quam extra illam & illum, in Cauſarum Palatii Noſtri Apoſtolici Auditorio, coram certo illius Auditore introducta, adhuc pendet indeciſa: Nos, qui jura, rationes, & exceptiones utriuſque Partis, tàm voce noſtris auribus inſinuata, quàm ſcripto deducta, per Nos ipſos accurate examinavimus, & matura conſideratione perpendimus; Volentes ab utroque Collegio tàm Notariorum, quàm Advocatorum hujuſmodi, quorum ſingulares perſonæ familiares Noſtri exiſtunt, omnes & quaſcumque ſuper hac re lites, & controverſias penitus e medio tollere, eorumque reſpectiue jura, facultates, & privilegia certis, congruiſque limitibus præfinire; Motu, ſcientia, & poteſtatis plenitudine paribus, prædictam, ac quamcumque aliam, ſi qua ſit, litem & cauſam in prædicto Auditorio, vel alio quovis Tribunali, coram quocumque Judice, & in quacumque inſtantia, inter utrumque Collegium hujuſmodi ſuper præmiſſis pendentem (illius reſpective ſtatum, merita, & alia quæcumque, etiam de neceſſitate juris uel facti omnino exprimenda, necnon utriuſque Collegii prædicti conceſſiones, indulta, privilegia, & Litteras Apoſtolicas, eorumque totales, & integros tenores ſatis Nobis cognitos, & perſpectos, præſentibus pro plene, & ſufficientes expreſſis, ac de verbo ad verbum inſertis habentes),

ha-

harum serie ad Nos avocamus, penitusque desuper silentium jmponimus, & extinguimus, perpetuumque silentium imponimus, atque os occludimus. Eisdem vero Notariis de numero prædicto nullatenus licuisse, aut licere statuimus & declaramus, obtentu & vigore Literarum fel. record. Sixti Papæ V. Prædecessoris Nostri incipien. *Laudabilis* super eorum privilegiis editarum, sub datum videlicet nonis Februarii Pontificatus sui Anno Primo, vel quarumvis aliarum Litterarum Apostolicarum sub quacumque forma eidem Collegio concessarum, examinationem cujusquam, Doctoratus gradum in altero vel utroque Jure suscipere cupientis, ad Partes, & extra Urbem committere, nec sub aliena fide, & relationibus examinationis præsentes, prout sæpius hactenus factum fuisse intelligimus, ad hujusmodi doctoratus gradum in eadem Urbe promovere; sed tantummodo Notarios Nostros prædictos, eorumque Collegium quatuor personas singulis annis, easque in Urbe prædicta vere, & realiter præsentes, prævio rigoroso examine, personaliter, & collegialiter per ipsosmet Notarios faciendo, & non aliter, nec alio modo, ad normam Indulti Apostolici a recol. mem. Urbano Papa VIII. etiam Prædecessore Nostro eidem Collegio concessi, per suas Literas datas sub Annulo Piscatoris die quinta Septembris Anni millesimi sexcentesimi vigesimi noni, ad Doctoratus gradum hujusmodi promovere; libere, & licite posse præsentis nostræ declarationis oraculo definimus: Decernentes sic, & non aliter intelligendas, & interpretandas fuisse, atque inposterum intelligi, & interpretari debere eorundem Sixti, & Urbani Prædecessorum Litteras prædictas, quas pro majori cautela, & quatenus opus sit, eatenus limitatum, revocamus, & abolemus, quatenus præsentibus nostris Litteris in aliquo adversentur, easdem in omnibus, & per omnia ad viam, & terminos earumdem præsentium reducentes; Ne in re, quæ tanti momenti est pro recto ac felici Sanctæ Ecclesiæ & Reipublicæ gubernio, vel periculum immineat, quod sub aliena fide, & relationibus, ad gradus hujusmodi promoveantur indocti. & qui, si diligentem nominationem per ipsos met Notarios personaliter & collegialiter adhibitam subiissent, minus idonei forsan reperti fuissent; Vel id, quod absurdum reputamus, sequatur, ut scilicet prædicto Notariorum Nostrorum Collegio, cui

cui de verè, & realitèr præsentibus in eadem Urbe, nonnisi quatuor singulis annis, diligenti præmisso examine, juxta memoratum Urbani Prædecessoris Indultum, ad gradum prædictum promovere concessum fuit; id ipsum in numero indefinito permissum censeatur, quoad eos, qui ab eadem Urbe absentes, & in remotissimis fortasse regionibus constituti permaneant.

Ad consulendum tamen indemnitati eorum, qui hactenus a Dilectis Filiis Sedis Apostolicæ Notariis prædictis extra Urbem, & in absentia, contra præsentis nostræ declarationis tenorem, Doctoratus gradum in utroque vel alterutro Jure susceperint; omnes & singulas hujusmodi promotiones ad hunc diem peractas auctoritate nostra perpetuo revalidamus; & quascumque promotionum hujusmodi nullitates, ex potestatis dumtaxat defectu provenientes, earundem præsentium tenore sanamus; Easdemque promotiones, & gradus hactenus ita collatos, & respective susceptos, ad omnes effectus, ad quos de cœtero valere censebantur, eisdem sic, ut præfertur, promotis inposterum etiam suffragari debere statuimus.

Quia vero illustre, & perantiquum eorundem Notariorum de numero Participantium Collegium hujusmodi, ob grata devotionis, & familiaritatis obsequia, quæ Nobis, & Apostolicæ Sedi incessanter impendit, aliaque illius, & Notariorum prædictorum merita, speciali benevolentia prosequimur, volentes aliquam propensæ nostræ erga illud voluntatis significationem exhibere, eisdem Notariis de numero prædicto, eorumque Collegio plenam liberamque licentiam, facultatem, & potestatem per easdem præsentes tribuimus & impertimur, ut ipsi de cœtero in perpetuum singulis annis, non quatuor dumtaxat personas, easque familiares, & pauperes, prout in dictis Urbani Prædecessoris Literis præscriptum reperitur, sed vigore præsentium, sex quidem personas, etiamsi non familiares, nec pauperes (dummodo tamen in Urbe præsentes existant, aliaque necessaria requisita illis suffragentur) ad prædictum gradum Doctoratus in altero, vel utroque jure promovere possint, & valeant; Ita quod sic per eos pro tempore promoti, & laureati omnibus & singulis favoribus, honoribus. gratiis, & privilegiis, quibus similes Doctores in publico Archigymnasio Sapientiæ Urbis Laureati de jure, usu, privilegio con-

consuetudine, aut alias quomolibet utuntur, fruuntur, & pariformiter, & æque principaliter uti, frui, potiri, & gaudere possint & debeant, ac ad omnes & quoscumque effectus, etiam Ecclesias Cathedrales assequendi, ab omnibus ubique censeri, haberi, & reputari, ac si in prædicto Archigymnasio vere promoti & laureati fuissent: Ampliantes & extendentes quoad hæc utrasque Sixti & Urbani Prædecessorum Literas prædictas, de cœtero in suo robore permansuras.

Volumus autem, quod iidem Notarii, eorumque Collegium prædictum in promotione, & creatione dictorum sex, alterius, vel utriusque Juris Doctorum, omnia & singula ad præscriptum servanda & adimplenda, omnino servare & adimplere teneantur; Et quod numerus dictorum sex, & non ultra, quavis de Causa uno anno non completus, non possit, nec valeat subsequentibus annis compleri vel reintegrari; Quodque nota rogitus promotionum, cum nominibus, & cognominibus, ac Patria promotorum, intra Mensem ex tunc proximum, a die, cujuslibet promotionis computandum ad Archivium Urbanum, ad instar aliorum rogituum, per Secretarium Collegii hujusmodi, vel per ipsos promotos, & laureatos, deferri omnino debeat; Et tunc solum, videlicet, postquam nota prædicta ad Archivium Urbanum delata fuerit, & non antea, talis promotus pro Doctore se gerere, & pro legitime laureato, & promoto ad quoscumque Juris effectus haberi possit. Alias promotus ipse pro Doctore publice, vel privatim se gerens, pœnam falsi ipso facto & jure incurrat.

Omnes vero alias promotiones, & creationes Doctorum in utroque, seu altero Jurium, atque Insignium Doctoralium traditiones ab aliis, quam Advocatis Consistorialibus prædictis, etiam per Comites Palatinos, aut per ipsos Notarios de numero Participantium, eorumque Collegium, præter, vel contra præscriptam formam, & ultra præfinitum numerum, in Romana Curia & Urbe prædicta inposterum factas vel faciendas cum omnibus inde secutis, & sequendis quibuscumque, irritas & inanes, nulliusque roboris vel momenti esse & fore, ac pro nullis & infectis haberi & censeri, neminique ad quoscumque effectus ullo unquam tempore suffragari debere, ipsosque ab aliis quam Advocatis prædictis, etiam per eosdem Notarios de numero prædicto, ultra sex præfatos, ad gradum Doctoratus

hujusmodi nulliter & attentate promotos vel assumptos, pro non Doctoribus haberi, eadem Apostolica Auctoritate statuimus, atque decernimus.

Præterea supradictos Nostræ Consistorialis Aulæ Advocatos, eorumque Collegium amplioribus favoribus, & gratiis prosequi, & tam prædicti Archigymnasii Almæ Urbis Nostræ splendori & dignitati, quam feliciori, atque utiliori Romanæ Curiæ statui, & regimini plenius consulere & providere volentes, simulque dignum rationique consonum reputantes, ut quicumque ad Dignitates, Prælaturas, Magistratus, aliaque munia, & Officia dictæ Curiæ, quæ in eadem Curia, & in Romana Urbe consistunt, & in ea exercentur, & quæ Doctoratus gradum in utroque vel altero Jurium annexum habent, aut quomodolibet requirunt, pro tempore assumi, & promoveri desiderant, eorum doctrinæ & idoneitatis in prædicto Archigymnasio publicum præbeant experimentum; Apostolica Auctoritate prædicta, motuque, scientia, & potestatis plenitudine paribus statuimus, atque sancimus, ut ii quidem, qui ante diem publicationis præsentium ad hujusmodi Doctoratus gradum in quacumque publica & approbata tam Status Ecclesiastici, quam extera Universitate Studii generalis, legitime promoti extiterint, ad Prælaturas, Magistratus, Judicaturas, Lecturas, & Dignitates etiam Ecclesiasticas dictæ Urbis, necnon ad facultatem scribendi, tam in jure, quam in facto, & patrocinandi uti Procuratores in causis coram prædicto Rotæ Romanæ Auditorio, dummodo cætera necessaria requisita illis alias respective suffragentur, admitti, illasque & illos seu recipere, retinere, & exercere libere & licite possint & valeant, nec ob id eundem Doctoratus gradum in dicto Archigymnasio iteratò suscipere cogantur. Contra vero ii, qui ante diem publicationis earundem præsentium Literarum nondum Doctoralem gradum, ut præfertur, suscepisse comperti fuerint, ad aliquam ex Dignitatibus, vel aliquod ex Beneficiis Ecclesiasticis in Basilicis, aut Collegiatis, vel aliis Ecclesiis ejusdem Urbis consistentibus, pro quibus assequendis, obtinendis, vel retinendis ex Sacrorum Canonum, aut Generalium Conciliorum, vel Constitutionum Apostolicarum, seu aliarum Sanctionum dispositione, vel etiam ex lege fundationis, gradus, & qualitas Doctoralis requiratur, ac etiam ad Prælaturas, Magi-

giſtratus, Judicaturas, etiam alieno nomine exercendas, & Lecturas publicas Urbis & Curiæ prædictarum, nec non ad facultatem patrocinandi tanquam Procuratores in cauſis coram eodem Rotæ Auditorio, aut reſpondendi de jure, ſeu ſcribendi pro Advocati munere coram quocumque Judice, ſeu Tribunali; ac demum ad quodcumque munus vel Officium Urbis, & Curiæ prædictarum in ipſa Urbe exercendum, quod de jure pariter, vel ſtatuto, aut ex aliqua Apoſtolica Conſtitutione, & Ordinatione, vel etiam ex longa & inveterata conſuetudine gradum & qualitatem Doctoralem hujuſmodi exigat, vel requirat, non poſſint, nec valeant recipi, vel admitti, illaſque ac illos & illa reſpective obtinere, vel exercere; etiamſi Prælaturæ & Judicaturæ prædictæ ejuſdem Rotæ, Cameræ, & Cancellariæ Apoſtolicæ, Signaturæ Noſtræ, Populi Romani, vel cujuſvis Collegii etiam privilegiati & privilegiatiſſimi, ac ſpecialem & ſpecialiſſimam, ac ſpecificam, & individuam mentionem, & expreſſionem requirentis exiſtant; niſi ante admiſſionem & receptionem hujuſmodi, vel quoad prædicta Beneficia & Dignitates Eccleſiaſticas, infra tempus a jure vel Conſtitutionibus, & Canonicis Sanctionibus prædictis; aut in fundatione reſpective præfixum, Doctoratus gradum in ipſo publico Urbis Noſtræ Archigymnaſio ſuſceperint; Decernentes, & eadem Auctoritate ſtatuentes, quod gradus Doctoratus hujuſmodi poſt earundem præſentium publicationem in alia quavis Studii generalis Univerſitate tam extera, quàm Status Noſtri Eccleſiaſtici, quantumvis publica, approbata, celebri, & famoſa, ac ſpecialiſſima mentione digna, datus & receptus, ipſis graduatis ad quemcumque alium, non autem unquam ad effectum aſſequendi ſupradictas Dignitates, Prælaturas, Judicaturas, Lecturas, Munera, & Officia prædicta in Curia & Urbe Noſtra, ſuffragari de reliquo valeat; immò pro effectu præmiſſorum Doctoratus gradus alibi datus, & receptus, habeatur & haberi debeat, ac ſi nullo modo datus, ac receptus fuiſſet.

Ab hac tamen generali lege illos dumtaxat exceptos eſſe volumus, quos in vim Apoſtolici privilegii ſeu Indulti alicui Nationi, Civitati, Univerſitati, ſeu Collegio ab hac S. Sede conceſſi, vel ad munus Advocati Conſiſtorialis, ut ſupra, vel ad Auditoratum Cauſarum Palatii Noſtri Apoſtolici nominari,

 & No-

& Nobis seu Romano Pontifici pro tempore existenti, præsentari, seu aliàs juxta Indultorum hujusmodi tenorem eligi & deputari contingat: Ut scilicet, si illi, qui ad prædicta Officia nominati seu electi fuerint, in aliqua conspicua Universitate aut Collegio, quibus Indulta hujusmodi, seu privilegia concessa fuerunt, ad Doctoralem gradum in utroque jure promoti fuisse dignoscantur, hujusmodi gradus ab iis, ut præfertur, susceptus, juncto illius seu illorum testimonio, qui eos præsentaverint, necnon Pontificis judicio, qui eosdem ad prædicta Officia elegerit & deputaverit, satis eisdem suffragari censeatur, ad effectum assequendi hujusmodi Officia, eaque servatis servandis exercendi, absque eo quod ad iteratam prædicti gradus susceptionem in dicto Sapientiæ Archigymnasio compelli possint,

Ut igitur ordinario & statutum nostrum hujusmodi perpetuis futuris temporibus inviolabiliter observetur Ven. Fratribus Nostris Thomæ Episcopo Ostien. & Velitern. S. R. E. Cardinali Vice-Cancellario Rufo, & Anibali Episcopo Portuen. ejusdem S. R. E. Cardinali Camerario Sancti Clementis; necnon dilecto Filio Nostro Nereo S. Eustachii prædictæ S. R E. Diacono Cardinali Corsino nuncupatis, Signaturæ nostræ Justitiæ Præfecto, eorumque in dictis Officiis Successoribus; & dilectis, præterea Filiis, Collegiis Notariorum Apostolicorum, Prothonotariorum nuncupatorum de numero Participantium, & Cappellanorum Nostrorum, Causarum Sacri Palatii Auditorum, necnon Clericorum Cameræ Nostræ Apostolicæ, & Signaturæ Justitiæ Referendariorum Votantium, atque Abbreviatorum de Parco Majori, ipsorumque Aulæ Nostræ Consistorialis Advocatorum, & Procuratorum Causarum Sacri Palatii, eorumque respective Decanis; Capitulis quoque, seu Collegiis Basilicarum, Collegiatarum, & aliarum Ecclesiarum dictæ Urbis, aliisque Superioribus & Personis præsentibus & futuris, ad quos nunc quomodolibet spectat, & pro tempore spectabit, per hæc eadem scripta committimus & injungimus, quatenus ordinationi & statuto prædictis humiliter intendentes, præmissa observari & adimpleri curent, nec quemquam in posterum ad Dignitates, Prælaturas, Magistratus, Judicaturas, Lecturas, Munera, Officia, & Beneficia prædicta, qui Doctoratus gradum in prædicto Archigymnasio non susceperit, extra casus a Nobis, ut su-

ſupra, exceptos admittant ſeu recipiant, neque contra ordinationis & ſtatuti Noſtri hujuſmodi feriem, diſpoſitionem, & tenorem a quoquam quavis auctoritate, ſcienter vel ignoranter attentari ullo unquam tempore permittant.

Quæcumque demum Romanæ Curiæ munera prædicto Advocatorum Conſiſtorialium Collegio tam expreſſis Prædeceſſorum Noſtrorum conceſſionibus, quam longæ conſuetudinis uſu privative, ut præfertur, attributa eſſe dignoſcuntur, ea omnia & ſingula ita ſupradicto Collegio addicta & acquiſita eſſe declaramus, ut perpetuis futuris temporibus neque munus Promotoris Fidei; de quo decretum adeſt Urbani Papæ VIII. ſub datum die decimatertia Januarii anni milleſimi ſexcenteſimi trigeſimi primi, in favorem ipſius Collegii hactenus inviolabiliter obſervatum; & quo Nos ipſi, dum, in minoribus conſtituti, in eodem Collegio locum obtineremus, plures annos perfuncti fuimus; neque Officium Advocati Pauperum, aut aliud Advocati Fiſci & Cameræ Noſtræ Apoſtolicæ; quæ olim Seniori de Collegio prædicto pro tempore incumbebant, deinde vero arbitrio Summi Pontificis, in aliquem tamen de ipſo Collegio ſemper conferri conſueverunt; nec illud pariter Advocati Fabricæ Baſilicæ Apoſtolornm Principis, aut illud Advocati Senatus & Populi Almæ Urbis Noſtræ, vel denique munus Commiſſarii Conclavis Sede vacante, alteri cuiquam perſonæ, præterquam alicui ex dicto Collegio Advocatorum Aulæ Noſtræ Conſiſtorialis, quacumque in contrarium conſuetudinæ, ſi quæ forte circa aliquod ex præmiſſis muneribus allegari poſſet, minime obſtante, concedi debeat aut aſſignari.

Volumus tamen, prædicta Officia Promotoris Fidei & Advocati Fiſci, quæ duo olim ab una eademque perſona conjunctim obtineri & exerceri conſueverant, ſed a recol. mem. Prædeceſſore Noſtro Clemente Papa XI. juſtis & rationabilibus de Cauſis ab invicem disjuncta & ſeparata fuerunt, per ejus Literas perpetuo valituras die ſeptima Aprilis anni milleſimi ſeptingenteſimi ſeptimi in forma Brevis expeditas, ſic etiam in poſterum ſeparatim conferri, & a duobus reſpective Advocatis Conſiſtorialibus exerceri; quidquid deinceps in praxi ſervatum fuerit, & obtineat de præſenti in perſona dilecti Filii Magiſtri Ludovici de Valentibus moderni Fidei Promotoris, & Fiſci Advocati, per ſpecialem gratiam eidem a fel. record. Prædeceſſore No-

Nostro Clemente Papa XII. concessam, & ultra ipsius personam nullatenus extendendam. Proindeque assignationem portionis panis & vini, necnon scutorum tercentorum monetæ Romanæ, quæ deinde laudatus Clemens Papa XI. per alias suas in simili forma Literas datas die trigesima Aprilis anni millesimi septingentesimi decimi quarti, ex salariis & emolumentis Advocati Fisci detracta, una cum hujusmodi portione panis & vini prædicto Fisci Advocato ex Palatio Apostolico antea dari solita, Promotori Fidei pro tempore existenti de cœtero persolvi mandavit, auctoritate prædicta & harum serie approbamus, confirmamus, & innovamus, atque in posterum, quum casus evenerit demandatæ separationis reipsa iterum exequendæ, perpetuo servari mandamus.

Præterea districte præcipimus, ut quicumque ex prædictis Advocatis ad munus Advocati Fisci, & Cameræ Apostolicæ, itemque ad aliud Advocati Pauperum deputati fuerint, omnino abstineant a suscipiendo Patrocinio aliarum Causarum, quæ ad Officium sibi respective commissum minime pertineant, quacumque pariter in contrarium consuetudine minime obstante.

Ut autem tot tantisque publicis gravissimisque muneribus assiduam operam impendere Advocati prædicti commode valeant, & spirituali simul eorundem consolationi per Apostolicæ benignitatis favorem consultum sit, quod jam per alias Nostras in forma Brevis Literas sub die vigesima octava Februarii anni millesimi septingentesimi quadragesimi secundi expeditas, eisdem elargiti fuimus, id etiam præsentium tenore, & auctoritate prædicta confirmamus & innovamus, ut scilicet eisdem Advocatis Consistorialibus eorumque Coadjutoribus nunc & pro tempore quandocumque existentibus, in privato Domus cujuslibet eorum habitationis, etiam in hac Alma Urbe Nostra; Oratorio ad hoc decenter muro extructo & ornato, seu extruendo & ornando, ab omnibus Domesticis usibus libero, per dilectum Filium Nostrum in eadem Urbe ejusque districtu Vicarium in spiritualibus Generalem, quoad Oratoria in dicta Urbe, & quoad alia extra eandem Urbem per Ordinarium Loci respective prius visitando & approbando, unam Missam pro unoquoque die, dummodo in Domo hujusmodi celebrandi licentia, quæ adhuc duret, alteri concessa non fuerit, per se ipsos, si Sa-

Sacerdotes fuerint, celebrare, seu per quemcumque Sacerdotem approbatum Secularem, vel de Superiorum suorum licentis Regularem, sine tamen quorumcumque jurium Parocchialium præjudicio, ac Paschatis Resurrectionis, Pentecostes, & Nativitatis Domini Nostri Jesu Christi, aliisque solemnioribus anni festis diebus exceptis, in sua, ac quatenus conjugati existant, in eorum respective Uxorum, necnon in eorundem Filiorum, Consanguineorum, & Affinium secum insimul in eadem Domo habitantium, ac cujuslibet eorum Familiæ præsentia, celebrari facere libere & licite possint, ita tamen ut Uxores, & nati, ac Consanguinei & Affines supradicti prædictam unicam Missam ipsis quidem Advocatis præsentibus audire tantummodo, nunquam vero celebrari facere valeant, quodque Familiares eorum servitiis non necessarii ibidem Missæ interessentes, ab obligatione audiendi Missam in Ecclesia diebus Festis de præcepto liberi minime censeantur. Utque hujusmodi gratia ii dumtaxat ex Advocatis Consistorialibus fruantur, qui super illa Apostolicas in forma Brevis Literas ad uniuscujusque favorem expediendas petierint, atque obtinuerint, & non alias.

Præterea omnia & singula supra expressa, atque alia Collegio Advocatorum hujusmodi concessa Privilegia & Indulta, nec non ejusdem Collegii laudabiles stylos, usus, & consuetudines, ordinationes quoque, Constitutiones, atque Statuta pro ipsius Collegii felici regimine & gubernio facta & condita, licita tamen & honesta, ac Sacris Canonibus & Concilii Tridentini Decretis, Constitutionibus Apostolicis, & præsentium tenori ac dispositioni minime contraria, Apostolica auctoritate earundem tenore præsentium perpetuo confirmamus & approbamus, illisque plenariæ & inviolabilis Apostolicæ firmitatis robur adjicimus, ac omnes & singulos tam juris, quam facti, necnon solemnitatum quarumcumque quomodolibet omissarum, aliosque defectus, si qui forsan intervenerint in eisdem, supplemus, illaque omnia auctoritate, & tenore prædictis innovamus, & de novo concedimus, ac ab omnibus & singulis personis, ad quas pro tempore spectat & spectabit in futurum, inviolabiliter perpetuò servari volumus & mandamus. Utque supradicta eorum Statuta, Constitutiones, Ordinationes, stylos, usus, & consuetudines pro rerum tempore & personarum qualitate, ac quoties eis expedire videbitur, abrogare, cassare,

ſare, mutare, alterare, & alia illorum loco facere, condere, edere, & ſervare libere; & licite valeant, quæ poſtquam facta, condita, & edita fuerint, dummodo, ut præmittitur, licita & honeſta, Sacriſque Canonibus & Decretis dicti Concilii Conſtitutionibus Apoſtolicis, ac præſentium tenori contraria non exiſtant, eo ipſo dicta auctoritate confirmata ſint, ac ab omnibus & ſingulis, quos ea concernunt, in futurum ſub pœnis in eis contentis obſervari debeant; Inſuper ut ipſorum Collegii Secretarium, alioſque Officiales & Miniſtros pro ſuo arbitrio eligere & deputare, amovere, dimittere, & mutare valeant, quoties id eis expedire videbitur; eiſdem anctoritate & tenore præſentium, etiam perpetuò concedimus & indulgemus, plenamque, liberam, & omnimodam facultatem & auctoritatem impertimur, quacumque in contrarium conſuetudine minime obſtante.

Decernentes eaſdem præſentes Literas, & in eis contenta quæcumque, etiam ex eo, quod quilibet in præmiſſis, ſeu eorum aliquo jus, vel intereſſe habentes, ſeu habere quomodolibet prætendentes, cujuſvis ſtatus, gradus, ordinis, præminentiæ, vel dignitatis exiſtant, ſive aliàs ſpecifica, & individua mentione & expreſſione digni, illis non conſenſerint, nec ad ea vocati & auditi, neque Cauſæ, propter quas eædem præſentes emanaverint, adductæ, verificatæ, vel ſufficienter, aut ullo modo juſtificatæ fuerint, aut ex alia qualibet, etiam quantumvis juridica & privilegiata cauſa, colore, prætextu, & capite, etiam in corpore juris clauſo, nullo unquam tempore de ſubreptionis, vel obreptionis, aut nullitatis vitio, ſeu intentionis Noſtræ, aut intereſſe habentium conſenſus aliove quolibet, etiam quantumvis magno, ac formali & ſubſtantiali defectu, notari, impugnari, infringi, retractari, in controverſiam vocari, aut ad terminos juris reduci, ſeu adverſus illas aperitionis oris, reſtitutionis in integrum, aliudve quodcumque juris, facti, vel gratiæ remedium intentari, vel impetrari, aut etiam motu pari, & de Apoſtolicæ poteſtatis plenitudine ſimili conceſſo vel emanato quempiam in judicio, vel extra illud uti, ſeu ſe juvare ullo modo poſſe; Sed ipſas præſentes ſemper firmas, validas, & efficaces exiſtere & fore, ac dicto Collegio & Advocatis pro tempore exiſtentibus in omnibus

bus & per omnia, etiam perpetuò ſuffragari, ipſumque Collegium ad verificationem, ſeu juſtificationem præmiſſorum, vel partis eorum minime teneri, aut ullo modo quacumque auctoritate compelli debere, ſed eaſdem, & in eis contenta quæcumque ab omnibus, ad quos ſpectat, & pro tempore quandocumque ſpectabit, inviolabiliter, & inconcuſſe ſervari.

Sicque, & non aliter in præmiſſis cenſeri, atque ita per quoſcumque Judices Ordinarios, & Delegatos, etiam Cauſarum Palatii Apoſtolici Auditores, ac S. R. E. Cardinales, etiam de Latere Legatos, & Apoſtolicæ Sedis prædictæ Nuntios, alioſve quoslibet quacumque præeminentia ac poteſtate fungentes, & functuros, ſublata eis, & eorum cuilibet aliter judicandi, & interpretandi facultate, judicari, & definiri debere, ac irritum & inane, ſi ſecus ſuper his a quoquam quavis auctoritate ſcienter vel ignoranter contigerit attentari.

Quocirca eiſdem Ven. Fratribus Noſtris Thomæ Epiſcopo Oſtienſi & Veliterno S. R. E. Cardinali Vice-Cancellario Rufo, & Annibali Epiſcopo Portuen. ejuſdem S. R. E. Cardinali Camerario S. Clementis reſpective nuncupatis; nec non dilecto Filio Magiſtro Flavio Chiſio Cauſarum Curiæ Cameræ Noſtræ Apoſtolicæ Auditori Generali, eorumque pro tempore in Officiis hujuſmodi Succeſſoribus, per hæc Apoſtolica ſcripta mandamus, quatenus ipſi, vel duo, aut unus eorum, per ſe, vel alios, ſeu alium auctoritate Noſtra, prædictis Aulæ Noſtræ Conſiſtorialis Advocatis, eorumque Collegio in præmiſſis omnibus, & ſingulis, efficacis defenſionis præſidio aſſiſtant faciantque eos, & eorum ſingulos, quoties pro ipſorum parte ſuper hoc fuerint requiſiti, omnibus, & ſingulis præfatis pacifice frui, & gaudere, non permittentes eos, & eorum aliquem, per quoſcumque deſuper quomodolibet indebite moleſtari, inquietari, aut impediri. Contradictores quoslibet, & rebelles cujuſcumque ſtatus, gradus, ordinis, dignitatis, vel præeminentiæ fuerint, per Cenſuras Eccleſiaſticas, & pecuniarias pœnas, aliaque opportuna juris, & facti remedia, appellatione poſtpoſita, compeſcendo.

Non obſtantibus Noſtra, & Cancellariæ Apoſtolicæ regula de jure quæſito non tollendo, necnon præmiſſis omnibus, aliiſque Apoſtolicis, ac in Vniverſalibus, Provincialibus, & Synodalibus Conciliis editis generalibus vel ſpecialibus Conſtitu-

tutionibus & Ordinationibus; nec non quibusvis Almæ Vrbis Nostræ, Collegiorum quorumcumque, Tribunalium, Vniversitatum, necnon prædicti Advocatorum Consistorialium Collegii, & Gymnasii, etiam juramento, confirmatione Apostolica, vel quavis firmitate alia roboratis statutis, & consuetudinibus etiam immemorabilibus; privilegiis quoque, exemptionibus, & Indultis etiam in corpore juris clausis, aut Litteris Apostolicis quibusvis personis, & eisdem Urbi, nec non dilectis Filiis Populo Romano, aliisque Civitatibus, & locis, Collegiis quoque Tribunalibus, Universitatibus, aliisque quibuslibet specifica, & individua mentione dignis, etiam sub quibuscumque verborum tenoribus & formis, ac cum quibusvis etiam clausulis, & decretis, etiam irritantibus in genere, vel specie, etiam motu simili, & de Apostolicæ potestatis plenitudine, seu Consistorialiter, ac aliàs quomodolibet in contrarium præmissorum concessis, ac pluries confirmatis, approbatis, & innovatis. Quibus omnibus, & singulis, etiamsi pro illorum sufficienti derogatione de illis, eorumque totis tenoribus specialis, specifica, & individua mentio, seu quævis alia expressio ad id servanda foret, illorum tenores, formas, causas, & occasiones præsentibus pro plene, & sufficienter expressis, & exactissime servatis, & specificatis respective habentes, illis aliàs in suo robore permansuris, hac vice dumtaxat, ad præmissorum effectum plenissime & amplissime motu pari derogamus, & derogatum esse volumus, cœterisque contrariis quibuscumque.

Volumus insuper, & eadem auctoritate prædicta mandamus, ipsas præsentes, seu earum transumpta in locis solitis Almæ Urbis Nostræ per aliquem ex Cursoribus Nostris, ut moris est, publicari, & affigi, sicque publicatas, & affixas omnes & singulos, quos concernunt, seu concernent in futurum, perinde afficere, & arctare, ac si unicuiqe illorum personaliter intimatæ, & notificatæ fuissent.

Utque earundem præsentium transumptis, seu exemplis etiam impressis, manu alicujus Notarii publici subscriptis, ac sigillo Personæ in Ecclesiastica Dignitate constitutæ munitis, eadem prorsus fides tam in judicio, quàm extra illud ubique locorum habeatur, quæ ipsis præsentibus haberetur, si forent exhibitæ, vel ostensæ.

Nulli

Nulli ergò omnino Hominum liceat paginam hanc nostrarum confirmationis, approbationis, innovationis, voluntatis, mandati, statuti, decreti, declarationis, ampliationis, & extensionis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem Omnipotentis Dei, ac Beatorum Petri & Pauli Apostolorum ejus se noverit incursurum.

Datum Romæ apud S. Mariam Majorem Anno Incarnationis Dominicæ millesimo septingentesimo quadragesimo quarto, quarto kalendas Septembris, Pontificatus Nostri Anno Quinto. D. Cardinalis Passioneus. J. Datarius. Visa de Curia I. C. Boschi. L. Eugenius.

Registrata in Secretaria Brevium.

Anno a Nativitate Domini Nostri JESU CHRISTI Millesimo septingentesimo quadragesimo quarto, Indictione septima, die verò vigesima sexta Septembris, Pontificatus autem Sanctissimi in Christo Patris, & Domini Nostri Domini BENEDICTI Divina Providentia PAPÆ XIV. Anno Quinto, *supradicta Constitutio affixa, & publicata fuit ad valvas Basilicæ Lateranensis, & Principis Apostolorum, & Cancellariæ Apostolicæ, Curiæque Generalis in Monte Citatorio, & in Acie Campi Floræ, ac in aliis locis solitis, & consuetis Urbis per me Franciscum Bartolotti Apost. Curs.*
Nicolaus Cappelli Mag. Curs.

BENEDICTUS PP. XIV.

Servus Servorum Dei

Ad perpetuam rei memoriam.

QUanta Reipublicæ commoda obveniant ex publicis ſtudiorum Univerſitatibus, in quibus bonarum artium, ac ſcientiarum documenta ingenuæ Juventuti traduntur, omnium judicio, & felici experientia evidentiſſime conſtat; dum per homines maxime liberalibus diſciplinis excultos, atque expolitos, totius Civitatis mores, ad æquitatis, & juſtitiæ rationem conformari ſolent, & neceſſaria in Civilibus Societatibus judicia, recte, ac laudabiliter exerceri, pluraque hominum uſibus proficua inveniri paſſim conſpiciuntur, & reliquæ omnes privatæ, ac publicæ res prudenter, utiliterque adminiſtrari.

Quamobrem ad noſtrum potiſſime Officium pertinere judicavimus, celeberrimum Almæ Urbis Noſtræ Archigymnaſium Studii generalis, Sapientiam nuncupatum, ſpeciali providentiæ Noſtræ cura tueri, atque fovere; quin etiam, ſi quæ Nobis ejus rei facultas ſuppeteret, illius ſplendorem Novis Apoſtolicæ liberalitatis favoribus amplificare: Ut, quæ Nobis olim in minoribus adhuc verſantibus, ejuſdemque Sapientiæ regimen, pro Advocati Conſiſtorialis jure, vel communiter, vel peculiariter moderantibus, ad perficiendum illius ſtatum deeſſe videbantur, ea nunc, ſupremæ Auctoritatis noſtræ ope, ipſius Univerſitatis, totiuſque Vrbis ornamento, & commodo accederent incrementa.

Quæ quidem cum partim in reſtituendo, aut firmando aptiori, utiliorique ipſius Archigymnaſii regimine, atque ordine, partim in nonnullarum, quæ deſiderabantur, doctrinarum, & facultatum acceſſione, conſiſtere intelligeremus; illud hactenus ſtudioſe præſtare non omiſimus, ut ſcilicet, quas opportunas judicavimus, lege, ſive ad tempus, ſive perpetuo, in eodem ſervandas, præſcriberemus; ex quibus meliorem ſtudiorum ra-

rationem, ac ſcientiarum tradendarum methodum in ipſo recte proceſſuram fore confidimus: Alterum vero, quod ad novas Diſciplinarum Cathedras inſtituendas, augendumque Lectorum numerum pertinebat, ad hunc diem efficere non potuimus, quum id, nec ipſius Archigymnaſii reditus, nec Apoſtolici Ærarii Noſtri vires, recentibus nimium calamitatibus exhauſtæ, ullo modo ferre valerent.

Cum autem recens in Civitate, & Statu Avenionenſi, & Comitatu Venaiſino noſtræ temporali Ditioni ſubiectis, inducta ſit facultas, ut eam vocant, privativa, dandi prælo, ac vendendi, & publicandi per totam Pontificiam Ditionem Civitatis, Status, & Comitatus præfatorum, novitates publicas, tam politicas, quàm litterarias, kalendaria, & alia ſimilia, ipſaque privativa facultas Dilecto Filio Alexandro Giraud ad novem annos conceſſa, & locata reperiatur, pro annua reſponſione quatuor mille librarum monetæ Galliæ, ſub diverſis pactis, & conditionibus, prout in Inſtrumento publico per Acta Dilecti Filii cognominati Jeremia, Notarii publici, & Secretarii Generalis Legationis Avenionenſis ſub die 16. Menſis Novembris Anni Domini 1747. deſuper confecto, & ſtipulato, plenius continetur.

Nos igitur congruum, & conſentaneum arbitrantes prædictum reditum quatuor mille librarum dictæ monetæ, qui, quum antea numquam inter emolumenta Cameralia computatus fuerit, ex prædicta nova locatione, & privativa facultate per Nos, ut præfertur, indulta, nuper accrevit, eidem Archigymnaſio ad excitandas, & promovendas in eo alias ſcientias, & liberales artes, integre, & in perpetuum attribuere, verumque hodiernum ipſius Archigymnaſii ſtatum, annuos reditus, Cathedras, & Lecturas, regimen, adminiſtrationem, & privilegia, de quibus plenam, certamque notitiam habemus, nec non præfatum locationis Inſtrumentum, omnia item, & ſingula privilegia, & indulta etiam a Romanis Pontificibus Prædeceſſoribus Noſtris Civitati, & Legationi Avenionenſi, ac pro tempore exiſtentibus S. R. E. Cardinalibus de Latere Legatis, & Vicelegatis inibi commorantibus, quomodolibet conceſſa etiam pluries confirmata, & innovata, ac alia quæcumque etiam ſpecialem, & individuam mentionem, & expreſſionem requirentia, eorumque omnium, & ſingulorum totos, & inte-

tegros tenores præsentibus pro plene, & sufficienter expressis, ac de verbo ad verbum insertis habentes,

Motu proprio, & ex certa scientia, meraque deliberatione Nostris, deque Apostolicæ Potestatis plenitudine, in præfato publico Archigymnasio, seu Studio generali, Sapientiæ nuncupato de Urbe, præter eam, in qua Elementa Geometriæ traduntur, aliasque inibi præexistentes Cathedras, & Lecturas, duas novas Cathedras, seu Lecturas, alteram nimirum Mathematicæ, alteram vero Chymiæ, pro aliis duobus Lectoribus altero nempe Mathematicæ, altero autem Chymiæ hujusmodi Professoribus probatæ fidei, & idoneitatis, ad Cathedras hujusmodi pro tempore quomodolibet vacantes, prævio concursu, & servata forma dudum a Nobis in Constitutione Nostra, privilegiorum Nostræ Consistorialis Aulæ Advocatorum confirmatoria, quæ incipit, *Inter conspicuos Ordines*, edita quarto kalendas Septembris anno quinto §.*In eligendis*, tradita, atque præscripta, deputandis, & assumendis, ad commune bonum, publicamque utilitatem, Apostolica Auctoritate perpetuo erigimus, & instituimus.

Eisdemque Cathedris, seu Lecturis, a Nobis sic erectis, & institutis, pro earum dote, ac utriusque Lectoris congruo salario, & provisione, annuam summam quadringentorum scutorum monetæ Romanæ de juliis decem pro quolibet scuto, ad rationem ducentorum scutorum pro quolibet, eis, ut infrà, persolvendorum, eadem Apostolica auctoritate constituimus, & assignamus. Ipsosque futuri pro tempore Mathematicæ, & Chymiæ Lectores, aliorum dicti Archigymnasii Lectorum, Magistrorum, Doctorum, & Professorum consortio, ita ut omnibus, & quibuscumque privilegiis, Indultis, libertatibus, immunitatibus, exemptionibus, favoribus, gratiis, præeminentiis, antelationibus, honoribus, & prærogativis, etiam antianitatis, quibus alii ejusdem Archigymnasii Magistri, Lectores, Doctores, & Professores quomodolibet utuntur, fruuntur, potiuntur, & gaudent, atque uti, frui, potiri, & gaudere possent, & poterunt in futurum, pariformiter, & æque principaliter, in omnibus, & per omnia, & omnino quoad omnia, ipsi quoque utantur, fruantur, potiantur, & gaudeant, omnibusque pariter oneribus, & obligationibus, quibus illi subiacent, pari modo etiam ipsi subjaceant, Aposto li-

lica itidem Auctoritate adjungimus, & aggregamus.

Ad consulendum vero perpetuæ urriusque Cathedræ a Nobis per præsentes erectæ stabilitati, & manutentioni, prædictam facultatem privativam dandi prælo, ac vendendi, & publicandi per totum Statum Avenionensem, & Comitatum Venaisinum Nostræ temporali Ditioni subiectum, novitates publicas, tam politicas, quam litterarias, kalendaria, cæteraque in memorato locationis Instrumento comprehensa, & expressa, earumdem tenore præsentium approbamus, & confirmamus, ac quatenus opus sit, de novo inducimus, & constituimus. Et nihilominus præfatum annuum reditum quatuor mille librarum dictæ monetæ Galliæ, ex concessione, & locatione privativæ facultatis hujusmodi nunc provenientem, & qui deinceps, etiam in quacumque majori summa provenire potuerit, a cæteris Cameræ Nostræ Apostolicæ reditibus, introitibus, & proventibus extraneum, seu perpetuo separatum, atque disiunctum haberi, & censeri volumus, ideoque ab iisdem pari auctoritate itidem perpetuo separamus, sejungimus, & dismembramus, sicque dismembratum, sejunctum, & separatum, præfato Archigymnasio pro utriusque Cathedræ, seu Lecturæ a Nobis per præsentes erectæ, & institutæ, Dote, & pro aliis infrascriptis usibus, etiam perpetuo applicamus, concedimus, & assignamus,

Quamobrem Dilectis Filiis nunc, & futuris pro tempore ejusdem S. R. E. Cardinalibus Nostris, & Sedis Apostolicæ de Latere Legatis, ac Vicelegatis in dicta Civitate Avenionensi commorantibus, necnon Congregationi Avenionensi, ac præfatæ Cameræ Apostolicæ Thesaurario, & Commissario Generalibus, aliisque ipsius Cameræ Officialibus, ac Ministris, quocumque nomine nuncupatis, in virtute Sanctæ Obedientiæ districte inhibemus, ne præfatum annuum reditum ex privativa facultate hujusmodi provenientem, in alios quoscumque usus, & causas, quamtumvis privilegiatas, & privilegiatissimas, ullo modo disponere præsumant; sed ipsa dumtaxat Congregatio, prædictique Legati, ac Vicelegati, seu alii, ad quos, nunc quomodolibet spectat, & spectabit in futurum, si, & postquam, ac quoties pro parte infrascripti Nostri, deinde vero Romani pro tempore Pontificis Secretarii Status, aut Rectoris dicti Archigymnasii fuerint requisiti, tam pro executione, & con-

conservatione dictæ privativæ facultatis, quam pro integra, celerique exactione annui reditus præfati, eorum brachium, & auxilium efficaciter præstent; Ipseque pro tempore Cardinalis Legatus, seu Vicelegatus exactæ pecuniæ depositum, in faciem, & creditum dicti Archigymnasii, ut infra, faciendum sedulo curet.

Quoniam vero Dilectus Filius noster Sylvius Tituli Sancti Callisti S. R. E. Presbyter Cardinalis Valenti nuncupatus, ejusdem S. R. E. Camerarius, & Nobis a Secretis Status, in procuranda prædicti novi reditus accessione, & in illius applicatione ad supradictum effectum proponenda, eximium suum studium de bono publico amplificando, ac de scientiis, ac liberalibus Artibus promovendis Nobis aperte comprobavit; idcirco Nos earumdem tenore præsentium prædicto Sylvio Cardinali, quoad vixerit, plenam, & omnimodam facultatem, potestatem, & auctoritatem tribuimus, & elargimur; post ipsum vero, cuilibet pro tempore existenti Romani Pontificis Secretario Status, necnon præfati Archigymnasii pro tempore Rectori similiter concedimus, & impertimur, ut ipsi, adveniente termino currentis locationis dictæ privativæ facultatis, & sic deinceps, quoties terminus hujusmodi advenerit, eidem pro tempore existenti Legato, seu Vicelegato Avenionensi, aut pro eo, alii, vel aliis, ad quos pro tempore spectabit, aut spectare poterit, celebrationem, & stipulationem novæ locationis ejusmodi privativæ facultatis pro dicto Archigymnasio, celeremque trasmissionem pecuniæ de Civitate Avenionensi Romam, ad effectum illam, ut infra, deponendi, absque ulla dependentia à prædicta Congregatione Avenionensi, aut à Camera Apostolica, illiusque Officialibus, & Ministris prædictis committere, & mandare libere, ac licite possint, & valeant.

Postremo volumus, & mandamus. ut pecuniæ, ut supra provenientes apud Mensam Nummulariam Montis Pietatis, ad creditum dicti Archigymnasii in peculiari tamen, & separato computo, deponantur, ita ut cum aliis prædicti Archigymnasii reditibus nullo umquam tempore misceantur, vel confundantur, sed stare debeant dumtaxat ad effectum, ut pro rata scutorum quadringentorum prædictis duobus Lectoribus Mathematicæ, & Chrymiæ, annua honoraria, & stipendia a No-

Nobis iisdem respective constituta, in consuetis tertiariis, juxta morem aliarum Cathedrarum, & Lectorum ipsius Archigymnasii, mediantibus ordinibus manu Rectoris ejusdem pro tempore deputati subscriptis, persolvantur, residuum vero in expensas necessarias pro experimentis Chymicis, & non in alios quoscumque usus, omnino erogetur.

Præsentes quoque Litteras, quæ in dicta Camera Apostolica, juxta Constit. fel. record. Pii Papæ IV. Prædecessoris Nostri desuper editam, præsentari, insinuari, & registrari volumus, præmissaque omnia, & singula, nullo umquam tempore ex quibuscumque causis, de subreptionis, vel obreptionis, seu nullitatis vitio, aut intentionis Nostræ, vel quocumque alio defectu notari, impugnari, retractari, seu etiam revocari, suspendi, restringi, limitari, aut in jus, vel controversiam vocari, seu ad terminos juris reduci posse, sed semper, perpetuumque valida, & efficacia existere, suosque plenarios, & integros effectus sortiri, & obtinere debere, sicque per quoscumque Judices Ordinarios, & Delegatos, etiam S. R. E. Camerarium, & alios Cardinales, nec non Palatii Apostolici Auditores, prædictæque Cameræ Thesaurarium Generalem, & Clericos præsidentes sublata eis, & eorum cuilibet quavis aliter judicandi, & interpretandi facultate, & auctoritate, judicari, & definiri debere; Et si secus, super his a quoquam quavis Auctoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari, irritum, & inane decernimus.

Non obstantibus quibusvis Constitutionibus, & Ordinationibus Apostolicis generalibus, vel specialibus, dictæque Cameræ, nec non Congregationis Avenion. & Archigymnasii prædicti, etiam juramento, confirmatione Apostolica, vel quavis firmitate alia roboratis, respective statutis, & consuetudinibus, privilegiis quoque, Indultis, & Litteris Apostolicis dictæ Congregationi, eidemque Cameræ, ac illius Officialibus, & Ministris, & quibusvis aliis, sub quibuscumque tenoribus, & formis, ac cum quibusvis etiam derogatoriarum derogatoriis, aliisque efficacioribus, & efficacissimis, & insolitis clausulis, ac irritantibus decretis, etiam motu, scientia, deliberatione, & potestatis plenitudine pariter, etiam consistorialiter, ac alias quomodolibet in contrarium præmissorum confirmatis, approbatis, & innovatis: Quibus omnibus, &

 sin-

ſingulis , etiam ſi pro ſufficienti illorum derogatione , de illis , eorumque totis tenoribus , ſpecialis , ſpecifica , expreſſa , & individua , ac de verbo ad verbum , non autem per clauſulas generales idem importantes , mentio , ſeu quævis alia expreſſio habenda , aut aliqua alia exquiſita forma ad hoc ſervanda foret , illorum omnium, & ſingulorum tenores ptæſentibus pro plene , & ſufficienter expreſſis , & inſertis habentes , illis alias in ſuo robore permanſuris , ad præmiſſorum omnium , & ſingulorum effectum ſpecialiter , & expreſſe , ac latiſſime , & pleniſſime motu ſimili derogamus , cæteriſque contrariis quibuſcumque .

Utque de præmiſſis etiam in Civitate , & Ditione Avenionenſi , quandocumque opus fuerit , fides fieri valeat ; volumus , ut earumdem præſentium tranſumptis , etiam impreſſis , manu alicujus Notarii publici ſubſcriptis , & ſigillo præfati Sylvii Cardinalis , ſeu reſpective Romani pro tempore Pontificis Secretarii Status , aut prædicti Archigymnaſii Rectoris obſignatis , eadem prorſus fides adhibeatur in Judicio , & extra illud , quæ adhiberetur hiſce præſentibus , ſi forent exhibitæ , vel oſtenſæ .

Nulli ergo omnino Hominum liceat hanc paginam Noſtræ erectionis , diſmembrationis , applicationis , iuhibitionis , conceſſionis , decreti , mandati , derogationis , & voluntatis infringere : vei ei auſu temerario contraire . Si quis autem hoc attentare præſumpſerit , indignationem Omnipotentis Dei , ac Beatorum Petri , & Pauli Apoſtolorum ejus ſe noverit incurſurum .

Datum Romæ apud Sanctam Mariam Majorem Anno Incarnationis Dominicæ milleſimo ſeptingenteſimo quadrageſimo octavo , quinto Idus Octobris , Pontificatus Noſtri Anno nono .

CHIROGRAFO DI NOSTRO SIGNORE

BENEDETTO XIV.

Monsignor Clemente Argenvillieres Nostro Uditore, e Rettore Deputato della nostra Sapienza di Roma.

CI è stato da Voi rappresentato, che fin da quando foste dal nostro Collegio degli Avvocati Concistoriali eletto, e deputato Rettore della Università delli Studj di questa nostra Città di Roma, vi applicaste seriamente à rintracciare le cause, per le quali i buoni Studj, che in essa altre volte fiorivano con tanto vantaggio della Gioventù, e del Pubblico, e con decoro, ed ornamento di questa Santa Sede, s'andavano di giorno in giorno quasi affatto abbandonando; e siccome vi parve, che ciò in parte provenisse dal non essere ben regolato il numero delle Cattedre, e Letture, parte dai frequenti passaggi de'Lettori dà una ad un'altra Lettura totalmente diversa, e parte da altre Cause, & abusi.

Perciò incominciaste fin d'allora, e poi di mano in mano siete andato procurando, col consiglio, e coll'assistenza di altri due Vostri Colleghi dà Voi prescelti fin dà principio per tal'effetto, cioè dall'Avvocato Niccolò Maria de Vecchj, e di Monsignor Filippo Maria Pirelli di rimediare ai sudetti, ed altri disordini, con diversi provvedimenti dà Voi presi all'occorrenze, col nostro precedente Oracolo; e quindi con grandissimo nostro piacere, e con applauso di tutta la Città si è veduto subito risorgere l'antico nome, e credito *della Sapienza* di Roma, ritornare nel cuore de' Giovani l'amore, e l'applicazione allo Studio delle Umane, e delle Divine Lettere, e crescere il concorso delli Studiosi in numero quasi al doppio maggiore di quel, che vi era sul principio del Vostro Rettorato.

Mà perchè i suddetti provvedimenti, benchè da Voi presi, come si è detto, col nostro precedente Oracolo, sono più

tosto stati provedimenti provisionali, e presi per farne esperimento prima di ridurli in forma di stabile, e perpetua Legge: Perciò dopo il decorso di due Anni di detto Vostro Rettorato, volendo Noi stabilire un fermo, e perpetuo sistema, col quale si abbia da regolare, e governare in avvenire questa Nostra altre volte così celebre, e rinomata Università, dalla quale sono usciti in diversi tempi Uomini dottissimi, e per la quale Noi abbiamo tanto amore, per essere stati Noi stessi parecchi anni, prima che fossimo assunti all'onore del Cardinalato, Rettore dell'Università medesima.

Di nostro Moto proprio, certa scienza, e pienezza della Nostra Apostolica Autorità, avendo quì per espresso, e di parola in parola inserto il tenore di tutti, e singoli Decreti, Chirografi, Motuproprj, Brevi, Costituzioni, ed altre qualsisiano Lettere Apostoliche d'Innocenzo IV., Bonifacio VIII., Eugenio IV., Sisto IV., Leone X., Sisto V., Clemente VIII. Alessandro VII., Innocenzo XII., Clemente XI., e di qualunque altro Nostro Predecessore, e ancora Nostre, e quelle approvando, e confermando nelle parti uniformi, e compatibili, e respettivamente rivocando, e riformando nelle parti contrarie, e difformi dà questa presente Nostra disposizione.

Vogliamo in primo luogo, ordiniamo, e comandiamo, che in avvenire, e di mano in mano, che verranno vacando le Cattedre, e Letture della Sapienza di qualunque Classe ella sia, anche per via di Giubilazione, o che si faccia ad alcuno dei Lettori, che oggi vi sono, qualche accrescimento di Salario, dobbiate Voi, e Vostri Successori pro tempore ridurre le suddette Letture, siccome Noi dà adesso per allora, e quando ne verrà il caso, le riduchiamo, e vogliamo s'intendano ipso facto ridotte dà ordinarie *à quotidiane*; siccome di Nostro Ordine, e comando avete già fatto per la Cattedra, e Lettura della Scrittura Sagra: Per l'altra della Fisica esperimentale: Per l'altra della Logica: Per l'altra di Medicina Teorica, che ottenne il Dottore Marco Angelo Marcangeli in occasione, che gli accresceste altri trenta scudi di annuo Salario: Per l'altra dell'Istituta Bottanica: Per l'altra di Matematica: e finalmente per l'altra di Chirurgia, ed Anatomia. Essendosi per esperienza riconosciuto essere affatto impossibile lo spiegare

con

con sole sessanta Lezioni, quante sono regolarmente quelle, che si chiamano ordinarie, qualunque sia materia, in modo che gli Scolari ne ricavino profitto, e i Padri di Famiglia ottengano il fine, per cui mandano i loro Figlioli allo Studio.

Di più vogliamo, ordiniamo, e comandiamo, che delle tre Classi, quali compongono l'Università) lasciando per ora di fare alcuna innovazione fino ad altro nostro miglior provedimento rispetto alla terza, che chiamasi *delle Arti*) per quel che appartiene alle altre due Classi *di Legge*, *e di Medicina*, nelle quali vi sono al presente alcune Letture del tutto inutili, e superflue, si riformi, e restringa il numero dei Lettori, come in appresso, cioe riguardo alla Classe legale, nella quale al presente si trovano nove Lettori di numero, & un'altro sopra numero ammesso ultimamente in concorso. Vogliamo, & ordiniamo, che di mano in mano, che andarà vacando qualche Lettura ò per morte, ò per giubilazione, ò in qualunque altro modo, Voi, e Vostri Successori prò tempore nel Rettorato dobbiate affatto sopprimere, come Noi fin da ora, e per quando succederanno dette vacanze, sopprimiamo affatto le tre Letture, che prima vacaranno, di modoche non abbiano in avvenire à restar in questa Classe, che sei Lettori di numero solamente, cioè uno per le Istituzioni Canoniche, l'altro per le Istituzioni Civili, un'altro per le Istituzioni Criminali, un'altro per il Decreto di Graziano, un'altro per le Pandette, ed un altro per una materia ò Criminale ò Civile, ò Canonica in ogn'anno ad arbitrio Vostro, e de'Vostri Successori: e nondimeno, perche può darsi il caso, che alcuno di detti sei Lettori di numero resti talvolta legittimamente impedito ò per causa d'infermità, ò per qualche speciale Commissione, che gli sia data dà Noi, ò dà Nostri Successori, perciò vogliamo, che oltre ai sudetti sei Lettori di numero, vi sia sempre in questa Classe legale un' altro Lettore sopranumero, come vi è al presente, il quale abbia l'obbligo di supplire quante volte occorrerà, coll'ordine del Rettore prò tempore, le veci di quello, ò quelli, che saranno come sopra legittimamente impediti; con che però per sopranumero non si ammetta mai, che un solo.

Per la medesima ragione vogliamo similmente, e comandiamo, che nella Classe Medica, nella quale al presente si

tro-

trovano ſette Lettori di numero, e tre ſopranumero ammeſſi per ſemplice grazioſo reſcritto, ſubito che vacarà ò per morte, ò per giubilazione come ſopra, una di eſſe Letture, la dobbiate affatto ſopprimere, come Noi dà ora per allora la dichiariamo affatto ſoppreſſa, ed abolita: Di modo che per l'avvenire di dette antiche Letture non ve ne reſtino in queſta Claſſe, che ſole ſei, cioè una per le Iſtituzioni di Medicina Teorica, un'altra per le Iſtituzioni di Medicina Prattica, un'altra per le Iſtituzioni di Bottanica, un'altra per le Iſtituzioni Chirurgiche, ed Anatomiche; un'altra per un Trattato di Medicina Teorica, ed un'altra per un Tattato di Medicina Prattica; ed oltre à queſte ſei, l'altra, ò ſia ſettima, che noi ſteſſi abbiamo di recente iſtituita, & aggiunta per le Iſtituzioni, & eſperimenti Chimici con un nuovo aſſegnamento liberalmente donato a queſta Noſtra Univerſità di Roma, come appariſce dalla Bolla già da noi ſegnata, quale ſarà regiſtrata in una delle prime Camere nel proſſimo Novembre. E che in eſecuzione di queſta noſtra volontà accordiate, come noi benignamente accordiamo, e concediamo al Dottor Niccolò Michelangeli la giubilazione, che egli già dà tanto tempo umilmente domanda nelle forme ſolite, e conſuete,

Mà perche in oggi come poc' anzi ſi è detto, ſi trovano in detta Claſſe Medica trè Lettori ſopranumero, e noi all'incontro vogliamo, che in avvenire vi ſia un ſolo ſopranumero, il quale ſia obligato ſupplire per quelli di detta ſua Claſſe, che ſaranno legitimamente impediti, nella ſteſſa maniera, che ſopra ſi e ordinato per la Claſſe Legale. Perciò vi ordiniamo, e comandiamo, che ſe mai accaderà, che alcuno dei tre ſudetti Lettori ſopranumero, ammeſſi per ſemplice reſcritto, ſubentri per concorſo, come in appreſſo, in caſo di vacanza ad alcuna di dette Letture di numero, ò manchi in altro qualunque modo, non dobbiate ammettere altro ſopranumero in luogo di quel che ſubentrarà, ò mancarà, affinchè queſta Claſſe di Medicina reſti in avvenire perpetuamente riſtretta à ſette Lettori di numero, ed un ſol Lettore ſopranumero. Non intendiamo per altro con ciò d'eſcludere l'altro Lettore, ed Oſtenſore della Bottanica Prattica, che deve invigilare, e ſopraintendere alla cura, e direzione dell'Orto Medico ſopra il Colle di San Pietro in Montorio, e quivi in al-

alcuni tempi dell'Anno far le ſue Lezioni, ed Oſtenſioni delle Piante tanto noſtrali, che Eſotiche. Anzi in virtù del preſente Noſtro Chirografo approviamo, e confermiamo la reintegrazione, che col noſtro precedente Oracolo avete fatta di detta diſtinta Lettura in perſona del Padre Abbate Gio: Franceſco Maratti Vallombroſano, la quale era ſtata con publico danno in queſti ultimi tempi diſmeſſa, & abbandonata. Vogliamo bensì, che il Lettore ſudetto di Bottanica Prattica non poſſa mai paſſare ad alcuna delle ſette Letture di Medicina, che ſi fanno, e faranno in Sapienza, e molto meno che poſſa ottare i Salari à quelle deſtinati, mà debba eſſer contento del ſuo particolare aſſegnamento, che non dovrà mai eccedere l'annua ſomma di ſcudi cento venti.

Fiſſato così in dd. due Claſſi il numero de'Lettori, volendo Noi provedere opportunamente all'altro diſordine, che fin'ora è nato dal frequente paſſaggio, che han fatto i Lettori di detti due Claſſi da una Lettura in un'altra totalmente diverſa, e diſparata, e quaſi per via, e dritto di ozzione, come per eſempio dalla Lettura Criminale alla Canoniza, dalla Letra di Bottanica alla Notomìa: Vogliamo, ordiniamo, e comandiamo, che per l'avvenire niuna di dette Letture di numero tanto in Legge, quanto in Medicina abbia alcun fiſſo, e ſtabile ſtipendio, ò ſia Dote, come anno avuto per lo paſſato dà qualche tempo à queſta parte, ſpecialmente nella Claſſe legale, mà che in ciaſcheduna di di dette due Claſſi tolta qualunque diverſità, e diſtinzione di Letture, e tolti affatto gli emolumenti ſtraordinarj, che ſi davano à quei, che leggevano le Iſtituta Legali, e Mediche, gli ſtipendj, e Salarj di ciaſcheduno reſtino in tutto, e per tutto ſtabiliti nel modo ſeguente. Cioè i due Lettori più anziani abbiano in ogn'una di dette due Claſſi annui *ſcudi quattrocento* per uno: I due meno anziani *ſcudi trecento*: e gli ultimi *ſcudi duecento*, quali ſcudi 200. riſpetto al Lettore di Chimica dà Noi nuovamente iſtituito, ſi pagaranno con l'aſſegnamento fattoli à parte in detta Noſtra Bolla. Di maniera che dall'anzianità del ſervizio, e non più dalla diverſa qualità, e denominazione delle Cattedre, e Letture dipenda in avvenire il conſeguimento del maggiore, ò minor Salario. Per la qual coſa ordiniamo à Voi, & ai Rettori prò tempore Voſtri Succeſſori, che tanto nell'una, quanto nell'

nell'altra Claſſe, ſubito che accaderà qualche vacanza, per la quale vengano à ricadere i Salarj aſſegnati ad alcuno dei preſenti Lettori, dobbiate ridurre proporzionatamente gli ſtipendj di ciaſcuno alla ſomma poco anzi ſtabilita, ſecondo la propria anzianità, e che intanto, nè prima, nè dopo ſeguita detta riduzzione, permettiate, che alcuno de'preſenti Lettori paſſi dà una Lettura all'altra, giacchè non altrimenti, che reſtando ciaſcun di eſſi ſempre fiſſo, e fermo nella Lettura, alla quale è ſtato eletto, può ſperarſi, che col lungo, e perpetuo ſtudio ſulla materia, che gli appartiene, divenga in eſſa un'eccellente Profeſſore.

E perchè finora in detta Claſſe Medica, ſi davano per Turno à due Lettori, che facevano le due Lezzioni quotidiane d'Iſtituta Teorica, e Prattica ſcudi 120. per ciaſcheduno, oltre il ſolito, e conſueto Salario: lo che oggi non è più practicabile dopo eſſere ſtati da Voi ſtabiliti come ſopra per ordine noſtro trè Lettori con Letture fiſſe, e quotidiane: Perciò in eſecuzione di queſto Noſtro nuovo regolamento vogliamo, che fin da oggi con detti annui ſcudi 240., che prima ſi davano per Turno alli detti due Iſtitutiſti, e dopo giubilato detto Dottor Michelangeli, accreſciate, & augumentiate, come Noi in virtù del preſente accreſcemo, & augumentamo li ſoliti Salarj dei quattro Lettori più anziani, cioè dei Dottori Aleſſandro Paſcoli, Franceſco Soldati, Coſimo Grilli, e Marcangelo Marcangeli in altri ſcudi 40. annui per ciaſcheduno, col peſo però di leggere quotidianamente nei giorni, che ſtabilirete nel Calendario; e che li reſiduali ſcudi 80. dobbiate aſſegnarli al Padre Franceſco Jacquier Lettore di Fiſica eſperimentale à compimento degli annui ſcudi 200., che li furon promeſſi, quando fù eletto à detta Lettura.

Dichiariamo però con il preſente, che per ottare gli ſtipendj, e Salarj maggiori, ſebbene l'anzianità ſudetta dovrà computarſi dal giorno, che ciaſcuno ſarà ſtato ammeſſo per Lettore di numero, nondimeno ſe alcun Lettore in avvenire per qualſivoglia cauſa fuor di quella d'infermità, intermetterà di leggere in qualche tempo per ſe ſteſſo, queſto tempo più non debba contarſi per l'anzianità ſopradetta.

E benchè i due Lettori ſopranumero, cioè uno della Claſſe Legale, e l'altro della Claſſe Medica, non debbano mai ave-

avere, ne possano mai pretendere alcun fisso Stipendio, nondimeno permettiamo a voi, ed agli altri Rettori pro tempore col precedente nostro oracolo, e de' nostri Successori, secondo le circostanze de' casi, e de' tempi di anche dar loro qualche ricognizione delli denari dell'Università, che come in appresso avvanzaranno, qualora debbano supplire per una Terzaria intera, o per altro più lungo tempo le veci di qualche Lettore di numero, che sia legitimamente impedito per motivo, e causa d'infermità; Ma qualora debba un sopranumero supplir le veci d'un Lettor impedito per qualunque altra causa, che d'infermità; vogliamo, che allora il denaro si prenda dal salario di quel Lettore, a cui dovrà supplire.

Perche poi a provedere l'Università per ogni tempo avvenire di Uomini veramente idonei, e di merito distinto, e necessario, che non si ammetta alcun Lettore, che per via di concorso; Perciò noi inerendo alla nostra Costituzione: *Inter conspicuos*, dei 29. Agosto 1744. Vogliamo, ed ordiniamo, che per ogni futuro tempo non si ammetta nella Sapienza alcun Lettore, che per solo concorso da tenersi nel modo, e forma, che si e pratticato ultimamente per la lettura di Logica, e per l'altra di Notomia, il che servirà anche per animare sempre più la gioventù allo studio, mediante la sicurezza di potersi in tal modo acquistare un giusto, ed onesto premio delle proprie fatiche. Riservando a Noi, ed a' nostri Successori, esclusivamente ad ogn'altro, l'arbitrio di eleggere qualche Lettore senza concorso, quando vi sia un soggetto così noto, specialmente per le Opere già da lui pubblicate, che non vi sia bisogno fare altra prova della sua abilità. E perche al presente si ritrovano nell'Università i suddetti tre sopranumerarii ammessi senza concorso nella classe Medica, perciò ordiniamo a voi, ed ai Rettori pro tempore vostri Successori, che dopo ridotto il numero de' Lettori come sopra, venendo la vacanza di qualcuna delle Letture poc'anzi fissate, e stabilite, dobbiate ciò non ostante chiamare il concorso, e colla nostra approvazione conferir la Lettura, e spedirne la Patente a quello, che dopo il solito rigoroso esame, averà riportato nel segreto Scrutinio maggior quantità di voti. Solamente nel caso, che alcuno de' Lettori già ammessi per sopranumero ottenga egual numero di voti, dobbiate preferirlo, come fu ordinato negli accennati ultimi

due concorsi; E che lo stesso si osservi sempre in avvenire, anche rispetto ai due sopranumerarj, che dovranno tenersi tanto nella classe Legale, che nella Medica per supplire le veci degl' impediti: quando non siano stati fin da principio ammessi per concorso,

Per lo stesso fine ordiniamo in oltre, é comandiamo a tenore della Constituzione 4. di Leone X. nostro Predecessore, che assumendo in avvenire alcun Lettore altro impiego, o carica, per cui resti impedito di esercitare per se medesimo la sua lettura, questa vachi ipso facto, & ipso jure; E che quante volte un Lettore lasciarà di leggere, o non sarà pronto a salire in Cattedra all'ora destinata, dobbiate Voi, e vostri Successori pro tempore assolutamente, e senza riguardo alcuno, ritenergli quella parte di Salario, che corrisponde alla lettura di quel giorno, e così puntarlo tante volte, quante mancarà di leggere, o di esser pronto a leggere, eccettuato il solo caso d'infermità, nel quale, come anche riguardo all'applicazione di tali puntature vogliamo, che si osservi l'Editto da voi pubblicato a' 18. *Ottobre* 1747. da noi veduto, ed interamente approvato.

Ed essendo un punto di gravissima importanza per il buon regolamento dello studio, e profitto della Gioventù, che ciò che s'insegna da un Lettore in una facoltà, sia di strada, e preparamento all'altra facoltà superiore, e che all'incontro non si consumi il tempo in materie poco utili, o poco adattate all' esiggenza de' tempi nostri: Perciò vogliamo, che sia cura vostra principale, e de' Rettori pro tempore lo stabilire in ciascun' anno prima dell'apertura de' nuovi studj non solo il Calendario dell'Università con li giorni, ed ore, nelle quali dovrà leggersi, dandovi anche la facoltà, ed arbitrio di ridurre a due le tre ore del dopo pranzo, se così stimarete più opportuno, ma ancora le materie, che dovrà leggere ciascun Lettore, e l'ordine, e metodo, col quale dovrà leggere. Come pure incarichiamo a voi, ed agli altri Rettori pro tempore di non tralasciare le visite delle Scuole, o per voi stesso, o per mezzo di altri Colleghi almeno una volta la settimana: Lodando noi a tal effetto, ed approvando, che fin dal principio del vostro Rettorato abbiate assunto per consiglio, e per ajuto nelle cose, che appartengono alla buona direzione dell'Università

li

li sopranominati due vostri Colleghi, e similmente per le visite delle Scuole sparse per li Rioni di Roma, la buona direzione delle quali a voi, ed a' vostri Successori interamente appartiene, l'Avvocato Giuseppe Ascevolini, incaricando agli altri vostri Successori nel Rettorato di fare ancor essi il medesimo anche in esecuzione del Decreto fattone altre volte dal pieno Collegio.

Acciochè però i Lettori di ciascuna delle trè Classi restino sempre più animati a servire con attenzione, e puntualità, vogliamo, che non ostante che, secondo l'antico Instituto, di cui si fa memoria ogn'anno nella solenne apertura delli studi, non sono li medesimi condotti, che per determinato tempo di due anni, nondimeno dopo lungo, e puntual servigio, e dopo aver mostrato il loro zelo per l'utile, e per l'onore della Università, possano sperare dalla Beneficenza Nostra, e de' nostri Successori il beneficio della giubilazione. Ma perchè anche in questa parte e occorso alcune volte qualche disordine, ed abuso; Volendo pertanto noi provedervi con opportuno regolamento, dichiaramo in primo, che niun Lettore per lungo tempo, che abbia servito, possa pretendere in rigor di giustizia di essere giubilato, attesa la condotta temporaria di ciascun di essi, in conformità di detto antico stabilimento dell'Università, quale noi lasciamo nel suo vigore. Da poi, ed in secondo luogo dichiaramo, ed ordinamo, che chiedendosi da taluno di essi la grazia della giubilazione, possa questa dargli si colla seguente diversità, cioe, che quelli, che averanno servito, e letto attualmente nella Sapienza per il tempo continuo di quaranta anni, computato nella stessa maniera che poc'anzi si e detto per l'anzianità, possano essere giubilati senza alcuna diminuizione, o ritenzione dello stipendio, che in quei tempo goderanno secondo la loro anzianità. Quelli poi, che avranno servito sopra i trent'anni, ma non averanno compiuto i quaranta, essendo ammessi da Noi, o da nostri Successori al beneficio della giubilazione, dovranno lasciare del salario, di cui allora goderanno, annui scudi sessanta, e quelli finalmente, che averanno servito sopra i vent'anni, se mai occorrerà, che per ispecial grazia siano giubilati, dovranno lasciare la metà del lor salario, per doversi assegnare in tutto, o in parte, secondo che si crederà convenevole, al nuovo Lettore, che sarà eletto in luogo del Giubilato. Il che però, quanto alle due Classi di Legge, e di

Medicina dovrà intenderſi per le glubilazioni, che ſi faranno dopo ridotti i Lettori al numero come ſopra ſtabilito. Volendo noi, e decretando eſpreſſamente, che ſe alcuno non avrà compiuto venti anni almeno di eſatto, e puntual ſervigio, non debba mai ſperare di eſser giubilato, affinche ſotto il colore di giubilazione, il pubblico denaro deſtinato per lo ſtudio, ed al mantenimento neceſsario de' Lettori, non ſi converta in altre cauſe diſparate, come pur troppo qualche volta e avvenuto con evidente pregiudizio dell'Univerſità.

In queſto modo eſsendoſi data da Noi l'opportuna providenza da eſeguirſi eſattamente nell'avvenire per lo buon regolamento dell'Univerſità, e per evitar i diſordini, che ſi erano introdotti; perche poi e anche neceſſario di dar provedimento per le ſpeſe, che biſognano per l'Univerſità ſudetta; tanto maggiormente per aver noi già cominciato nella detta Univerſità l'Iſtituto colle Machine liberalmente donate al medeſimo; e per eſſergli per noſtro comando meſſo in miglior ordine, e coltura l'Orto Medico, al quale abbiamo ſimilmente donato altre due oncie della vicina acqua Paola, perciò aſcendendo il denaro, che biſognarà per li ſalarj come ſopra ſtabiliti per la Claſſe Legale alla ſomma di ſcudi mille ottocento annui. Per la Claſſe Medica ad altri ſcudi mille novecento venti, coi quali ſalarj dd. due Claſſi, e ſpecialmente la Legale reſteranno più abbondantemente provedute, atteſo il numero il numero più riſtretto dei Lettori, di quel che erano per lo paſſato. E per la terza Claſſe delle Arti ad altri ſcudi mille, e ottocento, quali deſtiniamo, ed applichiamo alla medeſima li reſtanti quattrocento, e ottanta, che avanzaranno fino all'intera ſomma di ſcudi ſei milla aſsegnati da tempo antichiſſimo all'Univerſità anzidetta, (ſenza però comprendere l'annuo Reddito di Avignone da noi ultimamente donato, e reſpattivamente deſtinato per li ſalarj delle due Nuove Cattedre, e per le ſpeſe degli eſperimenti Fiſici dome in detta noſtra Bolla) Vogliamo, ed ordinamo, debbano ogn'anno depoſitarſi nel noſtro Monte di Pietà di Roma in conto a parte, e con ordini ſottoſcritti da Voi, e Voſtri Succeſſori erogarſi, ed impiegarſi per le ſpeſe neceſsarie della medeſima, cioe, per quelle dell'Inciſore, ed altre, che occorrono nelle oſtenſioni Anatomiche, per quelle del Machiniſta, ed altre, che biſognano nelle dimoſtrazioni, che ſi fanno ogni quindici

dici giorni di Fisica Esperimentale, per mantenimento delle Machine dell'Istituto, che Voi avete fatto già diporre con buon ordine negli armari fabbricati a tal effetto in una delle Stanze superiori della Sapienza, e per l'annuo accrescimento delle medesime per quelle spese, che occorrono per la miglior cultura, ed accrescimento dell'Orto Medico, per dar, quando si creda convenevole, qualche sovvenimento a quei Lettori, che publicaranno in avvenire alle stampe qualche opera da essi composta, per accrescere la libraria, e finalmente per ogni altra cosa, che Voi, e Vostri Succesfsori coll'approvazione degli altri Vostri sudetti Colleghi crederete necessaria, utile, ed opportuna all'Università sudetta, perche così e nostra precisa, e determinata volontà, derogando a tal effetto a qualunque cosa ordinata in contrario da Nostri Predecessori.

Sopra tutto vogliamo, ordiniamo, e comandiamo, che voi, e qualunque altro Rettore pro tempore dobbiate vegliare, ed insistere, che i Lettori, e Professori, come sono stati per lo passato; sieno per l'avvenire di esempio alla Scolaresca tanto nella sana dottrina, quanto nel buon costume, e che gli Scolari, Bidelli, ed altri qualsivogliano Ministri, Servienti, Subalterni, e dipendenti dell'Università osservino la dovuta modestia, e vivano col santo timor di Dio, tanto dentro la Sapienza, e nel tempo delle Lezioni, quanto anche fuori, per il qual effetto i Nostri Predecessori, e specialmente il detto Leone X. han conceduto al Rettore sopra di essi, e ciascuno di loro ampia giurisdizione Civile, Criminale, e Mista; come apparisce dalla Costituzione del nominato Pontefice fra le sue la quarta, alla quale non e stato giammai derogato, e che Noi quando, ne faccia bisogno rinoviamo, e confermiamo. Volendo Noi, che siano puntualmenre eseguite le ordinazioni, e proibizioni, che sogliono ogn'anno pubblicarsi con Editti del Rettore pro tempore nella nuova apertura degli studj, come avete voi fatto col vostro pubblicato a' 18. *Ottobre dell'anno scorso* 1747. anche col Nostro precedente Oracolo, ed approvazione.

Ordiniamo oltre a ciò, e comandiamo si a Voi, che ai vostri Successori di attendere, e ed invigilare, che l'Università non resti in verun conto pregiudicata ne' suoi beni, dritti, e ragioni di qualsivoglia sorta, o nella libera, e pront a esiggenza delle sue rendite, dandovi perciò tutte le facoltà necessarie, ed

 oppor-

opportune ad effetto di costringere sommariamente, & more Camerali tutti, e singuli Inquilini, e Debitori della medesima, come pure dobbiate attendere, ed invigilare, che i Lettori, Scolari, Bidelli, ed altri come sopra non siano defraudati del Privilegio del Foro, e degl'altri privilegj, che sono stati lor conceduti dai Nostri Predecessori, e specialmente dal più volte nominato Leone X. Anzi per sempre più animar i medesimi Lettori, e Scolari oltre gli altri privilegj concedutigli da Nostri Predecessori, quali tutti confermiamo, approviamo, e quando ne faccia bisogno, concediamo di nuovo. Vogliamo di più, ed ordiniamo, che in parità di merito, e requisiti i sudetti Lettori, e Scolari siano preferiti ad ogn'altro nel conseguimento de' Beneficj, e Dignità Ecclesiastiche, che si danno per concorso, o che sono di libera collazione della Santa Sede, e respettivamente nelle Cariche, governi, ed Impieghi pubblici, anche degli Ospedali di questa Nostra Città di Roma, ciascuno secondo la sua professione, e capacità: Al qual effetto, perche sempre apparisca quali sono quei, che debbono godere de sudetti privilegj, vogliamo, che in ogni principio dell'anno Scolastico si faccia la matricola, ed elenco di essi Scolari nella maniera, che voi, e Vostri Successori crederete più facile, ed opportuna.

In ultimo affinche questi Nostri Regolamenti abbiano in ogni tempo il loro pieno, e dovuto effetto, vogliamo, che il Nostro Collegio degli Avvocati Consistoriali congregandosi specialmente a tal effetto in fine di ogni Terziaria riconosca se li medesimi sono puntualmente eseguiti, e che il Decano, o altro de Seniori assieme con il Rettore pro tempore riferiscano fedelmente a Noi, e Nostri Succesʃori lo stato preciso della Università, e suoi bisogni. Per lo che incarichiamo a Voi, ed agl'altri Rettori pro tempore, che almeno nelle cose più gravi, e rilevanti di essa Università, ancorche rimesse al Rettore secondo il costume con special rescritto; non lasciate mai di prenderne prima il parere, e consiglio del medesimo Collegio.

In esecuzione adunque di quanto si dispone in questo nostro Chirografo, diamo a Voi, ed a Vostri Successori pro tempore ampla, ed amplissima facoltà di dar Ordini, far Decreti, spedir Patenti, pubblicar Notificazioni, et Editti eziandio penali, e far tutt'altro, che crederete necessario, ed opportuno, poiche così e mente, e volontà nostra espressa, volendo, e decretando

do, che al presente Nostro Chirografo dopo che sarà firmato di Nostra Mano, benche non ammesso, ne registrato in Camera, non possa mai darsi ne di orrezione, ne di sorrezione, ne possa mai opporsi difetto di nostra volontà, ma debba sempre aver il suo pieno effetto, esecuzione, e vigore non ostanti la Costituzione di Pio IV. Nostro Predecessore de registrandis, la Regola della nostra Cancellaria de Jur. quæs. non tollen. le suddette, e qualsivoglia altra Costituzione, ed ordinazione Apostolica, Statuti della nostra Città di Roma, Stili, Usi, e Consuetudini della Università, ed ogni altra cosa, che faceste in contrario, alle quali tutte, e singule cose avendone qui il tenore per espresso, ed inserto, ampiamente deroghiamo, e così sempre debba giudicarsi, definirsi, ed interpretarsi da qualsivoglia Giudice ordinario, e Delegato, dal Tribunal della piena Camera, e della Rota, dal Illustrissimo Cardinal Camerlengo, e da qualsivoglia Congregazione anche di Illustrissimi Cardinali, togliendo ad essi, ed a ciascuno di loro, ed a qualsivoglia altro ancorche degno di special menzione ogni facoltà di giudicare, o interpretare altrimenti, e dichiarando adesso, per allora irrito, nullo, e di niuno effetto, tuttociò che si attentasse in contrario, ancor che circa le cose contenute nel presente Chirografo non siano stati citati, chiamati, ne intesi li Conservatori di Roma, i moderni Lettori della Università, ed ogni altro, che vi avesse, o pretendesse di avervi interesse.

Dato dal Nostro Palazzo &c. 14. Ottobre 1748.

BENEDICTUS PP. XIV.

Die 24. *Augusti* 1750. *fuit exhibitum in Actis Papparossi Not. A. C.*

BE-

BENEDICTUS PAPA XIV.

Motu Proprio &c.

QUamvis a tempore antiquissimo, quo Collegium S.N.C. Aulæ Advocatorum institutum fuit, nulla extet satis certa memoria, quod eorum aliquis Habitu Laicali incedens, & more Nobilium Laicorum militari Ense præcinctus, Officium retinuerit Advocationis Consistorialis, pro quo, inter cætera, etiam qualitas Clericalis indubitate exigitur; eoque minus postquam fel. rec. Alexander PP. VII. Prædecessor Noster Togam peculiarem, atque distinctam tam in privatis, quam in publicis Functionibus eisdem privative indulsit: Quia tamen nuper a nonnullis in dubium revocatum fuerat, utrum Habitus Laicalis per se esset cum dicto Officio incompatibilis, propterea quod Advocati Consistoriales haud raro fuerint Urbis nostræ Conservatores, aliquando Senatores, & quandoque etiam Civitatis Nostræ Bononiensis apud S. Sedem Oratores. Idcirco dilecti Filii Decanus, & moderni Advocati Consistoriales in Aula Magna Romani Nostri Archigymnasii, quod vulgo Sapientia nuncupatur, more solito Collegialiter, & legitime congregati, ut omnem præciderent super hoc dubitandi occasionem, post maturum rei, ac totius negocii examen, & prævia speciali nostra permissione, præfatæ antiquissimæ consuetudini merito inhærentes, atque utendo facultatibus jam pridem ipsis competentibus, & per Nos etiam nuperrime confirmatis, decernendi, & statuendi unanimi voto, & nemine prorsus ex decem, qui Collegio interfuerunt, dissentiente, aut discrepante, sequens decretum per modum declarationis, & quatenus opus sit, etiam novi Statuti ediderunt, ab unoquoque ipsorum propria manu firmatum, atque subscriptum: Die Mercurij 21. Aprilis 1745. Nos infrascripti Decanus, & Collegium S. C. A. Advocatorum in Aula magna nostri Archygimnasii Romanæ Sapientiæ more solito Collegialiter congregati, inhærendo antiquæ consuetudini, & quatenus opus sit, per viam novi statuti, & utendo facultatibus nobis clementissime attributis, & confirmatis a Sanctissimo Domino Nostro Papa BENEDICTO XIV. in ejus Constitutione nuper edita sub Datum

tum quarto kalen. Septembris 1744. Statuimus, decernimus, & declaramus, Habitum Laicalem esse incompatibilem cum Officio Advocationis Nostræ Consistorialis, atque ideo per assumptionem ejusdem Habitus Laicalis intelligi ipso facto renunciatum eidem Officio; & ita &c. non solum &c. sed, & omni &c. Thomas Antamorus Decanus: Ludovicus de Valentibus: Joannes Ascevolinus: Nicolaus Maria de Vecchis: Gabriel de Serianis: Julius Cæsar Fagnanus: Virgilius Montecatinus: Clemens Argenvillieres: Philippus Maria Pirellius: Alexander Litta: Nos igitur, qui Collegium prædictum pro nostra in ipsum sincera affectione, ac benevolentia pluribus aliis beneficiis dudum ornavimus, & cumulavimus, serio considerantes, Togam Consistorialem non ita esse cum Toga Senatoria incompatibilem, ut pro diversitate actuum, & functionum promiscuus utriusque usus conciliari nequeat: Contra vero neque statui Clericali, neque Officio, & functionibus Advocati Consistorialis, neque demum decori ipsius Collegii congruere ullo pacto, aut convenire, quod aliquis ipsorum Habitu Laicali, atque ense præcinctus in publicum prodeat, atque incedat. Ac de cætero attendentes, Habitus Clericalis usum, Togæque Consistorialis insignem quidem, paucisque admodum, & electis Viris concessam prærogativam nullo unquam tempore impedimento, vel moræ fuisse, quominus ipsi Advocati Consistoriales, qui in Sacris constituti non erant, Nobiles uxores duxerint ex Familiis etiam primariis, & magnatitiis tam Urbis, quam reliquarum status nostri Ecclesiastici Civitatum: Motu proprio non ad dicti Collegii Advocatorum, seu illius particularium personarum instantiam, sed ex nostra mera liberalitate, & ex certa scientia, ac matura deliberatione præhabita, deque Apostolicæ Potestatis plenitudine Decretum Collegii præinsertum non modo approbamus, & confirmamus, eique tenore præsentium inviolabilis firmitatis robur adjicimus; verum insuper pro majori cautela eidem Decreto addentes Motu, & potestate paribus volumus, constituimus, decernimus, & ordinamus, quod statim ac aliquis ex Advocatis Consistorialibus tam præsentibus, quam futuris, tam de numero duodenario, seu Titularibus, quam etiam Coadiutoribus sub quacumque forma datis, & constitutis, etiam cum futura successione, prædictum Habitum Laicalem quandocumque assumpserit, & militari ense accinctus

in

in publicum prodierit, ipſo jure, & ipſo facto, abſque ulla præcedente monitione, declaratione, vel ſententia, ab Officio Advocationis Conſiſtorialis; & reſpective Coadiutoria perpetuo decidiſſe cenſeatur; ita ut Officium prædictum vacet, & reſpective Coadiutoria ceſſet eo ipſo, non obſtantibus Legibus, & Statutis, etiam ipſius Collegii, Ordinationibus, & Conſtitutionibus Apoſtolicis, Cancellariæ noſtræ Regula de jure quæſito non tollendo, cæteriſque contrariis quibuſcumque. Ut autem, quæ ſuperius conſtituimus, perpetuis futuris temporibus inviolata ſerventur, eorum exequutionem committimus Ven. Fratribus Noſtris Thomæ S. R. E. Cardinali Ruffo nuncupat. Epiſcopo Oſtienſi, & Veliternenſi, ac ejuſdem S. R. E. Vice-Cancellario, ac Annibali S. Clementis nuncupat. Epiſcopo Portuenſi S. R. E. Camerario, aliiſque ejuſdem S. R. E. Cardinalibus Camerario, & Vice-Cancellario pro tempore exiſtentibus cum ampla, & libera facultate ſtatuendi, & decernendi quidquid pro accurata, & omnimoda hujuſmodi Decreti, & Ordinationis, & voluntatis exequutione decernendum, & ſtatuendum eſſe duxerint. Sublata in præmiſſis quibuſcumque Judicibus Ordinariis, & Delegatis etiam Cauſarum Palatii Apoſtolici Auditoribus, & Romanæ Eccleſiæ Cardinalibus aliter judicandi facultate. Nos enim ex nunc irritum, & inane decernimus, ſi ſecus ſuper his a quoquam quavis auctoritate, ſcienter, vel ignoranter contigerit attentari,

Datum Romæ ex Palatio Noſtro Quirinali, hac die 5. Maji 1745.

BENEDICTUS PP. XIV.

Cum Decanus, & moderni Sac. Conſiſtorialis Aulæ Advocati ad conſervandam antiquiſſimam conſuetudinem, quæ inter mox dictos Advocatos floruit, a Laicali videlicet Habitu abſtinendi, ſub die 21. proximi elapſi Menſis Aprilis Collegialiter congregati Decretum ediderint, per quod declararunt, Habitum Laicalem eſſe incompatibilem cum Officio Advocationis Conſiſtorialis, adeo ut per aſſumptionem ejuſdem Habitus Laicalis intelligatur ipſo facto renunciatum eidem Officio, Sanctitas Veſtra pro ſua erga Collegium Advocatorum prædicto

ctorum benevolentia, condignisque rationibus Decretum ab eis, ut supra, editum, Motu proprio confirmare, & approbare Apostolica auctoritate dignatur, & insuper decernere, quod Officium vacet eo ipso, nunc, & pro tempore existentibus S. R. E. Cardinalibus Camerario, & Vice-Cancellario Exequtoribus designatis; Cum derogationibus, Clausulis, & Decretis in præsenti Cedula Motus Proprii latius expressis.

FINIS.

Nella Francia – a 110 – Carlo creò la Scuola del Palazzo Palatina fondò la Scuola del Palazzo –

~~In Inghilterra~~

~~In Italia~~

In Germania 112 – Prima dia de Lanoy

In Italia – 112 –

In Inghilterra 114.

Lobbia

Parma S. Pietro Dominio

Per inoltrarti nella vera scienza
Ogni studio ed impegno devi porre;
Poiché virtù non mai s'acquista senza
Ad esempio i ~~più~~ gran sapienti torre:
Di Dio vedrai allor che la clemenza
I frutti più soavi da ratti a corre.
Dunque, se tutto il ben ti lasci fare,
Ogni gloria Dio ti saprà dare.

Li 26 Luglio '11

Pregiatissimo P. Gennarino

Per la Cappellania di mio Zio Luigi Monaco a voi affidata la celebrazione giusto il conto fatto dal Sig.r Luigi Salzano debbono essere celebrate a tutto il 31 volgente mese n° 5 messe in D/1. pari a L. 4-25 che sarete compiacente eseguire la celebrazione e proseguirla dal 1° Agosto in poi.

Tanti saluti alla Zia e baciandovi la mano con sensi di stima mi proffero

Obbl.ma serva
Giulia Sandolo

1. Principii — della Aristotile e Boezio – S. Isidoro – S. Anselmo – S. Tommaso – ed. Tiraboschi T 3.

(Bella ordita P. 3 1/4 –
sulla Dialettica)

2 La Cultura Sacra e le arti –
1 Scuole Episcopali – Ingulfo?
4 Scuole imperiali – Launoy
2 Monaci – Mabillon Praef

3 applicaz. – Corruttori – Alcuino Wanfrid
altri? [illegible] – [illegible] – Silvestro II.

La Biblioteca (Tiraboschi 193 –)